

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Факультет іноземних мов
Факультет іноземної філології
Історичний факультет

ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ

*Тези доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
28 березня 2019 р.*

Харків – 2019

УДК 81'243+82](063)

ББК 80я43

Затверджено на засіданні кафедри східних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 11 від 27.03.2019 р.)

Затверджено на засіданні кафедри східних мов
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 9 від 20.03.2019 р.)

Затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 8 від 19.03.2019 р.)

Всі тези подано в авторській редакції.

Організаційний комітет конференції:

Ю.Д. Бойчук – доктор педагогічних наук, професор (голова)
В.Г. Пасинок – доктор педагогічних наук, професор (голова)
С.А. Віротченко – кандидат філологічних наук, доцент (співголова)
С.В. Мірошніченко – кандидат історичних наук, доцент (співголова)
В.А. Борисов – кандидат філологічних наук, доцент (співголова)
Н.В. Руда – кандидат філологічних наук, доцент (співголова)
О.Л. Рябченко – доктор історичних наук, професор (співголова)
Л.М. Ямпольська – кандидат історичних наук, доцент (співголова)

адреса Оргкомітету:

61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 2 ;	61022, м. Харків-22 , майдан Свободи, 4
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29,	Харківського національного університету
Харківського національного університету	ім. В. Н. Каразіна,
ім. Г.С.Сковороди,	Факультет іноземних мов,
Факультет іноземної філології,	тел. (057) 707-53-43
тел. (0572) 68-11-74	
Історичний факультет (0572) 700-48-01	

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам іноземної філології, освіти та виховання, методики викладання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

УДК 81'243+82](063)

ББК 80 я43

ЗМІСТ

ЛІНГВІСТИКА КРАЇН СХОДУ

Mohamed Bellachhab Essentials Of Orientalist Discourse	16
Dr. El Habib Maghraoui Orientalism and cultural dialogue: The question of concepts	17
Агафонова А. С. Проблема типологізації синонімів у сучасній китайській мові	18
Ажніна Л. О. Трансформація соціокультурної ролі жінки у Китаї	20
Алексєєнкова Ю. О. Значення кольору в Китаї	22
Alibekiroğlu Sertan (Алібекіроглу Сертан) Семантика фразеологізмів з компонентом «гроші» у турецькій мові	24
Андрєєва Ю. В. Відображення китайського світогляду в творах В. Пелєвіна	27
Беспалько А. В. Структурно-семантичні особливості хакерського та геймерського сленгу	30
Борисова Д. П., Жукова К. Є. Лексичні та граматичні особливості мови коміксів	32
Вакула К. О. Продуктивні словотворчі моделі сучасної китайської мови (на матеріалі бізнес-лексики)	35
Варовіна К. К., Віротченко С. А. Особливості мови блогосфери англійської та китайської мов	37
Вєтрова Д. Р. Метафора в китайських фразеологізмах, що позначає зовнішність людини	38
Гаврикова В. С. Концепт «любов» у турецьких фразеологізмах	40

Грицай А. П. Походження та використання "我" в сучасній японській мові	43
Жукова К. Є. Реалізація стилістичного прийому 离合 в парних написах	44
Журавель А. М., Віротченко С.А. Особливості вживання фразеологізмів з назвами тварин	47
Журавльова Д. О, Хотченко І. А. Концепт «щастя» в народній китайській мудрості	50
Завгородня О.С. Антропоніми арабського походження в перській мові	53
Закурдаєва О. В. Китайська писемність	56
Зотова П. А., Віротченко С. А. Лінгвокультурологічні аспекти реклами в китайськомовних журналах	58
Ілюченко Г. І, Віротченко С. А. Лінгвостилістичні особливості газетного стилю (на матеріалі китайської та англійської мов)	60
Кім О. В. Лексичні засоби вербалізації концепту мудрість 智慧 zhìhuì в китайськомовному релігійному християнському дискурсі	63
Кірносова Н. А., Цісар Н. З. Вихідні положення транскрипції з китайської мови на українську	65
Копилова Н. А. Причини змін значень вигуків у китайській інтернет-комунікації	67
Кулакова І., Огієнко К.О. Буквені слова в китайській мові	69
Ковтун К.С, Огієнко К.О. Особливості китайських евфемізмів концепту смерть	72
Лаптева О. О, Віротченко С.А. Аналіз вживання іноземних слів у сучасній китайській мові	73
Лейба К. Ю., Жукова К. Є. Значення слова в китайській мові	76

Mikhalyuk Alyona, Огієнко К. О. The peculiarities chinese written advirtising slogans	78
Музаннар Л. М. Аналіз концептуальної метафори (на матеріалі промов президента Єгипту А. Сісі)	80
Нікітіна Ю. О. Гендерні особливості вираження емоцій (на матеріалі китайської та англійської мов)	83
Топило М.О., Віротченко С.А. Ток-шоу як жанр телевізійного дискурсу: лінгво-прагматичний аспект	86
Давиденко Т., Віротченко С.А. Функціональні стилі китайської та англійської мов: порівняльний аналіз	89
Павленко К. В, Обихвіст М. С. Використання класифікаторів у публіцистичному стилі китайської мови.	91
Пученко А. С., Хотченко І.А. Базова термінологія економіки та логістики в китайській мові на прикладі комерційного листування	93
Сезоненко Д. О., Науменко С.С. Проблеми сучасного сленгу в китайській мові	95
Сєкіна Н. Д. Класифікація фразеологізмів китайської мови	96
Сьоміна А.А., Хотченко І.А. Особливості фонетики китайської мови	98
Скразловська І. А. Антропонімічні моделі турецької мови як лінгвокультурний феномен	102
Фрегер І. І. Транслітерація іноземних власних назв у китайській мові	105
Чень Чунься Фен-шуй как концепт китайской лингвокультуры	107
Шапран Ю. В. Назви одягу. Вплив традицій та сучасності	109
Яременко Д. О. Абревіатури і скорочення в турецькій інтернет-комунікації	111

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО КРАЇН СХОДУ

Антоненко В. О., Огієнко К. О. Особливості перекладу західних імен на китайську мову	115
Горбуньова С. О. Проблеми перекладу японського гендерно-диференційованого мовлення	116
Дрощенко Т. Ю. Особливості перекладу турецьких реалії у художній прозі (на матеріалі роману Решада Нурі Гюнтекіна «Чаликушу»)	119
Ламааши Мохамед Трудности перевода языковых единиц лингвокультурного характера с арабского языка	122
Назарук В. М. Культурологічна проблематика перекладів віроповчальних текстів українською мовою	126
Якутович М. В., Огієнко К. О. Проблеми перекладу пов'язані з різним кольоросприйняттям в українській та китайській мовах	130

ЛІТЕРАТУРА КРАЇН СХОДУ

Oleksandra Hul Floral component of the “four noble ones” (“四君子”) in Bei Dao’s misty poetry	134
Arkhyova Aleksandra The image of modern China in the book of Evan Osnos “Age of ambition: chasing fortune, truth, and faith in the new China”	137
Huz A., Ohiienko K. Pallucinatory realism in the novel “the republic of wine” by Mo Yan	138
Крамаренко А. О., Кривоніс М. І. Актуальність ідей у творах лу сіня написаних під впливом М.В.Гоголя	140

Кривенко Я. С. Особливості використання колоративів у поезії Міядзаві	142
Кукіна В. М., Обихвіст М. С. Жіночі образи в сучасній китайській літературі	144
Ліпкан О.В., Обихвіст М. С. Елементи магічного реалізму в романі Мо Яня «Країна вина»	147
Резніченко Г. І., Огієнко К. О. Роль бібліотечних катастроф у становленні китайської літератури	149
Пацанюк С.П., Віротченко С.А. Образ жінки у сучасній художній літературі (на матеріалі китайської та англійської мов)	151
Підвойний В. М. Бібліотека-колекція Агатангела Кримського в історії українського сходознавства	153
Ткаченко К. Г., Огієнко К.О. Особливості гумору в китайській літературі	156
Сліпець Кирил, Огієнко К.О. Жанрові особливості китайської класичної поезії	158

ФІЛОСОФІЯ ТА КУЛЬТУРА КРАЇН СХОДУ

Ахмад Гарібо Гарібо Арабські цифри, як вони почали і сформувалися і досягли своєї нинішньої форми	160
Быкова И. А. Кристофер Фон Роммель и ориенталистика	163
Белоусова М. С. Історичне значення арабески у близькосхідній культурі	165
Бондаренко А. Ю., Огієнко К. О. Роль жінки у суспільстві самураїв	167
Веремєєва К. В. Історія та трансформація політики «одна сім'я – одна дитина» у Китаї	170
Волохова В. В., Науменко С.С. European holiday in the context of chinese culture	172

Вороніна В. І., Науменко С.С. Як китайці обирають ім'я для дитини?	174
Гармаш І. О., Огієнко К. О. Вплив Китаю на розвиток культури Тибету	177
Гончаренко Я. А., Огієнко К.О. Синофобія як соціокультурне явище в сучасному світі	179
Gulyayeva Yuliya, Ohiienko Kateryna On the Current State of the Uyghurs in China	181
Демченко А. Д., Огієнко К. О. Історія формування сучасної японської музики	183
Ейвазова Р. Ч. Смертельна кара у Китаї	184
Журихіна Л. О. 中国妇女的社会地位	187
Зимовської Д. С., Науменко С. С. The reflection of ancient chinese traditions in modern culture of consumption	188
Іванова А. І., Огієнко К. О. Великий шовковий шлях як засіб міжкультурної комунікації у Стародавньому світі та Середньовіччі	190
Коляда А. В. Поняття сім'ї в конфуціанстві	191
Кудаєва О. О., Огієнко К. О. Музика як частина світогляду в Китаї	193
Культінова В.О., Огієнко К. О. Конґліш, як прояв сучасної корейської культури	195
Лиу Куок Хань, Кошелєва І. В. Образ дракону як символ китайської нації	197
Малютіна А. О., Огієнко К. О. Культурна та економічна цінність пам'яток Китаю	199
Міуська К. А., Огієнко К. О. Манга та аніме як відображення японської культури	202
Ожога-Масловська А. В. Японізм в художніх практиках сучасного українського акціонізму	204

Ольшевська А. В. Відображення китайського менталітету та культури у кінематографі	206
Полякова Т. А., Огієнко К.О. Етапи історії китайського театру на шляху до виникнення пекінської опери та їхні західноєвропейські відповідники	209
Прилуцька Д.А. В'єтнамська діаспора в Україні	211
Рябчун Е. П., Огієнко К. О. Особливості китайського етикету спілкування в інтернеті	214
Расказова А. Ю. Огієнко К.О Соціокультурологічні розбіжності у жанрі японських та американських фільмів жахів	215
Сопільняк С. В. Перські прикмети і забобони як об'єкт лінгвокультурологічного дослідження	217
Сусленко А. М. Міфологія Стародавнього Ірану	220
Усенко Д. А., Науменко С. С. Виникнення медицини у стародавньому Китаї	222
Черкашина Т. Р., Огієнко К. О. Інтернет цензура в Китаї	224
Tuo Yang 杨拓 Research on the Cultivation of Overseas Chinese Students' Values by "Chinese Dream"	226
Tur Katerina, Ohiienko Kateryna Main Features Of Emoji Language	227
Cui Jian 崔健 Порівняльний аналіз міжкультурних відмінностей китайських меншин з точки зору етномузикології	228
Шейко К., Огієнко К.О. Відображення резонансних світових подій китайськими змі	233
Шкарупа Т. С. Культура кіберспорту в Південній Кореї	235
Jessica m. Sullivan The characteristics of oriental countries immigrants acculturation in USA	237

ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ У КРАЇНАХ СХОДУ.
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СХОДОЗНАВЧИХ
ДИСЦИПЛІН

Вейсова Д. Місце турецьких казок у вихованні дитини ÇOÇUK EĞİTİMİNDE TÜRK MASALININ YERİ	241
Кривоніс М.І. Застосування методу проєктів у викладанні китайської мови у вищій школі	243
Компанієць О. В., Баличева В. М. Релігійна освіта у державі Ізраїль	245
Локшина Ю. Г. До питання про викладання японської мови як другої іноземної	247
Науменко С. С. Зміст та сутність поняття обдарованість в наукових працях вітчизняних та закордонних вчених	250
Романенко О. В., Віротченко С. А. Ігрові технології у навчанні китайської мови	252
Руда Н.В. Використання комп'ютерних технологій у навчанні китайській мові на кафедрі східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди	254
Федій І. О., Жукова К. Є. Удосконалення вмінь китаємовного спілкування в позаурочний час	256
Хазем Самакіє (Hazem Samakie) Фонетичні труднощі вивчення арабської мови на початковому етапі	259
Шаповал О. В. Вимоги до складу засобів ІКТ для навчання міметичних слів японської мови	261
Ян Чэн 杨程 Значимість изучения китайских традиций и культуры при обучении иностранцев китайскому языку	264
Li Zhe 李喆 Погляди на мобілізацію мотивації у процесі навчання китайської мови як іноземної	266

Xiao Chenyang 肖辰阳

A Research On The Use Of The Medium Of Instruction In Primary Chinese Teaching: A Case Study Of The Confucius Institute at Kharkiv National University

268

Wang Erxi 王尔兮

The Application of Game Method in Chinese Teaching: A Case of Confucius Institute at Kharkiv National University, Ukraine

268

ІСТОРІЯ СХОДУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРАКТИКИ

Гоків О. О.

«Восток», «Азия», «Кавказ»: регионы и субрегионы в исторической ретроспективе (вторая половина XIX в.)

271

Домановський А. М.

Візантійці після візантії: релігійно-адміністративний механізм збереження ромейської ідентичності в Османській імперії

276

Кошовий С. А.

Аналіз співпраці США і КНР крізь призму 40-річної ретроспективи відносин

279

Махонін О. О.

До питання щодо політики сегрегації у Шанхайському міжнародному сетльменті (друга половина XIX – 1930-ті рр.)

282

Новак Б. С.

Дослідження Кавказу в українських сходознавчих установах 20-х – початку 30-х рр. XX ст.

285

Пилипчук Я. В.

Алани та Кавказ у X-XIII ст.

288

Сухобокова О. О.

Передумови зародження індійського національного руху

291

Тумаков О. І.

Образи мейдзійської Японії у працях О.О. Пелікана

294

Целуйко М. Є.

Сучасні терористичні організації в Алжирі

297

Ціватий В. Г.

Зовнішньополітичні й дипломатичні традиції династії Ас-Сабахів у Кувейті: історичний та інституціональний дискурси арабського

міжнародного-політичного світу	299
Ямпольська Л.М., Абдулкадер Ардалан Латіф Абдулкадер Особистість Мустафи Барзані у партикулярному та інтегральному вимірі курдського національного руху	302
Авраменко Є. С. Військова кампанія Ісуса Навина	307
Клець А. О. Рухолла Мусаві Хомейні як лідер антишахської опозиції в Ірані у 60-х – 70-х рр. ХХ ст.	310
Козорезова Ю. О. «Чеченське питання» в національній політиці СРСР у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.	313
Колодяжний О. М. Військовий конфлікт в Афганістані (1979–1989 рр.) як один із напрямків зовнішньої політики США періоду «холодної війни»	316
Магомедов М. К. Боротьба Зовнішньої Монголії за незалежність і роль барона Р.Ф. фон Унгерн-Штернберга в подіях 1920–1921 рр.	318
Манакова Д. О. Міжкорейський діалог: «прорив» 2018 року	321
Марченко В. С. Депортація корейського населення в СРСР у 1937 р.: причини та наслідки	324
Матюшенко Є. В. Теорія громадянської непокори Мохандаса Карамчанда Ганді в Південній Африці та його відносини з Германом Калленбахом	327
Мороз Р. Д. Проблема сепаратизму в Сіньцзяні.	329
Петренко О. В. Статус єврейських громад в Османській імперії у XV–XVI ст.	332
Протасова А. В. Проблема визначення статусу міста Абонутейх у складі Понтійського царства	335
Прочкарук Д. О. «Злочини проти людства не мають терміну давності»: диктатура Хіссена Хабре у Республіці Чад (1982-1990 рр.)	337
Сопельняк А. С. Вірмени на території України в науковому доробку Я.Р. Дашкевича	340

Топчій Д. С. Порядок денний I Курултаю кримськотатарського народу 1917 року	343
Хижняк І. А. Адміністративна політика Дарія I в Персії	346
Цибульник В. В. Країни Магрибу у VIII – на початку XIII ст.	347

ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА, СОЦІУМ КРАЇН СХОДУ

Беззубенко А. В. НЕПАД – надії африканців на краще майбутнє	352
Олійник М. М. Влияние Золотой Орды на политическую систему Московской Руси	356
Олійник О. М. Формування правової системи Японії	356
Павленко С. С. Ідеальний образ японського шпигуна: регіональний вимір питання (за матеріалами репресивних справ)	360
Панасенко Г. С. Політичні трансформації суспільства: досвід країн Сходу	362
Пількевич В. О. Культурні пам'ятки Сходу у списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	365
Фалько С. А. З історії модернізації збройних сил країн Азії у другій половині XIX ст.: військово-інструкторські місії як аспект перетворень	367
Xinwen Xi Learning without Borders – the Value and Opportunity of «the Belt and Road» for Contemporary Overseas Chinese Students	370
Андреев Т. Ю. Семинария при русской духовной миссии: становление высшего православного образования в Японии	372
Bobrova Alexandra The Possibility of Reunification of Korea from the Western Media	

and Common Koreans Point of View	374
Гаспарян Є. С. Реалізація українського напрямку у проєкті КНР «Один пояс – один шлях»: сучасний стан і перспективи	375
Євтушевська А. В. Застосування нових технологій: трансформація розвитку електронного уряду (на прикладі Китайської Народної Республіки)	378
Ковальчук С. Є. Торговельно-економічна стабільність Ісламської Республіки Іран в умовах нового етапу санкцій	380
Корнійчук А. О. Тадж-Махал як архітектурна пам'ятка Імперії Великих Моголів і світової культури	383
Ляшевська Г. І. Звичай бинтування ніг у китайській традиції	386
Ольшевська А. В. Сучасні соціально-економічні виклики в житті південнокорейського суспільства	389
Перепелиця В. О. Культ богині Аматерасу в японському суспільстві	392
Подшибякін Д. В. Політика «м'якої сили» КНР: сучасний стан та перспективи	395
Семененко А. О. Політика Беназір Бхутто – першої жінки прем'єр-міністра у мусульманському світі	398
Semenova Valeriya Stereotypical Portray of Arabic People in Western Media	401
Тарасенко О.А. Традиції китайської садової культури та міні-ландшафти як відображення ментальності	402
Царейкіна К. М. Україно-китайське співробітництво у галузі транспортного будівництва: до питання про інвестиції КНР	405
Шанька Я.А. Демографічна проблема Китаю: старіння населення	408
Шарко К.Т.	

Вплив стосунків КНР і США на становлення системи безпеки Азіатсько-Тихоокеанському регіоні і нового світового устрою в цілому крізь призму «торговельної війни»	411
Шидловська П. С. Інформаційна політика сучасного Китаю	414
Шкурка В. А. Вплив розвитку технологій у Китаї на економіку: «технології в обмін на ринок»	416
Шлома Л. С. Особливості моделі управління трудовими ресурсами Японії на сучасному етапі	419

РОЗДІЛ І
ЛІНГВІСТИКА КРАЇН
СХОДУ

ESSENTIALS OF ORIENTALIST DISCOURSE

Dr. Mohamed Bellachhab

Sultan Moulay Slimane University Faculty of Letters and Humanities Beni Mellal, Morocco

As Orientalism in its volatile phases and different contexts basically reflected the nature of the relations that bonded the West to the East, and reflected fears and crises, and witnessed the transformations and paradigms that affected perceptions, ideas and attitudes, its status as a constant object of study helps us to reconsider the relationship between the West and the East for the sake of building a better future based on solidarity and coexistence in order to overcome the challenges facing the world.

Such an endeavor requires engaging in the process of identifying the rational points in the subject under scrutiny, which is Orientalism. This takes the form of a comprehensive explanatory structure that unites the various Orientalist discourses and their different evocations and various similarities – within their time lapses and geographical scopes – with a number of general or transcendental concepts and structures that make a coherent system. Such an explanatory structure is also supposed to identify the particular mechanisms of Orientalism and how they work in order to model it and get the necessary results on its basis.

Accordingly, we will proceed from three central concepts governing the Orientalist discourse: Eurocentrism, Progress, and Rationalism. We have chosen these specific concepts because we argue that they are the most inclusive and comprehensive structures of the Orientalist discourse. For the East is evoked, as a raw and granted subject of study in the Orientalist discourse and also as a rational construct and a composite and manufactured being, only through those concepts, which we consider as the fundamentals of that discourse:

1. Western Centrism: This fundamental concept is founded upon considering Western civilization as the source and center of civilization, culture and action throughout history. On this basis, the West becomes a fate and an inevitable model for all the other peoples that seek progress and try to get themselves out of backwardness and to face the challenges of modern times; such a model is also to become the benchmark for the development of such peoples and their nations.
2. Progress: It follows from this principle that the transformation and evolution that happen in this universe lead Man over time to the higher and the better, either in his awareness of the determinants of existence or in his constant quest to control nature in order to satisfy his needs. As the West is at the top of the development scale, it is imperative that other societies and nations follow the same course and steps as the West, based on the idea of the unity of human history and the inevitability of linear development.
3. Rationality: This principle stems from the assumption that reason is the main source of knowledge and the main instrument of accessing to truth, and that

rationality is an ongoing quest to overcome the limitations of scientific knowledge and to face challenges, so that Western societies can enjoy civilizational and historical excellence much better than societies that have not yet attained this principle.

These are the basic principles that guided the Orientalist readings, in different degrees, and have been, in most cases, an obstacle to achieve knowledge with a great deal of objectivity. Consequently, it is necessary to deconstruct them, as some studies – both in the West and in the East – have done, in order to build a wider horizon between them.

ORIENTALISM AND CULTURAL DIALOGUE: THE QUESTION OF CONCEPTS

Dr. El Habib MAGHRAOUI

Research Group on Terminology and Cognitive Communication
Faculty of Letters and Humanities Sultan Moulay Slimane University, Beni Mellal, Morocco

The present paper focuses on three pivotal terms: Orientalism, Culture and Concepts. The reason of this choice is that the phenomenon of Orientalism represents the main axis in the global intellectual transformation, through which the cultural self of the Orient was discovered by Western nations through a variety of literary, linguistic, intellectual, educational, and scientific media, which brought about a rapprochement between cultures and dialogue among nations. However, the excruciating questions that impose themselves in this regard are: On which grounds was based this rapprochement and this dialogue? Were they based on natural coexistence and openness between cultures and the exchange of experiences and expertise, or on the basis of domination and dissolving the other in the self? Or were they based on undermining the intellectual and cultural systems of Oriental nations throughout their long history and the construction of a new pattern of ideas, values and concepts that are the basis of building the edifice of any civilization or culture?

When the West first turned to the Orient to explore its riches and its diverse cultural heritage, it discovered elements of strength that required a sense of its value and the activation of its energies by Orientals themselves, to rise again and revive their civilization, which had deeply affected the intellectual, cultural and scientific history of mankind. Then the West was aware that its civilization will be in the face of an emancipated civilization. Therefore, it invented tools and elements that could disrupt the energies of the East both at the intellectual and the cultural levels. The most important of these tools was Orientalism, which was the result of the projection of Western consciousness on the East. Orientalism was essentially based on an ideological position that constituted the ground on which its philosophical, scientific and artistic activities moved. It generally adopted a contemptuous view on the particularity

of the East and its civilizational achievements, while it aired the industry of fascination with its Western civilization in the eyes of Orientals and it consolidated the illusion of its own excellence and uniqueness. The result of all these attempts was the construction of a pattern of concepts that would represent the main currencies of trade in the market of cultures and relations, especially the concepts of East and West, being aware that “the analysis of the structure of any civilization is in most cases based on three elements: concepts, relationships, and fields...”[1]

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abdul-Haq, Salah Ismail, “The Clarification of Concepts Is a Cognitive Necessity,” Building Concepts. A Cognitive Study and Applied Models. Ed. Ali Jumah Muhammad and Saif al-Din Abdul-Fattah Ismail. First Edition. Cairo: Dar es Salaam, 1429 H, 2008, 1/31.

ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ СИНОНІМІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Агафонова Анна Сергіївна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: С.С.Науменко

Явище синонімії являється одним з найактуальніших питань у сучасній синологічній практиці, та містить в собі безліч питань, завдань для лексикологів, щодо проведення різних досліджень. Взагалі, синонімія походить з сивої давнини [郭良夫 2000]. Але на сьогоднішній день ще немає функціональної концепції та аналізу синонімічних слів, не створено точних критеріїв типологізації синонімів, але навіть не існує чіткої відповіді, «що таке синоніми?».[5] Багато дослідників, котрі пробують аналізувати близькі на семантичному рівні лексичні одиниці, обмежитися рамками чіткого алгоритму мови Verejan , говорив, що «синоніми відрізняються один від одного не якимись ілюзорними відтінками значення, а різним семантичним об’ємом, точніше, наявністю в своїй семантичній структурі більшої або меншої кількості різних лексико-семантичних варіантів, і різницю між ними можна виразити за допомогою чисел”.[3] Потрібно відзначити, що велика кількість лексикологів досить просто ставляться до питання типологізації синонімів, стверджуючи, що існує лише два типи синонімів: абсолютні та просто синоніми, котрі одночасно містять в собі ще декілька видів. китайський лінгвіст Го Лянфу (郭良夫) стверджує: “Існує два типи синонімів. До першого типу належать синоніми, значення яких абсолютно тотожні (等义词), значення іншого типу синонімів не повністю збігаються і в деяких джерелах зустрічаються

під назвою “близькі за значенням слова” (近义词)”. синоніми розпадаються на дві групи: зі смисловими структурами, які повністю збігаються, та смисловими структурами, які частково збігаються. Перші можна умовно назвати повними синонімами, а другі частковими. Такий первинний та загальний поділ синонімів здійснює О. Духачек, котрий розчленовує їх далі на ряд категорій.[1]

Звісно ми не можемо говорити, що маємо ідеальну модель дослідження синонімів в сучасній китайській мові, проте вже є декілька конструктивних схем, які можна взяти за основу, щодо створення нових, більш досконалих моделей аналізу на семантичному рівні. Наприклад, схема розмежування синонімічних слів сучасної китайської мови “Описова лексикологія китайської мови” (“汉语描写词汇学”)刘叔新 2000].[2] Автор відтіняє загальне поняття синоніми два конкретних: “同义词” (синоніми) та “近义词” (близькі за значенням слова). Професор Лю Шусінь підкреслив чітку розмеженість синонімів та близьких за значенням слів «близькі за значенням слова та вирази не слід плутати зі словами та виразами, що мають синонімічні відношення.» В ході аналітичної роботи, дослідник використовує такі поняття, як “义素” (семантичний компонент), який ділиться на “理性的” (раціональний) та “感性的”(чуттєвий). Раціональний семантичний компонент автор поділяє на “主要的” (головний, основний) і “次要的” (другорядний). Останній ключовий елемент в аналітичній схемі є 词语” – безпосередньо досліджувана лексична одиниця. Приклади моделі дослідження автор зазначає у таблиці, де знак “+” означає “є”, “-” – “немає”, а “+(-)” – “може мати таке значення, а може його і не проявляти”. [4] Професор Лю Шусінь зазначає, що лексичні одиниці “行为” (поведінка, вчинок, дія) та “行径” (вчинок, дія) мають однаковий семантичний об’єм та ідентичний склад основних раціональних семантичних компонентів і тому належать до лексем, які мають синонімічні відношення.

Отже, використовуючи такі базові поняття професор вирішує розмежування синонімів та близьких за значенням слів.

义素 或 意义成分		词语	行为	行径	行动	行事
理 性 的	主要的	1. 人所发生的	+	+	+	+
		2. 有动作性	+(-)	+(-)	+	+(-)
		3. 做出某种事情	+	+	-	+(-)
		4. 已表现出来而为人所知	+	+	+(-)	+(-)
		5. 在进行中	-	-	+(-)	+(-)
	次要的	6. 有某种特定的做事方式	-	+	-	-
感 性 的	1	贬的评价色彩	-	+	-	-
	2	评价色彩上中性	+	-	+	+

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережан С.Г. К семасиологической интерпретации явления синонимии.
2. Лексическая синонимия: Сборник статей. Москва, 1967.
3. Горелов В.И. Лексикология китайского языка. Москва, 1984.
4. Семенов А.Л. Лексикология современного китайского языка. Москва, 1992.
5. Ducháček O. Different types of synonyms. t.XIII, 1964, № 1.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РОЛІ ЖІНКИ У КИТАЇ

Ажніна Лілія Олександрівна, студентка 2 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: Н.Д.Секіна

Зміна статусу та прав жінок у Китаї є актуальною темою, адже з давніх часів становище жінки змінилось у кращу сторону. Вітчизняні лінгвісти досліджують дану тему через призму стереотипів на матеріалі мовних одиниць. Так, Дарбанова і Ільїн, аналізуючи тему «Гендерні стереотипи у фразеологізмах російської та китайської мов: порівняльний аналіз», дійшли висновку, що жінки у давнину знаходились і зазначили, що соціокультурна роль жінки у Китаї пройшла трансформацію: зараз жінка має багато прав, займає політичні посади і можуть бути на високих посадах у компаніях. [1]

Жінка у Китаї з давніх часів володіла такими якостями: покірність, стриманість, пристосовність. Дівчина у ті часи мала

дотримуватися трьох правил: у дитинстві підкорятися батькові, у шлюбі – чоловікові, а після його смерті – синові. Дружина не мала права на спадок. Жителі Китаю дуже боялися, що на тому світі вони залишаться самі, тому вони і заручали дівчинку і хлопчика з самого дитинства. Якщо у дитинстві наречений помирав, дівчина була оголошена вдовою – до кінця життя залишалася жила разом із батьками нареченого, узявши його прізвище. Представляємо вашій увазі розповідь китаянки у 1956 р.: *«Народилася я у провінції Гуансі. Наша родина займалася землеробством. У три роки мене заручили з сином одного багатого селянина з далекого села...він помер, свекруха сказала мені, що я до кінця життя маю залишатися вдовою, або оскверню дух покійного чоловіка та порушу закон предків»* [4].

Чоловік мав право одночасно одружуватись з декількома жінками. Також чоловік мав права на розведення з дружиною без шлюборозлучного процесу за таких умов: жінка не живе у злагоді зі свекрухою та свекром; не може мати дітей; через зраду; без дозволу чоловіка привласнює собі домашнє майно.

Китайський письменник-сатирик XVIIIст. Цзін-ци у романі "Неофіційна історія конфунціанців" висміяв звичай самогубства жінок через загибель чоловіка. У романі розповідається, як у родині Ван Юйхузя його дочка після смерті свого чоловіка померла від голоду і реакція батька на цю новину: "Дочка стала безсмертною. Гарна смерть!". [4]

Поважали, коли в домі народжувався хлопчик. Навіть в іменах можна побачити нерівноправність між дівчинкою і хлопчиком, які їм давали: Да-цо (Велика помилка), Сань-до (Третя лишня) і т.д. Цим підкреслювали, що народжені дівчатка – це тягар для родини.

Після революції 1949 року відбулась трансформація соціокультурної ролі жінка. Вона може працювати, розлучатися із чоловіком, володіти землею. Але ця революція була націоналістичною, а не соціалістичною. Потрібні були робочі руки. Треба було будувати сильну та незалежну економіку, яка може бути конкурентом для усього світу. Багато жінок працювали на державне підприємство, де робота розподілялася на тяжку і легку сфери. Більшою частиною тяжкої праці займалися чоловіки, жінки працювали за копійки. Хоча 39% робочої сили були жінки, вони становили 63% від кількості звільнених.

З середини 90-х років минулого століття китайський уряд прийняв і оприлюднив п'ятирічну і десятирічну програми під назвою «Основи розвитку китайських жінок». Ці положення дієво захистили законні права і

інтереси жінок і оптимізували соціальну обстановку для розвитку китайських жінок, забезпечивши всебічний прогрес справи жінок. Китайські жінки не лише мають рівні з чоловіками права в політиці, економіці, культурі, суспільстві і сім'ї, але мають і особливі права. Ці особливі права також є важливою складовою в справі захисту і забезпечення основних прав людини. У Китаї цьому приділяють все більшу увагу уряд і суспільство. Завдяки спільним зусиллям китайського уряду і різних громадських кіл становище китайських жінок явно поліпшилося. Загальний культурний рівень жінок всебічно покращився. Розвиток і прогрес жінок вступили до нового сприятливого періоду. Китайську жінку у 21 сторіччі поважають, вона користується сильним авторитетом.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дарбанова Н.О. та Ільїн П.Ю.: Гендерні стереотипи у фразеологізмах російської та китайської мов: порівняльний аналіз. Улан-Уде, 2016. – 24-25с.
2. Зміна статусу китаянок – права жінки у Китаї [Електронний ресурс.] URL: <http://www.goodchina.ru/v-kopilku-turista/314-izmenenie-statusa-kitayanok-prava-zhenshchin-v-kitae.html>)
3. Положення жінки в Китаї [Електронний ресурс.] URL: <http://centralru.ru/kitayski-hanyu/istoriya/polozhenie-zhenschiny-v-traditsionnom-kitae>
4. Сідіхменов В.Я. Китай: сторінки минулого. Москва, 1987. – 446 с.

ЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ В КИТАЇ

Алексєєнкова Юлія Олександрівна, студентка 1 курсу

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Науковий керівник: С.С.Науменко

У китайській мові слово «колір» складається з двох ієрогліфів: 顏 (yán) і 色 (sè). У давнину, однак, використовувався тільки один ієрогліф - 色. Проте, вже при династії Тан, 颜色 став використовуватися для позначення кольору в цілому.

Китайці ще з давніх часів шукали різноманітні глибинні смисли в усьому, що оточувало їх. Вони й зараз надають велике значення традиціям, пов'язаними з кольорами, які приховують різні символи.[1] Стародавні люди Китаю пов'язували барви з теорією світобудови, де посередині центр, а навколо нього сторони світу, та визначали п'ять стихій: вогонь, дерево, метал, землю, воду, які в свою чергу перегукувались із явищами природи і життям народу.[2]

Центр - це Китай, йому відповідає жовтий колір (黄色), адже ґрунт цієї держави жовтуватий (складається з дрібних частин піску, які приніс

вітер з пустель Центральної Азії). Він відповідає за стабільність, закон, родючість, успіх і вічність, споконвіку мав відношення до імператорської сім'ї, бо протягом довгого часу тільки імператори або дуже знатні персони мали право носити жовтий одяг і аксесуари. [4] Відповідний цьому кольору є міфологічний персонаж - дракон з п'ятьма кігтями (визначає панування світом). Правитель, що об'єднав більшість Китаю, мав ім'я Хуан-ді (Жовтий імператор), а річка Хуанхе (Жовта річка) вважається «матір'ю» всіх китайців.

Та з цим кольором треба бути обережніше - його використання в друкованих матеріалах має специфічний душок.

Схід уособлює зелений або синьо-зелений (录色, 青色). У давнину існував тільки ієрогліф 青, який був і синім і зеленим одночасно. Йому відповідає молодість, весна, вітер Стихія цього краю – дерево.[4] Бірюзовий дракон (Цінлун) виступає захисником від усіляких нечистих сил, зображувався на доброзичливих картинах як джерело різних багатств, але також володіє мудрістю і величезною силою, але може, нести і руйнування.

Червоний (红色) це південь з буйством життя, співвідноситься з стихією вогню і Сонця (максимальна життєва сила і активність). Це колір радості, щастя, літа, свята. Під час весільної церемонії наречена, за традицією, одягає червоне вбрання, а на свято Весни (Новий рік за традиційним китайським календарем) китайці наклеюють на двері будинків парні ієрогліфічні написи з побажаннями, написаними на червоному папері, та всюди розвішують червоні ліхтарі. Коли нагороджують тих, що відзначилися в навчанні та праці, китайці підносять їм червоні квіти. Червоний птах (Фенікс) втілює мудрість, а Вогняний імператор Янь-ді (Шень-Нун) життя. [3]

Нерідко такий колір пов'язують з комунізмом, проте не треба плутати традиційне з політичним - в давнину він не мав відношення до революції.

Білому кольору (白色) у китайській традиції відповідає західна частина світу і першоелемент «метал», адже на заході найвищі гірські вершини Азії, де в передгір'ях колись добували метали. Це суперечливий колір, бо асоціюється одночасно з віроломством і чистотою. Так Білий тигр (Байху) є владикою світу, руйнівного для людини, охоронцем від злих сил і стражем місця мертвих. Тому зображення білого тигра є оберегом.

На траурних церемоніях в Китаї замість чорного використовується білий колір.

Північ пов'язана з чорним кольором (黑色) та водою – там текли невідомі темні річки (Амур звучить як Хейлунцзян 黑龙江 - річка чорного дракона); символізує зиму і місяць, але це не колір трауру - це колір потаємного перетворення. [5] Воїн Сюаньбу, «чорна черепаха», що має

властивості черепахи та змії, символізує пізнання і вченість, поглиблення в непізнане (черепаха – довголіття, вода – пам'ять, а змія – мудрість). [6]

Отже, в Китаї існує багато кольорів та усі вони мають свою символіку та функцію: від щастя до суму, від бідності до багатства, від смерті до весілля, появляються в народних звичаях, архітектурі та живопису. Схід має багато протилежностей стосовно кольорів з іншими державами та це робить його культуру тільки цікавішою та яскравішою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шевчук О.П. «Цветобозначения китайского языка, их особенности и национально-культурная специфика», Москва, 2005
2. 金山词典 2007 年。 – 北京大学出版社。 – 2007 年, CD 专业班
3. Значення кольору у різних народів [Електронний ресурс] — 2013.— Режим доступу: <http://www.liveinternet.ru/users/mbiwa/post45374190/>
4. Значення кольору в китайській культурі [Електронний ресурс] — 2013.— Режим доступу: <http://www.studychinese.ru/articles/8/196/>
5. Символіка кольору в китайській культурі. Частина 1 - Історія. [Електронний ресурс] — 2010.— Режим доступу: <http://color-harmony.livejournal.com/213804.html>
6. Луо Чанпей. Язык и культура. - Пекин: Изд-во "Филология", 1989 (на китайском языке).

TÜRKÇEDE PARA İLE İLGİLİ ATASÖZLERİ ve ANLAMLARI

Dr. Sertan Alibekiroğlu

Gaziantep Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
(Misafir öğretim görevlisi)

Bilindiği üzere, atasözleri bir milletin, kavmin atalarının, uzun denemelere, gözlemlere, tecrübelerine dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ve geleceğe öğüt olarak veren ve kalıplaşmış, toplumca benimsenmiş kısa, özlü sözlerdir.

Toplumun malı olan ve ortak düşünceyi yoğun fakat en kısa biçimde anlatan atasözleri, toplumu ilgilendiren sosyal ahlaki ve ekonomik konular başta olmak üzere, hemen her konuda ortaya çıkmış ve toplumun geleceği için yol haritasını çizmeye yarayan önemli bir araç olmuştur. Atasözlerinin ilgilendiği konulardan biri de paradır.

Para, mal (ürün) ya da hizmet (emek) karşılığını temsil eden araç olarak değerlendirilebilir. Tarihte ilk kez paranın, sikke (madeni para) biçiminde Batı Anadolu'da, MÖ 7. yüzyılda Antik Çağ'ın ticaret yolları üzerinde kurulan Lidya'da ortaya çıktığı bilinmektedir. Eski Yunan site devletlerinde kullanılan

sikkeler Büyük İskender'in fetihleri yoluyla MÖ 4. yüzyılda Mısır, Pers İmparatorluğu ve Kuzey Hindistan'a ulaşmıştır (Pamuk 2000: 2-3). Türklerde ise paranın M.S. 6. yüzyıldan itibaren Göktürk, Türgeş ve Uygur devletlerinde basılıp kullanıldığı bilinmektedir (Orkun, 1936: 40; Artuk, 1964: 509; Şirin User, 2005: 130; Sertkaya, Alimov, 2006: 9). Görüldüğü üzere Türklerin para ile tanışması diğer eski milletlere göre daha geç bir zamanda gerçekleşmiştir.

Para öncesinde insanların ellerindeki ürünleri değiş tokuş ederek ihtiyaçlarını karşıladıkları, bir tür alışveriş yaptıkları bilinmektedir. Ancak paranın icadından sonra para kullanan halklar için, para maddi varlığın en önemli göstergesi ve insanoğlunun vazgeçilmezlerinden biri haline gelmiştir. Hizmet ve mal karşılığı olmasının yanı sıra, belki de ondan daha önemli olarak, para, gücü temsil etmeye başlamıştır. Bu gerçek günümüzde de devam etmektedir.

Geçmişten günümüze, insanlığın yaşamında para ve paranın elde edilmesi ya da yokluğu olumlu veya olumsuz gelişmeler olarak değerlendirilmiştir. Bu durum M.S. 6. yüzyıldan beri parayı bilen ve kullanan Türklerin dillerine de yansımış, para ve para birimleri pek çok atasözü ve deyim içinde yer almıştır (Şahin, 2014: 955). Bu çalışmada Türkiye Türkçesinde para ile ilgili Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Atasözleri ve Deyimler sözlüğünde yer alan atasözleri ve anlamları verilmiştir.

1. Ağlamak para etmez. (üzülmenin yararı olmaz.)
2. Akıl para ile satılmaz. (delice iş yapan zenginler bulunduğu gibi akıllıca iş yapan fakirler de vardır.)
3. Bekârın parasını it yer, yakasını bit. (bekâr kimse parasını gereksiz harcar, yaşayışı ise düzensizdir.)
4. Beş para etmez. (hiçbir değeri yok, işe yaramaz.)
5. Çok söz (laf) yalansız, çok para (mal) haramsız olmaz. (bol kazancın içinde yasa dışı elde edilmiş para bulunduğu gibi çok konuşanın sözleri arasında da mutlaka yalan bulunur.)
6. Denizdeki balığın bini bir paraya. (henüz elde olmayan bir nesnenin alımı, satımı üzerinde konuşulmaz.)
7. Devletli yanını kaşısa yoksul para verecek sanır. (bir isteğinin yerine getirilmesini ilgililerden bekleyen kimse, onların bu işle ilgisi bulunmayan davranışlarını, isteğini karşılamak üzere yapıyorlar diye yorumlar.)
8. Gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan. (kişi gençliğinde çalışıp para biriktirmelidir ki ihtiyarlığında çalışmadığı zaman onunla rahat rahat geçinsin.)
9. Her zaman eşek ölmez, on köfte on paraya olmaz. (istenilen şeyi kolayca elde etme imkânı ortaya çıkınca fırsat kaçırılmamalıdır.)
10. İnsanın kötüsü (fenası) olmaz; meğer ki parası olmaya. (toplum içinde herkesin bir değeri vardır ancak züğürtlere (parası olmayanlara, fakirlere) değer verilmez.)
11. İşin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil ol. (tanıklık boş oturan kimselerin, kefillik ise parası çok olan kimselerin işidir.)

12. İt sürü, para kazan. (ekmek parası kazanmak için it sürmek gibi bir iş tutmak bile ayıp değildir.)
13. Para ile değil, sıra ile. (herkes sırasını beklemek zorundadır.)
14. Para ile imanın kimde olduğu bilinmez. (kimin ne kadar parası bulunduğunu, kimin ne kadar Tanrı' ya yakın olduğunu kimse bilemez.)
15. Para isteme benden, buz gibi soğurum senden. (kişi, kendisinden para isteyen kimseden uzak durmak ister.)
16. Para parayı çeker. (elde para bulunursa onunla yeni paralar kazanılır.)
17. Para peşin, kırmızı meşin. (her işin karşılığı anında ödenmelidir.)
18. Paran gitti mi diye sormazlar, işin bitti mi diye sorarlar. (yapmak istediğin işi yapabildinse bu uğurda harcadığın paralara acıma çünkü para istediğin şeyi yapmak içindir.)
19. Paran varsa cümle âlem kulun, paran yoksa tımarhane yolun. (zengin olana herkes hizmet eder, fakir olana ise kimse yüz vermez.)
20. Paranın gittiğine bakma, işinin bittiğine bak. (yapmak istediğin işi yapabildinse bu uğurda harcadığın paralara acıma çünkü para istediğin şeyi yapmak içindir.)
21. Paranın yüzü sıcaktır. (para çekicidir ve geri çevrilemez.)
22. Parası (akçesi) ucuz olanın kendisi kıymetli olur. (parasını esirgemeyen, cömert kimseyi herkes el üstünde tutar.)
23. Parayı araya değil, paraya vermeli. (parayı gerekli yere harcamalı.)
24. Parayı veren düdüğü çalar. (para harcadığında insan istediğini elde edebilir.)
25. Parayı zapt etmek deliyi zapt etmekten zor. (elindeki parayı çarçur etmeyip tutmasını bilmek herkesin yapamayacağı zor bir iştir.)
26. Parayla dost bulunmaz. (para kazanmayı bildiği hâlde dost kazanmayı bilmediği için sevilmeyen, sayılmayan nice insan vardır.)
27. Selam para, kelam para. (her davranış para harcamaya bağlıdır.)
28. Terlemeden para kazanılmaz, solumadan can verilmez. (hiçbir emek harcanmadan para kazanılması mümkün değildir.)
29. Üşüntü köpekler mandayı paralar. (birlikten güç doğar.)

Sonuç

İcat edildiğinden bu yana kişilerin ve devletlerin sosyal ve ekonomik yaşamında önemli bir yer tutan para, ataların tecrübelerinin ve bilgeliklerinin sonucu ortaya çıkmış olan atasözlerinde de yer almıştır. Para ile ilgili Türk atasözlerine bakıldığında paranın kişi ve toplum hayatındaki yerinin, öneminin, gücünün ve para kazanılmasının gereğinin anlatılmasının yanı sıra, paranın her şey demek olmadığının da sık sık vurgulandığı görülmektedir. Paradan çok, insan olmanın ve insan olmak için de erdem sahibi olmanın paraya üstün geldiği üzerinde durulmuştur. Paranın, insan ve insanlık için kullanılması gereği de pek çok atasözünde yer almıştır. Kısaca, Türk atasözlerinde genel olarak, paranın bir araç olduğu ve ona esir olunmaması gerektiği üzerinde durulduğu

görülmetedir. Yukarıda yer almayan “Para ile saadet olmaz.” (para tek başına mutluluk getirmez) Türk atasözü bunun en kısa ve özlü ifadesidir.

KAYNAKÇA

1. ARTUK, İbrahim (1964) “Para”, İslam Ansiklopedisi İslam Alemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati, İstanbul, s. 508-510.
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozler (erişim: 13.03.2019).
2. ORKUN, Hüseyin Namık (1936), “Eski Türklerde Para”, Türk Hukuk Tarihi, Ankara: T.C. Adliye Vekilliği Yayınları.
3. PAMUK, Şevket (2000), Osmanlı İmparatorluğu’nda Paranın Tarihi, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
4. SERTKAYA, Osman F., ALİMOV, Rysbek (2006), Eski Türklerde Para, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
5. ŞAHİN, Erdal (2014) “Türkçede Para Birimleriyle İlgili Deyimler Ve Bunların Anlam Bilimsel Karşılaştırılması”, Turkish Studies, Volume 9/9 Summer 2014, p. 953-968, ANKARA-TURKEY
6. ŞİRİN USER, Hatice (2005), “Türkçede Para ve Para Birimi”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 2004/1, s. 129-151.

ВІДОБРАЖЕННЯ КИТАЙСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ В ТВОРАХ В. ПЕЛЄВІНА

Андреева Юлія Віталіївна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.ф.н. Н.В. Руда

Об’єктом нашого дослідження було обрано твори Віктора Пелєвіна – культового російського письменника, автора романів «Омон Ра», «Чапаєв і Пустота» і «Generation П», які, наряду з багатьма іншими його творами, окрім європейських мов, були також перекладені японською та китайською. Письменник є прихильником східного світогляду, в його творчості висвітлюються різні прадавні китайські філософські концепції, міфологічні образи та сюжети, які він постійно зіштовхує із віяннями постмодерну. Такий феномен творчості російських письменників, які пишуть рідною мовою про неросійську реальність, або референтів іншої етнокультури ми пропонуємо розглядати з позицій транскультури, концепція якої полягає у «розсіюванні» символічних значень однієї культури у середовищі інших культур, що дозволяє різним націям поглянути на себе «зі сторони» [1; 2].

Однією з головних тем творчості В. Пелєвіна є міф з урахуванням всіх його форм, варіацій і трансформацій від класичної міфології до сучасної соціальної і політичної міфології. В першу чергу, це класична міфологія – легенди, міфи і перекази різних народів: кельтські, германські і

скандинавські міфи, китайські чарівні казки, концепції буддизму та даосизму, шумерська міфологія та російські народні казки. В його творах також містяться прямі або непрямі цитати східних філософсько-релігійних трактатів: «І-цзін», «Дао де цзін», «Алмазна сутра», «Тибетська книга мертвих», дзен-буддійські коани, суфійські притчі. Разом з багатьма письменників ХХ століття, В. Пелевін звертається, по-перше, до змісту міфів, їх героїв, сюжетів, використовуючи прихований потенціал міфологічного мислення. Повторюючи міф, реконструюючи його, Пелевін відтворює і реактуалізує фундаментальні підстави людського існування [3].

Багато дослідників вважають В. Пелевіна прихильником буддизму, в його текстах відбувається змішування концепцій тибетського і дзен-буддизму, які письменнику вдається поєднувати із протилежними поглядами постмодерну, притаманними сучасному суспільству. Таким чином східні образи, сюжети, філософські підтексти, зливаючись із західними концепціями, утворюють новий, унікальний та актуальний міф.

Китайські вчені як безпосередні носії культури звертають увагу на цей інтертекстуальний літературний процес і пропонують свої інтерпретації. Ван Шуфу вважає, що причина запозичення китайських елементів Пелевіним полягає у власній національній потребі – за допомогою сторонньої культури вдивитися в свої переваги і недоліки [4]. Жень Мінлі впевнений, що Пелевін запозичив ідеї буддизму в романі «Чапаєв і Пустота» через неспроможність слов'янських вірувань вирішити глобальні філософські питання [5]. Ван Сянь вважає, що «Жовта стріла» В. Пелевіна – це повернення до розуміння «літератури як людинознавства» [6]. Лю Веньфей відмічає, що Пелевін досконало відображає новітню реальність, викриває байдужість героїв до історії та реальності, що відповідає читацьким трендам та психічному стану сучасної молоді [7]. Тож, так чи інакше китайські дослідники сприймають російську літературу в контексті проблеми традиції і знаходять в російських постмодерністських текстах її сліди [8].

Виділені нами твори В. Пелевіна є зразками відображення східного світогляду у формі російськомовної прози. Роман «Священна книга перевертня» містить у собі прямі відсилання до китайської прадавньої міфології. У ньому відбувається переосмислення міфу за допомогою постмодерністських прийомів, що призводить до абсолютно нового розуміння архетипових образів та мотивів [9]. Поєднавши мотиви та образи китайської (лисиця-перевертень) і північнонімецької міфології (пес Гарм і вовк Фенрір), Пелевін створює власний авторський неоміф, що дозволяє по-новому поглянути на філософську та культурну опозицію Схід-Захід, осмислити одвічні проблеми добра і зла, любові і смерті, «взаємоперехідності» світів.

«Жовта стріла» – це оповідання, яке містить відсилання до важливої для китайського світогляду філософії дзен-буддизму. Жовтий потяг, який безупинно мчить до зруйнованого мосту – це алюзія життя, яке проноситься перед людиною у потоці буденності, наближуючись до свого фіналу. 12 частин оповідання, розташованих у зворотньому порядку, символізують колесо сансари (циклічність буття) із 12 спицями, а сама подорож закінчується частиною «0», або просвітленням – абсолют, нірваною. Порятунком можливий лише в разі просвітлення, що трапляється із головним героєм оповідання.

Оповідання «СРСП Тайшоу Чжуань» за своїм сюжетом нагадує міф про Люй Дунбіня (або історію «Сон жовтого проса»), який за декілька хвилин прожив у сні ціле життя, досяг влади і багатства, але помер у бідності [10]. Така ж сама історія трапилась і з головним героєм розповіді Пелевіна – Чжаном Сьомим, який, будучи бідним трудівником, заснув і прожив ціле життя: від отримання високої посади та багатства до свого звергнення і повернення до реальності у своєму бараку.

«Нижня Тундра» – оповідання, дії якого розгортаються у стародавньому Китаї, а головними героями є: імператор Юань Мен, поет І По, Чжао Летяча Ластівка, Жень Ци (благородний муж). Текст містить описи даоських практик (зілля з п'яти порошків, триграмма, «таблетки вічного життя») та філософії, демонструє абсурдну суміш епох (стародавній Китай та Росія кінця ХХ ст.) та їх несумісних реалій.

Твір «Чапаєв і пустота», опублікований в 1996 р. в журналі «Знамя», було названо першим «дзен-буддистським» романом, в якому філософські міркування головного героя – Чапаєва, приводять до висновку, що весь навколишній світ існує тільки в людській свідомості, а все навколо – ілюзія. Він називає порожнечу єдиною суттю речей, в чому і полягає буддійське вчення [11].

Тож, дослідивши творче надбання В. Пелевіна, ми можемо дійти висновку, що китайська культура не тільки може внести до російськомовної літератури елементи казковості і стилістичної екзотичності, але й передати свої унікальні цінності та світоглядні концепти, які стають для читачів джерелом мудрості та дають натхнення до саморозвитку. Таким чином, письменник, спираючись на прадавні істини, скриті у міфах, пропонує читачам досягнути сучасності і знайти в ній свій власний шлях.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернишова Т. Транскультурна модель розвитку сучасної культури в умовах глобалізації як нове осмислення проблеми співвідношення уніфікації та відмінностей //Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Сер.: Культурологія. – 2013. – №. 11 (1). – С. 200-209.
2. Эпштейн М. Знак пробела: О будущем гуманитарных наук / М. Эпштейн. – М.: Новое литературное обозрение, 2004. – 864 с.

3. Гурин С. Пелевин между буддизмом и христианством // сайт творчества Виктора Пелевина. 2000 [Электронный ресурс]. URL: <http://pelevin.nov.ru/stati/o-gurin/1.html> (дата звернення: 24.02.2019).
4. Ван, Шуфу Восточная аллюзия в русской литературе: китайские образы в прозе В. Пелевина [Текст] / Шуфу Ван // Динамика зарубежной литературы. – 2013. – No 3. – С. 18-21.
5. Жэнь, Минли Анализ романа «Чапаев и Пустота» [Текст] / Минли Жэнь // Зарубежная литература. – 2006. – No 3. – С. 45-51.
6. Ван, Сянь В. Пелевин в Китае и влияние русской литературы после 1990-х годов на Китай [Текст]: магист. дисс. / Сянь Ван. – Гуйчжоу, 2009. – 41 с.
7. Лю, Вэньфэй Современная русская литература и мы [Текст] / Вэньфэй Лю // Русская литература и искусство. – 2008. – No 1. – С. 2-4.
8. Чжао, Сюе. Рецепция современной русской литературы в китайском литературоведении [Электронный ресурс]: Научно-квалификационная работа (диссертация): 45.06.01 / Сюе Чжао. – Красноярск : СФУ, 2017.
9. Осьмухина О.Ю. Мифопоэтический контекст романа В. Пелевина «Священная книга оборотня» // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2017. [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mifopoeticheskiy-kontekst-romana-v-pelevina-svyaschennaya-kniga-oborotnya> (дата звернення: 16.02.2019).
10. Словарь китайской мифологии М.А. Кукарина, М.: Центрполиграф, 2011. – 218 с.
11. Сейдашова А.Б. Мотив пустоты в романе В.О. Пелевина «Чапаев и пустота» // Вестник РУДН. Серия: Литературоведение, журналистика. 2017. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/motiv-pustoty-v-romane-v-o-pelevina-chapaev-i-pustota> (дата звернення: 16.02.2019).

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХАКЕРСЬКОГО ТА ГЕЙМЕРСЬКОГО СЛЕНГУ

Беспалько А. В., Віротченко С.А.

У сучасному світі сленг досить популярний термін, але він не має чіткого визначення. Багато вчених мають різні думки, щодо цього терміну, таким чином, на даний момент сутність і походження цього поняття є неясними і спірними.

У лексикології термін «сленг» – це найбільш суперечливе поняття. Термін «сленг» має багато різних значень, тому що за останні роки це поняття досліджували автори словників та багато інших дослідників.

Сленг вважається нелітературною лексикою, тому що ним користуються люди певних професій або соціальних прошарків.

Сленг – це пейоратив, тобто слова та словосполучення, які виражають негативну оцінку чогось або когось, несхвалення, осуд, іронію чи презирство.

Слід зауважити, що поряд з терміном «сленг» вживалися такі синоніми: lingo (незрозумілий жаргон), argot (арго), jargon (жаргон), cant

(кент). Спочатку сленг вживався як синонім до терміну кент, пізніше – до терміну арго.

У сучасній мові комп'ютерний сленг займає велике місце в житті людини. Комп'ютерний сленг – це різновид професійного (специфічного) сленгу, який використовують групи ІТ-фахівців, так і інші користувачі комп'ютерів.

Можна зазначити, що інтернет-мова різних країн, у тому числі українська та китайська мови, знаходиться під постійним впливом англійської мови, тому що існує великий вплив англосмовної культури на культури інших країн [2, с. 42].

Ігровий (геймерський) сленг став популярним лише тоді, коли почав стрімко розвиватися інтернет та почали з'являтися онлайн-ігри. Виходячи з цього, ігровий сленг – це лексика, притаманна геймерам – людям, які перебувають в ігрових спільнотах. Геймерський сленг дає можливість без жодних проблем спілкуватися з людьми з інших країн. Цей сленг дуже поширений в світі. Зараз його використовують не тільки в чатах онлайн-ігор, форумах, але і в реальному житті. Лексика ігрового сленгу постійно оновлюється і поповнюється завдяки регулярному виходу нових ігор.

Ігровий сленг можна поділити на такі тематичні групи:

- дія в грі;
- взаємодія між гравцями;
- емоції;
- найменування;
- реалії в грі;
- оцінне найменування геймерів;
- розмовні вирази;
- дійсність поза грою.

Якщо говорити про хакерський сленг, то значну частину хакерів становлять підлітки і молодь. Поняття хакер зародилося в американському молодіжному середовищі. Вони були прихильниками необмеженої свободи стосовно кіберпростору.

Взагалі всі слова «хакерів» пов'язані із специфікою програмування, організації мереж і часто складаються з нового хакерського сленгу.

Хакерський сленг можна розглядати за такими способами словотворення:

- ✓ словоскладання;
- ✓ афіксація;
- ✓ аббревіація і акронімія;
- ✓ морфемна контракція;

Існують такі тематичні категорії хакерського сленгу:

1. програми;
2. символи, знаки;
3. дії;

4. функції, команди, системи;
5. деталі та приладдя;
6. (інформаційні) одиниці виміру;
7. позначення і характеристики людей, пов'язаних з програмуванням.

Проаналізувавши сленг геймерів та хакерів сучасної китайської та української мови за даними тематичними категоріями з точки зору словотворення можна зробити висновок, що найпоширенішими словотворчими процесами є словоскладання, суфіксація, фонетичне запозичення та аббревіація. Зауважимо, що англійська мова має вагомий вплив на сленг українських та китайських геймерів і хакерів [1, с. 42].

Отже, сленг є тим засобом, за допомогою якого мова постійно оновлюється, додає до себе нові аспекти старих понять, полегшує спілкування, удосконалює її, робить більш зрозумілою для людей. Якби цей сленг був відсутнім, то спеціалісти були б змушені використовувати важкі терміни, тому що всі вони походять з англійської мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хомяков В.А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия. Вологда: Министерство просвещения ОСФСР Вологодского гос. пед. ин-та, 1971. 381 с.
2. Ясінська О. В. Комп'ютерний елемент в аспекті лінгвістичних досліджень. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк. 2009. С. 233-238.

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ КОМІКСІВ

Борисова Д. П., Жукова К.Є.

У сучасному суспільстві неможливо не помітити вагомий вплив такого явища, як «комікси» на культуру. Вони достатньо міцно увійшли у наше життя. Не тільки самі комікси залишаються популярним жанром, але й на їх основі розвиваються інші індустрії, такі, як, наприклад кіно, живопис і т.д. Сюжетною особливістю китайських коміксів маньхуа, є те що з 1990-х років було знайдено та втілено домінуючий для них напрямок – зображення звичайної людини та її внутрішніх переживань в умовах китайського суспільства. Відмінна особливість китайських коміксів в тому, що, не дивлячись на те, що головними героями маньхуа є персонажі, яких самі китайці з легкістю можуть зустріти у житті, маньхуа все-таки бере на себе завдання зображення світу цих героїв цікавим та яскравим. Китайські комікси, як і комікси Америки, наприклад, виконує і важливе соціальне завдання: дає читачам надію на те, що в нашому житті не тільки звичайні будні дні, але в ньому є місце й для цікавих пригод, див і т.д. Художники

зображують наближений до реального соціум КНР, але вони додають в нього фарби, роблять його таким, яким хотіли б бачити.

Відкритим залишається середовище вивчення саме лексичних та граматичних аспектів коміксів, адже це є важливим для кращого розуміння коміксу та його структури. Метою роботи було більш детально висвітлити головні лексичні та синтаксичні особливості текстів жанру «комікс». Актуальність нашої роботи зумовлюється недостатнім рівнем вивчення цієї теми, особливо – теми мови в китайських коміксах. Ми вивчили особливості організації тексту, лексику, найбільш поширені синтаксичні моделі. Під час нашого дослідження були використані наступні методи: теоретичний (вивчення літератури і аналіз досліджуваної роботи) та порівняльний аналіз.

Матеріалом для дослідження ми обрали комікс на 128 сторінок із популярного в КНР ресурсу для завантаження та читання коміксів – as.qq.com, його назва – «抱紧我的小白龙» («*Bào jǐn wǒ de xiǎo bái lóng*» - «Обіймаючи мого маленького білого дракона») [1].

Для проведення нашого дослідження перш за все було визначено списки ієрогліфів за частотою їх вживаності (у кількості 500-1000-2500-5000), які були встановлені для материкового Китаю, Тайваню та Гонконгу як стандартні, та якими ми користувалися під час проведення вивчення лексики обраного нами китайського коміксу [2]. Впродовж нашої роботи із лексичним матеріалом ми звіряли кожний із ієрогліфів зі списками ієрогліфів за частотою вживання, щоб, таким чином, на прикладі звичайного коміксу, визначити, чи належить лексика коміксів в КНР до звичайної розмовної, або належить до списку менш часто вживаних слів і не є повсякденною.

Після проведення дослідження 1822 ієрогліфів, які були підраховані з усього коміксу, можемо зробити наступні висновки: найбільша кількість ієрогліфів відноситься до самої часто вживаної групи із 500 ієрогліфів – 1367 (75% від загальної кількості), цікавим виявився той факт, що до групи 1000 ієрогліфів належить набагато менша кількість ієрогліфів, чим до 2500, а саме – 54 (1% відсоток від загальної кількості), група в 2500 ієрогліфів йде другою за кількістю – 350 ієрогліфів (23%), і сама найменша кількість відноситься до групи 5000 – 50 ієрогліфів. До цієї роботи ми надаємо діаграму із відсотковим та кількісним відображенням отриманих нами результатів.

Наступним нашим кроком було вивчення синтаксичних особливостей мови обраного нами коміксу. На думку В.В. Виноградова та О.М.Пешковського, речення загалом розділяються на наступні види:

- 1) прості речення;
- 2) складні речення, які, в свою чергу, діляться на складносурядні, складнопідрядні та безсполучникові [3; 4].

Були виявлені наступні результати: загальна кількість речень дорівнює 174, з них 112 простих та 62 складних речення (складносурядні – 25, складнопідрядні – 29, безсполучникові – 8). До числових результатів також були надані приклади речень з перекладом деяких із них.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можемо зробити висновки про те, що мова коміксів в першу чергу відноситься до розмовної, і вже в набагато меншій частині до літературної. Такі результати свідчать про те, що комікси є яскравим прикладом соціального жанру літератури, який націлений на широку аудиторію та не тяжіє до більш високих жанрів, при цьому комікси не позбавлені власного шарму, адже автори не забувають про більш складну (високу) лексику та синтаксис, уміло поєднуючи його із простою лексикою та реченнями. Як було вказано у першому розділі, комікс безпосередньо вбирає в себе різні соціальні явища, та є вираженням проблем сучасників, не тільки соціальних, але й політичних. А для того, щоб ці проблеми були у повному обсязі вплетені у текст коміксу та донесені до читача, звичайно, кращим засобом виступає проста мова. Також необхідно пам'ятати про те, що мова не є єдиним засобом для створення коміксу, вона схрещується із зображенням, отримуючи завершену форму, яка і сприймається вже безпосередньо читачем. Для таких поєднань, на нашу думку, повинна дотримуватись так звана «золота середина», щоб ні одна із сторін жанру не була на першому місці та могла гармонійно донести думку автора та зміст твору.

Також ми хочемо відзначити той факт, що, виходячи з наших досліджень можна зробити висновок про те, що комікси слугують гарним матеріалом для вивчення іноземної мови. В них представлена поширена та сучасна для країни лексика, представлені прості конструкції речень, які будуть зручними для вивчення на початковому етапі. Це, в свою чергу, слугує великою перевагою коміксів серед інших літературних жанрів, і серйозним приводом для викладачів замислитись над включенням матеріалу коміксів до навчального плану.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 抱紧我的小白龙. URL:
http://ac.qq.com/Comic/comicInfo/id/627403?trace_id=907_37.229.146.86_1541358477
2. Списки ієрогліфів за частотою їх вживання, пошукова система Baidu. URL:
<https://baike.baidu.com/item/%E5%B8%B8%E7%94%A8%E5%AD%97/10071115?fr=aladdin#1>
3. Виноградов В. В. Введение в грамматическое учение о слове. *Современный русский язык*. Москва, 1938. С. 9–45
4. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении. Москва, 2001. 544 с.

ПРОДУКТИВНІ СЛОВОТВОРЧІ МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ(НА МАТЕРІАЛІ БІЗНЕС-ЛЕКСИКИ)

Вакула К. О., Жукова К.Є.

Сьогодні розвиток міжнародних відносин та міжнародного бізнесу характеризуються збільшенням зовнішньоторговельного обороту в світі. В 21 столітті економіка Китаю розвивається надзвичайно швидко і впливає на світову економіку через зростання кількості експорту. З кожним роком бізнес з Китаєм стає більш і більш доступним для кожного українця. За 2017 рік було проведено багато заходів щодо українсько-китайського бізнесу та наймасштабнішим з них був “China Business Forum”, який очолює підприємець Дмитро Ковпак. Він розповідає про те, що кожен українець може бути підприємцем та допомагає розвивати малий та середній бізнес. Щоб досягнути успіху в цій справі, необхідно вивчати китайську мову, зокрема бізнес-лексику.

Останнім часом ділова китайська мова викладається в багатьох вищих навчальних закладах та численних курсах. Пекінський університет за підтримки Office of Chinese Language Council International розробив екзамен з бізнес китайської мови «Business Chinese Test (BCT)» та низку підручників для підготовки фахівців.

Об'єктом дослідження є бізнес-лексику китайської мови з підручника «New Silk Road Business Chinese» в об'ємі двохсот слів.

Предметом дослідження є словотворчі моделі сучасної китайської мови.

Говорячи про китайську мову, не можна нехтувати її значущістю в сучасному світі. На сьогоднішній день відносини експорту на державному рівні стають все кращими, а на рівні громадян країни, це стає все більш і більш доступним. Українці цікавляться діловою китайською мовою, як для здачі екзамену BCT, так і для будування успішного бізнесу з Китаєм.

Способи словотворення у китайській мові відрізняються від звичних європейському читачеві, так як відрізняється і сама організація мови. Як відомо, словотвір здійснюється за різноманітними моделями і схемами, які у свою чергу поділяються за різними ознаками. Ця складна розгалужена система дозволяє розібратися в будові слова і підібрати необхідний перекладацький еквівалент, не звертаючись за допомогою до словників та інших джерел інформації, яких у наш час високих технологій дуже багато. Гарне орієнтування в способах словотворення значно полегшує процес перекладу.

Вивчення ділової лексики є затребуваним та популярним напрямом. Багато студентів та людей, які вивчають мову, вважають ефективним способом набуття нової лексики – аналіз способу творення слів. Тому ми вважаємо аналіз найбільш продуктивних словотворчих моделей актуальним.

В результаті ознайомлення з науковою літературою, присвяченою проблемам словотвору в українській та китайській мовах, було виявлено, що українська та китайська мови дуже багаті на словотворчі моделі, що вказує на багатогранність та різноманітність цих двох мов.

Ми провели дослідження, основувшись на роботах визначних відчизняних та іноземних авторів, та зробили висновок, що словотворчі моделі вищезазначених мов майже не співпадають. Є тільки два способи, які існують в обох мовах – це суфіксальний та префіксальний. В інших випадках, типи будуть зовсім різними.

Для проведення дослідження нами було використано підручник з ділової китайської мови «New Silk Road Business Chinese», за допомогою якого було сформовано експериментальну групу в розмірі двохсот лексичних одиниць, що включає в себе різні частини мови.

В результаті аналізу бізнес-лексики китайської мови, ми виявили найбільш та найменш продуктивні словотворчі моделі. Найчисельнішим типом словотворення є додатковий тип сурядного словоскладання, він становить 23%, а саме 46 лексичних одиниць. На другому місці ми виявили синонімічний тип у складі 40 слів, що становить 20%. Далі, нами був виявлений ще один продуктивний тип – визначальний, у складі 33 слів, який складає 16,5% від загальної кількості. Узагальнюючий тип є наступним за продуктивністю, і саме 24 слова було сформовано цим способом словотворення і становить 12%. Далі, ми розглянемо словотворчі моделі, які були не дуже продуктивними. 11 слів було утворено суфіксацією, з усіх представників, це 5,5%. Результативного типу було 10 представників, що становить 5%. Таким самим за продуктивністю виявився особливий тип підрядного словоскладання у складі 10 слів. Наступним типом є сумуючий тип і лише 9 слів було утворено цим способом. Найменш продуктивними були наступні моделі – особливий тип сурядного словоскладання, предикативний тип, полусуфіксація та префіксація. Полупрефіксації не було виявлено під час дослідження.

Проаналізувавши кожний тип, ми можемо зробити висновок, що способи словотвору сучасної китайської мови можна розділити на великі групи – продуктивні (додатковий тип, синонімічний тип, визначальний тип та узагальнюючий тип); менш продуктивні (суфіксація, результативний тип, особливий тип, сумуючий тип) та непродуктивні (особливий тип, предикативний тип, полусуфіксація та префіксація).

ОСОБЛИВОСТІ МОВИ БЛОГОСФЕРИ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА КИТАЙСЬКОЇ МОВ

Варовіна К.К., Віротченко С.А.

Швидкі темпи розвитку медійних технологій на початку ХХІ століття та поява Інтернету зробили спілкування і зв'язок між людьми доступним, швидким, різноманітним за способами та формами передачі інформації. Поява наприкінці 1990-х рр. в Інтернет просторі блогосфери створила ще одну платформу для самовираження, знаходження однодумців, а також дала можливість пересічним громадянам відчувати себе у ролі журналістів. На сьогоднішній день блогосфера представляє собою особливе середовище, де можна вільно висловлювати думки, а оскільки традиційні засоби масової інформації значною мірою дискредитували себе і рівень довіри до них знижується, то блогери намагаються задовольнити потреби суспільства у різнобічному висвітленні подій.

Зважаючи на особливі умови спілкування у блогах (локанічність, домінування писемного мовлення), виникає потреба у формуванні так званої мови блогосфери. У зв'язку з використанням різноманітних технічних засобів, вона комбінує особливості як писемного, так і усного мовлення, висловлювання мають бути досить стислими, але експресивними. У блогосфері формуються нові слова і вирази, які з часом можуть асимілюватися до стандартної мови. Ще однією важливою характеристикою мови блогосфери є широке використання графічних елементів для вираження емоцій: емограмми, написання цілих слів або фраз великими літерами.

В англійській лінгвокультурі мова блогів отримала назву *blargon* (слово похідне від поєднання понять *blog* та *jargon*). Серед прикладів *blargon* перелічимо наступні: *blogger*, тобто той, хто створює і веде власний блог; *spoments*, тобто коментарі у вигляді спаму; *blogiday*, тобто вихідний день блоггера; *blaudiense*, тобто аудиторія блогу; *blurker*, тобто читач блогу, який займає пасивну позицію, не відправляє дописи або коментарі; *blogorrhea*, тобто явище, коли за короткий проміжок часу з'являється велика кількість статей; *blogvert*, тобто реклама, яку розміщують у блогах; *simultaneous blogasm*, тобто ситуація, коли два блогери одночасно висловлюють одну й ту саму думку тощо.

Стрімкий розвиток Інтернету, широке розповсюдження та популярність блогів у Китаї створив цілу індустрію блогосфери. За даними 2017 р., у країні налічувалося півтора мільйони блогерів. За аналогом із англійським поняттям KOL (key opinion leader), в китайській мові з'явився термін «ванхун» (网红 – дослівно «популярний в Інтернеті»). Популярність блогів впливає і на зміни у мові, деякі фрази, які виникають у блогосфері, згодом переходять у стандартну мову. Наприклад, персонаж однієї з популярних пісень «老司机» («старий водій») у 2016 році став

розповсюдженим в Інтернеті виразом на позначення постійних користувачів форумів і сайтів, а в повсякденній мові – «всезнайки». Вираз «友谊的小船，说翻就翻» («човен дружби може легко перевернутися») з'явився завдяки популярній у китайській мережі серії коміксів і тепер означає, що дружба може скінчитися, коли ви поступити до різних університетів або почнете з кимось зустрічатися. З фонетичними особливостями китайської мови пов'язане таке явище як заміна у блогах і чатах ієрогліфічних фраз комбінаціями цифр. Наприклад, «я тебе кохаю» – «我爱你» – 521; «кохання на все життя у будь-якому куточку світу» – «爱你一生一世» – 211314; «так, так» – «就是就是» – 9494; «надзвичайно злий» – «气死我了» – 7456 тощо.

Аналіз англійської та китайськомовної блогосфери доводить, що в лінгвістичному аспекті виділяються спільні та відмінні явища. Так, базова термінологія, що вживається в блогах, здебільшого виникає в англійській мові і далі у вигляді запозичень переходить до інших мов, в тому числі китайської. Проте, внаслідок низки фонетичних особливостей китайської мови, у китайськомовній блогосфері спостерігаються цілковито самобутні процеси. Наприклад, слова схожі за звучанням записуються ієрогліфами, які не відповідають їх початковому значенню, або відтворюються за допомогою цифрових комбінацій, що нагадують вимову певних фраз.

МЕТАФОРА В КИТАЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ, ЩО ПОЗНАЧАЄ ЗОВНІШНІСТЬ ЛЮДИНИ

Ветрова Дар'я Романівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: викладач С.С.Науменко

Метафора – це один з основних тропів мовлення. Метою цього засобу є розкриття сутності одних явищ або предметів через інші за схожістю чи контрастністю. В метафорах чітко зображується світорозуміння певного народу. Саме аналіз мовних особливостей може виступати у якості допоміжних матеріалів для вивчення культури народу, ментальних особливостей та способу мислення. Звернувшись до китайських фразеологізмів, ми можемо виявити, що більшість китайських фразеологізмів засновані на такому способі вираження, як метафора. У більшості випадків, у повсякденному житті, китайський народ часто вдається до метафор, як до способу опису характеру людини, зовнішності, його манерам і способам самовираження. Китайці з особливою увагою ставляться до зовнішньої краси, у зв'язку з чим, китайська мова кишить фразеологізмами, які засновані на метафорах, змістом яких, є вираження різних типів людської краси.

Ідеалом людської вроди, за думкою китайського народу, є ті або інші явища природи. Вони вважають, що людське тіло є частиною прекрасного. Китайська мова багата на порівняльні конструкції та метафори, які прирівнюють жіночу вроду до краси природи: місяця, квітів, сонця та інші. Східна мова звертає належну увагу на описи жінки, які засновані на порівнянні з квітами або з місяцем. Дійсно, жіноча краса заслуговує порівняння із квіткою, найкрасивішою частиною рослини. Наприклад, 出水芙蓉, дослівно «Тільки що піднялися з води молоді квіти лотоса» - в значенні «красива дівчина», 梨花帶雨, дослівно «Дощем обсипаються квіти груші» - у значенні «навіть коли жінка в сльозах, вона красива», 如花似玉 дослівно «прекрасна як квітка і нефрит» у значенні «дивовижна красуня», 面如满月, дослівно «Лице, як повний місяць» - у значенні «білошкіре, чисте обличчя». Китайці вважають, що саме квіти, місяць, нефрит можуть передати всю красу жіночого обличчя. У Китаї лотос шанують як священну рослину, він символізує чистоту і цнотливість, родючість і продуктивну силу. Сьогодні, у китайській течії фен-шуй, квітки лотоса або його зображення допомагають жінкам пробудити духовну свідомість та умиротворення атмосфери в домі, активізують жіночу красу та душевний спокій. Місяць займає особливе, священне місце в серцях китайців. Китайські поети ніколи не шкодували епітетів для її оспівування. Зовнішня схожість місяця та ідеалу людського обличчя у китайців різоче. Чіткий контур, неприродна білизна, саме цього намагаються досягти китаянки із давніх часів. Щодо нефриту, традиційно цінується китаєм, його називають «камінь життя» та вважають національним символом. У Китаї нефрит цінується вище золота, та вважають, що він приносить щастя, добробут та успіх, символізує чистоту людських помислів. Якщо звернути увагу на зовнішній вигляд цього каменю, то можна помітити наскільки він схожий на Місяць. Світла, глянцева, мармурова поверхня не залишить байдужним тих, хто познайомиться із цим скарбом.

Аналізуючи китайську культуру і мову, можна помітити, що не тільки рослини, але і тварини та міфічні істоти переважають в китайських метафорах. Наприклад, 燕颌虎颈, дослівно «зоб ластівки, шия тигра» - в значенні «про привабливого чоловіка», 龙眉豹颈, дослівно «брови дракона і шия леопарда» - в значенні «про людину, що має незвичайний, мужній вигляд». У китайській міфології почесні місця займають: дракон, фенікс та тигр. Дракон здавна символізує імператора, багатство, енергію та чоловічу силу. У міфах та легендах Китаю з усіх тварин особливо шанувався тигр. Це символ доблесті та честі. Його фігури та зображення використовуються, як засіб проти нечистої сили та несприятливої аури. У фен-шуй ця тварина володіє сильним духом, що кращого захисту від зла, що загрожує ззовні, ви не знайдете. Тигр допомагає людству ще із давніх

часів, про це можна дізнатися із легенд. У давні часи Китай заповнила легенда про врятованого тигром Конфуція. Кажуть, у дитинстві, він був настільки бридкою дитиною, що батьки відмовилися від нього і вирішили залишити немовля на горі, але тигр врятував життя майбутнього філософа. Найбільш значущим птахом для китайців є фенікс. Чарівне створіння є образом вірності, чесності та пристойності. Саме тому, ці образи фігурують у китайських метафорах та фразеологізмах.

Аналіз образів метафор, що лежать в основі розглянутих фразеологізмів, демонструє використання назв тварин, рослин, речовин і матеріалів, природних явищ, а також деяких міфологічних істот, як елементів порівняння, що є доказом давнього походження фразеологізмів. Саме фразеологізми та метафори допомогли людству доповнити картину різнобарв'я Китаю.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щічко В.Ф., Радус Л. А. Курс лекцій з історії китайської мови: ВЦ «ВКН», 2015.- с.192.
2. Чжан Ху Янь. Міфи та легенди Китаю: ВЦ «Шанс», 2017. -247с
3. Li Yihua. Фразеологічний словник китайської мови. — Пекін: ВЦ «shang wu chu pan she», 1996. — 373 с.
4. Нефедов С., Історія Китаю : Видавництво Уральського Університету, 1992.-168с.
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Метафора>
6. <https://cyberleninka.ru/article/v/zoomorfizmy-kitayskogo-yazyka-kak-sredstvo-aksiologicheskoy-harakteristiki-cheloveka>

КОНЦЕПТ «ЛЮБОВ» У ТУРЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ

Гаврикова Валерія Сергіївна, студентка 4 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: І.А.Скразловська

Розвиток сучасної когнітивної лінгвістики тісно пов'язаний з антропоцентризмом, який фокусує увагу дослідника навколо людини. Любов – це важливий та невід'ємний компонент внутрішнього світу людини, який не може не відобразитися у мові й культурі кожного окремого народу (2).

Метою нашого дослідження є розглянути та визначити особливості концепту «любов» на матеріалі турецьких фразеологізмів. Матеріалом для дослідження послуговували 112 турецьких прислів'їв та ідіом з семантикою «любов».

Першим турецьким лінгвістом, який фундаментально зайнявся питаннями фразеології, став Омер Асим Аксой (1898-1993) – саме його роботи стали теоретичною базою для нашого дослідження. На думку вченого, фразеологія в цілому «найбільш чітко здатна висловлювати

етнокультурну специфіку мови, адже ця наука несе у собі нескінченний досвід всього етносу, надбаний протягом багатьох віків» (4). Саме завдяки близькому взаємозв'язку між мовою та культурою, фразеологізми є актуальною темою для дослідження у сучасній лінгвокультурології, етнолінгвістиці та когнітивній лінгвістиці.

У когнітивній лінгвістиці концепт виступає провідним поняттям. Незважаючи на розмаїття трактувань концепту, методів його дослідження та способів репрезентації, єдиного підходу до розв'язання проблеми не виявлено, а також немає його однозначного тлумачення. Вивчаючи національно-культурну специфіку фразеологізмів, часто виникає проблема аналізу концептів, як «структур національної свідомості, загальних для всіх представників даного соціуму» (3). Перш за все увага лінгвістів направлена на концепти, які тісно пов'язані з культурою народу та найкраще відображають його особливості. Виявлення та аналіз основних термінів у світосприйнятті носіїв мови – це важлива задача для науковців.

У нашій роботі концепт «любов» розглядається як складна та глибока одиниця, яка характеризується залежно від різних ситуацій. В емоційній системі людини поняття «любов» є базовим. Через нього актуалізуються й інші властивості людини, такі як інтелект, сприйняття, фізичні реакції тощо.

У турецьких фразеологізмах концепт «любов» виражається декількома лексичними одиницями, що вказує на важливість цього почуття для турецького менталітету. Це іменники *aşk, sevgi, sevda, muhhabet*; прикметники *aşık, sevgili*; дієслова *sevmek, aşık olmak*; дієприкметники *seven, sevilen*; дієприслівник *severek*.

Найчастіше у турецьких фразеологізмах концепт «любов» виражається через лексему *aşk*, що означає «кохання», «любов», «закоханість» між чоловіком та жінкою. Лексема *sevgi*, окрім почуття двох закоханих, може виражати любов до сім'ї, дітей, улюбленої справи, країни тощо. *Muhhabet* позначає любов, близьку до дружби (*muhhabet iki baştan olur*). Лексема *sevda* виражає палку любов чи пристрасть і нерідко зустрічається у значенні нещасливої любові, що спричиняє страждання: *kara sevda*. Також порівняйте: *sevda çekmek* – «страждати від кохання, бути захопленим пристрастю»; *Sevda geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur* – «Кохання минає – стає брехнею, потім жалить – стає змією».

У кожного народу концепт «любов» має свій глибокий асоціативно-вербальний зв'язок. Серед лексичних одиниць, що входять до асоціативного ряду «любов» у турецьких фразеологізмах, можна виділити такі: *nişan* – заручини (*aşık nişanı sevgili kuşatı sever; aşık nişan dervişe burhan*); *ateş* – вогонь (*aşk ateşi yanmayınca yakmaz imiş; aşk ateşten gömlektir, aşkından küll olmak*); *kalp, gönül* – серце (*kalp kalbe karşıdır; gönül ferman dinlemez; gönül bağlamak*); *demir* – (*aşk bir demirden leblebidir*

çığneyene aşk olsun; aşk ile pençeleşmeye demir bağı gerek); ağlatmak – змушувати плакати (*aşk ağlatır dert söyler; aşığa “niçin ağlarsın” demişler, “gülmek için” demiş*).

Зробивши аналіз функціонування лексичного відображення концепту «любов» у турецьких фразеологізмах ми виявили такі ключові семантичні компоненти:

- любов – це божевілья (*aşık ile delinin farklı: biri gülmez biri ağlamaz imiş; deli gibi aşık*);

- любов – це почуття, якого нелегко позбутися (*aşıka sevdadan vazgeçirmeye say, deryayı kurutmaya say gibidir*);

- любов – це могутня сила, що здатна змінити світ (*aşk dünyayı döndürür*);

- любов не бачить жодних недоліків коханого, любов сліпа (*aşık olan kördür*);

- любов – це натхнення (*aşk olmayınca meşk olmaz*);

- любов – не дрібниця, воно є дуже важливим (*aşıka sevda abes değil*);

- закохані бачать увесь світ один в одному (*aşık dünyayı taşukasının aynası sanır*);

- любов не терпить обмежень (*aşık ile mollaın arası iyi olmaz*);

- кохання завжди знайде свій шлях (*aşk her zaman kendine bir yol bulur*);

- поруч один з одним закохані почувають себе затишно (*aşık olan bülbüller gibi sakın; aşk yuvası*);

- любов вчить терпінню (*gülü seven dikenine katlanır*);

- любов повинна бути взаємною (*sev beni, seveyim seni*).

Отже, проаналізувавши особливості концепту «любов» на матеріалі турецьких фразеологічних одиниць, ми можемо зробити висновок, що модель любові будується в свідомості носіїв мови на основі культурної специфіки. Турецька мовна традиція поділяє любов на кохання чоловіка і жінки (*aşk*), любов у широкому сенсі слова (*sevgi*), пристрасть (*sevda*) та дружню симпатію (*muhabbet*). Любов відображається у турецьких фразеологізмах як красиве і сильне почуття, яке не має обмежень, воно гаряче як вогонь, й міцне, як залізо, здатне перегорнути світ і пов'язане у першу чергу з серцевою прихильністю. Любов сліпа й терпляча, змушує страждати й сміятися, є джерелом натхнення і спокою. Важлива умова щасливого кохання – його взаємність, а результат – офіційні заручини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баштабак А.Ш. Фразеологизмы в турецком языке и их особенности // Международный научный журнал «Символ науки». М., 2016. - С.117-199.
2. Воркачев С.Г. Любовь как лингвокультурный концепт. - М.: ИТДГК «Гнозис», 2007. - 287с.

3. Шаховский В. И., Панченко Н. Н. Национально-культурная специфика концепта «обман» во фразеологическом аспекте // Фразеология в контексте культуры. М., 1999. - с.285-288.
4. Aksoy Ö.A. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. – İnkılap Yayınevi, 2007. – С.1. – 486 s.

ПОХОДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ "我" В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Грицай Анастасія Павлівна, студентка I курсу

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: д. ф. н., проф. Резаненко В. Ф.

У кожної нації є своє особливе ставлення до бачення власного місця у світі. Хто ж ми? Ми? Цей займенник першої особи множини добре відомий більшості у світі, бо хоча б раз у житті людина в повсякденній розмові або на важливій посаді представляла чи представлятиме свою країну, колектив або партнера, тож перше, що спадає на думку, коли хочеться сказати від себе та друзів, родини, університету, компанії, країни, слово — «ми».

Кожна мова має такий займенник — слово, що називає групу людей, що ж щодо японської мови? Чи є подібне слово у мові країни Вранішнього Сонця? Звичайно є, однак розмаїття японської лексики та еволюція граматики створили досить широке явище синонімії. Наприклад: 我々 (*ware ware*) (々 — означає повторення попереднього ієрогліфу), 私達 (*watashi tachi*), 僕達 (*boku tachi*) та інші. Ці усі займенники є синонімами слова «ми», яке кожен з нас повсякчас використовує.

Нашу увагу привернув один з цих синонімів, а саме — 我々 (*ware ware*). Причина у розгляді саме цього займенника лежить у ієрогліфі 我 (*ware*), цей ієрогліф окрім японської, використовується і у сучасній китайській мові (*wǒ*), як займенник, який позначає першу особу однини, тобто аналогом в українській мові є — «я».

Ієрогліф 我 за (див. *Шовень Дзедзи*) походженням означає людину, яка тримає алебарду. Людину, яка стоїть та відкрита до інших, однак вона має зброю, якою може скористатися, а, отже до неї варто уважно ставитися. Відповідно повтор є своєрідним показником множини (який часто використовується у виразах на кшталт 山々 (*yama yama*), що підкреслює множину).

Цей ієрогліф не тільки позначає у китайській мові «я» та у японській «ми», а й є складовою інших ієрогліфів та у поєднанні спричиняє відтінок значення. Наприклад: (зазначено верхнє читання)

自我 (*jiga*) — еґо;

彼我 (*higa*) — він та я; обидві сторони;
義 (*gi*) — правильність, честь, відданість;
義理 (*giri*) — обов'язок;
議 (*gi*) — дискусія; роздуми; думка; погляд (на);
儀 (*gi*) — церемонія; є також суфіксом до імен (з повагою до) у епістолярному стилі;
義理 (*giri*) — обов'язок;

У сучасному мовленнєвому процесі найбільш поширеними займенниками є 我等 (*warera*) та 我々 (*wareware*). Їх застосовують у звертанні до групи осіб, які за статусом є рівними або нижчими. Також у конструкціях з часткою が (*ga*). Наприклад, 我が儘 (*wagamata*, «егоїстично», буквально, «як я люблю») або 我が国 (*wagakuni*, «моя країна», «моя батьківщина»)

Таким чином, полісемантичність досі залишається перепорою для правильного та доречного вживання як займенників в японській мові, так і в парадигматичних відношеннях серед великої кількості ієрогліфів, що забарвлені різноманітними відтінками значень, кожен з яких теж вносить корективи до вигляду та тлумачення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 国語大辞典(新装版)1988;
2. 说文解字新订;臧克和等 - 北京:中华书局, 2002;
3. <http://nihongo.monash.edu/cgi-bin/wwwjdic?1E>

РЕАЛІЗАЦІЯ СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ 离合 В ПАРНИХ НАПИСАХ

*Жукова Катерина Євгенівна, к.ф.н., доцент кафедри східних мов
Харківський національний університет імені Г.С.Сковороди*

Приєм розбивання та з'єднання 离合 вважається одним з найважливіших стилістичних прийомів, які можуть реалізуватися лише в китайській ідеографічній писемності. Цей прийом нараховує понад 1500 років історії і неодноразово розглядався вченими в різні епохи і на різному мовному матеріалі. Серед найбільш відомих робіт, де так чи інакше розглядався прийом розбивання і з'єднання ієрогліфів, слід назвати «修辞学发凡» [2], «汉字修辞学»[4], «修辞学»[3], «汉字修辞研究» [1].

Цей прийом заснований на характерній особливості китайської писемності, у якій будь-який самотійно вживаний ієрогліф може бути крайовою графемою складеного ієрогліфа. Такий стилістичний прийом

включає розбивання 拆字 та з'єднання 并字 – два прийоми, об'єднані терміном 离合汉字 (розбивання та з'єднання ієрогліфа). Ці прийоми хоч і називаються одним терміном, але часто зустрічаються окремо. Їх характер визначається порядком розташування в реченні ієрогліфів-складових частин і складених ієрогліфів.

Як приклад окремого використання прийому з'єднання можна навести парний напис

二人土上坐
一月日边明,

де дві графеми 人 і 土 об'єднуються в ієрогліф 坐, а ієрогліфи 月 і 日 – у складений знак 明. Оскільки в даному прикладі першими в реченні виступають ієрогліфи-складові частини, то прийом називається з'єднанням 并字.

Під розбиванням мається на увазі зворотний процес, при якому спочатку в реченні з'являється складений ієрогліф, а потім – ієрогліфи-складові частини. Наприклад, в парному написі

踏破磊桥三块石
分开出路两重山

спочатку йдуть складові ієрогліфи 磊 і 出, а потім 石 і 山.

Таким чином, під з'єднанням розуміємо запис самостійно вживаних ієрогліфів як крайових графем одного складеного ієрогліфа, тоді як розбивання – запис крайових графем складеного ієрогліфа як самостійно вживаних ієрогліфів. Слід зазначити, що на сьогодні далеко не всі крайові графеми можуть вживатися самостійно.

У даній роботі було розглянуто прийом розбивання і з'єднання ієрогліфа на матеріалі парних написів. Реалізація цього стилістичного прийому в цьому жанрі вимагає від автора великої майстерності, оскільки сам жанр передбачає абсолютну відповідність числа ієрогліфів, характеру прийомів, місцеположення складових ієрогліфів і ієрогліфов-складових частин.

Наприклад, розглянемо парний напис:

因火为烟若不撇开终是苦;
舛木成桀全无人道也称王。

Кожен рядок цього напису містить 11 ієрогліфів. У ньому одночасно використовуються прийоми розбивання і з'єднання. По-перше, 因 і 火 стають графемами ієрогліфа 烟, а 舛 і 木 утворюють 桀. Це прийом з'єднання. По-друге, у кожному рядку є також розбивання складеного

знаку: 若 ділиться на 撇 (відкидна вліво) і 苦, а 全 на 人 і 王. Ієрогліфи, які розбиваються і з'єднуються, містяться на однакових позиціях в обох частинах: на першій і другій позиціях знаходяться ієрогліфи, що реалізують з'єднання, складені ієрогліфи – на четвертій; п'яті ієрогліфи розбиваються на ті, що знаходяться на сьомій та одинадцятій позиціях у кожному рядку. Таким чином, розбиванню відповідає розбивання, з'єднанню – з'єднання, ієрогліфи-складові частини і складені ієрогліфи знаходяться на однакових позиціях:

因火为烟若不撇开终是苦;

舛木成桀全无人道也称王。

Порушення структури зустрічається у край рідко, з досліджуваної нами групи лише в одному парному написі ієрогліф-складова частина знаходився в другому рядку не на тому ж місці, що і відповідний ієрогліф першого рядка:

闵先生门里作文

吴学士天上口才

Проте буває і так, що складений ієрогліф «загадується», «мається на увазі», наприклад:

少目焉能识文字 (省)

欠金安能望功名 (钦) .

Складені ієрогліфи 省 і 钦 не з'являються в тексті напису, видно лише складові частини, що знаходяться на початку обох рядків. Як відзначає Ю Дечуан, у такого роду парних написах необізаному читачеві важко побачити стилістичний прийом [5, 112].

Зазначимо, що наявність двох ієрогліфів, що складаються, дає можливість реалізувати прийом послідовного з'єднання, що ми можемо спостерігати в написах

八刀分米粉

千里重金锤

У першому написі в першому рядку ієрогліфи 八 і 刀 утворюють ієрогліф 分, який потім, у свою чергу, служить складовою частиною і разом з ієрогліфом 米 складає ієрогліф 粉. Також послідовно складаються ієрогліфи 重 і 锤 у другому рядку.

Ще один напис може служити прикладом прийому послідовного з'єднання. Кожний рядок цього напису ділиться на три частини:

寸土为寺，| 寺旁言诗，| 诗曰：明月送僧归古寺

双木为林，| 林下示禁，| 禁云：斧斤以时入山林。

У першій частині рядків ми бачимо з'єднання ієрогліфів: графеми 寸 і 土 з'єднуються в складений знак 寺 у першому рядку і дві графеми 木 (双木) – в ієрогліф 林.

У другій частині рядків використовується отриманий раніше ієрогліф і вже до нього додається ще одна графема. Так, 寺 і 言 складаються в ієрогліф 诗, а 林 і 示 – в ієрогліф 禁. Третя частина кожного з рядків напису починається з отриманих у другій частині ієрогліфів 诗 і 禁.

Парні написи, в яких використовуються прийоми з'єднання та розбивання ієрогліфа завжди знаходяться під особливо пильною увагою тому, що автор або автори не повинні в гонитві за грою з написанням ієрогліфа жертвувати основними правилами складання парного напису. Гра в добре складеному написі має виконувати другорядну роль, усього лише підкреслюючи достоїнства напису, а не підпорядковуючи його собі.

Розглянутий прийом розбивання та з'єднання ієрогліфів – це особливий стилістичні прийоми, який здебільшого може реалізуватися в письмовій мові і характерний тільки для китайської писемності завдяки її ідеографічному характеру.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 曹石珠. (2006) 汉字修辞研究. 长沙: 岳麓书社.
2. 陈望道. (1979) 修辞学发凡. 上海: 上海教育出版社.
3. 李维琦. (1986) 修辞学. 长沙: 湖南人民出版社.
4. 王希杰. (1983) 汉字修辞学. 北京: 北京出版社.
5. 余德泉. (2006) 对联通. 长沙: 湖南大学出版社.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З НАЗВАМИ ТВАРИН

Журавель А. М., Віротченко С. А.

Фразеологічний фонд мови – це джерело мовної образності, виразності, він має яскраві ознаки національної культури. Серед фразеологізмів значну частку становлять ті фразеологізми, до складу яких входять зооніми, тобто назви тварин. Тварини здавна жили поруч з

людиною, саме тому з кожним зоонімом пов'язано безліч уявлень про риси людського характеру, які нібито притаманні тваринам, і в цих уявленнях яскраво проявляється ментальність народу [1].

Багато дослідників останнім часом займаються вивченням так званого «зоонімічного» фразеологічного фонду мови, це обумовлюється чотирма основними причинами:

- 1) фразеологізми з компонентом-зоонімом активно використовуються носіями мови як в усній, так і в письмовій мові, про що свідчать стародавні пам'ятники, літературні твори нового часу і записи живої розмовної мови;
- 2) фразеологізми з компонентом-зоонімом унікальним чином відображають способи мовної категоризації поведінки людини, рис людського характеру;
- 3) фразеологізми з компонентом-зоонімом мають яскраво виражений культурний компонент, який потребує окремого вивчення і опису;
- 4) семантика фразеологізмів з компонентом-зоонімом багато в чому обумовлена історією і культурними традиціями народу, і їх використання в мові вимагає спеціальних знань [2; 3].

Ці обставини обумовлюють актуальність вивчення фразеологізмів з зоонімічними компонентами в китайській мові. Як вже було зазначено, фразеологізми з компонентом-зоонімом є широко вживаними в розмовній мові і художній літературі, вони висловлюють порівняльну, експресивно-емоційну характеристику людини з використанням стереотипних образів тварин як мірила фізичних і моральних людських якостей [4; 5].

Але ці одиниці недостатньо досліджені з точки зору презентації їх іноземній аудиторії, тому що вони складні для сприйняття і засвоєння іноземними студентами (в нашому випадку українцями, які вивчають китайську мову), а їх неправильне вживання в китайській мові може привести до невдач у міжкультурній комунікації, а інколи – і до комунікативного збою. Причина в тому, що позитивні або негативні якості, якими характеризують тварин у китайській мові, у деяких випадках прямо протилежні характеристики тварин в українській мові та культурі. Наприклад: говорячи про зайця, українці насамперед асоціюють його з людиною-боягузом. У китайців заєць – це асоціація зі спритністю, кмітливістю, добротою, лагідністю. Таким чином, образ зайця в українській мові носить негативний характер, наприклад, боязкий як заєць, тремтіти як заєць і т.д. У китайській мові фразеологізм 乌飞兔走 wūfēi tùzǒu (букв. ворона летить, заєць біжить) має значення «час стрімко збігає», 兔脱 tùtuō (букв. вибратися моментально як заєць).

Зооніми, які використовуються у фразеології, це назви домашніх і диких ссавців, птахів, *членистоногих*, плазунів, риб. Лексичний склад цих груп у китайській мові має такі одиниці: вовк, ведмідь, заєць, лисиця, собака, корова, кінь, ворона, муха, риба та ін. Треба зазначити характерну

рису китайської мови – наявність фразеологізмів з назвами міфологічних тварин: дракон, єдиноріг, фенікс.

Під час дослідження фразеологізмів з назвами тварин було проведено комплексний опис найбільш вживаних у складі китайських фразеологічних одиниць компонентів-зоонімів, які відповідають назвам дванадцяти тварин з китайського місячного календарю, а саме: щур, корова, тигр, кролик, дракон, змія, кінь, вівця, мавпа, курка, собака і свиня. Вперше було визначено позитивну (або нейтральну) та негативну характеристику 285 китайських фразеологізмів з назвами цих тварин; було створено дві важливі групи за цими характеристиками. Вибір саме цих тварин обумовлено важливою роллю, яку виконував та виконує місячний календар у житті китайського народу. Він, як і раніше, використовується для визначення дат традиційних свят, обрання найсприятливіших дат весілля чи відкриття установ.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що фразеологізми, до складу яких входять проаналізовані компоненти-зооніми, мають здебільш негативне значення. Важливо зазначити, що саме 73% ФО з усіх 285 фразеологізмів, які було обрано для дослідження, можуть використовуватися для негативної характеристики людини або ситуації. Найбільш вживаними компонентами-зоонімами (з дванадцяти, які було охарактеризовано) стали «тигр» та «кінь» (13% та 12% відповідно).

Аналіз показав, що у фразеології зафіксовані такі людські якості: жорстокість, боягузтво, впертість, дурість, задерикуватість, непорядність, а також працьовитість, вірність, сила, мудрість, спритність. Однак зооніми включають і національно специфічні смисли. Так, в китайській фразеології з календарними зоонімами пов'язані влада, талант, військова доблесть, жадібність, жертовність; хитрість, лінощі.

Також існують культурні конотації, пов'язані одночасно з кількома зоонімами. Культурні значення, закріплені за кількома зоонімами, свідчать про особливу значущість для китайського народу певних людських якостей (поєднання зоонімів «дракон» та «тигр» у фразеологізмах).

Необхідно зазначити, що матеріали дослідження допоможуть студентам, які вивчають китайську мову, дізнатися більше про значення фразеологізмів з компонентом-зоонімом; під час спілкування з носіями мови у студентів не виникне питань, чи у правильному контексті було використано той чи інший фразеологізм з компонентом-зоонімом.

Значення і вживання зоонімів у складі фразеологізмів китайської мови тісно пов'язане з історією народу, національними традиціями і цінностями (значимість образів дракона і тигра в китайській мові, роль полювання в житті стародавніх китайців і т.д.). Життя китайців тісно пов'язане з місячним календарем; саме дванадцять тварин, які зустрічаються у китайському гороскопі, є найбільш популярними (а зооніми з використанням назв цих тварин – найбільш вживаними).

Релігія, філософія, культура і міфи традиційного Китаю неодмінно включають в себе велику кількість компонентів-зоонімів, кожен з яких взаємопов'язаний з іншими і виконує певні, унікальні функції. Подібні прояви аніمالізму надають культурі Китаю певну унікальність, різноманітність і естетичність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войцехович, І. В. Практична фразеологія сучасної китайської мови : підручник. Москва : Схід-Захід, 2007. 509 с.
2. Барчукова К.В., Пескова А.В., Подкидышева Е.И., Скромных В.Э. Фразеология в китайском языке. *Молодой учёный*. 2015. № 18. С. 514-517.
3. Вікіпедія.Фразеологізм.URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B7%D0%BC> (дата звернення: 27.02.2019).
4. Лю Бохань. Русские и китайские фразеологизмы с анималистическими элементами значения. Санкт-Петербург, 2016. 67с.
5. Study Chinese. Китайские пословицы и поговорки. URL: <http://www.studychinese.ru/proverbs/> (дата звернення: 23.02.2019).

КОНЦЕПТ «ЩАСТЯ» В НАРОДНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МУДРОСТІ

Журавльова Д.О, Хотченко І.А.

Китай - це стародавня країна, її історія налічує більше п'яти тисяч років, а китайці - могутня нація, яка за цей час накопичила значний досвід у різних сферах людської життєдіяльності.

Поняття «щастя» засновано на багатомістових філософських уявленнях китайського народу, воно знайшло відображення в численних «ченьюй» та благопобажаннях, прислів'ях та приказках, у яких присутні п'ять земних благ: довголіття, багатство, здоров'я, чеснота, природна смерть, що є основними компонентами концепту «щастя» в китайській народній традиції.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що значні зміни в житті людства, пов'язані з інтеграційними та глобалізаційними процесами, спричинюють тісну економічну, політичну, культурну взаємодію між представниками різних народів. Із огляду на це, актуальними постають питання сприйняття міжкультурному спілкуванню. Для їх успішного розв'язання треба досліджувати особливості ментальності, культури, мови як представників свого етносу, так і носіїв інших мов і культур. Об'єктом дослідження є концепт «щастя» в китайській народній мудрості. Предметом дослідження виступають прислів'я, приказки та ідіоми китайської мови.

Напевно, поняття «щастя» існує майже в кожній мові. Внутрішня форма поняття гранично ясна, погляди на щастя в різних країнах мають свої відтінки.

Інтерес до вивчення східних етносів, зокрема китайського як носія давньої культури і оригінальної писемності, не вчухає довгий час. Певним чином це пояснюється тим, що Китай завдяки своєму бурхливому розвитку вийшов на передові позиції в світовій економіці, що викликає інтерес до розуміння китайського менталітету для успішної співпраці. Слід згадати, що Україна та Китай мають міжнародні відносини, для підтримки яких потрібно розуміти специфіку китайської культури. У зв'язку з цим вивчення спільних та від'ємних рис з українською культурою представляє особливий інтерес.

Цікавою задачею для лінгвістів, філософів, філологів постає дослідження менталітету нації через вивчення особливостей етносу на прикладі таких понять як «щастя», «радість», «горе», «смуток».

Згідно з тлумаченням 现代汉语词典: щастя - це особисте ідеальне зовнішнє або внутрішнє задоволення[2]. За цим словником, щастя включає в себе не тільки матеріальне життя, а й духовну, залежність особистого щастя від колективного. Щастя полягає не тільки в задоволенні, але і в праці і творчості. Підсумовуючи: стан достатку, благополуччя, задоволеності від життя», а також «доля», «удача», «успіх» - це і є щастя. Також важливо підкреслити, що тлумаченні китайських словників «щастя» має кілька ідеологічних відтінків. Вважається, що щаслива людина, яка трудиться на благо загального щастя китайців, що говорить про наявність образу візкової людини, яка має бути працелюбна.

Звернемося до вивчення ставлення китайців до концепту «щастя» на прикладі прислів'їв та приказок, а також виокремимо основні чинники щастя, з метою з'ясувати як саме сформувався концепт «щастя» у китайців, бо в китайській культурній традиції поняття щастя (幸福) виражається в чисельних прислів'ях та приказках, в яких відображений історичний досвід китайського народу, його сподівання на кращу долю та певний фаталістичний погляд на феномен щастя, бо у цьому житті небесами визначено існування та призначення кожної людини, життя якої йде визначеним шляхом (дао), тощо.

Зважаючи на наступні прислів'я щастя у розумінні китайців - це вміння задовольнитись та насолоджуватись тим життям, яким доля наділила людину: 在生一日, 胜死千年 - День життя кращий, ніж тисяча років смерті. Прагнення щастя – природне бажання людини, стверджують китайці: 人望幸福树望春 - Людина прагне щастя, як дерево прагне весни. Працьовитість, ретельність вважаються основними позитивними рисами особи в багатьох народних культурах. Китайці вміють працювати та характеризуються великою працездатністю та цілеспрямованістю. Тому у

їх уявленні щастя досягається зусиллям, працьовитістю, нелегкою працею: 真理从辩论中来, 幸福从劳动中来 - Істина народжується в дискусії, щастя - в праці; 黄金从矿石中提炼, 幸福从艰苦中取得 - Золото добувається з руди, а щастя здобувається в стражданні; 从很小的时候将无法正常工作 - 在年老时会牢骚满腹的命运 - Змолоду не будеш працювати - в старості будеш нарікати на долю.

В деяких прислів'ях, однак, зустрічається також скептичний погляд на долю людини, яка багато та завзято працює, але не стає від цього щасливою: 有福之人不在忙 - Якщо людина багато працює, це ще не означає, що він стане щасливим. Щасливою себе може вважати людина, яка має високі моральні якості, невибагливість, відсутність великих вимог у цьому житті, яка задоволена малим та цінує те, що має в цей момент, хто вмів цінувати саме життя, про це свідчать такі прислів'я: 需要有一个大的心 - 并没有一个大房间 - Потрібне велике серце - та не потрібна велика кімната. Тому звичайній людині не слід скаржитися на долю, але слід прислухатися до голосу Небес: 顺天者昌, 逆天者亡 - Якщо людина прислухається до голосу небес, то його життя розквітає, а якщо ні - то його життя зупиниться.

Наступним важливим чинником щастя є фізичне здоров'я, бо щасливою може бути лише здорова людина. Здоров'ю (健康) як одному з земних благ, що складають людське щастя, присвячено багато китайських прислів'їв. Здоров'я як життєва цінність - дорожча ніж золото: 身安抵万金 - Здоров'я коштує тисячі кілограмів золота. Порівнюючи з українським: Здоров'я не можна купити. Недарма здорову людину, що не піддається хворобам, порівнюють із святим: 无病即神仙 - Якщо людина не має хвороб, вона щаслива як святий. Власним здоров'ям слід займатися змолоду, щоб залишатися здоровим і в старості 年轻勤锻炼, 老来身体健 - Будеш тренуватися в молодості, залишишся здоровим в старості. Сум, журба завжди засуджувались як в східній філософії, так і в християнській моралі. Таке саме відношення просліджується в китайських прислів'ях: 愁一愁, 白了头; 笑一笑, 十年少 - Той, хто сумує раніше сивіє, а той, хто посміхається, виглядає молодшим на 10 років; 食多伤胃, 愁多伤身 - Багато їсти шкідливо для здоров'я, багато смутку - шкідливо для здоров'я; 心里痛快百病消 - Якщо в душі не має смутку, то і хвороба не прийде. Людина щаслива, коли помирає природною смертю, проживши довге життя, в достатку та благополуччі, здійснивши доброзичливі діяння та вчинки та залишивши після себе добру пам'ять у своїх нащадках. Природна смерть - закономірне завершення людського життя, яке неминує, і китайці ставляться до нього філософськи як до природного ходу речей: 长江从来没有弹回, 人将永远无法恢复他的青春 - Янцзи ніколи не поверне назад, людина ніколи не поверне молодість; 人生百岁

, 终须一死 - Смерть - кінець життя, навіть у сто років; 之后死亡的人留下了姓名和豹 - 皮肤 - Людина після смерті залишає ім'я, а леопард шкіру.

Таким чином, дослідження показало, як стародавні китайці змінювали своє уявлення про щастя, в той самий час роблячи його більш глибоким та всеосяжним. Отже, щастя - це вже не тільки беззаперечне шанування Небес, але і прості людські потреби, а також духовний та матеріальний достаток, фізичне здоров'я та гармонія людини з природою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ли Цианьхуа, Смирнов І. Б. : Концепт «счастье» в китайских пословицах и поговорках. Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина, 2013. - 175-184с.
2. Словарь современного китайского языка 现代汉语词典 [Электронный ресурс]. - <http://www.51240.com>.
3. С. А. Ан, О. А. Ворсина, Е. В. Песчанская : Многозначность понятия «счастье» в китайской философии культуры . Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств, 2012. - 66-70с.

АНТРОПОНІМИ АРАБСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В ПЕРСЬКІЙ МОВІ

Завгородня О.С.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Після арабського завоювання та розповсюдження в VII ст. на території Ірану ісламу, офіційною мовою стає арабська. У той час для офіційної писемності почали використовувати арабську в'язь, додавши декілька букв для позначення звуків перської мови, які були відсутні в арабській мові. Перська мова запозичила не тільки арабську графіку, але й велику кількість арабських слів, особливо в релігійно-філософській, офіційній та науковій сфері. За даними сучасних лінгвістичних досліджень в галузі іраністики, в сучасній перській мові до 60% лексики складають слова арабського походження [2].

Арабська лексика проникнула в усі пласти лексики перської мови, і в тому числі в антропонімікон. Якщо проаналізувати найбільш вживані в сучасному Ірані імена, то цілком зрозуміло, що імена арабського походження складають досить чисельну групу антропонімів. Близько чверті всіх найбільш часто вживаних особистих імен в перській мові становлять імена арабського походження. Деякі арабські імена мають навіть синоніми серед споконвічно перських імен.

Найбільшого розповсюдження в Ірані набули арабські імена, які відносяться до релігійної сфери – це імена пророків, членів їх родин, епітети бога та інше. Наведемо приклади цієї групи імен:

رحمان	Рахман	«милосердний, милостивий»;
رحيم	Рахим	«милостивий, співчутливий, милосердний»;
رسول	Расул	«посланець, пророк, апостол»;
لطف الله	Лотфолла	«милість, прихильність Бога»;
روح الله	Рухолла	«Дух Божий»;
محمد	Мохаммад	«той, кого восхваляють, гідний прославлення»;
محمود	Махмуд	«той, кого хвалять, прославляють»;
مصطفى	Мостафа	«обраний, обранець».

Цікаво спостерігати явище синонімії між арабськими та перськими іменами. Такі імена можуть мати подібне значення, проте за формою написання та промовляння – це два різні імені. Наприклад: арабське ім'я **عارف** – Ареф – «мудрець, містик; той, що знає, відає» та перські імена **هوشمند** – Хушманд – «розумний, мудрий» або **فرزان** – Фарзан – «мудрець»; арабське **سليم** – Салім – «тихий, скромний, покірливий» та перське **آرام** – Арам – «тихий, спокійний».

Арабські словотворчі моделі

Антропоніми арабського походження за своїми граматичними характеристиками складають окрему категорію імен, які утворені за допомогою арабських словотворчих моделей. В перській мові вони відносяться до різних частин мови: іменників, прикметників та дієприкметників дійсного та пасивного станів, які в свою чергу використовуються як власні імена.

В основі утворення арабських слів лежить дієслівний корінь, який складається, як правило, з трьох, рідко чотирьох приголосних. Від трьохбуквеного кореня шляхом заміни і повторення голосних, а також за допомогою префіксів і суфіксів можуть бути утворені нові слова.

Словотвір відбувається за певними моделями, які називаються породами. Вони служать для модифікації початкового значення кореня, надаючи дії значення більшої інтенсивності, каузативності, рефлексивності, взаємності, одноразовості та інших видових відтінків. Кожна порода має певну парадигму моделей та властиві кожній з них значень.

Розглянемо ті словотворчі моделі, які використовуються для утворення антропонімів. Перша порода може утворювати активні дієприкметники, які позначають того, хто виконує певну дію, та пасивні, які позначають того, над ким виконується дія. Для позначення порід використовується запис у європейській традиції, заснований на цифровому принципі. Цифрами 1, 2, 3 позначають першу, другу і третю кореневі букви. За цією схемою активний дієприкметник першої породи буде виглядати так: 1ā2e3. Пасивний дієприслівник I породи утворюється за формулою: ma12u3 [1, с. 31].

Наведемо приклади імен, які утворені від масдарів першої породи:

نصر	Наср	«поміч, перемога»;
فضل	Фазл	«вченість, мудрість, перевага».

Серед проаналізованих нами антропонімів, знаходимо певну кількість імен, які утворені від дієприкметників активного стану першої породи. Наприклад:

حافظ	Хафез	«той, що оберігає, пам'ятає напам'ять Коран»;
حاتم	Хатем	«правитель, суддя, щедра людина»;
صابر	Сабер	«терплячий, витривалий»;
صادق	Садег	«правдивий, щирий, відвертий»;
صالح	Салех	«справедливий, добрий, гідний»;
طالب	Талєб	«бажаючий, шукаючий, студент»;
ظاهر	Захер	«явний, безсумнівний, ясний»;
عادل	Адель	«справедливий, неупереджений»;

Менш численну групу складають імена, що утворені від дієприкметників пасивного стану першої породи. Наприклад:

محمود	Махмуд	«той, кого хвалять, похвальний»;
مسرور	Масрур	«задоволений, радісний»;
مقصود	Магсуд	«призначений, мета, намір, бажання».

Таким самим чином утворюються й жіночі імена, до яких додається суфікс «ه», для позначення жіночого роду, наприклад:

طاهرة	Техере	«чиста, непорочна»;
نادرة	Недере	«щось рідкісне, унікальне»;
محبوبة	Махбубе	«улюблена»;
معصومة	Масуме	«збережена, непогрішна, безневинна».

Розглянемо імена, утворені від дієприкметників другої породи. Основне значення другої породи – спонукальне та примусове, тобто, «зробити так, щоб відбулася дія, позначена коренем дієслова». Утворюється масдар II породи за формулою $ta12i3$, прислівники дійсного стану – $mo1a22e3$, а прислівники пасивного стану – $mo1a22a3$ [1, с. 54]. До цієї категорії відноситься ім'я محمد – Мохаммад – «той, кого хвалять, прославляють; гідний похвали».

Арабські прикметники

Прикметники, запозичені з арабської мови, у формі звичайного ступеня порівняння мають структуру $1a2i3$ [1, с. 55]. Наприклад:

جميل	Джаміль	«красивий, хороший, прекрасний»;
جاوید	Джавід	«вічний»;
حكيم	Хакім	«мудрий, вчений»;
عظيم	Азім	«поважний, шанований»;
سليم	Салім	«тихий, скромний»;

Форми вищого та найвищого ступенів порівняння співпадають за структурою. В чоловічому роді для позначення цієї форми використовується конструкція $a12a3$. Для прикладу наведемо ім'я اكبر – Акбар – «найвеличніший».

Форма жіночого роду для утворення прикметників вищого і найвищого ступенів має формулу 1o23a. Наведемо приклади жіночих імен, що утворені від прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння:

صغرى Согра «молодша»;
كبرى Кобра «велика, старша».

Таким чином, слід зазначити, що в антропоніміконі перської мови значну кількість складають імена, що утворені за допомогою арабських словотворчих моделей. В результаті ісламізації іранського суспільства, перська мова поповнилася арабськими запозиченнями. Але в ході історії арабська мова не змогла повністю замінити, витіснити фарсі, проте мала величезний вплив на систему та структуру перської мови, її лексичний склад. Цей факт знайшов відображення в антропоніміконі перської мови, в якому власні імена арабського походження формують численну групу і мають широке розповсюдження на території Ірану.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Иванов В.Б., Гладкова Е.Л. Учебник персидского языка // ред. А. Акбарипур. – М.: Филоматис, 2004. – 321 с.
2. Рубинчик Ю. А. Грамматика современного персидского литературного языка. – М. : Высшая школа, 2001. – 437 с.
3. Іранські імена // Режим доступу: <https://sajjadi.livejournal.com/171483.html>

КИТАЙСЬКА ПИСЕМНІСТЬ

Закурдаєва Ольга Володимирівна, викладач
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Китайська ієрогліфічна писемність – виключне явище серед сучасних писемностей. Це єдина ієрогліфічна писемність світу, яка була винайдена за 1,5 тис. років до н.е. та продовжує існувати в наші дні. Лише китайська писемність протягом всієї історії свого існування змогла пристосуватися до мінливих умов розвитку китайської цивілізації та залишитися складним але прийнятним для Китаю засобом письма.

Знак китайського письма є складною графічною фігурою. Його китайська назва – 字 (zì) – «письмовий знак», в європейських мовах він має назву character – «знак», а в українській мові – «ієрогліф». Незвичність китайського письма завжди викликала цікавість не лише у науковців. Ієрогліфічна писемність відрізняється від алфавітної не лише формою складності знаків але й їх властивостями.

Графічна різниця ієрогліфічної писемності в тому, що ієрогліф завжди складніше, ніж алфавітний знак, а кількість ієрогліфів складає десятки тисяч. Приклад китайської писемності показує наскільки великої

цифри може досягти кількість знаків ієрогліфічної писемності при достатньо тривалому її існуванні.

Від алфавітних писемностей ієрогліфічні відрізняються принципом позначення. За допомогою Алфавітного письма передаються одиниці виразу. Серед алфавітних писемностей є ті, які позначають окремі фонemi або цілі склади. Однак, лінгвістичні одиниці, які ними виражені, не мають власного значення. Ієрогліфічна писемність позначає значущі лінгвістичні одиниці – слова та морфеми, тобто передає план змісту лінгвістичних одиниць.

Алфавітне письмо призначене для якогось конкретного стану однієї мови тобто воно не може використовуватись в іншій мові без відповідних змін, а ієрогліфічна писемність, навпаки, універсальна. Теоретично ієрогліфи можуть бути використані в будь-якій мові. Для письма ієрогліфами придатні складоморфемні мови, де кожна морфема - є окремим складом. Про це свідчить історія китайської ієрогліфічної писемності, а також досвід використання ієрогліфів для в'єтнамської та кількох тайських мов. Використання китайських ієрогліфів для письма японською та корейською показало, що застосування ієрогліфів іншими мовами є можливим лише при одночасному використанні ієрогліфів з алфавітною писемністю.

Знак ієрогліфічної писемності може мати будь-яку кількість читань у відповідності з кількістю мов які користуються цією писемністю. Так китайські ієрогліфи мають не лише китайське читання. А й японське, в'єтнамське, корейське. Також існує багато видів «діалектного» читання. В багатьох діалектах, особливо південних, відрізняються два читання одного ієрогліфа: розмовне а літературне. Літературне використовується для читання писемних текстів, вимови наукових та культурологічних термінів.

Незалежність від дійсної вимови знаку дає ієрогліфічній писемності позачасові якості: при обізнаності в граматиці текст, написаний ієрогліфічним письмом, можна зрозуміти, незалежно від того, коли він був написаний, а його знаки можуть бути прочитаними у зручний спосіб. Наприклад, древні тексти сьогодні можуть бути прочитані за національним читанням ієрогліфів, з буді-яким діалектним читанням, японським, в'єтнамським, корейським незалежно від того, яке читання вони мали в момент створення. Всі ці властивості ієрогліфічної писемності відіграли важливу роль в незвичайній стійкості китайської традиційної культури і в тому, що китайська писемність зберігається і ваш час.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Введение в китайский язык. Софронов М. В. Москва. Изд. "Муравей", 1996 г
2. Китайская цивилизация Малявін М.А. Москва. Видавництво "Мураха", 2000 р.

ЛІНГВОКУЛЬТОРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕКЛАМИ В КИТАЙСЬКОМОВНИХ ЖУРНАЛАХ

Зотова П. А., Віротченко С.А.

Культура Китаю – одна з найдавніших та самобутніх у світі. Вона справила великий вплив спочатку на розвиток культури численних сусідніх народів, а також мала безпосередній вплив на сучасну рекламу.

Актуальність роботи полягає у вивченні основних напрямків рекламної діяльності, методів та специфіки сучасної реклами в Китаї.

Термін «реклама» походить від латинського дієслова «*reclamare*», який перекладається як викрикувати, голосно кричати, проголошувати, вимагати, відгукуватися; французьке слово «*reclame*» – пізнішого походження, воно перетворилося потім у слово «реклама» [1].

Реклама – це форма комунікації, яка намагається перевести якість товарів і послуг на мову потреб та вимог покупців. Вона також трактується як оповіщення людей всілякими способами для створення широкої популярності будь-чого як поширення інформації про споживчі властивості товару і переваги різних видів послуг з метою їх реалізації та підвищення попиту на них, для чого використовується певний арсенал засобів і прийомів, організованих в комунікативні стратегії маніпулювання [2].

Переважає більшість реклами створюється за допомогою засобів образотворчого мистецтва – це майже вся друкована реклама, щитова реклама на вулицях, у місцях продажів, а також кіно-, відео-, телевізійна реклама, в основі якої лежить зображення. Не розбиратися в специфіці засобів образотворчої та інших видів реклами – означає не розбиратися в рекламі.

У сучасному інформаційному просторі реклама виконує такі функції:

1. Залучення клієнтів – інформування їх про нові товари, послуги, місцях продажів.
2. Збільшення продажів – мається на увазі, що реклама, як інструмент маркетингу, сприяє підвищенню обсягу продажів.
3. Регулювання збуту – якщо забувати про цю функцію реклами, можна легко заробити негативний імідж [3].

Традиції тисячолітньої культури і сучасна ситуація сформували рекламну індустрію з безліччю особливостей. Китай має безліч унікальних сторін. Чого варта тільки любов до всього брендового.

Протягом останніх 20 років більшість китайських компаній відзначали множення обсягів збуту в основному завдяки зростанню ринку. Але все більше і більше власників виробництв бачать необхідність інвестування в дизайн і рекламу.

Аналогічно з арабськими країнами, Китай дублює назви, оскільки населенню набагато простіше вимовляти назви рідними наборами звуків. Але не завжди перекладачі та рекламні агенції можуть вдало локалізувати назви компаній.

У 1928 р. підкоряючи китайський ринок, Coca-Cola Co. запропонувала китайцям "вкусити воскового пуголовка". Цей цікавий факт наочно демонструє важливість індивідуального підходу до локалізації продукту з урахуванням мовних особливостей країни. Перед безпосередньою реєстрацією торгової марки Coca-Cola Co. затратила чимало зусиль, щоб підібрати символи, співзвучні справжній назві, але позитивні і не абсурдні в плані змістового навантаження. Результатом стало словосполучення, яке у грубому перекладі звучить як "порадуйте свій рот".

Частіше за все, китайська реклама має дуже глибоку суть. Так, наприклад, творець рекламної кампанії Nike "Nike China Young Masters» розповів, як втілювалася ідея «імператорського баскетболу» для китайського ринку. Пекінські принти для Nike відображають гордовиту і зарозумілу манеру гри пекінських гравців шляхом поєднання традиційного імператорського стилю і сучасного дизайну. За участю самих скандальних відомих молодих баскетболістів Nike проголосили ідею «Імператорського баскетболу». Складно сумісні наряди «не тільки представляють пекінську стрітбольну-баскетбольну культуру, вони покликані відобразити сутність кожного окремого гравця». У китайській мові вираз «young masters» має подвійне значення. Це і «юні таланти», і «розпещені шибеники», і зазвичай в останньому значенні це вираз використовується як лайка. Використання цієї фрази в контексті стрітболу – це не тільки сміливе, а взагалі досить скандальне рішення, особливо у Китаї, де всі любляють посперечатися з будь-якого приводу. Гравцям, які брали участь у цій кампанії, від 16 до 19 років, і вони являють собою «помісь стрітболера і баскетболіста з університетської команди». У Пекіні вони добре відомі завдяки своїй манері гри, але до рівня загальнонаціональних зірок спорту поки не дотягують. Nike якраз потрібні були такі young masters місцевого масштабу.

«McDonald's» «麦当劳». Китайський варіант назви мережі американської фастфуду є скорочення фрази «要吃麦就应当劳动» – «якщо хочеш їсти хліб, потрібно попрацювати». Навіть якщо ви великий каліграф, у написі на китайській мові важко вловити первісний зміст.

У рекламі важко зберегти новизну. Багато компаній не шкодують зусиль, щоб не тільки змінити форму, але і вносити зміни в зміст. Прогулюючись вулицями китайських міст, можна побачити приклади запозичення ідіом, приказок. Вони звучать помітно, більшість з ієрогліфів знайомі, але все це породжує численні помилки. Можна навести декілька прикладів ідіом, зміст яких важко зрозуміти одразу: ідіому «步步为赢»

можна перекласти як «крок за кроком для перемоги», але ж насправді ця ідіома перекладається так – «на кожному кроці влаштовувати військовий табір», «鸡不可失» перший переклад, який приходить на розум – «курка не повинна бути втрачена», але вірніше буде перекласти це як – «не втрачай момент, доки він не зник», «饮以为荣» «напій заради слави» – «пишатися, відчувати славу через щось», «食全食美» «їжа вся їжа прекрасна» перекладається як прикметник «бездоганний», «洗出望外» «випратися на славу» – «бути поза себе від неочікуваної радості» і так далі. Відомий письменник Чень І обурено написав: «Всі ці, здавалося б, привабливі рекламні фрази псують живу і прекрасну китайську мову. Побачивши таку рекламу, освіченій людині здається, що він наївся мух, просто нестерпно».

Для вивчення мови молодими людьми це приносить нескінченну шкоду. Традиції тисячолітньої культури і сучасна ситуація сформували рекламну індустрію з безліччю особливостей, тож китайським рекламним агенціям треба відповідальніше відноситися до створення свого продукту.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джоунс Джон Филип. Рекламный бизнес: деятельность рекламных агентств, создание рекламы: Williams, 2005. – 19с.
2. Шевчук Д. Реклама и рекламная деятельность: Конспект лекций : РИОР, 2017. – 77с.
3. Лейн У. Р., Рассел Дж. Т. Реклама.: СПб., 2004.– 81с.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГАЗЕТНОГО СТИЛЮ (НА МАТЕРІАЛІ КИТАЙСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Льюченко Г.І, Віротченко С.А.

У час стрімкого розвитку культури, науки та техніки виникає необхідність у джерелі інформації, який здатен у короткій та зрозумілій формі донести читачу інформацію про останні новини. Існують такі джерела, як радіо, телебачення та Інтернет, але часто використання таких джерел може бути обмежено якимось технічними неполадками, або ж взагалі їхньою відсутністю, тому газета більш доступна та зручна у використанні.

Особливу перевагу масовий читач віддає щоденній газеті, оскільки її функція полягає в тому, щоб якомога швидше, в компактній, виразній та яскравій формі донести до читача свіжу інформацію, а вмілим використанням мовних, графічних та зображувальних засобів викликати «заплановану» реакцію. В силу цього мова щоденної газети відрізняється найбільшою сприйнятливістю до різних мовних інновацій, будучи «потужним двигуном» у створенні слів та образів. До того ж, газета –

масове видання не тільки по тиражу, але і має авторитет у широких читацьких колах, газета – це «якісні видання з властивою їй високою журналістською культурою». Газетна мова управляється своїми закономірностями, безпосередньо нею породженими. Відмінні риси газети складаються в певний цілісний образ, в якому власне мовна сторона в поєднанні з графічними й образотворчими рішеннями номерів створює стиль даної газети.

Сьогодні відбувається зміна специфіки деяких функціональних стилів. Це пов'язано із тим, що мова – це відображення життя суспільства, тому вона повинна відповідати його змінам. Одним із стилів, який більш схильний до змін – стиль газет, адже сфера його використання більш за все залежить від потреб людини.

Сучасна газетна мова багато чого взяла від експресії розмови та від виразності художньої літератури. Сучасна газета знаходиться у пошуку виразних засобів та чогось нового. Адже новизна викликає інтерес читачів та привертає їх увагу.

Поняття газетно-публіцистичного стилю складається з мови газет, суспільно-політичних журналів та прокламацій, з мови доповідей, бесід, виступів, дискусій, промов, документально-публіцистичного кіно, мови радіо та телепередач. Політична інформація охоплює факти, явища і події політичної сфери життя суспільства, тобто відносини між класами, націями, державами. Сюди ж включаються повідомлення про події та явища, що відбуваються в інших сферах суспільного життя, перш за все в економіці та культурі, які мають політичне значення. Основна комунікативно-прагматична функція газетно-публіцистичного стилю – пропагандистсько-агітаційна. З одного боку, вона спрямована на поширення політичної інформації, а з іншого – на спонукання людей до дії, на активізацію їх думок. На відміну від офіційно-ділового стилю газетно-публіцистичний стиль не є знеособленим. Він має індивідуалізацію за групами людей: віковою, освітньою, соціальною та ідеологічною.

Газетно-публіцистичний стиль використовують тоді, коли потрібно справити на адресата певне враження, а не тільки передати інформацію. Основні функції цього стилю – інформативна та впливова – обумовлюють його специфічні риси: чергування «експресії» та «стандартів».

Функція впливу (експресивна функція) є найважливішою для газетно-публіцистичного стилю, вона обумовлює гостру потребу публіцистики в оціночних засобах вираження.

Говорячи про газетний функціональний стиль, важливо згадати про прагматичний аспект даного питання. Прагматика у значній мірі реалізується через інформацію. Змістова інформація набуває в газетних текстах, зазвичай, оціночний характер, тим самим сприяючи реалізації прагматичної установки, хоча досить рідко є присутньою в даному типі текстів.

Заголовки та статті англійських та китайських періодичних видань було проаналізовано з точки зору структури, стилістики, синтаксису, лексики та граматики. За своєю структурою китайські статті дуже схожі із статтями англійських періодичних видань, тому ми не аналізували їх структуру окремо.

Ми виявили, що англійським статтям притаманне використання великої кількості скорочень. У заголовках статей зазвичай використовується теперішній час, та тільки якщо йдеться мова про подію у минулому, про яку знають усі, використовується минулий час. У більшості випадків у заголовках використовується проста лексика, але також бувають діалектизми та жаргонізми. Що стосується китайських газет, то їм також притаманне використання теперішнього часу. Кількість скорочень менша, ніж в англійських газетах, та зазвичай це змішані англо-китайські скорочення, які мають у своєму складі і англійську аббревіатуру, і ієрогліф. У обраних нами періодичних виданнях не було виявлено стилістичних особливостей у заголовках китайських статей, можливо, це пов'язано із тим, що у заголовках китайських періодичних видань використовується проста та більш офіційна лексика, ніж лексика англійських періодичних видань.

Заголовок у газеті має найрізноманітніші експресивні способи вираження, переклад яких викликає складнощі. Переклад газетних заголовків характеризується використанням синтаксичних, лексико-граматичних та стилістичних структур для забезпечення максимально можливої передачі інформації значення заголовку при перекладі.

Заголовок є першим сигналом до читання газети, заголовок несе певну інформацію про зміст публіцистичного твору. Також заголовок газети несе певне емоційне забарвлення, що пробуджує читачий інтерес. Повний переклад заголовків, крім фактично точної передачі інформації, має також донести до читача усі емоційні елементи, які присутні у тексті оригіналу. Мовні особливості заголовків англійської газети, як показало наше дослідження, обумовлюються їх функціональним призначенням – коротко викласти зміст статті у більш сенсаційному вигляді.

Для придання виразності у заголовках можна використовувати майже будь-який засіб, але заголовок має бути доречним, експресивним. Одним із засобів створення виразності є використання питальних, спонукальних речень, а також із різноманітним емоційним забарвленням.

Характерною особливістю заголовків є широке використання еліпсису, тобто опущення службових слів із метою придання заголовку виразності. Короткий заголовок швидше сприймається читачами, його незвичайна форма викликає інтерес та спонукає читача прочитати статтю.

Переклад газетних заголовків потребує найрізноманітніших перекладацьких трансформацій, які визначаються розбіжністю у типовій структурі заголовків, неоднозначністю їх смислової інтерпретації та

розбіжностями у наборі лексичних одиниць, які використовуються у заголовках, експресивно-стилістичними факторами, а також змістовим співвідношенням між текстом та заголовком. Ці операції включають граматичні та семантичні трансформації, міжрівневі трансформації. Для адекватного перекладу необхідно знати особливості перекладацьких трансформацій, адже існують відмінності між структурою англійських та українських заголовків.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ МУДРІСТЬ 智慧 zhìhuì В КИТАЙСЬКОМОВНОМУ РЕЛІГІЙНОМУ ХРИСТІЯНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Кім Ольга Вячеславівна, аспірантка 1 року навчання
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к.ф.н. Н.В. Руда

Ще з давніх часів людство турбувало питання, що таке мудрість, і в чому вона полягає, якими рисами характеру повинна бути наділена мудра людина, а також, як стати мудрецем. Різні світогляди по-різному відповідають на ці запитання, хоч і мають багато спільного.

Тлумачний словник української мови так визначає мудрість: «1. Властивість і якість за знач. мудрий (мудрий – наділений, обдарований великим розумом; який має значний життєвий досвід; розумний, досвідчений) 2. Глибоке знання, розуміння, узагальнення чогось; досвід. 3. Що-небудь складне, трудне.»[3]

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що вивчення концепту МУДРІСТЬ в рамках релігійного християнського світогляду допоможе зрозуміти, якою є мудра людина з точки зору християнина, забезпечить ефективну міжкультурну комунікацію (наприклад, християнина і атеїста або україномовного християнина та китайськомовного християнина), буде сприяти більш точному перекладові текстів з елементами релігійного християнського дискурсу.

Дослідження виконане на матеріалі однієї з книг Біблії, а саме «Приповісті Соломонові». Вибір матеріалу дослідження обґрунтовано тим, що метою книги є саме пізнання мудрості, що і зазначено на початку книги: «Приповісті Соломона, сина Давидового, царя Ізраїлевого, щоб пізнати премудрість і карність, щоб зрозуміти розсудні слова, щоб прийняти напоумлення мудрости, праведности, і права й простоти, щоб мудрости дати простодушним, юнакові пізнання й розважність.»[Прип.1:1-4]

Концепт набуває властивостей лінгвокультурного концепту лише за наявності імені концепту. Ім'я концепта – це мовний знак, наділений

наступними рисами: частотність, стилістична незабарвленість, ступінь синтаксичної свободи, широкозначність та вживаність як семантичного множника під час лексикографічного опису концепта[2]. Отже, ім'ям концепту МУДРІСТЬ в китайськомовному релігійному християнському дискурсі було обрано лексему 智慧 zhìhuì.

Ми пропонуємо класифікацію лексичних засобів вербалізації концепту МУДРІСТЬ 智慧 zhìhuì в китайськомовному релігійному дискурсі за семантичною ознакою:

- 1) Мудрість як знання, наприклад: 知识 zhīshì знання, 学问 xuéwèn наука.
- 2) Мудрість як глибоке розуміння, кмітливість; наприклад: 聪明 cōngmíng розумний, 明白 míngbai розуміти, 智谋 zhìmóu кмітливий.
- 3) Мудрість як дія наставлення, наприклад: 训海 xùnhuì повчати, 管教 guǎnjiào наставляти, 教训 jiàoxun виховувати, 责备 zébèi картання.
- 4) Мудрість як праведність, чесність та істина; наприклад: 义 yì праведність, 公义 gōngyì справедливість, 公平 gōngpíng справедливість, 诚实 chéngshí чесність, 真理 zhēnlǐ істина.
- 5) Мудрість як особливі відносини з Богом, наприклад: 仰赖 耶和華 yǎnglài yēhéhuá покладатись на Бога, 认识神 rènshishén знати Бога.
- 6) Мудрість як закон, норма, заповіт; наприклад: 法则 fǎzé закон, 诫命 jièmìng заповіт, 命令 mìnglìng наказ.
- 7) Мудрість як покора, слухняність, наприклад: 听从 tīngcóng, 谨守 jǐnshǒu.
- 8) Мудрість як найдорожчий скарб, наприклад: 白银 báiyín срібло, 黄金 huángjīn золото, 珍珠 zhēnzhū перлина, 瞳人 tóng rén зіниця ока.
- 9) Мудрість як вірний життєвий шлях, наприклад: 耶和華的道 yēhéhuáde dào шлях Господень, 善人的道 shànrénde dào шлях добра, 光明的道 guāngmíngde dào шлях світла.
- 10) Мудрість як першооснова всього, наприклад: 起头 qǐtóu початок, 亘古 gèngǔ споконвіку, 太初 tàichū першооснова.
- 11) Мудрість як працьовитість, наприклад: 手勤 shǒuqín працьовитий, 勤劳 qínláo працьовитий.
- 12) Мудрість як милість і доброта, наприклад: 慈爱 cí'ài милість, 行善 xíngshàn робити добрі вчинки, 恩德 ēndé чеснота.
- 13) Мудрість як джерело життя, наприклад: 生命 shēngmìng життя, 生命树 shēngmìngshù дерево життя, 医治 yīzhì зцілення, 拯救 zhěngjiù спасіння.

Отже, концепт МУДРІСТЬ 智慧 zhìhuì в китайськомовному релігійному дискурсі реалізований за допомогою дійсно широкого спектру лексем, кількість і семантика яких дозволяють зробити висновок, що

концепт МУДРІСТЬ 智慧 zhìhuì є одним з ключових концептів китайськомовного релігійного дискурсу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біблія переклад проф. Івана Огієнка – Київ: Українське Біблійне Товариство, 2009.– 1152 с.
2. Воркачев С.Г. Алгебра смысла: имя концепта / Воркачев С.Г.. // Вестник ИГЛУ. – 2012. – С. 142–150.
3. Словник української мови Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua/s/mudryj>.
4. 圣经 – 南京爱德印刷有限公司: 中国基督教协会, 2014年. – 旧约 941页, 新约 326页.

ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ ТРАНСКРИПЦІЇ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Кірносова Надія Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Цісар Наталія Зіновіївна, кандидат філологічних наук, доцент
Український католицький університет

1. Транскрипцію створюють насамперед для пересічних носіїв української мови, а не для тих, хто вивчає китайську. За транскрипцією не можна студіювати фонетику китайської мови, як і будь-якої іншої іноземної мови (для цього існують спеціальні курси фонетики). Відтак, вимову китайських слів варто адаптувати до: по-перше, артикуляційного апарата носіїв української мови, по-друге, до фонетичних особливостей української мови.

2. Така адаптація має бути системною. Пропоновану практичну транскрипцію з китайської мови на українську створено на фонологічних засадах, окрім того враховано, що **БАЗОВОЮ ФОНЕТИЧНОЮ ОДИНИЦЕЮ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ Є ТОНОВАНИЙ СКЛАД**, який має чітку структуру (детально описано в роботі Драгунових [1]): поділяється на ініціаль і фіналь, де ініціаль іноді може бути відсутньою, але фіналь повинна бути завжди і може складатися з однієї або кількох (максимум трьох) голосних, об'єднаних у дифтонги або трифтонги. Відтак, фіналь, своєю чергою, може бути поділена на медіаль — централь — терміналь (у старих китайських фонетиках виділяли медіаль і риму, куди включали централь і терміналь). Централь присутня в усіх складах завжди — вона несе тон, медіаль і/або терміналь можуть бути відсутніми (нульовими). Утворена в ХХ столітті транскрипція китайських ієрогліфів на основі латинської абетки (пін'їнь) була покликана максимально представити всі елементи складу, навіть нульові, тому під час укладання української

транскрипції варто орієнтуватися на неї. Однак, з іншого боку, зробити механічну транслітерацію з системи пін'їнь на українську мову не випадає, оскільки латинські літери було пристосовано до китайських звуків умовно. Відмовитися від врахування пін'їнь теж не можна, адже в цифрову еру її роль не замінна, окрім того, вона є офіційною системою на міжнародному рівні представлення китайської мови, а також в багатьох мовах різних країн.

3. Важливою і яскравою особливістю китайського складу є відкритість — в сучасних північних діалектах, які стали основою мовного стандарту – путонхва, НЕМАЄ ЗАКРИТИХ СКЛАДІВ, і це вирізняє їх від багатьох південних діалектів, які досі зберігають закриті склади, як і в давньокитайській мові. Слід особливо наголосити, що склади, які закінчуються на -n, -ng в транскрипції пін'їнь, не є закритими, так лише умовно було позначено передньоносову та задньоносову назалізацію. Відповідні склади закінчуються носовим голосним.

4. У позиціях медіалі й терміналі в китайських складах можуть перебувати тільки звуки “i” та “u” — які в сучасній лінгвістиці вважають “точками перетину” вокалізму й консонантизму (за теорією А. Безпаленка [2])¹. Крім того, голосні у цих позиціях ніколи не несуть тону, тобто є нескладотворчими, відповідно в транскрипції українською мовою найбільше їх відображають звуки “й” та “в” (останній звук в українській мові білабіальний!), які з точки зору артикуляції теж “балансиують” між голосними та приголосними й в деяких позиціях можуть бути взаємозамінними.

Іншим аргументом на користь того, чому “u” в позиціях медіалі й терміналі (тобто, нескладотворче) слід передавати через “в”, є ПОВНОГОЛОССЯ української мови, для якої дифтонги не характерні, і яка не терпить збігу голосних, тому відображення китайських дифтонгів через “y” призведе до виділення цього голосного в окремий склад в українській мові, що буде спотворенням, власне, китайської вимови, а також порушенням принципу фонологічної транскрипції.

Такий самий аргумент стосується й нескладотворчого “i”. Проте, його відтворення у випадку дифтонгів “ia”, “ie” та відповідних носових пропонуємо літерами “я” та “є”, що існують в українській мові на позначення відповідних дифтонгів. Що ж стосується фіналей “iong”, “iou”, то в цих випадках “i” слід відтворювати через “й”, адже цілком закономірним для української мови стало буквосполучення «йо», а не інтерференційне зяння.

1 Винятком може здаватися дифтонг ao де в позиції терміналі бачимо “o”, але, насправді, тут все закономірно з точки зору артикуляції — адже “o” та “u” відрізняються лише ступенем огубленості, а після найширшого голосного “a” можна спочатку сказати тільки “o”, а вже потім перейти до “u”. Показово, що в мовленні носіїв він часто доводиться саме до такого ступеню і “на слух” чується “u” або щось середнє між “o” та “u”. Проте в транскрипції пін'їнь його вирішили записати все ж як “o”, через те, що такий звук ближчий до “a”. Тобто, такої форми набирає “u” після “a”.

5. Ініціали “j”, “z”, “zh” варто передавати в українській транскрипції через “дж”, “дз” й “дж” відповідно, оскільки дж і дз в українській мові є ОДНИМ окремим звуком, а не комбінацією звуків, як і не є поєднанням звуків китайські ініціали j”, “z”, “zh”. Окрім того, носіям української мови природно вимовляти ці звуки, а не цз або чж відповідно, бо за законами української фонетики в потоці мовлення вони асимілюються, і їх вимовлятимуть, як дз та дж.

Ще одним аргументом на користь використання дж та дз є той факт, що китайські приголосні “z”, “zh” як дзвінки становлять опозицію глухим «с» та «ш», відповідно дзвінками африкатами в українській мові і є дз та дж, а ц та ч є глухими.

Отже, українську практичну транскрипцію китайських власних і загальних назв розроблено на фонологічних засадах із врахуванням особливостей як китайської мови, так і української.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Драгунов А.А., Драгунова Е.Н. Структура слога в китайском языке // Советское востоковедение. – 1955. – № 1.
2. Безпаленко А.М. Принцип суміжності в мові. Слово у дзеркалі гештальттеорії. - К.: Київський університет, 2009. - 423 с.

ПРИЧИНИ ЗМІН ЗНАЧЕНЬ ВИГУКІВ У КИТАЙСЬКІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Копилова Ніна Андріївна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Н. В. Руда

В сучасній лінгвістиці спостерігається підвищений інтерес до проблеми використання мови в інтернет-комунікації. Інтернет є не тільки джерелом різноманітної інформації, але й посередником для спілкування. Особливо актуально це для Китаю, де, згідно з останнім звітом Китайського інформаційного Інтернет-центру, в грудні 2017 року було зареєстровано 772 мільйона користувачів [1].

Великою популярністю користуються китайські соціальні мережі і багато інших платформ, на яких відбувається спілкування між користувачами. Оскільки спілкування відбувається в письмовій формі, виникає необхідність пошуку нових шляхів адекватного вираження бажаного сенсу і передачі інтонації усного мовлення. Тому комуніканти вдаються до допоміжних засобів повідомлення інформації, таких як вживання смайлів, картинок, відео, експресивних часток, вигуків тощо.

У китайській мові вигук є особливою частиною мови, яка не відноситься ні до самостійних, ні до службових, а також не має

конкретного граматичного і лексичного значення. В інтернет-комунікації функції вигуків можуть істотно відрізнятися від тих, які вони традиційно виконували в усній і письмовій мові в доцифрову епоху.

Вигуки можуть ставитися, як на початку, так і в кінці речення, вони не мають граматичних зв'язків з іншими членами речення і не входять в його граматичну структуру. Більш того, вони відокремлені від речення і передають не конкретний зміст, а певний емоційний відтінок [2].

Важливо те, що вигуки є полісемантичними, і в китайській мові немає суворої регуляції з їх використання. Звертаючись до питань класифікації, ми побачимо, що дослідники беруть за основу різні аспекти вигуків, оскільки на даний момент не існує єдиної загальноприйнятої класифікації.

Розглянемо деякі приклади використання поширених вигуків в онлайн-спілкуванні. Передані ними емоції визначаються тоном, з яким вони вимовляються, і їх позицією в реченні.

Вигук 啊

3. 啊 на початку або в кінці фрази висловлює здивування, захват.
Наприклад: 啊! 好漂亮啊! – Як красиво!
4. 啊 в кінці фрази висловлює подив, невпевненість.
Наприклад: 这个事情啊 你让我再想想 – Ця справа ... Дай мені ще подумати...
5. 啊 в кінці фрази висловлює здогадку або згоду.
Наприклад: 娜娜啊 她可能不在家 – Нана ... Мабуть, вона не вдома.

Вигук 哦

- 哦 на початку речення висловлює розуміння.
Наприклад: 哦我懂了懂了! – О! Я зрозумів!
- 哦 в кінці імперативного речення висловлює команду, попередження, звинувачення, заклик [3].
Наприклад: 你一定要来哦, 不要迟到哦 – Обов'язково прийди, не запізнися.
- 哦 в кінці речення висловлює неформальність мови, дружелюбність.
Наприклад: 下午见哦 – Побачимось після обіду.

Вигуки 哈, 呵, 嘿

Кожен із цих вигуків служить для передачі емоції сміху в інтернет-комунікації, проте цей сміх має різні відтінки, що впливає на зміст речення.

- 哈 його подвоєння 哈哈 (hāhā), і потроєння 哈哈哈哈哈 (hāhāhāhā) можуть передавати як щирий сміх, так і виражати щастя або задоволення [4].
Наприклад: 哈哈你的表情包好可爱 - Хаха, твої стікери дуже милі.
- 呵呵 Раніше цей вигук використовувався для передачі незграбного сміху або милої посмішки.
Наприклад: 呵呵, 谢谢你 - Хехе, спасибі.

Тепер він може використовуватися з відтінком глузування. Крім того, молодші покоління інтернет-користувачів вживають це вигук для вираження сарказму [5].

Наприклад: 呵呵, 就他, 也能考满分? 肯定是抄的答案 - Хех, так навіть він отримав найвищий бал на іспиті? Точно списав відповіді!

- Вигук 嘿嘿 не несе в собі негативного сенсу і використовується для передачі милої посмішки.

Наприклад: 嘿嘿, 我们明天一起去呀, 么么哒 - Давай завтра підемо разом.

Отже, інтернет-комунікація в Китаї – це складний багатогранний феномен, який має великий вплив на всі сфери життя населення. Нині можна спостерігати зміни в мовній комунікації, що відбуваються під впливом різних факторів. Якщо раніше вигуки були способами передачі раптових почуттів, а їх відсутність компенсувалося інтонацією, жестами або мімікою, то в онлайн-спілкуванні, через брак невербальних засобів комунікації, співрозмовники все частіше вдаються до використання вигуків. Таким чином, вони не лише імітують інтонаційні патерни, що склалися в усному мовленні в доцифрову епоху, а й надають емоційний відтінок нейтральним реченням. Використання вигуків в інтернет-комунікації також особливо тим, що нові смисли, відмінні від загальноприйнятих, легко закріплюються за вигуком і швидко поширюються через соціальні мережі, які нараховують мільйони користувачів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Statistical Report on Internet Development in China / China Internet Network Information Center, 2018.; [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://cnnic.com.cn/IDR/ReportDownloads/201807/P020180711391069195909.pdf>
2. Li Dejin. Practical Chinese Grammar for Foreigners Beijing / D. Li, M. Chen – Beijing: Beijing Language and Culture University Press, 2008. – 652 p.
3. 周洋 论语气词“哦”的语用功能 / 周洋 // 现代语文(语言研究版), 2010, № 1 – 第16-19 页
4. 张传枝 语气词“撒”、“哈”、“咧”、“哦”在网络聊天语中的语用共性 / 张传枝 // 湖北师范学院学报(哲学社会科学版), 2013 №6 – 第36-40 页
5. 孙言梅 浅析网络语言“淘宝体”的成因机制 / 孙言梅 // 语言研究, 2012, № 1: – 第134-135 页

БУКВЕНІ СЛОВА В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Кулакова І., Огієнко К.О.

Проведення "політики реформ і відкритості зовнішньому світу", щ обула проголошена Ден Сяопином в 1979 р., повсюдне впровадження новітніх інформаційних технологій, що почалося незабаром, стрімке поширення мережі Інтернет, збільшення користувачів мережевих ресурсів спричинило необхідність запозичувати міжнародну термінологію, обробляти і створювати величезну кількість нової лексики. Повсюдне

використання іноземних слів в журнальних, газетних текстах, рекламі, теле- і радіоефірі, в мові носіїв китайської мови стало невід'ємною ознакою сучасного мислення і способу життя. Саме з того часу можна говорити про формування особливого - буквеного - пласта китайської лексики і про буквений етап її розвитку[1,с.53].

Одним з основних джерел проникнення запозичуваних і творення власних буквених слів служать матеріали всесвітньої електронної мережі Інтернет (електронні версії новинних, загальнопопулярних, молодіжних, розважальних видань КНР, офіційні публікації на сайтах китайських університетів, численні форуми і блоги). Графічний запис буквами обумовлює відособленість буквених запозичень по відношенню до запозичень попередніх етапів, що записувалися в китайській мові ієрогліфами.

Повертаючись до витоків реформування сучасної китайської мови, не можна не згадати видатного китайського письменника минулого століття Лу Синя і його відомого персонажа 阿 Q (А-К'ю). Саме 阿 Q довгий час залишався єдиним прикладом слова-метиси в китайській мові. Віддаючи данину незмінної китайської традиції звернення до класики, автор однієї зі знакових статей про буквені слова в сучасній китайській мові говорить: "阿 Q 不再孤独, 让我们为他高兴吧!" - "А К'ю більше не самотній, порадіємо за нього"!

У сучасній китайській мові нині помітно посилилася тенденція до вживання абсолютно нового типу лексики - буквених слів "цзимуци" (字母词 zìmǔcí в китайській термінології)[2,с.48]. Буквені слова і аббревіатури представлені трьома основними видами: по-перше, це запозичені англійські аббревіатури або англицизми; по-друге, китайські инициальные аббревіатури або скорочені слова від фонетичної транскрипції китайської мови; по-третє, так звані "слова - метиси" (混血儿 húnxiěer в китайській термінології), що є синтезом двох мовних систем, які складаються з ієрогліфічної морфеми китайської мови і букв латинського алфавіту. Буквені слова проникли в усі функціональні стилі китайської мови : в розмовно-побутовий, публіцистичний, науковий. Різноманіття типів буквених слів, різноманіття способів і механізмів інтеграції буквених елементів в систему китайської мови, активне утворення буквених аббревіатур в самій китайській мові дозволяють виділити буквені слова в окремий вид сучасної китайської лексики.

Інтеграція буквених слів в китайську мовну систему носить двонаправлений характер: з одного боку відбувається дія китайської мови на запозичувані буквені одиниці в межах своїх фонетичною і граматичною систем, що забезпечує їх адаптацію до цих систем; з іншого боку, масове проникнення буквених елементів викликає інтерференційні перетворення на різних рівнях китайської мовної системи.

Усі склади у буквених словах "цзимуци" тонується китайськими носіями аналогічно тонуванню кожної ієрогліфічної морфеми. У цьому найяскравіше проявляється дія китайської мови на запозичені одиниці у рамках власної фонетичної системи. При тонуванні складів запозичуваних буквених слів були задіяні усі тони китайської мови. У окремих випадках складу в тому або іншому буквенному поєднанні приписували нульовий тон[3,с.45].

При розгляді особливостей прочитання власне китайських буквених абрєвіатур виділений три способи прочитання : а) відповідно до китайського прочитання складів повних китайських слів, наприклад: GG = 哥哥 gēge "старший брат"; RPWT = 人品问题 rénpǐn wèntí "невдача (з втручанням нечистої сили), нез'ясовний провал"; б) відповідно до англійських назв букв абрєвіатури, т. е. складами англійської мови : HSK (汉语水平考试 hànyǔ shuǐpíng kǎoshì "іспит на знання китайської мови") як [eitS]-[es]-[kei]; в) читання деяких пін-ін-абрєвіатур коливається: LG = 1) 旅馆 lǚguǎn "готельний", 2) 老公 lǎogōng "чоловік"[4];

Лексико-семантична інтеграція буквених слів в китайську мову проявляється в сполучуваності "цзимуци" з китайськими класифікаторами. При поєднанні з китайськими класифікаторами запозичені буквені слова розподіляються по лексико-семантичних класах, отримуючи своєрідну "прописку" в системі китайської лексики, що визначає їх функціональні можливості. У китайській мові усі класифікатори діляться на дві групи: ті, які означають одушевлені предмети і ті, які означають неживі поняття. Безумовна більшість буквених запозичень функціонують в прив'язці до найбільш поширеного в китайській мові класифікатора 个 gè із загальним значенням предметності.

Результатом морфологічної інтеграції буквених елементів в китайську граматичну систему є освіта складних і похідних слів-метисів, що поєднують у своєму складі буквених і ієрогліфічних компоненти. Утворення подібної лексики відбувається за рахунок використання трьох основних словотворчих способів китайської мови : а) з використанням афіксації і напівафіксації, б) шляхом словоскладання по основних словотворчих моделях китайської мови, коли до буквених слів приєднуються китайські ієрогліфічні компоненти, в) за рахунок конверсії.

У висновку можна відзначити, що проникнення і активне вживання в китайській мові складів з невластивою йому структурною організацією можна вважати показником нових фонетичних процесів в мові.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хаматова А.А. Словообразование современного китайского языка. М.: Муравей, 2003.
2. Сухина Ю.С. Характер иностранной лексики в современном китайском языке // Вестник АмГУ. Благовещенск, 2006.С. 47-49.
3. Маркина К.А. Особенности фонологической интерференции заимствованных буквенных слов в современном китайском языке // Известия РАН. Серия литературы и языка, 2006. Т.65. №6. С. 45-48.
4. Словарь буквенных сокращений. 字母词词典/ 刘涌泉编著。——上海：上海辞书出版社，2001.

ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКИХ ЕВФІМІЗМІВ КОНЦЕПТУ СМЕРТЬ

Ковтун К. С., Огієнко К.О.

Ключові слова: Евфемія, евфемізм, смерть, відмінності вживання евфемізмів з точки зору статі та соціального статусу.

Виникнення, існування і функціонування евфемізмів в різних мовах залежить від культури народу, його історії, які відображаються в кожному евфемізмі, внаслідок чого теми і сфери, котрі піддаються евфемістичній заміні, в кожній мові різні. Одним із прикладів слова, яке підлягає заміні майже у всіх мовах є слово «смерть», через те, що смерть є одним із найбільших страхів людства.

«смерть»: наприклад, в мові медиків часто можна зустріти таку евфемістично замінювану, як втратити хворого, тобто допустити, що хворий помер, 不行了 [bùxíngle] - був в безнадійному стані замість не змогли вилікувати. Крім того, замість лексеми смерть в українській мові використовують вирази: летальний результат, піти в інший світ, піти на той світ, відправитися на небеса, канути в лету, протягнути ноги, померти і т.д.; в китайській мові - 与世长辞 [Yǔshìchángcí] - заснути непробудним сном; 长眠 [chángmián] - заснути вічним сном; а в давнину китайці навіть любили використовувати вишукані вирази, такі як 归天 [guītiān] - повернутися на небо, 驾鹤西游 [jiàhèxīyóu] - сидячи на журавлі, подорожувати на захід[1, с.3].

При проведенні порівняльного аналізу евфемізмів тематичної групи смерть в китайській і українській мовах було виявлено, що в китайській мові існує чіткий поділ застосування евфемізмів, чого ми не зустрічаємо в українській мові.

Наприклад, якщо мова йшла про смерть імператора, то говорили:

驾崩 [jiàbēng] - рухатися вниз,

山陵崩 [shānlíngbēng] - гори і пагорби обвалилися, імператор помер;

弃群巨 [qìqúnjù] - залишити маси;

宫车晏驾 [gōngchēyànjià] - дуже пізно запрягати палацові колісниці;

千秋万岁后 [qiānqiūwànsuīhòu] - через тисячі років, і багато іншого[2].

Дані евфемізми застосовуються лише для позначення смерті імператора і ніколи - смерті звичайної людини.

Також існують відмінності між евфемізмами за статевою ознакою. У разі смерті батьків використовуються два різних евфемізми, вживання яких залежить від того, хто з батьків «покинув цей світ». Наприклад, на похоронах батька завжди використовують евфемізм 失怙 [shīhù] - втратити опору (в значенні стати сиротою), а на похоронах матері говорять 失恃 [shīshì] - втратити підтримку (в тому ж значенні). При детальному розгляді значення кожного евфемізму можна виявити зв'язок з культурою китайського народу. У першому випадку

використовується лексема 怙 [hù] - опора, а в другому - 恃 [shì] - підтримка[3]. Протягом тисячоліть чоловік в Китаї був годувальником в родині, а значить, і її опорою; жінка, в свою чергу, була берегинею вогнища, і тому підтримкою для чоловіка і дітей.

Одже, на відміну від української мови, в китайській мові обрання евфемізму залежить ще й від статі та соціального статусу померлого.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моховикова Н.С. Проблематика перевода эвфемизмов с китайского языка на русский: на материале религиозного дискурса тематической группы смерть // Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода: сборник статей. 2014.
2. 民主走狗«吴“大帝”驾崩了，华西的天该亮了» // 狂犬吠形.
3. 自由時報«小五生擺攤 / 失怙童當老闆盼開超商» // 自由時報

АНАЛІЗ ВЖИВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СЛІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Лантєва О.О., Віротченко С.А.

Іноземні запозичення – це одне з джерел поповнення лексики кожної мови. Китайська мова не складає в цьому відношенні винятку, особливо в останні роки, про що свідчать словники неологізмів та іноземних слів, які регулярно видаються в КНР. Запозичення (外来词) – елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція), який було перенесено з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів. Зазвичай предметом запозичень є слова та морфеми (суфікси, префікси, корені), рідше – синтаксичні та фразеологічні вирази [3, с. 49].

Однією з найбільш вживаних класифікацій запозичень китайської мови є типологія, розроблена радянським вченим В.І. Гореловим, який виділяє в китайській мові фонетичні, семантичні, фонетико-семантичні запозичення, а також вторинні запозичення, буквенні вкраплення та само запозичення [2,с.140].

Фонетичні запозичення представляють собою відтворення зовнішньої форми звукової оболонки іноземного слова. Ступінь звукового освоєння, фонетичної адаптації може бути різною: повною, неповною або лише частковою. До фонетичних запозичень, наприклад, належать такі слова: 苏维埃 sūwéi'āi – рада, радянський; 喀秋莎 kāqiūshā – катюша (гвардійський міномет); 雷达 léidá – радар; 托拉斯 tuōlāsī – трест; 木乃伊 mùnǎiyī – мумія; 阿米巴 āmībā – амеба; 凡士林 fánshìlín – вазелін; 赛璐玢 sàilùfēn – целюфан; 苏达 sūdá – сода і т.д. [2, с. 143].

Семантичні запозичення характеризуються перекладом іноземних слів на китайську мову. Семантичні запозичення (або кальки) на відміну від запозичень фонетичних створюються з китайських лексичних елементів і в силу цього за своєю звуковою і графічною формою нічим не відрізняються від споконвічно китайської лексики.

Семантичні запозичення легко входять до системи мови і вільно функціонують у мові. Наприклад: 马力 mǎlì – кінь + сила = кінська сила, 重水 zhòngshuǐ – важкий + вода = важка вода, 后卫 hòuwèi – ззаду + охорона = ар'єргард, 动产 dòngchǎn – рухатися + майно = рухоме майно, 生产力 shèngchánlì – виробляти + сила = продуктивні сили; 望远镜 wàngyuǎnjìng – дивитися + даль + лінза = бінокль, 拖拉机 tuōlājī – тягнути + машина = трактор, 打字机 dǎzìjī – вибивати + знаки + машина = друкарська машинка і т.д. [2, с. 146].

Існує також третій змішаний тип запозичень – фонетико-семантичні запозичення – 音译加意译 (yīnyì jiā yìyì), для яких характерні особливості двох основних різновидів запозичення. У цих утвореннях один компонент – семантично значущий лексичний елемент, тоді як інший передає звучання запозиченого слова [2, с. 143], наприклад: 啤酒 pījiǔ пиво – у цьому слові перша частина є фонетичною калькою звучання англ. «beer», тоді як друга частина – семантична 酒.

Фонетико-семантичні запозичення в різних роботах позначають по-різному: напівкальки, напівфонетичні запозичення, гібридні слова, змішані запозичення тощо. Напівкальки існують у двох варіантах:

1) напівкальки, перший компонент яких – фонетичний, імітація першої частини слова, яке було запозичене, другий компонент – значеннєвий, що представляє собою буквальний переклад другої частини запозиченого слова. Наприклад: jeep – 吉普车(jípǔchē) – джип; AIDS – 艾

滋病 (àizībìng) – СНІД, (艾滋 – транскрипція + «病» – хвороба); bowling – 保球 (bǎolíngqiú) – боулінг (保 – транскрипція + «球» – гра з м'ячем);

2) напівкальки із протилежним розташуванням компонентів: перший компонент – значеннева частина, другий компонент – звукова імітація. Наприклад: 毒瓦斯 – (dúwǎsī) – отруйний газ (毒 – отрута + 瓦斯 – фонетичний запис); ice cream – 冰淇淋 (bīngqílín) – морозиво (冰 – лід + 淇淋 – фонетичний запис); Honest John – 吉翰 chéngshí yuēhàn) – назва ракети «Чесний Джон» (吉 чесний + 翰 – фонетичний запис); Little John – 小翰 (xiǎo yuēhàn) – «Малюк Джон» (小 – маленький + 翰 – фонетичний запис).

Останні десятиліття знаменуються появою великої кількості іншомовних слів, головним чином, англомовного походження, у число запозичень входять і скорочені слова, серед яких з'явилася особлива група скорочень, що є незвичайним для китайської мови явищем, при якому запозичується фонетична сторона слова і його графічне вираження. Великий відсоток таких іншомовних вкраплень є абрєвіатурами (字母 – zìmǔ cǐ) записуваними латиницею.

Скорочуються окремі словосполучення, серед них найбільша кількість різного роду назв організацій [0]. Наприклад: «АРЕА» (Asia Pacific Economical Association) – Азіатська Тихоокеанська Економічна Компанія, «СВА» (Chinese Basketball Association) Китайська Асоціація Баскетболу, тощо. Китайців приваблює незвичайність, виразність і лаконічність скорочень. Саме цим пояснюється збільшення їхньої кількості в сучасній китайській мові, ріст частоти їхнього вживання.

Запозичення, у процесі свого пристосування до системи мови-реципієнта, проходить складний і тривалий шлях адаптації. Китайська мова належить до мов ізольованого типу. Структурні особливості китайської мови у деякій мірі перешкоджають проникненню іншомовної лексики у китайську мову. До труднощів проникнення запозичень можна також віднести особливості китайського ієрогліфічного письма. Але незважаючи ні на що, на даний час у китайській мові існує великий пласт лексики, запозиченої з інших мов.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипенко К. Принципи словоскладання англомовних лексичних запозичень в сучасній китайській мові / К. Архипенко. – [Електронний ресурс].: http://philology.knu.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2011_36/057_062.pdf
2. Горелов В. И. Лексикология китайского языка / В. И. Горелов. – М. : Просвещение, 1984. – 216 с.
3. Семенас А. Л. Особенности лексических заимствований в китайском языке / А. Л. Семенас // Вопросы языкознания. – 1997. – № 1. – С. 48-57.

ЗНАЧЕННЯ СЛОВА В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Лейба К. Ю., Жукова К. Є.

Будь-яка людина без філологічної освіти легко може виділити в чужому чи своєму мовленні слова (поняття слова стихійно наявне в свідомості всіх носіїв мови), однак дати визначення слова дуже важко. Є безліч визначень слова, але жодне з них не враховує різних нюансів, притаманних різнорідним словам у мовах світу. Так, зокрема, такі визначення, як "смилова одиниця в складі речення", "звук або комплекс звуків, що має значення" не є неправильними, але вони можуть відноситися до інших одиниць, які мають значення, наприклад, морфем, речень. Крім того, слова є дуже різними і в межах однієї мови і, особливо, при порівнянні їх у різних мовах. В даний час немає однозначного визначення слова, як в українській, так і в китайській лінгвістиці. Саме це, очевидно, стало причиною того, що деякі лінгвісти заперечували поняття слова. Про труднощі визначення поняття слова писали багато вчених: О.С. Ахматова, В.В. Виноградов, Б.М. Головін, Л.В. Щерба, О.С. Широков, Ю.С. Маслов, Гао Мінкан, Чжао Юаньжень, Ге Бені та ін.

Б. М. Головін дає наступне визначення слова: «Слово - найменша смылова одиниця мови, вільно відтворювана в мовленні для побудови висловлювань»[1].

У тлумачному словнику С.І. Ожегова слово визначається як: «Одиниця мови, служить для найменування понять, предметів, осіб, дій станів, ознак, зв'язків, відносин, оцінок ... » [2], тобто слово трактується, як одиниця номінативна.

О.С. Широков зазначає необхідність виділення трьох рівнів для визначення слова[3 с.36]:

1. фонологічний,
2. морфологічний,
3. синтаксичний.

На фонологічному рівні слово розглядається стосовно до системи звукових засобів його вираження (засобам звукового розрізнення і ототожнення слів і їх форм).

На морфологічному рівні слово розглядається стосовно системи його значущих несамостійних частин (повторюваних в інших словах).

На синтаксичному рівні – відношення слова до системи сполучень з іншими словами (можливість побудови слів у висловлювання).

Отже, слово в китайській мові не може бути визначено як слово в мовах індоєвропейської сім'ї. Особливість і складність визначення слова в китайській лінгвістиці пов'язано з його писемністю. У китайській лінгвістиці існує два підходи до визначення слова. Відповідно до першого підходу (праці Чжан Шічжао, Чжао Юаньжень, Сюй Тунцзян) в

китайській мові відсутнє поняття слова як такого, замість нього існує поняття ієрогліфа.

Ієрогліф - мінімальна значуща одиниця в китайській мові, що представляє собою схематизовані знаки, служить для позначання цілих слів (понять) або окремих складів та звуків мови. Наприклад, розглянемо ієрогліф 打, який поєднує декілька понять та слів, з точки зору української мови об'єднує поняття «бити»:

1. 打人 – має первісне значення «бити людину»;
2. 打针 – має значення, пов'язане з діяльністю рук «робити укол»;
3. 打明儿起 – використовується як прийменник «починаючи з завтра»;
4. 订票 – має значення «купити».

З цього прикладу ми бачимо, що семантика обумовлена контекстом і залежить від контексту. Слова увійдуть в конкретну мовну ситуацію та в повній мірі проявлять своє семантичне різноманіття. Як правило, люди на однаковому культурному рівні можуть правильно визначити семантику в певній ситуації. Тобто культура впливає на семантичне визначення та розуміння слова.

Хуан Божун, Ляо Сюйдун визначають ієрогліф як систему символів, за допомогою якої записується мова [4].

Чжан Шічжао розрізняє поняття ієрогліфа і слова: «Ієрогліф є знаком, а з точки зору граматики ієрогліф є словом» [5 с.11].

У сучасній китайській мові ієрогліф 字 має фонетичним і смисловим (семантичним) єдністю, що дозволяє деяким лінгвістам порівнювати його з морфемою. Як і в українській мові, морфема може дорівнювати слову, так і в китайській мові один ієрогліф (морфема) може збігатися зі словом. У той же час поєднання декількох ієрогліфів утворює одне слово, кожен ієрогліф даного слова не можна вважати окремим словом.

Китайські лінгвісти Чжан Цзин, Цзян Інчжань в книзі «Слово і лексика» пропонують наступний критерій розмежування слова і ієрогліфа: «ієрогліф, який може самостійно утворювати речення є словом; а неможливість ієрогліфа самостійно утворювати речення, вказує на те, що даний ієрогліф не є словом в китайській мові».

Таким чином, поняття слова в китайській мові принципово відрізняється від індоєвропейського слова. Більш того, межа між ієрогліфом і словом нечітка, так як один і той же ієрогліф може бути і словом, і морфемою, і реченням. Чжан Шічжао відмітив: «Один ієрогліф може бути словом, але слово не обов'язково повинно складатися з одного ієрогліфа» [5 с.1].

Представники другої концепції не розглядають ієрогліф як основну одиницю мови. Ієрогліф є одиницею писемності.

На думку У Чжанькунь і Ван Цзінь, слово - це мінімальна одиниця, яка може самостійно вживатися для надання назви і розмежовує ієрогліф та слово. Ієрогліф є символом писемності, слово є мінімальною одиницею, яка можна окремо вживатися.

Підводячи підсумки, можемо спостерігати, що в китайській лінгвістиці слово може бути визначено як лексична одиниця, яка складається з ієрогліфів, за структурою є одиницею більш складною, ніж ієрогліф, її синтаксична функція - речення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головин Б.Н. Введение в языкознание. — М., 1983.
2. URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/223346>
3. Широков О.С. Языковедение. Введение в науку о языках. — М.: Добросвет, 2003.
4. Хуан Божун, Ляо Сюйдун. Краткое изложение ответов на проблемные вопросы по современному китайскому языку / Пер. с китайского. — Пекин, 1984.
5. Чжан Шичжао. Понятие, структура и ритм китайских слов / Пер. с китайского. — Пекин, 1907.

THE PECULIARITIES CHINESE WRITTEN ADVIRTINGISING SLOGANS

Mikhalyuk Alyona, Ogienko K.O.

The life of modern society cannot be imagined without advertising. Advertising is a dynamic, rapidly transforming sphere of human life. For many centuries, being a constant companion of man, it has changed with it. It is one of the engines of goods on the market and plays a key role in the development of a market economy, being its important element.

The success of advertising is based on several factors and it is worth mentioning the most important aspect - the slogan. Since the main task of the advertising slogan is to create a positive association with the consumer in relation to the service, product or image of the company and subsequently attract him as a client. The main principles of writing slogans for the successful advertising are accuracy, brevity, simplicity, originality, creativity and memorability.

Since China is a huge consumer market and has a direct impact on most advanced countries, the use of Chinese in advertising slogans has become very popular in other countries. Thanks to the writing of the Chinese language-hieroglyphs, advertising with such slogans can truly be considered creative and memorable. And because of the peculiarity of hieroglyphs, to convey as much sense as possible, using as little text as possible, this is ideal for a slogan, because his main task is to interest the client and bring the whole concept of goods using just one catchy phrase, no matter what language it is written in.

However, the use of Chinese in slogans can cause some problems due to the very nature of Chinese, where not only sound, pronunciation, but the use of the correct hieroglyph matter[1]. Therefore, many companies, translating their slogans into Chinese, can lose the meaning that they have diligently invested in advertising. Why it happens? Because the majority of advertising slogans are based on stable colloquial expressions and idioms, it always causes difficulties when translated into another language. And many companies, not knowing this, translate literally, which is the biggest mistake. Therefore, it is very important to rely on the subtleties and mentality of the country.

Here there are some examples of successful worldwide advertisements with using Chinese language:

1 “Reaching out from the heart”

“沟通从心开始” Gōutōng cóng xīn kāishǐ (China Mobile)

China Mobile is China’s leading mobile service provider. Their Chinese slogan ‘沟通从心开始’ literally translates as ‘Connecting starts from the heart’, and is officially translated as ‘reaching out from the heart’, personalizing the brand. This brand message is similar to that of Nokia, that ‘connects people’.

2. I’m Loving It”

“我就喜欢” Wǒ jiù xǐhuān (McDonald’s)

The worldwide English slogan of McDonald’s roughly translates to ‘I just like it’ (wǒ jiù xǐhuān) in Chinese. According to some critics, this is not a proper translation, as the ‘just’ (就) could be seen as having a negative sound, as if someone just accused you of eating garbage, and then responding: “But I just like it”, or: I like it no matter what you say!

3. “Have It Your Way”

“我选我味” Wǒ xuǎn wǒ wèi (Burger King)

Wǒ xuǎn wǒ wèi brilliantly translates ‘have it your way’ as ‘I choose my taste’. The translation sounds good in Chinese for multiple reasons. Firstly, it has four characters, corresponding to the four words in the English. Second, the ‘wèi’ in ‘I choose my taste’ actually means ‘taste’, but in sound and pronunciation corresponds to ‘way’ in English. Lastly, it has a repetition of ‘I’ in the Chinese 我选我味 (literally “I choose I taste”), that is playful and emphasises the idea that it’s all about what you want at Burger King[2].

REFERENCES

1. <https://www.dragonsocial.net/blog/advertising-in-china/>
2. <https://www.whatsonweibo.com/chineseadslogans/>

**АНАЛІЗ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ
(НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ПРЕЗИДЕНТА ЄГИПТУ А. СІСІ)**

*Музаннар Лоліта Мохамадівна, аспірантка 2 курсу
Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка*

Процес метафоризації реалій людського буття існував ще здавна, адже вже тоді людина намагалася осягнути, проаналізувати та осмислити усі процеси та явища дійсності. Проблемами метафоризації концептів займалися такі дослідники, як: Н. Арутюнова, Д. Девідсон, М. Джонсон, П. Рікер, О. Кубрякова, Дж. Лакофф, Е. МакКормак та багато інших вчених.

Лінгвісти протягом усієї еволюції в науковому дискурсі по-різному розглядали та оцінювали феномен метафори та її функції. Приміром, Арістотель досліджував здебільшого формальну сторону метафори. Він писав у «Поетиці»: «Метафора є перенесення незвичного імені чи з роду на вид, або з виду на рід, або з виду на вид, або за аналогією» [1]. Вчені у добу античності та Відродження розглядали метафору радше як прикрасу, яка в основному використовується для більш яскравого увиразнення змісту сказаного ораторами під час їхніх виступів перед аудиторією [5]. Дослідники пізніших століть, зокрема європейські вчені А. Річардс та К. Блер, розглядали метафору як феномен, в основі якого лежить приховане порівняння за подібністю у скороченому вигляді. Підтвердженням цієї думки є визначення Блера: «Метафора – це фігура, яка базується на схожості одного об'єкта з іншим. Тому вона багато в чому споріднена із подібністю або порівнянням; і, звичайно ж, вона являє собою не що інше, як порівняння, виражене в скороченій формі» [6]. В цілому, дослідження метафори стало досить поширеним явищем у наукових колах минулих століть, зважаючи, за словами Т. Дрейнджа [7], «на неможливість її буквального розуміння реципієнтами, тобто на необхідність її цілковитого переосмислення». Наступною віхою у розвитку теорії метафори є дослідження метафори у контексті когнітивних студій. Як відомо, біля витоків досліджень з теорії когнітивної метафори стояли американські вчені Джордж Лакофф та Марк Джонсон, які у їхній спільній праці «Метафори, якими ми живемо» [4] говорять про вагомий роль метафори, яка пронизує усі сфери нашого повсякденного життя, і завдяки власне їй будується розуміння людського досвіду. На їхню думку, метафори є складовими не скільки мовленнєвого акту, а радше процесу ментальної діяльності людини. Більше того, спосіб нашого мислення експліцитно відображений у нашому мовленні. Лакофф наголошує на тому, що «метафора є частиною нашого щоденного мислення, і тому система, згідно з якою будуються наші думки та міркування, є метафоричними за своєю суттю» [9]. Також у їхній вищезгаданій спільній праці [3] Лакофф та Джонсон наголошують на тому, що когнітивна

метафора – це феномен людської думки та міркування, коли людина намагається термінами одного, вже зрозумілого для неї поняття пояснити інше, незрозуміле або малозрозуміле поняття, таким чином, процес метафоризації відбувається на рівні людської психіки і вибудований найчастіше за аналогією. Когнітивна метафора, таким чином, породжує у свідомості людини певний логічно вибудований ланцюжок думок або ментальних актів, відображаючи когнітивні концепти у людській свідомості. Таким чином, ментальні процеси наче вбудовуються у чітко сформовану мовну схему людського досвіду. Тому, власне, вчені послуговуються у своїх працях новим терміном – когнітивна або концептуальна метафора. Окрім цього, дослідники запропонували власну класифікацію когнітивної метафори [3], за якою когнітивна метафора поділяється на три основні типи: 1) структурна метафора, тобто коли один концепт метафорично структурований у термінах іншого концепту; 2) орієнтаційна метафора, що організовує одну систему концептів відносно іншої системи; вона пов'язана з орієнтацією у просторі; таким чином, цей вид метафори надає концепту просторову орієнтацію; 3) онтологічна метафора, в основі якої лежить розуміння різних концептів (події, емоції, думки та дії) як дискретну сутність або субстанцію, таке розуміння концепту базується на багатовіковому людському досвіді. Як один із прикладів реалізації когнітивної метафори у арабомовному політичному дискурсі, ми проаналізуємо промови єгипетського президента А. Сісі [11,12,13] (згідно з класифікацією когнітивної метафори Лакоффа та Джонсона):

ЕКСТРЕМІЗМ – МОРЕ; РЕГІОН – БЕРЕГ

- 1) في ذلك اليوم المشهود، أوقفَ المصريون موجةً التطرف والفرقة، التي كانت تكتسح المنطقة (переклад: у той пам'ятний день єгиптяни зупинили хвилю екстремізму і поділу, що охопила регіон) – у цьому уривку також автором було використано концептуальну метафору, де екстремізм та незадоволення асоціюється із морем, яке інколи своїми хвилями охоплює регіон – уособлення берега.

ВИКЛИКИ – ПАЛИВО; РІШУЧІСТЬ – ДВИГУН

- 2) فكم من أزمات وتحديات واجهها المصريون عبر الزمن، فكانت دوماً وقوداً لعزيمة هذا الشعب وإصراره على البقاء والصمود (переклад: деякі кризи і виклики, з якими зіткнулися єгиптяни, завжди були паливом для рішучості цього народу, аби вистояти) – тут виклики виступають паливом для мобілізації сил та вияву рішучих дій – ніби двигуна для автомобіля. Тому ми бачимо яскраво виражену концептуальну метафору, де смисл одного явища виражається по-іншому.

ВІЙНА – ВЧИТЕЛЬ; ПЕРЕМОГА – ЗАМОК

- 3) لقد علمتنا حرب أكتوبر أيضاً، أن العلاقة الخاصة التي تجمع بين الشعب المصري وقواته المسلحة هي مفتاح النصر

(переклад: жовтнева війна також навчила нас, що особливі відносини між єгипетським народом та їхніми збройними силами є ключем до перемоги) – у цій фразі використаний прийом персоніфікації, як один із, де досягнути перемогу означає відчинити вставити підвидів онтологічної метафори, де війна є для людей ніби наставником та вчителем, яка вчить перемагати. Також автором було використано структурну метафору, де досягнути перемоги означає віднайти потрібний ключ до замка та відчинити двері.

Отже, процес породження метафори нерозривно пов'язаний з інтерпретацією, осягненням феноменів людської дійсності кожною людиною, тобто, суб'єктивізацією нами навколишньої дійсності. Таким чином, людина за допомогою метафор намагається пояснити своє розуміння явищ навколишнього світу і лаконічно представити його у межах декількох слів або цілої фрази.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель. Поэтика : Сочинения в 4 т. / Аристотель. – М., «Мысль», 1983 г. – Том 4. – 830 с.
2. Арутюнова Н. Д. Теория метафоры: Сборник статей: – М.: Прогресс, 1990. – 512с.
3. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры – М. : УРСС Эдиториал, 2004. – 256 с
4. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем [Электронный ресурс] / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – Режим доступа: http://www.metaphor.nsu.ru/lacoff_2.htm
5. Рыжков А. Специфика концептуальной метафоры в кинодискурсе / А. Рыжков // Когнитивные аспекты изучения языковых явлений в германском языке. – Самара: Самар. у-т, 2000. – С.105 – 113
6. Blair H. Lectures on Rhetoric and Belles Lettres. London, 1783.
7. Drange T. Type Crossings. – In: "Janua Linguarum", Series Minor, 44. Mouton, The Hague, 1966.
8. Johnson M. The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination and reason / M. Johnson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 272 p.
9. Lakoff, George. 1975. "Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts". Pp. 221-71 in Donald Hockney et al., eds., Contemporary Research in Philosophical Logic and Linguistic Semantics. Dordrecht: D. Reidel.
10. Richards I. A. Practical Criticism. Routledge and Kegan Paul, London, 1929.
11. Masrawy [Электронный ресурс] Режим доступа: https://www.masrawy.com/news/news_publicaffairs/details/2018/4/15/1325705
12. Almanassa [Электронный ресурс]Режим доступа: https://almanassa.net/ar/story/7297?_ga=2.155160700.595699463.1543842645-1739248737.1543842645
- 13.. Youm7 [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.youm7.com/story/2017/6/12>

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ

(на матеріалі китайської та англійської мов)

Нікітіна Ю.О. викладач кафедри східних мов

Харківський університет ім. В.Н.Каразіна

XX століття позначилося посиленням уваги до проблеми рівності чоловіків і жінок. Проблема відмінностей між мовленням і стратегіями спілкування чоловіків та жінок розкриває дві підсистеми мови, які мають власні специфічні особливості. Варто відзначити, що у певних мовах навіть розрізняють власне чоловічу та жіночу мови.

Стереотипи чоловічої і жіночої мовленнєвої поведінки не є сталими та незмінними. Це динамічне явище розвитку суспільства, яке на сучасному етапі пов'язані з прогресом соціального розвитку та його спрямованістю на статеву рівність.

Відмінності у мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок простежуються зокрема на рівні вираження ними емоцій.

Об'єкт дослідження – гендерні особливості вираження емоцій.

Предметом дослідження – номінативні засоби передачі емоцій у їхньому гендерному зрізі в короткій прозі.

Актуальність роботи підтверджується тим, що обрана тема відповідає тим тенденціям, що склалися у сучасній лінгвістиці. У фокусі сучасних досліджень вчених, які займаються проблемами лінгвістики емоцій, опинилися питання співзставлення лексики передачі емоцій у різноманітних мовах, національно-культурна специфіка вираження емоцій, критерії емотивності мови та її знаків, комунікативно орієнтоване вивчення емоцій на рівні висловлювання та тексту.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше проводиться аналіз лінгвістичної специфіки репрезентації емоцій у двох мовах – англійській і китайській, розкриваються спільні та відмінні риси використання лексичних і стилістичних засобів передачі емоцій персонажів у художній літературі.

Після аналізу фемінного та маскулінного шляхів передачі емоцій у художньому тексті, було виділено різні рівні номінативних засобів репрезентації емоцій:

- пряма лексико-семантична номінація безпосередньо позначає емоції (частини мови або вигуки)
- непряма стилістична номінація використовує стилістичні засоби для репрезентації емоційного стану (метафори, порівняння)
- опосередкована лексико-семантична номінація описує ситуацію, яка призводить виникнення тих чи інших емоцій.

Кожен із перелічених видів номінацій виконує різну роль у зображенні емоційного стану чоловіка або жінки.

Загалом, засоби вираження емоцій чоловіками та жінками у

художньому тексті можна розділити на дві великі групи: засоби вербальної комунікації (ВК) та засоби невербальної комунікації (НВК). І це простежується як в англійській так і в китайській літературі.

В аналізованих текстах (як англійських, так і китайських) домінують засоби НВК, однак зустрічаються також приклади, де НВК поєднуються з ВК.

Ми виділяємо наступні види емоцій чоловіків у англійській літературі: здивування та зацікавленість; напруга; радість та задоволення; злість та роздратування.

В англійській лінгвокультурі переважає пряма лексико-семантична номінація, наприклад:

«*Mr. Rowland gazed at him with interest and admiration*» (зацікавлення)
«*Містер Роуланд дивився на неї з інтересом і захопленням*»

В реченні автор використовує дієслово «*to gaze*» («пильно вдивлятися, витріщатися»), яке також акцентує інтерес чоловіка.

Емоції зацікавлення, які передає дієслово «*to gaze*» посилюються фразою «*with interest and admiration*». Таким чином, емоції, які передає погляд, невербально представлені за допомогою дієслова та іменників.

Для жінок, у англійській літературі характерні такі види емоцій: напруга, роздратування та страх; радість та задоволення; здивування.

В англійській лінгвокультурі переважає пряма лексико-семантична номінація, наприклад:

«*Dorothy stared at him with her mouth open*» (здивування)
«*Дороті дивилася на нього відкривши рота*»

Емоції здивування, які передає дієслово «*to stare*» яке посилюється фразою «*with her mouth open*». Таким чином, емоції, які передає погляд, невербально представлені за допомогою дієслова та прислівника.

Емоції невербальної комунікації у поєднанні з вербальною комунікацією в англійській лінгвокультурі.

«*She reentered the hall some twenty minutes later waving a triumphant hand: «I have got him», she cried, laughing. «Dear M. Breon has really been too kind. I shall never forget it»*» (збудження)

«*Вона знову увійшла до залу через двадцять хвилин, розмахуючи радісно рукою: «Я його отримала», - закричала вона, сміючись. «Шановний М. Бреон дійсно був надто щедрий. Я ніколи цього не забуду»*»

Поєднується опис фізіологічних проявів емоцій (міміка, жести, мова) зі стилістичними засобами (гіперболізація вдячності, що підсилює відчуття емоційного збудження героїні). Таким чином, у наведеному прикладі ми бачимо поєднання вербальних і невербальних засобів вираження емоцій.

Чоловічі емоції НВК у китайській лінгвокультурі.

Для чоловіків, у китайських художніх текстах характерні такі види емоцій: здивування, спантеличення та хвилювання; радість; гнів та роздратованість; переляк.

У китайській лінгвокультурі переважає опосередкована лексико-семантична номінація, наприклад:

«荷西口气有点懊恼». (розчарування)

(«В інтонації Хосе відчувалося розчарування»)

Емоції в китайській художній літературі можуть підсилюватися за допомогою ченьюїв. Так, у наведеному нижче прикладі захват підкреслюється фразою «走火入魔» («захоплюватися до божевілля»), яка буквально перекладається «заходити у вогонь немов злий дух». Таким чином, емоції невербально представлені за допомогою контексту висловлювання.

Жіночі емоції НВК у китайській лінгвокультурі.

Для жінок, у китайських художніх текстах характерні такі види емоцій: хвилювання; радість та захоплення; здивування.

У китайській лінгвокультурі переважає опосередкована лексико-семантична номінація, наприклад:

«我大乐, 吃了一大堆饭卷» (радість)

«На радощах я з'їла величезну порцію»

В цьому прикладі стан радості описує прикметник «大乐» («радісний»).

Емоції, які відчуває героїня, стають зрозумілими з контексту висловлювання, тому ми бачимо опосередковану лексико-семантичну номінацію.

Емоції невербальної комунікації у поєднанні з вербальною комунікацією у китайській лінгвокультурі.

«我一听快要死了, 犹豫了一下。《生什么病?》我问哈蒂» (страх)

«Почувши це мені захотілося померти, я вагалася, не знаючи, як краще вчинити. «Що це за хвороба?», запитала я Хайді»

У цьому прикладі автор не називає прямо емоції, які відчуває героїня, однак ми бачимо опосередковану лексико-семантичну номінацію, її почуття стають зрозумілими з контексту висловлювання.

Проведене дослідження англійських і китайських художніх оповідань дало змогу виявити спільне та відмінне у лексичних засобах передачі емоцій чоловіків і жінок. Так, у англомовних текстах під час передачі емоцій жінок домінують описи «мови тіла», часто комбінуються різні засоби вираження емоцій (наприклад, пряма лексико-семантична номінація та непряма стилістична номінація). Коли автор описує емоції чоловіків, то превалює пряма лексико-семантична номінація.

Аналіз китайських текстів показав домінування опосередкованої лексико-семантичної номінації під час репрезентації як жіночих, так і чоловічих персонажів. Емоції не завжди називаються прямо, однак стають зрозумілими з контексту. Для китайської мови характерне вживання порівнянь, ченьюїв для підсилення емоційного стану персонажів, що не

зустрічається в англійській мові.

З точки зору мовних одиниць, в англійській мові переважає використання дієслів для опису емоцій, а в китайській мові емоції здебільшого підкреслюються за допомогою прикметників.

ТОК-ШОУ ЯК ЖАНР ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ДИСКУРСУ: ЛІНГВО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Топило М.О., Віротченко С.А.

Останнім часом лінгвісти приділяють особливу увагу телевізійному дискурсу, оскільки він є недостатньо дослідженим, а особлива увага надається жанру ток-шоу з точки зору вербальної та невербальної поведінки комунікантів.

Ток-шоу – це вид телевізійного дискурсу, в якому герої ток-шоу беруть участь та обговорюють теми, запропоновані ведучим [1, с. 74]. Головною рисою ток-шоу є його унікальна культурна особливість. Тільки ток-шоу допомагають розгледіти певні проблеми та надати шляхи вирішення цих проблем як героям у студії, так і телеглядачам.

У результаті лінгво-прагматичного дослідження, використавши матеріали таких ток-шоу: «焦点对话» *Jiāodiǎn duìhuà* – «Діалог про головне», «金星秀» – *jīn xīng xiù* – «Цзинь Сінь шоу», «天天向上» – *tiān tiān xiàng shàng* – «Шлях до досконалості», «Право на владу», «Стосується кожного» та «Оля шоу», було встановлено, що українські та китайські політичні, соціальні та розважальні ток-шоу мають певні подібності та відмінності.

Щодо подібностей в політичних ток-шоу, було виявлено, що на лексичному рівні українські та китайські політичні ток-шоу схожі за: використанням суспільно-політичної лексики, неологізмів, лексичних повторювань, фразеологізмів. На морфологічному, синтаксичному та граматичному рівнях схожості було не виявлено.

Відмінною рисою на лексичному рівні може слугувати використання в українських політичних ток-шоу простонародної лексики, сленгу, русизмів та старослов'янizmів. На морфологічному рівні в китайських ток-шоу вживається подвоєння прикметників та прислівників; в українських ток-шоу – вживання пасивних дієслів минулого часу, іменників однини в значенні множини, використання похідних прийменників. На синтаксичному рівні в українських ток-шоу було виявлено використання таких компонентів: складних прикметників, пасивних дієприкметників минулого часу, іменників однини в значенні множини, похідних прийменників, незакінчених речень, метафоризації.

Щодо схожості соціальних ток-шоу обох країн на лексичному рівні було виявлено використання: фразеологізмів, прислів'їв і приказок, вигуків та вигуківих фраз. На синтаксичному рівні українські та китайські соціальні ток-шоу схожі використанням простих речень. Також є певні відмінності в ток-шоу: в українських ток-шоу використовуються експресивно-окрашені слова, «битовизми», іншомовна лексика, сленг, у той час як у китайських – вставні слова, слова з емоційно-оцінним значенням, службові слова. Відмінності на морфологічному рівні: в українських ток-шоу на цьому рівні використовуються зменшено-пестливі слова; в китайських – подвоєння прикметників та прислівників. На синтаксичному рівні в українських ток-шоу використовується: різний порядок слів у реченні, лексичні повтори, зворотний порядок слів, неповні речення, уточнюючі конструкції, безособові речення; в китайських: інверсія підмета, вираженого займенником, незвичне місце додатка, еліпс компонентів словосполучень, використання результативних дієслів.

Розважальні китайські та українські ток-шоу також мають схожість: на лексичному рівні: фразеологізми, прислів'я та приказки, вигуки та вигуківі фрази, на синтаксичному рівні: використання простих речень.

Відмінності полягають в тому, що в китайських ток-шоу вживаються: вставні слова, слова з емоційно-оцінним значенням, службові слова, у той час як в українських ток-шоу використовуються «битовизми», розмовні слова, іншомовна лексика, сленг, експресивно-окрашені слова. На морфологічному рівні також є певні відмінності: в китайських ток-шоу використовується подвоєння прикметників та прислівників; в українських ток-шоу – зменшено-пестливі слова. На синтаксичному рівні в китайських ток-шоу: інверсія підмета, вираженого займенником, еліпс компонентів словосполучень, використання результативних дієслів, питальних та службових слів. В українських ток-шоу на цьому рівні використовується: різний порядок слів у реченні, лексичні повтори, зворотний порядок слів, неповні речення, уточнюючі конструкції, безособові речення.

Також була досліджена невербальна поведінка комунікантів. Жести та міміка, які були використані комунікантами в українських і китайських ток-шоу, не мали схожості.

Невербальна поведінка учасників китайських політичних ток-шоу майже не була виявлена, оскільки в Китаї вона не є схваленою. Натомість в Україні політики часто висловлюються за допомогою жестів та міміки. Серед невербальних компонентів було виділене використання такої міміки як зачочування очей на знак невдоволення якимось питанням або відповіддю; посмішка без підйому нижніх повік, що свідчить про нечесність комуніканта; у разі стиду – відведення і опускання погляду. Також були виділені такі жести як піднімання та опускання плечей, якщо виникало деяке нерозуміння; притискання руки до груді в тому випадку, коли політик хотів, щоб йому повірили; коли учасник складав руки в

замок, це свідчило про те, що він нервує; закидання ноги на ногу означало відволікання від розмови; демонстрація відкритих долонь свідчила про те, що політик був відкритий для розмов.

У соціальних китайських ток-шоу спостерігалось використання таких жестів:

1) прикривання долонею рота (в Китаї, коли людина виконує цей жест, це означає, що вона дуже соромиться);

2) наведення себе у приклад (ведуча вказувала на себе та клала руку на груди: означає, що людина каже правдиву інформацію);

3) використання жестів, що були допоміжними при розповіді: описові жести на рівні тулупа; підводячи підсумки, робивши коло руками.

Щодо міміки, присутнє часте піднімання бровей на знак подиву, використання посмішки та сміху.

У соціальних українських ток-шоу були виділені такі компоненти невербального спілкування: ведучий не дуже часто ходив по студії та підходив до головних героїв, його руки були схрещені, що говорить про скрите почуття або спокій. Учасники шоу не використовували жести. Зазвичай, вони сиділи та відповідали на запитання.

Щодо міміки, то на знак подиву герої ток-шоу піднімали брови, та на лобі у них з'являлися складки; посміхалися, що свідчило про прояв радості; супили брови, що вказувало на злість.

Серед невербальних компонентів китайських розважальних ток-шоу були виділені такі жести: прикривання рота обома руками (подив); почісування підборіддя (роздуми); потирання носа (сумніви); схрещування пальців (надія на вдачу); показ пальцями лапок («») (сарказм, іронія).

Міміка була така: піднімання брів (злість); посмішка (радість); зачочування очей (вираз, коли людині прийшла в голову якась ідея).

Серед невербальних компонентів українських розважальних ток-шоу були виділені такі жести: 1) показування кулака – «жартівлива погроза»; 2) складання рук біля обличчя – «зворушення»; 3) схрещування ніг – «негативне ставлення людини»; 4) тримання рук за спиною – «впевненість».

Серед мімічних виразів виділені такі: 1) глядіння в одну точку – «зосередженість»; 2) звужений або прищурений погляд – «спостереження»; 3) посмішка – «радість»; 4) відтягнуті вниз куточки рота – «сум».

Таким чином, лінгво-прагматичний аналіз українських і китайських ток-шоу дав змогу зрозуміти, що вербальна та невербальна поведінка у ток-шоу двох країн мають невелику схожість у використанні лексичних та граматичних компонентів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Winzenburg, S. TV's Greatest Talk Shows. N. Y.: PublishAmerica, 2005. 261 p.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ СТИЛІ КИТАЙСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Давиденко Т., Віротченко С.А.

Вивчення будь-якої іноземної мови передбачає детальне дослідження всіх її аспектів. Знання про функціональний аспект мови дає стилістика. Стилiстика – галузь мовознавчої науки, яка вивчає способи завтосування мовних одиниць та категорій у різних стилях і функціонально-стильову структуру літературного мовлення в його поточному стані.

Вивченню стилістики присвячено багато робіт лінгвістів, але й досі не існує єдиного поняття "стиль", оскільки воно дуже багатозначне. У найбільш широкому значенні в лінгвістиці є таке загальне визначення терміну стиль. Стиль – є формою літературної мови (функціональна підсистема), яка обслуговує певну сферу суспільного життя мовців та характеризується спеціальним підбором і використанням мовних засобів (типів речень, лексики, граматичних форм, фразеології тощо).

Фундаментальні знання стилістики іноземної мови закладають теоретичні основи культури мови, розвивають навички та вміння оцінювати і правильно вживати мовні засоби в промові у відповідності з конкретним змістом висловлювання. Вивчення стилістики нерідної мови має практичне значення при перекладі текстів різного змісту на рідну мову.

Велику роль у становленні стилістичної науки китайської та англійської мов, відіграли праці таких лінгвістів: Чжу Юнься, Чжен Цзюй, Чень Вандао, Ван Беньхуа, Сюй Цін, В.І. Горелов, М.А.К. Халідей, А. Макінтош, П. Стревенс, Дж. Ліч, Р. Кверк, С. Грінбаум, Дж. Свартвік, М.Джус, С.Кеньон.

Функціональні стилі являють собою підсистеми мови, кожна з яких має специфічні особливості в лексиці, а також у фразеології та синтаксичних конструкціях, а іноді і в фонетиці.

Науково-технічний стиль призначений для того, щоб описати і пояснити явища природи і суспільства, розкрити закони існування і розвитку, передати відому суму знань і повідомити про результати нових відкриттів. До завдань наукової прози належить створення понять, формул, що розкривають закономірності об'єктивно існуючих явищ, процесів, що відбуваються, а також аргументація визначених нормативних положень, доказ висунутих гіпотез.

Сучасний офіційно-діловий стиль належить до числа книжкових стилів і функціонує у формі письмової мови. Усна форма офіційно-ділового мовлення – це виступи на урочистих засіданнях, прийомах,

доповіді державних і громадських діячів і т.д. Офіційно-діловий стиль обслуговує суто ділові і надзвичайно важливі сфери людських взаємин: відносини між державною владою і населенням, між країнами, між підприємствами, організаціями, установами, між особистістю і суспільством. Цей стиль характеризується: високою регламентованістю мови, офіційністю і безособовістю. Винятками можна вважати лише деякі різновиди офіційно-ділових текстів, такі як заяви, доповідні записки, накази.

Розмовний стиль виконує основну функцію мови – функцію спілкування; його призначення – безпосередня передача інформації переважно в усній формі (виняток становлять приватні листи, записки, щоденникові записи). Мовні риси розмовного стилю визначають особливі умови його функціонування: неофіційність, невимушеність і експресивність мовного спілкування, відсутність попереднього відбору мовних засобів, автоматизм мовлення, буденність змісту і діалогічна форма.

Розглядаючи науково-технічний стиль двох мов можна виділити спільні риси, такі як: лексико-фразеологічні особливості (термінологічна лексика, фразеологічні штампи, кальки) та граматичні особливості (функціональні слова, складні речення, логічне виділення, антитеза). Відмінними будуть лише інтернаціональні запозичення, які майже відсутні у китайській мові, але присутні в англійській мові у великій кількості.

Дослідження особливостей офіційно-ділового стилю двох мов показує наступні спільні риси: лексико-фразеологічні особливості (фразеологічні штампи, спеціальна лексика) і граматичні особливості (жанрова дефініція, складні речення, паралелізм та антитеза). Відсутність використання латинських і французьких слів та аббревіатур у китайській мові і активне їх вживання в англійській, буде різницею у характеристиках офіційно-ділового стилю англійської та китайської мов.

Аналіз особливостей розмовного стилю двох мов показав суміжність у наступних категоріях: лексико-фразеологічні особливості (усічена форма, слова з емоційно-оцінювальним значенням, модальні слова, вислови та приказки) та граматичні особливості (інверсія, еліпс, прості речення). Особливості розмовного стилю у китайській і англійській мові відрізняються вживанням так званої дитячої мови в англійській та особливим використанням модальних частин у китайській мові.

Розглянувши особливості функціональних стилів англійської та китайської мов, можна зробити висновок, що, не дивлячись на очевидну несхожість мов за фонетичними, морфологічними, граматичними та іншими ознаками, вони мають велику кількість спільних рис, присутніх у конкретних стилях. Це використання однакових груп слів, граматичних конструкцій, побудови речень та ін.

У наш час спостерігається тенденція до активного взаємопроникнення стилів, збільшення впливу одних стилів на інші, як результат, відбуваються значні зміни у співвідношенні стилів літературної мови. В той же час утворюється тенденція до підвищення диференціації мовних засобів у структурі окремих стилів, що дає змогу говорити про утворення нових стилів, таких як виробничо-технічний, науково-популярний та інші, тому, щоб мати змогу краще розуміти та визначати стилі, лінгвістам потрібно глибоко досліджувати та вивчати їх.

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСИФІКАТОРІВ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Павленко К. В., Обихвіст М. С.

Класифікатори у китайській мові – це особливий вид службової лексики, що походить від одиниць виміру. У лінгвістичній літературі з синології класифікатори також можуть називатися лічильними словами або нумеративами. Як еквіваленти китайському терміну 量词, який буквально означає «слово міри», використовуються терміни «класифікатор» і «лічильне слово» [1].

В умовах нерозвиненості категорій числа лічильні слова відіграють роль вираження штучності або одиничності предметів. У сучасній китайській мові структури, що складаються з іменника з числівником і класифікатором, мають однаковий порядок компонентів. На першому місці стоїть числівник, за яким йде класифікатор та іменник. Наприклад: 三部汽车 – «три автомобілі».

Крім вказівки на штучність і одиничність, класифікатори відіграють важливу субстантиваційну роль (дають можливість іншим частинам мови переходити в розряд іменників). Маючи субстантиваційну роль, лічильні слова забезпечують референційне відношення того чи іншого числівника (або вказівного займенника) до певного іменника, незалежно від того, названо саме іменник чи ні.

Публіцистичний стиль (政论语体) – один з функціональних стилів, що входить до групи письмово-книжкових стилів китайської мови. Для того, щоб твори публіцистичного стилю могли належним чином впливати на читача, вони мають бути строго логічними та добре аргументованими. Разом з тим, публіцистичні твори повинні включати в себе якості виразної, образної мови. Мова публіцистики неоднорідна за своїми стилістичними ознаками і тому використання класифікаторів відіграє у ній важливу роль.

У китайських текстах публіцистичного стилю феномени зв'язності та цілісності, що проявляються на текстовому рівні, який забезпечує

реалізацію комунікативної та регулятивної функцій мови, доцільно розглядати з точки зору динамічності мови. Саме тому, необхідно детально вивчити використання розширених класифікаторів, які дають змогу відобразити феномен предикативності [2].

Правильне використання класифікатора відіграє важливу роль. Використання того або іншого лічильного слова зумовлюється характером предмета. У системі лексичних засобів публіцистичного стилю китайської мови важливе місце посідає суспільно-політична лексика, а також лексика термінологічна. Наприклад, у реченні: «该系统拥有“火眼金睛”般的缺陷检测能力, 成像分辨率小于1微米, 相当于发丝的1%, 可应用于集成电路、军工航天、汽车电子、医疗诊断、文物保护等多个领域» класифікатор міри 微米 має значення «мікрон». Як і інші лексичні одиниці, що позначають собою одиниці виміру (метри, грами, літри тощо), це слово має у собі одночасно функції іменника і класифікатора. Інший класифікатор, 个 є універсальним і найбільш розповсюдженим, так як він може використовуватися з будь-якими предметами чи поняттями. У даному випадку він вживається для переліку різних сфер використання нової технології.

Також, залежно від потреб, пов'язаних з конкретною тематикою статей, може вживатися загальна військова чи економічна лексика, спеціальна термінологія з науки та техніки, сільського господарства, а також інтернаціональна лексика, що увійшла до мови шляхом фонетичних запозичень. Наприклад, у реченні: «27日, 记者从山东省电影主管部门获悉: 在春节期间, 山东省委宣传部将派出96支公益电影放映分队, 为960个福利机构的老人和儿童送电影1100余场», класифікатор 支, який використовується для позначення невеликих продовгуватих предметів, військових частин та груп людей, мелодій та частин майна, відноситься до слова 分队 — «підрозділ».

З лексикою, що має соціальне чи політичне забарвлення часто вживається класифікатор 部, що має значення «відділ, міністерство» або «частина, екземпляр». Наприклад, у реченні: «2015年以来, 山东省电影主管部门、省财政厅和民政厅发起送电影进福利机构的公益电影放映活动». Класифікатор 部 у даному випадку має значення «департамент». Також його можна зустріти у таких словосполученнях, як 六部 — «шість міністерств центрального правління», 主管部门 — «головний департамент», 10部影片 — «десята частина кінострічки» тощо [3].

Отже, у публіцистичному стилі китайської мови використання класифікаторів є необхідним для досягнення виразності та повноти мови. Самі ж класифікатори широко використовуються, позначаючи собою різні класи понять.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Солнцев В. М. Введение в теорию изолирующих языков. Москва, 1995. 354 с.
2. Богомолова Е. Н. Способы обеспечения связности текста в структурно-динамическом рассмотрении: дис. ... канд. филол. наук. Москва, 2011. 275 с.
3. 张若望。电影《熊出没》首推“乡音版”。《人民日报》。2019。№ 20。第 08 版。URL: <http://paper.people.com.cn/rmrb/page/2019/02/11/08/-rmrb2019021108.pdf>

БАЗОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЛОГІСТИКИ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ НА ПРИКЛАДІ КОМЕРЦІЙНОГО ЛИСТУВАННЯ

Пученко А. С., Хотченко І.А.

Метою роботи є виявлення лексичних особливостей складання листування комерційного характеру у китайській мові.

Актуальність даної теми обумовлена тим, що на даний час економічні відносини між Китаєм та Україною мають достатньо перспектив для розвитку, тому виникає необхідність складання та перекладу ділової документації бажано китайською мовою. У договірних відносинах для виключення двозначності формулювань, дуже важливо засвоїти ділову лексику, використовувану при складанні договорів та іншої ділової документації. Адже саме добре складений договір є передумовою успішного співробітництва. Нині актуальною проблемою у розвитку співробітництва із Китаєм є правильний переклад термінології економічного та логістичного контенту.

Документ (文件) - це матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у зведеному порядку і має відповідно до чинного законодавства юридичну силу. Для того, щоб успішно укласти контракт, або договір, необхідно вести грамотну переписку. Вивчаючи особливості змісту ділових листів українською мовою, треба звернути увагу і на різноманітність їх видів [1].

При складанні законодавчих актів, урядових постанов, наказів, статутів, інструкцій, міжнародно-правових і торгових угод, а також при написанні ділових листів, заяв і різного роду службових записок використовується *офіційно-діловий стиль*, який у китайській мові має назву 公文语体 (事务语体).

Офіційно-діловий стиль — це сукупність мовних засобів, призначених для регулювання ділових стосунків, спілкування на державно-політичному, громадському, економічному рівні, у законодавстві, сфері управління адміністративно-господарською діяльністю (офіційно-ділова мовна сфера) [2].

Офіційно – діловому стилю листування притаманна послідовність і точність викладу актів, документальність, об'єктивність оцінок, гранична

чіткість, емоційно-експресивна нейтральність вислову, високий ступінь одноманітності, стандарту форми, сувора регламентація розміщення та будови тексту. Даний стиль відзначається суворими вимогами до лексики й фразеології (широке використання професійної термінології, канцеляризмів, абревіатур, відсутність діалектизмів, жаргонізмів, просторічних виразів, слів із суфіксами суб'єктивної оцінки тощо).

Офіційно-діловий стиль китайської мови має тривалу історію свого існування. При складанні документів і ділових листів керувалися строгими правилами, які передбачали вживання трафаретних оборотів, фразеологічних штампів. Залежно від інстанції використовувалися спеціальні, строго встановлені вирази. Після 1949 року офіційно-діловий стиль зазнав значних змін. Він став простіше і конкретніше, і в силу цього зрозуміліше для широких верств населення.

Говорячи про лексичні особливості цього стилю, потрібно, перш за все, вказати *спеціальну лексику* 特用词, або *офіційно-ділову термінологію*, яка не має синонімів у загальноживаній мові. У текстах документів не допускається вживання лайливих слів і взагалі зниженої лексики, розмовних виразів і жаргонізмів. Ці слова підкреслюють неофіційний характер відносин. Тому в діловому листі наявність розмовної лексики надає тексту відтінок панібратства, що є абсолютно неприпустимим з точки зору ділового етикету.

Оскільки наразі Китай є комерційним партнером для більшості країн світу, зокрема й для України. Використання англійської мови під час ділового листування подекуди полегшує відносини, проте не гарантує повного взаєморозуміння. Тому для нас, перекладачів китайської мови, є актуальною тема поліпшення взаєморозуміння у комерційних відносинах між Китаєм та Україною, зокрема якісне листування комерційного контенту, виконане у офіційно – діловому стилі.

Звертаючись до практики ведення комерційного співробітництва між Україною та Китаєм, було обрано найбільш поширені галузі: торгівельна галузь та транспортна логістика.

Спеціальна лексика (特用词) охоплює такі важливі терміни: 预付款, 订货单, 运输费, 成本, 批发, 零售, 租船, 提单, 发票, тощо [3].

У роботі розглянуто конкретні приклади ведення ділового листування за такими етапами: розміщення замовлення, обговорення умов контракту, фінансові взаєморозрахунки, транспортування товарів, оцінка якості наданих послуг тощо.

Потрібно зауважити, що ділове листування комерційного характеру сьогодні носить більш динамічний характер, ніж десять-п'ятнадцять років тому, а оволодіння спеціальною лексикою та її адекватне застосування набуває все більшої важливості в україно-китайському співробітництві.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Документ – матеріальний носій інформації. Класифікація документів // Режим доступу: <https://buklib.net/books/27318/>
2. Офіційно – діловий стиль, та його підстилі // Режим доступу: <http://dilomova.org.ua/?p=53>
3. Экономические термины в китайском языке // Режим доступу: <https://www.shibushi.ru/economika-chinese>

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СЛЕНГУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Сезоненко Д. О., Науменко С.С.

Головною проблемою у цій темі є та що сленг не так просто вийняти із життя, а наслідки для мовної спадщини країни можуть бути катастрофічними.

Безграмотність є найбільшою проблемою сленгу. У гонці за швидкістю написання повідомлень правильність написаного відходить на другий план, не важливо, що ієрогліф не відповідає потрібному, не важливо що замість ієрогліфів взагалі цифри або скорочення англійськими літерами... головне що це швидко, і співбесідник зрозуміє. Не просто так же звать сленг «шифром», і справді, без додаткових пояснень не завжди зрозуміло про що йде мова.

Наприклад: 鸡蛋人 - Людина-яйце – так іноді може бути названий іноземець в Китаї (1). Але не варто напружуватися і бачити в цьому щось образливе, це ніяк не пов'язано з 蛋 з вислову 混蛋 (h ú n d à n ідіот, дурень) і не співзвучно ієрогліфом 鸡 [jī] з схожими за звучанням ієрогліфами інших образливих слів, це зовсім не з сфери лайок, а скоріше навпаки... "Зовні білий, а всередині жовтий" або "біла шкіра і жовте серце" — загалом маються на увазі європейці (білі люди) вивчають, захоплені і гаряче люблять китайську культуру, натхненні нею на життя і перебування в Китаї, роботу.

Протилежністю Людини-яйця є 香蕉人 Людина-банан. Поняття "Людина-банан" (香蕉人) спочатку було застосовне по відношенню до народжених в Америці китайців, до huá qiáo (华侨), але зараз поняття поширилося і на інші країни. У загальному сенсі маються на увазі представники другого і третього покоління китайців, які емігрували з Китаю на Захід.

Ще декілька прикладів сленгу, який часто зустрічається у повсякденній розмові китайців: 导游虫 dǎo yóu chóng- Нелегальний туристичний гід. 如今旅游市场挺火,每逢节假日,出行的人不少,而导游虫也多了起来。 В даний час туристичний ринок надзвичайно жвавий. Всякий

раз, коли настають свята, багато людей вирушають подорожувати, і нелегальні гідри стають все більш і більш поширеним явищем. (2)

青瓜头 qīng guā tóu Новачок; недосвідчений; зелений – в основному використовується людьми для третирування молодих. 你真是个青瓜头,办事怎么能如此草率。这会给公司招惹来不少麻烦。 Ти ще зовсім зелений; як можна поводитися з речами так недбало. Через тебе у компанії можуть бути неприємності.

孩子王 hái zi wáng Вчитель. 她当了近四十年的孩子王。 Вона пропрацювала вчителькою практично 40 років.

笑星 xiào xīng Комедійний актор, зірка комедійного / розмовного жанру, комік. 全国各地的笑星们纷纷云南集到北京,参加中央电视台 1999 年春节联欢晚会。 Комедійні зірки з усіх куточків країни зібралися в Пекіні для участі у Вечірньому Шоу CCTV1999, що проходить у переддень нового місячного року. (3)

Раптово зустрівшись із подібними виразами, неможливо адекватно перекласти їх, бо не зважаючи на деяку схожість, зміст майже завжди буде різним.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новітній Китайський сленг [Електронний ресурс]/ Режим доступу: [www. magazeta.com/2010/04/jidanren/](http://www.magazeta.com/2010/04/jidanren/)
2. Китайський розмовний сленг [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.study chinese.ru/slang/129/>
3. Китайський словник сленгу [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.daokedao.ru/2010/11/10/kitajskij-slang/>

КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

*Секіна Наталія Дмитрівна, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди*

Фразеологія китайської мови – це спадщина минулого і дзеркало сучасного, що відображує національний колорит Китаю. Китайські фразеологізми використовують в усіх мовних стилях, особливо широко в літературно-художньому мовленні.

Дослідження фразеологізмів беруть витоки з семантичної класифікації видатного філолога В.В. Виноградова. Лінгвіст виділяє три типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення. Фразеологічні зрощення – семантично неподільні фразеологічні одиниці, значення яких не впливає зі значення компонентів. (точити лясси; пекти раків). Фразеологічні єдності – семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких

умотивоване значенням їх компонентів: (зробити з муха слона; тримати камінь за пазухою). Фразеологічні сполучення – звороти, в яких самостійне значення кожного слова є абсолютно чітким, але один із компонентів має зв'язне значення: брати участь; досада бере). [2]

Класифікація В.В. Виноградова вплинула на дослідження іншомовних фразеологізмів, зокрема китайської мови. Так, Горелов В. І. пропонує структурно-семантичну класифікацію, за якою фразеологізми поділяються на фразеологізми-словосполучення (触霉头 -«потерпіти фіаско») та фразеологічні речення (家喻户晓 -«бути відомим кожному»). Назва кожного виду фразеологізму базується на типі структури, якому цей фразеологізм належить (словосполучення чи речення).

Окрім семантично-структурної класифікації, лінгвіст також пропонує функціонально-стилістичну класифікацію фразеологізмів, на основі якої можна виділити фразеологізми розмовного (自然而然 -«природно; як і передбачалось»), публіцистичного (共同理想 -«спільна мрія»), науково-технічного (下面举例 -«прикладни нижче»), та офіційно-ділового стилю (延长任期 -«продовжувати термін служби»), а також службові фразеологізми (甚而至于 -«аж до того що»). [4]

А.Л. Семенов ділить китайські фразеологізми 熟语 на 成语, 谚语; 歇后语; 惯用语; 俗语. [5]

Систематизація класифікації фразеологічних одиниць китайської мови знаходиться на етапі становлення серед китайських вчених –лінгвістів, адже ще півстоліття тому, як зазначає Баранова З.І, у китайському мовознавстві фразеологія не існувала як окрема галузь [1, С 15].

Починаючи з 50-60 років 20 ст. китайські лінгвісти почали досліджувати галузь фразеології. Нижче ми приводимо загальноприйнятту класифікацію китайського лінгвіста Сунь Вейчжана (孙维张): 广义熟语 (фразеологія у широкому сенсі): 成语 (ідіоми); 惯用语 (образні вирази); 歇后语 (алегоричні вирази, що складаються з двох частин); 谚语 (прислів'я); 格言 (афоризми). [1]

Нижче ми приведемо приклади типів фразеологізмів китайської мови та їх переклад:

成语	一箭双雕 (одним пострілом вбити двох зайців) ; 自相矛盾 (суперечити собі) ; 过目不忘 (мати гарну пам'ять) ;
惯用语	炒冷饭 (повторювати вже пройдене); 开夜车 (працювати до глибокої ночі); 吃醋 (ревнувати).
歇后语	猫哭老鼠-假自悲 (кіт оплакує мишу – нещире співчуття)

谚语	一天打鱼，三天晒网 (робити щось з великими перервами)
----	--

Розуміння фразеологічного складу мови в більш вузькому сенсі продемонстровано в роботі Сюй Го-ціна (徐国庆): 狭义熟语 (фразеологія в вузькому сенсі): 成语, 惯用语, 歇后语. [1]

Войцехович І. В. у своїй роботі, присвяченій фразеології китайської мови, посилається на класифікацію китайського вченого Ма Гофаня (马国凡), вважаючи її класичною і ту, на яку потрібно орієнтуватися. Ма Гофань виділяє п'ять основних розрядів фразеологічних одиниць: 1) ченюй (成语) – ідіома; 2) яньюй (谚语) – прислів'я; 3) сехоуюй (歇后语) – недомовка; 4) гуаньюньюй (惯用语) – фразеологічна сполука; 5) суюй (俗语) – приказка. [3]

Отже, ми можемо дійти висновку, що фразеологія китайської мови потребує подальшого дослідження, плануємо взяти за основу класифікацію китайських вчених-лінгвістів для дослідження фразеологізмів китайської мови у гендерному напрямку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ветров П.П. Фразеологія сучасної китайської мови: синтаксис та стилістика. - М.: Восточная книга, 2007.- 363 с.
2. Виноградов В. В. Вибрані праці. Т.3. Лексикологія і лексикографія. Основні поняття російської фразеології як лінгвістичної дисципліни. - М.: Вища школа, 1977. - 459 с.
3. Войцехович І. В. Практична фразеологія сучасної китайської мови: Підручник. – М.: АСТ-Восток-Запад, 2007.-509 с.
4. Горелов В.І. Лексикологія китайської мови – М.: Просвещение, 1984. — 216 с.
5. Семенас А.Л. Лексика китайської мови – М.: АСТ Восток-Запад, 2005.-310 с.
6. 现代汉语词汇系统论/ 徐国庆著. —北京: 北京大学出版社, 1999 — 306 页 (Систематизована теорія словникового складу сучасної китайської мови. Сюй Го-цін.- Пекін, 1999. - 306 с)

ОСОБЛИВОСТІ ФОНЕТИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Сьоміна А.А., Хотченко І.А.

Фонетика в китайській мові є надзвичайно важливим аспектом мови як для носія мови, так і для іноземців, які прагнуть оволодіти цією мовою. Як відомо, через існування багатьох діалектів на території Китаю, навіть носії мови не завжди розуміють один одного, тому питання вивчення фонетичного устрою мови цієї країни не втрачає важливості упродовж багатьох століть. Питання фонетичної складової китайської мови вимагає

засвоїти загальні відомості про артикуляцію, опанувати звуковий склад та тональну систему мови, вивчити правила зміни звуків протягом мовлення, навчитися ділити речення на ритмічні групи та правильно ставити наголос. Зазначене необхідно задля полегшення комунікації не тільки виключно для носіїв китайської мови поміж собою, але й для представників інших країн, які вивчають китайську мову, що є необхідною умовою для зниження мовного бар'єру та є важливим кроком на шляху до глобалізації.

На відміну від більшої частини популярних мов, в китайській мові не використовується алфавіт. 1958 року офіційно було прийнято систему транскрибування китайської мови «пінйінь». «Пінйінь» – (f -'н, Pinyin) дослівно означає «з'єднувати звуки», зазвичай перекладається як «транскрипція». «Пінйінь» використовується на всій території КНР, він замінив існування попередніх систем транскрипцій, зокрема, Уейда Джайлза. Згідно цієї системи всі звуки «пінйінь» можна розділити на голосні та приголосні.[1]

Важливо зазначити наступні особливості, які існують у фонетиці китайської мови: склади, ініціали та фінали. Склад – це частина слова, складена з одного чи кількох звуків і вимовлена одним поштовхом видихуваного повітря. У китайській мові склади традиційно розподіляють на складові частини відповідно до положення фонем. Фонема – це найменша (неподільна) структурно-семантична звукова одиниця, що здатна виконувати деякі функції у мовленні. Зазначимо, що склад у китайській мові містить дві основні частини, кожна з яких займає певне місце в структурі складу: приголосного – на початку складу (звідси назва ініціаль) і голосного – у кінці складу (фіналі).

Важливо знати, що склад у китайській мові характеризується не тільки певним звуковим змістом, але і тоном. Наступною особливістю є той факт, що ця мова належить до тональних мов. Тон – це мелодійний відтінок голосового супроводу, що характеризується певною зміною висоти звуку. Тони допомагають розрізняти сенс почутого речення. Склади, що мають однаковий звуковий контент, але вимовлені різними тонами, мають різні значення. Якщо склад має один голосний, то знак тона ставиться над даним гласним. Якщо ж голосних кілька, то знак тона ставиться над буквою, яка позначає складотворний голосний, наприклад «hǎo». У китайській мові («путунхуа») існують чотири етимологічних тони. Знак тона ставиться тільки над голосною буквою. Тони є одним з найважливіших аспектів у китайській фонетиці, тому що від тонів, які вживаються безпосередньо залежить сенс слова.[2]Наприклад:

妈 mā мама, 麻 má кунжут, 马 mǎ кінь, 骂 mà сваритися, 同志 tóngzhì товариш, 统治 tǒngzhì керувати, 通知 tōngzhī повідомити
На всіх цих прикладах ми бачимо, яку суттєву та необхідну роль відіграє знання та правильне використання тонів, адже кожний склад має різне значення, якщо при вимові ми змінимо тон, ми деформуємо оригінальний

зміст. Отже недотримання правил вимови тонів призводить до часткового або повного нерозуміння носіями цієї мови змісту та контексту речень.

Вивчаючи питання фонетичного устрою китайської мови, слід приділити особливу увагу існуючим фонетичним таблицям транскрибування

китайські мови таблиці Палладія та таблиці Уейда-Джайлза.

Таблиця Палладія – це загальноприйнята система транскрипції китайської мови кирилицею. Вперше система китайсько-російської транскрипції була розроблена відомим китаєзнавцем архімандритом Іакінфом (Бічуріним) в 1839 році, котрий відбув у Китай задля наукової та місіонерської діяльності. Ця транскрипційна система «зберегла свої позиції та з незначними змінами використовується й сьогодні». Палладієвська таблиця зараз є загальноприйнятою та фактично єдиною системою запису китайських назв кирилицею та використовується в різних сферах для територій і осіб, пов'язаних з усією територією Китаю (в тому числі Тайвань та Гонконг) та китайською діаспорою. Однак слід розуміти, що дана система транскрипції відображає лише стандартну вимовну норму – «путунхуа» – лише одну з китайських мов (північнокитайську), хоча й найпоширенішу та визнану більшістю китайців в якості своєї літературної мови.[3]

Важливим кроком для систематизації знань з фонетики китайської мови стали дослідження Герберта Джайлза та Томаса Уейда, які знайшли відображення та утворили сталу систему, систему Уейда-Джайлза (або просто Уейда, іноді Вейда-Жиля; Wade-Giles) – це перша популярна система романізації стандартної китайської мови, що була розроблена англійським дипломатом-лінгвістом Томасом Уейдом в середині XIX століття. Система Уейда-Джайлза була основною системою транскрибування, що використовувалася в Китаї до другої половини XX століття. На Тайвані дану систему використовують й досі. До особливостей цієї системи можна віднести використання ініціалей k k 'p p' t t 'i т.д. замість ініціалей g k b p d t. У другій половині 19 століття – ця система була поширена у англійськомовних країнах. Також вона залишається де-факто системою транскрибування для власних назв на Тайвані. Але ця система більше не є актуальною, тому що вона не повністю відображає правильну фонетичну вимову материкових китайців, хоча й досі знаходить своє використання на території Сінгапуру та Тайваня.

Важливою темою у питанні дослідження фонетики китайської мови постають фонетичні запозичення 外来词 [wàiláicí] або 借词 [jiècí]. Незважаючи на те, що багато китайців вважають запозичення деградацією мови, це не так, запозичення роблять мову більш місткою та виразною. Фонетичних запозичень або 语音结构 [yǔyīn jiégòu] у китайській мові відносно небагато, якщо порівнювати її з європейськими мовами.

Велика кількість фонетичних запозичень з'явилася внаслідок перекладу різних текстів з санскриту, що стосуються релігії і ритуалів, дружба з СРСР,

вплив Американської культури. [4] 菩薩 [púsa] Будда, 因特网 [īntèwǎng]internet, 克格勃[kègébó] КДБ На сторінках курсової роботи тему фонетичних запозичень розглянено досить широко.

Характерні особливості фонетичної структури китайської мови створюють труднощі в процесі запозичення іншомовної лексики. У зв'язку з тим, що китайська мова є однією з найскладніших мов у світі, до того ж має ієрогліфічне письмо, а так само тонову вимову складів, не дивно, що фонетичні запозичення цієї мови мають свої характерні особливості. У процесі запозичення іншомовної лексики китайська мова відкидає невластиві їй фонетичні особливості і звуки, адаптуючи слова до своїх норм. Таким чином, в залежності від ступеня звукового освоєння і фонетичної адаптації, іншомовні запозичення можуть бути: повністю, неповністю та частково асимільовані (адаптовані). Повне асимілювання спостерігається, якщо звучання в мові-реципієнті і мові-джерелі збігається

Китайське суспільство на сучасному етапі виступає активним учасником світових економічних, політичних і культурних процесів. Тісна взаємодія з міжнародними організаціями, іноземними компаніями, науково-технічний, культурний обмін з зарубіжними державами неминуче породжують в Китаї необхідність говорити іноземними мовами, приймати міжнародні стандарти комунікації і термінологію. Тому все більше нових запозичень з'являються у різних сферах життєдіяльності. (назви брендів, ліків, вбрання, грошових одиниць, страв, напоїв тощо). Отже фонетичні запозичення є невід'ємною частиною фонетики китайської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горелов В.И. Лексикология китайского языка.– М.: Просвещение, 1984. – 217 с.
2. Горелов В.И. Стилистика китайского языка.– М.: Восток-Запад, 2006.– 101 с.
3. Иванов В.В. Терминология и заимствования в современном китайском языке.– М.: Наука, 1973.– 171 с.
4. Хаматова А.А. Словообразование современного китайского языка.– М.: Муравей, 2003г.– 222 с.

АНТРОПОНІМІЧНІ МОДЕЛІ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Скразловська Ірина Анатоліївна

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Той факт, що мова і культура нерозривно пов'язані, є загальноприйнятним, тому, не дивно, що дослідження з лінгвокультурології й етнолінгвістики останнім часом набули широкого поширення.

Мета нашої роботи – розглянути офіційні й неофіційні антропонімічні моделі турецької мови як лінгвокультурний феномен, адже функціонуючи як мовна одиниця-слово, антропнім у той же час є явищем глибоко соціокультурним.

Офіційна антропонімічна формула у Туреччині складається тільки з двох елементів – імені і прізвища: *Ahmet Yıldırım* (порівняйте, три структурних елементи в українській мові: прізвище, ім'я, по-батькові). Зазвичай ім'я передує прізвищу, але це не є правилом. Зважаючи на те, що деякі імена схожі на прізвища, в офіційних документах прийнято писати прізвища прописними літерами, щоб уникнути плутанини: *Orhan PAMUK*.

Також до антропонімів відносять такі різновиди особового імені, як прізвиська, псевдоніми та ужиткові форми – демінутиви й гіпокрістичні (зменшувально-пестливі) імена. Отже, традиційні компоненти турецького антропоніма, з яких складаються різні моделі іменування людини, – це ім'я, прізвище, прізвисько, псевдонім.

Ім'я – соціолінгвістична одиниця, різновид власного імені, основною функцією якого є ідентифікація та індивідуалізація людини (1). Ім'я у сучасній Туреччині дається дитині при народженні. Турецькі імена можуть складатися з одного (*Zeynep, Deniz*) чи двох (*Recai Baki, Orhan Ali, Hatice Yıldız*) компонентів. Два особових імені – явище досить розповсюджене. У разі, якщо людина має подвійне ім'я, одне з них може використовуватися у сім'ї, у колі близьких людей, а друге – у школі, на роботі, в офіційних установах. Або ж одне ім'я може використовуватися у дитинстві, а друге – у зрілому віці. Рідко до людини звертаються за її подвійним ім'ям: *Mehmet Ali*. Тенденцією останнього часу стало замінювати одне з двох імен ініціалом в офіційному листуванні: *A. Bilge Cankorel, Yönet C. Tezel*.

Прізвище у турецькому суспільстві успадковується по батьківській лінії. Прізвище – це «особливе, юридично значиме слово, що служить для ідентифікації окремих людей і цілих сімей» (2). Прізвища у Туреччині з'явилися не так давно, вони почали використовуватися лише на початку ХХ-го сторіччя, коли було прийнято «Закон про прізвища» від 21 червня 1934 року. Кожен міг обрати собі прізвище, яке йому подобалося. Тому турецькі прізвища найчастіше відображають певні культурні особливості

сім'ї з точки зору роду занять предків, релігійних вірувань, вподобань, фізичних властивостей та духовних цінностей (4).

Прізвища у турецькій мові не мають гендерної специфіки і гендерно-залежних варіантів. Жінка після одруження має взяти прізвище свого чоловіка, а також може зберегти власне дівоче прізвище, яке буде ставитися перед прізвищем чоловіка: *Derya DOLAPÇI AYGÜN*.

Офіційна антропонімічна модель у Туреччині (ім'я + прізвище) використовується здебільшого в умовах офіційного спілкування. Наприклад, у діловому та офіційному листуванні при звертанні ввічливою є формула «*Sayın ім'я + прізвище*». У деяких документах, наприклад, у шкільному атестаті, вказується також ім'я батька у такій формі: *Necmettin'in oğlu Mustafa KARABEKİR* чи *Necmettin'in kızı Sevda KARABEKİR*.

Якщо ж говорити про побутову сферу, то тут прізвище майже не використовується. Проте, зважаючи на те, що у Туреччині чітко просліджується ієрархія старший-молодший, вищий за посадою-нижчий за посадою, соціальна і вікова різниця відображається за допомогою етикетних поширювачів імені – це слова типу *Bey/Bay* (пан), *Hanım/Bayan* (пані): *Ahmet Bey, Hülya Hanım, Bayan Esen*; а також родинні терміни *amca, dayı, teyze, hala, abla, ağabey, kardeş*: *Zehra teyze, Orhan amca, Önder abi, Kübra abla*. До речі, родинні терміни у розмовному мовленні використовуються як поширювачі імені не тільки для членів родини, але й для інших знайомих осіб. Слід також зауважити, що препозиція етикетних слів *Bay/Bayan* не є характерною для турецького синтаксису, це – калька з англійської мови (поріняйте: *Mr. and Mrs. Smith – Bay ve Bayan Erdoğan*).

В політиці та сфері науки загальноприйнятним є використання звань чи посад, що передують повному офіційному імені чи прізвищу: *Cumhurbaşkanı Erdoğan, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Dr. Doç. Hamzi Kaya*.

Прізвисько – це індивідуальне іменування, яке дається не при народженні і пов'язане з тими чи іншими характерними особливостями чи подіями. У турецькій культурі прізвиська є досить поширеним явищем, яке має такі ж глибоке коріння, як і найменування людини ім'ям. З дестанів ми дізнаємося, які прізвиська носили стародавні герої: *Deli Dünder, Şir Şemseddin, At ağızlı Aruz Hamid*; прізвиська були і у османських вищих державних діячів – візирів, султанів, воєначальників: султани Мустафа I та Ібрагим I – *Deli* (Божевільний), султан Баязид I – *Yıldırım* (Блискавка) та ін. У наш час прізвиська найбільш широко поширені у сфері шоу-бізнесу, спорту, політики, в невеликих замкнених колективах, об'єднаних за професійною ознакою (школах, компаніях), а також, безумовно, в народному середовищі (селах, селищах).

Псевдонім відрізняється від прізвиська тим, що людина вибирає його собі сама. Псевдоніми найбільш поширені серед творчих особистостей –

артистів, літераторів, модельєрів тощо. Псевдоніми у Туреччині частіше за все складаються з загальнопоширених імен (*Sibel Can*) чи, рідше, мають відапелятивне походження (*Harika Avcı*); можуть бути однокомпонентними (*Teoman, Esmeray*) чи двокомпонентними (*Haluk Levent, Sezen Aksu*).

Таким чином, офіційна двокомпонентна антропонімічна модель, прийнята у сучасній Туреччині (ім'я + прізвище), склалася не так давно – у 30-х роках 20 століття з появою «Закону про прізвища». У різних сферах життя турки користуються різними антропонімічними моделями, що склалися історично і містять такі компоненти, як ім'я, прізвище, прізвисько та псевдонім, а також цілу низку етикетних поширювачів – етикетних слів, родинних термінів, назв посад і наукових звань. Отже, у турецькій мові можна виділити такі антропонімічні моделі:

- ім'я (однокомпонентне чи двокомпонентне): *Meral, Emre, Ahmet Deniz*;
- зменшувально-пестливе ім'я: *Cemileciğim, Zeynepçim*;
- демінутив: *Neco, Feto*;
- прізвисько: *Süslü Kabak, Einstein*;
- псевдонім: *Tarkan; Nuri Alço*;
- ім'я + етикетний поширювач/родинний термін: *Ayça Hanım, Mehmet amca*;
- етикетний поширювач + ім'я: *Bay Mustafa, Bayan Aynur*;
- етикетний поширювач + прізвище: *Bay ve Bayan Demirel*;
- прізвисько + ім'я: *Sarı Ali; Holivut Fevzi*;
- прізвисько + демінутив: *Deli İbo*;
- ім'я + прізвище: *Hasan Altay, Deniz Duman*;
- ім'я + дівоче прізвище + прізвище чоловіка (для жінок): *Hatice Demir Coşkun*;
- прізвище + ім'я: *Bekiroğlu Emre*;
- ім'я батька + ім'я + прізвище: *Sabri'nın kızı Elif Öz*;
- прізвище: *Karpuzcu, Dalgakıran*;
- звання/посада + ім'я + прізвище: *Başbakan Binali Yıldırım*;
- звання/посада + прізвище: *başkan Buket; Yard. Doç. Dr. Hasanoğlu*.

Вибір моделі обумовлюється прагматичними установками мовця, національними традиціями і ситуацією спілкування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суперанская А.В. Личные имена в официальном и неофициальном употреблении // Антропонимика: сб. ст. — М.: Наука, 1970. — С. 180—189.
2. Суперанская А.В. Человек – фамилия - национальность / А.В. Суперанская // Наука и жизнь. – № 7. – 2009.
3. Карпенко Е.П., Логвиненко И.А. Современные прозвища известных турков: лексико-семантическая и структурная характеристика // Материалы Междунар.

Симпозиума «Гейдар Алиев и тюркский мир / Университет имени Ататюрка. – Эрзурум/Турция, 2018. – 365 с. – с. 138-146.

4. Низова С.С. Культурно-семантичні особливості турецьких прізвищ // Тези доповідей Всеукр. Наук. Конференції «Питання сходознавства в Україні» 29-30 березня. 2018 р. – Харків, 2018. – с. 44-47.

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ІНШОМОВНИХ ВЛАСНИХ НАЗВ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Фрегер Ірина Ігорівна

викладач кафедри східних мов та міжкультурної комунікації
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Транслітерація у китайській мові – це механічна передача тексту й окремих іншомовних слів засобами китайського письма. Якщо брати саме слово транслітерація «译名» то дослівний переклад це «Перекладене ім'я». Незважаючи на те, що іншомовні слова зазвичай залишаються в китайських текстах набраними латиницею, імена власні майже завжди мають ієрогліфічне написання. Так як в китайській мові безліч однакових за звучанням ієрогліфів, то і правила транслітерації неоднозначні, при перекладі на ієрогліфи можна надати слову небажаний додатковий відтінок. Деякі ієрогліфи навіть не мають ніякого значення та використовуються виключно як засіб фонетичного запису. Якщо при перекладі або перенесенні значення імена або іменники стають надто довгими, також використовується транслітерація.

Об'єкти, бренди і навіть імена завжди "транслітеруються" в їх китайський еквівалент. Також поняття транслітерації можна представити як перетворення іншомовних слів чи власних назв на китайські ієрогліфи, які мають подібний звук і подібне значення.

Існує кілька важливих концепцій і факторів, що стосуються того, як власні іншомовні назви стають китайськими. По-перше, потрібно транслітерувати, а не перекладати.

Наприклад, біолог Чарльз Дарвін стане 查尔斯·达尔文(chá' ěr sī · dá ěr wén), або легендарний письменник коміксів Стен Лі 斯坦·李 (sī tǎn·lǐ)) Оскільки єдиний ієрогліф схожий за звучанням на склад, тому іноді досить легко перекласти іноземну назву на китайську мову.

Іноді актори, які прославилися в одній ролі, серед *китаємовних* фанів мають транслітеровані китайські прізвиська. Наприклад, Бенедикт Камбербетч і Мартін Фріман, відомі тим, що грають Шерлока Холмса і Доктора Ватсона, відомі китайським фанатам як 卷福 (juǎn fú) "Виткий Фу" і 花生 (huā shēng) "Арахіс". «Фу» походить від першого героя Холмса в китайському 福尔摩斯 (fú ěr mó sī) у поєднанні з його фігурним

кучерявим волоссям. Назва "Арахіс" походить від прізвища Ватсон, звучання якого дуже схоже на китайське слово арахіс 花生 (huā shēng).

Щодо транслітерування назв зарубіжних країн, то вони повинні відображати гарний зміст, а також бути фонетично подібними до оригіналу. Однак у перекладі з однієї мови на китайську, а потім на мову оригіналу зміст може бути втрачений. Наведемо декілька літературних прикладів. Але, як і всі переклади, існує безліч значень і розумінь, тому результати можуть змінюватися від перекладу до перекладу.

Франція: 法国 fǎ guó. У даному випадку, Фа імітує "Францію" і має конотації законності, впорядкованості.

Нідерланди/Голландія: 荷兰 hé lán. Лотос Орхідея, Хелан звучить невиразно, як Голландія.

Україна: 乌克兰 wū kè lán. Власна назва країни після транслітерації не несе ніякого смислового значення, тільки має схоже звучання.

Підсумовуючи можна сказати, що транслітерація це є одна з найважливіших частин перекладу, тому що власні назви займають велику частину іменників. У перекладах все частіше використовується транслітерація, поступово відходячи від назв написаних латиницею. Раніше транслітерацію можна було зробити за допомогою таблиць з базовими звуками. Але в силу сучасних технологій зараз існують зручні електронні конвертори. Записавши власну назву мовою оригіналу, протягом декількох секунд можна отримати вихідну китайську транслітерацію.

ПЕРЕЛІК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Heming Yong; Jing Peng Chinese Lexicography: A History from 1046 BC to AD 1911. OUP Oxford, 14 August 2008. – pp. 382
2. Masini, Federico "The Formation of Modern Chinese Lexicon and Its Evolution Toward a National Language: The Period from 1840 to 1898". Journal of Chinese Linguistics Monograph Series (6). 1 Jan 1993. – pp. 35 §2.2.2
3. "Chinese Names for 50 Famous Foreign Companies". Retrieved 2016-11-14.
4. Електронний каталог [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.chinese-tools.com/names>
5. Електронний каталог [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://bkrs.info/proper_convert.php

ФЕН-ШУЙ КАК КОНЦЕПТ КИТАЙСКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЫ

Чень Чунься, кандидат педагогических наук

Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина

Современные языковые исследования развиваются в рамках антропоцентрической парадигмы. Лингвистика исследует связи между человеком и языком, языком и культурой.

Как отмечает В. Н. Телия, язык и культура взаимосвязаны, они имеют много общего. Язык является частью культуры, но, одновременно, с помощью языка люди усваивают культуру [Телия, 1996, с.14]. Взаимодействие языка и культуры, языка и этноса изучает отдельная научная дисциплина – лингвокультурология, перспективная, активно развивающаяся наука.

Одним из основных в лингвокультурологии является понятие языковой картины мира. Национальный менталитет, как отмечают лингвокультурологи, отражается в языке.

Языковые представления формируются в течение исторического развития. Так развивается языковая картина мира, народа и общества в целом. Специфическая для каждого языка картина мира складывается из культурологических концептов.

Лингвокультурный концепт отличается от других единиц наличием ценностного компонента. В лингвокультурном концепте язык, сознание и культура взаимодействуют. Проанализировав множество существующих трактовок концепта, мы выделили определение М.М. Ангеловой, которое, на наш взгляд, наиболее ёмко и лаконично отражает суть: «Концепт – это единица коллективного сознания (отправляющая к высшим духовным ценностям), имеющая языковое выражение и отмеченная этнокультурной спецификой» [Ангелова, 2004, с. 6].

Каждый язык тесно связан с культурой народа, географией, историей, религией, философией, которые запечатлены в нём и определенным способом преломлены. Национальный язык особым образом отражает действительность, устанавливает ценностные ориентиры, обладает образной системой, в которой актуализируются присущие только ему специфические черты.

Языковая картина мира каждого этноса состоит из совокупности универсальных и национальных концептов, которые представляют концептосферу данной лингвокультуры.

Мы рассмотрим такой национальный китайский концепт как Фен-Шуй.

Учение Фен-Шуй занимает важное место в китайской лингвокультуре. Фен-Шуй – один из основных концептов китайской концептосферы, он известен представителям китайского этноса уже

около 5000 лет, то есть почти со времен основания китайской цивилизации. В переводе с китайского Фен-Шуй означает «ветер и вода». Фен-Шуй – это древнекитайское искусство, предполагающее жизнь в гармонии с окружающей природой [Цай Ци Жин, 2009, с. 8].

Китайцы считают, что Фен-Шуй способствует сохранению и укреплению своего здоровья, семьи, также обеспечивает благополучие и помогает добиться успехов в работе.

В китайской языковой картине мира Фен-Шуй – это учение о потоках невидимой глазу энергии, которая мягко движется по земле, по небесам, разносится водами рек и ветрами, приносит счастье и процветание везде, где она циркулирует и оседает [Цай Ци Жин, 2009, с. 17].

Концепт Фен-Шуй восходит в китайской лингвокультуре к положениям философии, лежащей в основе таких учений, как конфуцианство, даосизм и пр. Фен-Шуй стремится исследовать все аспекты взаимодействия природы, людей, времени и пространства, пытаясь раскрыть самые сокровенные тайны, относящиеся к небу, земле и человеку. Прагматический аспект Фен-Шуй включает практические рекомендации по строительству жилых домов, коммерческих зданий, по внутреннему планированию, созданию городов.

Фен-Шуй является культурным китайским концептом, отражающим важные для китайцев смыслы и ценности, глубоко погруженным в китайские представления о зависимости жизни человека от энергии, которая может быть как положительной, так и отрицательной. Фен-Шуй устанавливает условия, при выполнении которых человек вступает в гармоничные отношения с положительной энергией, охватывающей все стороны жизни. Здоровье, семья, дети, богатство, карьерный рост, любовь, творчество, слава, мудрость и нужные связи зависят от гармонии между природой и человеком, а устанавливается гармония путём сложного взаимодействия между датой рождения и определенной ориентацией, законами расположения в пространстве дома, комнат, участка земли, могил предков, вещей в интерьере.

Таким образом, китайский национальный концепт Фен-Шуй отражает главные аспекты жизни человека. Важнейшие компоненты Фен-Шуй: здоровье и благополучие, знания, мудрость, полезные люди, карьера, слава и другие являются доминантными и многоаспектным для китайцев.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. — М. : Языки русской культуры, 1996. — 288 с.
2. Ангелова М. М. «Концепт» в современной лингвокультурологии / М. М. Ангелова // Актуальные проблемы английской лингвистики и лингводидактики. Сборник научных трудов. Выпуск 3. — М., 2004. — 3-10 с.

3. Цай Ци Жин. Весь Фен-Шуй из первых рук. Советы китайского мастера. —2009. 2— 60 с.

НАЗВИ ОДЯГУ. ВПЛИВ ТРАДИЦІЙ ТА СУЧАСНОСТІ

Шапран Юлія Вікторівна, викладач

Кафедри східних мов та міжкультурної комунікації
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Перекладознавство – це відносно молода дисципліна, яка потребує багато уваги з боку перекладачів, здійснюючи переклад, перекладач збагачує рідну мову та культуру, привносить у неї щось нове. Переклад торкається багатьох аспектів людського життя, починаючи з побуту і закінчуючи мистецтвом. Тому вважаємо, що взята нами тема, а саме «Назви одягу. Вплив традицій та сучасності» має становити неабиякий інтерес для перекладача.

Актуальність даної роботи зумовлена стрімким розвитком сучасного одягу та появою нових слів. У Китаї зростає інтерес до традиційного костюму. Цьому чимало сприяють масштабні історичні фільми та серіали, які користуються популярністю у глядачів. Крім того, дизайнери та модельєри черпають в традиційному крої, вишивці та прикрасах ідеї для сучасної моди. Тому ми вважаємо, що обрана нами тема є актуальною для опрацювання майбутнім перекладачем.

Об'єктом нашого дослідження являються назви традиційного та сучасного одягу в китайській мові та їх переклад. Предметом дослідження є семантичні та структурні особливості будови складних слів-назв одягу. Матеріалом для дослідження стали 300 різних найменувань одиниць одягу, обрані зі словників, інтернет-джерел та ін.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів у роботі перекладача, а також при дослідженні історії одягу Китаю.

Не дивлячись на природні зміни, які пов'язані з розвитком китайського одягу та моди, що змінювався з віками, основу завжди складало поєднання “верхнього” (і) та “нижнього” (шан) частин. Вважалося, що “верх” символізував небо і асоціювався з “чоловічим” початком (ян), а “низ” – землю і асоціювався з “жіночим” початком (інь) [1, с. 187-188]. Традиційний одяг Китаю був досить різноманітним та мав не аби яке значення. Навіть сьогодні дизайнери та модельєри при створенні образів беруть до уваги моду стародавнього Китаю, а саме колір, тканину, гаптування, символіку тощо. Яскравим підтвердженням цьому являється ципао та ханьфу.

Ми проаналізували такі поняття як «склад» та «морфема». Китайську мову не можна вважати звичайною мовою, тому що вивчення мов

починається з вивчення алфавіту, а в китайській мові алфавіту як такого немає. Писемність у Китаї позначає не звуки, а морфеми мови, кожна з яких має своє значення. У китайській мові приголосні та голосні зібрані в лімітовану кількість складів з тонами фіксованого складу. Через сегментації китайської мови на смислові одиниці, відбувається поділ на морфеми. За характеристикою морфеми в китайській мові являють собою склади. Склад – це мінімальна фонетико-фонологічна одиниця мови, яка характеризує найбільшу акустико-артикуляційну злитість компонентів, тобто звуків, з яких складається. Отже, особливість китайської мови як мови складоморфемної полягає в тому, що її мінімальною значущою одиницею є склад [2, с. 113-114].

Морфема – це найменша неподільна значуща частина слова – у китайській мові являє собою склад, що має тон. Було досліджено з якої кількості морфем складаються обрані нами слова та на основі цього складено діаграму. З'ясовано, що з виокремлених 300 лексичних одиниць, переважна більшість – двоскладові, тобто двоморфні. Серед них одноморфних слів – 2, двоморфних – 121, триморфних – 104, чотириморфних – 55, п'ятиморфних – 13, шестиморфних – 3, семиморфних – 1, восьмиморфних – не виявлено, дев'ятиморфних – 1. Отже, двоморфемних слів у китайській мові виявилось найбільше, триморфемних слів – менше, а найменшу кількість становлять одноморфемні слова .

Іншим важливим результатом дослідження вважаємо виділення видових та похідних назв китайського одягу. Видові назви походять з давнього традиційного одягу, іншими словами – це перший одяг від якого походить сучасний одяг. З'ясовано, що традиційний одяг значно вплинув на формування сучасного одягу. Із проаналізованих нами слів, більша половина, а саме 65.5 % мають в складі морфему – видову назву. Також в другому розділі ми проаналізували обрані нами лексичні одиниці та виділили 6 категорій за різними ознаками, а саме: з якого матеріалу зроблений одяг; на яку частину тіла одягається; з якою ціллю зроблений одяг та для чого він призначений; за зовнішнім виглядом; запозичені слова з інших мов; для кого призначений одяг.

Дослідження показало, що найбільше слів відноситься до категорії схожість за зовнішнім виглядом та за матеріалом, а найменше виявилось запозичень та одягу в назві якого згадується частина тіла на яку він одягається. Сьогодні традиційний китайський костюм надихає багатьох сучасних дизайнерів. Його елементи з'являються і у повсякденних нарядах і у більш урочистих образах. Багатий і одночасно досить стриманий традиційний китайський одяг надихає своєю яскравістю і стилем, як простих цінителів моди, так і відомих дизайнерів. Отже, традиційний китайський костюм дійсно має значний вплив на сучасний одяг.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. Москва, 1999. 384 с.
2. Софронов М. В. Просодия основных единиц китайского языка. Москва, 1991. 117 с.

АБРЕВІАТУРИ І СКОРОЧЕННЯ В ТУРЕЦЬКІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Яременко Дарія Олегівна, студентка 4 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: І.А.Скразловська

Історія розвитку людства – це історія накопичення і передачі знань та інформації. Зміна уявлень людини про світ, його взаємини з навколишньою природою знаходять своє відображення не тільки в артефактах, але і в мові як найбільш важливій складовій людської діяльності. Безсумнівно, телекомунікаційні технології та Інтернет найбільш значимо впливають на мову і культуру у сучасному світі. Л. А. Новікова зазначає, що в електронному середовищі комунікація більшою мірою носить символічний характер, тому що процес обміну повідомленнями (символами) відбувається у вигляді слів, дій і деяких об'єктів (графіка, фото, таблиці тощо), які інтерпретуються тим чи іншим способом людьми, у тому числі й такими, що належать до різних мовних культур (1).

З початку поширення «всесвітньої павутини» мова Інтернету привертає увагу дослідників. Не викликає сумніву те, що Інтернет являє собою особливу сферу комунікації, для якої характерні як унікальні правила мовної поведінки, так і специфічні риси власне мови.

Сучасний світ спілкування – це світ людей, які завжди поспішають та бажають передати максимальну кількість інформації з мінімальними витратами. Сьогодні важко уявити собі сучасну людину, яка б не користувалась Інтернетом. Соціальні мережі, форуми за інтересами, системи обміну миттєвими повідомленнями, різні чати існують, щоб задовольнити потреби людини у віртуальному спілкуванні. Необхідність економити час викликає до життя безліч скорочень і аббревіатур у світі web-спілкування, які і є предметом нашого дослідження. Матеріалом для дослідження послуговували турецькі інтернет-чати і форуми.

Абревіація – один з найбільш активних способів словотворення в усіх сучасних розвинених мовах, у тому числі й в турецькій мові. У турецькій дериватології «аббревіатура» (тур. kısaltma) визначається як «скорочення і символізація слів, термінів або власних імен, що утворюються за допомогою однієї або декількох букв, наявних в самому слові» (4): APS – Acele Posta Servisi, TÖMER – Türkçe Öğretim Merkezi.

Дуже часто терміни «скорочення» та «абревіація» плутають між собою. Тлумачний словник надає таке визначення терміна скорочення: «усічення слова, а також частина слова або ціле слово, утворене шляхом такого усічення» (2). Наприклад: *dk* – *dakika*, *öptm* – *öptüm*.

Спілкування у соціальних мережах, яке вже є частиною сучасного життя і яке віддзеркалює всі тенденції розвитку суспільства, сьогодні вже не можна уявити без скорочень та абревіатур, деякі приклади яких стають звичайною нормою спілкування. Треба зауважити, що у Туреччині у сучасному інтернет-спілкуванні абревіація трапляється рідше, ніж скорочення.

Найрозповсюдженішим способом творення турецьких скорочень є спосіб пропускання голосних звуків та букв, що їх позначають: *mrh* – *merhaba* (здрастуйте), *nsl* – *nasılsın* (як справи) *tşkk* – *teşekkür ederim* (дякую), *gzl* – *güzel* (красиво, гарно), *hşçkl* – *hoşçakal* (побачимось), *slm* – *selam* (привіт), *cnm* – *canım* (мила моя), *eyvllh* – *eyvallah* – дякую, до побачення.

Значно рідше трапляється зворотня ситуація – пропускання приголосних звуків і букв: *ii* – *iyi* (добре), *böle* – *böyle* (таким чином), *bişey* – *birşey* (щось), *dio* – *diyor* (каже); *olum* – *oğlum* (син). Як ми бачимо з прикладів, найчастіше це стосується букв *y*, *ğ* та букви *r* наприкінці слова, що відображає фонетичні особливості турецької мови.

Скорочують інтернет-користувачі і словосполучення: *nbr* – *ne haber* (які новини), *nebilim* – *ne bileyim* (звідки мені знати), *bitanem* – *bir tanem* (єдина моя). До речі, останні два приклади – це відображення на письмі розмовної вимови цих словосполучень.

В інтернет-спілкуванні навіть цілі речення можуть передаватися тільки за допомогою абревіації: *sçs* – *seni çok seviyorum* (я тебе дуже кохаю), *kib* – *kendine iyi bak* (бережи себе), *aeo* – *Allaha emanet ol* (бережи тебе Аллах).

Частина розмовної лексики сучасної турецької мови є похідними словами з англійської мови. Скорочення також не є винятком. Наприклад, найпопулярніші скорочення в інтернет-спілкуванні сьогодні – це «*ok*» (англ. *okey*) та «*bb*» (англ. *bye bye*).

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити такий висновок: розвиток Інтернету та його стрімке поширення у сучасному суспільстві не проходить непоміченим для турецької мови. Будучи явищем світового масштабу, Інтернет стає засобом масової комунікації, що породжує необхідність утворення нового лексикону, основу якого складають численні абревіатури та скорочення, головним призначенням яких у наш час, який можна визначити як час підвищеної швидкості, є економія місця у тексті.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новикова Л.А. Аббревиация как феномен межкультурной коммуникации в сети Интернет // Вестн. Удмуртск. ун-та. Серия: История и филология. – 2013. – Вып. 2. – с. 126-133
2. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. – М., 2010. – 944 с.
3. Yaman H., Erdoğan Y. İnternet Kullanımının Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma // Journal of Language and Linguistic Studies. – Vol. 3. – No 2. - 2007. – p. 237-249.
4. Yıldız H. Türkiye Türkçesi Sözlüklerinde Kısaltmaların Gösterilmesi Problemi // Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü III. Genç Bilim Adamları Sempozyumu (dergi), 2009. – s. 113-140.

РОЗДІЛ II
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО
КРАЇН СХОДУ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАХІДНИХ ІМЕН НА КИТАЙСЬКУ МОВУ

Антоненко В.О .Огієнко К. О.

Транскрибувати іноземні слова китайці почали ще до нашої ери, коли вперше почали стикатися з іноземцями. Метою транскрибування була передача іноземних реалій на китайський манер. Першими іноземцями в історії Піднебесної був кочовий народ Хунну, що проживає в північній частині Китаю з 220 до н.е. по 2 століття нашої ери. Між іншим, для захисту від набігів цих кочівників Цинь Шіхуаньді, правитель династії Цинь, звелів побудувати Велику китайську стіну.

Потім транскрипцію можна було помітити в старовинних письменах при написанні слів юейської мови або гонконгського прислівника китайської мови, при перекладі класичних буддистських робіт і так далі.

В кінці XIX століття західні ідеї і товари заповнили Китай, транскрипції з'являлися одна за одною. Причому транскрибували не тільки імена власні, а й звичайні імена загальні, створюючи фонетичні запозичення. Більшість з подібних неологізмів швидко зникли, а мода перейшла на кальки.

У КНР офіційним стандартом транслітерації є «Великий словник перекладу іноземних особистих імен» (упр. 世界人名翻译大辞典, пін'їнь: shìjiè rénmíng fānyì dàcídiǎn), опублікований Сінхуа [1].

Юескі ЗМІ користуються іншою системою, набагато менш стандартизованою. У Сінгапурі питаннями транслітерації займається спеціальний комітет.

Щоб розібратись чому в ж полягають особливості перекладу західних імен на китайську мову, для початку слід розібратися за яким принципом дають імена в Китаї. Найчастіше в імені дитини використовуються китайські ієрогліфи, які позначають щось особливе для батьків. Найчастіше вони вибирають ієрогліфи, які виражають їх побажання або очікування, які вони покладають на дитину. «Пін» ("Ping") 平 - щоб побажати дитині прожити безпечно і спокійне життя, а «Цзянь» ("Jian") 健 [2] використовується як побажання дитині бути сильним і витривалим. Крім цього найпоширенішого способу вибрати ім'я дитині деякі батьки називають дитину на честь будь-яких героїв. У цьому випадку дитина отримує ім'я того, ким захоплюються його батьки. Деякі китайці вибирають певні китайські ієрогліфи, які рідко використовуються при листі, щоб зробити ім'я дитини особливим і відмінним від інших.

Також відмінністю західних імен та китайських є те, що китайці на перше місце ставлять прізвище. Наприклад, ім'я колишнього президента Америки - Джордж Буш і ім'я президента Китаю - Ху Цзіньтао [2]. Однією з причин такої відмінності може бути те, що в китайській культурі з

величезною шаною ставляться до коріння і предкам, тому і прізвище ставлять вперед імені. Західна культура більш індивідуалістична, тому і особисте ім'я пишеться перед прізвищем.

Як правило, іноземне ім'я перекладається на китайську мову на підставі його вимови за допомогою китайських ієрогліфів, які зазвичай використовуються для позначення іноземних імен. Цей спосіб дає ім'я транслітеровано виключно на підставі вимови [3]. Але знаючи, що китайські імена зазвичай несуть в собі будь-яке значення, захочеться мати більш «китайське» ім'я. Тоді перекладач використовує китайські ієрогліфи, які за звучанням близькі до імені, але мають певне значення. Наприклад, щоб перевести ім'я Мейсі, перекладач може використовувати ієрогліфи, за допомогою яких просто переводяться на китайську мову іноземні імена способом транслітерації, або 2 китайські ієрогліфи, які мають значення «Краса» 美 і «Щастя» 喜[3]. Гарне китайське ім'я не тільки має фонетичне звучання і римується, але також має безліч додаткових значень.

Підібрати правильне ім'я - це далеко не просте завдання. Проте варто над створенням більш «китайського» імені, а не просто транслітерувати його.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Науменко. Китайська писемність: особливості перекладу [Електронний ресурс] / Науменко. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://inyaz.bobrodobro.ru/8120>.
2. Черниш Н. О. Проблеми перекладу з китайської мови [Електронний ресурс] / Черниш Н. О.. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://studfiles.net/preview/2427327/page:4/>.
3. Кірносова Н. А. Засади транскрибування китайської лексики українською мовою // Сходознавство. – Вип. 45-46. – Київ, 2009. – с. 38 – 57.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКОГО ГЕНДЕРНО-ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО МОВЛЕННЯ

*Горбуньова Соф'я Олегівна, викладач кафедри східних мов
ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”*

Незважаючи на доволі міцні соціально-економічні стосунки між Україною та Японією, а також незгасаючий інтерес до Країни Сонця, Що Сходить серед українців, багато літературних пам'яток, продуктів кінематографу, витворів індустрії відео-ігор не доходять до українського ринку споживачів. Причиною є вочевидь недостатня кількість професійних перекладів, здатних у повній мірі передати усі аспекти культурного та мовленнєвого забарвлення японської мови для пересічного українця. Проте, навіть кваліфікований перекладач з японської мови може

зіткнутися із рядом перешкод та проблем, викликаних особливостями японської мови.

Однією з таких особливостей є так зване гендерно-диференційоване мовлення. Таке мовлення має тенденцію відтворювати стереотипні або традиційні гендерні норми літературної японської мови. Дослідження на цю тему тривають багато років, хоча в Японії ця проблема досить довгий час ігнорувалася. Значний внесок у сфері дослідження та аналізу гендерно-диференційованого мовлення в японській мові здійснено японськими, американськими та європейськими лінгвістами. В Росії дослідженням гендеру в японській мові займалися такі дослідники, як В. М. Алпатов “Японія: Мова і культура”. Окремо модально-експресивним часткам, які є важливими гендерними показниками в японській мові присвячена праця А. Ф. Прасол “Заклучні модально-експресивні частки в японському мовленні”. Японські дослідники Момоко Накамура, Такасаки Мідорі, Іде Сачіко приділяють особливу увагу жіночому варіанту сучасного мовлення, також історії його виникнення та особливостям застосування. Також зазначимо, що наразі існує лише невелика кількість праць вітчизняних лінгвістів з даної тематики.

Японська мова особливо відображає чутливість мовців до соціальної дистанції, відносин між мовцями, які залежать від їх соціального статусу, віку та статі, а тому має дуже складну систему для вираження цих відносин. Різниця між етикетними нормами гендерно-диференційованого мовлення і нейтральним мовленням є дуже великою. Ця різниця проявляється і в інтонації, і в лексиці, і в синтаксисі, і навіть у використанні деяких граматичних конструкцій, у формах ввічливості та особливостях підтримання розмови. Жодне висловлювання японською мовою не може бути нейтральним по відношенню до соціального контексту, адже структура мови вимагає якогось вибору вираження, який передає додаткову інформацію про соціальний контекст[1].

При перекладі текстів з японської мови на будь-яку іншу, українську, російську, англійську тощо, перекладач зустрічається із рядом проблем, які викликані необхідністю передати лексико-семантичні, граматичні, лексичні прийоми та особливості із мови оригіналу на мову перекладу. При тому, що передача цих прийомів повинна буди адекватною, повною, але не порушувати правила та норми мови перекладу [2].

Проблеми у перекладі виникають навіть на етапі вибору займенника на позначення особи. На відміну від української чи англійської та багатьох інших мов, японська мова використовує величезну кількість слів для визначення себе в залежності від примх спікера та особистості чи соціальної ієрархії. Очевидна проблема полягає в тому, що всі ці слова перекладаються так саме українською, англійською та на багатьма іншими мовами. Таким чином, в буквальному перекладі ефект часто втрачається, і

для збереження гендерно-специфічного елемента необхідно використовувати більш творчі методи.

Наступна ознака гендерно-диференційованого мовлення це ввічливість та гоноратив. Мову японських жінок зазвичай більш ввічлива і менш наполеглива. Японські жінки також мають використовують гоноратив, тобто шанобливі звертання частіше, ніж чоловіки. Наприклад: 春木さん、ご婚約おめでとうございます。“Харуки, вітаю із заручинами!”. Якщо у випадку бесіди із колегами さん можна перекладати як “Пане” чи “Містер”, то у листі до близького родича чи друга таке звернення буде недоречним. Тобто треба буде використовувати контекстуальну заміну, на кшталт “Дорогий”, “Поважний”, “Любий” та ін.

Найбільшу проблему можуть ставити модально-експресивні частки, оскільки вибір таких часток на кінці речення і вибір слів слугують для того, щоб відрізнити мову жінок від мови чоловіків. З найбільш вживаних сполучень часток характерними лише для чоловічого мовлення є かよ、ことさ、さね、なよ、なよな、もんな、もんか、わさ та деякі інші. У чоловічому мовленні зустрічаються наступні сполучення часток: だってさ、ってさ、くせにな、ともさ、けどな、わ, а також багато інших сполучень, у яких другу позицію займають частки さ та な . Лише в мовленні жінок можуть зустрітися сполучення часток: かえ、かしらね、ことちょ、のね、のよ、のかしら、ものね、わよ、わよね、ものよ та деякі інші [3].

Наприклад, у сцені з фільму Акіри Куросава “用心棒” (“Тілоохоронець”), гангстер-чоловік раптово стикається з охоронцем, який підходить до нього без попередження: 「何だ、てめえは！」 “Хто ти?” Слово 「てめえ」 є сильним і дещо грубим висловлюванням і використовується лише чоловіками, особливо в ситуації коли люди у конфлікті один з одним. Ось ще один подібний приклад, наразі жінка натрапила на незнайомця, який раптом підійшов до неї: 「どなたかしら？」 “Хто ви?”. どなた є ввічливим запитанням про іншу особу. Її використовують як чоловіки, так і жінки в залежності від ситуації. Частка かしら використовується лише жінками. Прямим перекладом буде “Мені цікаво. . .”. Проте через контекст сцени, такий переклад не є адекватним. І взагалі, оскільки в українській мові відсутні такі змісторозрізняючі частки, їх переклад є доволі важкою задачею [4].

Отже, підсумовуючи усе сказане вище, зазначимо, що гендерно-диференційоване мовлення – невід’ємна частина японської культури, а отже і мови, що доповнює її, наповнює додатковим змістом, експресивно забарвлює та поглиблює. Перекладачеві потрібно відтворити колорит справжнього тексту, враховуючи емоційно-експресивне забарвлення тексту.

Існують чіткі відмінності чоловічого і жіночого мовлення, деякі з них мають еквівалентні форми, що використовуються в українській мові,

тоді як інші представляють зовсім іншу соціальну сферу та не мають сталих стратегій перекладу. Розуміння та інтерпретація цих мовленнєвих відмінностей у тексті з сильним медійним впливом, таких як ігри, фільми, субтитри та інше, мають першорядне значення. Таким чином, хороші перекладачі повинні завжди пам'ятати про соціальне походження, віковий діапазон та цільову аудиторію продукту, щоб їхній переклад повноцінно відображав мовленнєвий та культурний контекст першотвору.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Jespersen Otto. Language: its Nature, Development and Origin. -London: Allen & Unwin, 1922. 76-95 p.
2. Гривнин В. Пособие по переводу японского языка на русский. Лексические вопросы перевода / В. Гривнин, под ред. И. Головнина. – М., 1966.
3. Lakoff R. Language and Woman's Place / R. Lakoff. - New York, Evaston, San Francisco, and London: - Harper & Row Publishers, 1975. – 328 p.
4. GENDER DIFFERENCES IN JAPANESE LOCALISATION [Електронний ресурс]: Asian Absolute Ltd London UK: Gender Differences in Japanese Localisation // Режим доступу: <https://asianabsolute.co.uk/blog/2016/02/22/gender-differences-in-japanese-localization/>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТУРЕЦЬКИХ РЕАЛІЇ У ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ РЕШАДА НУРІ ГЮНТЕКІНА «ЧАЛИКУШУ»)

Дрощенко Тетяна Юріївна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: І. А. Скрязловська

У кожній мові існують спеціальні слова, які належать до національної лексики і не мають повних аналогів в інших мовах. Такі слова називаються реаліями. Реалія – це «елемент культури, під яким розуміють сукупність матеріальних та духовних цінностей суспільства, що історично склалась на основі економічного базису» (2). Реалії відображають історію, побут, культуру, літературу, соціально-політичний устрій суспільства і навіть особливості ландшафту і способу харчування.

Найбільш рогорнута класифікація слів-реалій запропонована перекладачами С. Влаховим та С. Флориним (1). На їх думку, до слів, що позначають специфічні культурні риси, за предметною ознакою відносяться:

- 1) географічні реалії-найменування: об'єкти фізичної географії, в тому числі й метеорології;
- 2) етнографічні реалії (побут, їжа, напої, побутові заклади; професії, знаряддя праці; духовна культура і мистецтво музичні інструменти,

фольклор, театр, культові будівлі та предмети; етнічні об'єкти, етноніми, прізвиська; міри і гроші);

3) суспільно-політичні реалії (адміністративно-територіальні одиниці, органи та носії влади; звання, титули, звернення, заклади, стани та касти; військові реалії, підрозділи, зброя і т.п.).

У процесі перекладу реалій виникають два основних складних моменти, які у той же час забезпечують інтерес до цієї проблеми: відсутність у мові перекладу відповідності (еквівалента, аналога) через відсутність у носіїв цієї мови об'єкта, який ця реалія позначає; та необхідність передати не тільки семантику, а й колорит – національне та історичне забарвлення.

Виділяють чотири основні способи передачі реалій у процесі перекладу: транскодування (транскрипція або транслітерація), калькування, описовий переклад та гіпонімічний переклад.

Транскодування – це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами алфавіту мови перекладу. Головною позитивною якістю транскодування є його максимальна стислість. Завдяки транскрипції та транслітерації створюється певний експресивний потенціал – у контексті слів рідної мови транскрибоване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності. Наприклад, *Auşe Hanım* – *Айше-ханім* (порівн. *пані Айше*), *simit* – *сіміт* (порівн. *бублик з кунжутом*). Але все ж використовувати цей прийом треба дуже обережно, бо перенасиченість тексту транскодованими реаліями не зближує читача з оригіналом, а навпаки віддаляє.

Ще один спосіб передачі реалій – це калькування – дослівний або буквальный переклад. Наприклад, *Cumhuriyet Oteli* – *готель «Республіка»*, *Kara Deniz* – *«Чорне море»*, *soğuk savaş* – *«холодна війна»*.

Описовий переклад – це такий прийом перекладу, коли слово замінюється у мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього слова, при цьому опис не повинен бути надто докладним і складним. Наприклад, *çarşaf* – *чорне покривало жінки-мусульманки*.

Гіпонімічний переклад – заміна видового поняття на родове, тобто передача реалії мовною одиницею, яка має більш широке значення, наприклад: *dere* – *річка*. Ця лексема у турецькій мові означає «маленька річка, що пересихає влітку», тобто переклад «*річка*» є узагальнюючим.

«Чаликушу» – перший роман талановитого турецького письменника Решада Нурі Гюнтекіна (1889-1956). Твір вийшов у світ у 1922 році. Добре знайомий з реаліями Анатолії письменник яскраво змалював умови життя жителів Туреччини в період національно-визвольної війни турецького народу за незалежність (1919–1923).

Для порівняльного аналізу турецького й українського варіантів роману «Чаликушу» ми взяли український переклад Григорія Халимоненка, опублікований у 1973 році (3).

Проаналізуємо декілька прикладів перекладу різних видів реалій у вказаному творі.

Суспільні реалії. При перекладі тексту перекладач має бути впевнений, що досить добре знає побут країни, з мови якої перекладає, для того, щоб не втратити специфічність чи колорит посилення автора. У тексті роману трапляється така фраза: «Сьогодні п'ятниця. Уроків в школі немає». Українському читачу може бути незрозуміло, чому у п'ятницю у учнів немає уроків. Але у виносці перекладач пояснює, що п'ятниця в докемалістській Туреччині, як і в інших мусульманських країнах, була вихідним днем.

Побутові обряди. У кожного народу є щось своє, самобутнє, неповторне, своєрідне, що проявляється у вчинках і рисах характеру. Нерідко в романі ми натрапляємо на фрази подібні такій: *Hanımlar geri geri giderek bir temenna ettiler.* – Жінки відступили до дверей, прикладаючи руки до губ та чола. *Temenna etmek* означає східний уклін, що супроводжується прикладанням руки до голови і означає повагу. У цьому випадку перекладач влучно використав описовий переклад.

Релігійні обряди. Деякі перекладачі, зазнаючи утруднення при описі релігійних церемоній, свят, весіль, поховань, удаються до «націоналізації» термінів чи просто опускають їх. У романі трапляється дуже багато транслітерованих термінів, пов'язаних з релігією, пояснення яких дані у виносках. Передаючи поняття *kına gecesi* як *кіна-геджесі*, перекладач дає пояснення, що це «урочистий вечір, який влаштовують жінки під час весілля, частіше за два дні до нього»; *Мевлюд* пояснюється у виносці як «проповідь, що оповідає про народження пророка Мухаммеда», а *хафиз* як «людина, яка знає напам'ять увесь Коран».

Деякі реалії відносяться до загальномуусульманської лексики і знайомі українському читачу, тому Г. Халимоненко не надає спеціального пояснення. До таких слів належать *намаз, рамадан, мула, байрам* і т.п.

Національні блюда, музичні інструменти і національний одяг. Ці реалії в основному перекладаються за допомогою транслітерації із додаванням коментарю. Іноді це відбувається описовим способом. У романі ми зустрічаємо як транслітеровані терміни цього типу (*чурекі, наргізе, ельдирме, саз*), так і перекладені (*чадра, плов*). Слів першого типу значно більше.

Назви адміністративних закладів. В тексті нам трапляється багато назв різних державних закладів. Серед них і *Maarif Nezareti* – Міністерство освіти. Треба зауважити, що автор роману вживає османську назву цього закладу, що має певну архаїчну конотацію для сучасного читача. На нашу думку, це можна було б відобразити при перекладі, проте в українському

варіанті роману використовується назва *Міністерство освіти* чи просто *міністерство*.

Географічні назви. Переклад власних назв у тексті роману переважно робиться шляхом транслітерації: *Galatasaray* - *Галатасарай*, *Bingöl* – *Бінгьол*. Однак родові слова, типу *köy*, *şehir*, *kent*, *mahalle*, невідомі українському читачу і нічого йому не говорять про особливості поселення, тому перекладач передає їх українськими відповідниками: *село*, *місто*, *містечко*, *квартал*.

Таким чином, ми бачимо, що існує декілька способів перекладу реалій, і найбільш вживаний з них – транслітерація. Однак завжди треба пам'ятати, що засмічений транслітерованими словами текст не відбиває намірів автора, який описує близьку для нього дійсність, а для іншомовних сучасних читачів вона стає чужою і незрозумілою. Тому можна сказати, що всі засоби передачі реалій у перекладі напряду залежать від задачі, що стоїть перед перекладачем: зберегти колорит мовної одиниці з можливим збитком для семантики або передати значення реалії (якщо воно невідомо), втративши при цьому колорит.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Влахов С. Непереваемое в переводе. / С. Влахов, С. Флорин // Международные отношения. – М., 1980. – С. 18 – 93.
2. Зарівчак Р.П. Статус реалії як перекладознавчого терміна // Теория и практика перевода / Р. П. Зарівчак. – К., 1985. –156 с.
3. Гюнтекин Р. Н. Чаликушу / Р. Н. Гюнтекин – К. «Дніпро», 1973.
4. Reşat Nuri Güntekin 'Çalıkuşu' / R. N. Güntekin- İstanbul, 1995.

ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО ХАРАКТЕРА С АРАБСКОГО ЯЗЫКА

Ламааши Мохамед, преподаватель

Харковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В последние годы Украина стремится развивать свои отношения с арабским миром в различных областях и поэтому возникает необходимость в компетентных специалистах в области преподавания арабского языка и культуры, а также в области перевода, который является базой для общения между странами, сближает и способствует развитию успешных отношений.

Большинство исследований, связанных с трудностями перевода в арабском языке немногочисленны и рассматривают только некоторые проблемы перевода.

Поэтому расширение и детализация данной темы на современном этапе развития общества просто необходима.

Нет сомнений в том, что перевод играет важную роль при взаимодействии различных культур, сближает их и раскрывает таинственное, способствует передаче знаний и создает диалог между культурами и обществами с различной принадлежностью, восприятием, убеждениями, обычаями и традициями.

Неоспоримым фактом является то, что переводчик сталкивается в процессе перевода с культурами двух языков, поскольку язык является результатом определенной культуры, которая образуется из других культур и имеет свои отличительные характеристики и особенности в рамках культурного и человеческого разнообразия.

В процессе перевода переводчик сталкивается с трудностями, связанными с культурными особенностями исходного языка, а именно с тем, как найти значения некоторых слов или фраз, которые не имеют эквивалентов в переводном языке и, следовательно, в культуре и среде переводного языка.

В данной работе рассматриваются возможные трудности культурных понятий исходного языка, с которыми сталкивается переводчик в процессе перевода и поиск решений перевода.

Цели статьи:

- определить виды культурных сложностей (слова, выражения) в процессе перевода с исходного языка (арабского языка);
- проанализировать значения и аналоги, выявленных культурных понятий с арабского языка;
- найти решения проблем перевода культурных понятий с исходного языка (арабского языка) на переводной язык (украинский).

Арабский язык один из самых распространенных языков среди людей в мире. Это один из старейших живых языков. Его носители проживают в арабских странах Африки и Азии, а также в некоторых странах, граничащих с этими странами.

Взаимосвязь языка и культуры:

Перевод осуществляется при наличии двух разных культурных и сред, и здесь подчеркивается роль переводчика в этом разнообразии. «Перевод - это деятельность, которая касается двух языков и двух культур на их условиях», - говорил Гедеон Тури.

Существует большая корреляция между языком и культурой. Язык во всех его проявлениях является частью культуры общества. Швейцарский лингвист Фердинанд де Соссюр говорит о связи языка с культурой, говоря, что «Лингвистика тесно связана с другими науками и иногда заимствуется из них, а иногда наоборот предоставляет свои знания этим наукам».

Как и другие языки в мире, арабский язык взаимодействовал с языками и культурами соседних стран, и сформировал смесь культур,

включая арабскую культуру и культуры соседних стран, таких как персидская, турецкая, европейская, азиатская и другие культуры.

Существует множество лингвокультурных понятий, которые характеризуют арабскую культуру, и переводчик не может вступать в процесс перевода без глубокого знания этой культуры, так как отсутствие этих понятий в переводном языке не даст возможности специалисту предоставить точную картину перевода. Но ведь основная цель перевода заключается именно в том, чтобы не просто найти аналоги для определенных понятий, буквальный перевод может исказить исходный текст и давать ему только отдаленное значение на переводном языке, а предоставить полное соответствие языку оригинала.

Именно поэтому так важно, чтобы переводчик имел полное и четкое представление о лингвокультурных понятиях переводного языка.

Рассмотрим вышеизложенное на примерах.

Пример реалий арабской культуры, слово или термин (ضرة) [Дарра]: поскольку это слово не имеет четкого аналога во многих языках, его можно перевести как «одна из жен» или транскрибировать, и это само по себе является скорее объяснением слова, чем переводом.

Слово (رزق) [Ризк] имеет много значений, но словарь переводит его как (средства к существованию), хотя оно несет более глубокое, материальное и духовное значение, и может иметь несколько аналогов в соответствии с контекстом, таких как: благо, благодарность, прибыль, дождь, расходы, награда

Еще один пример подтверждает насколько сложно перевести слово (قناعة) [Канаа], которое имеет много значений и кроме того имеет культурную нагрузку. При этом переводчик должен подобрать соответствующее значение из множества вариантов: удовлетворенность, удовлетворение, процветание, благополучие, богатство, легкость, удовлетворение, принятие..... и т.д

Вторым типом выражений, которые представляют сложности для переводчика, являются словосочетания отражающие культуру языка оригинала, и их невозможно перевести с арабского языка буквально, такие как:

(غرق في النوم) [Гарака фи науми]: Тонул во сне. Данный перевод является буквальным, но если сделать смысловой перевод, то получим значение: Крепко спящий.

(لمن يهمه الأمر) [лиман ягуммугу эльамр]: в буквальном переводе означает: Тем кому интересно. Хотя действительно это выражение переводится как: По месту требования. Переводчик может столкнуться с таким выражением при переводе административных документов и деловых переписок.

Также представляет интерес арабская пословица, которая имеет аналоги во многих языках и не может быть переведена буквально,

например: (خير الكلام ما قل ودل) [*Хайру элькалами ма калла ва далла*] в буквальном переводе: Лучшая речь – самая краткая и самая значительная, и как аналог в смысловом переводе: Краткость сестра таланта.

Приведем еще один пример арабской пословицы, при переводе которой необходимо сделать смысловой акцент.

Например: يزيد الطين بلة [*язиду аттина балла*] в буквальном переводе: добавить в глину жидкость, и при смысловом переводе: добавить масло в огонь.

Есть также масса примеров фразеологических арабских выражений, где переводчику приходится подыскивать аналоги в переводном языке или принимать самостоятельные решения в переводе, как например:

- واضح مثل عين الشمس [*уадихун митла айни ашшамси*], дословно переводится как: ясно как глаза солнца, слово «глаза» означает в смысловом переводе как «само», в итоге в смысловом переводе получаем: ясно как солнце;

- ضرب عصفورين بجر واحد [*дараба осфурайни бихаджарин уаахид*], дословно: Две птицы были поражены одним камнем, а если проверить аналог, то означает: убить двух зайцев одним камнем;

- على قدم وساق [*ала кадамин уасак*], что означает в буквальном переводе: пешком и ногой, в аналоге означает: Полным ходом;

- يجب أن تجرب حظك [*яджибу ан тужарриба хаддака*], дословно означает: ты должен попробовать свою удачу, в смысловом переводе означает скорее как: ты должен испробовать свои возможности.

Переводчик должен быть внимательным при переводе каждого слова с арабского языка и пытаться понять его смысл в контексте.

Также следует отметить, что есть сотни слов и терминов, заимствованных из других иностранных языков, с которыми взаимодействовал арабский язык.

Исходя из перечисленных примеров, становится ясно, что переводчик сталкивается с трудностями связанными со спецификой арабского языка и культуры.

Основная задача переводчика заключается в том, чтобы выявить в процессе перевода слова и выражения, отражающие культурные концепции и языковые особенности и постараться найти аналоги в переводном языке. При отсутствии аналогов, переводчик, имеющий глубокие знания о лингвокультурных понятиях, сможет подобрать близкие к ним значения.

Выводы:

Чтобы преодолеть эти трудности или свести их к минимуму, переводчик должен обладать такими практическими навыками:

1. Хорошо владеть арабским языком и арабской культурой;
2. Уметь находить решения в процессе передачи смысла, особенно когда речь идет об образных и фразеологических единицах;

3. Не полагатися на буквальный перевод при передаче лингвокультурных единиц или образных выражений;
4. Работать в тесном контакте с носителями арабского языка при необходимости.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звегинцев В.А. История арабского языкознания. Краткий очерк / В.А.Звегинцев. -М.: Изд. Моск. ун-та, 1958. 80с.
2. Финкельберг Н.Д. Арабский язык. Курс теории перевода/Н.Д. Финкельберг. – 2-е изд. – М.:АСТ: Восток-Запад, 2007.- 228.[12] с. – Лингвистика и межкультурная коммуникация: золотая серия).
3. Чан Тхи, Хонг Ван. Арабские пословицы и поговорки в антологии аль-Аби - начала XI в. (по рукописи ЛО ИВ АН СССР): Автореферат дис. на соиск. уч. степ. канд. филол. наук (10.01.06; 10.01.09) / АН СССР, Ин-т востоковедения. - М.: Наука 1986.- 14с.
4. Шагаль В.Э. Арабский мир: путь познания. Межкультурная коммуникация и арабский язык / В.Э.Шагаль. М.: Ин-т Востоковедения РАН, 2001. - 288с.
5. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/31038/3/Khussey_n_russkiy_yazyk.pdf
6. <file:///C:/Users/Mohamed/Downloads/1938-3888-1-SM.pdf>

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДІВ ВІРОПОВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вікторія Михайлівна Назарук

кандидатка філологічних наук, старша викладачка кафедри журналістики
Національного університету «Острозька академія»

Практика перекладу з інших мов на українську віддавна привертала увагу діячів української культури й літератури. Згадаймо хоча б переклади тих, кого наразі зараховують до когорти класиків українського перекладацтва. Це, зокрема, А. Кримський, П. Куліш, П. Гулак-Артемівський, М. Рильський, М. Зеров, М. Стріха, Б. Тен(М.Хомичевський), М. Лукаш.

Процеси глобалізації, що інтенсифікують обмін досвідом між фахівцями різних країн, розширення площини інформаційного поля, певна розгерметизація культурних кордонів, вимагають опрацювання значних обсягів іноземної літератури. Переклад – як найважливіший канал загально інформаційного обміну – набуває глобального характеру.

Лінгвістичні характеристики та специфіку здійснення автентичних перекладів художніх текстів розглянуто у працях відомих лінгвістів та перекладознавців, таких як В. Коптілов, С. Бевзенко, Д. Білоус, С.Дложевський, М. Кочерган, М.Москаленко.

Особливу увагу варто звернути на специфіку перекладів Коранічного тексту українською мовою.

Як зазначає у своїй публікації «Українські переклади Корану» дослідниця Соломія Вівчар: «Перший повний переклад Священної книги мусульман українською мовою здійснив у 1913 році львівський перекладач Олександр Лисинецький (Абранчак). Однак його виконано не з мови оригіналу (арабської), а з німецького перекладу Макса Геннінга (виданий у Лейпцигу 1901 року), який на той час вважався одним із найкращих. Оригінал перекладу О. Лисинецького надрукований латинським шрифтом на друкарській машинці і складається з 1147 аркушів. Автору так і не вдалося видати цей текст (можливо, завадила Перша світова війна), і зараз єдиний його примірник зберігається у Відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка разом з іншими документами Наукового товариства ім. Шевченка». Робота із цим перекладом наводить на думку про відсутність в українській перекладацькій традиції початку ХХ ст. системності [11].

Заглиблюючись у історію українського перекладознавства, зіштовхуємося проте із проблемою відсутності належного філологічного аналізу специфіки перекладу віроповчальних текстів. Між тим окреслена позиція потребує детального аналізу та вивчення.

Предметом зацікавлення є осмислення семантичної конгруентності та лексико-граматичних особливостей у просторі перекладу віроповчального тексту.

Із філологічної позиції текст як елемент культури є важливим складником асоціативних канонів і традицій, специфіки мисленнєвого досвіду представників одного етносу.

Зв'язок кожної окремої мови з певним лінгвокультурним простором, у якому функціонують специфічні норми й традиції вживання мовних одиниць, призводить до того, що при відтворенні змісту іншомовного тексту перекладачі можуть вдаватися до різноманітних трансформацій, які спричиняють часткову або повну зміну структури тексту оригіналу.

Психологи стверджують, що переклад сакрального тексту можливий за умови реалізації процесу розшифрування кодів свідомості перекладача. Задля максимально достовірного перенесення прихованих образів з площини однієї культури у площину іншої у перекладача повинно бути збалансоване чуттєво-інтуїтивне та дискурсивно-логічне відображення певної реальності, яка реалізується у думці, що має прикладне вираження у слові. Така умова і відповідне розкодування з подальшою проекцією іншомовного тексту не лише на рідну мову, а але і культуру в цілому, можлива лише за повноцінної орієнтації в іншомовному мовотворчому і культурному просторах.

Теорія перекладознавства однозначно стверджує, що текст перекладу у жодному разі не може бути тотожним текстові оригіналу. Відтак, увага

зосереджується не тільки на процесові достовірної передачі фактичного поля, але і на подальшому встановленні відхилень перекладу від оригіналу, зумовлених різницями в мові, культурі та сприйманні перекладача, а також читача.

У роботі з віроповчальними текстами такі невідповідності, як стверджує Віктор Коптілов, будуть зумовлені не стільки суто філологічною специфікою та компетентністю перекладача у питаннях лексикології, скільки у тлумаченні під текстових структур. Прикладом може слугувати наступний факт. Як відомо з історії культури, віроповчальні вчення традиційно супроводжуються шляхами введення фантазмагорійного (очудненого) або будь-якого іншого вторинного світу – це переміщення у часі (у минуле чи майбутнє), сон або видіння, осяяння, одкровення, прозріння; іншими словами, це нетипові ситуативні зрушення, які потребують ґрунтовного розуміння первинної свідомості, пошук аналогій зрозумілих читачеві тієї мови, на яку здійснюється переклад. Часто виникають колізії із смисловим наповненням одних і тих же понять у плані вираження, проте різних у плані розуміння. Звідси випливає потреба не лише опанування мовою, але і глибоке розуміння тієї чи іншої релігійної канви, а навіть і життєвих укладів етносу. Бо ж виникає логічне запитання: «А навіщо власне перекладати, якщо текст лишиться закритим і незрозумілим аудиторії».

Переклад високохудожнього, а тим паче віроповчального твору ніколи не був легкою справою, але ситуація набуває особливої складності, коли цей текст до всього ще й міститиме елементи лінгвістичної гри. Важливим завданням перекладача у такому разі є аналіз можливостей збереження функцій текстових одиниць на максимально доступному рівні, не творячи неологізмів чи не вдаючись до надмірної деталізації семантики поняття або ж виразу. Лексикологи, зокрема, Степан Бевзенко, наводять думку, що адекватність перекладу тексту оригіналу зростає, якщо перекладач диференціює його основні семантичні одиниці: слова-імена, слова-поняття, слова-символи та враховує їх ієрархію, а також ймовірні асоціативні порухи читацької аудиторії.

Переклад загалом належить до сфери функціональної лінгвістики, проте уможлиблюється не тільки наявністю спільних картин світу у носіїв різних культур, універсального набору семантем. Віроповчальні тексти не просто об'єкти для читання, а швидше джерела для осмислення та розуміння інформації світоглядного масштабу. Розуміння подібних текстів має особистісний характер, що може як ускладнювати, так і полегшувати процес осмислення поданого фактажу.

Переклад – джерело розширення міжкультурної комунікації, ліпшого розуміння смисложиттєвих чинників іншого. Філологічно це позатекстовий, інтерлінгвальний, інтеркультурний процес, оскільки між

первинним текстом та текстом перекладу існують варіації культурного, мовного, соціального, історичного та інших широких форматів.

До особливостей, що впливають на суто мовну канву М.Кочерган рекомендує зараховувати такі:

- розбіжності в будові мови як наборі певних граматичних категорій та форм;
- відмінні функціональні характеристики, наприклад, різні форми однини та множини: подеколи відсутність адекватних словесних відповідників тій чи іншій формі числа;
- відмінне частотне навантаження активного та пасивного стану, дійсного та умовного способів, інфінітивних конструкцій та под.;
- відмінна сполучуваність слів.

Окрему філологічну позицію виділяє А.Федоров. Дослідник акцентує на проблемі різної сполучуваності слів у різних мовах. «Вивчення цих нюансів надзвичайно суттєве як для практики, так і для теорії перекладу: дуже часто вони зумовлюють значні практичні труднощі й викликають великий інтерес, оскільки пов'язані з різницею смислових і стилістичних функцій, які виконують у різних мовах слова з однаковим речовим значенням, і з різницею комбінацій, в які ступають такі слова в різних мовах» [12].

Смислове навантаження у свою чергу визначатиметься вмінням перекладача встановити не лише те, що каже автор, а й що він при цьому має на увазі. Неврахування цього прагматичного, проте у той же час надміру суб'єктивізованого компонента в процесі перекладу як окремого висловлювання, так і тексту, може спричинити значні перепони для реалізації перекладу. Сергій Дложевський стверджує, що тексти, які мають «бодай найменший стосунок до релігійності – на відміну від інших – рідко перекладаються цілком та у «чистому вигляді», адже мова ітиме про неодмінну систему прихованих знаків та символів у рамках такого тексту. Відтак, завдання перекладача наявними мовними засобами передати основні тенденції найбільш точно, у відповідності оригіналу» [4].

У підсумку звернемося до тези, висловленої науковцем-перекладчем, лінгвістом Володимиром Єрмоленком: «наразі україномовний нехудожній переклад – явище стихійне і не окреслене чіткими рамками». Важливим ключем для розуміння віроповчального тексту є система специфічної лексики. Сюди можуть належати терміни, професіоналізми, тобто групи лексики ситуативно та конотаційно зумовленої. Зважаючи на відсутність системи повноцінного уявлення про функціонування тієї чи іншої культури у широкому сенсі, виникає незаповнена ніша відповідних лексичних форм, а відтак, перед перекладом і постає проблема бути незрозумілим для носіїв рідної мови і стати «своїм» у середовищі носіїв чужої мови, знову ж таки, за умови цілковитого розуміння світоглядних основ.

ДЖЕРЕЛА:

- 1.Бевзенко С. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови: навч. посіб. – К.: Вища школа, 1991. - 231 с.
- 2.Білоус Д. Про майстерність і культуру перекладу. Вітчизна. – 1951. - №4. – С. 138-157.
- 3.Гайнічеру О. Поезія і мистецтво перекладу: літ.-критич. Нарис.– К.: Дніпро, 1990. – 212 с. – (Бесіди про худ. літ-ру).
- 4.Дложевський С. П.І. Ніщинський, як перекладач з античних мов. Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН. – Одеса: Вид. Одеської комісії краєзнавства при УАН, 1929. – Ч. 4-5: Секція соціально-історична. – С. 31.
- 5.Домбровський О. Іван Франко – теоретик перекладу. Іван Франко: Статті і матеріали. – 1958. – Зб.6. – С. 306-330.
- 6.Коптілов В. Перекладознавство як окрема галузь філології. Мовознавство. – 1967. - №4. – С. 45-53.
- 7.Кочерган М. Загальне мовознавство: підручник. К.: Втд.центр «Академія», 2003. – 463 с.
8. Москаленко М. Нариси з українського перекладу. Всесвіт. – 2006. - №1/2. – С. 172-190; №3/4. – С. 154-171; №11/12. – С. 160-174.
9. Потебня А. Мысль и язык – Киев: СИНТО, 1993. – С. 158-185.
10. Сулима В. Біблія і українська література: навч. посіб. – К.: Освіта, 1998. – 399 с.
11. Українські переклади Корану. Соломія Вівчар. URL: <https://islam.in.ua/ua/islamoznavstvo/ukrayinski-pereklady-koranu>
12. Федоров А. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). М.: ООО Издательский дом "ФИЛОЛОГИЯ ТРИ ", 2002. – 416 с.

**ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ПОВ'ЯЗАНІ З РІЗНИМ
КОЛЬОРОСПРИЙНЯТТЯМ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА
КИТАЙСЬКІЙ МОВАХ**

Якутович М. В., Огієнко К.О.

Китай залишався закритою від впливу всього іншого світу цивілізацією дуже довгий час, тому в багатьох аспектах культури між народами Китаю та інших країн є чимало важливих відмінностей, які створюють певні труднощі для перекладу. Наприклад, позначення кольорової гама в китайській мові не збігається з прийнятим в українській мові .

Однією з проблем перекладу, пов'язаною із кольоросприйняттям, є те, що за одним ієрогліфом може бути закріплено відразу кілька різних кольорів. Яскравим прикладом є ієрогліф 青 qīng, у якого існують такі значення: 1) синій (синява, синіти); блакитний (блакить, голубіти); 2) зелений (зелень, зеленіти); 3) чорний (чорнота, чорніти). І якщо найчастіше перекладач може обрати відповідне значення, спираючись на контекст, наприклад, 手和臉都动青了 shǒu hé liǎn dōu dòng qīng - обличчя і руки

посиніли від холоду, 眼圈发青了 yǎnquān fā qīngle - синява (синці) під очима, 青草地 qīngcǎo de - зелений луг, то в більшості випадків незрозуміло, чому дубове вугілля чорного кольору називається 青冈炭 qīnggāng tàn, чому 青衣 qīngyī перекладають як чорний одяг, а не зелений або синій, чому 青天 qīngtiān - це «синє (блакитне,) небо», а не сіре небо, зтягнуте хмарами, а 青瓷 qīngcí - це «селадон, фарфор світло-блакитного кольору». Особлива система китайської колірної системи дозволяє вживати лексеми кольору для опису часто прямо протилежних ситуацій. Вживання ієрогліфа 青 qīng в значенні синій, блакитний характерне для опису природних явищ. Прикметником 青 qīng можна позначити сонячний день, чисте небо 青天 qīngtiān, 青冥 qīng míng в значенні небесного простору. Проте у наш час, для позначення синього кольору частіше вживається 蓝 lán (синій). Повертаючись до ієрогліфа 青 qīng, що передає три колірних значення, слід сказати, що зелений, блакитний, синій та чорний відтінки, які входять до семантичного діапазону цього ієрогліфа, виступають в мові як стійкі метафори[1].

Куди більше труднощів викликають властиві різним народам відмінності в колірних асоціаціях. Для носіїв китайської мови червоний колір є символом щастя, удачі, розквіту. Для західних мов, української зокрема, червоний служить сигналом небезпеки. Враховуючи таке тлумачення червоного кольору, англійські перекладачі обрали інший варіант назви відомого китайського роману 红楼梦 Hónglóumèng «Сон у червоному теремі», щоб уникнути неприємних асоціацій: The story of the stone «Написи на камені». Китайські слова з компонентом 红 hóng порізному перекладають на українську мову: 红茶 hóngchá - чорний чай, 红糖 hóngtáng - жовтий цукор, а вираз 红脸 hóngliǎn може бути перекладений як червоніти від сорому, ніяковіти, злитися, сердитися, сваритися (丈妻俩从没红过脸 zhàng qī liǎ cóng méi hóngguò liǎn – чоловік з дружиною жодного разу не сварилися між собою). Як і в українській мові, в китайській є вираз «червона ціна» - 红价 hóng jià, однак китайці під «червоною ціною» розуміють знижку, а українці справжню ціну дешевого товару, яка завищена, незважаючи на низьку якість продукту. Червоний колір як маркер радісних подій присутній в новорічній атрибутиці і обрядовості. Невід'ємною частиною новорічних свят вважають благі побажання, виконані на пурпуровому папері (вираз 贴红喜字 tiē hóng xǐ zì - наклеювати червоні щасливі ієрогліфи); дітям на свято дарують гроші в червоному конверті (вираз 送红包 sòng hóngbāo - піднести червоний згорток). Але існує також інший асоціативний ланцюжок - червоний колір присутній в державній символіці. Червоний колір порівнюють з криваво-червоним. У стародавньому Китаї червоний - символ імператорської влади і ранговий колір знаті, а в КНР невід'ємною частиною всієї

державної атрибутики є червоний революційний герб, прапор. Таке переосмислення червоного зароджується на початку ХХ століття, як символ революції, нової влади: 红旗 hóngqí червоний прапор; 红军 hóngjūn червона армія; 红色政权 hóngsè zhèngquán червона влада. Для китайців жовтий колір символізує багатство і владу. Загальновідомо, що в старому Китаї імператори носили одяг жовтого кольору з драконами. А для українських людей жовтий колір символізує горе, тугу, нездоровий колір обличчя і навіть не здорову психіку. Окрім цього, для любовних стосунків жовтий колір означає зраду. В сучасній китайській мові жовтий колір так само не завжди має позитивний сенс, часто він пов'язаний із невдачею, наприклад, якщо будь-яка справа зазнала невдачі, то кажуть, що вона 黄了 huángle «пожовкла» [2, с.15].

Отже, кольори мають безліч додаткових значень, які досить часто приховані від нашого розуміння, але так чи інакше їх необхідно враховувати, щоб уникнути виникнення труднощів при інтерпретації китайських виразів на українську мову. Важливо також пам'ятати про культурні чинники, бо здійснювати переклад виключно за допомогою знань граматичних конструкцій – неможливо. Перекладач повинен вдало поєднувати ці два важливих компонента задля досягнення найбільш еквівалентного перекладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большой китайско-русский словарь. Электрон.дан. — Режим доступа:<http://bkrs.info/>
2. Щичко В. Ф. Китайский язык. Теория и практика перевода: учебное пособие. — М.: Восток-Запад: АСТ, 2004. — 224 с.

РОЗДІЛ III
ЛІТЕРАТУРА КРАЇН
СХОДУ

**FLORAL COMPONENT OF THE “FOUR NOBLE ONES” (“四君子”)
IN BEI DAO’S MISTY POETRY**

Oleksandra Hul, lecturer

Borys Grinchenko Kyiv University

Historical background. The phenomenon of The Misty poetry (朦胧诗 méng lóng shī) in Chinese Literature of the 20th century has been formed in the forefront of the acts of protest against the totalitarian regime and literary restrictions of Cultural revolution (文化大革命 wén huà dà gé mìng), in the 60s–70s of the 20th century. The term “Misty poetry” and “Misty poets”, associated with Chinese poets-dissidents, appeared only in 1979 (7). The Misty poetry is also frequently associated with the term: “Poets of the third generation” (“第三代诗人” “Dì sān dài shī rén”) or “Avant-garde poets” (“先锋诗人” “Xiān fēng shī rén”) (1). The aim and key goals of the new poetry (新诗 xīn shī) were centered on writing in a simple manner, using *Bai hua*, so each Chinese could read and understand the idea of the poem. The poetry itself was a mixture of avant-gardism, Neo-romantism, realism, modernism, it broke the stereotype of classical Chinese poetry. The Misty poetry was prohibited and the poets were outlawed by the government, most of them left China and continued their literary carrier as dissidents-emigres, living abroad.

Main text. Being the leader of Misty poets, Bei Dao (北岛 Běi Dǎo), is regarded to be the most outstanding one in the terms of his unique style of writing. In each of his masterpieces we observe a great variety of literary techniques: allegory, allusion, antithesis, epithet, metaphor, parallel images, personalization, etc. It is sometimes difficult to understand the underlying idea of Bei Dao’s poetry, a reader must love Chinese culture to understand...

We try to show the floral symbol in the context of vanguard poetry, which reveals the “Secret code of culture and nation” (11).

The poet gives preference to the traditional Chinese floral symbols, called The Four Gentlemen or the Four Noble Ones (四君子) – the four beloved Chinese plants and trees are: the bamboo (竹竹[子] zhú [zi]) – the key masculine symbol of cardinal virtues (prudence, fortitude, temperance, justice). Agreeable with ancient Chinese philosophy, the *bamboo* is the symbol of a strong man, of moral courage and the strength of spirit, the symbol of honesty. *Bamboo* is associated with firmness, no wind, not even snow can disturb or overcome the bamboo. Then comes the pine tree (松树 sōng shù) – the symbol of a clever and noble man, the bear blossom plum (梅花 méi huā) – one of the most beautiful feminine symbols, personalizing the purity of thoughts, firmness, the orchid (兰花 lán huā) – the symbol of purity and beauty. In actual practice, we see not four, but – five beloved Chinese symbolic plants, described by the artists, and the chrysanthemum (菊花 jú huā) is among beloved.

Bei Dao frequently expressed his love for Motherland through the beauty of China with respect to the unique personification of nature used in his poetry. Needless to say, one of his favorite floral symbols is *the bamboo*. We should mention, that our research is based on some samples of the original poetry of Bei Dao, written in Chinese, and we offer our translation and interpretation of the poetry, considering the facts of his biography and his perception of “Motherland”. In his poem “忠诚” (“Zhōng chéng” – “Allegiance”), Bei Dao draws a parallel between the *firmness of the bamboo in the snowstorm and a true and faithful friendship*:

忠诚	<u>Allegiance</u>
几根竹子摇晃	The sprig of bamboo is swinging in
Jǐ gēn zhú zi yáo huàng	the wind
有人从地下潜泳	Someone comes up to the surface
Yǒu rén rén cóng dì xià qián yǒng	from the underneath
暴风雪已过	The snowstorm has gone
bào fēng xuě yǐ guò	The butterflies get ready again
蝴蝶重新集结	In my faith and beliefs I string along
hú dié chóng xīn jí jié	with you
我信仰般追随你	And you go in path with great silence
wǒ xìn yǎng bān zhuī suí nǐ	
你追随死亡	
nǐ zhuī suí sǐ wáng	

We meet with the bamboo swinging in the snowstorm, but it stood and survived. We see the personification and metaphor in the image of the bamboo: so the noble man should be like a bamboo in the snowstorm, should be a stable and reliable, being a real “好汉” (“hǎo hàn” – “real Chinese man”).

In the poem “东方的想像” (“Dōng fāng de xiǎng xiàng” – “The Eastern Fantasy”) the bamboo appears as the symbol of luxuriousness and majesty:

东方的想像	The Eastern Fantasy
...豪华的时代	...The epoch of luxuriance
Háo huá de shí dài	The guests are on the banquet
在宴请它的客人	Horn, perfect wine
zài yàn qǐng tā de kè rén	The Eastern Fantasy on the bamboo
铜号、美酒	armchair
Tóng hào, měi jiǔ	
竹椅上东方的想像...	
zhú yǐ shàng dōng fāng de xiǎng xiàng...	

In the poem “挽歌” (“Wǎn gē” – “The Knell”) appears the chrysanthemum as the Chinese symbol of grief and bereavement: “...野菊花环迎风飘散...” (“...yě jú huā huán yíng fēng piāo sàn” – “...the wreath of wild chrysanthemum flutters in the wind...”). Through the “wreath of wild

chrysanthemum” Bei Dao reveals the “Secret code of culture” on the one hand, and the feelings of a widow – on the other.

The poem “过冬” (“Guò dōng” – “Wintering”) starts with the words: “醒来：北方的松林...” (“Xǐng lái: běi fāng de sōng lín...” – “I wake up: the Northern pinewood”). The image of a pinewood symbolizes the ideal start of the day...

Making the general overview of Bei Dao’s poetry we can safely say that the floral component of the “Four Noble Ones” (“四君子”) plays a great role in describing the inner world of a Misty poet, as a real son of China. The sophisticated poetic style of Bei Dao gives as a vivid picture of the “Secret code of culture and nation” through the images of the beloved Chinese floral representation.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED):

1. Badoyeva A.A. (2017). Chinese avantgard poetry as being evaluated by literary critics. *Vestnik Buryatskoho Hosudarstvennoho universytety. Pegagogy. Philology. Pholosophie. Ed.No.6* – pages188-192.
2. *Holovchenko V.* (2011). Cultural revolution // Political encyclopedia. Editors: Yu. Levenets (Head), Yu.Shapoval (Vice-head) and others. – K.: Parliamentary edition, 2011. – 382 p.
3. Kobzev A. I. (2001). Categories and key terms of Chinese philosophy and culture // *Eastern cultures universals.* – M.: “Eastern literature” publishing. – pages 220 – 243.
4. Kobzev A.I. and others. (2014). Modern Chinese avantgard poetry (1980 years – the beginning of XXI) – M.: Federal state budget institution of science. Oriental institute RAN. – 900 p. (Scientific notes IV RAN. China. Ed. 15 / Editors: Kobzev A.I. and others). pages 809-817.
5. Kolomiyets N. V., Shekera Ya.V. (2008). Chinese literature (from ancient times to III century): Tutorial for University students / Kyiv Taras Shevchenko National University. – Kyiv: KNU publishing. – 255 p.
6. Michael Schoenhals. ed. (1996). *China's Cultural Revolution, 1966–1969: Not a Dinner Party* (Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe. – 400 p.
7. Haidapova. M.B-O. (2010). History of Misty poetry creation and development. *Vestnik Buryatskoho Hosudarstvennoho universytety. Pegagogy. Philology. Pholosophie. Ed. No. 8.* – pages. 123-128.
8. Shi Han. (2012). Floristic images in Russian and Chinese poetry of the first third part of the XX century. – Volgograd: publishing of “Volgograd national socio-pedagogical university”. – 162 p.
9. Zhang Xudong. (1997). Chinese modernism in the era of reforms. / Xudong Zhang. – Durham, N.C.: Duke university press. – 127-136 p.

INTERNET-SOURCES:

10. <https://anashina.com/xrizantema-v-kitajskoj-kulture/>
11. <http://bookhaven.stanford.edu/2011/06/bei-dao-each-language-keeps-the-secret-code-of-a-culture/>
12. <http://www.shigeku.org/xlib/xd/sgdq/beidao.htm>

**THE IMAGE OF MODERN CHINA IN THE BOOK OF EVAN OSNOS
“AGE OF AMBITION: CHASING FORTUNE, TRUTH, AND FAITH IN
THE NEW CHINA”**

Arkhylova Aleksandra, Ohienko Kateryna

Modern China is a really unique country. With huge amount of information about it, it is hard to find out the truth. The best way to understand the real situation, exact seeing with your own eyes, of course, is to read books of independent authors. Evan Osnos is a good example of such person, who spend some time in China and knows everything from inside, and same time independent from Chinese government.

In the pages of the New Yorker, Evan Osnos has portrayed, explained and poked fun at this new China better than any other writer from the West or the East. In “Age of Ambition,” Osnos takes his reporting a step further, illuminating what he calls China’s Gilded Age, its appetites, challenges and dilemmas, in a way few have done.

Two themes drive this compelling and accessible investigation of the modern Middle Kingdom. The first is hunger. China is living through “a ravenous era,” Osnos declares early in the book. And it’s a hunger not just for meat — the consumption of which has increased sixfold since the 1970s. After 40 years of dead-end Maoism, Chinese are combing the globe for commodities, wealth, experiences and respect. The second theme is the chase. “All over China people were embarking on journeys, joining the largest migration in human history,” Osnos writes, and he doesn’t mean that just in physical terms. He peppers the book with tales of characters making spiritual, economic, emotional and philosophical expeditions that have transformed their lives and the world as we know it[1].

And it all has happened so fast. As Osnos notes, the 1980 edition of China’s authoritative dictionary, “The Sea of Words,” described individualism as “the heart of the Bourgeois worldview, behavior that benefits oneself at the expense of others.” But today Chinese have embraced the idea that they can be the agents of their own fate with an alacrity that perhaps only an American observer can really understand.

Dividing the book into three sections, Osnos depicts the pursuit of wealth, freedom and something to believe in. Along the way the reader is treated to a series of finely wrought portraits of Chinese searchers. We meet Lin Yifu, who as a young officer in the army on Taiwan makes the remarkable decision to swim to China in 1979, then earn a doctorate in economics at the University of Chicago and, as the World Bank’s chief economist, become one of the principal cheerleaders of China’s hybrid economic model of unfettered capitalism and state control.

There’s Gong Hainan, a peasant who founded a dating Web site in a typical rags-to-riches story that has become central to China’s sense of itself.

Tang Jie is a philosophy student at a leading university in Shanghai whose problems with the Western media's portrayal of China's treatment of Tibet give Osnos a way to explore the critically important world of Chinese nationalism and its fixation that the West is out to get China. The prominent dissidents Ai Weiwei and Liu Xiaobo also receive deeply insightful treatment. In all, Osnos ranges omnivorously between rich and poor, Christians and Buddhists, the patriotic and the oppressed, moguls and Mafiosi, democrats, dissidents and dogged supporters of the regime[1].

Osnos's book brings to mind "Chinese Characteristics," written by the American missionary Arthur H. Smith in 1894; it was the most widely read book on China well into the 1920s. "Chinese Characteristics" is riddled with the patronizing racism of the time, but it's also deeply insightful. Smith's description of the Chinese concept of "face" inspired China's best-known writer, Lu Xun, to compose his most famous short story, "The True Story of Ah Q."

Osnos's examination of Chinese ambition is equally ambitious in revealing the national traits of modern Chinese. While Chinese describe themselves as more cautious than Americans, Osnos notes at one point, psychological research has shown that they take consistently higher risks with their investments than Americans of comparable wealth. In most developing countries, the educational level of parents is a decisive factor in determining how much a child will earn in adulthood; but in China, Osnos writes in another section, "parental connections" — not education — are the key, making urban China one of the least socially mobile places in the world.

And finally, amid all of China's frenetic energy and miraculous economic growth, Osnos observes that its Gilded Age is an era without any "central melody"; there's a huge spiritual hole in the middle of the Chinese soul, and, he argues, it makes that great country's future uncertain and a bit scary for them and for us — an insight Smith would understand.

REFERENCES

1. <https://www.washingtonpost.com/opinions/review-age-of-ambition-chasing-fortune-truth-and-faith-in-the-new-china-by-evan-osnos>
2. Evan Osnos. *Age of Ambition: Chasing Fortune, Truth, and Faith in the New China*. 2015. C. 57

HALLUCINATORY REALISM IN THE NOVEL "THE REPUBLIC OF WINE" BY MO YAN

Huz Anastasiia, Ohiienko Kateryna

"The Republic of wine" is a novel written by Mo Yan. This literature work is a bright pattern of postmodernism that can be truly considered a masterpiece with a complicated unpredictable plot, diverse ideas and problems, literature techniques and unique characters. In 2012 the novel was awarded with

the Nobel Prize. Most literary critics define the style of the novel as hallucinatory realism. But the hallucinatory realism isn't a separate literature style and is not clearly distinguished as an independent literature direction.

Most scientists reckon that hallucinatory realism is a direction of magical realism and is very close to psychedelic aesthetics. The term hallucinatory realism has been used since 1970 in describing works of art. But it got a powerful rise in postmodern literature. This literature branch has borrowed its features from different literature styles and aesthetics. The most remarkable influence is the influence of psychedelic aesthetics. Psychedelic aesthetics means the varied creative practices used to represent altered states of consciousness. The aesthetic challenge is to represent the seemingly unreal as real, to immerse the reader to the hallucinations of conscious. In order to make these hallucinations feel like reality, authors use methods of realism. Writers relied on domestic details and psychological realism to unify this states with the reality.

Psychedelics gave writers, artists and filmmakers an impulse to develop new approaches, such as the strategic layering of realist and fantastic modes, invention of new language, metaphors and visual forms to capture these unusual, nontraditional experiences[1].

Hallucinatory realism has borrowed several features from magical realism. The time in such works is commonly timeless, metaphors are usually treated as a reality, myths, legends and folk are often used in the text. The narration changes during the text from homodiegetic to heterodiegetic, author often switches from inner monologues to dialogues.

Reading the novel we can distinguish many of mentioned features. The first thing is chronology. The scenes of the novels change very fast, but at the same time it seems that the adventure of the main character lasts the whole eternity. The exact time isn't mentioned at all, so the novel is actually timeless. Timelessness pressures on the character's consciousness, his thoughts are clouded and he can't control his actions. For example, we can see that in the scene where the main character Din wakes up in the old revolutioner's hut and sees that the old man died and rats are eating his body, so no one can now how much time he spent there. The second thing is the structure of the novel. The events of the main plotline are complemented with the events from secondary plotlines, at first it seems that the novellas inserted in the text of the novel have nothing common with the main plotline, but chapter by chapter we can see common symbols, characters or ideas. All novellas are connected with the image of "meat children", and every story in its way connected with this metaphor. The third thing is that the author depicts condition of human's consciousness in its altered state. Din Gouer is almost always in the state of alcohol drunkenness, that's why there are a lot of hallucinations; the character is on a certain edge between reality and his own hallucinations. Sometimes even the reader cannot identify if it is real event or it's not. With help of depicting of altered states of

the consciousness author makes the character lost in space and time. This feeling escalates with the describing of dizziness, nausea, visual and sound hallucinations. The next thing is using legends and myths in the novel. Readers can find in the texts national Chinese legends and symbols: the legend about unearthly powerful men who gathered nests of swallows, monkeys who were making wine in the woods in mountains and the professor who left his regular life to find this monkeys and stayed in the wood; magic black donkey that came from the sky with a mystic boy covered with scales riding it. In addition to it the text of novel is full of fantastic scenes: for example, the little imp – a baby in red clothes that killed several adult security guards; a boy in scales who turned into a donkey.

To unify the hallucinations with the reality the author describes the main character in details as a confident man who has a big authority and respect. Every his thought and step is depicted carefully, from psychological point of view. That's why it is almost impossible to differentiate hallucinations from the reality, because the readers see that story inside of character's mind. In the end of the novel the author himself becomes one of the characters and watching himself from the point of narrator.

As a conclusion it is necessary to say that Mo Yan was a novator creating modern pattern of psychedelic aesthetic literature. By means of depicting hallucinations and fiction scenes author expresses the idea of national degradation. The character of Din Gouer is a symbol of modern Chinese society with its harmful habits and addictions. Using that balance on the edge of the reality and hallucinations author shows how easy to lose oneself.

REFERENCES:

1. Dissertation "ALTERED STATES: THE AMERICAN PSYCHEDELIC AESTHETIC" by Doctor of Philosophy in the field of English Lana Cook

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ У ТВОРАХ ЛУ СІНЯ НАПИСАНИХ ПІД ВПЛИВОМ М.В.ГОГОЛЯ

Крамаренко А. О., Кривоніс М.І.

"Божевільність – це прикриття для поприща, щоб різко казати правду про свавілля чинів та капіталу" [1]. Саме цією цитатою В.І. Куліша можна узагальнити ідею боротьби, тому к актуальність боротьби з соціальною нерівністю та прагнення розвинути державу було головною метою як у часи життя М.В.Гоголя на території України (1 пол. ХІХст.), так і Лу Сіня (1 пол. ХХст.). Ця проблема і до сьогодні залишається першочерговою як і КНР так і в Україні.

Мета роботи – визначити актуальність проблематики твору Лу Сіня "Записки божевільного" в часи написання твору та сьогодні на території Китаю та України.

Лу Сінь (25 вересня 1881- 19 жовтня 1936) – китайський письменник, який зробив величезний внесок у розвиток літератури та соціально - політичної думки Китаю. Саме його вважають основоположником сучасної китайської літератури.

Нас у першу чергу цікавить, як вплинули твори М.Гоголя на творчість Лу Сіня.

Як відомо, відомий український письменник М.В.Гоголь народився 1821 року на Полтавщині. Він був письменником - революціонером у боротьбі проти бюрократизму. У своєму геніальному творі "Мертві душі" Гоголь одночасно піднімає тему кризи держави і показує з чим безпосередньо це пов'язано. Автор розповідає про те, що саме душа – це природа людини, без якої в житті немає ніякого сенсу.

Дійсно, твір "Мертві душі" можна назвати втіленням соціально – політичних проблем того часу: стану поміщицьких господарств, морального вигляду поміщицького й чиновницького дворянства, їхніх взаємин з народом, доль народу й батьківщини.

Проблематика творів М.Гоголя та його неповторний стиль вплинули на творчість китайського письменника Лу Сіня. У творах обох письменників висвітлюються проблеми патріотизму, соціальної нерівності. Головною причиною цього було схожість соціально – політичного положення на території Китаю та сучасної України, а також соціальне розшарування.

Так, у 1918 році Лу Сінь вперше використав свій псевдонім у публікації невеликого твору на байхуа «Записки божевільного», який увійшов до збірки «Клич». «Ідея моїх пізніше з'явившихся «Записок божевільного» в утіленні патріархального ладу та зла конфуціанського вчення поведінки людини у суспільстві. Гнів у цьому творі у порівнянні з гоголівським набагато сильніший» [2] Звернення Лу Сіня до образу божевільного було не випадковим. Розглядаючи проблему взаємостосунків особистості та суспільства, Лу Сінь брав до уваги історичну позицію свого народу, в якому цей образ посідав чільне місце.

Типологічна схожість китайського та українського народів підлягала і нині лишається під впливом прийнятих суспільних норм. Маска «божевільного» - це можливість вести себе інакше, обираючи власний життєвий шлях.

Герой Лу Сіня живе страхом за своє життя та тривогою за майбутнє кривдників. «Хочуть пожирати людей, та самі бояться, аби їх не пожерли, з підозрою дивлячись одне на одного» [3]. Лу Сінь запевняє народ: «Ви можете виправитися, тож робіть це щиро!

Актуальність проблематики творів "Мертві душі" та "Записки божевільного" важлива і сьогодні як у Китаї, так і в Україні. Так само, як і 200 років тому, в Україні першочерговою є проблема соціальної нерівності, бюрократизму, а також необхідність поштовху народу на вищий щабель розвитку. Так само і в Китаї актуальним є вирішення проблеми соціального розшарування, міграції та корупції.

Сьогодні, як Україна, так і Китай у процесі бурхливого розвитку. Важливим залишається пам'ятати і не повторювати помилок наших пращурів. Головною метою сучасної людини має бути прагнення розвиватися як особистість – сильна, вольова, рішуча та патріотично налаштована.

Саме на цьому у своїх творах наголошували М. Гоголь та Лу Сінь : основою держави є патріотична нація, тому ріст самосвідомості громадян веде до нового шаблю розвитку усієї держави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулешов В.И. История русской литературы XIX века. М.: Академический Проект, Триеста, 2004. С. 286.
2. Серебряков Е.А. Указ. соч. С.226.
3. Гоголь Н.В. Полное собрание сочинений. В 14 т. Т. 3. Повести. М.: Издательство Академии Наук СССР, 1938. С. 69.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОЛОРАТИВІВ У ПОЕЗІЇ МІЯДЗАВІ

Кривенко Яна Сергіївна , магістр 1 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: к.ф.н., доц. І.А.Бикова

Сучасні дослідження в галузі лінгвістики відображають зростання зацікавленості вчених щодо ролі фактора людини у становленні та функціонуванні мовної системи. Семантика номінативних одиниць і особливості їхньої мовленнєвої реалізації вивчаються з урахуванням таких факторів, як асоціативно-образне сприйняття позначуваних реалій, їхня значимість у культурно-символічних та інших системах, що склалися в певному соціумі.

Мета даної статті проаналізувати особливості використання колоративів у поезії Міядзави Кенджі. Він прожив дуже коротке життя (1895-1933), але відзначається сучасниками не тільки за поетичний таланти, а й за те, що його творчість, зараз, після руйнівних землетрусів 1995 і 2011 років, допомагає японцям, які не впевнені в майбутньому, знаходить в його творах ідеали, що допомагають справлятися з найскладнішими проблемами нашого століття.

У японському мовознавстві семантикою кольору займаються доволі великий проміжок часу, а найвідомішими дослідниками вважаються Акіко Мацумото, Кацумі Юміока, Кіміе Тада, Садао Хібі, Сейкі Нагасакі, Тосіхіко Ідзуцу, Харуйоші Нагумо та інші [4,25]

Звертаючись до історії системи кольору позначень, слід зазначити, що базовими термінами кольору японської мови можна назвати 4 колоратива: shiro / shiroshi - білий; aka / akashi - червоний; ao / aoshi - зелений / синій / блакитний; kuro / kuroshi - чорний. Існує припущення, згідно з яким на більш ранньому етапі в японській мові існувало тільки 2 базових колоратива: aka - теплий / світлий (звідси akaui - світлий); kuro - холодний / темний (звідси kugai - темний).

Предметом нашого дослідження є такі кольороназви: «білий», «чорний», «червоний» та «синій» в індивідуальній картині світу Міядзави Кенджі. Він був сонячною людиною, цінував усе живе та прищеплював цю любов своїм учням, любив блукати полями й горами, вивчаючи мінерали, їздив по селах, навчаючи селян, як правильно удобрювати землю та роздаючи кошти нужденним, за що його прозвали Кендзі-бодхісатвою. Творчий доробок автора складає 18 томів оповідань, поезій та повістей, чернетки яких були знайдені в його кімнаті. Нами зі 10 віршів методом суцільної вибірки нами вибрано 50 колоративів, використання яких поетом було проаналізовано.

У своїй поезії автор використовує всі 4 базові кольори японської мови. У більшості випадків семантика синього кольору повністю збігається із значенням синього кольору в японській культурі. Метафори, які використовує поет, зазвичай пов'язані з об'єктом, для якого характерне володіння даним кольором: soga-iro - колір неба; tugi-iro – колір небосхилу; mizu-iro - кольору води; wasurenagusa-iro - кольору незабудки; abura-iro - колір рослинного. Але в передмові до своєї поеми «Весна і Асура», Кендзі створює незвичайну метафору, порівнюючи себе з «синім вогником». Вогник на ім'я Кендзі мерехтить в гармонії з усім, що є у Всесвіті. Цей вогонь - це життя і ця особистість -вічна. У передмові він пише, що зникає тільки лампа, тобто тіло людини. Вогонь же залишається мерехтити назавжди. Тобто синій колір асоціюється у поета з вічністю.

На другому місці за частотою використовує білий колір - найяскравіший та найщасливіший колір у спектрі творів автора. Він передає: -опис саява сонця та світанку, що ототожнюється в традиційній японській культурі з білим: その成分こそはたしかによあけの白光らしい。 -Цей інгредієнт, безумовно, здається слабким білим світлом.

Відтінки червоного aka. Міядзава нерідко вживає для позначення бурюю масті тварин, рослин і комах (akaei - червоний скат). Найчастіше в якості синонімів akai використовуються численні колірні метафори з компонентом iro (колір). Метафори зазвичай пов'язані з об'єктом, для якого характерне володіння даним кольором: Akasabi iro - колір іржі; Akani iro -

колір червоної глини; Azuki-ро-колір червоних бобів; Ichigo-ро - колір полуниці; Sa-kurai-ро - цвіт вишні; Barano-ро - колір троянди; Beni-ро - колір рум'ян; Momo-ро - колір персика.

Чорний колір автор використовував лише для опису конкретного явища чи предмету. Певного семантичного смислу цей колір у поета не носить. Лише у деяких випадках чорний колір використовувався у переносному значенні: - символ трауру: そのとき俄かに向うから、黒い尖った弾丸が昇って、まっ先きの雁の胸を射ました。 *Рантова пролетіла чорна куля та влучила гусаку прямо у груди.* Використання чорного кольору як би підкреслює неприйняття поетом жестової поведінки з тваринами, він послідовно протистояв їм вбивствам і називав себе шаленим, злим демоном, асурой, який за своїм єством змушений боротися з усіма навколо.

На основі аналізу, можемо сказати, що семантика кольороназв у творах Міядзави Кендзі в основному співпадає із традиційною японською семантикою, створюючи унікальний атмосферний простір, який допоможе читачу повністю зануритися у культуру Японії. Але колоративи Міядзави Кендзі часто використовуються для створення незвичайних метафор, які передають ставлення поета до тварин, рослин, природи, почуттів людини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубь Л. А. Сквозные мотивы языковой картины мира (на примере семантического поля «цвет» в английском и русском языках) : автореф. дис... канд. филол. наук [Электронный ресурс]. – М., 2006. – Режим доступа : [psycholing.narod. ru/auto/golub.pdf](http://psycholing.narod.ru/auto/golub.pdf)
2. 長崎盛輝 日本の傳統色 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.paperbackswap.com/Nihon-Dentoshoku-Sono-SeikiNagasaki/book/476361505X/>

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Кукіна В. М., Обихвіст М. С.

Китай відомий як країна поезії і ритуалів. У стародавньому Китаї було дуже багато жінок, відомих своїми літературними творами, які передавалися з покоління в покоління. У ті часи жінки мали багато обмежень, що вказувало на те, що кругозір жінки-письменниці в древній період був не настільки широким, і тому їх твори були однотипними і вузько направленими. В основному, це твори про романтику любові, розлуки і печалі, чекаючи весни і «осінні» думки. Однак, на відміну від традиційних китайських жінок-письменниць, сучасні письменниці, особливо в новітній час, були вже досить вільні у виборі тем як способу самовираження. У сучасних інтелектуальних жінок змінився світогляд,

вони зруйнували стереотипи про те, якою повинна бути ідеальна жінка і перетворили її в особистість з власними думками та ідеями [1, с. 1].

Процес формування і розвитку жіночої літератури у Китаї традиційно розглядають як явище ХХ ст., що відображає зміни гендерної свідомості та досвіду китайців у контексті суспільно-історичних змін та потужного впливу західної цивілізації. У 20 - 30-ті роки ХХ ст. давня китайська література стала предметом розгляду у працях Се Уляна, Тан Чженбі та Лян Ічженя. Вони довели давні витоки жіночої літератури, вагомий внесок письменниць у розвиток різних жанрів класичної поезії, а також існування “жіночого стилю” в літературі від найдавніших часів. Водночас ці праці відображають традиційний чоловічий погляд на жіночу творчість, цінність якої вимірюється критеріями “чоловічого” канону [2, 85].

Процес засвоєння у Китаї теоретичних засад західного фемінізму відбувається у кілька етапів, що включали переклад, інтерпретацію та адаптацію іноземного матеріалу на китайському ґрунті [2, с. 185]:

1. *Перший етап* (1981 – 1987) знаменує початок освоєння феміністичних теорій китайськими літературознавцями у контексті знайомства із творчістю західних письменниць [2, с. 186];

2. *Другий етап* (1988 – 1995) засвідчує систематизацію засвоєваних у Китаї ідей західного фемінізму, їх осмислення як осібною напрямку літературознавчих досліджень із власною парадигмою методів і стратегій [2, с. 187];

3. *Третій етап* (із 1995 року) засвідчив зростання наукового авторитету жіночих студій у Китаї [2, с. 189].

Розглядаючи жіночі образи в літературі на матеріалі відомого китайського роману Юй Хуа «Брати» (兄弟), можна прослідкувати сучасні уявлення про фемінізм та гендерну нерівність.

В романі показано, що до початку «культурної революції» жінки мали набагато менше прав та свобод. Яскравим прикладом слугує мати «Поголеного Лі», яка страждає від суспільної думки, внаслідок чого завжди ходить з опущеною головою. Деякі з жінок були не впевнені у собі та не могли постояти за себе без підтримки чоловіка, внаслідок чого були вимушені терпіти знущання та образи.

“她胆怯地站在民警的面前，声音抖动着告诉民警她是谁。那个本来应该下班回家的民警对着李光头的母亲大发脾气。。。李光头的母亲可怜巴巴站在民警的面前，民警骂一句，她点一次头，最后民警说：

- 别他妈的点头啦，快走吧，老子要关门了” [3].

Зневажливе звертання міліціонера до літньої жінки, лайка демонструють не лише утиски з гендерної точки зору, але й нехтування у цей період традиційних для китайського суспільства цінностей, серед яких одними з найважливіших є повага до батьків, шанування старших.

“宋钢和林红进行了一个多月的地下爱情以后，决定公开他们的恋情了，当然这是林红的决定。林红选择了电影院。。。 ”

У цьому уривку продемонстровано образ впевненої жінки (Линь Хун), яка ставить себе на рівні з чоловіком і здатна самотійно приймати рішення, у післяреволюційний період «культурної революції». Тобто, під час першого етапу засвоєння теоретичних засад західного фемінізму.

“一个女记者说：你们举行所谓的处美人大赛，其实就是封建主义的男尊女卑，其实就是对女性的歧视。”

“刘新闻摇摇头说：我们都是母亲的孩子，我们都热爱敬重母亲，我们的母亲都是女性，所以我们热爱敬重女性” [3].

Цей фрагмент доводить, що жінки стали боротися за своє місце у суспільстві не боячись бути зневаженими чи ображеними представниками чоловічої статі, а чоловіки, у свою чергу, поступово звикають до подібних змін. У цей період вже активно застосовуються такі терміни як «дискримінація за статевою ознакою» і «феодальний шовінізм», що підтверджує вплив західної культури. Цей приклад гарно характеризує третій етап розвитку фемінізму у Китаї.

Таким чином, роман Юй Хуа «Брати» ілюструє, що жінкам в китайському суспільстві вдалося досягти успіху в своїй боротьбі за встановлення рівних прав та свобод з чоловіками, адже до «культурної революції» в суспільстві існував абсолютний патріархат. З кожним роком посилювався вплив західної культури, який сприяв розвитку сучасних ідей фемінізму та гендерних засад.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хакунова Ж.А. «Женская» литература в Китае: традиции и современное состояние // Молодежный научный форум: Гуманитарные науки: электр. сб. ст. по мат. XLIII междунар. студ. науч.-практ. конф. № 3(42). С. 1.
2. Ісаєва Наталя, Китайська жіноча проза: ревізія канону. Київ, 2000. С. 85 – 191.
3. 余华. 兄弟. 上海, 2005. 256 页.
4. Юй Хуа. Братья. Москва, 2015. 576 с.

ЕЛЕМЕНТИ МАГІЧНОГО РЕАЛІЗМУ В РОМАНІ МО ЯНЯ «КРАЇНА ВИНА»

Ліпкан О.В., Обихвіст М. С.

Магічний реалізм – це художній метод, який полягає у внесенні магічних, «чудесних» елементів в реалістичну картину світу. Він

застосовується не тільки в літературі, а й в образотворчому мистецтві і кінематографі. Його функція, як літературного методу полягає в знаходженні в реальності дивного, незвичайного або фантастичного - тих елементів, завдяки яким реальна дійсність збагачується поетичним, сюрреалістичним і навіть символічним духом.

В китайській літературі «віяння» західного магічного реалізму тісно сплелось з китайським літературним напрямком «пошуку коріння», який з'явився як реакція на тоталітарну партійну диктатуру в період, коли при владі був Мао Цзедун.

Мо Янь належав до покоління, що називало себе літераторами «пошуку коріння», натхненного творчістю латиноамериканських авторів. І його магічний реалізм – це не «гра в казку», а відображення особливостей самої реальності. Письменник, кидаючи виклик оповідальним стилям літератури та літературі в цілому, перетворює огидне, бридке, в щось чудесне і магічне. Він руйнує всі мислимі перешкоди, часом вводить в оману в спробі донести до читача свої думки. Його роботи вражають, події несуться стрімко і заплутано, що змушує зануритися в його атмосферу.

Так, наприклад, роман «酒国» («Країна Вина») – саме втілення не тільки політичної сатири, а й гротескне відображення людського існування в сучасному суспільстві.

Роман має дві сюжетні лінії – детективну, де спеціальний слідчий Дін Гоуер розслідує діло «м'ясних дітей», друга – серія листів між самим автором та його послідувачем (немає такого слова, що ви мали на увазі?), майстром винної справи Лі Ідоу, який пропонує першому прочитати свої літературні спроби, тісно пов'язані з лінією Діна Гоуера. Магічний реалізм з'являється в обох лініях.

У наведеній нижче цитаті прояви магічного реалізму демонструються через канібалістичні бажання людей здати старого вартівника до спецвідділу кулінарії, де його мають приготувати по всім правилам. Деякі, навпаки, зауважують, що його м'ясо буде застарим. Тобто, ніхто навіть не висловлює і слова проти того, щоб вбивати і їсти того вартівника.

«这条老狗，作恶到了头。” –“卖到烹调学院特餐部吧。” –“老狗煮不烂。” –“特餐部要的是白嫩男婴儿，才不要这老货哩!” –“送到动物园里喂狼吧。” –“狼也不喜得吃。” –“那就送到特种植物试验场去熬肥料吧»

Дін Гоуер – один з головних героїв роману, який також присутній в багатьох «магічно-реалістичних» ситуаціях. З самого початку та протягом всієї сюжетної лінії Дін Гоуер зіштовхується с надзвичайною дикістю, але при цьому це не зовсім дивує його, навпроти – здається, що з таким спеціальні слідчі та верхівка їх підрозділу, що передає йому це завдання, стикається майже кожного дня.

«他想到蜜蜂。蜂蜜。蜜钱婴儿。此行任务重大，不敢马虎»

По-перше, «варені в меду немовлята» це не є звичним явищем сучасної культури, це – канібалізм, і в сучасному світі, це скоріше психічне відхилення. Його зображення в декораціях культури Китаю, де і понині існує культ їжі з великим різноманіттям можливих страв, як делікатесу, поруч із смаженими качконосами, ведмежими лапами та ластівчиними гніздами. В романі Мо Яня пліч-о-пліч з самим явищем «колективного канібалізму» існують також кулінарна академія, центр особливих закупок, пов'язані з цим явищем. Як, наприклад, досить звичайний урок в кулінарній академії очами Лі Ідоу, кого єдиного схвилював той факт, що ніхто зі слухачів під час лекції та демонстрації професором (його тещею, до речі) процесу не жахнувся і не покинув аудиторію:

«我们即将宰杀、烹制的婴儿其实并不是人，它们仅仅是一些根据严格的、两厢情愿的合同，为满足发展经济、繁荣酒国的特殊需要而生产出来的人形小兽。它们在本质上与这些游弋在水柜里待宰的鸭嘴兽是一样的，大家请放宽心，不要胡思乱想，你们要在心里一千遍、一万遍地念叨着：它们不是人，它们是人形小兽。她很潇洒地抓起藤条教鞭敲了敲水柜的边缘，又一次重复着：它们在本质上与鸭嘴兽没有区别»

Поряд з «м'ясними немовлятами» в один ряд автор ставить вино – що не дивно, бо роман і називається «Країною вина» не просто так. Але вино було в цій «країні» ще задовго до того, як в кулінарній академії створили перший делікатес з трирічного хлопчика. «Країна вина» хизується бути батьківщиною для майже всіх видатних діячів Китаю, включаючи навіть імператорів. І справді, в цьому романі, Цзюго і його столиця Цзючен є справжніми легендами, майже загубленими для всього сучасного світу – як Макондо у Г. Гарсія Маркеса.

«杨贵妃是咱酒国嫁出的女儿，每次沮泉水滑洗凝脂时都要在池子里倒上一桶咱酒国酿造的高粱酒，要不她的皮肤哪里会那般光滑，她的神态哪里会像一枝海棠春带雨？汉高祖是咱酒国人的儿子，刚出生时她娘没奶，他爹就往他的嘴里灌烧酒»

Ще одним прикладом незвичної реальності є так звана «кафедра вина», хоча для реальності героїв, що населяють роман і самого Мо Яня, який сам себе органічно вписав в книгу, це також є абсолютно нормальним. Сам Лі Ідоу, автор листів до Мо Яня, є зятем одного з професорів академії, видатним діячем винної справи.

«老头子被这传说中的琼浆玉液也难比的东西搅得半生不得安宁。酿造“猿酒”，让神奇传说变成容器里的液体，是酒国市二百万人民梦里也想的好事，是重点攻关项目，市里投了巨资，老头子是攻关小组的组长，他的三角肌不紧张谁的三角肌紧张?»

Отже, китайський «магічний реалізм» є абсолютно новим явищем в світовій літературі. Він ввібрав в себе риси латиноамериканської літератури, та був профільтований курсом Культурної Революції Мао

Цзедуна. На відміну від європейської культури, та культури європейських переселенців (наприклад, в Латинській Америці), міф був завжди присутній в китайській культурі та повсякденному житті – це обумовлюється віруваннями китайців, для яких навколишній світ був живим у прямому сенсі. А курс Революції, хоча і прокотився по всьому Китаю, не настільки глибоко затрунув маленькі селища, насичені легендами і міфами по сьогодні. В одному з таких як раз і виріс письменник Мо Янь. Його «Країна Вина» є лиш відображенням його власної дійсності, як одного з представників китайського народу з їх китайськими реаліями і особливостями менталітету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гугнин А. А. Магический реализм в контексте литературы и искусства XX века: феномен и некоторые пути его осмысления. Доклады Научного центра славяно-германских исследований. Москва, 1998. С. 5 – 30
2. Желуховцев А. Н. Литература Нового Китая// Духовная культура Китая (энциклопедия). В 5 т. Т. 3. Литература. Язык и письменность. Москва, 2008. С. 172 – 175
3. Мо Янь. Страна вина. СПб, 2012. 446 с.
4. Хузиятова Н. К. Мо Янь // Духовная культура Китая (энциклопедия). В 5 т. Т. 3. Литература. Язык и письменность. М.: Вост. лит. 2008. 360 с.
5. 莫言。酒国。北京, 2003. 284 页。

РОЛЬ БІБЛІОТЕЧНИХ КАТАСТРОФ У СТАНОВЛЕННІ КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Резніченко Г. І., Огієнко К. О.

Історія китайської літератури багата і різноманітна. Наш інтерес становлять моменти, коли література зазнавала втрат у ході історичних подій. У цій роботі розглядається, як бібліотечні катастрофи вплинули на подальший розвиток літератури.

Ми будемо використовувати класифікацію катастроф, яку запропонував Нью Хун (545–610) – головний зберігач імператорської бібліотеки. Він виділяє п'ять найважливіших подій, які ми розглянемо нижче.

Історична подія	Наслідок
213р. до н.е. До влади приходять династія Цинь. Імператор Цинь Шихуанді наказав спалити майже усі книги та вбити книжників.	Знищенню не підлягала технічна література, як медицина, садівництво. Філософські книги та поезія зберіглася в імператорських

	архівах. Доля історичних книг невідома, скоріше за все вони були втрачені пізніше під час пожежі імператорського палацу. [1]
Захоплення столиці Сян Юем в 206р.	Пожежа в імперський бібліотеці продовжувалася кілька місяців. Величезна втрата книжок. [2]
Селянське повстання «краснобрових» 17 р. н.е.	У результаті повстань почалися пограбування та безлад. Були спалені палаци, храми, імператорська школа. [3]
Дун Чжо захопив і зруйнував місто Лоян у 190 р.	Під час пожежі були зруйновані усі храми, палаци, державні установи, звичайні будинки. Величезна кількість книг була втрачена. Рідкісні книги з імператорської бібліотеки були вкрадені. [4]
Під час облоги Цзінчжоу імператор Юань спалює свою власну бібліотеку.	Колекція імператора включала в себе старовинні книги і налічувала десь 140 тис. робіт, які були втрачені. [5]

Отже, Китай декілька разів в історії зазнавав неминучих і колосальних втрат в літературі. І, хоча дуже багато книг було знищено, нові митці, твори та ідеї збалансували втрачене. Деякі книги були врятовані, сховані, переписані по пам'яті.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Chan, Lois Mai (1972), "The Burning of the Books in China, 213 B.C.", The Journal of Library History, - (p101–108)
2. Норд Ноэми «По следам ануннаков: Генетика. Лингвистика. Антропология» - 260 стр
3. severin-book.ru – Режим доступа: <http://www.shaolin.ru/china/history/185/>
4. Paul W. Kroll "Reading Medieval Chinese Poetry: Text, Context, and Culture", Brill (November 21, 2014) – (p 63-65)
5. Wendy Swartz, Robert Ford Campany, Yang Lu, Jesse J. C. Choo. Early Medieval China: A Sourcebook. – University of California Press, 2014 – 720 pages - (p 308)

ОБРАЗ ЖІНКИ У СУЧАСНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

(на матеріалі китайської та англійської мов)

Пацанюк С.П., Віротченко С.А.

В останні десятиліття ХХ-ХХІ століття в сучасному гуманітарному знанні і в світовому мистецтві особливу увагу звернено до гендерних проблем. Численні і різноманітні публікації психологів, соціологів, філософів, лінгвістів, літературознавців, істориків літератури свідчать про це. У зв'язку з цим стає очевидною недостатня вивченість в літературознавстві та лінгвістиці специфіка відтворення жіночих образів як в англійській, так і в китайській прозі. Робота присвячена порівняльному аналізу образу жінки, створеного в китайській та англійській літературах.

Актуальність дослідження зумовлена все ще недостатньою вивченістю жіночого образу у літературі, а також розвитком нових напрямків у лінгвістиці, зокрема, когнітивного підходу, що дозволяє побачити в домінантних мовних засобах сигнали, які допомагають читачеві відтворити образ персонажа. Роль мовних засобів для системної інтерпретації художнього жіночого образу отримує нове освітлення завдяки тому, що об'єктом дослідження обрано сучасний образ жінки.

Розглянувши існуючі у літературознавстві і лінгвістиці точки зору на поняття «образ», ми пропонуємо наступне загальне визначення поняття «художній образ»: художній образ – це основна одиниця художньої форми, система конкретно-чуттєвих засобів, що втілює особливий, власне художній зміст, тобто художньо-освоєну характерність реальної дійсності, яка постає у творі мистецтва, як щось конкретне, і створюється за допомогою словесно-мовних і художньо-композиційних прийомів.

Основними типами класифікацій образів можна вважати предметні (образи-деталі, зовнішні та внутрішні образи, образи характерів і обставин, одиничних і збірних героїв творів); узагальнено-сміслові (індивідуальні, характерні, типові, образи-мотиви, топоси, архетипи) і структурні (автологічні і металогічні). З вищесказаного випливає, що під художнім образом ми розуміємо елемент або частину художнього цілого, фрагмент, який володіє самостійним життям і змістом та створюється автором за допомогою творчого використання багатства літературної мови. При цьому в художньому тексті мовні одиниці всіх рівнів (слово – словосполучення – речення) реалізують подвійність своєї природи і виступають в перетвореному вигляді, будучи засобом вираження не тільки основного змісту (фабули), але і метазмісту (створення художнього образу і надання емоційно-естетичного впливу на читача).

Отже, аналіз дослідницьких робіт, присвячених опису художнього образу, свідчить про те, що образ — це складне поняття, яке перебуває на стику літературознавства та лінгвістики, і йому притаманні такі риси, як

співвіднесеність з дійсністю, різнобічний прояв у художньому аспекті, самодостатність, експресивність, єдність загального і одиничного. З іншого боку, особливості інтерпретації жіночих образів залежать від цілей дослідження, матеріалу, на основі якого вони проводяться, а також від методів дослідження.

Текст проаналізованого роману «АНГЛІЯ, АНГЛІЯ» Джуліана Барнса насичений лексико-стилістичними засобами, особливе місце серед яких займають синонімічні ряди, антонімічні пари і фразеологічні одиниці. При цьому одним з улюблених прийомів автора є «зіткнення» синонімів і антонімів в рамках одного контексту. Саме така їх комбінація дозволяє створити атмосферу емоційної напруги. Проведений аналіз лексико-стилістичних засобів дозволяє стверджувати, що автор при створенні образу головної героїні використовує класичні принципи побудови постмодерністських текстів, насичуючи наратив своїми улюбленими лексико-стилістичними засобами, які сприяють яскравості, незвичайності і запам'ятованості протагоніста.

Твори, написані Розамунд Пілчер, не переповнені складними тропами або реченнями, таким чином, їх можна віднести до автологічних типів розповідей. Авторський підбір слів і словосполучень, вмале використання синтаксичних ресурсів англійської мови в описових і розповідних фрагментах, а також у діалогах має велике значення для створення виразних жіночих образів. У творах письменниці велике місце відводиться жіночим образам, часто саме вони є виразниками основних авторських ідей. Жіночі образи особливо вдаються Р. Пілчер, вона вибудовує їх у відповідності з ідеалом жіночності, демонструючи відмінне знання тонкощів жіночої психології.

Якщо говорити про творчість Чжан Айлін і Су Туна, то у своїх творах вони у повній мірі реалізують усі мовні можливості, використовують традиційну та елегантну письмову мову як основу для створення нової мови, не залишаючи жодних слідів від старої. Вони рівномірно поєднують популярні та прості слова, активно перетворюють структури мови, поєднують складні довгі речення з простими і короткими реченнями в узгодженому та щільному вигляді. Вони майстерно вводять нормативні ідіоми, архаїчні слова, прислів'я та алегоричні висловлювання, які допомагають створити унікальні образи персонажів. Чжан Айлін і Су Тун використовують багато різноманітних метафор, які допомагають читачеві краще зрозуміти та відчувати образи жіночих персонажів, пережити із ними ті ситуації, що так старанно намагається зобразити автори.

І в китайській літературі і в англійській, письменники використовують багато стилістичних засобів для того, щоб відтворити максимально чітко ті жіночі образи, які вони хочуть представити читачеві. Якщо порівнювати англійську та китайську літературу, то можна відзначити, що автори обох країн використовують синонімічні ряди,

антонімічні пари, фразеологічні одиниці, використовують складні тропи або речення, впроваджують нові авторські слова. У зв'язку із тим, що мови мають суттєві відмінності, звичайно, стилістичні засоби для відтворення жіночих образів можуть трохи відрізнятися, в одній мові можуть превалювати одні, в іншій – інші, але у цілому, усі письменники майстерно володіють мовою, вміло використовують різні стилістичні засоби та максимально точно передають жіночі образи персонажів.

БІБЛІОТЕКА-КОЛЕКЦІЯ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО СХОДОЗНАВСТВА

Підвойний Володимир Миколайович, кандидат філологічних наук

Наукова бібліотека України імені В.І. Вернадського

Дескрипція етапів розвитку наукових напрямів українського сходознавства уможлиблює логічну детермінацію ключових позицій, телеологічних основ, історії формування та мотивації створення наукових шкіл і концепцій. Аналітична деталізація етапності розвитку сходознавчої традиції в Україні на основі методів моделювання, реконструкції та дискурсного аналізу сприяє розкриттю важливих моментів її онтогенезу, створює дослідницьку платформу для прогнозування розвитку української орієнталістики у майбутньому.

Формування парадигмальних основ українського сходознавства отримало достатнє висвітлення в аналітичній, критичній та довідковій площині [3], істориками науки створено бібліографічні бази даних наукової творчості А.Кримського, В.Дубровського, Т.Кезми, Т.Груніна, Я.Дашкевича [2], формалізовано та висвітлено процеси інституалізації сходознавчих центрів в Україні у першій половині ХХ ст. [4].

Актуальним завданням для визначення релевантності історичної реконструкції мінливих векторів сходознавчого дискурсу в Україні є дескрипція ресурсної бази спеціалізованих на орієнталістиці бібліотечних мегаколекцій (бібліотека О.Пріцака та бібліотека-колекція А.Кримського), особисті бібліофільські зібрання відомих українських вчених (С.Маслов), бібліотеки дореволюційних навчальних закладів (Київська духовна академія, Колегія Павла Галагана, київські гімназії), бібліотеки сучасних сходознавчих центрів (бібліотека ХНУ імені В.Н. Каразіна, ОНУ імені І.І.Мечнікова).

Компаративний бібліографічний аналіз сконденсованого у провідних книгозбірнях України бібліотечного контенту сприятиме конкретизації історичних шляхів формування джерельної бази української орієнталістики, її місця у сходознавчому дискурсі України, функціональної ролі у формуванні наукового потенціалу, профільних наукових концепцій.

Бібліотека-колекція академіка А.Кримського локалізована у чотирьох бібліотечних установах України – значна частина у спецфондах НБУВ, оперативна скиба особистої бібліотеки А.Кримського перебуває в бібліотеці Інституту мовознавства, профільна частина зберігається у бібліотечному кабінеті Інституту сходознавства. Деякі раритетні екземпляри, які належали А.Кримському, через різні причини інсталювані до книгозбірні Меморіального кабінету-музею Омеляна Пріцака НаУКМА [1].

Попри дифузність фондової бази бібліотека-колекція А.Кримського до цього часу залишається у статусі найпотужнішого бібліотечного сходознавчого ресурсу України. Різнопланові дослідження у царині її історичного розвитку, мотивації формування (Е. Циганкова) і функціонального призначення (Ю.Кочубей) свідчать про потужний потенціал і значення бібліотечної колекції, яке визначав сам А.Кримський відповідно до власних бібліофільських уподобань.

Процедурність поповнення фонду колекції, узагальнений аналіз культурно-історичного фону її появи свідчать про існування відповідної інтенційної програми, що була сформована ще на початку її формування – стати базою для розвитку і підтримки сходознавчих досліджень в Україні. Сьогодні доводиться констатувати факт відсутності «фундаментальної наукової бібліографії» [4, с. 66] колекції та системності її біографічної інсталяції у науковий обіг. Використання інформаційного і ресурсного потенціалу колекції обмежується оперуванням кількісними показниками і демаркаціями раритетності деяких артефактів колекції.

Особливого значення для повернення особистої бібліотеки А.Кримського до українського читача набуває не тільки аналіз сфрагістичного контенту колекції, континуїтету, проведення кодифікаційних процедур над текстовими маргіналіями, зроблених академіком А.Кримським на сторінках більшості книг, а й проблема визначення когнітивного підходу до формування бібліотеки. Жанрове розмаїття колекції, взаємозалежність її тематичної архітекτονіки, графологічний і каліграфічний потенціал (84 мови) уможлиблює його визначення у бібліофільсько-прогресивному вимірі.

Широкий тематичний діапазон бібліотеки-колекції виводить її на рівень міждисциплінарних узагальнень. Синергетичний зв'язок між тематичними сегментами колекції виявляється на усіх рівнях її функціонування – від стилістики та прагматики до метабібліотечних показників.

Найповніше (у тематичному і концептуальному вимірі) представлений у колекції тюркологічний напрямок із чітко детермінованими топіками «Османська імперія», «Середня Азія», «Історія тюркських народів доісламського періоду», «Кримські татари».

Арабістика профільована у книгозбірні раритетними лексикографічними посібниками, підручниками з основ арабської мови та мовознавчих традицій народів семітської групи, нарративними описами арабомовного населення, що були здійснені вченими-мандрівниками упродовж століть.

Тематичний контент «Іраністика» профільований у субтемах літератури (літературна теорія та антології), історії Ірану і його економічного потенціалу, проблем рецепції перського мистецтва в країнах Європи, починаючи з XIX ст. Чітко визначеним і концептуально обґрунтованим тематичним сегментом постає курдологія, що представлена монографічними дослідженнями та аналітичними узагальненнями провідних іраністів XIX ст.

Субкатегоріальним до профільного контенту є тематичний блок «Кавказознавство». Колекція містить значний масив етнографічного, культурно-історичного і економіко-політичного матеріалу країн кавказького регіону, артефакти бібліотеки, крім історичного, культурного, політичного і економічного дискурсу Азербайджану, Вірменії та Грузії, репрезентують раритетні дослідження з проблем палеографії, епіграфіки, нумізматики та соціолінгвістики, які активно розроблялися у світовому орієнталізмі наприкінці XIX – поч. XX ст.

Специфікою концепції (дидактична, джерелознавча) формування колекції, профільними детермінаціями її фундатора позначені тематичні інсталяції з проблем візантології, єгиптології, ассириології та шумерології.

Відповідно до свідчень колег і учнів відомого вченого (Н. Полонська-Василенко, Т. Грунін) бібліотека, сформована А.Кримським, уже на етапі своєї початкової інституалізації набула статусу важливого джерелознавчого ресурсу. Бібліотека стає творчою лабораторією і платформою для наукової роботи українських сходознавців, які входять у сходознавчий науковий дискурс України на початку 30-40 рр. XX ст. (Т.Кезма, Л.Рубінзон), згодом – видатних українських сходознавців О. Прицака, А.П.Ковалівського В. Бейліса.

Бібліотека-колекція А. Кримського характеризується складними процесами свого формування, синергетичними зв'язками субкатегоріальних сегментів, локаційною дифузністю основного фонду. Наукове та національно-культурне значення колекції визначається тим, що вона стала підґрунтям для розвитку сходознавчих ресурсів України, і, незважаючи на різновекторність трансформаційних змін українського сходознавчого дискурсу, сьогодні залишається важливим ресурсом, який потребує деталізованого вивчення і уведення у науковий обіг.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидорчук Т. Матеріали Агатангела Кримського в архіві Омеляна Пріцака / Таїса Сидорчук // Студії з архівної справи та документознавства. – 2012. – Т.20. – С. 80-90.

2. Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. / НАН України, Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського ; редкол.: Матвеева Л. В. (голов. ред.) та ін. ; упоряд.: Е.Г. Циганкова, Ю.М. Кочубей, О.Д. Василюк. – К. : Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського, 2011. – 259 с.

3. Україна – Туреччина: бібліографічний покажчик. Видання Турецького центру інформації та досліджень. Випуск 1 / В.М. Підвойний – ВПЦ «Київський університет», 2013. – 195 с.

4. Циганкова Е. Сходознавчі установи в Україні : Радянський період / Елла Циганкова ; Укр. наук ін.-т Гарвард. ун-ту ; Ін-т критики, НАН України, Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського – К. : Критика, 2007. – 291 с.

ОСОБЛИВОСТІ ГУМОРУ В КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Ткаченко К. Г., Огієнко К. О.

Ключові слова: комічний дискурс, комічне, гумор, китайський гумор, китайський анекдот.

Вважається, що перші ознаки зародження анекдоту в Китаї можна виявити в притчах, які були написані в 770-475 р. до н.е. На кожному з історичних етапів розвитку країни тексти анекдотів мали різне наповнення.

Китайський анекдот у своїх основних характеристиках співпадає зі зразками цього жанру, які існують в інших мовах, але досліджуються анекдоти, які народилися в надрах китайської культури й мають самобутні мовні особливості.

Китайським анекдотам, як і анекдотам інших народів, також властива анонімність, як невід’ємна характеристика аналізованого жанру.

Зміст анекдоту може змінюватися в залежності від комунікативної ситуації та особистості розповідача. Як і в інших мовах, зміст китайського анекдоту є варіативний.

Анекдот, як правило, розповідається однією людиною. У якості слухача можуть виступати як окрема людина, так і група людей. За законом жанру, до адресата й адресанта існує низка вимог [1, с.7].

В індоєвропейських мовах анекдот більш близький до усного, фольклорного жанру. Щодо китайських анекдотів, то завдяки ієрогліфічному гумору як способу створення комічного ефекту, зустрічаються випадки, коли комічний ефект з’являється тільки при прочитанні.

Анекдот повинен бути розказаний повністю, він, на відміну від інших літературних творів, не може бути незакінченим. Такі характеристики притаманні й китайському анекдоту.

Прийнято вважати, що чим коротше анекдот, тим більше він відповідає специфіці жанру. Хоча у більшості випадків китайські анекдоти – це також короткі розповіді, серед них досить часто зустрічаються тексти великі за розміром. 10% анекдотів мають довжину більш ніж 500 знаків.

В Китаї не прийнято відкрито обговорювати політичні питання, критикувати дії керівників держави. Через те в китайських анекдотах злободенні питання зображуються більш відкрито порівняно з іншими китайськими комічними жанрами. Відсутність авторства породжує свободу слова.

Російські та західноєвропейські анекдоти, як правило, не мають назви. Але в китайській лінгвокультурі назві анекдоту приділяється велика увага.

Сьогодні в Китаї друкується велика кількість збірок анекдотів, в яких анекдоти поділені тематично. За допомогою класифікації можна визначити, що саме робить анекдот «китайським».

Такі види анекдотів, як «шунькоулю» та «сехоуоуей» мають яскраво виражену китайську специфіку[2].

За комічною тональністю розмежовуються анекдоти, в яких домінують гумор, іронія, сатира чи сарказм.

За сферою комунікативної діяльності розрізняють, політичні, медичні, армійські, спортивні, релігійні та народні анекдоти.

За типом соціальних відносин виокремлюють анекдоти про кохання, родину, керівників та підлеглих. Національна специфіка в таких анекдотах обумовлена китайським менталітетом та ціннісними орієнтирами.

За допомогою низки мовних особливостей створюється національно-культурна специфіка китайського анекдоту.

Найменші зміни в тонах можуть призвести до кардинальних змін у змісті.

Жанрові ознаки китайського анекдоту можуть бути поділені на універсальні, властиві різним лінгвістичним культурам, а також національно-специфічні, які створюють неповторний колорит китайського анекдоту.

Класифікації, які відображають культурну специфіку китайських анекдотів, розмежовують їх за наступними параметрами: за комічною тональністю, за формою подання, за дійовою особою, за сферою комунікативної діяльності, за типом соціальних відносин, за віком читачів. Мовна специфіка китайських анекдотів полягає у використанні маркерів національно-культурної приналежності (китайські топоніми і антропоніми, назви політичних реалій, відомих творів мистецтва, марок, китайських реалій), а також ієрогліфічного гумору, гри тонами, обігрування діалектних відмінностей, гумор чисел.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каган М. С. Анекдот как феномен культуры // Анекдот как феномен культуры: материалы круглого стола. 16нояб. 2002 г. 2002. С. 5-16.
2. <http://blogs.wsj.com/chinarealtime/2012/12/19/the-top-10-chinese-internet-memes-of-2012/> (дата обращения: 26. 02. 2014).

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ПОЕЗІЇ

Слінець К. О., Огієнко К. О.

Китай є однією з країн-основоположників в жанрі поезії, чиї коріння сягають до першого тисячоліття до нашої ери. Рима була переміжним фактором, що відносить твори до поезії, бо не всі римовані рядки сучасні літературознавці визнають оної. Наприклад, найбільш ранній з відомих китайських філософських текстів, «Книга поезії», містить в собі римовані рядки, які, тим не менш, поезією не зважають[1, с. 56]

Основна маса творів була написана на мові веньянь, і така тенденція була популярною в середовищі китайської творчості до початку двадцятого століття, коли в китайській мові відбулися значні зміни. Не можна випустити з уваги, що особливості мови наклали своєрідний відбиток на стилістику поезії, роблячи її більш щільною, ніж європейська. Традиційну поезію і її зразки прийнято розділяти на чотири техніки (або ж форми): «ши», «ци», «цюй» і «фу». Кожен з них має виключно індивідуальними характеристиками. Наприклад, «ци» протистоїть «ши» щодо структурованості творів - «ци» допускає в собі різні комбінації віршування, в той час як «ши» є прикладом суворої структурованості. «Цюй» об'єднав в собі поезію і прозу, а «фу», в свою чергу, виявився пов'язаний з ще одним найдавнішим творчим началом - музичним виконанням[2, с.98].

Тематика китайської поезії є досить обширною, але основу складають теми любові, романтики та природно-пейзажної лірики. Чималий внесок привнесла в поезію також езотерика, пізнання якої зустрічаються в творчості таких відомих поетів, як Су Ши.

Говорячи про пейзажної лірики, варто відзначити, що цей вид творів ототожнювався з філософським: тут можна знайти вплив великих почав, яке поети черпали з релігії. Початок того, що пізніше сформується в патріотичну лірику, було покладено саме міркуваннями в «поезії садів і полів».

Центральне місце в китайській традиційній поезії займає система образів, яка була сформована під впливом історії, вірувань і навіть політичних ситуацій, що зачіпають цінності рядових жителів, що не може не підкреслювати індивідуальність вищезазначених образів. Лірика на прикладі стійких образів описує китайське уявлення про систему будови

світу. Одними з найпопулярніших образів стали Білий заяць; зелений, синій або блакитний дракон; Великий Межа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу Навчальний посібник / К. : Либідь, 2002.- 590 с.
2. Желуховцев А. Н., Лисевич И. С., Рифтин Б. Л., Соколова И. И., Сухоруков В. Т., Черкасский Л. Е., Эйдлин Л. З. Поэзия III—VI вв.: // История всемирной литературы: В 8 томах / АН СССР; Ин-т мировой лит. им. А. М. Горького. — М.: Наука, 1983—1994. — На титл. л. изд.: История всемирной литературы: в 9 т. Т. 2. — 1984

РОЗДІЛ ІV
ФІЛОСОФІЯ ТА
КУЛЬТУРА КРАЇН СХОДУ

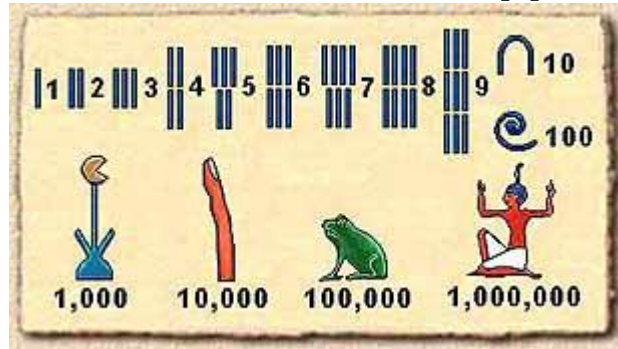
АРАБСЬКІ ЦИФРИ, ЯК ВОНИ ПОЧАЛИ І СФОРМУВАЛИСЯ І ДОСЯГЛИ СВОЄЇ НИНІШНЬОЇ ФОРМИ

Ахмад гарібо гарібо

Кафедра східних мов та міжкультурної комунікації
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

اهتم العرب المسلمون منذ القدم بعلوم الحساب والرياضيات، فاخترعوا الهندسة وطورها، والجبر، وقاموا بإيجاد أرقام وأعداد عربية مناسبة تساعدهم على أن يقوموا بالعمليات الحسابية والرياضية بسهولة ويسر، فقد كانت الأرقام الأبجدية هي المتداولة في ذلك الوقت، فاخترعوا الأرقام العربية الجديدة في العصر العباسي بدلاً منها، فاستخدمها العرب المسلمون، ومنهم انتشر إلى معظم بلدان العالم، وتعد هذه الأرقام من سمات التقدم الحضاري والثقافي للشعوب العربية الإسلامية [1].
وفيما يلي أهم المراحل التاريخية التي مر بها نظام الترقيم وأشكاله عند الحضارات القديمة عبر التاريخ و الدور الذي قامت به الأرقام العربية في النهضة الإنسانية، و الترقيم عند العرب:
1: نظام الترقيم الفرعوني:

يعود أقدم تاريخ مسجل للأرقام إلى عام 3400 قبل الميلاد في مصر. فقد كتب المصريون القدماء الأرقام في صورة خطوط وأشكال هندسية بسيطة، فالأرقام 1، 2، 3، كتبت على هيئة خطوط عمودية متجاورة، وكان الخط الأفقي عندهم يمثل الرقم (4) وكتبوا الثمانية على شكل خطين أفقيين أحدهما فوق الآخر، والعشرة على شكل حدوة، والألف على شكل زهرة اللوتس، والمائة على شكل لفافة مطوية، والعشرة آلاف على شكل إصبع معقوف والمائة ألف على شكل سمكة، والمليون على شكل رجل رافع يديه إلى أعلى (متعجباً)، والعشرة ملايين على شكل رأس إنسان. وحينما يكتب عدد بطريقة قدماء المصريين فإنه ترسم العلامات الدالة على الأرقام المكونة لهذا العدد، ولا يشترط الترتيب بالنسبة لموقع العشرات والمئات والآلاف، لأن لكل علامة قيمة محددة تقرأ أينما وضعت [2]. حيث كانت رموز الأعداد الهيروغليفية تكتب كما بالشكل أدناه [3]:

ثانياً: الترقيم السومري والبابلي:

تقع حضارة السومريين والبابليين على حوض الرافدين (دجلة والفرات)، ويعود تاريخ الحضارة السومرية إلى خمسين قرناً قبل الميلاد، إلا أن الكتابة عرفت لديهم منذ القرن الخامس والثلاثين قبل الميلاد، فهم في ذلك كالمصريين الفراعنة، بيد أنهم لم ينقشوا على الحجر، ولم يكتبوا على الورق، وإنما صنعوا من الطين قوالب، فكانوا يكتبون عليها ثم يجففونها، ويشؤونها فتصير أجراً [4,5]. وفي عام 3000 قبل الميلاد استخدم سكان وادي الرافدين الأرقام، وكتب السومريون والبابليون الأرقام مستخدمين أشكالاً مسمارية أفقية أو عمودية يحدد عددها ووضعها بالنسبة إلى بعضها البعض قيمة كل عدد من الأعداد، كما في الشكل التالي [2]:

۲ 1	۱۲ 11	۱۱۲ 21	۱۱۱۲ 31	۱۱۱۱۲ 41	۱۱۱۱۱۲ 51
۲۲ 2	۱۲۲ 12	۱۱۲۲ 22	۱۱۱۲۲ 32	۱۱۱۱۲۲ 42	۱۱۱۱۱۲۲ 52
۲۲۲ 3	۱۲۲۲ 13	۱۱۲۲۲ 23	۱۱۱۲۲۲ 33	۱۱۱۱۲۲۲ 43	۱۱۱۱۱۲۲۲ 53
۲۲۲۲ 4	۱۲۲۲۲ 14	۱۱۲۲۲۲ 24	۱۱۱۲۲۲۲ 34	۱۱۱۱۲۲۲۲ 44	۱۱۱۱۱۲۲۲۲ 54
۲۲۲۲۲ 5	۱۲۲۲۲۲ 15	۱۱۲۲۲۲۲ 25	۱۱۱۲۲۲۲۲ 35	۱۱۱۱۲۲۲۲۲ 45	۱۱۱۱۱۲۲۲۲۲ 55
۲۲۲۲۲۲ 6	۱۲۲۲۲۲۲ 16	۱۱۲۲۲۲۲۲ 26	۱۱۱۲۲۲۲۲۲ 36	۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲ 46	۱۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲ 56
۲۲۲۲۲۲۲ 7	۱۲۲۲۲۲۲۲ 17	۱۱۲۲۲۲۲۲۲ 27	۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲ 37	۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲ 47	۱۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲ 57
۲۲۲۲۲۲۲۲ 8	۱۲۲۲۲۲۲۲۲ 18	۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲ 28	۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲ 38	۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲ 48	۱۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲ 58
۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 9	۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 19	۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 29	۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 39	۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 49	۱۱۱۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 59
۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 10	۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 20	۱۱۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 30	۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 40	۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲ 50	

ثالثاً: الترقيم الإغريقي، والروماني (اللاتيني):

لعب الإغريق دوراً بارزاً في تقدم الحضارة العالمية، لكن ينبغي أن يعلم أنهم استفادوا كثيراً من الحضارات التي سبقتهم، كالسومرية، والآشورية، والبابلية، والمصرية القديمة، والهندية، كما استفادوا كثيراً من الفينيقيين الذين استعملوا في الألف الأولى قبل الميلاد الحروف العددية، فتعلم الإغريق من الفينيقيين الكتابة - ولم يكونوا يعرفونها - وأخذوا عنهم حروفهم، واستعملوها مدة طويلة في كتابتهم، وكذلك في الرمز لأرقامهم على قول، إلى أن تغيرت لغتهم بمرور الزمن، فتغيرت بذلك الحروف [6,7].

رابعاً: الترقيم الهندي:

وصل الهنود درجة عالية من سلم الحضارة الإنسانية، وقدموا في علم النجوم والحساب مذاهب انتهجها الناس من بعدهم، أن الهند كانت في قديم الزمان الفرقة التي فيها الصلاح والحكمة، فإنه لما تجيئت الأجيال، وتحزبت الأحزاب، حاولت الهند أن تضم المملكة، ونصبت لها ملكاً، وهو البرهمن الأكبر، والملك الأعظم، والإمام فيها المقدم، وظهرت في أيامه الحكمة، وتقدمت العلماء...وانقاد له الهند، وأخصبت بلادها، وأراهم وجه مصالح الدنيا، وجمع الحكماء فأحدثوا في أيامه كتاب (السند هند [8]).

أن أقدم إشارة إلى الأرقام الهندية وردت في كلام للراهب السرياني (ساويرس سيخت)، الذي كان في دير قنسرين، ضمن كتاب له وضعه بعد سنة 622م، وهذه السنة توافق عام الهجرة النبوية الشريفة، وقد أخذ فيه على الناس ضيق أفقهم باقتصارهم على تلقي ما عند الإغريق، مع أن غيرهم - وهم "الهنود" - أتوا بعلم مفيد جداً، وذلك أنهم بتسع إشارات فقط يرمزون إلى أي عدد كان [9].

خامساً: الترقيم العربي:

اعتمد العرب في تدوين حساباتهم قبل ظهور الإسلام وبعده على طريقتين:

أولاً: التعبير عن الأعداد بالكلمات: فيقال مثلاً: "ستمائة وثلاثون ديناراً" عندما يراد التعبير عن الرقم (630).

ثانياً: طريقة حساب الجمل: وتقوم هذه الطريقة على اعطاء كل حرف من الاحرف الهجائية رقماً يدل عليه، وهذه الطريقة مأخوذة عن الساميين [10]. وقد رتبوا حروف أبجد على النحو التالي: أبجد هوز حطي كلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ [11]. والجدول التالي يوضح دلالة كل حرف [12]:

الآحاد	أ	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
العشرات	ي	ك	ل	م	ن	س	ع	ف	ص
العقود	10	20	30	40	50	60	70	80	90
المنات	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ
	100	200	300	400	500	600	700	800	900
الألف	غ								

مثلاً: لكتابة العدد 1240 نكتب "غرم". لأن $م = 40$ ، $ر = 200$ ، $غ = 1000$ حيث أن: $1240 = 40 + 200 + 1000$. وهذا الترقيم الأبجدي الذي انتهجه أهل المشرق والمغرب، يعتمد على النظام العشري الساذج؛ إذ قسموه إلى منازل) أحاد وعشرات ومئات ثم الألف(، بيد أنهم لم يعرفوا فيه الصفر [13]. بعد ذلك أتت طريقة الأرقام المعروفة حالياً والتي تعتمد على النظام العشري. بدأت قصة الأرقام العربية عند العرب المسلمين إلى عام 154هـ \ 771م، عندما وفد إلى بلاط الخليفة العباسي المنصور فلكي هندي، ومعه كتاب مشهور في الفلك والرياضيات هو "سدهانتا" لمؤلفه براهما جوبتا الذي وضعه في حوالي عام 6هـ \ 628م مستخدماً فيه الأرقام التسعة: ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ قبل أن يضيف العرب بعد ذلك الصفر.

في عام 813م استخدم الخوارزمي الأرقام الهندية في الأزياج، ثم نشر في عام 825م رسالة تعرف في باسم "الخوارزمي عن الأرقام الهندية". وما لبث لفظ الجورثم أو الجورسم أن أصبح معناه في أوروبا في العصور الوسطى طريقة حسابية تقوم على النظام العشري. وعرفت هذه الأرقام أيضاً بالأرقام الخوارزمية نسبة إلى الخوارزمي. ومن هذا الكتاب عرف المسلمون حساب الهنود، وأخذوا عنه نظام الترقيم، إذ وجدوه أفضل من حساب الجمل أو حساب أبجد المعمول به عندهم. وقد صمم الخوارزمي الأرقام بعدد الزوايا التي يحتويها كل رقم، فالرقم واحد يحتوي على زاوية واحدة، والرقم اثنان يحتوي على زاويتين، وهكذا باقي الأرقام، وسيوضح الشكل القادم شكل الأرقام بالزوايا [13].

الرقم	1	2	3	4	5	6	7	8	9
الشكل									

اختلف المؤرخون في أصل الصفر ومنبته، فرجح أكثرهم، - أنه هندي الأصل، كما أن العلماء السابقين الذين تكلموا عن الأرقام الهندية والحساب الهندي ذكروا الصفر ضمن كلامهم في هذا المقام [14]. اعتمد العرب نظام الأرقام الشرقية (الهندية)، حيث كتب بها معظم التراث العربي العلمي، كما أنها تحمل ثمة اللغة العربية من حيث اتجاهها من اليمين إلى اليسار [15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1-<https://www.alukah.net/library/0/29751/>
- 2-<http://www.alargam.com/math/1/1.htm>
- 3-http://si7atna.blogspot.com/2012/03/blog-post_8654.html
- 4-محمد السراج "الطابع العربي في الأرقام الرياضية"، مجلة اللسان العربي المغربية، العدد الثالث، (65). الرباط، 1966.
- 5- محمد عبد الحكيم يونس بخاري، "الأرقام العربية"، (18)، 1994.
- 6-عمر فروخ، "تاريخ العلوم عند العرب" (22)، دار العلم للملايين، بيروت ط3، 576ص، 1980.
- 7- قاسم السامرائي: "تاريخ الخط العربي وأرقامه"، بحوث الدورة التدريبية الدولية بمركز جمعة الماجد (1418هـ).
- 8- لأبي الحسن أحمد بن إبراهيم الاقليدسي، "الفصول في الحساب الهندي"؛ تحقيق الدكتور أحمد سعيدان حلب، جامعة حلب، معهد التراث العلمي العربي، 536 ص، 1984،
- 9-<https://ar.wikisource.org/wiki/>
- 10- صالح بن إبراهيم الحسن، "أرقامنا العربية: نظريات في الأصل والنشأة"، مجلة الدرعية، العدد الثامن، 2010.
- 11-<https://upload.wikimedia.org/wikisource/ar/>
- 12-<http://mohamedrabeea.net/library/pdf/d8b63e6d-eb07-45b8-ae28-6f3e79b09d08.pdf>
- 13- مطلوب، "الأرقام العربية" (10)، جامعة بغداد، مؤسسة الرسالة، ص24، 1983.
- 14-<https://www.lahamag.com/article/50539->
- 15-<https://www.arageek.com/2015/09/10/the-arabian-numbers-story.html>

КРИСТОФЕР ФОН РОММЕЛЬ И ОРИЕНТАЛИСТИКА

Быкова Ирина Алимджановна, канд. филол. наук,

доцент кафедры восточных языков

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Со дня основания Харьковского университета в числе шести кафедр на словесном факультете была открыта и кафедра восточных языков. В 1805 году первым преподавателем кафедры стал Иоганн Готфрид Барент, читавший курсы «Грамматики древнееврейского языка», содержавшего сопоставления с арабским языком и примеры из Корана, и «Филологии восточных языков». После преждевременной смерти И.Г.Барента 5 декабря 1805 года около пяти лет университет из-за отсутствия научно-методической базы и преподавателей не имел возможностей обеспечивать развитие ориенталистики. Только в 1810 году на кафедру восточных языков в качестве преподавателя арабского языка и семитской филологии был приглашен молодой немецкий ученый Христофор фон Роммель.

Восточные языки Христофор начал изучать в детстве. Еврейскому языку его учил отец, мечтавший, чтобы хотя бы один из семерых его сыновей посвятил себя теологии. Арабский же язык он изучал под руководством соседа студента, у которого было много книг на арабском языке. Детское прилежание переросло в увлеченность Роммеля восточными языками, особенно арабистикой и привело его в 1799 г. В Марбургский университет, где он слушает лекции Арнорди с толкованием Книги Исаия, посещает занятия по арабскому языку Гартмана, лекции Фридриха Крейцера о древнегреческих историках.

В 1800 году Х. Роммель переходит в Геттингенский университет, где посещает семинар по языкознанию Гейне, который становится его главным научным наставником и способствует участию Роммеля в переводе и упорядочении для конкурса на соискание наград философского факультета арабских текстов об Аравии известного географа Абу-аль-Феди, жившего в сирийском городе Гамати в XIII-XIV вв. Исследование Роммеля было отправлено для рецензирования двум известным зарубежным востоковедам: сэру Вильяму Оусли, издателю альманахов «Asiatic researches» и «Oriental collections», и господина Сильвестру де Заку из Парижа, последний опубликовал детальную рецензию на исследование молодого ученого в «Magazine encyclopedique».

В Геттингенском университете Роммель кроме 12 древних и современных европейских и восточных языков увлекался историей, этнографией, политэкономией, статистикой, правом, медициной, природоведением и музыкой. И это не случайно, ведь энциклопедизм знаний был символом той эпохи.

Следующая научная работа Роммеля, посвященная этнографическому исследованию Кавказа, считавшегося перекрестком

азиатских и европейских народов, была высоко оценена известным географом из Берлина Риттером и замечена в России. Именно благодаря этой работе Х.Роммель через уполномоченного российского министерства получил предложение стать преподавателем в открывавшемся Харьковском университете. Однако у молодого ученого были другие планы. Он блестяще сдал докторский экзамен и защитил докторскую диссертацию. И только в 1808 году, ученый, испытывавший глубокую депрессию в связи с первой французской революцией и желанием Наполеона перекроить карту Европы, заставив оккупированную Германию строить жизнь по французскому образцу, на повторное предложение российского правительства согласился поехать преподавателем в Харьков. И конечно, решающим фактором в его решении стали интересы и планы, связанные с ориенталистикой: территория Харьковской губернии простиралась в то время до черноморского побережья и ассоциировалась в сознании Х. Роммеля с античным Причерноморьем, открывающим ему путь на Кавказ и Константинополь.

Христофор фон Роммель был подходящим кандидатом для преподавания восточных языков в университете, однако, пробыв в Харькове с 1810 по 1815

год, преподавал на кафедре стародавней литературы и оставил след в истории университета как специалист по античности. В эти же годы ученый был президентом основанной при университете Академии наук, один раз избирался (только на год) деканом литературного факультета, некоторое время занимал должность академического казначея и первого ректора созданного при университете педагогического института.

О жизни и работе в Харькове профессор Х.Роммель написал интересные воспоминания, изданные сначала в 1854 г. на немецком языке, а затем в 1959 г. на русском языке в «Южном сборнике» в Одессе и Харькове [1]. В воспоминаниях ученого находят место и его интересы Востоком. Так, чтобы углубить свои знания о Кавказе, он часто общался с генералом Маршаллом фон Биберштейном из Мерефы, известным составителем книги «Flora Caucasia». Познакомился с грузинской плененной принцессой, которую везли в Петербург через Харьков, а профессору Роммелю поручили приветствовать её от имени университета. Во время русско-турецкой войны 1811 года он общался с пленными турецкими офицерами, для которых губернатор Харькова устроил званый вечер, сочувствовал нескольким сотням туркам и арнаутам, расквартированным в Валках, и описывал в своих воспоминаниях некоторых из них. Все годы пребывания в Харькове ученый продолжал мечтать о путешествии на Кавказ и в Константинополь. Однако этим мечтам не суждено было осуществиться сначала из-за эпидемии чумы,

которая остановила его у самого Таганрога, а потом из-за вторжения наполеоновских войск в Россию.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роммель К.-Д. Спогади про моє життя та мій час / Україна в записках мандрівників і мемуарах. Вип.1. – Харків: Майдан, 2001. – 236с.

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ АРАБЕСКИ У БЛИЗЬКОСХІДНІЙ КУЛЬТУРІ

Белоусова Маргаріта Сергіївна, студентка 2 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: канд. політ. наук Панасенко Ганна Сергіївна

З давніх-давен арабеска мала в мусульманській культурі й мистецьке, і, насамперед, духовне значення. Творчість у магометанстві має божественне походження, натхнення розглядається як божа іскра, що дається для здійснення вищого призначення.

Арабеска – це зображення геометричних, рослинних, каліграфічних орнаментів, що має специфічний ритм та образність. Фахівці стверджують, що ритм та образність арабески такі ж самі, як в арабській музиці та поезії.

В арабесці немає фону, тобто вільного місця, що символізує нескінченність Всесвіту. Європейці назвали це «острахом порожнечі».

Арабеска – це те рідкісне явище мистецтва, яке працює не на зосередження уваги на якомусь одному об'єкті, а на її розсіювання. Чергування рослинних лейтмотивів та переходів [1], що ведуть походження від буддійських доктрин та стародавньої символіки лінії, створюють безперервний потік образів.

У цього орнаменту є два значення: вічний рух та різномайття, що близько до поняття Аллаха, та краса світу, Боже творіння, навколо нас[2].

Традиція арабески пояснюється рядом причин, серед яких найважливішими можна визначити дві. Згідно Корану, людина не повинна зображувати, тобто створювати, живих істот, тому що це може робити лише Аллах. Мусульмани обмежуються лише символічними образами людей та тварин у орнаменті арабески. Адже мусульманство – релігія підкресленого, майже екзальтованого Єдинобожжя[2].

Іншою причиною для створення орнаментальної арабески стало переконання, що має основою слова Мухаммеда, про язичницьке походження зображень живих істот – тих, хто населяє матеріальний світ навколо. Геометричні орнаменти мають ще доісламське коріння давніх кочових народів, але з ісламізацією Близького Сходу вони набули нового значення. Уся культура мусульман тісно пов'язана з архаїчною традицією, з неї були узяті численні образи і мотиви магометанського мистецтва, що,

звичайно, не могло не відбитися на світогляді послідовників Мухаммеда[3].

Арабеска – це давнє мистецтво, що необізнаними вважається інтуїтивним, створюваним лише «з веління серця», поривом, що не підкорюється розуму. Але насправді це творіння робиться не тільки з натхнення, але, перш за все, з чітким математичним розрахунком. У палаці Топкапи було винайдено 114 геометричних візерунків, що у XV столітті розробив перський зодчий [3].

На думку вчених, європейський спостерігач не зможе сягнути сенсу арабески, не маючи певної ментальної підготовки. Вишуканість арабської образності, що не має матеріальних аналогів, яку неможна опанувати роздумами, не буде зрозумілою прагматику з Західної культури. Арабеска є нескінченним, як Всесвіт, як пізнання Бога, «потокотом свідомості», ритмічним танцем душі, яка йде Богові назустріч.

З часів хіджри Мухаммеда орнамент арабески прикрашає усі релігійні приналежності мусульман. Християнські церкви були захоплені, перероблені під мечеті та цей релігійний орнамент прикрашав військові знамена ісламських армій і був пронесений крізь час до наших днів[4].

У епохи Ренесансу та бароко ісламський орнамент, з яким Заходу довелось ознайомитись ще у часи Крестових походів, знайшов велику популярність у Європі. Арабеска з'явилась на майоліці, посуді європейців та навіть стала прикрашати палаци королів.

Зараз традиційний орнамент використовується не менш широко, хоча й на меншому просторі. У наш час традиційно мусульманські держави стають світськими та більш не живуть за тими суворими правилами, які диктували їм порядок життя до пізнього Середньовіччя. В умовах глобалізації особливо сприймається західний побут та стиль повсякдення.

На сьогоднішній день арабеска присутня на знаменах та прапорах ісламських республік та деяких радикальних ісламських організацій. Як належність релігії вона використовується тими, хто найбільш близький до мусульманства. Під арабескою відбувалися виступи прихильників «арабської весни» 2011 року у Тунісі та Єгипті.

Жоден символ ані етнічної, ані ідеологічної приналежності не отримав такого розповсюдження, як арабеска. Але ми маємо пам'ятати, що іслам - це не тільки релігія, але й ідеологія також; а подібна єдність релігії та ідеології, якщо вона заповнює духовний простір, не залишаючи місця, стирає поняття етнічного фактора.

Багато держав, які за основу свого існування взяли мусульманство, наносять арабеску на свій державний прапор та герб. Це ісламські республіки Іран, Ірак, Афганістан, що у наш час посідають певне місце на світовій арені, а також невизнана республіка Сомаліленд. Ці держави є

членами міжнародних організацій та грають не останню роль у міжнародних відносинах.

Прикро говорити, що арабеска не є вже тим гіпнотизуючим, чаруючим орнаментом, який у певний час викликав такий живий інтерес та навіть ажіотаж у європейському просторі, бо все частіше сприймається як символ насильства, радикалізму, асоціюється з вбивством та знищенням історичних пам'яток.

У країнах Арабського повстання, таких як Палестина, Сирія, Іран, навпаки, цей візерунок, як і раніше, є популярним. Мусульмани не проводять паралелі між їхнім традиційним духовним орнаментом та екстремізмом, бо вважають, що справжній мусульманин живе в мирі з представниками інших релігій, а арабеска – символ, що не має відношення до насильства.

Отже, арабеска – духовний символ ісламу, що не втрачає свого значення протягом століть та є надзвичайним та чудовим культурно-мистецьким явищем. Хочеться сподіватися, що неоднозначність сприйняття арабески різними народами на сучасному етапі розвитку людства є тимчасовим явищем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Зубко Галина Васильевна/Искусство стран Востока: курс лекций/Г.В.Зубко.—М, 2002. – 117 с.
- 2.4exam [Електронний ресурс] Режим доступу URL: 4exam.info/book_74_glava_27
- 3.Bit.ua [Електронний ресурс] Режим доступу URL : <https://bit.ua/2015/12/arabesque>
- 4.Islam-today.ru [Електронний ресурс] Режим доступу URL: https://islam-today.ru/istoria/iskusstvo_i_arabeski/

РОЛЬ ЖІНКИ У СУСПІЛЬСТВІ САМУРАЇВ

Бондаренко А. Ю., Огієнко К. О.

Усі знають про існування самураїв як умілих воїнів та справжніх шляхетних лицарів. Ця верства населення жила згідно зі своїм кодексом честі, яка мала назву Бусідо.

Бусідо, хоча воно й називається кодексом, не слід вважати формальною збіркою правил, котрими керувались усі самураї. Насправді кодекс вояка піддавався багатьом змінам протягом японської історії, і навіть різні клани тлумачили його на власний лад. Кодекс Бусідо, маючи витоки з морального кодексу самураїв, увібрав у себе його ідеали самодисципліни, поважної етичної поведінки, слухняності та відданості господарю, ощадливості, майстерності бойового мистецтва, честі, виконання обов'язку аж до самопожертви[1,с.45].

Але яка роль була призначена жінці у той період?

Власне в японській мові немає такого слова як жінка-самурай. Тому що визначення "самурай" має на увазі тільки чоловіка, без варіантів. Слово бусі - також містить в собі ієрогліф "чоловік". Тому стосовно до жінок застосовується бугей (武芸者) - «людина бойових мистецтв», тобто онна бугейся (онна - жінка). Така жінка належала до стану самураїв у феодальній Японії і навчена навичкам володіння зброєю.

Бусідо вимагало від жінки розсудливості і безмежної відданості своєму чоловікові з безкорисливим йому служінням, точно так же, як від самурая - його пану. У відповідь вона отримувала повагу чоловіка і його турботу

Однак не слід думати, що жінці відводилася роль лише покірної рабині. Незважаючи на чоловічий характер вчення, а також постулат про повну підпорядкованість дружини своєму чоловікові, бусідо допускало і навіть заохочувало оволодіння військовою майстерністю представницями класу самураїв. Кожна благородна жінка в тій чи іншій мірі опановувала мистецтво короткого клинка і носила маленький кинджал при собі, ховаючи його у зачісці або складках одягу.

У день досягнення дівчиною-воїном повноліття (у 12 років) їй згідно з ритуалом вручався жіночий ніж «Кайкен», який виходячи з ситуації міг спрямуватися нею в тіло супротивника або в себе. Кайкен завжди знаходився при ній - в рукаві або за поясом. Кайкен можна наносити як блискавичні удари в ближньому бою, так і метати його зі смертоносною швидкістю, також кайкен «брав участь» у скоєнні ритуального самогубства («жіночий» варіант цього дійства носить назву Дзигана). Причому, жінки не розпорювали свій живіт як чоловіки, а перерізали собі горло. Ще одним суворим правилом ритуалу було обов'язкове зв'язування власних ніжок, щоб і після смерті виглядати «пристойно». Цнотливість жінки-воїна була настільки важлива, що цінувалася вище за життя. Маленький кинджал кайкен досі вручається в подарунок нареченій на удачу в традиційній японській весільній церемонії.

Опанувати мистецтво гри на музичних інструментах і співом треба було для того, щоб допомогти розслабитися втомленим після служби чоловікам і батькам. Важливим аспектом була і психологія в музиці, бо сама бездоганна гармонія звуків буде звучати механічно, якщо в ній не бере участь душа виконавиці, яка перебуває в ладу з самою собою. Музика і танці мали пом'якшувати характер самураїв, відволікаючи їх від повсякденної суєти. Цінність жінки-самурая визначалася двома сферами діяльності: полем битви і сімейним вогнищем. Більшість японських жінок не прагнули стати соціально значущими фігурами, тому природньо, що будинок приваблював їх більше. Поки чоловіки і батьки боролися або несли службу, на плечі жінок лягала відповідальність за управління будинком, виховання дітей і їх захист. Мистецтво ведення домашнього господарства вимагало ретельного навчання, так як з дитинства жінок-

самураїв вчили робити все з душею, а самозабутнє служіння домовці вважалося честю. Більшість жінок вважали за краще роль матері і дружини, за яку заслуговували повагу і шану в суспільстві[2].

Крім цього, дружина самурая під час відсутності чоловіка брала на себе захист будинку від ворогів. Для цього над вхідними дверима підвішувалися спис або нагіната, мистецтву поводження з якими жінка навчалася. У великих маєтках жінка-господиня могла очолити оборону в разі нападу ворога. Реально брали участь в битві жінки стану самураїв отримували почесний статус онна-бугейся. Історія зберегла імена легендарних онна-бугей, що прославилися в грандіозних битвах за феодалні фортеці. Черництво також дало світові чимало прикладів героїзму бусідо жінок-черниць, які досконало володіли нагінатою або іншими видами зброї. З розвитком феодалізму японські жінки взагалі поступово законодавчо закріпачувалися, їх права урізалися, вони все більше перетворювалися на предмет торгівлі на ринку наречених.

Незважаючи на повагу та любов самурая до своєї жінки, вирушаючи у похід або просто перебуваючи на службі у пана, він повинен був забути свою дружину, сім'ю і будинок так, як нібито їх не існувало зовсім. Йшлося про те, що для повного викорінення страху смерті воїну необхідно було відокремити свою свідомість від усього, що могло прив'язувати його до життя.

Однак, якщо жінка помічала, що самурай більше турбується про її долю, вона повинна була нагадувати чоловікові про його зобов'язання перед паном і вживати необхідних заходів, щоб нагадувати йому про обов'язок служіння. У служінні дому від жінки була потрібна вся її самовідданість у наданні допомоги чоловікові. Так реалізовувався ланцюг самовідданого служіння: дружина служила чоловікові, чоловік служив пану, який, у свою чергу, служив Небесам. При необхідності самурайські жінки брали на себе обов'язки по здійсненні помсти, яка вважалася єдиною можливою реакцією (згідно із японським тлумаченням конфуціанства) на образу чи вбивство пана. Протягом століть самурайська жінка залишалася грізною фігурою, консервативної в поглядах і діях, відданою етичним нормам свого клану - як їх суті, так і зовнішніми проявами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Кодекс бусидо. Хагакурэ. Сокрытое в листве.. — М. : Эксмо, 2008. С.432
2. <http://shizuoka.ru/kul-tura-i-traditscii/kul-tura-i-traditscii/zhenschiny-v-yaponii-istoriya-i-sovremennost.html>

ІСТОРІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКИ «ОДНА СІМ'Я – ОДНА ДИТИНА» У КИТАЇ

Веремеева Карина Володимирівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: к.ф.н., доц. К.Є.Жукова

Майже кожна середньостатистична сім'я на планеті Земля має дітей. Чи й справді "діти - це квіти життя", чи то є звичайна цитата, яка була застосована люблячими батьками до своїх дітей, - питання вічне. Чи буває забагато дітей?

Саме в цьому аспекті доречно буде згадати про багатогранну, різноманітну та густонаселену країну - Китай. Прагнення цієї країни збільшити чисельність населення відома протягом багатьох років. Підтримувалось воно на державному рівні навіть після Другої світової війни, коли державні органи повинні були відновити Китайську Народну Республіку за рахунок праці мільйонів жителів. У ті часи було нормою мати по три або чотири дитини. Багатодітність була вшанована, бо народ був робочою силою та воїнами для армії нової країни. Був навіть указ про заборону контрацептивів. Їх імпорт та експорт карався законом. Як вже можна було здогадатися, така концепція не призвела до кращого життя, а навіть зробила його гіршим: перед Китаєм постала проблема харчування.

У 1956 році державні органи запустили першу кампанію, яка була спрямована на зменшення росту народжуваності. Її головною метою було заохочення китайського народу до праці та прискорення темпів індустріалізації. Десь близько двох років кампанія приносила певні результати, але закінчилась провалом. Прийшов початок політики Великого стрибку.

Друга спроба обмежити народжуваність була прийнята у 1962 році. Китайців закликали до пізнього шлюбу та великих інтервалів між дітьми у родинях. Продовжувалась така політика близько чотирьох років, але її ефект виявився незначним.

Третя спроба була прийнята у 1971 році. Її гаслом був вислів «рідко, мало, пізно». Кампанія взяла за мету зробити так, аби чоловіки створювали родину у 28 років, а жінки у 25. Для сільських жителів були такі самі умови, але з віком у 25 та 23 роки. Пауза між народженням першої та другої дитина повинна була складати не менше 4 років. Закон про заборону контрацептивів відійшов на задній план, а явище абортів стало з'являтися куди частіше. Така політика, також, брала за мету зменшити кількість дітей у сім'ї з 3 до 1. Продовжувалась така програма протягом всіх 70-х і не можна не взяти до уваги те, що вона виявилась більш-менш ефективною, ніж попередні, тому що і зусиль в неї було вкладено більше.

Четверта спроба боротьби за краще життя почалася в 1979 році з проголошення гасла «Одна сім'я – одна дитина». Метою кампанії було зниження чисельності китайців до 1,2 млрд людей до 2000 року.

У середині 80-х років можна помітити деяке послаблення демографічної політики у селах, де родинам дають право мати другу дитину особливо якщо першою дитиною була дівчинка. Також дозволялось мати декількох дітей якщо перша дитина була інвалідом. У деяких провінціях Китаю також дозволялось мати другу дитину, якщо матір та батько були єдиними дітьми у своїх родин, адже такі сім'ї мали піклуватися про родичів похилого віку з обох сторін.

Проте окрім обмежень та стягнень держава надавала деякі бонуси, родинам, з однією дитиною, адже такі сім'ї не потребували будь-яких пільг. Завдяки таким сім'ям знизився тиск на бюджет країни. Крім того жінки раніше ставали до роботи. З 2001 року люди, які стали батьками двох дітей, повинні були сплачувати штраф (таку собі соціальну компенсацію) у розмірі, який дорівнював 4-8 середньорокових прибутків в регіоні, де мешкає родина. Друга дитина не отримувала не лише документів, які свідочували про її особистість, але і позбувалася всіх соціальних гарантій. Виключення становлять тільки двійні та трійні. І навіть на сьогоднішній день у Китаї існують так звані «чорні селища», які є своєрідним «притулком» для 30 млн. других дітей. Але навіть у такій скрутній ситуації китайці змогли знайти вихід. Вагітні жінки їхали народжувати до Росії та США, де могли переписати свою дитину на будь-якого самотнього родича. Таким чином друга дитина отримувала і документи, і громадянство. Були ще такі випадки, коли вагітні жінки вмовляли лікаря записати своїх дітей, як двійню, коли різниця була більш-менш невелика. Дуже часто практикувалися примусові медогляди, аборти та стерилізація, які були затверджені державою.

Відомо, що дівчатка та хлопчики не є рівними у Китаї. Китайці віддають перевагу синам, а не дочкам. Жінки у випадках народження дівчат топили у річках або викидали їх. Навіть тепер у провінціях, близ водоймищ та річок, стоять таблички, які забороняють позбавляти життя дівчат.

Взагалі, політика «Одна сім'я – одна дитина» була найуспішніша за всі роки боротьби за зниження народжуваності. Офіційно вона також вважається успішною, бо завдяки їй було попереджено появу 400 млн. зайвих людей.

До плюсів демографічної політики можна віднести: зменшення росту населення, що сприяло послабленню навантаження на економіку країни. Також, не можна не помітити той факт, що дитина, яка була єдиною у родині, отримувала найкраще від батьків, які спрямовували всі свої сили на виховання справжньої людини, яка буде не тільки освіченою, а ще й матеріально забезпеченою.

До мінусів демографічної політики можна віднести: зменшення чисельності жінок та значне перевищення чисельності старого покоління над чисельністю молодого.

Всі вказані вище негативні наслідки демографічної політики «Одна сім'я – одна дитина», стали причиною її скасування. Гендерний дисбаланс, зменшення працездатності населення та низький рівень народжуваності становили серйозну загрозу державі, тому з 2015 року закон було змінено. Зараз всі китайці, незалежно від місця їх проживання, можуть легально мати другу, і, навіть, третю дитину. Проте, як відмічає представник південної провінції Гуандун Чжу Леюй. *«Між очікуваннями та ефектом від скасування політики "одна сім'я - одна дитина" існує велика розбіжність. Це призвело не до стрімкого зростання чисельності населення, а навпаки, до зниження рівня народжуваності»* [1].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Greenhalgh, Susan (2008), Just One Child: Science and Policy in Deng's China (illustrated ed.).
2. Гулева М.А. Отмена политики "одна семья - один ребенок" в Китае. Журнал "Азия и Африка сегодня".
3. Цитата (1) посилання в мережі: https://forbes.kz/news/2018/03/03/newsid_167382

EUROPEAN HOLIDAY IN THE CONTEXT OF CHINESE CULTURE

Волохова В.В., Науменко С.С.

Holidays is one of the most important cultural components of any nation. Being a symbolic embodiment of the value-ideological attitudes of ancestors, holidays give a feeling of involvement in the tradition. One or another rite, passed down from generation to generation, makes it possible to feel yourself part of the past. Festive culture is a rich material for study, and the constant transformation of holidays under the influence of a changing socio-cultural situation ensures the permanent relevance of research in this area [1].

With the beginning of the globalization process, various ethnic groups began to borrow holidays from other cultures. This phenomenon brings people the opportunity to be complicit in both the past and modern global culture. This trend of borrowing we can trace in China as well. Since the beginning of intercultural exchange, which came as a result of the policy of reform and openness, such holidays as Christmas, Valentine's Day, All Saints Day, April Fools' Day have firmly taken root in Chinese culture. Nevertheless, as a rule, almost any phenomenon (including holidays) that came from the West to China, acquire a new interpretation, seasoned with cultural meaning, customs and other features of "Chineseness". For example, Christmas is a Christian holiday, which, as everyone knows, is dedicated to the birth of Jesus Christ, accompanied by a set (with certain features within each country) rites. Chinese Christians celebrate

Christmas, adhering to Western customs, while young people who are not related to Christianity, but are interested in the culture of other countries, gave Christmas a completely atypical value for it. For example, according to recent research, Many Chinese consider Christmas as one of the western romantic holidays without a hint of religion. [2]

I would like to mention several distinctive features of the celebration of Christmas in China. Bringing apples as a gift to friends is one of the rituals that have become traditional for the Chinese during the celebration of Christmas. Its origins are in consonance of the words 平安夜 (Píng'ān yè) and 苹果 (Píngguǒ). The first means Christmas Eve and its component 平安 (Píng'ān) symbolizes security in Chinese, and the meaning of the second word is apple, on Christmas Eve it will be called 平安果 (Píng'ān guǒ) [3]. It is logical to assume that this ritual arose precisely because of the successful game of words. In addition to the tradition of giving apples for Christmas, there is another one, that is closely related to it. Before the holiday, people collect coins from their friends: there should be 24 of them, with a nominal value of one jiao. Each coin must be taken from people with different names and surnames, and the last name should not be consonant with words with a negative meaning, like for example 王 (Wáng) - the last name and 亡 (Wáng) - "die". ». A person must buy only one apple for the collected coins, giving the seller all the money collected and eating the purchased apple during the holiday. Performing this rite will bring well-being next year.

Another popular holiday in China is Valentine's Day. Although the Chinese authorities, until recently, actively tried to replace it with the more traditional Chinese holiday of 七夕节 (Qīxī jié), but the World Lovers' Day, celebrated on February 14, is loved by Chinese youth more. The Chinese also contributed to it. In the Celestial on Valentine's Day, it is customary to congratulate your soul mate, your lover or beloved, whereas in Europe people express love not only for the person who they in love with. The space for congratulations is much wider; it includes friends, parents and relatives. Traditionally in China on the Day of all couples exchange sweets and valentines. One of the main attributes of the holiday - a bouquet of roses. There are various interpretations of how many flowers should be in a bouquet. In China, the topic of parity is no longer relevant; now the most significant is the symbolizing component, that is, what meaning nested in the number. One rose can mean: "you are my one", as in Chinese the number one embodies the root cause, something unique [4]. Two roses symbolize a couple. It's interesting, that despite some negative values of the number two, such as "the beginning of inequality and contradictions", this number has gained popularity in modern Internet communication: "2" is used in the meaning of "I love". The Chinese write: 521 (Wǔ'èryī), seeing in this combination of numbers consonance with the phrase 我爱你 (Wǒ ài nǐ), which means: "I love you". If a Chinese man

presents four roses to a girl - this does not mean that he wants her to die (in Chinese, the word «four» is consonant with the word «death»), perhaps this gesture symbolizes "love to death." Another important attribute of Valentine's Day is chocolate, and the Chinese approach its choice with a symbolic context, choosing chocolate with hazelnuts, since in Chinese the word “hazelnut” - 榛子 “Zhēnzi” is consonant with the word “loyalty.”

All in all, from the above we can conclude that some Western holidays have already taken root in the culture of the country. Since modern Chinese youth are in a constant search for “fun,” Western holidays have come in handy, and despite their religious origin, many of them are interpreted as purely entertaining. A Chinese man is hardly interested in the origin or in history of western holidays; he is attracted by a symbolic image that allows him to relax according to Chinese customs. Western holidays make Chinese culture richer and more diverse. They gradually merge into Chinese society, gaining new interpretations, enriching themselves with local customs and traditions.

REFERENCES

1. Popova V.N. «Holiday as a socio-cultural phenomenon» // Yekaterinburg, 2017. – p.82.
2. Shang Bofei «The influence of western festive culture on the traditional culture in China: history and modernity// Obshchestvo: filosofija, istorija, kul'tura [Society: philosophy, history, culture], 2018. — Vol 2. — № 2.23
3. Ren Yaoti «China`s love for Christmas apple gifts» [electronic resource] – GBTIMES, 2017. – access mode: <https://gbtimes.com>, free.
4. Xie Xinyun National-cultural features of numerology in Russian (against the background of the Chinese language): graduation qualification work. – St. Petersburg, 2016.
5. Antonova Yu. A. Symbolism of Chinese numbers in the frames of theory and practice of intercultural communication//Political linguistics, 2012. —№ 2. —pp.200-202.

ЯК КИТАЙЦІ ОБИРАЮТЬ ІМ'Я ДЛЯ ДИТИНИ?

Вороніна В. І., Науменко С.С.

Роль імені в сучасному світі дуже велика, тому що воно застосовується не тільки в повсякденному житті, але і в різних офіційних ситуаціях. Оскільки особисті імена використовуються широко і часто, вони, безумовно, пов'язані з культурою та історією, так що кожен у суспільстві може легко зрозуміти сенс імені.

Особисті імена у Китаї складаються з прізвища та імені. Прізвища найчастіше формуються з індивідуального імені одного з предків, цього посади, або від місця його проживання. Прізвище китаЙця займає стабільне перше місце не тільки в офіційному використанні, а також у повсякденному житті.[6 с.8]

Більшість китаЙців не переробляють назви, які вже використовуються в їхніх родинах. Але знайти унікальну та незвичайну

назву серед населення понад 1,3 мільярда людей може бути дійсно важкою місією: усього за 2014 рік близько 290 тисяч новонароджених було названо 张伟 (Zhang Wei), найпоширенішим ім'ям цього року.[5 с.23]

Популярні імена часто виражають цінності епохи, в якій вони були обрані. Нині, окрім назв традицій, які передавалися поколіннями, молоді батьки шукають різні джерела для натхнення, від найдавнішої літератури до популярної культури.

Родина

У китайській традиції прізвище передається від батька до дитини.[1 с.1] Шановний родич похилого віку пише вірш із побажаннями майбутньому клану, і кожне нове покоління буде використовувати наступний символ у своїх іменах. Наприклад, ті, хто народився в сім'ї Лі з покоління, відведеного персонажу Чжи, будуть давати імена, які включають ці ієрогліфи, такі як Лі Чжицян і Лі Чжимін.

Іноді ця практика стосується лише імен хлопчиків; в інших сім'ях вона дотримується для всіх дітей. Але в сучасній країні традиція була порушена в багатьох сім'ях.

Вплив епохи

Багато китайців називали дітей на честь історичних подій. Хлопчиків, народжених незабаром після створення Китайської Народної Республіки в 1949 році, часто називали named 建国(Jianguo), що означає заснування нації. Під час Корейської війни багато хлопчиків були названі 援朝 (Yuanchao), або "допомага Північній Кореї."[3 с.14] Хлопчики, народжені на Національному дні країни 1 жовтня, часто називають 国庆 (Guoqing), китайське ім'я для святкування.

Віра і забобони

Деякі батьки навіть шукають ворожек, щоб вони допомогли дати ім'я дітям. Даоси вважають, що в залежності від того, коли народився, їх тіло може не мати одного з п'яти елементів - металу, дерева, води, вогню або землі - які можуть вплинути на їхнє здоров'я. Гадалка може поради батькам, як називати дитину, наприклад, використовуючи символ, який містить один з елементів. Деякі з них навіть запропонують поради щодо того, скільки штрихів повинно бути в кожному ієрогліфі імені дитини.

Класична література і сучасна поп-культура

Деякі китайці називають дітей на честь своїх улюблених літературних героїв з різних епох, а молодь на честь сучасної поп-культури.[5 с.24]. Наприклад, колекція китайської поезії з 11 по 7 ст. включає вірші про любов, які багато хто вважають хорошими джерелами романтичних, літературних імен для дівчат.

Деякі шукають музи в сучасних телевізійних шоу. Після того, як драма «Scarlet Heart» в часі стала хітом у 2011 році, багато хто назвав своїх дочок Ruoxi, так само, як і головну героїню шоу.

Нехай комп'ютер вирішить

Замість того, щоб ламати голову над ідеальним ім'ям, батьки можуть також звернутися по допомогу до Інтернету. На деяких сайтах користувачі можуть вводити своє прізвище, очікувану дату народження та кілька інших вимог, щоб отримати варіанти протягом декількох хвилин. Існують також програми, які пропонують варіанти, як ім'я допоможе дитині в їхньому майбутньому - сучасна, алгоритмічна версія даоської ворожки.

Іноземна культура також впливає на китайські тенденції, де деякі батьки обирають імена дівчат, такі як 安琪 (Anqi), наближення "ангела" англійською мовою.[4 с.17]

Деякі китайські батьки самі створюють ім'я, використовуючи для цього незвичайні слова. Наприклад, назва Chuon (翀) складається з двох частин, значення цих символів можна виразити фразою 'high flying'. Така назва передбачає наявність великих амбіцій і планів для особи, яка її носить.

Але творчість має свої межі: щоб отримати національне посвідчення особи, всі громадяни повинні зареєструвати своє ім'я. У 2012 році студентки з провінції Хунань у центральній Китаї була змушена змінити своє ім'я, тому що поліція не приймала його. Її батько, натхненний (Q (Ah Q), персонажем модерністського письменника Лу Сюня, просто назвав її "А."

Отже, в останні роки багато молодих батьків не слідують старому правилу найменування і дають ім'я без особливого значення своїй дитині. Хтось навіть вибирає англійську букву як дану назву. Однак, більшість батьків може вибирає дуже гарне сучасне китайське слово ,як ім'я для своїх дітей.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Qian Jinghua «How Chinese Parents Pick Baby Names With Character» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.sixthtone.com/news/1002204/how-chinese-parents-pick-baby-names-with-character>
2. Kevin Wijaya Oey «36 Auspicious Singaporean Chinese names to name your baby in 2019» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sg.theasianparent.com/singapore-chinese-names>
3. Життя серед символів / Людмила Ісаєва. - М .: Агентство "Діалог культур", 2006. - 320 с. : Іл .- (Серія "Моя китайська колекція"), С. 147-189.
4. Концевич Л.Р. Китайські імена власні і терміни (Посібник по транскрипції).- М .: Муравей, 2002. - 263 с.
5. Задоев Т.П., Хуан Шуїн Початковий курс китайської мови. Частина I. - 4-изд., Испр. і доп. - М .: Східна книга, 2007. - 303, [1] с. С. 121.
6. Духовна культура Китаю: енциклопедія в 5 т. / Гл. ред.М.Л. Титаренко; Ін-т Далекого Сходу. - М .: Сх. лит, 2006.

ВПЛИВ КИТАЮ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ТИБЕТУ

Гармаш І. О., Огієнко К. О.

Тибет - це район в Центральній Азії з суворим кліматом на Тибетському нагір'ї. Тибетська культура склалася на основі злиття культури племені туфань, який проживав в долині річки Цанпо (Брахмапутра) по її середній течії, і культури стародавнього племені сянсюн, який проживав в західній частині Цинхай-Тибетського нагір'я. У VII столітті під час правління Сронцангамбо в туфань з Центрального Китаю - району Чжун'юань, а також Індії та Непалу проник буддизм. На тибетській ґрунті виникла різновид буддизму - тибетський буддизм. На тибетську культуру справили великий вплив культурні традиції Індії, Непалу, Персії, арабських країн Західної Азії, але особливо ханських культура району Чжун'юань. В ході культурного розвитку Тибету сформувалася архітектура, скульптура, живопис, декоративне мистецтво, прикладні ремесла, а також музика, танці, театр, мова і писемність, книжкова література, народна література, медицина та фармакологія, астрономія і літочислення, відмічені тибетським колоритом. Всі ці галузі культури досягли високого рівня.[1]

Після утворення КНР Центральний народний уряд приділяє велику увагу охороні і розвитку традиційної тибетської культури. У старому Тибеті робота з охорони пам'яток культури була фактично "білою плямою". В "угоді з 17 статей" про мирне звільнення Тибету, підписаному в 1951 р Центральним народним урядом, чітко передбачено: "виходячи з реальної обстановки Тибету, поступово розвивати в Тибеті національну мову, писемність і шкільну освіту". [2] У 1959 р за допомогою Центрального уряду в Тибеті були проведені демократичні перетворення, ліквідовано феодально-кріпосної лад, мільйони кріпаків і рабів отримали свободу; поступово створений апарат районної національної автономії, і розвиток суспільства і культури Тибету зробило крок в якісно нові період. Завершився той період історії Тибету, коли блага культури були монополією численного прошарку. Господарями культури став весь тибетський народ.[3]

Великих успіхів досягнуто в галузі археологічних розкопок в Тибеті. Археологічні знахідки руїн Кажо в місті Чамдо привернули до себе увагу китайських і світових археологічних кіл. Починаючи з 70-х рр. китайські археологи, проводячи ряд розкопок, виявили в багатьох місцях залишки культури палеоліту і неоліту, що допомогло скласти уявлення про становлення суспільства, історичному розвитку і національних традиціях культури Тибету. З середини 80-х рр. по початок 90-х рр. в Тибеті проводилося тотальне обстеження древніх культурних пам'яток, в ході якого було виявлено понад 1,7 тис. пам'яток і пам'ятників древньої культури, були зібрані і розкопані кілька тисяч предметів старовини,

наведені в порядок писемні пам'ятки обсягом понад 6 млн. знаків, 670 діаграм, було зроблено більше 30 тис. фотографій і зняті естампи з більш ніж 400 написів і малюнків, виконаних на стелах, кам'яних барельєфах і фресках.[4] Таким чином були відтворені контури, загальна картина еволюції і розвитку Тибету з давніх-давен до наших днів, простежено довготривалий культурний обмін між Тибетом і ханьцями і іншими сусідніми національностями. Все це послужило і послужить сучасним і майбутнім вченим і археологам ґрунтовним і достовірним підставою в справі охорони пам'яток культури і археологічної роботи в Тибеті.

Центральний народний уряд і уряд ТАР незмінно надають великого значення продовженню і розвитку традиційної тибетської культури і мистецтва. Ще в 50-х рр. працівники культури і мистецтва різних національностей Китаю разом з тибетським діячами в цій галузі провели збір поширених в народі наспівів, танців, усного фольклору: казок, прислів'їв, частівок і ін. На основі зібраного матеріалу було видано низку збірників, в тому числі збірку "Тибетських народних пісень".

Відомий на весь світ героїчний епос "Гесеріада" - нетлінне творіння тибетського народу, раритет в скарбниці китайської і світової літератури - раніше існував лише у формі усних переказів. Для порятунку цієї перлини тибетського літературної творчості в 1979 р в ТАР були створено спеціальну організацію, в обов'язок якої увійшли збір, приведення в порядок, вивчення і видання "Гесеріада".[5]

Великого прогресу досягли сучасна література Тибету і мистецтво, зберегли традиційні засоби вираження і художній стиль. Тут чималу роль зіграли працівники культури і мистецтва, спрямовані в Тибет з внутрішніх районів країни вже після мирного звільнення Тибету. Вони зібрали в народі крупиці тибетського фольклору і на цій основі створили поетичні твори, повісті, а також лібрето пісенно-танцювальних програм, живописні полотна, кіносценарії та ін. Тобто фактично вони з'явилися першопрохідцями у створенні сучасних творів літератури і мистецтва в Тибеті - районі, творча активність більшості населення якого була пригнічена феодально-кріпосницького ладом. Атмосфера свободи творчості, що склалася завдяки демократичним перетворенням, сприяла залученню до культурний процес тибетської освіченої молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <http://russian.china.org.cn/russian/33003.htm>
2. http://savetibet.ru/2010/03/10/tibet_3.html
3. Ван Цзявей Нимацяньцзян «Историчний статус Тибету Китая»
4. Козлов П. К. «Очерки про Тибет»
5. https://w.histrf.ru/articles/article/show/geseria_da

СИНОФОБИЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Гончаренко Я. А., Огієнко К. О.

Антикитайські настрої або Сінофобія (від лат. Sinae - Китай і грец. Φόβος - страх) - неприязнь, нетерпимість, ненависть і презирство до Китаю, китайцям і всього китайського. Сінофобія поширена у всіх прикордонних країнах з Китаєм, особливо в Південно-Східній Азії. Також неприязнь до китайців існує, де присутні діаспори цієї національності[1].

До причин сінофобії відносять: неприйняття комуністичного уряду Китаю, історичні образи, страх економічної конкуренції та расизм.

Список країн світу за динамічності економічного зростання (Global Dynamism Index) В цьому році(2018) найдинамічнішою, на думку експертів, є економіка Австралії, чий показник індексу дорівнює 66 балам. У трійку кращих також увійшли Чилі (65) і Китай (63).

Настільки швидкий темп розвитку економіки негативно розглядається країнами-лідерами, такими як Англія, США, Японія[2].

Передумови:

1. Японо-китайська війна 1894-1895 - війна Японії проти маньчжурської імперії Цін з метою встановлення панування в Кореї (номінально що була васальною країною по відношенню до імперії Цін) і проникнення до Маньчжурії та Китаю.

Наступні десятиліття Японія та Китай з перемінним успіхом боролися за контроль в Кореї. У 1894 році вбивство в Шанхаї Кіма Оккюна - головного ініціатора перевороту в Кореї в 1884 році - різко загострило і без того непрості японо-китайські відношення. 30 березня було оголошено 20-денне перемир'я в Маньчжурії. Токіо було зацікавлено в затягуванні війни, щоб захопити Тайвань і архіпелаг Пенху.

2. Саме Друга світова війна сформувала сучасне відношення китайців до сусіда за східними морями. Те, що японські війська творили в країні з 1937 по 1945 рік, в Китаї називають геноцидом. За оцінками китайських істориків, жертвами японців стало близько семи мільйонів комбатантів і більше сімнадцяти мільйонів цивільних осіб.

2.1. Одним з найстрашніших епізодів стала знаменита Різня в Нанкіні. Після тримісячних боїв за Шанхай японці вирушили на тодішню столицю Китаю - Нанкін. Звірства почалися ще по дорозі: поки японські війська йшли на беззахисне місто, два японських офіцери, Тосіакі Мукаї і Цуеси Нода, змагалися у вбивствах беззбройних китайських полонених. Дуель азартно коментували японські газети. Спочатку суперечка йшла про те, хто швидше вб'є мечем 100 чоловік. Переможця встановити не вдалося і потрібен був додатковий раунд - вбити на швидкість 150 чоловік.

2.2. Саме на території Китаю працював знаменитий Департамент запобігання епідеміям і очищення води та його спеціальні дослідницькі

табори, які займалися, крім того, секретними дослідженнями в області хімічної та біологічної зброї. Японські військові медики навмисно заражали людей холерою, віспою, тифом, бубонною чумою, отруювали їх газами, тестували на них ліки, заморожували і послідовно ампутували кінцівки і катували, щоб перевірити реакцію на біль.

2.3. Відмова Японії визнавати військові злочини по відношенню до Китаю та виплату репарацій.

3. Храм Ясукуні

Ясукуні (яп. 靖國神社 Ясукуні-Дзіндзя) - синтоїстське святилище («храм світу в країні»), розташоване в Токіо. Виконує функції центру релігійних церемоній релігії синто.

Наслідки сінафобії - відсутність дружніх настроїв по відношенню один до одного у братських, сусідніх країн. (Азіатський парадокс(економіка)

Сучасні політичні відносини Японії та Китаю:

1972 рік - переговори про нормалізацію відносин між Японією і КНР. Мао Цзедун відмовився від репарацій, пізніше Ден Сяопін назвав це рішення великою помилкою. У 1978 році був підписаний Китайсько-японський договір про мир і дружбу.

2006 - Прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе відвідав до Пекіну з метою налагодити відносини.

У 2017 році між Японією і Китаєм намітився процес поліпшення відносин, серйозно постраждалих у період 2012-2016 років через загострення територіальної суперечки навколо островів Сенкаку (кит. Дяоюйдао (Dìàoyúidào)). Почастішали контакти на вищому рівні, включаючи саміт лідерів восточноазиатської трійки в нинішньому травні, позначили вектор на потепління між Токіо і Пекіном. Давно планувався візит японського прем'єр-міністра Сіндзо Абе в КНР 25-27 жовтня став важливою віхою на шляху країн до зміцнення двостороннього співробітництва. Сфери взаємодії, які С.Абе обговорював з китайським керівництвом, зайвий раз підтвердили існування «азіатського парадоксу» - інтенсивних економічних відносин при прохолодних політичних контактах. Сторони виявили готовність активно протистояти протекціонізму американського президента Дональда Трампа. Однак пішли за візитом обставини показали, що Японія і Китай все ще зберігають серйозну настороженість щодо один одного в сфері безпеки.

Архіпелаг Сенкаку, який китайці називають Дяоюйдао (釣魚島, кит. "Острова для ловлі риби") і вважають своєю територією, розташований в 410 км від південної японської префектури Окінава і в 170 км на північний схід від Тайваню.

Передумови до суперечки з приводу практично незаселених островів з'явилися в 1895 році, коли вони вперше потрапили під контроль Японії за підсумками першої Японо-китайської війни 1894-1895 років. За

Симоносекским договором, закріпили перемогу японців над імператорським Китаєм, Пекін поступився Сенкаку разом з Тайванем на користь Токіо. У 1932 році уряд Японії продав у приватне володіння чотири острови, а один - Тайсе - залишив за собою. Після завершення Другої світової війни, коли японці втратили всі захоплені ними з кінця ХІХ століття землі, архіпелаг виявився під тимчасовою юрисдикцією США, а в 1972 році був переданий американцями Японії[3]

Китайсько-японські відносини потеплішали після приходу на пост прем'єр-міністра Японії у вересні 2006 року Сіндзо Абе - вже в жовтні він зустрівся в Пекіні з верховним лідером Китаю Ху Цзіньтао, який назвав цей візит «переломним моментом» в холодних стосунках між двома країнами, а тодішній китайський прем'єр Вень Цзябао охарактеризував його як «вікно надії».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. https://lenta.ru/articles/2018/10/02/chinese_influence/
2. <https://country-studies.com/japan/relations-with-china.html>
3. <http://eurasian-defence.ru/?q=node/4587>

ON THE CURRENT STATE OF THE UYGHURS IN CHINA

Gulyayeva Yuliya, Ohiienko Kateryna

Key words: Uyghurs, Islam, ethnic minority, concentration camps, re-education schools, terrorism, religious extremism.

Nowadays East Asia plays an important role in the world economic development, technological progress and global security. World economic growth and a decrease in unemployment owe primarily Asian countries. The People's Republic of China is increasingly being credited with superpower status, leading in terms of GDP and is the largest exporter.

China is the third largest country in the world in terms of its territory and the first in terms of its population. Officially, there are about 55 nationalities in China, the largest of which is Han (92% of the total population).

Uyghurs are the indigenous people of Eastern Turkestan in western China, who during the civil wars twice managed to form an independent state (Turkish-Islamic Republic of Eastern Turkestan in 1930s, East-Turkestan Republic in 1940s), but both times the land was returned to China with the coming to power of the Communist Party in 1949, and in 1955, this territory was renamed Xinjiang Uyghur Autonomous Region [4]. Currently, there are 11 million Uyghurs living in western China. The main cause of riots and terrorist attacks is

the demand of the Uyghurs to create an independent state of Uyghurstan (East Turkestan), whose dominant religion will be Islam.

Most of the Uyghurs profess Islam, culturally and ethnically refer to themselves as representatives of Central Asia, and their language belongs to the Turkic language family and is closer to Turkish or Kazakh, in contrast to the standard Chinese language which belongs to the Sino-Tibetan language family.

Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR) is the largest region of China, which is located on the border with Kazakhstan, Kyrgyzstan, India, Afghanistan and Mongolia.

The status of terrorists has firmly established behind the Uyghurs: according to the Human Rights Watch report of 2018 [1], the Xinjiang region has a system of “social credits”, checkpoints and constant video surveillance. To control the local population, the Chinese authorities use the latest advances in modern technology: face detection, fingerprint and retinal scanning, DNA analysis and checking the contents of mobile phones.

Besides Uyghurs, there are approximately 8 million people of Han nationality living in the region, who moved to Xinjiang with the development of regional autonomy and occupied most of the leadership positions, thereby making Uyghurs just 50% of total population of the region [3]. The Uyghurs believe that their cultural heritage and religious beliefs are endangered, therefore they prefer not to mix with representatives of other nations [2][4]. For representatives of other ethnic groups of this region the Uyghurs represent the least educated and economically developed stratum of the population. Millions of people arrive in this region for the purpose of its development, the construction of a powerful infrastructure and the search for gas and oil. This causes inevitable clashes between the indigenous population and migrants. In response to a pronounced struggle for national independence, Chinese authorities imposed strict bans on adherence to Islam: residents of Xinjiang are forbidden to wear long beards and female headscarves covering their heads, any expression of adherence to Islamic religious schools, fasting for Muslim holy month of Ramadan, visiting mosques, and also Muslim names.

To fight terrorism and religious extremism, the Chinese government established so-called “re-education schools” in the Xinjiang Uyghur region, but according to independent estimates and expert reports hundreds of thousands of Muslims are detained in concentration camps. Confirmation of the existence of complexes for the content of interned Muslims can be served by photos from the satellites of Google Earth and the European Space Agency, as well as the strict control of all journalists entering and leaving. The official representation of the Chinese government refuses to give information about the legality of the imprisonment of Muslims in “re-education schools” and categorically denies the unlawful deprivation of the Uyghurs’ freedom. In response to criticism from international organizations, propaganda reports from “schools” appeared on

China's state television, which, however, did not say how people got there and how long they would stay there.

As a response to the large-scale propaganda of Beijing, the Uyghurs began to emigrate abroad, the largest Uyghur diaspora currently living in Turkey. The Uyghurs who went to study abroad, were massively forced to return to their homeland. Those who managed to leave Xinjiang talk about the mass arrests of the Uyghurs and their detention in huge prison complexes [5].

International human rights organizations such as Human Rights Watch and Amnesty International are concerned about the deteriorating situation in Xinjiang, but due to the lack of confirmed data, experts recognize the complexity of the situation.

REFERENCES:

1. Human Rights Watch Report "Eradicating Ideological Viruses", September 9, 2018 <https://www.hrw.org/report/2018/09/09/eradicating-ideological-viruses/chinas-campaign-repression-against-xinjiangs#>
2. G. Bovington. 2010 The Uyghurs: Strangers in their own land
3. J.N. Smith. 2002 "Making culture matter": Symbolic, spatial and social boundaries between Uyghurs and Han Chinese. Asian Ethnicity – Taylor & Francis.
4. T.A. Grose. 2010 The Xinjiang class: education, integration, and the Uyghurs. Journal of Muslim Minority Affairs – Taylor & Francis.
5. J. Smith Finley. 2007 Chinese oppression in Xinjiang, Middle Eastern conflicts and global Islamic solidarities among the Uyghurs. Journal of Contemporary China – Taylor & Francis.

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЯПОНСЬКОЇ МУЗИКИ

Демченко А. Д., Огієнко К. О.

Японська традиційна музика в сучасному розумінні цього слова формувалася, як і багато інших культурних форм, під впливом Китаю, Індії, країн Корейського півострова, країн Південно-Східної Азії.

Буддизм стає все більш популярним, особливого значення набувають дзен-буддизм і традиція мандрівних ченців

В японській музиці може бути відсутнім розмір, частка, постійно змінюватися ритм.

Європейська музика почала проникати в Японію після революції Мейдзі. З 1872 року в Японських школах було введено навчання співу в європейській манері, а з 1887 року відкрилася Токійська музична школа, де викладали запрошені з Європи і Америки діячі культури.

ННК починає мовлення програми «Народні пісні», щоб боротися з все більшою популярністю іноземних тенденцій в японській музиці, але поступово, це призводить до появи так званих «японських військових пісень».

Сучасна японська поп-музика сформувалася приблизно в 1990-х роках

Коли J-rock став ще більш популярним, то він розділився на два основних напрямки: одне знаходилося під впливом глем-металу, а інше під впливом переважно хеві-метала західного зразка[1].

В японській поп-культурі ідол - молода медіа-персона, ідеал недосяжний предмет любові шалених прихильників

Використовуючи вокалоїд комп'ютерну програму-синтезатор співаючого голосу, споживачі можуть створювати нові пісні самостійно без участі співака-людини.

Японія широко відома саундтреками до японської мультиплікації і комп'ютерних ігор. Такі композитори як Юдзо Косиро, Такесі Абе і Рю Уемото, відомі своїми роботами в цьому жанрі, а також участю в історії розвитку звуку в іграх взагалі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Yun, Josephine. jrock, ink.: a concise report on 40 of the biggest rock acts in Japan. — Stone Bridge Press, 2005.

СМЕРТЕЛЬНА КАРА У КИТАЇ

Ейвазова Роза Чингізівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: к.ф.н., доц.К.Є.Жукова

Китай належить до числа країн, де дозволена смертна кара. Піддатися такій мірі покарання може будь-яка особа, яка досягла на момент злочину 18 років, включаючи жінок. Причому якщо раніше для вагітних жінок передбачалося відтермінування, і покарання виконували тільки після пологів, то тепер жінкам роблять примусові аборти. Щорічно в Китаї страчують близько 5000 чоловік.

Раніше засуджених до вищої міри розстрілювали, але тепер їм, як правило, вводять смертельну ін'єкцію. Крім того, що такий спосіб більш гуманний, він ще й економічно вигідний. Спочатку утриманим вводять знеболююче, а потім - ціанистий калій, що викликає зупинку дихання. Примітно, що в тих випадках, коли кара проводиться шляхом розстрілу, сім'я засудженого отримує квитанцію, яка підлягає обов'язковій оплаті - «на кулю». Довгий час страти носили показовий характер, але з 1986 року публічні розстріли заборонили. Однак після великого корупційного скандалу на початку 2000-х кілька сотень чиновників розстріляли на стадіонах при великому скупченні народу. Подібні акції часто проводилися перед початком спортивних матчів, щоб якомога більше потенційних злочинців замислювалися про можливу кару.

ЯКІ ЗЛОЧИНИ В КИТАЇ КАРАЮТЬСЯ СТРАТОЮ?

Їх перелік досить широкий, в першу чергу, стратою караються діяння, спрямовані проти цілісності і безпеки держави, а також найбільш тяжкі злочини. У 2011 і 2015 роках було скасовано смертну кару за шахрайство, фальшивомонетництво, податкові махінації, злочини, вчинені з необережності, і т. п. На даний момент вища міра покарання застосовується до людей, винних в:

- Державній зраді, шпигунстві, дезертирстві або мародерстві;
- Заподіянні шкоди загальнонебезпечним способом;
- Тероризмі;
- Вбивствах, зґвалтуваннях, викраденнях жінок і дітей, розбоях;
- Корупції і розкраданні державного майна;
- Підробці медикаментів;
- Нелегальному обігу зброї та наркоторгівлі;
- Торгівлі людськими органами.

ВИНЕСЕННЯ ВИРОКУ І ПРИВЕДЕННЯ ЙОГО У ВИКОНАННЯ

Після того як вирок винесено судом першої інстанції, засуджений має право на подвійну апеляцію, але, як показує практика, початкове рішення зазвичай не змінюють. Щоб уникнути помилок і неточностей, кожен подібний вирок перевіряється Верховним судом КНР. Після закінчення тижня після винесення рішення людину можуть стратити. У тих випадках, коли в справі є пом'якшувальні обставини, засуджений може домогтися дворічної відстрочки. Отримання такої відстрочки, як правило, означає подальшу заміну покарання на тривале тюремне ув'язнення. Засуджені мають право на останнє бажання. Їм можуть доставити улюблену їжу чи одяг, в якому вони хотіли б бути в момент смерті. Жінкам часто приносять косметику і прикраси. Приведенням вироку у виконання зазвичай займається поліція, а для нагляду до місця страти прибувають співробітники прокуратури. Якщо рішенням суду передбачено розстріл, засудженого доставляють до спеціально оточеного майданчику, де вирок приводиться у виконання. А якщо планується ін'єкція, злочинця супроводжують до невеликого фургону, де знаходиться ще чотири людини - охорона і лікарі. На шию засудженому вішають табличку, на якій записані його особисті дані і номер кримінальної статті. До моменту виконання вироку він може скористатися своїм правом на останнє слово.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА, ПРОГНОЗИ ТА ОЦІНКИ

В цілому, смертна кара в Китаї схвалюється більшістю населення. У КНР навіть існує телевізійне шоу, в якому показують останні інтерв'ю засуджених до смерті. Однак в останні роки з'явилася тенденція, спрямована на пом'якшення кримінальних покарань. Виникнення таких ідей пов'язано, перш за все, зі стабілізацією внутрішньої політики та зростанням добробуту населення. Якщо раніше жорсткі заходи відносно, наприклад, корупціонерів були виправдані важкою економічною обстановкою, то тепер китайська влада може собі дозволити деякі ліберальні реформи.

Кримінальна і правоохоронна система КНР давно потребує перетворення. Збільшення числа противників смертної кари пов'язане з тим, що дуже часто до вищої міри засуджуються люди, до чийх вчинків ставлення могло б бути і більше поблажливим, наприклад, особи, які вчинили вбивство в результаті самооборони або стані афекту. У зв'язку з цим уряд Китаю планує скасування смертної кари за низкою статей. Швидше за все, протягом найближчих 10-20 років вища міра буде застосовуватися тільки до військових злочинців або осіб, які вчинили особливо тяжкі діяння. Крім того, надходять пропозиції замінювати страту тривалими тюремними термінами в тих випадках, коли на лаві підсудних перебувають люди похилого віку або матері новонароджених, а також повністю замінити розстріли на ін'єкції ціаніду.

Крім цього, громадська думка критикує існуючу в Китаї практику вилучення органів у страченого. У Піднебесній операції з трансплантації органів проводяться набагато частіше, ніж в інших країнах, причому, основним джерелом матеріалу для пересадок є саме смертники. З 2014 року засуджені мають право самі вирішувати, давати згоду на вилучення своїх органів чи ні. Але оскільки останки страчених не передають сім'ї для поховання, а кремують у присутності державних службовців, ніхто не може сказати, чи виконується їх воля.

У той же час відношення китайців до настільки суворого покарання порядком відрізняється від поглядів, що існують на Заході. У КНР смертна кара не просто один з інструментів кримінального права, а й соціокультурний феномен. Жителі Піднебесної мають особливу ментальність. Численні потрясіння, що випали на долю цієї країни, зробили місцеве населення на рідкість холоднокрівним. Іноді уявлення китайця про добро і зло можуть здатися європейцеві зовсім незрозумілими або навіть дикими. Наприклад, в найбідніших регіонах країни тільки недавно припинилися вбивства немовлят, які були в сім'ї «займи ротами». Тоді ці заходи були викликані не стільки вродженою жорстокістю, скільки суворою необхідністю. Протягом століть величезні людські маси не жили, а виживали, що згодом відбилося на ставленні китайського народу до смерті, яка і тепер сприймається ним як щось природне і звичайне.

У Китаї сьогодні проживає майже 1,4 мільярда людей. У 10 разів більше ніж у Росії і в 30 разів більше ніж в Україні. Це величезна кількість осіб, за якими треба стежити, та яких треба контролювати. Китай дуже сильно перенаселений, і можливо тому, закони в ньому вкрай жорстокі і нещадні: за будь-який серйозний злочин китайцеві загрожує страта. На жаль, повне скасування смертної кари до сих пір не завершено. Багато людей у світі, як і раніше, підтримують саму ідею страти, і необхідно вирішувати питання інформування населення, зокрема жителів КНР. Як вважає Міжнародний конгрес захисту прав та свобод людини, ми повинні знову і знову закликати ці країни наслідувати приклад країн, де суспільство вже сказало «Так» правосуддю, і «Ні» - жорстокості, катуванням і смерті.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пан Дунмэй. Новые тенденции развития уголовного законодательства в Китае // Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права. — 2011. — № 2. — С. 62 — 63
2. Доклад Amnesty International «Смертные приговоры и казни в 2016 году»
3. За що у Китаї передбачена смертна кара? [Електронний ресурс] URL: <http://fakeoff.org/socium/za-chto-v-kitae-predusmotrena-smertanya-kazn>

中国妇女的社会地位

Журихіна Лілія Олександрівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: к.ф.н., доц.К.Є.Жукова

今天我想谈谈中国妇女的地位问题。这是一个很大的问题。

首先,我要谈一下中国妇女的社会地位。在中国很多中国人常说妇女是"半边天"。"半边天"是什么意思呢?就是妇女几乎担负着一半的社会工作。她们跟男人一样,对社会的进步和国家的发展发挥着重要的作用。简单地说"半边天"就是男女平等。

在全中国的职工中女职工占百分之四十。现在中国既有女副总理,女部长,女外交官。一般地说,男人能做的工作没有妇女不能做的。此外,有的工作,比如纺织工人,护士,几乎都是妇女;中小学教师,大学里的外语老师,也是女的比男的多。

大家都知道,在中国很久以前的封建社会中,妇女都没社会地位。她们一辈子要服从自己的父母,丈夫和儿子。她们没有受教育的权利,也不能走出家门到外边去工作,只能在家里做家务,照顾丈夫和孩子。当然,现在情况不同了,妇女能发挥"半边天"的作用。现在,在社会上有跟男子平等的地位。再加,中国在上世纪五十年代之后,允许妇女参加户

外的农活劳作。从此她们就获得了政治平等，并逐渐在乎所有生活方面实现了这一目标，特别是在城市中。中国妇女的地位可以说是世界各国女人中地位最高的，让很多很多国家的女人异常羡慕并且不敢相信，不止是阿拉伯国家的女人不能比，就是欧美发达国家的女人也比不上在中国男女平等。我觉得这是一个很大的进步！

第二，中国妇女在家庭里的地位。

妇女只有社会地位提高了，在家庭里的地位才能提高。她们在外边有自己的工作和经济收入，在家里就有平等的地位。可是过去，家里的大事常常由丈夫决定。还有家务总是由妻子一个人来做，比如说，她们得照顾孩子和丈夫，给他们做菜，打扫房间洗衣服，等。但是现在不同了。现在所有的事丈夫要跟妻子商量。还有，很多家庭的家务都要分工：常常是丈夫买菜，妻子做饭；丈夫打扫房间，妻子洗衣服；丈夫管孩子的学习，妻子管孩子的吃穿。很多外国人看到中国男人会做菜，觉得很奇怪。要是你生活在中国人的家里，就会发现丈夫每天也要进厨房做饭。当然，总的来说家务事儿妇女要比男人干得多，但是我认为，这是因为照顾孩子和做家务不只是妇女的事儿，也是男人的事儿。

第三，职业妇女的很难。

职业妇女在外边担负一定的工作，在家里又担负很重的家务。她们既做一个好的工作人员，又要做一个好妻子，好母亲，所以生活很不容易，比男人辛苦得多。她们除了吃饭睡觉以外，几乎没有一分钟是她自己的！她们没有时间学习，没有休闲活动。

最后我要谈的问题是，现在男女已经平等了吗？

我认为现在中国女性往往拥有的权利比男性更多。如果你看中国的电视剧，你会很容易地看到，母亲通常是家庭中最强大的人物。丈夫，无论他在一家公司有多么大的地位，回到家之后就不得不经常向妻子表示尊重，也不对妻子的任何要求表示反对。许多中国农村的妇女仍然面临充分平等权利的挑战，特别是在偏远农村地区，事情可能会非常艰难。

中国女性享有世界上最好的，即使不是最好的，目前也有平等的权利地位之一。自从 20 世纪 60 年代以来，她们的地位一直得到提升。总的来说，为了完全实现男女平等，我们还有很长的路要走！

THE REFLECTION OF ANTIEN CHINESE TRADITIONS IN MODERN CULTURE OF CONSUMPTION

Зимовської Д. С., Науменко С. С.

Modern Chinese culture is a sophisticated mix of ancient traditions and the latest innovations of the world.

Nowadays China is growing into an enormous market for global products and services and Chinese consumers are destined to take center stage in the global market. China's middle class has started showing its hunger for consumer goods and products, and both Chinese and international companies are betting on the rise of middle-class consumers in China [1]. And to see it possible not only in economical surveys, but also in the way modern Chinese people conducts traditional rituals. All this diversity was captured by British photographer of Chinese origin, Kurt Tong, in his series of photos entitled "In case it rains in Heaven."

Traditionally, many Chinese believe that when a person dies, he leaves with no earthly possessions and it's up to their descendants to provide for them in their afterlife until their reincarnation [2].

Joss paper, made from coarse bamboo paper, is burnt as offerings for the dead. Depending on the region, joss paper is decorated with seals, stamps, silver or gold paint. These are often folded into the shape of gold or silver ingots. Plain joss paper is offered to newly deceased spirits and spirits of the unknown. Silver is given to ancestral spirits as well as spirits of local deities. Gold spirit money is given to higher gods such as the Jade Emperor. Some believe that the money will enable their ancestors to live lavishly in the afterlife. Others believe that the money is used to bribe the guards and the Black judge of the afterlife in order to escape early. More contemporary/westernized varieties of joss paper include Hell Bank Notes and paper credit cards [3].

In the last fifty years, more and more elaborate items are made out of paper as offerings for the dead. Cars, servants, and houses were common sights at funerals. As consumer culture takes over China, joss products have become more and more outrageous. While this practice is officially banned in China, it has always been tolerated.

And it is not just a weird tradition; it is the reflection of the values of the living in modern Asian society.

LITERATURE:

1. <https://www2.deloitte.com/insights/us/en/economy/voice-of-asia/january-2017/consumerism.html>
2. <https://martinroll.com/resources/articles/asia/transforming-view-asian-consumer-psychology/>
3. [https://kurttong.co.uk/Family-Tetralogy-\(2007-2013\)/In-Case-it-Rains-in-Heaven-\(2009\)/4](https://kurttong.co.uk/Family-Tetralogy-(2007-2013)/In-Case-it-Rains-in-Heaven-(2009)/4)
4. Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры. М.: Культурная революция; Республика, 2006. С. 5 – 18.
5. Evan Osnos. Age of Ambition: Chasing Fortune, Truth, and Faith in the New China. 2015. С. 57

ВЕЛИКИЙ ШОВКОВИЙ ШЛЯХ ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СТАРОДАВНЬОМУ СВІТІ ТА СЕРЕДНЬОВІЧЧІ

Іванова А. І., Огієнко К. О.

Одним з чудових досягнень древніх цивілізацій справедливо вважається Великий Шовковий Шлях. Вперше в історії людства на гігантських просторах від Середземномор'я до Тихого океану він поєднав різні країни і народи, зв'язав їх матеріальну, художню та духовну культури.

Функціонування Великого шовкового шляху призвело до знайомства різних народів з новими споживчими товарами, що полегшувало життя людей. Наприклад, шовкові тканини допомагали європейцям, позбавляючи їх від вошей. Прянощі широко використовувалися для виготовлення ліків і для консервації продуктів[1].

З багатьма новими товарами познайомилися і країни Сходу. На початковому етапі розвитку Шовкового шляху китайці отримали з Середньої Азії високих коней, аргамак, також насіння люцерни і культуру винограду. Пізніше китайці освоїли квасолю, цибулю, огірки, моркву тощо. З Європи везли дорогоцінні метали, хутро, шкіру, а також мед.

Шовковим шляхом поширювалися не тільки самі товари, але й інформація про їх виробництво. Зокрема, способи виготовлення шовку, кольорового скла, паперу, книг, пороху і гармат.

Деякі технічні секрети східних ремісників (булатна зброя, порцеляновий посуд) європейцям в епоху функціонування Шовкового шляху перейняти так і не вдалося.

Велика роль Великого шовкового шляху в поширенні світових релігій.

Наприклад, буддизм, як одна з релігій Кушанського царства поширився до Китаю. Разом з купецькими караванами буддистські ченці йшли з Індії до Центральної Азії і в Китай, поширюючи нову релігію.

Великий вплив на цивілізації Центральної Азії надав також іслам. Якщо спочатку він насаджувався силою армій Арабського халіфату, то потім його поширення йшло по Шовковому шляху головним чином мирним шляхом[2].

Найменше на Схід проникло християнство. Нечисленні несторіанські громади збереглися лише в країнах Близького Сходу.

Уздовж Великого шовкового шляху йшло поширення й інших вірувань: іудаїзму, маніхейства, зороастризму. Жодне з них, однак, не змогло надовго стати популярним серед азійських народів.

Величезний вплив міжнародне спілкування зробило на архітектуру та містобудування. Досить одного прикладу Центральної Азії: чудових споруд Тимура в Самарканді, мечеті Ходжі Ахмеда Ясаві в місті Ясси

(Туркестан). Тут поєднуються архітектурні стилі, форми, будівельні прийоми безлічі країн.

Поряд з поширенням товарів, культурних зразків в прикладному мистецтві, архітектурі, настінного живопису країнами Сходу і Заходу поширювалися мистецтво музики і танцю, вистави[3].

У різних місцях при розкопках пам'яток на Шовковому Шляху знайдені численні матеріальні підтвердження розвитку і взаємозбагачення культури.

Отже, Великим шовковим шляхом рухалися не тільки торгові каравани, ним поширювалися культурні досягнення народів, духовні цінності, релігійні ідеї. Він вперше в історії людства на гігантських просторах Євразії з'єднав різні країни і народи, ставши засобом міжкультурної комунікації у стародавньому світі та середньовіччі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.advantour.com/rus/silkroad/great-silk-road-nikitenko.htm>
2. https://www.krugosvet.ru/enc/istoriya/VELIKI_SHELKOVI_PUT.html
3. <https://www.advantour.com/rus/silkroad/cultural-exchange.htm>

ПОНЯТТЯ СІМ'Ї В КОНФУЦІАНСТВІ

Коляда А. В., студентка 2 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: Н.Д.Секіна

Конфуцій справив великий вплив на китайське суспільство. Конфуціанські принципи актуальні в сучасних умовах історичного розвитку Китаю.

У перше і друге десятиліття століття вчені почали досліджувати педагогічні ідеї Конфуція. Наприклад, у лютому 1921 року в журналі «Нове просвітництво» Тань Мінцян опублікував статтю «Педагогіка Конфуція». Пізніше в щомісячнику «Вітчизняна освіта» була опублікована стаття Лу Ханьчжана і Лю Жуна «Конфуцій як педагог». Але найбільш системними науковими дослідженнями ідей Конфуція вважаються «Велика істина періоду Чуньцю». У своїй роботі «Дух китайського народу» Гу Хунмін оскаржує статті багатьох китайських дослідників того часу, які стосуються культури Китаю, Конфуція та його ідей. Автор, розповідаючи про дух і сутність свого народу порівнює конфуціанство та західні релігії, визначає роль сім'ї в ті часи [2, С 322-324]

В імперському Китаї відносини в суспільстві моделювалися за типом відносин в китайській родині. Інтересам сім'ї приділялося велике

значення. Кожна окрема людина розглядалася тільки в рамках родини. Конфуціанство порівнювало державу з великою нерозлучною сім'єю. Лінія сім'ї велася від батька до сина, і, подібно до того як батько був головою сім'ї, чоловіки в китайському суспільстві панували над жінками, а літні громадяни мали пріоритет перед молоддю. Під строгим контролем були стосунки між дітьми та членами сім'ї. Потрапивши в будинок чоловіка, жінка потрапляла під всевладний контроль, а часто і під деспотизм свекрухи.

Правила культу предків і сім'ї заздалегідь ставили чоловіка і дружину в нерівноправне становище. Дружина служила засобом процвітання сім'ї, продовження роду, але носієм лінії роду в будь-якому випадку залишався чоловік. Молода дружина займала в будинку чоловіка (точніше, свекра) підневільне становище, нерідко більше нагадувала стан служниці, ніж дружини. Вона зобов'язана була віддано обслуговувати свекруху, стежити за будинком, виконувати важку роботу. Тільки після народження сина її положення в будинку помітно покращувалося. Вона набувала велику впевненість, відчувала своє існування виправданим, свої функції виконаними. Якщо народжувалася дівчинка, було гірше. [1]

Якщо протягом ряду років жінка не народжувала сина, чоловік не тільки мав право, але навіть зобов'язаний був знову в ім'я інтересів сім'ї і культу предків, взяти другу дружину або наложницю. Як правило, нова, більш молода дружина потрапляла під початок не тільки свекрухи, але і першої дружини. Тільки в разі народження бажаного сина її положення могло трохи виправитися. [3]

Кожен в родині знав своє місце, і цей стан був непорушним. Шанування батьків і старих людей, повага до родини завжди були в традиціях китайського народу, незалежно від того, до якого соціального прошарку вони належали.

Старовинні свята, в основі яких лежать китайські сімейні традиції, дійшли до нашого часу. Одна з головних традицій - у святкові дні вся сім'я повинна зібратися разом: в свято Весни, свято Середини осені. Повага і шанування до старших виражається також у святах День літніх людей, День батька, День матері, які стали відзначатися останнім часом.

Ще одним принципом організації сімейного життя в Конфуціанстві було «синівське благочестя» - вираз поваги до старших. Цей принцип шанобливого ставлення до старших, як за віком, так і за матеріальним становищем в суспільстві посилював культ предків, надзвичайно розвинений у китайців. Що стосується становища жінок в сім'ї, то традиційне китайське виховання вимагає від жінок слухняності і покірності чоловікові, навіть в тих випадках, коли чоловіки погано поведуться з ними, а також утримання від демонстрації надмірної

прив'язаності до своїх синів. Жінки, чиї чоловіки вмирили, практично не мали право вийти ще раз заміж.

Китайська держава піклується про збереження міцної традиційної сім'ї, існує навіть закон, що дорослі працездатні діти повинні піклуватися про своїх престарілих, непрацездатних батьків. До честі китайців треба сказати, що більшість з них робить це за покликом серця.

Діти повинні слухати своїх батьків все життя. Китайське суспільство було побудоване під впливом етичної концепції синівської шанобливості, яка пронизала всі види діяльності китайського народу. Це відіграє велику роль у державі, тому що вона розглядається як велика родина. Конфуцій стверджував, що людина за своєю природою зла і позбутися від поганих намірів може лише беззаперечно слухаючись своїх вчителів. Він вважав, що закони для своєї держави не мають ніякого значення. На чолі держави повинен стояти гарний правитель, який виховує своїм прикладом. [4, С. 22-23]

Конфуцій створив вчення, яке через 300 років після його смерті стало постійно діючим імпульсом суспільного життя Китаю. Ідеологія Конфуція привела до розквіту патріархальної сім'ї, про яку говорив Конфуцій та порівнював її з державою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бенсон Майкл, Уїткомб Ванесса Лейд. Сучасний Китай –М: АСТ: Астрель, 2006 – XVI, 318 с.
2. Історія сучасної зарубіжної філософії: компаративістський підхід. – СПб.:Лань, 1997 – 480с
3. Кримов А. Г. Громадська думка і ідеологічна боротьба в Китаї 1900-1917 гг. М., 1972.
4. Плєскачевська І. Піднебесна країна: нариси про сучасний і традиційному Китаї. Мінськ, 2003.

МУЗИКА ЯК ЧАСТИНА СВІТОГЛЯДУ В КИТАЇ

Кудаєва О. О., Огієнко К. О.

Китайська цивілізація є однією із найдавніших цивілізацій світу. Тому зародження та розвиток мистецтв у Піднебесній випередили культуру Заходу на декілька століть. Достатньо довгий час традиційне китайське мистецтво не зазнавало впливу із-зовні, так званої вестернізації, - бо країна залишалася закритою для прибульців із Європи аж до ХІХ сторіччя. Та хоча європейці та ханьці жили в різних «світах», мистецтво залишалось мистецтвом, незважаючи на географічне положення.

З дослідницької точки зору, китайська музична традиція є дуже цікавим явищем, яке потребує глибокого осмислення та вивчення різних її аспектів. З котрих найбільш цікаві і нетривіальні: роль музики у

суспільстві крізь призму конфуціанства, а також, система люй-люй (律呂, або 十二律).

Повернемося до самого слова «музика» у китайській мові, яке складається з двох ієрогліфів 音 та 乐. Ієрогліф 音 має значення «звук», 乐 попри значення музика, з іншим читанням має значення «радісний, веселий, насолоджуватися, любити», і це демонструє гармонійний зв'язок між ними - 音乐 «звук, що приносить насолоду, радість».

Перші згадування про китайську музику зустрічаються в легендах і міфах (їх виникнення датується приблизно 4-3 ст. до н. е.). Вона завжди була тісно пов'язана з устроєм суспільства і філософією. Найбільшого значення в Китаї набули релігійно-філософські системи, що склалися у 6-5 ст. до н. е. Непересічне значення у культурному житті Китаю мала релігійно-філософська система Конфуція. Конфуцій вважав, що музика - це мікрокосмос, втілюючий великий космос; що музика підтримує державний устрій. [1, с.25]

Для Конфуція Людина — центральна ланка усього його вчення, тому велику увагу він приділяв питанням самовдосконалення, звичаям, етикету. Він писав, що шлях до досконалості має три ступені: поезію, етикет і музику. Музика — засіб зміни поганих звичаїв, тому що вона вчить людину найтоншим відтінкам почуттів.

У 6 ст. до н.е. китайський філософ Конфуцій писав: «Розум утворюється читанням, характер виховується правилами поведінки, остаточну ж освіту дає музика». [2,с.49]

Найвидатніший філософ Стародавнього Китаю вважав навчання музиці важливою складовою в освіті людини. В ті часи бути освіченою людиною означало володіти шістьма видами мистецтв: виконувати ритуали, розуміти музику, стріляти з лука, управляти колісницею, вміти читати та знати математику. Музика здатна надихати учнів на виховання у собі моральних якостей та пом'якшувати характер, роблячи його гармонійним. Дана концепція відповідно до якої музика пов'язана з моральними зобов'язаннями та естетикою, і сьогодні визначає систему освіти. Музика, поезія, танці — у поєднанні цих трьох явищ культури, конфуціанці бачили вираження справжніх норм взаємовідносин між людьми. «Слова можуть обманювати, люди можуть прикидатися, тільки музика не здатна на це» — саме так визначалась Давніми Китайцями суспільна функція музики. [3, с.145]

Ще одним із найцікавіших аспектів музичної традиції Середньої Держави є система люй-люй. яка символізує філософсько-космологічні та морально-естетичні уявлення Давнього Китаю. В її основі лежали дванадцять звуків. Кожний з них мав магічне значення: непарні звуки втілювали світлі, активні сили Неба, парні — темні, пасивні сили Землі. Усі разом вони висловлюють зміну місяців у році та години у добі. Приблизно у 7 ст. до н. е. з цього звукоряду було виділено п'ять

важливіших звуків з назвами: перший — «палац», другий — «бесіда», третій — «ріг», четвертий — «збори», п'ятий — «крила». Їм відповідали п'ять першоелементів (вогонь, вода, земля, повітря, дерево); п'ять основних кольорів (білий, чорний, червоний, синій, жовтий); п'ять суспільних значень («правитель», «урядовець», «народ», «діяння», «речі»).

Вважалось, що за допомогою музики можливо впливати на ріст рослин, викликати дощ, а порушення вікової музикальної традиції може призвести до усіляких бід. [4,с.5]. В основі системи 12-ступеневий звукоряд, який утворений 12 бамбуковими трубками різної величини. Вона не була основою розвитку інтонаційного ладового мислення, а її звуки не мали тяжіння до тоніки або один до одного. Винахідником Лю -люй вважається міфічний правитель Хуан-ді. У 16 ст. Чжу Цзайюй розвинув принцип рівномірного-темперованого 12 ступеневого звукоряду, завершивши досягнення системи люй.

Отже, дослідження китайської музичної традиції та її аспектів дуже важливим, бо допомагає осягнути і більш заглибитись у культуру цієї країни. Музичне мистецтво – одна із частин мозаїки, що гармонійно доповнює картину світу Піднебесної Країни. Зв'язок музики з конфуціанством та система люй-люй показують, що вона (музика) ніколи не була відокремленою від національної традиції та займала не остання місце в житті китайського народу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. История Древнего Востока / Под ред. В.И. Кузицина. — М : Высш. шк, 1988. — 392 с.
2. Будда. Конфуций. Жизнь и учение. — М : Искусство, 1995. — 67 с.
3. История древнего Востока / Под ред. В.И. Кузицина. — М : Высш. шк, 1988. — 392 с.
4. А. Минакова, С. Минаков. Всеобщая история музыки. — М : Эксмо, 2010. - 14 с

КОНГЛІШ, ЯК ПРОЯВ СУЧАСНОЇ КОРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Кульпінова В.О., Огієнко К. О.

Культура Південної Кореї нині є дуже розвинутою та цікавою як для корейців, так і для жителів інших країн. Вона розповсюджується з неймовірною швидкістю у різні кутки світу, показуючи людям щось нове, незвичайне, не залишаючи нікого байдужим. Ця культура показує нам наскільки дивовижним може бути поєднання стилів традиційної азіатської культури та сучасного молодіжного напрямку. Наявним прикладом є такий вид мистецтва, як музика: тут поєднуються мотиви традиційної музики з

сучасними мелодіями та композиціями, так звані варіації. Також ми бачимо яскравий прояв поєднання у архітектурі: коли з'являються нові будинки, у яких ми чітко бачимо елементи традиційного типу будівель. Так ми можемо сказати і про інші види культури.

Аналізуючи це, хочеться дізнатися ще більше про дивовижну Південну Корею, зануритися в усі галузі діяльності країни. Одним із таких напрямів стала мова, а саме, поєднання декількох.

Англійська мова ще раніше була розповсюдженою мовою, та з часом, вона стала настільки популярною, що інші країни стали міксувати англійську з їх національними мовами, створюючи свою власну англійську. Наприклад,

1. Chinese (Китайська) + English (Англійська) = Chinglish (Чайнліш)
2. Singaporean (Сінгапурська) + English (Англійська) = Singlish (Сінгліш)
3. Hong Kong (Гонконгська) + English (Англійська) = Honglish (Гонкліш)
4. Japanese (Японська) + English (Англійська) = Japlish (Джепліш)
5. Spanish (Іспанська) + English (Англійська) = Spanglish (Спенгліш)

Таким чином на світ з'явилась одна із дуже цікавих мов – Konglish, або іншими словами Конгліш.

Конгліш (від англ. Konglish (Korean + English); (кор. 콩글리시; RR; konggeullisi) – це англійська мова, що використовується в Республіці Корея; англійська мова з корейським акцентом [1]

Ця мова стала широко розповсюджуватися в Республіці Корея в результаті культурного впливу США. У КНДР такого поняття як «конгліш» не існує. Це є сучасним прикладом того, як північна і південнокорейська мови розвивалися. Південна Корея охоче приймала багато англійських слів і навіть створювала нові в той час, коли Північна Корея зберігала чисту корейську мову.

Треба зауважити, що процес індустріалізації розпочався в Республіці Корея лише в ХХ столітті і йшов паралельно з долученням країни до світу західної культури. Досить довго це залучення відбувалося через японське посередництво, тому корейська мова зберігає сліди цього явища. У конгліші існує багато запозичень із західноєвропейських мов, в тому числі і з англійської, які прийшли через японську мову.

Після війни економіка Республіки Корея була повністю зорієнтована в бік освоєння американського технічного досвіду. Тоді почалося масове залучення до нової мови-посередника.

Кажучи про класифікацію Конглішу, існує три основні види вимови та використання слів:

- Слова, запозичені з англійської, що зазвичай мають схожий вимови и значення (컵 (кеор/кхоп) – cup, тобто чашка)

- Англійські слова, що у корейській мові мають інше значення (파이팅 (paiting/пхайтін) – fighting , перекладається як «Вперед! Нумо! Ти зможеш! (передача підтримки, віри в людину)
- Всі англійські слова у реченні, які вимовляють або пишуть, використовуючи тільки корейські фонетичні символи. Доповідач (кореець) може не знати англійського слова, як воно пишеться и читається, він просто намагається повторити звуки, щоб передати своє повідомлення[2].

Цікавим є те, що використання англійських слів в повсякденній розмові, рекламі і розвагах на сьогоднішній день вважається як ніколи модним і актуальним в Кореї. Однак це використання часто може призвести до непорозумінь через проблеми з вимовою, граматикою або лексикою. В основі багатьох явищ конгліша лежить так званий прямий переклад. Адекватний переклад має на увазі переклад не стільки слів, скільки понять, що стоять за цими словами. А поняття, як відомо, можуть не збігатися.

Отже, дивлячись на все, можна сказати, що кожна мова має свої особливі елементи, що роблять кожне слово надзвичайним, якимось цікавим для вимови, написання. Бувають різні способи прикрасити свою мову, зробити її більш яскравою та незвичайною. И одним із таких способів є поєднання декількох мов, прикладом якого став Конгліш – дивовижна, відносно нова мова, яка є популярна серед молоді та має свій особливий характер. Створення цієї мови вказує нам на новий шлях у розвитку людей, які кожен день щось змінюють, покращують. Але треба пам'ятати також, що і корейська мова сама по собі особлива. Адже, як відомо, корейці дуже пишаються своєю мовою, який є унікальним і не схожий на інші мови. Деякі люди бояться, що Конгліш може в якомусь сенсі збіднити корейську мову, зробити її менш важливим і цінним для жителів Кореї. Але все одно, народ Південної Кореї дуже патріотичний, і, не зважаючи на розвиток технологій та культурний прогрес, у цій країні завжди присутня традиційна атмосфера, яка проявляється в усьому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. <https://nextshark.com/ran-park-konglish/>
2. <https://www.wired.com/2016/09/beauty-perils-konglish-korean-english-hybrid/>

ОБРАЗ ДРАКОНУ ЯК СИМВОЛ КИТАЙСЬКОЇ НАЦІЇ

Лиу Куок Хань, Кошелева І. В.

Китайський дракон – «*龙*» – є символом китайської нації в цілому та доброго принципу ян – «*阳*» – на відміну від дракона європейського –

хижого, злого. Китайський дракон також міцно асоціюється зі стихією води та імператорською владою. За китайськими повір'ями, дракон мешкає у річках, озерах і морях, але здатний злітати і у піднебесся.

Об'єктом нашого вивчення є образ дракона; предметом дослідження є культурологічний аналіз образу дракона у китайській культурі.

Предки китайців рухались до території, яку займає сучасний Китай, постійно, протягом тривалого часу. Спочатку вони розселились навколо Жовтої річки, а потім почали розповсюджуватися на північний захід, на захід та на південь. Китайці були войовничим народом, який постійно боровся з сусідами за територію, яка стала батьківщиною для їхніх потомків. Існує гіпотеза, що «предки китайського народу прийшли з заходу, з Аккади, Елама, або Хотана, однак найбільш ймовірно, що з Аккада або Елана через Хотан – *переклад наш Л.К.Х.*» [1; с.11]. Але китайці завжди намагалися увібрати в себе іншу культуру та поділитися своїми здобутками з новими сусідами.

У 1911 році відбулася революція, у результаті якої була повалена Цинська династія та створена Китайська Республіка. 1 травня 1949 року була проголошена Китайська Народна Республіка на чолі з Мао Цзедунем. Все двадцятье сторіччя Китай активно та плідно розвивався в усіх напрямках, демонструючи такі риси, як наполегливість, активність, здатність до співпраці та дій, спрямованих на позитивний творчий результат.

З початку двадцять першого сторіччя Китайська Народна Республіка сформувалась як достатньо розвинута в економічному, культурному та соціальному плані держава. Зараз Китай є наймогутнішою країною за обсягом промислового виробництва, космічною та ядерною державою. Активізується й зовнішня політика Китаю по мірі промислового росту та економічного розвитку. Поступово ця держава стає не тільки значним учасником міжнародних відносин, але й лідером у світовій політиці. З кожним днем Китай стає все більш могутнім, все більш поважним – саме так, як Китайський дракон.

З давніх часів дракон присутній у багатьох легендах та культурах різних народів. Дракон – це величезна рептилія, яка має розум. У кожного народу є власний образ цієї істоти. Так, наприклад, у Єгипті дракон, точніше змія Апоп, кожену ніч бореться з богом сонця Ра, і кожену ніч програє йому. Тому настає новий день. Змії має величезні розміри та живе у підземному царстві. А от у міфах Греції дракон мав образ величезної змії, яка мала зазвичай не одну, а одразу декілька голів, як, наприклад, Лернейська гідра. [2; с. 102]. У Біблії також зустрічаються згадки про драконів. Перш за все треба відмітити Левіафана з книги Іова – величезного крилатого морського змія, який дихає вогнем. Змії був таким могутнім, що тільки Бог, цього змія створивший, зміг убити його.

В українських легендах також зустрічається дракон, який був більш відомий як змії. Це створіння мало лускате тіло, крила, чотири могутні лапи, довгий хвіст з гострими кігтями, рогату голову та зубасту щелепу, іноді воно мало більш, ніж одну голову.

Коли ми говоримо про Китай, то символом цієї могутньої та великої держави є дракон, який найбільш повно зображує незламність, творчий дух, прогресивний розвиток, міжкультурний плюралізм і позитивне ставлення до навколишнього світу китайської нації. Китайці вірять, що дракони – це справжні посланці древніх духів або навіть божества.

Традиційно виділяють чотири види основних драконів:

- Тяньлун – «天龙» – це небесний стражник, і його задачею є підтримувати та оберігати богів.
- Шеньлун – «神龙» – божественний дракон, який є покровителем грому, вмє контролювати погоду.
- Ділун – «地龙» – земельний дракон, який може керувати водоймами.
- Фуцанлун – «伏藏龙» – дракон, який ховає скарби підземного царства.

Образ дракону у китайській культурі є символом доброго початку та нескінченної магічної сили. У Китаї драконів описували як створіння, яке має голову верблюда, оленячі роги, очі демона, які світяться, луску коропа, курячі кігті, тигрові лапи та вуха корови. Існує головна деталь, яка обов'язково повинна бути у дракона – особлива шишка на голові. Люди вірять, що завдяки їй дракон може літати у повітрі без крил. Дракон може бути від 1 до 300 метрів [3]. Деякі кажуть, що більшість подібних істот вплинула на формування та створення цього світу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варнер Э. Мифы и Легенды Китая. – М.: Центрполиграф, 2007. – 365 с.
2. Копычева Т. Мифологическое драконоведение. – Москва: Вече. – 2007. – 544 с.
3. Конвэй Динна Дж. Танцы с драконами. Мифы и легенды. // Режим доступу: https://www.e-reading.club/chapter.php/1003422/5/Konvey_Dinna_-_Tancy_s_drakonami._Mify_i_legendy.html

КУЛЬТУРНА ТА ЕКОНОМІЧНА ЦІННІСТЬ ПАМ'ЯТОК КИТАЮ

Малютіна А. О., Огієнко К. О.

Китай - дивовижна країна сходу, яка сповнена своїх таємниць і загадок. Історія цієї азіатської країни обчислюється тисячоліттями. Тут сплелися воедино вірність традиціям стародавньої цивілізації і скажений ритм життя сучасних мегаполісів

Вражаюча протяжність територій і багаторічна історія Піднебесної дозволяють запропонувати величезну різноманітність пам'яток.

Пам'ятки Китаю можна розділити на три основні групи: природні об'єкти, пам'ятки історії та культури, і об'єкти національних традицій.

Лідируюче місце в сфері туризму Китаю, як і в багатьох країнах, займає культурний туризм. У країні, чия історія налічує не одну тисячу років, є безліч пам'ятників різних династій правили ще до нашої ери, місця паломництва буддизму та інших релігій з колосальними скульптурами і храмами.

Невіддільною частиною культурного туризму в Китаї є і етнічний туризм. Країну населяють десятки народностей, які мають свою національну одяг, звичаї, кухню і навіть мови. І хоча самі китайці становлять 93% населення країни, навіть вони різняться від провінції до провінції. Туристи зможуть познайомитися тут не тільки з культурою і побутом жителів Китаю, але і з їх унікальною життєвою філософією, яка так відрізняється від культури Заходу.

Також як і менталітет Сходу і Заходу, китайська народна медицина відрізняється і від західної. Це викликає особливий інтерес до оздоровчого туризму в Китаї. Знання, накопичені китайськими лікарями за тисячоліття, і сьогодні допомагають десяткам тисячам людей страждають від гострих і хронічних захворювань[1].

Разом з цим екологічний туризм відмінно поєднується в Китаї з активним туризмом. Одним з популярних туристичних місць став Національний парк Чжанцзяцзе, де вертикальні скелі гір йдуть в небо.

Священні гори Китаю, шановані в буддизмі і даосизмі, включають в себе п'ять вершин: гора Тайшань на сході, гора Хеншань на півдні, гора Хуашань на заході, гора Хен на півночі, і гора Суншань в центрі Китаю. Гірський масив Тайшань, який проходить через центральну провінцію Шаньдун, незмінно викликає захоплення у туристів. Гора Хуаншань на півдні провінції Аньхой відома своїми витонченими соснами, скелями і гарячими джерелами.

Користуються популярністю також національний парк Цзючжайгоу в провінції Сичуань, водоспади Хуангоушу, міський округ Гуйлінь в Гуансі-Чжуанському автономному районі, розташований в мальовничій місцевості з карстовими утвореннями (знаходиться під охороною як національний парк).

Довга історія Китаю залишила велика кількість пам'яток, список міст Китаю, найбільш привабливих для туристів, включає 54 міста. Велика Китайська стіна є найвідомішим символом китайської нації і однієї з головних туристичних визначних пам'яток.

У провінції Ганьсу уздовж траси Великого шовкового шляху розташовані гроти з античними фресками і скульптурами. Найбільш відомими з них є печери Могао - печери зі статуями і фресками на стінах.

Там знаходиться понад 2100 барвистих статуй і 45 тисяч квадратних метрів, виконаних на високому художньому рівні. Поблизу міста Лешань знаходиться статуя Будди, висічена в скелі найбільша в світі кам'яна статуя сидячого Будди.

У провінції Хенань розташований Шаолінь, батьківщина китайського дзен-буддизму, який славиться бойовим мистецтвом шаолиньское ушу, побудований приблизно в 495 р. Н.е. е. Тут можна побачити фрески П'ятисот архатов періоду династії Мін і картини із зображеннями боротьби кунфу періоду династії Цинь. У провінції Хубей розташовані гори Уданшань, знамениті своїми даоскими монастирями і храмами. На заході провінції Сичуань розташовані гори Емейшань - одна з чотирьох священних гір китайських буддистів[2,с. 70].

На південь від річок Янцзи, Сучжоу і Ханчжоу розташована мальовнича місцевість, де знаходиться місто Пін'яо провінції Шаньсі, а також археологічні пам'ятники епохи неоліту і луншаньських культури віком 5-6 тисяч років. Місто Ліцзян в провінції Юньнань є місцем перетину культур ханців, тибетців і народності Бай.

Стародавнє місто Сіань знаменитий музеєм теракотових воїнів з гробниці імператора Циньшихуана. Біля міста Чжоукоудянь розташовуються неповторні археологічні місця, які внесені до списку культурної спадщини ЮНЕСКО, адже саме тут були виявлені останки ранніх форм людини.

Національні традиції

У Китаї в даний час діє Національне управління по туризму КНР. Це управління присуджує китайських містах звання кращого туристичного міста Китаю. При цьому в місті, що отримав це звання, нерідко встановлюється пам'ятник, що зображає статуетку «Летюча кінь» над земною кулею.

Майже всі пам'ятки Китаю відображають неповторний колорит цієї країни. Китай сьогодні славиться чудовими можливостями для туризму і відпочинку.

За останні 30 років приплив туристів зріс в десятки разів і сьогодні Китай займає 6-е місце в світі за кількістю туристів. Однак, до цього Піднебесна була одним з найбільш закритих для туристів держав. Тільки в кінці 1970-х років ситуація істотно змінилася, і керівництво країни пішло навіть на кардинальні заходи. Так, наприклад, в 1988 році острів Хайнань на півдні країни отримав статус провінції, а пріоритетною галуззю його економіки став туризм; заводи з узбережжя були перенесені в інші регіони, а пляжі перетворені в райські куточки.

Самобутня культура і багатовікові традиції, кліматичне розмаїття і мальовнича природа - все це може задовольнити спрагу знань і пригод. Навіть самі спокушені мандрівники знайдуть, що подивитися в Китаї.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Китай // Маркетинг в туризмі. - М.: Академія, 2006 // <http://turbook.n27.ru/p201.htm>
2. Малявін В.В. Китайська цивілізація. - М.: Муравей-Гайд, 2000. – С. 71

МАНГА ТА АНІМЕ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Міуська К. А., Огієнко К. О.

Манга – це японські комікси. Аніме – це японська анімація.

Манга з'явилася значно раніше аніме, одною з перших робіт в стилі манга вважаються тьодзю, малюнки, що зображують тварин і птахів, які поводити себе як люди. Вважається, що вони були створені буддійським ченцем Тоба. Хоча сам термін «манга» з'явився тільки в 1814 році завдяки художнику Хокусай Кацусика. Те, що вони завоювали популярність, як серед самих японців, так і по всьому світу - заслуга Тезука Осаму, який визначив характерний стиль промальовування осіб як для манги, так і для аніме[1].

Наступний важливий етап на шляху розвитку манги - епоха сьогунів Токугава (1604-1868). У цей період у японському живописі, особливо в жанрі кольорової гравюри на дереві, розвивається новий стиль, укійо-е – «малюнки плаваючого світу», пов'язані з буддійським уявленням про життя та як людина сприймає реальність.

Японська манга не користувалася особливим успіхом аж до кінця Другої світової війни. Ситуація змінилася лише в 50-ті роки, коли художник Тезука Осаму, якого зараз називають батьком аніме, повернувся до Японії після тривалого стажування на студії Дісней та почав малювати комікси і мультфільми. Так з'явилися знамениті аніме та манга.

До сімдесятих років японські мультфільми називали «манга-ейга» («манга-кіно»), що знову ж таки вказує на тісний взаємозв'язок аніме та манги. На сьогодні аніме поділяється на декілька видів: TV-серіал, фільм, OVA (аніме виключно для відео), ONA (аніме для Інтернету) і TV-Special (бонусна серія, часто вже не пов'язана з основним сюжетом).

Аніме являє собою родинний напрямок образотворчого мистецтва для манги. Аніме походить від англійського «animation» - анімація, тобто швидка репрезентація послідовних зображень, щоб створити ілюзію руху. Розглянемо етапи розвитку аніме в Японії в першій половині ХХ століття, його історія бере початок в 1917 році, коли учень Ракутена Кітадзави - Сімокава Хекутен створив перший Японський анімаційний фільм «Розповідь про воротаря Мукудзо Імокаве» тривалістю п'ять хвилин.

Другим етапом розвитку анімації в Японії можна вважати вихід в 1945 році першого повнометражного анімаційного фільму «Божественні морські воїни Момотаро». Фільм тривав сімдесят чотири хвилини та був знятий на замовлення Міністерства військово-морського флоту Японії для пропаганди ідей «Визволення Азії».

Третій етап відноситься до післявоєнних років, коли на розвиток аніме значний вплив мала американська анімація і творчість Уолта Діснея. Так, головний герой манги і аніме-серіала «AstroBoy» має явну схожість з диснейвськими героями. Вважається, що творчість Осаму Тедзукі стала основною стилістичною складовою візуального ряду класичних манги та аніме[2].

В манзі та аніме є загальні закони побудови сюжету й промальовування деталей, що роблять їх несхожими на європейську або американську анімацію. Традиція малювати жіночні, тонкі риси обличчя склалася ще в Японії в давнину, а збільшені, круглі очі - це ознака юності і чистоти. Також важливо звернути увагу на кольори, традиція в манзі - це чорно-білі картинки, аніме ж, за винятком перших спроб, завжди в кольорі.

При створенні аніме варто пам'ятати, що воно має певну структуру. Обов'язково потрібно починати зі вступу (прологу), потім ролик-заставка, основний сюжет, фінальний ролик-заставка та, нарешті, кадри з наступної серії. Заставка повинна тривати близько півтори хвилини та супроводжуватися оригінальною музикою, яка написана спеціально для аніме.

Також необхідно згадати про художньо-технологічний процес створення аніме та його відмінності від процесу створення манги. Манга – більш поширений вид мистецтва. В Японії комікси супроводжують майже всі друковані видання, деякі виходять окремими книгами. У створенні японського коміксу беруть участь найчастіше двоє людей: автор та художник. Якщо для манги характерно видавати нові глави один, два рази на місяць, нові серії аніме зазвичай випускають щотижня.

Аніме - це цілий штат співробітників: режисери, художники, сценаристи, дизайнери персонажів, контролери анімації, звукорежисери, сейю. Як результат над одним аніме-серіалом можуть працювати команди фахівців загальною чисельністю від 50 до 200 чоловік. Зауважимо, що автор манги, зазвичай не бере прямої участі в роботі над аніме та вказується в титрах як автор оригінальної ідеї.

Отже, незважаючи на те, що манга та аніме є спорідненими напрямками образотворчого мистецтва, вони мають ряд характерних відмінностей в художньому виконанні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Webb M. Manga by Any Other Name Is... Do Japan's World-Conquering Cartoons Have to Be Created by Japanese to Be the Real Deal? [Електронний ресурс]. URL: <http://www.japantimes.co.jp/text/fl20060528x1.html> (дата звернення 13.03.2019)
2. Иванов Б.А. Введение в японскую анимацию. – 2-е изд. 2002 г.
3. Гаджиева Е.А. Страна Восходящего Солнца. История и культура Японии / Е.А. Гаджиева. – 2006.

ЯПОНІЗМ В ХУДОЖНІХ ПРАКТИКАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО АКЦІОНІЗМУ

Ожога-Масловська Алла Валентинівна, аспірант

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Науковий керівник: доктор мист-ва, проф. С.Б. Рибалко

Однією з прикмет новітнього часу стало художнє висловлювання, жест. Вихід за межі музейних форм мистецтва відбувся ще у 60-ті рр. ХХ ст., проте, діям, що становлять основу акціонізму, завжди належало важливе місце в культурі. Релігійні свята та побутові ритуали, як правило, супроводжувались організованими певним чином діями. Потрапляючи в структурно організований простір храму або беручи участь у ритуальних діях, людина «згадувала» і переживала колективний досвід орієнтації в зовнішньому і внутрішньому світі. Перформанс зазвичай перебуває на межі між сакральним (ритуальним) і профанним (повсякденним). В основі *перформансу* лежить уявлення про творчість, як спосіб життя. Українські мистці, які вже з кінця 1980-х років активно опановують сучасні мистецькі практики – перформанс, хепенінг та ін., останній час стали активно звертатися к традиціям японської культури для своїх художніх висловлювань. Це пов'язано з наявністю у японській класичній культурі такого мистецького досвіду, який ми сьогодні назвали би перформансом. Медитативність японської музики, вишукана послідовність рухів майстрів чайної церемонії, споглядальна майстерність каліграфів і художників живопису сумі-е – все це виявилось затребуваним в мистецьких сучасних практиках європейських акціоністів і Україна на стала виключенням в цьому художньому процесі.

Перелік тем, що обирають українські акціоністи для своїх мистецьких висловлювань, вирізняється різноманітністю. Так, художник Богдан Пархоменко, що пройшов навчання у відомого японського каліграфа Рюсекі Морімото у своєму проекті «Ієрогліф року. Традиція Японії» в реальному часі під живу музику невидимими лініями створив роботу в стилі, яку сам визначив як «нео-каліграфія», артистично імпровізуючи над аркушем паперу. Об'єднавши східні і західні традиції,

автор нівелює обмеження в уявленні і правилах, які заважають створенню і сприйняттю мистецтва.

На досвіді японських бойових мистецтв буде свої перформанси Микола Кущенко (Донецьк). Митець пише картини, використовуючи техніку володіння самурайським мечем, на кінці якого знаходиться пензлик. Його техніка заснована на чітких контурах, швидких мазках і бризках.

Невеликий акт приготування чаю в японській *церемонії чаювання* перетворюється в інтенсивний естетичний досвід, який виражається в безлічі культурних засобів, і у виконанні ритуалу якого задіяно кілька культурних мов. Демонстрація цього дійства українськими майстрами, що отримали досвід у японських майстрів різних шкіл Японії, стало однією з форм сучасного хепенінга, занурення в послідовні, майже містичні, ритуали якого, дозволяє колективно пережити досвід Іншого.

Шібарі-скетчінг, організований Марією Гельман (Київ, Прага) не тільки ознайомив українців зі старовинним японським мистецтвом *шібарі* (японське мистецтво обмеження рухливості тіла людини за допомогою мотузок, яке визначено технічними та естетичними принципами) а й дав можливість побути «володарем зв'язаної природи», відчутти «збудження внутрішнього художника». В своєму хепенінгу художниця використовує японське мистецтво, пропонуючи кожному учаснику створити свій скетч зі зв'язаних шібарі-моделей, що підвішані до скелі.

Серед музичних інструментів харківського майстра Ігоря Горбова, японська флейта сякухачі і сямісен посідають особливе місце. Художні акції, де звучать звуки інструментів, зроблених І. Горбовим, перетворюють простір на медитативний спів бамбукового лісу, що качається вітром, зачаровуючи учасників.

В своїх перформативних мистецьких практиках українські митці звертаються до японської традиційної культури в пошуках нових форм художнього тексту. Мистецькі інтерпретації японського досвіду дозволяють українським акціоністам включати в свої дійства елементи споглядальності, медитативного занурення, моделюючи за допомогою Іншого, власне художнє висловлювання, що чудово вписується в сучасні течії постмодернізму.

ВІДОБРАЖЕННЯ КИТАЙСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ ТА КУЛЬТУРИ У КІНЕМАТОГРАФІ

Ольшєвська Анастасія Вячеславівна, студентка 3 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. політ. н., доц. Г. С. Панасенко

Кіномистецтво є вікном у світ культури народу. Кінематограф Китаю можна розглядати як незвичайне і цікаве джерело для вивчення китайського менталітету. Перш ніж набути сучасної форми, кінематографу Піднебесної довелося пройти складний шлях. На першому етапі розвитку від кіномистецтва вимагали дотримання жорстких правил, встановлених керівництвом КПК. Творчість мала вписуватися в рамки ідеологічного впливу і пропаганди, тому їй не дозволялося розкритися у всій повноті. Але з роками необхідність суворого дотримання канонів подолали, була отримана свобода творчості, тож культура китайського кіно стала на шлях модернізації.

Кінематограф Китаю помітно відрізняється від фільмів інших країн. Особливістю китайського кіно є любов до показу бойових мистецтв, які майстерно вписуються до сюжету стрічки. Професійно режисовані сцени боїв у виконанні талановитих акторів та каскадерів здаються неймовірними і нелюдськими, що разом із високим рівнем художньої майстерності і спецефектами роблять картину незабутньою. Також варто відзначити, що саме присвячені кунг фу фільми відкрили дорогу до великого кіно. Другою відмінною рисою китайських фільмів є їх театральність – що й не дивно, адже саме театральне мистецтво Китаю поклато початок драматичних сюжетів. У таких стрічках присутнє багатство акторської гри, розстановка акцентів робиться на символічні жести, предмети і міміку (5, с. 86).

До кожного фільму, який пропонується широкій аудиторії цієї країни, пред'являються вимоги цензури. Будь-яка картина, що виходить на екрани Китаю, повинна відповідати вимогам китайського законодавства. Крім того, творці фільмів вважають важливим проілюструвати легенди і перекази, традиційність китайського побуту, самотність, яка не піддалася європеїзації культури Китаю. Краса природи, її фарби – предмет милування кожного китайського режисера.

Важливо також відзначити, що за територіально-історичних особливостей у Китаї склалося три незалежні кінематографічні напрямки: кіно континентального Китаю, гонконгські та тайванські фільми. Але оскільки для західного глядача кордони між цими напрямками найчастіше досить розмиті, для зручності всі фільми об'єднуються в одну категорію – «китайське кіно» (3, с. 55).

Перша зафіксована в історії демонстрація «рухомих картинок» у Китаї відбулася 11 серпня 1896 р. у Шанхаї – місті, яке на довгі роки стало

центром кінематографу Китаю. У Пекіні перші фільми були показані у 1902 р. Власне китайське кіновиробництво почалося у 1905 р., коли пекінський фотограф Жень Цінтай зняв на рухому стрічку сцени з вистави музичної драми «Битва при Дінцзюньшані» із відомим актором Тань Сінпеєм у головній ролі.

Перша кінокомпанія Китаю – «Азія Фільм» – була заснована у 1909 р. американським євреєм російського походження Бенджаміном Бродським. Перше кіно показувало пекінську оперу, але воно і наступні кілька фільмів цієї кіностудії не вразили китайців. А все тому, що американці не врахували особливості менталітету і смаки місцевих жителів. Цікаве і захоплююче кіно, на думку американських кінематографістів, китайцям здавалося нудним і прісним. Китайці завжди мали своє особливе, оригінальне бачення речей (1, с 118).

У 1917 р. велике шанхайське видавництво «Шан» створило у себе кінознімальний відділ і почало зйомку хронікальних і театральних фільмів. У 1921 р. був знятий перший повнометражний художній фільм «Янь Жуйшен» – соціальна драма. У 1922 р. Чжан Шічуань і Чжен Чженци створили власну компанію «Мінсін». У 1925 р. була утворена інша найбільша кінокомпанія – «Тяньї». Вона, в свою чергу, випускала фольклорні драми і проголошувала боротьбу з європеїзацією кінематографа, разом з тим йдучи від соціальних тем. Продукція кінокомпанії була орієнтована не тільки на місцеву публіку, а й на міжнародний ринок, зокрема китайську діаспору у країнах Південно-східної Азії. У 1929 р. була створена третя найбільша кінокомпанія – «Ляньхуа» [2, с. 180]. Всього ж до 1925 р. у Китаї відкрилося 175 кіностудій (більшість з них були приватними), 141 з яких знаходилися у Шанхаї. Багато з них випустили лише по одному фільму, але даний період став періодом розквіту приватного кіно у Китаї. На той час воно вже органічно поєднувало в собі історичні мотиви з елементами традиційної пекінської опери. На початку 1930-х рр. кіно перестає бути видом розваги, набуваючи громадянської відповідальності та піднімаючи серйозні соціальні проблеми.

Протягом десятиліть йшов розвиток кіноіндустрії: від чорно-білого кіно в 1950-х рр. до бойовиків і фантастичних фільмів в наші дні. Тим не менше, у 90-х рр. у китайському кінобізнесі був відмічений серйозний спад. Особливо сильно постраждав Гонконгський кіноринок. Вплинули на це багато чинників: азіатська фінансова криза, засилля на екранах кінотеатрів західних стрічок, високий рівень відеопіратства, перевиробництво фільмів при втраті якості. То був період, коли імпорتنі фільми займали перші місця за зборами у китайському прокаті, а популярні азіатські актори їхали в Голлівуд (4, с. 75).

Коли прийшов час змін, першим по-справжньому «етапним» фільмом нового китайського кіно стала робота тайванського режисера

Енга Лі «Тигр, що крадеться, дракон, що затаївся» (2000). Епічний фентезі-бойовик із декораціями стародавнього Китаю не тільки удостоївся головних фестивальних нагород у себе на батьківщині, але також зібрав цілу купу різноманітних кіно-нагород по всьому світу і став лауреатом чотирьох премій «Оскар». Подальші стрічки також мали ще більший касовий успіх, хоча й не здобули стільки відзнак. До цього списку можна віднести наступні фільми: «Герой» (2002), «Червона Скеля» (2009), «Велика Стіна» (2017) та «Тінь» (2018).

Отже, сучасний китайський кінематограф – явище унікальне, хоча історія його розвитку налічує понад 100 років. Світ Китаю часто сприймається західною культурою як загадкова легенда, невмирущий міф, міцно вкорінений у свідомості. Цей світ таїть в собі багато несподіваного і парадоксального, адже особливості менталітету китайців, який сформувався на основі конфуціанства, даосизму і буддизму, засновані на багатовікових традиціях, ритуалах і правилах. Важливим способом відображення менталітету та культури Китаю є його кінематограф.

Існує багато особливостей, що відрізняють китайське кіно від кінематографа західного світу. В останнє десятиліття успіхи китайського кіноринку все частіше привертають увагу західних інвесторів, кіноіндустрія в Піднебесній бурхливо розвивається. Сьогодні китайський кіноринок посідає 2-ге місце в світі після США, і вже дуже скоро вони можуть помінятися місцями. Протягом останніх трьох років Китай випускає на екрани більше 500 кінострічок щорічно. Рекордним був 2012 р., коли КНР випустила майже 750 кінострічок. Темпи зростання китайського кіноринку найвищі в світі – 30–40% на рік.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кобелева Е. В. Китай в начале XXI века. Уч. пос. / Е. В. Кобелева. – М. : ИД ФОРУМ, 2010. – 496 с.
2. Кравцова М. Е. История культуры Китая. Уч. пос. / М. Е. Кравцова. – М. : Наука, 1979. – 230 с.
3. Торопцев С. А. Очерк истории китайского кино. Уч. пос. / С. А. Торопцев. – М. : Наука, 1979. – 230 с.
4. Торопцев С. А. Трудные годы китайского кино. Уч. пос. / С. А. Торопцев. – М. : Искусство, 1975. – 150 с.
5. Юткевич С. И. В театрах и кино свободного Китая: записки советского режиссёра. Уч. пос. / С. И. Юткевич. – М. : Искусство, 1953. – 172 с.

ЕТАПИ ІСТОРІЇ КИТАЙСЬКОГО ТЕАТРУ НА ШЛЯХУ ДО ВИНИКНЕННЯ ПЕКІНСЬКОЇ ОПЕРИ ТА ЇХНІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ

Полякова Т. А., Огієнко К. О.

Пекінська опера – це злиття театральних жанрів, що поєднує в собі високу виконавську техніку, спів, танець, пантоміму, бойове та циркове мистецтво. Актори мають стійке амплуа, при чому одні мають певний грим, а інші – маски. Розглянемо, як утворився цей синтез і дізнаємось, які відповідники мають ці риси у західноєвропейському театрі.

Звернемося до історії театру. Ми знаємо, що досліджена історія західноєвропейського театру бере свій початок у часи античності в народних святкуваннях Малих та Великих Діонісій (з VI ст. до н.е.), що мали ритуальне значення та являли собою, окрім народних гулянь, урочисті ходи зі статуєю Діоніса, культові церемонії, хоріві, музичні та драматичні змагання [3].

Китайське театральне мистецтво також зароджується у ритуалах та народних гуляннях з піснями та танцями. Є історичні записи про існування в період «Весни і Осені» (772-481 роки до н. е.) артистів, які вміли співати, танцювати, копіювати зовнішність і повадки людей, зустрічаються терміни чан-ю (співак або актор, який співає) і пай-ю (комік, блазень, лицедій). Вистави цих акторів поступово народжують нову форму – байси (сто вистав) або цзя одиси (бодання). Ці вистави проходили на відкритому повітрі на великі свята. Частиною дійства були танці з гігантськими макетами фігур тварин, циркові номери (акробатика, фехтування, ходіння по канату тощо), а також народні змагання в силі [2].

Драматичне дійство обох культур, що зародилося ще в ті часи, та продовжило свій розвиток, мало наступні риси: пантоміма, гра акторів у масках, імпровізація, поетичні тексти.

В античній драмі вже відбувається жанровий поділ на трагедії та комедії, фарси, а вистава починалась з переказу сюжету одним з акторів трупи. Потім в епоху Середньовіччя (з 476 р. н.е.) західноєвропейська драма знову звертається до ритуаліки та релігії: язичницьких обрядів, пізніше до християнських сюжетів; а основа тогочасного фарсу – перепалка між життям та смертю. Була характерна балаганна і вертепна форма вистав .

У Китайському театрі фарси з'являються лише у VII ст. н.е. та являють собою побойща. Китайська драма не звертається до релігійних сюжетів, натомість користуються популярністю вистави на історичні сюжети. З'являються перші постійні амплуа, актори грають у масках та спеціальних костюмах.

У XII-XIV століттях з'являється новий вид вистав – дцзацзюй. У комічних імпровізаційних сценках з'являються нові герої, оформляються

нові амплуа. Одночасно на півдні країни ставляться великі народні драми наньсі. Вистави також давалися в балаганах, що називалися ланцзи. З XII ст. з'являються прихрамові сцени.

З XIII ст. своєрідність театрального мистецтва Китаю будувалася на поєднанні мовних і вокальних партій, музики, танцю, акробатики. Постать драматурга набуває значущості, він дає поради при трактуванні п'єс. У XIV-XVIII ст. створюється багато різноманітних труп на всій території Китаю [2].

У XIV ст. у Західній Європі починається період Відродження (зростає інтерес до античної культури, відбувається її повернення, «відродження»). В Італії з'являються перші професійні театральні трупи (тобто акторство стає ремеслом, професією), які грають комедії. Ці трупи швидко стають популярними ще й у сусідній Франції. Перші згадки про вистави цих труп датуються 1560-тими рр. Пізніше цей вид театру отримає назву Дель Арте.

Дуже цікавими для нас є деякі риси комедії Дель Арте, а саме те, що це вид площадного театру, де не було особливий декорацій, а актори грали у масках (актори деяких французьких труп італійської комедії не грали у масках, а білили обличчя мукою), і актор грав все життя лише один характер (самі характери персонажів та наявність масок були своєрідним переосмисленням античної комедії), гра актора складалася не тільки з реплік, а й жестів, виразної пластики та мала хореографічну організацію. Драматичне дійство було імпровізоване, але актори мали чітку задачу «Навіщо я виходжу на сцену? Чого я маю домогтися?», згодом почали писати сценарії. Кожна трупа мала свого Капокоміко – головного актора, який зазивав глядачів, та розповідав сюжет вистави перед її початком. Вистава починалась парадом масок з музикою, танцями та буфонними трюками, а потім сюжет розігрувався у вигляді пантоміми. Кожна маска була представником окремого регіону, тому розмовляла на відповідному діалекті.

У XVII ст. завдяки літературній творчості та театральній діяльності Мольєра з'являється нове поняття – театральне амплуа. Амплуа більш тонка річ, і більше ніж маска орієнтована на психологічну і соціальну складову образу. Якщо маска мала задану дію, то амплуа його не має.

Цей вид театру проіснує до XIX ст., коли зруйнується система театральних амплуа, оскільки виникне нова демократична структура суспільства [3].

А у Китаї у XVIII ст. в Пекін до святкування на честь 80-річчя імператора Цяньлуна з'їжджаються трупи провінційних театрів. Аньхойські трупи мали особливий успіх, вони залишаються у Пекіні та створюють Столичний музично-драматичний театр цзинси. Особливість цього театру полягає у тому, що всі основні риси традиційного китайського театру знайшли тут своє вираження. Також зберігається система театрального амплуа (як і актор комедії Дель Арте, актор

Пекінської опери протягом життя не змінює амплуа). Кожне амплуа має свій особливий грим або маску та костюм. Основними прийомами гри актора є спів, декламування, перевтілення і жестикуляція. Театральне дійство наповнене танцями, акробатичними трюками, пантомімою та елементами бойових мистецтв. Літературна мова взнянь чергується з розмовною байхуа. Сценографія та реквізит мінімальні, бо не повинні відволікати від символіки костюму, гриму та масок, бо саме вона передає характер персонажа і його настрої. Ці особливості Пекінська опера у тій чи іншій мірі зберігає й дотепер [1].

Історія китайського театру накопичила багато особливостей, які Пекінська опера синтезувала в собі. Але, як бачимо, історія театру Західної Європи має багато побідних рис, незважаючи на те, що Східна та Західна театральні культури формувались окремо.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Чэнбэй С. Пекинская опера. 中国京剧 / пер. Сан Хуа, Хэ Жу. – Межконтинентальное издательство Китая, 2003. – 138 с.
2. «Китайский театр». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://asia-business.ru/military/culture/theater/>
3. Бояджиев Г.Н. История западноевропейского театра (1-4 том) / под. ред. Г.Н. Бояджиева. М.: Наука, 1955-1988. – 2976 с.

В'ЄТНАМСЬКА ДІАСПОРА В УКРАЇНІ

Прилуцька Дар'я Андріївна, студентка 2 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: канд. політ. наук Панасенко Г.С.

В'єтнамці – працьовита й наполеглива нація. Опинившись поза межами Батьківщини в пошуках кращого життя, вони досить швидко пристосовуються до нових умов життя та праці, і водночас не асимілюють, зберігаючи національні риси та культурні традиції.

Дослідженню в'єтнамської діаспори в Україні присвячено роботи таких вітчизняних авторів як Мусійчук А., Дудар С., Ярошко О. та ін. Аналіз літератури за цією проблематикою показав, що праць, присвячених впливу в'єтнамської громади в Україні на різні сфери життя суспільства досить небагато. Мета нашої роботи – дослідити характерні особливості, притаманні в'єтнамській діаспорі в Україні в наш час. Актуальність нашого дослідження зумовлена активною участю в'єтнамської нації в соціальному, економічному, культурному та політичному житті нашої країни.

Україна славиться своєю гостинністю та відкритістю для мігрантів як із сусідніх країн, так і більш віддалених. Одну з найпомітніших діаспор в

Україні становлять в'єтнамці. Відповідно до офіційного перепису населення 2001 року, в Україні налічується 3850 представників в'єтнамської нації (1). Проте наразі їх чисельність значно збільшилась. За неофіційною інформацією, в нашій країні зараз знаходиться більше 100 тисяч в'єтнамців. Наприклад, за свідченням самих громадян в'єтнамського походження, в одній лише Одесі проживає як мінімум дві тисячі вихідців із В'єтнаму. Зазвичай, в'єтнамські іммігранти оселяються спільнотами. У кількох містах України навіть є райони компактного проживання громадян в'єтнамського походження. Так, у Харкові існує житловий комплекс «Епоха», в Одесі – «Село Лотоса». Більшість їхніх жителів працюють на великих міських ринках: на харківському «Барабашово», одеському «7-му кілометрі» та на «Троєщині» в Києві. Проте це стосується не всіх в'єтнамців. Їх представники знаходять роботу також і в інших галузях. Наприклад, заслужений лікар України, Нгуєн Ван Хань, очолює відділення в Одеському обласному туберкульозному диспансері (2).

Перші представники в'єтнамської нації почали з'являтися в Україні ще за радянських часів, у 60-70-ті рр. минулого століття, в якості трудових мігрантів (3). Організована трудова імміграція в Україну розпочалась після укладення міжурядової угоди від 2 квітня 1981 року «Про направлення та прийняття в'єтнамських громадян на професійне навчання і роботу на підприємства та організації СРСР» (4). Відтоді кількість в'єтнамців на території України стабільно зростає. Закріпившись та одержавши роботу, переважно на заводі, вони почали привозити родичів або створювати сім'ї на новій Батьківщині. Із розпадом Радянського Союзу вже сформована в'єтнамська спільнота змогла успішно пережити кризу 90-х та зайняла помітне місце в економіці таких міст як Харків, Одеса та Київ. Її вплив відчувається і в наш час: саме в'єтнамці створили широку торговельну мережу на ринку «Барабашово» та перетворили його на значний центр торгівлі в регіоні, завдяки в'єтнамському «Технокому» з'явився популярний продукт швидкого харчування «Мівіна», зусиллями в'єтнамської спільноти був побудований аквапарк «Джунглі», ресторан «Злітаючий дракон» тощо. Таким чином, представники в'єтнамської діаспори в Україні змогли успішно налагодити власний бізнес або знайти роботу в інших сферах і зараз займають помітне місце в економіці як окремих міст, так і України загалом.

В'єтнамці не лишаються осторонь української культури, серед молодшого покоління українців в'єтнамського походження переважна більшість володіє російською та українською мовами. Взагалі, серед них багато поліглотів: окрім рідної в'єтнамської, яка використовується зазвичай в сімейному колі, а також української та російської, в'єтнамці володіють англійською та іноді – китайською мовами. До речі, в'єтнамці мають змогу поглибити знання в'єтнамської мови не лише відвідавши

спеціалізовані курси, таку можливість, наприклад, також надає київська школа №251 імені Хо Ши Міна (2).

Не забувають в'єтнамці й про власні традиції. Так, у 2007 році в Харкові місцева в'єтнамська діаспора за власні кошти побудувала буддистський храм – справжню пагоду, яка вражає своєю красою. Храм має назву Чук Лам, що в перекладі означає «бамбуковий ліс». Мало кому відомо, що цей храм є найбільшим буддистським храмовим комплексом у Європі – площа його території складає цілий гектар. В'єтнамці пишно святкують національні (наприклад, День незалежності В'єтнаму, Новий рік) та релігійні (Свято духів тощо) свята (5).

Отже, в'єтнамська діаспора відіграє помітну роль в сучасній Україні. Громадяни в'єтнамського походження навчаються в освітніх закладах нашої держави, вивчають українську мову, а представники старшого покоління в'єтнамських іммігрантів займаються бізнесом, забезпечуючи приплив коштів. Протягом багатьох років потік мігрантів примножується, що говорить про те, що в'єтнамці вважають Україну дружньою державою, привабливою для проживання, одержання освіти та праці. Ми вважаємо, що тенденція до збільшення в'єтнамського населення в Україні буде зберігатися, тож нашій державі варто приділяти більшу увагу розвитку двосторонніх взаємин із Соціалістичною Республікою В'єтнам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний склад України 2001 (Електронний ресурс). – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <http://pop-stat.mashke.org/ukraine-ethnic2001.htm>.
2. Іщенко А. Теж українці: в'єтнамці (Електронний ресурс) / А. Іщенко // Etcetera. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.etcetera.media/6881-109.html>.
3. “Ми український народ: національно-етнічна мозаїка”: В'єтнамський етнос і громада в Україні. (Електронний ресурс) // Радіо Свобода. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/916857.html>.
4. Ярошко О. Засади співробітництва України у сфері культури з країнами Південно-Східної Азії / О. Ярошко. // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2008. – №45. – С. 61–70.
5. Дудар С. Е. «Помітні меншини» в етнонаціональній структурі українського суспільства / С. Е. Дудар. // Нова парадигма. Соціологія. – 2014. – №124. – С. 182–196.

ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОГО ЕТИКЕТУ СПІЛКУВАННЯ В ІНТЕРНЕТІ

Рябчун Е. П., Огієнко К.О.

Більшість населення Китаю є активними інтернет користувачами. WeChat - найпопулярніший в Китаї месенджер. Тому ми розглянемо особливості спілкування китайців в інтернеті саме на прикладі цього месенджера. WeChat - це комплекс «маленьких додатків». З його допомогою можна поспілкуватися з друзями і колегами, викликати таксі, замовити їжу, забронювати готель, оплатити покупки, почитати новини та багато іншого. WeChat замінює звичні нам Google, Instagram, YouTube, Facebook і Twitter, заблоковані в Китаї. За 8 років існування месенджера в ньому склався свій етикет спілкування[1].

Подвоєне слово матиме зовсім інший сенс не тільки в житті, але і в листуванні, наприклад:

好 (hǎo) = Згоден.

好 哒 (hǎo dā) = З радістю погоджуся!

嗯 (èn) = Зрозуміло.

嗯 嗯 (èn èn) = Відмінно, зрозумів!

Якщо відповісти коротко 嗯 (èn) або 哦 (ó), це буде означати кінець діалогу. У той час як 嗯 嗯 (èn èn) або 哦 哦 (ó ó) має на увазі вашу радість від спілкування.

Сміх виражається ієрогліфом 哈 (hā), але існує градація сміху:

哈哈 = Чи не смішно.

哈哈 哈哈 = Нудно.

哈哈 哈哈 哈哈 = Трохи смішно.

哈哈 哈哈 哈哈 哈哈 = Дійсно смішно!

Знаки пунктуації також грають важливу роль. Точки, хвилі і смайли - це незамінні атрибути онлайн спілкування.

Точка в кінці речення сприймається як образа, грубість. Краще закінчити фразу хвилею або смайлом, наприклад:

你在干嘛呀 ~ = Що робиш ~

Не варто переборщувати зі знаками оклику і трьома крапками, щоб не викликати у людей хибне враження про вас.

Використовуючи одночасно сміється і плаче смайл, ви виглядаєте більш ввічливими:

我觉得你说的不对 = Здається, ти не правий

你这么说简直是搞笑 = Ти такий смішний

Для вираження радості використовують такі три смайла:.

Починаючи розмову, не варто писати «在 吗? 有空 吗? 忙 吗?» (Ти там? Є час? Зайнятий?), Не витрачайте час і відразу переходите до теми.

Розумійте підтекст повідомлень співрозмовника. Слова «我去吃饭了 / 我去洗澡了» (Я пішов є / Я пішов вмиватися), швидше за все, означають кінець діалогу. А «不聊了我去睡啦» (Якщо нічого написати, я піду спати) прямо говорять про нудний спілкуванні[2].

Інші правила спілкування в WeChat, які вам допоможуть:

- Не додавайте в друзі людини, якщо ви тільки познайомилися або якщо не знаєте один одного особисто;

- Ініціатор додавання повинен написати повідомлення першим,

- Не робіть відповідь занадто довго;

- Перед тим, як відправити голосове повідомлення, запитайте, чи може ваш співрозмовник його прослухати.

Підводячи підсумки, WeChat - незамінний в сучасному китайському суспільстві засіб комунікації. Як і в будь-якому іншому месенджері, не варто забувати про особливості етикету спілкування. Використання розділових знаків і смайлів допоможе передати інтонацію, але не потрібно ними зловживати.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.savkinks.ru/wechat-partner-iz-azii.htm>
2. <https://magazeta.com/2017/08/chinese-wechat-howto>

СОЦІОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ РОЗБІЖНОСТІ У ЖАНРІ ЯПОНСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКИХ ФІЛЬМІВ ЖАХІВ

Расказова А. Ю. , Огієнко К. О.

Фільми жанру хоррор є досить популярними. Японські фільми жахів вважаються одними із найкращих в світі.

Традиція хоррора в Японії має довгу історію, висхідну, щонайменше, до XVII-XVIII століть, коли в країні почали широко розповсюджуватися страшні казки, які отримали узагальнену назву кайдани (дослівно означає «історії з привидами»). Ці історії стали невід'ємним компонентом японської культури, і було лише питанням часу, коли «кайдани» отримують втілення на кіноекрані. Тут, однак, виникає одна складність: в силу того, що надприродні елементи пронизують японську культуру на багатьох рівнях, важко сказати, що можна вважати першим японським фільмом жахів.

Хоча навряд чи в Азії знайдеться країна, яка пережила з 1945 року так само інтенсивну і глибоку американізацію, бо японські хоррори зберегли самобутні традиції, вони не були поховані під впливом західних фільмів, а вижили, більш того - знайшли своє місце не тільки на

місцевому, але й на світовому ринку. Щоб мати певне уявлення про те, як розвивався хоррор в Японії, треба згадати хоча б десять значних картин, які репрезентують національну хоррор-традицію у всіх її проявах.

Мабуть, найбільш відомий японський Кайдзен-фільм - до появи культового «Дзвінка» - «Годзілла». Зараз багатьом складно в належній мірі оцінити історичне значення гігантського ящера, який піднявся з морських глибин, щоб зруйнувати Токіо, але для свого часу це кіно зробило дуже багато. По-перше, фільм був одним з головних зачинателів моди на «creature feature» - історій про гігантських монстрів-мутантів, які заповнили західні кінотеатри після початку ядерної ери і досі чи не очолює список кращих творів цього жанру.

По-друге, це був перший міжнародний хоррор-бренд, зроблений в Японії. Сьогодні, коли японські картини давно прорвалися в мейнстрім, цей факт забувається, але ще зовсім нещодавно вони були екзотикою, а к[1]іно про Годзіллу не тільки стало універсально визнаним символом Кайдзен-фільмів, а й привернуло увагу голлівудських продюсерів до радіоактивної рептилії. В результаті на світ з'явилися численні сиквели і наслідування «Годзілли», в тому числі за участю американського гостя - всім відомого Кінг-Конга.

На відміну від країн Європи, США не знали Середніх віків, отже, не мали в минулому значну кількість спадщини готичної культури, яка сприяла розвитку хоррор-компонента в мистецтві.

По-справжньому новий етап в японському хоррорі почався в кінці 1960-х, з падінням цензурних бар'єрів в Західній Європі і США, коли пишним цвітом розквітли всілякі (переважно вкрай малобюджетні) вироби на тему маніяків, мутантів і космічних загарбників, в яких насильство стало головним атракціоном.

Японія підхопила цей тренд, звичайно ж, обробивши його: негайно з'явилися специфічно японські модифікації експлотейшн-хоррора. Ці фільми зайняли місце на світовій арені в 1970-х і 1980-х, причому градус відвертості в них незмінно підвищувався, часто доходючи до (вельми кривавого) абсурду[2].

З цього моменту Голлівуд взяв в оборот традиційні японські сюжети, незмінно клепаючи їх перероблені версії для західного ринку. Практично всі більш-менш відомі фільми 2000-х років, такі як «Пульс», «Темні води» або «Один пропущений дзвінок», були презняті в США, де японська традиція отримала своєрідне друге дихання. Зауважимо, що названі фільми означали швидше повернення до традицій 1950-х і 1960-х, з їх містичними сюжетами, взятими з давньої народної культури. Так що початок нового

століття японський хоррор зустрічає не просто життєздатним, а й цілком потрібним.

Японія не схожа на Європу і на Америку, де все у фільмах відносно зрозуміло, навіть якщо мова йде про різні країни. У японському хоррорі перемішано дуже багато компонентів, причому взятих і від Заходу і від Сходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <http://miuki.info/2013/04/estetika-yaponskix-filmov-v-svete-tradicionno-yaponskix-mifologicheskix-i-filosofskix-vzglyadov/>
2. Charles Derry, *Dark Dreams: A Psychological History of the Modern Horror Film*; A S Barnes & Co, 1977.

ПЕРСЬКІ ПРИКМЕТИ І ЗАБОБОНИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Сопільняк Світлана Володимирівна, студентка 2 курсу магістратури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: д.ф.н., доц. О.В. Мазепова

Лінгвістику ХХІ століття відрізняє посилена увага до взаємозв'язку мови й культури, що зумовило виокремлення в ній окремої галузі лінгвокультурології.

Розвиток терміну «лінгвокультурологія» як наукової дисципліни пов'язують з роботами російської фразеологічної школи, очолюваної В.М. Телією, працями російських дослідників Н.Д. Арутюнової, В.В. Воробйова, В.А. Маслової, Ю.С. Степанова, В.М. Шаклеїна та інших. Розвиток європейської лінгвокультурології пов'язаний з іменами, Е. Бенвеніста, Л. Вітгенштейна, Г. Гадамера, М. Гайдеггера, Р.О. Якобсона, К. Ясперса.

В.А. Маслова визначає лінгвокультурологію як галузь лінгвістики, що виникла на стику лінгвістики та культурології і досліджує прояви культури народу, які закріпились у мові [17, с. 9].

Як зазначає В.В. Воробйов, об'єктом лінгвокультурології є взаємозв'язок та взаємодія культури й мови у процесі її функціонування, а предметом – мовна картина світу, тобто вивчення культурного смислового значення мовних знаків, що формуються при взаємодії двох різних кодів, а саме мови і культури, з метою визначення прийомів, якими мова втілює у своїх одиницях, зберігає та трансформує форму культури [5, с. 6].

Таким чином, можна дійти висновку, що народні прикмети і забобони можуть і повинні стати об'єктом лінгвокультурологічного дослідження.

На особливу роль народних прикмет та забобонів у створенні мовної картини світу вказує відомий вчений-філолог З.К. Тарланов: «Мова усної народної творчості – це особлива сфера, котра повинна бути самостійним об'єктом лінгвістичного дослідження» [28, с. 9].

Загалом народні прикмети, які є невід'ємною ланкою національної культури, до сих пір залишаються одним з найменш вивчених фольклорних мікрожанрів. Разом з цим науковці відзначають величезний пізнавальний потенціал, який несуть в собі ці тексти, їхню значну етнографічну, мовнотворчу і художню цінність.

Не дивлячись на те, що народні прикмети беруть свій початок у глибокій давнині, вони продовжують існувати у сучасному мовленні представників різних етнічних груп. До необхідності вивчення народних прикмет та забобонів на лінгвістичному рівні спонукає інтеграція різних національних культур, що зумовлює проведення досліджень національних мовних картин світу, особливостей мовної свідомості представників різних етносів.

У перській мові слово «забобон» передається арабським за походженням словом **خرافه** хогāfe. Стосовно етимології цього слова знаходимо інформацію у словниках. У багатотомному перському енциклопедичному словнику А.А. Дегхода вказано, що хогāfe – це ім'я чоловіка, який жив у селі Азарі і, начебто, водився з джинами та феями і спілкувався з ними їхньою мовою. Все, що чоловік чув і бачив у цих чарівних істот, він переказував людям. Ці забобонні розповіді люди вважали нісенітницями. Люди говорили: «Ці забобонні розповіді, хоч вони і солодкозвучні, але брехливі». З того часу на будь-яку брехливу оповідку казали «soxan-e хогāfe» (забобонна розповідь)» [65, с. 387–388]. У перському енциклопедичному словнику С.М. Хосейні Дашті «Просвітителі і видатні люди» (**معرف و معاریف**) зазначено, що хогāfe (**خرافه**) – це арабське слово, його корінь **خرف** (خراف) означає «збирати фрукти» (**چیدن**) чи «старість і немічність» (**پیری و فرتوتی**), а саме слово хогāfe (**خرافه**) є масдаром від цього кореня. Як зауважує автор, «у перській мові так називають неприємні нісенітници, укорінені звички, які не спираються ні на розум, ні на закони шаріату, а ґрунтуються на чийось снах чи на діях предків, що залишилися нам на згадку» [50].

Іранський вчений А. Джаганшахі Афшар у своїй статті «Коріння забобонів та їхній вплив на культуру народу» (**ریشه‌های خرافات و کارکرد آن‌ها در "فرهنگ مردم"**) досліджує витоки забобонів та їхні функції у культурі народу, проводить аналіз причин поширення забобонів, а також відслідковує, які функції відіграють марновірства у культурі іранського народу. Автор стверджує, що забобон – це певне уявлення або поведінка, яка виникає у людини на основі страху, загроз, звичок, неприємних факторів і має на меті запобігти негативним наслідкам. Широка розповсюдженість, універсальність та стійкість віри у забобони доводить, що такий спосіб

мислення існував у більш ранню архаїчну епоху, через яку пройшли чи проходять усі народи на шляху до віри та науки [47, с. 49]. У своїй статті А. Джаганшахі Афшар розглядає та аналізує забобони з погляду соціології та психології. Дослідник поділяє забобони на: 1) забобони, які спонукають до виконання певних дій: «Якщо у твоєму домі планують святкувати весілля чи відбудеться бенкет з приводу повернення когось із хаджу, то у дім прийде вдача» (*اگر جشن عروسی یا ولیمه‌ی کسی که از حج برگشته، در خانه‌ی کسی*) " *اگر جشن عروسی یا ولیمه‌ی کسی که از حج برگشته، در خانه‌ی کسی*)"; 2) забобони, які утримують від виконання певних дій: «Якщо дитина кине камінь у собаку, то її батьки посваряться» (*اگر*) " *اگر*)"; 3) забобони для заспокоєння душі: «Якщо у новонародженої дитини на чолі червона пляма чи щось подібне, то говорять, що то відбиток мохру² і дитина буде благочестивою» (*اگر بچه‌ای بعد از تولد روی پیشانی‌اش نشانه‌ای مثل قرمزی و غیره باشد،*) " *اگر بچه‌ای بعد از تولد روی پیشانی‌اش نشانه‌ای مثل قرمزی و غیره باشد،*)"; 4) переміщення зла (відвернення нещастя): «Якщо хочуть прогнати біду та хворобу, то відламують гілочку з вербового дерева та читають над нею молитву і, таким чином біда та хвороба перейдуть у цю гілку» (*اگر بخواهند آفت یا بیماری را از خود دور کنند، شاخه‌ای*) " *اگر بخواهند آفت یا بیماری را از خود دور کنند، شاخه‌ای*)"; 5) повчальні забобони: «Жінки, коли перебирають пшеницю посвистують, бо вірять, що подме вітер» (*زنان*) " *زنان*)"; 6) забобони, які поширюють релігійну культуру: «Якщо вагітна жінка буде читати суру «Мухаммад», то народиться у неї хлопчик» (*اگر زن حامله سوره‌ی محمد (ص) را*) " *اگر زن حامله سوره‌ی محمد (ص) را*)" [47].

Отже, розвиток науки у XXI столітті призвів до створення нового напрямку лінгвістики – лінгвокультурології, предметом дослідження якого є мовна картина світу, що відображена передусім у культурно-маркованих одиницях мови. До основних завдань цієї наукової дисципліни входить вивчення і опис мови і культури у їх взаємодії.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики прикмети все ще не мають чіткого визначення і кваліфікації як одиниці мови. Вони залишаються найменш вивченими в лінгвістиці та лінгвокультурології мікрожанрами. Тому проблематика їх дослідження як одиниць мовно-культурного простору потребує більшої уваги науковців.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию : [учебное пособие] / В.А. Маслова. – М. : Наследие, 1997. – 208 с.
2. Воробьев В.В. Лингвокультурология (теория и методы) : [монография] / В.В. Воробьев. – М. : Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 1997. – 331 с.

² Мохр – камінь чи шматок глини переважно круглої форми, до якої шіїти прикладаються чолом під час земного поклону при здійсненні намазу.

3. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантические, прагматические и лингвокультурологические аспекты / В.Н. Телия. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.
4. Jahānshāhi Afšar A. Rišehā-ye xorāfāt va kār kard ānhā dar farhang-e mardom / Ali Jahānshāhi Afšar // dofaslnāme-ye farhang va adabiyāt-e āme. – Tehrān, 1393 (2014). – S. 49–77.
جهانشاهی افشار، علی. ریشه‌های خرافات و کارکرد آن‌ها در فرهنگ مردم / علی جهانشاهی افشار // دوفصلنامه فرهنگ و ادبیات عامه. – تهران، ۱۳۹۳. – ص. ۴۹–۷۷.
5. Hosseyni Dašti S. Mo'aref va mo'arif / Seyed Mostafā Hosseyni Dašti. – Tehrān : mo'assese-ye farhangi Ārāye, 1379 (2003). – 109 s. Available at :
حسینی دشتی، سید مصطفی. معرف و معاریف / سید مصطفی حسینی دشتی. – تهران : مؤسسه فرهنگی آرایه، چاپ سوم، ۱۳۷۹. – ۱۰۹ ص
http://nahjeali.com/motoon/maaref_maarif/index.htm
6. Dehxodā A. Loqatnāme (Encyclopedic Dictionary). 14 vols. / Ali Akbar Dehxodā / [Chief Editors: Mohammad Mo'in, Ja'far Shahidi]. – Tehran : Tehran University Publications, 1993–1994.
دهخدا، علی اکبر. لغت‌نامه دهخدا / علی اکبر دهخدا؛ ۱۴ جلد. – تهران : مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.

МІФОЛОГІЯ СТАРОДАВНЬОГО ІРАНУ

Сусленко Анастасія Миколаївна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: викладач О.С. Завгородня

Іран – країна давньої та високорозвиненої цивілізації. Ще до III тисячоліття до н.е. тут було створено власну писемність і оригінальну культуру, які вдосконалювалися протягом наступних тисячоліть. Іранські племена заселяли великі території Євразії – від Гіндукушу до Північного Причорномор'я. Іранцями називали населення Мідії та Персії. У давні часи предки іранців і індійців-індоаріїв складала єдиний народ протоіндоіранців, які належали до індоєвропейської сім'ї.

Давньоіранська міфологія являє собою досить складне явище, тому її виникнення і розповсюдження не відносять до окремо взятою держави. Початковий етап формування давньоіранської міфології датують епохою індоіранської спільноти, тобто до того часу, коли південноруські степи населяли племена арійців, або індоіранців (VII ст. до н. е).

У ході багатомісячних міграцій давньоіранські племена скотарів і землеробів заселили Середню Азію, Іран, Афганістан. З осіданням іранців-кочовиків у цих областях розвиток іранської міфології пішов відокремленими шляхами. У результаті до VII-VI століть до н.е. склалися відносно самостійні цикли іранської міфології: давньомідійська, давньоперська, скіфо-сарматська, согдійська і деякі інші.

Спільність всіх цих міфологічних систем відображалась у використанні східних культових термінів. Крім того, у всіх міфологічних

системах знайшли відображення деякі елементи загальних індоіранських уявлень. Однак їх ідеологічні засади істотно відрізнялися один від одного, відображаючи відмінності в рівнях соціально-економічного та культурного розвитку різних народів.

Після греко-римського завоювання Ірану настав період перетворення старих і виникнення нових міфів, склався в основних рисах закон зороастризму, поширилися мітраїзм і маніхейство.

Іранська міфологія спирається на дані індоєвропейської, індоіранської, ведійської та інших міфологій. Основні джерела іранської міфології представлені текстами, пам'ятками мистецтва та археології.

Основні об'єкти зороастрійського культу – вода і вогонь. Вода для протоіранців відіграла найважливішу роль. Вони ототожнювали воду з богинями (Апас), молились і здійснювали їй возлиття – “заотра” (жертвоприношення). Число три було святим для протоіранців; і тепер воно є організуючим началом у багатьох обрядах зороастризму.

Вогонь, як другий об'єкт культу, відіграв не менш важливу роль для жителів степів. Він був джерелом тепла, на ньому готували їжу, його зберігали, щоб ніколи не згасити. Культ вічного вогню був розповсюджений серед індоєвропейців, які бачили щось божественне в полум'ї.

Головним джерелом для реконструкції іранської міфології служать тексти священної книги Зороастризму «Авести», тому її нерідко називають авестійською міфологією. «Авеста» складається з окремих книг, що складається з кількох частин і є зведенням законів, приписів, заклинань та молитов. Згідно з однією гіпотезою, письмово вони були зафіксовані в ранньоелліністическій період (III століття до н.е.); за іншою версією, це сталося на початку нашої ери при династії Аршакідів, за третьою – тільки при Сасанідах, тобто в VI столітті н.е.

В усній формі найдавніші тексти «Авести» і в першу чергу «Гати», створення яких приписується засновнику зороастризму Заратустрі (Зороастру), а також «Яшти», що представляють собою гімни окремим божествам, існували з XII-X століть до н.е.

Кілька століть пізніше з'явилися збірки обрядових приписів «Вендідад» («Закон проти девів»), «Вісперед» («Книга про всіх божеств») і збірники молитов.

Загалом, іранська міфологія виявляє безліч близьких відповідників в ведійській і в індоєвропейській міфології. Існує цілий ряд схожих сюжетів (верховне семибожжя; боротьба за владу у всесвіті двох споріднених, але ворогуючих божеств; драконоборство; потоп, дві посмертні дороги душі, чудесний міст в загробний світ, що охороняється собаками, тощо) і персонажів (Мітра і Апам-Напат, давньоір. Хаома і вед. Сома; трехпастий і Шестиокий дракон - др.-іран. Ажи-Дахака і вед. Ахи Будхнья та ін.)

В цілому іранську міфологію від інших індоєвропейських традицій відрізняє етичне забарвлення, різкий дуалізм добра і зла, добрих духів ахурів і злихих - девів, на чолі з Ангро-Майнью, що приніс в сотворенний Ахурамазду світ гріхи, хвороби, смерть і прагне знищити добро.

Поряд із дуалізмом етичним (протиборство добра і зла) іранській міфології був притаманний і дуалізм гносеологічний: світ поділявся на дві сфери – земну, тілесну і духовну потойбічну, де також проходила боротьба добрих і злих сил.

Авеста мала великий вплив на філософську думку Сходу і Заходу. Одне з найвідоміших творів Й.Гете «Західно-Східний диван» (1819 р.) містить вірш «Заповіт давньоперської віри». У ньому поет дає своє розуміння Авести як віри в торжество світла над темрявою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авеста // Режим доступу до електронного ресурсу: https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/religiya/AVESTA.html
2. Міфологія Древнього Ірану // Режим доступу до електронного ресурсу: <http://uastudent.com/mifologija-drevnogo-iranu/>
3. Міфологічні системи Стародавнього Ірану // Режим доступу до електронного ресурсу: https://revolution.allbest.ru/religion/00334501_0.html

ВИНИКНЕННЯ МЕДИЦИНИ У СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ

Усенко Д. А., Науменко С.С.

Виникнення медицини та медичної професії нерозривно пов'язане зі становленням людського суспільства і його розвитком. Великий вплив на весь хід подальшого розвитку медицини надав Стародавній Китай. А для медичного працівника важливо знати про витоки своєї професії для розуміння її важливості та значущості.

Актуальність даної статті визначається можливістю комплексного вивчення медицини Стародавнього Китаю. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: ознайомитися з розвитком медицини Стародавнього Китаю і її періодами.

Основні теоретичні положення давньої китайської медицини витримали випробування часом і в основних своїх рисах зберігаються протягом трьох тисячоліть. Знання про будову людського тіла почали накопичуватися в Китаї в далекій давнині, задовго до заборони на розтин тіл померлих (близько II ст. До н. Е.), Який пов'язаний з утвердженням конфуціанства в якості офіційної релігії. Про, це свідчать збережені анатомічні таблиці більш пізнього періоду (VI-VII ст.). [1]

Хвороби ділилися в основному на ці ж дві групи: «ян» та «інь» - хвороби першої групи можна визначити як характеризуються підвищеною функцією, другої групи - зниженою функцією організму.

В китайських анатомічних малюнках поряд з більш-менш правильними зображеннями одних частин були помилкові зображення інших. Анатомічні атласи, протягом століть багаторазово перемальовували, дійшли до останнього часу. В діагностиці велика увага приділялася пульсу. Оглядали і природні отвори організму - ноздрі, вуха, очі, рот, виділення - випорожнення і сечу. При дослідженні сечі часто різнилися проби: ранкова, денна, вечірня, нічна. [2]

У Китаї існувало державна медична установа; основним призначенням його було обслуговування імператорського двору, але на ділі функції його були ширше і включали різні питання медичної справи, з тих чи інших причин іноді потрапляли в поле зору державної влади (наприклад, епідемії). Широке поширення в Китаї мала варіоляція з метою запобігання від захворювання віспою: в ноздрі здоровим людям вводили висушений гній віспяних пустул хворого. У китайських лікарських порадиниках зустрічаються вказівки на передачу деяких хвороб через одяг. Відзначено зв'язок поширення чуми з пацюками і переважне виникнення і поширення чуми і деяких інших захворювань в портових містах. [3]

Характерною особливістю традиційної китайської медицини є Чжень-цзю терапія (кит. Чжень - іглоукаліваніє; лат. Асирпунтура; кит. Цзю - припікання). Призначення уколів - полегшити пересування по судинах крові і особливого «життєво необхідного» газоподібної речовини, ліквідувати їх «застій» і тим самим усунути причину захворювання. Уколів приписується також вплив, що стимулює, регулює, координує діяльність нервової системи. На тілі людини налічується понад 600 «життєвих точок», які підлягають уколів в різних випадках. З давніх-давен в Китаї були малюнки і моделі тіла з нанесеними на них точками для уколів. Поряд з уколами в китайській медицині застосовується припікання (мокса) тих же «життєвих точок» на тілі запаленими паличками висушеної полину або особливої клоччя.

Перші голки для акупунктури були кам'яними. Вони мали найтонше отвір (подібно голці шприца), за яким, як вважали, рухається початок ян. Згодом голки стали виготовляти не тільки з кремнію або яшми, але також з кістки, бамбука, а пізніше і з металів: бронзи, срібла, золота, платини і нержавіючої сталі. З розвитком цього методу намітилася спеціалізація голок і їх розподіл на віди. В трактаті «Ней цзин» описано дев'ять різновидів голок: голка з наконечником для поверхневого укалівання, закруглена голка для масажу, тупа голка для постукування і тиску, гостра тригранна голка для венозної пункції, саблеобразно голка для видалення гною, гостра кругла голка для швидкого введення, ниткоподібна голка (використовувана найчастіше), довга голка для проколювання товстих

м'язів, велика голка для лікування суглобів. Богатое різноманітність голок говорить про шроті методу голковколывання в давнину: він використовувався для лікування і попередження хвороб, для знеболювання під час операцій, а також в поєднанні з масажем і методом припікання, т. е. тепловим впливом на «життєві точки» за допомогою паліть під час розмови, начинених сухими листям лікарських рослин.

Досить рано в Китаї з'явилися фахівці з виготовлення та торгівлі ліками. Вельми давнього походження і китайська аптека як спеціальний заклад. Лікарі, як і в інших країнах, були спочатку світськими практиками-емпіриками типу ремісників, але були і лікарі-вчені. Збереглися імена видатних китайських лікарів: Бянь Цао, який жив в V столітті до п. Е., Хуа То - хірурга, який жив близько II століття н. е., яка провадила порожнинні операції, котрий застосовував шов і знеболювання (опієм, індійської коноплями, аконітом та іншими засобами), Чжан Чжун-цзин, який прославився лікуванням лихоманок і великим трудом («Шаньхань-лунь») на цю тему, і ін. Великим пам'ятником древньої медицини Китаю є книга «Хуан-ді Ней-цзин» («Про природу і життя»), перероблена в VIII столітті лікарем Ван Біном [4].

Медична діяльність зосередилася в храмах і монастирях. Значення жерців і монастирів в медицині посилилося в епоху феодалізму, особливо з IV-VI століть н. е. У стародавні медичні книги світського змісту при їх переписуванні включалося все більше релігійних настанов. В період феодалізму частина представників медицини в Китаї була пов'язана з офіційними релігіями і діяльність їх характеризувалася ризиками застою. [5].

В даний час, після визволення Китаю від внутрішньої реакції і хижацького іноземного імперіалізму, зі зміцненням народно-демократичного ладу, зростанням народного добробуту і культури охорону здоров'я Китаю швидко розвивається і міцніє. Поряд з впровадженням всіх досягнень сучасної медичної науки в новому Китаї використовується і все Цінне з багатого спадщини давньої китайської медицини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія медицини. Заблудовський П.Є., Гачок Г.Р., Кузьмін М.К., Левіт М.М. - М.: Медицина, 1981, с 17-32.
2. Сорокіна Т. С. Історія медицини. Т.1 - М., Изд-во РУДН, 1992, с.98-105.
3. Грицак Е.Н. Популярна історія медицини, 2003, с 62-70.
4. Діна Крупська. Сходи в небо, 2013 с. 47-56
5. Савелій Кашницький. Китайські класичні методики лікування 2017, с. 23-35

ІНТЕРНЕТ ЦЕНзуРА В КИТАЇ

Черкашина Т. Р., Огієнко К. О.

Сьогодні Китай займає перше місце в світовій мережі по числу користувачів. Згідно з даними сервісу Internet Live Stats, в 2016 році в країні налічувалося понад 720 мільйонів зареєстрованих користувачів, а показник проникнення інтернету перевищив 52 відсотки. Для порівняння: в США, де до мережі підключено більше 88 відсотків домогосподарств, налічується лише 286,9 мільйона інтернет-користувачів, а в Росії, при рівні проникнення інтернету в 71 відсоток, в мережу регулярно заходять 102 мільйони чоловік.

За даними міжнародної консалтингової компанії McKinsey, Китай вже став світовим лідером в сегменті онлайн-комерції. У ведучої торгового майданчика країни ТаоБао в 2015 році налічувалося понад 230 мільйонів активних покупців, які вчинили 800 мільйонів транзакцій. Лідер за цими показниками в США і Європі - американський онлайн-аукціон eBay - в тому ж році міг похвалитися лише 128 мільйонами активних покупців і 550 мільйонами угод[1].

За підрахунками McKinsey, до 2025 року проникнення інтернету збільшить сумарний ВВП Китаю на суму від 4 до 14 трильйонів юанів.

Зрозуміло, що зростання буде забезпечуватися за рахунок внутрішніх ресурсів, оскільки в Китаї діє розгалужена система обмежувальних заходів відносно іноземних компаній і онлайн-сервісів. Під заборону знаходяться найпопулярніший в світі відеохостинг YouTube, сервіс мікроблогів Twitter і соціальна мережа Facebook, а також сотні відомих сайтів і додатків.

Всі вони недоступні китайцям через роботу системи інтернет-фільтрації «Золотий щит», також відомої як «Великий китайський фаєрвол», запущеної в 2003 році і стала міцною стіною між користувачами Китаю і решти світу.

Відлік історії китайського інтернету почався в 1987 році, коли керівник проекту CANET (Chinese Academic Network) професор Цянь Тяньбай відправив перше в історії Китаю електронного листа. У грудні 1988 року Інститут фізики високих енергій в Пекіні зв'язався через електронну пошту з декількома університетами в Європі і Північній Америці, а фахівці з університету Цінхуа за допомогою протоколу X.25 змогли встановити контакт з університетом Британської Колумбії в Канаді.

У квітні 1990 року фахівці Пекінського університету, Китайської академії наук і Університету Цінхуа почали роботу над пілотної мережею для освітніх і наукових цілей (Network of Education and Scientific Research, NCFC), а в жовтні 1990 року професор Цянь від імені КНР офіційно зареєстрував національний ASCII- домен верхнього рівня .cn.

У 1997 році в країні вже було 290 тисяч підключених до інтернету комп'ютерів, 620 тисяч користувачів мережі, 4066 зареєстрованих доменних імен і 1500 веб-сайтів[2].

Спеціаліст з Інтернет-безпеки і автор книги «Інтернет в Китаї: кіберпростір і суспільство» Тай Цзисюе відзначав, що перші правила, що регулюють доступ громадян Китаю до мережі, з'явилися ще в 1994 році. Згідно з підписаним прем'єром Держради Лі Пенем наказом №147, або «Правил регулювання безпеки комп'ютерних та інформаційних систем», Міністерство державної безпеки отримало право розслідувати і запобігати злочинам у сфері безпеки даних і здійснювати контроль над комп'ютерними системами.

Тут і бере свій початок політика обмеження доступу до інтернет-простору звичайним мешканцям мережі, що надалі виллється в той самий Великий фаєрвол.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://yro.slashdot.org/story/02/09/12/1327238/great-firewall-becomes-greater>
2. <http://old.inliberty.ru/library/439-politicheskaya-aktivnost-vnbspinternete>

“中国梦”对海外中国留学生价值观培养研究 RESEARCH ON THE CULTIVATION OF OVERSEAS CHINESE STUDENTS' VALUES BY "CHINESE DREAM"

Tuo Yang 杨拓 (博士)

哈尔科夫国立文化学院

2012年11月29日，习近平同志带领新一届中央领导集体参观中国国家博物馆《复兴之路》基本陈列时指出：“实现中华民族伟大复兴，就是中华民族近代以来最伟大的梦想。”2013年3月17日，习近平同志在十二届全国人大一次会议闭幕会上进一步指出：“实现中华民族伟大复兴的中国梦，就是要实现国家富强、民族振兴、人民幸福。”

当代海外留学生精神层面普遍存在共同问题，诸如政治信仰迷茫、价值取向扭曲、理想信念模糊、诚信意识淡薄、艰苦奋斗精神淡化、社会责任感缺乏、心理素质欠佳、团结协作观念较差等问题。社会存在决定社会意识。因此，海外留学生价值观研究，也必须根据当今中国的社会条件和留学生们所处的环境进行研究分析。分析主要从客观因素、教育导向因素和个体差异三个方面进行。

客观原因包括国内社会主义市场的经济冲击、留学生所处国家多元文化的冲击、新传媒的消极影响。

教育导向因素主要是家庭教育的影响、海外院校精神培育的缺失。

个体差异主要是当代留学生精神追求失衡导致的精神动力缺失。当代留学生都是 90 后，大部分成长于 4+2<1 的家庭结构。造成他们的思维方式、行为方式和自我定位容易产生偏差。

习近平同志针对当代学生认识实现中国梦的教育时曾指出：“要用中国梦打牢广大青少年的共同思想基础，教育和帮助青少年树立正确的世界观、人生观、价值观，永远热爱我们伟大的祖国，永远热爱我们伟大的人民，永远热爱我们伟大的中华民族，坚定跟着党走中国道路。”所以当代留学生更应该从以下几点提高思想觉悟和道德水平。

- 1、 理论基础的要求：正确认识人类社会历史发展的客观规律。
- 2、 基本的政治要求：热爱自己的国家，有理想、有道德、有文化、有纪律，不断追求新知，具有实事求是、独立思考、勇于创造的科学精神。
- 3、 辨别是非的要求：在观察能力、分析能力等基础上能力上提高辨是非的能力。
- 4、 心理素质的要求：要有较强的心理承受力和心理调适的能力，要有团队精神，培养自尊、自爱、自律、自强的优良品格。
- 5、 基本的法律常识：遵纪守法，积极遵守当地法律，并学会运用法律武器维护自己以及国家的合法权益。

MAIN FEATURES OF EMOJI LANGUAGE

Tur Katerina, Ohiienko Kateryna

Emojis have certainly changed the way we communicate with each other.

Emoji is a Japanese word and Japan is also the country of origin for emoji development. The word itself combines the script “絵” or “e,” which means “picture” and “moji,” or “文字,” the script for “character.” Emoji therefore means picture character.

Emoticon is a digital icon or a sequence of keyboard symbols that serves to represent a facial expression, as :-) for a smiling face. Emoticons are used in a digital message or text to convey the writer’s emotions or clarify intent.

Emojis are distinct from emoticons!

There’s a big difference between two of them. Emojis are real images and symbols that are rendered on your devices, whereas emoticons are simply expressions and faces created with basic characters from your keyboard.

For instance, the yellow smiley face and all its variations that’s rendered on your smartphone is an emoji[1].

This expression that indicates a smile— :-) —is called an emoticon.

Shigetaka Kurita invented Emoji in 1998 while working for DoCoMo, a large Japanese mobile communication company. He wanted to create a way for users to send pictures back and forth without using much data. The idea was simple; create a one character “code” that would display as an icon on the other person’s device. Emoji became a widespread success in Japan.

The proliferation of emojis across the globe across all devices doesn’t just happen by magic. It took a lot of work and the Unicode Standard to make it a reality.

The Unicode Standard is a computing industry standard meant to ensure the consistent handling and encoding of text expressed in a majority of the globe’s writing systems.

The Unicode Consortium considers new emoji every year, which means the cultural lexicon of emoji continues to evolve with every update to iOS and Android.

Meanwhile, emoji are beginning to take new shapes—like Apple’s Animoji, which uses the iPhone X’s Face Tracking technology to animate an emoji using a person’s facial gestures. For now, the feature only works with a handful of animal emoji—the cat, dog, monkey, panda, pig, rabbit, chicken, fox, alien, robot, unicorn, and, for some reason, pile of poop[2]—but it could one day include everything with a face in the emoji library.

RESOURCES :

1. <https://www.wired.com/story/guide-emoji/>
2. <https://emojipedia.org/>

民族音乐学视角下的中国少数民族音乐跨文化比较研究

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІЖКУЛЬТУРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ КИТАЙСЬКИХ МЕНШИН З ТОЧКИ ЗОРУ ЕТНОМУЗИКОЛОГІЇ

崔健 CUI JIAN,

副教授，硕士研究生导师

Львівська національна музична академія імені М.В Лисенка

摘要:近几年民族音乐学在世界音乐领域中逐渐形成一种重要的研究文化，同时也成为研究我国民族音乐的重要组成部分，音乐学自身在总结方法和理论上给予少数民族音乐带来很多的借鉴方式，因为本文便是以民族音乐学的视角下来比较研究我国少数民族音乐跨文化交流的特点，以新的视角和新的比较方式来分析出少数民族音乐的文化交流和融合，以此来对现代民族音乐提供一些比较资料。

关键词:民族音乐学；少数民族；音乐；比较

中国是一个幅员辽阔人口众多的国家，在这个国家中遍布着 56 个主要民族，其中还有众多的分支民族，这样在音乐的领域中便形成了众多不同的民族之间的不同音乐形式，每个民族在对待民族音乐上都尤其自身的主要特点，这主要不同民族和不同文化的内在含义所造成的，因为本文便以跨文化的研究为主，将少数民族音乐进行跨文化比较研究，之所以可以对其进行跨文化的比较主要取决于我国少数民族在地域分布、语言交流、民族习俗、宗教信仰等方面上的跨境特点。这样便产生出民族音乐上的文化的不同和文化的不同交流情况。因此本文在研究少数民族音乐跨文化比较研究的主要目的是通过对不同民族音乐比较的理论方法找到民族音乐之间的共通性和趋同性。

一、中国少数民族音乐跨文化比较研究的理论方法

在进入本 20 世纪初期，民族音乐学在不断的发展与变化中形成新的特点，已经成为影响我国民族音乐发展的重要因素，促进了不同民族间音乐与文化之间的交织与碰状，因此对于我们来说需要不断的关注音乐文化的发展，并且在这一时期也更需要我们不断的对其音乐和文化进行比较，这点也逐渐成为当前时期的主要的音乐理论研究方法。著名艺术家伍国栋曾经推出过音乐文化理论“学科型民族音乐学理论研究思想”的研究。当这个思想出现的时候同时也意味着我国民族音乐在理论方面开始走向正轨的道路了，同时也在不断的探索着民族音乐的特色和我国少数民族音乐的研究发展方向。因此我们根据社会的调查便可以比较研究出跨音乐研究的文化比较特色，同时把民族音乐文化研究与音乐学的理论联系到一起的，下面就其中运用的民族音乐学理论与方法做一些分析。

(一)少数民族音乐跨文化比较研究视角的设定

在现代的中国民族音乐学的比较研究中，所研究的比较对象是十分广泛的，这里面包括音乐的类型、特点、形式、文化、概念等等特点，这些的内容都是比较的内容也同时是可以作为理论研究的方法。因此在当代的少数民族音乐的跨文化的研究中，对于比较内容的设定也是要有一定的计划的，因此我在这里根据比较研究总结以下的 3 个方面。

1.以音乐传播为纽带的比较研究

音乐的传播形式是我国民族音乐的传承方式，同时也是考验着不同民族音乐之间的文化融合的一种特殊的形式，因此在以音乐的传播形式为基础的前提下我们常常把民族的迁徙作为论证音乐传播的一种特殊的比较方式，例如杜亚雄便拿我国的裕固族民歌与其他的民族民族作为比较，这种跨文化的比较可以找到音乐文化的融合形式，并且他在分析中得出民族音乐虽然出自不同的民族间，但是也体现出民族音乐的一种共同性，这种比较研究可以找到民族音乐的不同与相同，因此我们便可以更具清楚的去理

解民族音乐的音乐特点和传播形式。另外还有蒲亨强把苗、瑶、畲三族民歌音调的比较研究，李昕把中国的民族音乐与美洲的音乐一起比较这样同时也体现出不同音乐的民族特点来，但是从民族音乐的传播形式来说无论是国内还是国外的民族音乐都在传播的形式找到自己的特点，同时根据比较的形式来分析出来也找到它们的共同性和相同的历史渊源来。

2.以地域联系为依托的比较研究

以地域作为分析来说，不同地域之间的民族在音乐上同样可以体现出音乐文化的交融性来，如果我们去分析不同地域的民族音乐你会发现虽然地域不同，音乐形式不同，唱腔不同，语言不同，但是在表达音乐的内涵上还是又共同的特点的，其中以伍国栋先生便是把缅甸民族音乐和中国西南相邻的音乐作为比较，便会发现虽然所在的地域不同，乐器不同，但是当你用同样的一首歌曲来表达的时候，你会发现不同的地域间虽然表现出不同的特点，但是在感受音乐的本质和内涵上，不同民族所表演的相同音乐都是又很强的共通性的。另外蓝雪霏把闽台地区的不同民族的音乐拿出来做比较研究，把畲族、高山族和高山族音乐都进行比较便会发现不同的地域在音乐表达上存在一定的偏差，但是其表现内涵和音乐的实质性还是以中一定的共同的。

3.以宗教背景为依托的比较研究

针对于民族音乐来说，宗教是传统音乐的主要依托对象，这点无论是在国内还是国外都在不同的时期中产生了以宗教为主导的音乐发源地。因此在以音乐为前提下的比较研究中便会发现在相同的宗教下不同的地域间索要表达的乐器、乐理、形式都会因宗教而形成一种很强的相似的特点。这些相似的特点我们又可以叫做趋同性，而且这些特点在不同的民族中便可以长久的保留下来的，并且这些特点也是地域、国界、民族所难以隔离的。因此在宗教的背景下对音乐比较便可以探讨现代民族音乐的趋同性的关系。例如杨民康在比较研究中把中国西南地区与东南亚诸国的音乐做出比较研究，更是在以佛教的时期中把中国的音乐和日本的音乐那来做比较。刘桂腾同样才用比较的形式以萨满音乐作为宗教音乐的原型，因此来对蒙古地区不同的民族和外蒙古的民族音乐进行比较，

4.以单项音乐个体为对象的比较研究

如果以单一的音乐形式作为比较这点也是可行的，单项的音乐个体通常都是以相同形式的音乐或者统一乐器作为比较的，通过这种单一的形式从客观的角度去分析比较出不同民族音乐间所出现的共同的特点和不同的区别。例如采用中国的琴、古筝、琵琶、二胡、笛、拉线口弦、奚琴、插琴、牛腿琴、独弦琴、雅箏等等不同的乐器作为比较只用的，通过这些乐器进行综合的比较后你会发现在这种情况下，不同的器乐代表这不同的民族，以这种民族音乐来说，每个器乐都尤其自身的特点，例如牛腿琴、独弦琴便是侗族、佤族两个民族的器乐，这两种器乐在表现对象的时候会发

不出不同的音乐声音，当时如果把乐谱互换则会出现不同的音乐比较，当然互换后的表演你会发现好像总是缺少点什么，这可能就是不是一种民族的，不是一个种族的器乐在表演中多多少少还是有所差别的把。

5.对跨音乐文化比较理论本身的研究

在对于理论的自身研究中其实就是把不同的民族音乐拿出来进行比较，当然这种比较更多的是倾向于文化自身的比较，把音乐文化作为一种民族文化来进行分析，同时这种文化的比较可以对少数民族音乐在发展的思路的方向上做出引导。对于这类型的研究在国内还是有很多的。例如林凌凤对西南地区的不同少数民族的音乐文化做出比较性研究，以此来找到民族音乐的重要性，另外便是杨民康的《试论中国南方少数民族 15 族音乐与日本民间音乐比较的前景》这里也是对不同的民族之间的音乐研究做出比较来，同时在分析中我们可以看到不同的少数民族文化对于民族音乐自身来说会有很强的指引性，这种指引可以给予现代民族音乐找到自身的价值。

二、中国少数民族音乐跨文化比较中的语言学运用

语言学的理论方式可以说一直是大众所探讨的特殊情节，这种语言学可以包含很多的方面，例如跟音乐学相比较便主要是在口技、发音、腔调、口弦等等几方面进行比较，同时在要说音乐民族学也在语言学中借鉴了很多方面，这就使得我们在研究民族音乐学的跨文化中找到了语言学的身影，同时也会发现语言学在少数民族音乐学中的影响占据了方方面面。早期杨荫浏先生在《国乐前途及其研究》一文中便把音乐学和语言学来拿出做比较分析，同时还主要提出自身关于两种如何相辅相成、互为一体的相关分析，以此打开了在我国针对于语言学和音乐学之间的关系，同时也使得大众开始对音乐的跨文化比较更加关注了。现如今我们便可以看到语言与音乐已经成为一种形式了，很多音乐中覆盖了多种语言的技巧，可以说语言学已经成为音乐学的基础。当然这种理论在跨文化的比较中也是及其重要的，例如口弦便和语言学有着之间的关系，罗艺峰先生便对口弦和历史语言学进行深入研究，分析口弦的不同民族的发音、读音和历史的出处，同时在语言的转化中也是对口弦有着很强的影响的。“从跨语系(族)语言比较推测口弦的起源”一节中，罗艺峰先生又从音乐学的理论出发通过不同的语言的声母、韵母、音节中看待“口弦”这个词发音的异同,来寻找音乐跨文艺研究的种种情况。

三、中国少数民族音乐跨文化比较与比较民族学研究目的的趋同

比较民族学属于民族学的一种形式，这种学术重点是对跨文化的比较研究，主要是利用民族历史和民族习俗等进行分析，以此来研究不同文化下的文化特点的同点和不同点。因此利用这点进行分析分析少数民族

音乐跨文化的比较研究可以非常明确的真对不同的民族文化给予不同的差异学习,只不过这种比较的形式大多是用发现了其中不同民族的文化相似性来说的。因此国内众多的民族音乐传播的比较文章中,多是以比较民族学为目的,主要是对音乐的文化、历史、社会等方面进行相应的关注的,只不过这种比较来说其目的和民族音乐学的目的是相同的。例如在比较民族学中樊祖荫、蒲亨强、李昕等众多艺术家就专门的研究不同种族的音乐民歌的比较形式,例如利用苗族和壮族的歌曲进行比较,拿布依族、白族、瑶族等多种民族的音乐和文化进行比较,以此得出相应的民族音乐学的相关知识。当然这种比较不一定单单设定为国内民族,还以很多学者拿中国民族音乐与国外的不同民族的音乐进行比较,以此求得在不同的民族下的比较民族学的相关特点。

四、中国少数民族音乐跨文化比较研究中的其他理论

受跨学科研究的影响,音乐学领域中也有了许多跨学科性质的研究,如:音乐学和考古学结合的音乐考古学,受物理学影响的音乐声学,以及音乐治疗学、音乐社会学等等。在我国的民族音乐研究中,同样出现了一些具有跨学科性质的理论研究,如:音乐地理学、音乐生态学、音乐传播学、音乐民俗学等等,这些不同学理间的交叉,开阔了民族音乐的研究思路,同时也便于开创新的理论视角。在少数民族的跨文化音乐比较研究中,自然也对这些新的理论有所涉及。如:上述刘桂腾的两篇文章,就分析了不同乐器与它所在的生态环境的关系,并结合生态环境对乐器的文化生态属性进行归类,体现出文化生态学的学术视角。再如杨民康的《试论中国南方少数民族音乐与日本民间音乐比较的前景》,立足民族音乐学的视野,看待中国南方少数民族与日本的音乐关系,提出了“单向性的音乐文化溯源”和“双向性的音乐文化比较”两个思路,上述杨民康的其他几篇文章,以及蓝雪霏、李昕等作者的文章,在借助不同音乐样式谈论跨文化比较的同时,都通过描述和比较引申出了文化的发展方向,这显示了文化传播学的学科目的。还有一些特殊的研究视角,如应有勤在《论高山、彝、傣、景颇等民族口弦音乐的音组织特征》一文中,采用测音的方法,通过谐音的使用序次、对应的实际音高和唱名,推论出了不同口弦的音阶音律特征等等,可以说这些多元化的理论研究,已经为少数民族音乐研究提供了发展动力。

五、对中国少数民族音乐跨文化比较研究的思考

我国的少数民族音乐跨文化的比较研究可以说是对民族音乐的一种进步,这种文化的研究所涉及的方面包过国内的众多的民族、地域、语言、音乐、文化等等的交流和融合,在研究其理论的同时还涉及到民族音乐学的相关的比较方法和框架设定等知识。中国作为具有几十种不同民族的国家,同时也是音乐发源和多音乐传播的重要的大国。因此便需要在这

种跨文化的比较研究中不断的找到音乐文化的相同点和不同点，以此来研究我国少数民族间音乐的发展文化，这样便可以更好的给予现代人们对于不同文化间的音乐形式进行研究，同时还能更加进一步的深入到民族文化中，本文虽然是以民族音乐学的视角进行分析，但是最终还是通过比较的形式来分析现今国内不同民族的音乐发展特点。当然单一的从不同民族音乐的各个角度来分析还是不够的，还需要我们从概念认知、观演方式、歌词形式等等形式上做进一步的比较，以此来更具深入的去了解民族音乐间的差异性。

参考文献

- [1]应有勤.论高山、彝、傣、景颇等民族口弦音乐的音组织特征[J].中央音乐学院学报.2004(02)
- [2]刘桂腾.中国东北阿尔泰语系诸族的萨满乐器及其文化特征[J].中国音乐学.2004(02)
- [3]刘桂腾.呼伦贝尔萨满鼓之类型——鄂温克、鄂伦春、达斡尔等族萨满乐器的地域文化特征[J].中央音乐学院学报.2003(03)
- [4]樊祖荫.壮侗语族与藏缅语族诸民族中的多声部之比较[J].中国音乐,1994(1):10-13.
- [5]杨民康.云南与东南亚掸傣系族群佛教节庆仪式声乐的比较研究[J].中央音乐学院学报.2002(02)
- [6]王耀华.中国音乐的跨文化比较研究[J].中国音乐学,1993年(1):12-16.
- [7]樊祖荫.壮侗语族与藏缅语族诸民族中的多声部之比较[J].中国音乐,1994(1):10-13.
- [8]刘桂腾.中国东北阿尔泰语系诸族的萨满乐器及其文化特征[J].中国音乐学,2004(2):73-93页.

ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЗОНАНСНИХ СВІТОВИХ ПОДІЙ КИТАЙСЬКИМИ ЗМІ

Шейко К., Огієнко К.О.

Так як Китай, згідно з конституцією є соціалістичною державою, то й ідеологія в житті китайського суспільства займає колосальне місце. Саме вона визначає розвиток КНР, і його рух до світового панування.

До середини ХХ в. економічна, політична та соціальна ситуація в Китаї була вкрай важкою - нещодавно закінчилася друга світова війна, а також громадянська війна між Комуністичною партією Китаю і урядом Гоміньдану. У 1949 р Проголошується Китайська Народна Республіка, а з 1950 року починається її визнання в світі. На момент проголошення КНР 80% населення було неписьменним. Необхідно було пояснити малограмотному селянинові, що таке марксизм-ленінізм і яка від нього користь.

Про існування відкритої цензури в ЗМІ Китаю (і не тільки в ЗМІ) знають у всьому світі. Правда, в даний час зосереджено в основному на

цензуру в Інтернет-просторі. Величезна кількість китайських громадян в даний час черпає інформацію перш за все там[1].

Інтернет контент в Китаї ретельно «просівається» Міністерством громадської безпеки. «Що представляють загрозу» матеріали видаляються, і доступ до них з території Китаю блокується протягом декількох хвилин. Технічно це забезпечується законодавчо закріпленим контролем над діяльністю Інтернет провайдерів і комплексною системою автоматичної фільтрації і блокування певної інформації за ключовими словами. Крім того, з липня 2009 р введена вимога оснащувати всі комп'ютери китайського виробництва спеціальним обладнанням, здатним фільтрувати переглядається в Інтернеті інформацію.

Варто зауважити, що Інтернет США, Європи або Росії виглядає в очах китайського уряду зразком «хаосу і безладу».

Як правило, в Китаї інтернет-цензурі піддається інформація, що містить критику на адресу КПК, яка зачіпає політично «делікатні» теми (Тибет, Тайвань, Тяньаньмень у 1989 р, дотримання прав людини в Китаї, «Фалуньгун»), що стосується висвітлення виробничих катастроф, стихійних лих, епідемій[2].

З метою контролю інформаційних потоків китайська влада не тільки здійснюють цензуру китайського сегменту глобальної мережі Інтернет, а й розвиває власний внутрішньо китайський національний Інтернет, доступний тільки на території Китаю.

У здійсненні веб-цензури Китай використовує дві стратегії: це фільтрація матеріалів і заохочення самоцензури шляхом регулювання, управління і каральних заходів. Порушення правил тягне покарання: приватні користувачі можуть бути засуджені до тюремного ув'язнення за публікацію чи розповсюдження матеріалів, які неугодні уряду, а провайдерів можуть позбавити ліцензії на поставку послуг.

Однак друковані засоби масової інформації, радіо і телебачення також активно існують в інформаційному полі. Відділ пропаганди Комуністичної партії Китаю регулярно розсилає свої «побажання» керівникам китайських ЗМІ. Саме на цьому і будується робота. Також вони випускають ефір за правилом 80-20. 80% це позитивна інформація, і всього 20% це резонансні події.

Найчастіше випуски новин світових телемереж просто відключаються в Китаї повністю. І гарантовано вирізаються з будь-яких програм репортажі, що йдуть врозріз з генеральною лінією партії по самим "небезпечним" внутрішньополітичних питань.

Існуюча в даний час система інформаційної політичної роботи в КНР може бути визначена як «керована відкритість». Дана система характеризується, з одного боку, збереженням централізованого контролю влади над основними інструментами внутрішньої і зовнішньої пропаганди.

З іншого боку, контроль перестав розуміти повне закриття альтернативної інформації.

ЗМІ мають більші можливості активного впливу не тільки не сприйняття громадянами окремих політичних явищ і подій, а й на їхнє ставлення до політики в цілому. Як політична пасивність населення в будь-якому питанні, так і його масова активність безпосередньо пов'язані з позицією ЗМІ в цьому питанні. Тому влада і приділяють їм таку кількість уваги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.bbc.com/russian/features-41634979>
2. <https://www.currenttime.tv/a/28525279.html>

КУЛЬТУРА КІБЕРСПОРТУ В ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ

Шкарупа Таїсія Сергіївна, студентка 2 курсу

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Науковий керівник: к.п.н., доц. Г.С.Панасенко

Сучасний світ захоплюють нові тенденції, і однією з них є кіберспорт або e-sport.

Кіберспортом називають ігрові змагання з використанням сучасних комп'ютерних технологій, де комп'ютер моделює віртуальний простір, усередині якого відбувається боротьба (1). Це змагання в віртуальному просторі, де за рівних умов суперниками виступають окремі гравці або цілі команди (2). Таким чином, до класичного розуміння спорту, кіберспорт не має ніякого відношення.

Фактично перше кіберспортивне змагання, нехай і скромне за своїми масштабами (25 учасників), було проведено в 1972 році з дисципліни SpaceWar³ в Лабораторії штучного інтелекту Стенфордського університету. Протягом 1981–1990 років відбувалася інституціоналізація змагальних ігор, з'являються персоналізовані змагання, розвиваються і самі комп'ютерні ігри. Великим стрибком в світі кіберспорту став відкритий запуск в 1989 році Всесвітньої павутини

Уже за наступне десятиліття стрімко розвиваються мережеві і командні ігри, з'являються перші кіберспортивні ліги й організації, збільшується кількість турнірів, дисциплін, аудиторії і призового фонду (до 2000 року найбільший призовий фонд становив 200 тис. доларів). Тоді ж, у 2000 році, в Південній Кореї за активного сприяння компанії Samsung пройшов перший чемпіонат світу з кіберспорту "World Cyber Games" (3).

³ SpaceWar – одна з перших відомих цифрових комп'ютерних ігор.

Факт того, що перший чемпіонат світового масштабу був проведений саме в Кореї, і подальші успіхи корейських геймерів⁴ у цій сфері зробили Південну Корею лідером цього напрямку й зарекомендували її як сильного і постійного конкурента на гральній арені. Майже жодна сучасна кіберспортивна дисципліна⁵ не обходиться без участі спортсменів з Південної Кореї. Домінування азійського регіону простежується з появи кіберспорту як частини культури суспільства, і є перспектива, що цей факт залишиться незмінним (4).

Підтримка кіберспорту на державному рівні в Кореї почалася в 2000 році. Тоді уряд Південної Кореї зробив ставку на просування технологій та інтернету з метою подальшого розвитку економіки країни. За 10 років Корея зростила покоління геймерів, яким комп'ютерні клуби замінили баскетбольні майданчики й турніки. Тоді держава створила національну асоціацію електронного спорту (Korean e-Sports Players Association (KeSPA) – асоціація професійних гравців в комп'ютерних іграх, створена в 2001 році) (5).

Створення асоціації було схвалено міністерством культури, спорту і туризму, щоб прирівняти комп'ютерний спорт до традиційного.

У 2006 році законодавці опублікували Закон про просування ігрової індустрії. Основна його мета – «розвиток національної економіки та підвищення якості культурного життя людей шляхом розвитку ігрової індустрії».

Глибока зацікавленість корейської молоді в комп'ютерному спорті навіть дозволила політикам використовувати комп'ютерні ігри в своїх виборчих програмах і виступах. Мун Джеїн, який став президентом Південної Кореї у 2017 році, розмістив у своєму блозі дві карти для однієї з найголовніших ігор на кіберспортивних чемпіонатах StarCraft: Brood War⁶, а його опонент Сім Санджон використовувала Overwatch⁷ (6).

Цікавим фактом, який свідчить про впровадження кіберспортивної культури й в освітянське середовище Південної Кореї, є те, що один з південнокорейських вузів – університет Чун-Ан (навчальний заклад входить в десятку кращих університетів країни), вже з 2014 року проводить набір до відділення кіберспортивних наук.

⁴ Геймер – людина, що захоплюється комп'ютерними іграми. Геймери вважаються новою субкультурою з 2013 року, після визнання кібер-спорту.

⁵ Кіберспортивні дисципліни – це категорії за характеристиками, на які поділяються ігри. Наприклад, «стратегія» – симуляція битви між арміями гравців; «симулятор спортивних ігор» – футбол, хокей, баскетбол.

⁶ StarCraft: Brood War - розроблена в США 30 листопада 1998 року компанією Blizzard Entertainment.

⁷ Overwatch – розроблена компанією Blizzard Entertainment и представлена 7 листопада 2014.

Серед причин, що сприяли становленню Кореї як міжнародного лідера напрямку кіберспорту та формуванню стійкої субкультури серед молоді, можна виділити колективізм як характерну етнокультурну особливість корейської нації. У комп'ютерних клубах, активне поширення яких почалося якраз у кінці 1990-их років (зараз їх налічується близько 25000) корейці мали можливість збиратися великими компаніями і грати один проти одного. Згодом стали створюватися команди, а потім почали проводитися турніри, що фінансуються такими найбільшими компаніями, як Samsung, SK Telecom, Korea Telecom. Іншою причиною слугувало те, що початок стрімкого розвитку інтернет-інфраструктури в Кореї вдало збігався з виходом гри Starcraft, яка миттєво стала лідером за популярністю серед корейської молоді, що і сприяло пошвавленню інтересу до кіберспорту (6).

Таким чином, Сеул за останні 20 років став столицею новаторського мистецтва – кіберспорту, популярність якого зростає з кожним роком. Проведення масштабних турнірів, міжнародні змагання, інвестування в команди та індивідуальних гравців – все це робить Корею міжнародною базою для популяризації цієї культури. Для країни в цілому це можливість підвищувати свій інноваційний потенціал і залучати інвестиції, але найголовніше – посідати передову позицію в формуванні субкультури майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шаховцев П.А. История становления киберспорта [Электронный ресурс] // Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения. 2014. № 36. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-stanovleniya-kibersporta>.
2. Никитин К. Киберспорт — это спорт будущего или развлечение? [Электронный ресурс] / Константин Никитин // Парламентская газета. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.pnp.ru/economics/kibersport-eto-sport-budushhego-ili-razvlechenie.html>.
3. Викулов В. В. ФИНАНСОВЫЕ ПОТОКИ В КИБЕРСПОРТЕ КАК ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ КИБЕРСПОРТИВНОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ [Электронный ресурс] / В. В. Викулов // Вестник ТвГУ. Серия «Филология». – 2018. – Режим доступа до ресурсу: http://eprints.tversu.ru/7670/1/Vikulov_120-123.pdf.
4. Корейская доминация в киберспорте: причины и результаты [Электронный ресурс] // cybersport.ru. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.cybersport.ru/news/koreyskaya-dominatsiya-v-kibersporte-prichiny-i-rezultaty>.
5. Плутцов И. Киберспорт в Южной Кореи [Электронный ресурс] / Илья Плутцов // Vostok magazine. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <http://vostalk.net/kibersport-v-yuzhnoj-koree/>.
6. КАК ПРАВИТЕЛЬСТВО ЮЖНОЙ КОРЕИ ПРОДВИГАЕТ КИБЕРСПОРТ [Электронный ресурс] // m19.team. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://m19.team/ru/novosti/kak-pravitelstvo-yuzhnoj-korei-prodvigaet-kibersport/>.

**THE CHARACTERISTICS OF ORIENTAL COUNTRIES
IMMIGRANTS ACCULTURATION IN USA**

*Jessica M. Sullivan (University of Maryland University College (UMUC)),
Ohiienko Kateryna*

Acculturation refers to the process that occurs when groups of individuals of different cultures come into continuous first-hand contact, which changes the original culture patterns of either or both groups. The encounter causes cultural diffusion of varying degrees and may have one of 3 possible outcomes: (1) acceptance, when there is assimilation of one group into the other; (2) adaptation, when there is a merger of the 2 cultures; and (3) reaction, which results in antagonistic contra-acculturative movements.¹ Acculturation is a concept that applies to individuals living in communities other than where they were born, such as immigrants, refugees, and asylum seekers. It does not apply to groups whose ancestors were subjected to involuntary subjugation in their own land, such as Native Americans, or to individuals whose ancestors were brought to the United States by force and subjugation, such as African Americans. Today more than ever before acculturation has become a relevant concept as a result of the phenomenon of globalization, which defines the sociocultural climate of the twenty-first century[1].

Whether the United States is viewed as a melting pot or as a salad bowl, its population includes a rich diversity of individuals from varied cultural origins. The nation is enriched by this diversity. Yet children who emigrate to the United States face many obstacles as they adjust to their new homeland. Teachers who have newly arrived immigrant children in their classes are likely not only to face a language barrier but also to have miscommunications with these children and their parents because of cultural differences in assumptions and beliefs. At the same time, immigrant children provide a rich opportunity for teachers to create a multicultural environment that will enhance the learning of all their pupils.

Another important factor involves the attitudes toward the immigrant group that are prevalent in their new country[2]. Immigrants have historically been better received when they collectively provided a needed source of labor, or occupied an important political or moral role in their new society (e.g., Eastern Europeans migrating to the United States during the Cold War). The economic or political role of the immigrant group and disparity between their country of origin and their new country influence the reception that immigrants receive. This reception—which can range from a warm welcome at one end of the spectrum to xenophobia, legal discrimination, and interpersonal violence at the other end—will of course shape the acculturation that occurs between an immigrant child and other children in the classroom. Teachers who are aware of hostile attitudes toward an immigrant group in their community can buffer children's experiences by creating a classroom environment that celebrates

cultural diversity and encourages children to think of each other as individuals rather than as members of a cultural group.

The reception that an immigrant child receives and the attitudes that peers develop as a consequence will be enhanced to the degree that (1) cultural pluralism exists in the receiving community, (2) the host government considers the special needs of minority groups to be a priority, and (3) special services are provided to ethnic minority groups.¹⁹ Schools and school systems have had highly diverse responses to immigrant students. Although individual teachers can do much to provide a warm welcome within their classrooms, the reception of immigrant children will be optimal only when teachers and school administrators work together to put into place formal mechanisms that foster school environments where multiculturalism is celebrated and the unique needs of each child are addressed.

REFERENCES:

1. https://www.aacap.org/App_Themes/AACAP/Docs/families_and_youth/Acculturation-Development.pdf
2. Karen P. Lese and Steven B. Robbins, "Relationship Between Goal Attributes and the Academic Achievement of Southeast Asian Adolescent Refugees," *Journal of Counseling Psychology* 41 (1994): 45-52; Maria Eugenia Matute-Bianchi, "Ethnic Identities and Patterns of School Success and Failure Among Mexican-Descent and Japanese-American Students in a California High School: An Ethnographic Analysis," *American Journal of Education* 95 (1986): 233-255.

РОЗДІЛ V
ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ
У КРАЇНАХ СХОДУ.
МЕТОДИКА
ВИКЛАДАННЯ
СХОДОЗНАВЧИХ
ДИСЦИПЛІН

ÇOCUK EĞİTİMİNDE TÜRK MASALININ YERİ

Вейсова Діана, студентка 4 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: Алібекіроглу С.

Masallar, toplumların kültür birikimleri olup nesilden nesile aktarılarak varlıklarını sürdürürler. Masallar genellikle toplumun kültürel ve ahlaki kurallarını hayal ürünü motiflerle ve gerçek üstü kahramanlarla dinleyiciye ulaştırırlar. Bu nedenle masalların eğitimsel işlevleri önemsenmiş ve özellikle çocukların masalla beslenmesinin onların gelişimi açısından yarar sağlayacağı sıkça vurgulanmıştır.

Eğlendirmek ve hoşça vakit geçirmek için kullanılan masalların eğitici yönlerinin olduğu bilinmektedir. Bu açıdan masal “terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı hikaye” şeklinde tanımlanmaktadır. Masallar en acı dersi bile tatlandırarak verdiği için, örnek davranışların insan bilicine aktarılıp yerleştirilmesinde yardımcı olacak eğitim aracı olarak görülmektedir. Özellikle sonu mutlu biten masalların çocukların gelişmesinde, kendilerini keşfetmelerinde, dünyaya umutla bakmalarında onlara iyi ve doğru değerlerin öğretilmesinde önemi büyüktür. Dürüstlük, sabır, adalet gibi değerler en güzel kendilerini masalarda dile getirirler. Masallar yüzlerce yıllık deneyimlerden sonra bu günlere gelmiştir. Onlar sadece çocuklar için değil büyükler için de eğitim aracıdır. Halk masallarının içinde kültürlerin, dinlerin, törenlerin başlangıcını bulmak mümkündür. Masalarda çoğunlukla; iyilik kötülük, adalet zulüm, doğruluk haksızlık, alçak gönüllülük kibir gibi kişilerin ulaşılması güç isteklerinden doğan karşıt fikirler işlenir.

Çocuk eğitimine örnek olan masalların arasında yer alan masallardan biri de “Binbir Gece” masalıdır. Dünyanın en büyük hikaye koleksiyonlarından biri olan “Binbir Gece” masallarının gerçek kaynağı net olarak bilinmemektedir. Ancak masalların, Hindistan üzerinden pek çok ülkeye yayıldığı ya da İran veya Arap kökenli olduğu tahmin edilmektedir. “Binbir Gece” hikayelerindeki birçok kahramanın adları İran’a mahsusdur (4).

Masallar toplumu eğiten temel öğelerden biri olarak görülmektedir. Edebi bir tür olarak değerlendirilen masal, yalnızca çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber günümüzde çocuk yazını kapsamında ele alınmaktadır. Masallar öncelikle okul öncesi ve okula yeni başlayan bütün çocukların büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Çoğunlukla, iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır. Başka bir deyişle masal, çocuğun dünyasına yakın bir dünya sunmaktadır. Masallar, özellikle çocukluk döneminden başlayarak hayata hazırlayan, içinde yaşadığı kültürel ortamda kendine güvenen bir birey olarak yetiştirme amacını taşıyan araçlardır. Bunu sağlama bilmek için de masal içinde okuyucuya, dinleyiciye eğitim amaçlı verilmesi istenilen unsurlardan iletilerden yararlanılmaktadır.

Günümüz eğitiminin amaçlarından biri de çocuğun, yaşamın anlamını bulmasını sağlamaktır. “Ben nereden geldim, ölüm nedir?” gibi karmaşık sorulara çocuğun zamanla tutarlı yanıtlar bulması gerekir. Bu gibi bilgileri hazır ve paketlenmiş olarak bir kitaptan veya yetişkinlerden öğrenmesi de olanaksızdır. Aynı zamanda değerlerin edinilmesi olarak da görebileceğimiz bu süreçte nitelikli masalların çocuğa büyük katkısı olacaktır. Masalarda ele alınan konular, bir bakıma çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan çocuğun dünyasına girer. Bu açılan çocuk bilincine varmadan kendini masalda bulur. Masalların en büyük özelliği, yukarıda da değindiğimiz gibi, iyilikle kötülüğün savaşında, iyiliğin galip gelmesidir.

Çocuklar gerçekler arasında yetişkinler gibi mantıksal ilişkiler kuramazlar. Onların zihin dünyasında kendilerince bir işleyiş vardır ve bu dönemde hayal gücü büyük önem taşır. 4-8 yaşları arasında çocukların yaşamlarında düş gücü ciddi anlamda önem taşımaktadır. Bu noktada masalın mantığı ile çocuğun mantığı birbirine yakındır (3).

Çocuğun hayal dünyasını geliştiren, onu “soyut” düşünceye taşıyan ve duygusal eğitimine yardımcı olan masal, ana dil eğitiminde de önemli bir görev üstlenmektedir. Çocuğa masal okunması ya da anlatılması, çocuğun dil öğrenme süresine de katkı sağlar. Çocuk sürekli ve düzenli bir konuşma ortamında büyüyünce dili öğrenmesi daha hızlı olmaktadır. Kendisi ile ilgilenilmeyip herhangi bir şekilde konuşması için özel çaba harcanmayan çocuklar hem daha geç konuşmaya başlamakta hem de kelime hazinesi zayıf olmaktadır. Bu dönemde, bu çağda çocuk masalı anlamasa da sözcüklerin tekrarıyla dil öğrenimi hızlanmaktadır. Gökşen’e göre “Çocukta ana dili kavranmasına, gelişmesine büyük bir hizmeti olan masal, aynı zaman da çeşitli faydalar sağlayan bir sanat ve terbiye aracıdır. Henüz okuma yazma bilmeyen okul öncesi çağdaki çocukların başlıca fikir ve duygu beğenisini masallar teşkil eder. Masallar sayesinde ki; çocuk, ana dilinin kelimelerini kullanım şekillerini kolaylıkla kavramaya ve bir gün doğrudan doğruya, istediği zaman, kolayca okuya bilmek üzere, okuma heves ve isteğini duymaya başlar. Çocukta, masalı ister yazılı olarak aktaran isterse sözlü olarak anlatandan olsun bu kişilere karşı bir sevgi ve saygı duygusu berilir. Böylece masal, büyükle küçüğü birbirine yaklaştıran, ısıtan bir vasıta olur” (2).

Günümüzde masal, birçok eğitimci tarafından yararlı olarak görülmesine karşı, bazı anne baba arasında ve öğretmenler tarafından gerçekçi olmadığı gerekçesiyle dışlanan bir tür olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ancak, masalın çocuğu aşırı düş dünyasına sürüklemesinden ve gerçek dünyaya uyum sağlayamamasından korkmak masal türünü bütünüyle dışlamayı gerektirmemelidir. Çocuğa verilecek masalın bilinçli bir şekilde seçilmesi, olası sakıncaları ortadan kaldıracaktır. Eğitim değeri olan kaliteli masallar çocuğun ruhunu, iyi örneklerle göre inşa ederek onları inandıkları yolda güçlükleri yenecek kişilikli birer insan olmaya yöneltir. Dünya ulusları bunun önemini bildikleri için çocukların ruhunu masallarla beslemektedirler.

Özet olarak masallaların, okul öncesi, okul dönemi veya okul sonrası ayrımı yapılmadan, bütün eğitim hayatı boyunca işlenmesi gerekir. Masalların önemi özellikle dil kullanımı, dil gelişimi ve dil bilinci açısından göz ardı edilemeyecek ölçüde büyüktür.

KAYNAKÇA

1. BİLKAN, A. Fuat, Masal Estetiği / Timaş Yayınları. - İstanbul, 2009.
2. GÖKŞEN, Enver Naci, Masalın İmkanları ve Ana Dile Hizmeti // Türk Dili. - Cilt: III. - Sayı: 33.
3. PİLANCI, Hülya, Çağdaş Eğitimde Halk Edebiyatının Kullanılması / Anadolu Üniversitesi Yayınları. - Ankara, 2008.
4. YILMAZ, Aliye, Çocuk Eğitiminde Masalın Yeri (Binbir Gece Masalları Örneği) // SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. - Mayıs 2012 - Sayı:25 . - ss.299-306.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ВИКЛАДАННІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Кривоніс Максим Іванович

викл. кафедри східних мов та міжкультурної комунікації ХНУ імені В.Н.Каразіна

Поява у другій половині ХІХ століття методу проектів у педагогіці підняла викладання на новий рівень, створюючи так звану «школу життя», де межі навчальних предметів стиралися, а студенти, виконуючи комплексно-проектні програми стали отримувати безцінний досвід практичної та пошукової діяльності.

Все, що стосується всебічного засвоєння, ефективного усвідомлення, формування вмінь самостійно працювати з інформацією, прогнозування результатів своєї діяльності і використання пройденого матеріалу на практиці так чи інакше пов'язане із методами проблемного навчання, ключовим із яких є метод проектів.

Займалися вивченням методу проектів, його структури, типології та етапів К. Баханов, В. Гузеєв, А. Касперський, В. Курицина, О. Пехота, Л. Пироженко, Є. Полат, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко, Л. Сергєєва, М. Скаткіна, Е. Михайлова та ін. дослідники.

Будь-який «проект» - це є запланований акт діяльності, спрямований на вирішення як теоретичних так і практичних завдань, в залежності від типу поставленої проблеми, що виконується за певними етапами.

Після постановки проблеми, пропозиції щодо вирішення, обговорення методів та кінцевих результатів дослідження проводиться аналіз, корегування та підбиття підсумків.

«Project-based learning» або 任务教学法, застосовується здебільшого на заняттях природничих дисциплін, де за допомогою експерименту можна достатньо швидко показати значущість пройденого матеріалу.

У лінгводидактиці метод проектів застосовують для моделювання ситуацій, наближених до реальних, в яких за допомогою проявлених знань і вмінь вдається/не вдається досягти поставленої мети, причому головним завданням на різних рівнях мовної компетентності є перевірка влучного застосування мовних кліше або правильного розуміння стилю і форми подачі матеріалу (口语, 书面)

Як приклад китайською на початковому рівні володіння мовними одиницями можна моделювати прості ситуації, слова (похід у кіно, на вокзал, технологія приготування страви 火锅, різниця між 包子 тощо 饺子 тощо), на середньому рівні можна переходити на рівень словосполучень, речень чи пов'язувати певним культурним явищем (пояснення проблем з історичного походження назв: 上海, 龙门, ченьюїв: 叶公好龙, прислів'їв, приказок, стародавніх легенд тощо). Вищий рівень знань та вмінь створює можливості для пошукової діяльності іноземною мовою (аналіз та написання віршів, творів, підготовка дослідницьких проектів, конкурсів промов, дебатів тощо).

Звісно, застосування методу проектів вимагає певних компетентностей як від викладача-сिनолога, який має бути досвідченим, харизматичним, комунікабельним та всестороннє обізнаним, так і від студентів, які мають мати необхідні теретичні знання, проявляти жвавий інтерес до предмета, бути активними, націленими на творчу реалізацію своїх вмінь.

Складність спровадження методу полягає в розумінні поєднання необхідного теоретичного мінімуму (оволодіння 800, 1200, 2400-ма ієрогліфами, ознайомлення із основами теоретичної граматики, стилістики та лексики, історії китайської мови).

Крім, власне, занять з ділової, практичної китайської, особливу роль у підвищенні пізнавальної активності відіграє проектне вирішення ключових стратегічних питань суспільства, міжнародної політики, та окремо - проблем перекладу форм і явищ у стародавньому та сучасному Китаї.

Як показує практика, достатньо малий відсоток українських студентів вназ України можуть самостійно оволодіти вищим рівнем мовних компетенцій (як приклад HSK6) та продовжувати самовдосконалення. Причиною є звісно значна відмінність усної та письмової китайської, значна ієрогліфічна, фонетична складність засвоєння та постійного підтримання рівня володіння китайської.

А за допомогою проблемних методів навчання викладачеві вдається на початковому етапі зберегти впевненість та цікавість, спонукати до пошукової діяльності у майбутньому, охоплюючи «золоту середину» між теорією та практикою.

РЕЛІГІЙНА ОСВІТА У ДЕРЖАВІ ІЗРАЇЛЬ

Ст. викл. Компанієць О.В., викл. Баличева В. М.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Система єврейської освіти існує вже понад двох тисячоліть. Вона зіграла вирішальну роль в збереженні цілісності єврейського народу та розвитку його культури. Саме іудаїзм – як система світогляду, багато уваги приділяє значенню освіти. З часом освіченість стала сприйматись не лише як засіб збереження релігійного життя, а й як самоціль. Починаючи з Середньовіччя, єврейська діаспора, перш за все, саме розвиток національної освіти вважала головний фактором збереження національної ідентичності, головною перешкодою на шляху асиміляції народу.

Перші відомості про масову школу в євреїв відносяться до кінця епохи Другого Храму (Vст. до н.е. – I ст. н.е.). В Талмуді розповідається про те, як і чому була уведена шкільна освіта. З розповіді виходить, що до кінця епохи система освіти, що панувала в той час, зіткнулася з великими труднощами. Тому її реформували, і як результат по всій країні була створена мережа шкіл [2].

Протягом епохи «Галуту» (Вигнання), ця система пристосовувалась до зміни реалій і близько XIII ст., оформилась в систему релігійного навчання що отримала назву «хедер» (кімната), і яка виконувала роль початкової єврейської школи.

Навчання проводилося, як правило, в одній з кімнат на квартирі вчителя. Громада контролювала навчання в хедері і встановлювала певні правила та обмеження власної ініціативи вчителя - меламеда. Наприклад, відповідно до шкільного статуту Кракова(1511), в хедері могло навчатися одночасно не більше 40 учнів [2]. У вчителя могли бути спеціальні помічники бельфери. Однак на практиці навантаження на вчителя було значне; в одному класі одночасно могли навчатися учні трьох вікових груп. У молодшій групі (з трьох років) школярі навчалися азбуки та читання єврейських текстів без перекладу. У наступній групі (з п'яти років) вивчався П'ятикнижжя з коментарями і початкові відомості про Талмуд. Старші учні (з восьми років) більш поглиблено займалися Талмудом [2].

Світські навчальні дисципліни в хедері не вивчалися. Заняття проходили з раннього ранку до сьомої-восьмої години вечора.

По закінченні хедера юнак міг під керівництвом рабина чи освічених членів громади продовжити вивчення Талмуда в синагозі (Бейт-мідраш) або вступити в ешиву. Однак для значної частини мешканців містечка освіта обмежувалося навчанням в хедері.

Не дивно, що така система освіти, згодом, піддавалася критиці з боку тих, хто отримав світську освіту; прихильники Хаскали (Освіченості) особливо обурювалися примітивності методики навчання. Однак в

Російській імперії тільки в кінці XIX ст. змогла реалізуватися спроба реформи хедера (так званий хедер метуккан) на основі ідеології сіонізму. Реформовані хедери розміщувалися в просторах приміщеннях, тут викладали історію єврейського народу, географію Ерец-Ізраель, граматику івриту. Незважаючи на опір ортодоксально-релігійних кіл, асиміляторів і влади, школи системи «хедер метуккан» вплинули на становлення нової системи єврейської освіти.

З отриманням Ізраїлем незалежності, незважаючи на багаторічну працю прихильників руху аскалі, значна частина єврейського населення (близько 12%) отримувала освіту в релігійних навчальних закладах різного ступеню ортодоксальності [2].

З утворенням держави з'явилась необхідність виправити існуючий дисбаланс між освітніми програмами та вимогами релігійних та світських шкіл. Задля урегулювання цього питання, серед іншого, було прийнято Закон про обов'язкову освіту (1948 р.)

Слід зазначити, що і до прийняття Закону про обов'язкову освіту близько 90% всіх єврейських дітей відвідували початкові і середні школи, і більшість з них закінчував прийнятий в той час восьмирічний курс навчання. Разом з тим, керівництво держави сподівалося, що з прийняттям цього закону зросте відсоток дітей, які відвідують дитячі садки і початкові школи, які раніше було відвідувати необов'язково. У ті роки більша частина шкіл перебувала під патронажем тих чи інших партій або суспільно-політичних організацій, проте розвитку релігійної освіти держава значення не надавало.

Поширення державного контролю на різні типи навчальних закладів було завершено прийняттям в 1953 р Закону про державний освіту, згідно з яким навчальні заклади стали ділитися на державні і визнані державою [1]. Так закінчилося існування різних течій: загальне і кіббуце навчання утворили так звану загальну гілку системи державних шкіл, релігійно-національне течія - релігійну гілку цієї системи. Система релігійної освіти отримали статус визнаних. Поза ведення міністерства залишилися лише школи вкрай ортодоксальних кіл. Так було знайдено рівновагу між прагненнями окремих груп населення та загальнодержавними установами в галузі освіти, хоча той факт, що, незважаючи на прагнення повністю виключити залежність між системою освіти і політичними партіями, в країні залишилися три незалежні одна від одної мережі шкіл (державні; державно-релігійні; незалежні релігійні) [1].

Державні школи поділяються на дві незалежні гілки: загальну і релігійну, мають окремі інспектури, програми та навчальні плани, різні навчальні посібники та контингенти вчителів. Як в державних (світських), так і в державно-релігійних школах навчання ведеться за програмами, розробленими або затвердженим Міністерством освіти і під його постійним контролем. Навчання в державно-релігійних школах

доповнюється дотриманням єврейських релігійних традицій, включаючи ранкові молитви. Згідно з діючими нормативами Міністерства освіти (дані за 2004 рік), тривалість навчального тижня в сьомих-дев'ятих класах як в державних, так і в державно-релігійних школах становить 111 годин; при цьому якщо в державних школах на вивчення Біблії і іудаїзму відводиться 14 годин, то в державно-релігійних школах - від 24 до 26 годин [3]. У релігійних школах системи незалежного освіти навчальні програми істотно відрізняються від програм, розроблених Міністерством освіти. У них в набагато більшому обсязі вивчаються релігійні дисципліни. У релігійних школах цього типу дівчатка і хлопчики з першого класу навчаються окремо. Діяльність релігійних шкіл системи незалежного освіти не контролюється Міністерством освіти. Разом з тим, іспити на атестат зрілості випускники цих шкіл можуть здавати на загальних підставах.

Таким чином, можна стверджувати, що у різні періоди історії держави Ізраїль розвиток релігійної освіти було неоднозначним. З прийняттям Закону про державний освіту в 1953 р в Ізраїлі з'явилися три види державних шкіл, серед яких були як державні релігійні школи, так і незалежні релігійні школи.

На сьогоднішній момент не дивлячись на той факт, що діяльність незалежних релігійних шкіл не контролюється державою, випускники таких шкіл мають такі ж права, як і випускники, які отримали освіту в державних школах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карасова Т. А. Некоторые особенности внутривосточного развития современного Израиля // Ближний Восток и современность №6, 2005, стр. 52-65
2. Образование еврейское // Еврейская Энциклопедия, 2004: Т.6. Кол. 3-39 [Текст]: электронный ресурс // Режим доступа: eleven.co.il/article/13027#06
3. Сакер Г. История Израиля. От возникновения сионизма до создания государства Израиль.— Иерусалим, 2011.— Т.1.— 634с.— ISBN 978-5-7516-0973-3.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИКЛАДАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ

Локшина Юлія Григорівна, викладач японської мови
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди

У останні роки набувають актуальності питання викладання японської мови і інших дисциплін, що пов'язані з нею, у якості другої іноземної мови та вибіркової дисципліни. Специфіка викладання японської мови в хнпу ім. Г. С. Сковороди полягає в тому, що програмою нормативної (вибіркової) навчальної дисципліни «друга іноземна мова (японська)», складеною відповідно до освітньо-професійної (освітньо-

наукової) програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», на вивчення навчальної дисципліни відводиться 1398 годин на 4 роки. Якщо ми роздивимося кількість практичних годин по роках навчання, то на 1 курсі – це 6 годин на тиждень, на 2, 3, 4 – це лише 3-4 години на тиждень.

Метою викладання навчальної дисципліни «друга іноземна мова (японська)» є формування комунікативної, лінгвістичної, соціокультурної і професійно-педагогічної компетенції майбутніх фахівців у галузі японської мови.

Водночас, передбачається участь студентів у великій кількості культурно-масових заходів, спрямованих на популяризацію японської мови і культури серед дітей шкільного віку і мешканців міста. Студенти також проходять педагогічну практику у школах міста, в тому числі і з японської мови.

Для викладання японської мови використовуються наступні базові підручники: на 1-2 курсах 初級日本語(4), на 3 курсі 初級日本語 і 中級日本語 (5) (1-10 уроки), на 4 курсі – відео курс 新日本語の中級(1) і підручник 滑らかな日本語の会話 (6).

Серед додаткової літератури використовуються みんなの日本語 (матеріали для домашнього читання) (7), матеріали для підготовки до початкових рівнів pougyoku shiken (2), освітній сайт про пригоди ерін і відповідний підручник з відео (1).

В результаті, по закінченні 4 курсу, студенти мають уявлення про фонетичну систему японської мови, знають максимум 1500 ієрогліфів, необхідний обсяг граматичних та лексико-фразеологічних одиниць початкового та середнього рівнів складності, розрізняють основні стилі японської мови, типові мовленнєві форми тексту в монологічному мовленні (опис, повідомлення, розповідь) і функціональні різновиди у діалогічному мовленні (діалог-розпитування, діалог-обмін думками, діалог-обговорення тощо), формули мовленнєвого етикету і норми вербальної і невербальної поведінки у різних сферах і ситуаціях спілкування. А також, вміють читати та розуміти середні за обсягом та складністю повідомлення, фрази і тексти, знаходити конкретну інформацію в текстах повсякденного спілкування, висловлювати адекватну мовну реакцію в типових комунікативних ситуаціях, будувати монологічне висловлювання, вести діалог (діалог-розпитування, діалог-обмін думками) на побутові теми і деякі теми країнознавчого характеру, використовуючи оціночні судження в ситуаціях неофіційного спілкування, розмовляти про себе, про свої плани, брати участь в обговоренні проблем у зв'язку з прочитаним / прослуханих текстом, розповідати про своє оточення, міркувати в рамках вивченої тематики і проблематики, писати повідомлення на задану тему, перекладати нескладні тексти з української та з японської мови.

Таким чином при викладанні японської мови як другої іноземної ми стикаємося з наступними проблемами:

1. Недостатньо часу відводиться на вивчення ієрогліфіки. Практично весь обсяг ієрогліфів вивчається під час самостійної роботи студентів.

2. На вивчення граматики та лексики вищого рівня складності взагалі не залишається часу.

3. Участь студентів у програмах на гранди monbukagakushou практично є неможливою через високий рівень складності завдань.

4. Студенти отримують лише базові знання, необхідні для викладання японської мови у школі.

5. Багато часу відводиться на вивчення педагогічних дисциплін, але без специфіки викладання саме японської мови.

Ці проблеми дещо вирішуються на наступному етапі навчання – рівні магістрів за допомогою дисциплін вільного вибору студентів „ділова японська мова”, „основи самостійної роботи та науково-дослідної діяльності з японської мови”, „основи перекладу з/на японську”, „аналітичне читання”, „країнознавство японії”, „методика викладання японської мови як іноземної”.

Отже, підіб'ємо підсумки. Для вирішення існуючих проблем при викладанні японської мови як другої іноземної на рівні „бакалавр” необхідне збільшення навчальних годин на практичну роботу з японської мови, а також введення додаткових дисциплін з методики викладання японської мови, починаючи з 2 курсу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dvd で学ぶ日本語エリンが挑戦! にほんごできます。Vol1 the japan foundation 東京 凡人社 2008
2. Karasawa kazuko, kigami tomoko, shibuya mikiko 日本語能力試験対策にほんごチャレンジ n4・n5 (かんじ) 東京 アスク出版 2011
3. 新日本語の中級 会話ビデオ・dvd// (財) 海外技術者研修協会. 一東京, スリーエーネットワーク, 2004
4. 初級 日本語 東京外国語大学 凡人社 2003
5. 中級日本語、東京外国語大学、留学生日本語教育センター、東京、1999.
6. 滑らか日本語会話、東京、アルク、1996
7. みんなの日本語初級1 初級で読めるトピック 25 –スリーエーネットワーク 1998

ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ОБДАРОВАНІСТЬ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАКОРДОННИХ ВЧЕНИХ

*Науменко Станіслав Сергійович, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди*

Стрімкий розвиток новітніх технологій, прискорені темпи розвитку соціально-політичних та економічних відносин, науково-технічна революція стали характерними ознаками нашого часу. Відповідно до нагальних проблем суспільства зростає потреба не тільки в освічених, професійно підготовлених спеціалістах, але насамперед в спеціалістах, які можуть використовувати творчу складову в своїй роботі, нестандартний, креативний підхід до вирішення поточних питань. Зазначена соціальна потреба в свою чергу означає необхідність розвитку обдарованості майбутнього фахівця ще на етапі отримання освіти.

Однією з центральних проблем у вирішенні визначеної задачі є виявлення змісту та сутності поняття обдарованість. У сучасній педагогічній думці виявлення змісту та сутності поняття обдарованості пройшло значний шлях. Серед науковців, що безпосередньо займались визначенням питань, можна перш за все назвати Дж. Рензуллі, П.Торренс, Ф. Монкс, Д.Фельдхюсен та інші. Серед вітчизняних дослідників значний внесок зробили В. Штерн, О. Матюшенко, В. Моляко, О. Кульчицька, О. Музика та ряд інших.

Психологічні аспекти обдарованості одним з першим виділив німецький психолог В. Штерн. У своїх роботах він чітко відокремлює поняття обдарованість, талант та геніальність. На його думку, обдарованість особистості полягає насамперед в здібності індивіда свідомо спрямовувати своє мислення на вирішення нових вимог, здібність психологічного пристосування до нових завдань та умов життя. Не зважаючи на те, що Штерну не вдалось повноцінно виділити та розглянути поняття обдарованість, саме його роботи стали необхідною передумовою для розвитку подальших наукових досліджень, присвячених вивченню зазначеної проблеми. [1].

Американський психолог Дж. Рензуллі першим серед науковців сформулював та визначив педагогічні та психологічні аспекти обдарованості особистості. На його думку обдарованість виникає виключно як результат поєднання трьох характеристик особистості, зокрема інтелектуальних здібностей, що перевищують середній рівень, творчого підходу, або креативності та наполегливості, або мотивації. Всі три чинники на думку дослідника є рівноцінними при визначенні рівня творчості особистості, причому наявність лише двох з них ще не є характеристикою творчої людини, а лише ознакою, що особистість має передумови для формування творчих здібностей. Таким чином, на думку

дослідника, обдарованість є комплексним поняттям, складові елементи якого є невід'ємними.

Схожої точки зору дотримується інший американський вчений П. Торренс. За визначенням вченого, обдарованість також є комплексним поняттям, що складається з декількох однаково важливих складових частин. Серед них дослідник визначає насамперед творчі здібності, зокрема гнучкість та оригінальність, відповідні вміння та навички, мотивацію, а також інтелектуальні здібності, що перевищують середньостатистичний рівень. Практично обдарованість визначається саме як поєднання зазначених складових чинників.

На думку інших дослідників, таких як Р. Стернберг, обдарованість особистості виникає головним чином в контексті розвитку особистості в системі „людина-середовище”. Таким чином, фактично обдарованість дорослої людини безпосередньо пов'язана з досвідом раннього дитинства, а власне сама концепція обдарованості означає поступово виникаючі характерні властивості людини. Саме поняття «обдарованість» дослідник визначає як поєднання мудрості, інтелекту та творчості. Відповідно до цього він спирається на головну тезу, що протягом свого життя особистість потребує розвитку творчих здібностей, набуття творчих умінь та навичок для створення оригінальних, нових ідей та підходів, їх оцінювання, та подальшої практичної реалізації безпосередньо у повсякденній діяльності [3].

С. Марланд вважає, що обдарованість виявляється в юному віці та визначає її як демонстрацію неординарних здібностей та спроможності безпосередньо досягати значних практичних результатів. На думку вченого, обдарованість необхідно класифікувати за декількома напрямками, такими як загальноінтелектуальні, лідерські, академічні, мистецькі (візуальні або артистичні), психомоторні здібності. [2].

Підсумовуючи погляди вітчизняних і закордонних дослідників, доцільно спробувати сформулювати поняття обдарованість наступним чином. Отже, обдарованість, це насамперед комплексне поєднання гнучких, високого рівня інтелектуальних та творчих здібностей, формування яких відбувається безпосередньо під час повсякденної діяльності з обов'язково притаманним цьому процесу позитивним емоційним фоном.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Штерн В. Одаренность детей и подростков и методы ее исследования / В. Штерн; [пер. с нем.]. – К.: Книгоспілка, 1926. – 409 с.
2. Marland S. P. Education of the Gifted and Talented. Volume I : Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education / Sidney P. Marland. – Washington : U.S. Government Printing Office, 1972. – P. 127.
3. Sternberg R. J. The WICS model of giftedness. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (ed.), Conceptions of giftedness, (2nd ed., 327–243), NY : Cambridge University Press, 2005.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Романенко О.В., Віротченко С.А.

Проблемі формування іншомовної лексичної компетенції присвячені праці вітчизняних і зарубіжних науковців – Н.А. Деміної [1], Н.В. Кудикіної [2], С. Сюй [3] та ін. Вони, зокрема, проводили дослідження способів і прийомів, що дозволяють розкрити значення іншомовних слів, які мають рецептивно засвоїти учні; аналізували дії лексичного механізму в різних видах мовленнєвої діяльності; вивчали процес формування лексичної компетентності учнів у функціональному вимірі з урахуванням породжувальних закономірностей мовленнєвих висловлювань; розробляли нові типи і види вправ лексичного навчання учнів; робили опис процедури та критеріїв, за якими здійснюється відбір лексичних одиниць, що формують словник-мінімум.

Попри наявність певних здобутків відносно розв'язання проблеми навчання лексики іноземної мови, практичне їх застосування свідчить про те, що необхідно підвищувати рівень оволодіння іншомовним лексичним матеріалом у учнів, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Перший етап формування лексичних навичок починається з набуття сенсорної інформації про слово, а саме: сприйняття, впізнавання образу слова і його розрізнення (розпізнавання слова за його певними ознаками в різних модальностях). Потім відбувається процес запам'ятовування – когнітивна дія з утримання слів і їх зв'язків у пам'яті. Процес запам'ятовування має бути усвідомленим, тобто учні повинні розуміти значення і зміст лексичних одиниць, а не механічно їх заучувати.

Другий етап формування лексичних навичок передбачає практичні дії зі словом, багаторазове тренування «за шаблоном» з метою поступового розвитку умінь вживати нову лексику, запам'ятовувати її, переводити на рівень довготривалої пам'яті.

Третій етап формування лексичних навичок заснований на формуванні лексичних умінь, тобто етап творчого застосування знань, відпрацювання лексичних дій в нових умовах, іншими словами – це лексична креативність, яка характеризується оригінальністю і самостійністю висловлювання, новизною думки.

Показниками сформованості лексичної компетенції виступають такі вміння учнів: усвідомлено імітувати звуковий образ іншомовного слова; автоматично знаходити необхідні слова в ментальному лексиконі; комбіновано вживати слова в залежності від ситуації спілкування; висловлювати одну і ту ж саму думку, використовуючи різні лексичні одиниці; передбачати значення слова за контекстом; виходити з ситуації лексичного утруднення різними шляхами; проводити лексичну автокорекцію.

Дані вміння свідчать про сформовану іншомовну лексичну компетенцію і, як наслідок, високий рівень спілкування іноземною мовою.

Інтерактивні види робіт роблять урок більш цікавим, живим, виховують у дітей свідоме ставлення до навчальної праці, активізують розумову діяльність, дають можливість багаторазово повторювати матеріал, допомагають вчителю пояснювати і постійно контролювати знання, вміння і навички у всього класу.

Мовні ігри на заняттях китайської мови дають можливість не тільки відпрацьовувати вивчений мовний матеріал, не тільки формувати вміння і навички в певному виді мовленнєвої діяльності, що, на наш погляд, є не менш актуальним, але також гра дає можливість включитися в неї всім учням – навіть найбільш пасивним і тим, що не мають достатнього рівня знань. У учнів проявляється інтерес до дії, вони переступають через психологічні перепони (непевненість у собі, страх помилитися) і несвідомо оволодівають знаннями в процесі гри. Викладач же, виступаючи в ролі ініціатора і координатора процесу, має можливість контролювати весь клас і здійснювати свою викладацьку діяльність за принципом індивідуального підходу до учня.

Наведемо деякі приклади ігор, які можуть бути використані для формування та автоматизації лексичних навичок на заняттях з китайської мови.

Гра «這是我的鼻子» спрямована на освоєння дієслів дотику і сприйняття. Викладач навмисно показує неправильно частини тіла, а учні виправляють помилки. Гра проходить у гумористичній формі, що додає більше інтересу до гри з боку учнів.

У грі «谁是第一个?» викладач пропонує картинки із зображенням будь-якого предмета українською мовою, а учні говорять китайською і складають слово.

Гра «少了什麼東西» (Що зникло?) Спрямована на розвиток і закріплення лексичного значення слів. Суть гри полягає в тому, щоб визначити, яка картинка зникла.

Використання лексичної гри на заняттях з китайської мови здійснюється з метою мимовільного запам'ятовування учнями мовного матеріалу та формування міцних навичок вживання лексики. Лексична гра, з одного боку, характеризується позитивним впливом на емоційну активізацію пам'яті, з іншого, вона сповнена необхідними для навчання одиницями, що представляють монологічне та діалогічне мовлення. Гра чудово пасує для використання як у вступі, так і в закріпленні й подальшій роботі учнів над вивченням певного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деміна Н.А. Методика викладання практичної китайської мови / Н.А. Деміна. – М. : Вост. лит., 2006 – 88 с.

2. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва / Н.В. Кудикіна // Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. статей / за ред. Г.С. Тарасенко. – Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. – 320 с.

3. Сюй С. Проблемы преподавания фонетики китайского языка русским студентам / С. Сюй // Молодой ученый. – 2011. – №12. Т.2. – С. 141-144.

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ КИТАЙСЬКІЙ МОВИ НА КАФЕДРІ СХІДНИХ МОВ ХНПУ ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ

Руда Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Як відомо, головною метою концепції вищої освіти в Україні є не лише підготовка високоякісних фахівців різних галузей, а й сприяння розумовому, емоційному, моральному і фізичному розвитку студентів, всебічного розкриття їх творчих можливостей, забезпечення умов для прояву індивідуальності. Все це відноситься і до фахівців з іноземних мов. Стрімке збільшення обсягу навчального матеріалу з китайської мови з одночасним зменшенням часу на його вивчення вимагає інтенсифікації процесу навчання. Одним із засобів модернізації процесу підготовки майбутніх фахівців є використання інформаційних технологій. Інформаційні технології дозволяють модернізувати традиційну методику, значно розширити рамки навчального процесу, створити умови, що сприяють розвитку самостійної, пошукової, науково-дослідної діяльності, підвищення професійного інтересу студентів до навчальних предметів. Викладачі китайської мови кафедри східних мов все частіше звертаються до використання інформаційних технологій, які дозволяють змінити характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, активізувати їх навчальну діяльність за допомогою мережі Інтернет і різних електронних засобів навчального призначення. Зокрема, Інтернет дозволяє вирішити ряд таких дидактичних завдань як: формування навичок читання оригінальної літератури; удосконалення вміння аудіювання за допомогою спеціальних сайтів; поповнення лексичного запасу і граматичних конструкцій; ознайомлення з культурою і традиціями Китаю.

Крім того, за допомогою мережі Інтернет розвивається писемне мовлення студентів під час спілкування з носіями мови за допомогою таких програм як Skype, різних соцмереж. Мережа Інтернет і електронна бібліотека дають можливість студентам виконувати реферати не лише з проблем мови, а й з історії та культури Китаю. Робота над публіцистичними текстами, формування професійної лексики

здійснюється за допомогою китайських сайтів. До переваг інформаційних технологій можна також віднести: можливість вибору студентом індивідуального режиму роботи; варіативність завдань з урахуванням рівня володіння мовою; можливість створення студентом навчального середовища за межами університету за допомогою електронних носіїв інформації; підвищення професійної мотивації студентів; можливість об'єктивного електронного контролю за засвоєнням студентом вченого матеріалу (тести, презентації, проекти).

Наявність комп'ютерів, ноутбуків, мультимедійного обладнання дозволяє викладачам в повній мірі використовувати інформаційні технології на своїх заняттях. За багато років було зібрано велику фонотеку і відеотеку. До класичних видів роботи можна віднести обов'язкові вправи з аудіювання та перегляд навчального відео з подальшим виконанням вправ на відпрацювання лексичного та граматичного матеріалу. Навчальна база підібрана таким чином, що до кожного підручника з китайської мови, для кожного курсу і мовного аспекту додаються диски з аудіо і відео матеріалом.

Однак в останні роки з'явилися нові форми аудиторної і самостійної роботи з китайської мови, які вже довели свою ефективність, і якими викладачі із задоволенням користуються. До аудиторних видів робіт додалися презентації, які готують студенти, починаючи з третього курсу. Обов'язковою умовою підготовки доповіді або повідомлення на будь-яку тему, будь то граматична тема або культурологічна є презентаційний супровід. Це допомагає студентам краще сприймати інформацію і вчить правильно працювати з текстом, адекватно виділяючи головне. З дозволу студентів всі презентації зберігаються на кафедрі, розширюючи, таким чином, навчальну базу.

Але в більшій мірі сучасні комп'ютерні технології допомагають студентам при виконанні домашньої і самостійної роботи. В інтернет просторі і мобільних додатках існує велика кількість навчальних програм і сайтів для тих, хто вивчає китайську мову. З одного боку, це суттєво полегшує процес навчання, з іншого, створює деяку плутанину. Тому з першого етапу навчання викладачі обов'язково знайомлять студентів з існуючими програмами і рекомендують кращі з них. Наприклад, розписування ієрогліфів за рисами, відпрацювання звуків і тонів, завдяки навчальним програмам Memrise, Pinyin Chart, Chinese Writer, ChineseSkill вже переходять в домашнє завдання, тоді як раніше цьому приділялася велика кількість часу на заняттях. Відпрацювання лексичного матеріалу займає багато часу. Тепер же студенти можуть самостійно тренуватися і запам'ятовувати слова за допомогою додатків Drops, Pleco, HelloChinese, Study Chinese та інші. Для бажаючих вивчити більше є безліч електронних підручників і курсів, які супроводжуються аудіо відео матеріалами, практикумом, завданнями для самоконтролю.

Великою підмогою є он-лайн словники і перекладачі, про які викладачі так само розповідають студентам, і які суттєво скорочують час для підготовки домашніх завдань (БКРС, Trainchinese, Джунга). Дуже важливу, навіть незамінну роль сучасні комп'ютерні технології відіграють в дистанційному навчанні. Листування викладача і студента за допомогою електронної пошти є класичним варіантом і, на наш погляд, не найзручніший. Зі студентами, які проходять стажування в Китаї, спілкування проходить з допомогою додатків Скайп, вічат, вайбер, телеграм. Таким чином, відбувається, як пересилання навчальних матеріалів, так і контроль виконаних домашніх завдань. Відеозв'язок і голосові повідомлення значно спрощують консультації. А програми Скайп і RaidCall дозволяють влаштовувати одночасні групові консультації он-лайн.

Все, що було названо, широко використовується викладачами китайської мови і, як вже було зазначено, істотно полегшує процес навчання та дозволяє підвищити ефективність і якість навчальної роботи. Разом з цим, інформаційні технологи не можуть замінити «живе» спілкування між викладачем і студентами, тому ми намагаємося комбінувати традиційні форми навчання з новаторськими.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котова А. В., Рудая Н. В. Использование Интернет-ресурсов в организации процесса обучения студентов иностранным языкам. Научные дискуссии. – Воронеж: ВЭЛБОРН. – 2017, №2.

УДОСКОНАЛЕННЯ ВМІНЬ КИТАЄМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Федій І. О., Жукова К.Є.

В умовах сучасності знання іноземних мов є невід'ємною складовою частиною освіченої людини. Враховуючи те, що Китай зараз дуже стрімко розвивається і налагоджує економічні зв'язки з різними країнами світу, в тому числі і з Україною, вивчення китайської мови стає все більш актуальним і перспективним. Факультети китайської мови відкриваються у вищих навчальних закладах нашої країни, з'являється все більше і більше бажаючих вивчати цю невідому для нас мову. Навіть в загальноосвітніх школах деякі класи починають вивчати китайську мову, тому тема даного дослідження, а саме «Удосконалення вмінь китаємовного спілкування учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час», є актуальною в даний час.

Був зроблений значний внесок з дослідження удосконалення англійськомовного спілкування. Проте, що стосується саме китайської мови, то це питання є недостатньо вивченим. Тому новизна нашого дослідження

полягає у вивченні вищевказаного питання по відношенню до китайської мови.

Мета даної дипломної роботи – теоретичне дослідження літератури щодо удосконалення вмінь спілкування у позаурочний час і розробка відповідної системи вправ орієнтованої на удосконалення китаємовного спілкування. Предмет дослідження – система вправ з методики удосконалення вмінь китаємовного спілкування учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час. Об'єкт дослідження – процес удосконалення вмінь китаємовного спілкування учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час.

В роботі проаналізовано методи удосконалення вмінь спілкування іноземною мовою учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час. Розглянуті нами метод читання І. Франка, метод рольових ігор Г.А. Китайгородської, застосування іноземних пісень і фільмів для розвитку вмінь іноземного спілкування, були розроблені на основі англійської мови, проте є доцільними у використанні для будь-якої мови.

Зауважимо, що важливо будувати уроки таким чином, щоб матеріал з попередньої теми закладався в наступну, пізніше все повторюється в третій темі і т.д. Цей метод допомагатиме дітям почувати себе досить розкуто і не боятися висловити свою точку зору. Також присутня активність учнів і здатність їх виявити розумові і творчі здібності. Завдяки такому методу дітям буде простіше засвоїти не тільки нові лексичні одиниці, а й певні граматичні конструкції.

Було визначено психологічні особливості засвоєння вмінь китаємовного спілкування учнями п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час. Всі дослідники відмічають компонентність, фазність процесу засвоєння знань (С.Л. Рубінштейн, В.О. Крутецький, І.І. Ільясов), але пояснюють їх по-різному. С. Рубінштейн, наприклад, виділяє такі етапи процесу засвоєння: 1) початкове ознайомлення з матеріалом або його сприймання в широкому розумінні; 2) осмислення; 3) спеціальна робота, пов'язана із закріпленням матеріалу; 4) опанування матеріалу – можливість оперувати ним у різних умовах.

Після проведеного теоретичного дослідження було розроблено систему вправ стосовно удосконалення вмінь китаємовного спілкування учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час і методичні рекомендації щодо їх виконання. Запропонована нами система вправ являє собою п'яти-блочну систему.

Перший блок вправ направлений на спілкування на основі дитячих китайських пісень. В позакласній роботі також варто звернути увагу на вивчення пісень мовою оригіналу. Пісня, як один із видів мовленнєвого спілкування, є засобом більш стійкого засвоєння та розширення словникового запасу, оскільки вона містить нові слова й вирази, а вже

знайома лексика може зустрічатися в новому контексті, що сприяє її активізації.

Основні цілі даного блоку: розвиток вмінь сприймання тексту пісень на слух; оволодіння новою лексикою; переклад змісту пісні і його відтворення іноземною мовою без опор; розвиток вмінь самостійного формулювання розповіді на задану тему. Обрана для вивчення пісня має відповідати віковим особливостям дітей. Дітям буде легко зрозуміти зміст пісні, якщо лексика і граматичні конструкції вже раніше вивчалися. В той же час є декілька нових слів, які діти вивчать без труднощів в процесі уроку.

Другий блок вправ направлений на спілкування на основі розмов героїв мультфільму (уривки їх реплік). Основні цілі даного блоку – розвиток вмінь розуміння розмовного мовлення; читання і переказ змісту прочитаного з опорами і без них; формування навичок самостійного спонтанного мовлення на задану вчителем тему.

Третій блок вправ направлений на спілкування на основі прочитаних казок. Вправи даного блоку спрямовані на читання і переклад казок рідною мовою; вивчення китайських ідіом, історія виникнення яких описана в казці; переказ змісту прочитаного. Після виконання вправ цього блоку учні мають вміти самостійно складати речення з даної теми та наводити приклади використання вивченого матеріалу в повсякденному житті.

Четвертий блок вправ поєднує в собі спілкування на основі пісень та прочитаних казок. Виконання вправ має розвивати вміння сприймати текст пісень на слух; сприяти оволодінню новою лексикою; навчити перекладати зміст пісень і відтворювати його іноземною мовою без опор.

П'ятий блок вправ направлений на розвиток китаємовного спілкування за допомогою дитячих ігор. Даний блок сприяє повторенню раніше вивченого матеріалу та розвиває вміння правильної побудови китайського речення, порядку слів у ньому.

Виконана робота представляє лише один із можливих варіантів вирішення проблеми удосконалення вмінь китаємовного спілкування учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх шкіл у позаурочний час, не вичерпує всієї повноти представлених проблем проте зауважимо, що пісні і фільми іноземною (китайською) мовою що використовуються в позакласній роботі сприяють зацікавленню учнів. Слухання пісень сприяє вдосконаленню навичок вимови, розвитку слуху, який пов'язаний з розвитком артикуляційного апарату. Перегляд фільмів китайською мовою з субтитрами в позаурочний час дає змогу краще сприймати мову на слух та дозволяє зануритися в середовище спілкування. При правильному підході до перегляду китаємовних фільмів, гарантується швидкий ефект розпізнавання іноземних слів, фраз і діалогів в повсякденному житті. До того ж в позаурочний час у учнів п'ятих-шостих класів загальноосвітніх

шкіл відбувається розвиток пам'яті, зокрема безпосереднього й опосередкованого запам'ятовування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Китайгородская Г.А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. - М.: Изд-во МГУ, 1986. - 100 с.
2. Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. - М.: Изд-во МГУ, 1986. - 176 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. М.: Учпедгиз, 1946. – 702с

ФОНЕТИЧНІ ТРУДНОЩІ ВИВЧЕННЯ АРАБСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ OBSTACLES FACING THE ARABIC LANGUAGE LEARNERS WHO ARE NON-ARABIC SPEAKERS

Хазем Самакіє (Hazem Samakie)

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна

Learning Arabic for non-native speakers has become required because it is one of the languages which used in many countries in the world, where the number of Arabic speakers around the world about 500 million persons.

The Arabic language is fourth language by world classification considering of the number of Arabic language speakers.

The Arabic language is one of the ancient Semitic languages and which is still used till present day in many countries located in Asia and Africa which speaks Arabic language.

And the purpose of that, first of all translation, civilizational communication among nations and commercial communication with Arabic-speaking countries and some Islamic countries non-Arabic-speaking which adopted the Arabic language as the second language in their countries .

Initially as it is known that in order to learn any language there are four skills are:

1- Listening. 2- Speaking. 3- Reading. 4- Writing.

As we know the means of listening and speaking is the sound, and the means of reading and writing is the letters.

It is true that in order to understand any language we must learn the grammar of that language, but it is not enough.

- Because we are not studying mathematics as if $(1 + 1 = 2)$ as a logical result and we do not need to speak about that. It's a rule.

- Therefore, in order for the learner to gain the ability to speak in any language, it is necessary to develop the pronunciation system of the learners.

- From this point of view we will talk about some of the difficulties the learner of the Arabic language is facing in getting these four skills when they are learning the Arabic language.

The purpose to talk about the obstacles is not in general, but rather, in a particular, through the attached examples.

- Here are several obstacles:

1- In Arabic languages there are many letters that are not exist in the other languages, Such as.

الضاد (ض) - الطاء (ط) - العين (ع) - الغين (غ) - القاف (ق) - الحاء (ح) - الهمزة (ء)

2- The similarity of the pronunciation in some Arabic letters creates confusion among non-Arabic speakers, Such as.

القاف - الكاف (قَلْبٌ - كَلْبٌ)

الذال - الضاد (دَلٌّ - ضَلٌّ)

الطاء - التاء (طَيَّارٌ - تَيَّارٌ)

الزاي - الذال (زَكِيٌّ - ذَكِيٌّ)

الصاد - السين (صَارٌ - سَارٌ)

الهاء - الحاء (هَرٌّ - حَرٌّ)

العين - الهمزة (جَاءٌ - جَاءٌ)

العين - الألف (عَلِيٌّ - آليٌّ)

3-also the learner faces the problem of the Arabic syntactic accents, and the syntactical accents in Arabic language are:

الفتحة - الكسرة - الضمة - السكون

الشدّة - التنوين

*When the Arab syntactic accents changes, the meaning of the word changes too, for example:

سِرٌّ - سَرٌّ - سَرَّ - حُرٌّ - حُرٌّ (Secret - pleased - walk - hot - free)

شِعْرٌ - شَعْرٌ (Poetry - Hair)

** Also there is in the Arabic grammar case which is called (Al Tanween-التنوين)

التنوين

Where the presence of the word in the context of the sentence,

Al Tanween-التنوين will be appeared, for example:

يَعْمَلُ الرَّجُلُ مُدْرَسًا لِللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ

The problem is that while we are writing the word "teacher - مُدْرَسًا "

There is confusion between the "التنوين" and the letter "ن"

So will be written mistakenly مدرسن X instead of a مُدْرَسًا .

4- The Gingival letters الأحراف اللثوية, they are three letters:

الثاء (ث) - الذال (ذ) - الطاء (ظ)

Well, there is a problem in the pronunciation of these letters because of the similarity of its pronunciation with other letters. For example:

الثاء (ث) مع السين (س) ثور - سور

الذال (ذ) مع الزاي (ز) ذكي - زكي

الطاء (ظ) مع الذال (ذ) مظلة - مذلة

الطاء (ظ) مع الزاي (ز) ظل - زل

- That was some obstacles which will faced the learners non-native speakers of Arabic.
- To overcome of these obstacles, we must use modern solutions like:
 - 1- Using audio-visual language laboratories.
 - 2- Sending learners to some of Arab countries in the framework of cultural exchange with the universities of those countries to join in the training courses in conversation for two months during the summer vacation.
 - 3- Increasing the teaching hours for oral training will increase the student's skill in writing, reading and speaking through audio and verbal training.

Finally I hope that in this lecture I have discussed and explained some obstacles which will face the learner, and I hope that I have given some solutions for that obstacles.

Рис 1.

ВИМОГИ ДО СКЛАДУ ЗАСОБІВ ІКТ ДЛЯ НАВЧАННЯ МІМЕТИЧНИХ СЛІВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

*Шаповал Ольга Володимирівна, викладач
Київський університет імені Бориса Грінченка*

Дане дослідження спрямоване на виявлення нових підходів у методиці викладання японської мови, а саме міметичних слів гітайго 擬態語 із застосуванням сучасних ІКТ. Гітайго є однією з трьох груп японської онматопеїчної (звуконаслідувальної) лексики, за якою в японському мовознавстві закріпився термін オノマトペ (ономатопе). Цей

пласт слів налічує більше 2000 лексичних одиниць. *Гітайго* представляють собою слова, які образно або символічно описують фізичні чи емоційні стани, явища, ситуації тощо (напр., *ずるずる* (дзуру-дзуру) – звук тривалого волочіння по землі важкого предмету; *ズキズキ* (дзукі-дзукі) – відчуття тривалого пульсуючого болю; *そわそわ* (сова-сова) – неможливість заспокоїтися через якісь переживання). Ця лексика надзвичайно увірає зміст висловлювання, додає найтонших відтінків значень (1). Проте їй не приділяють майже жодної уваги при викладанні у мовних ЗВО, а якщо і виділяють додаткові заняття, то вони побудовані за традиційною методикою і включають використання сухого тексту підручника. Завдяки використанню ІКТ гітайго можуть бути представлені студентам у такому форматі, який сприятиме ефективнішому засвоєнню цієї лексики.

Для формування лексичної компетенції японської мови засоби ІКТ повинні відповідати наступним вимогам:

- відповідно до принципів когнітивної лінгводидактики, у процесі навчання має бути врахована мовленнєво-розумова активність користувача та забезпечена функціональна єдність граматики, лексики і семантики;
- організація навчального процесу повинна регламентуватися принципами когнітивно-комунікативного підходу, який є найбільш відповідним до вікових особливостей дорослих учнів і при якому свідоме засвоєння мовних явищ супроводжується комунікативним характером навчання;
- формування внутрішньої наочності за рахунок максимальної реалізації дидактичного потенціалу комп'ютерної візуалізації інформації, розвитку емоційної та понятійної структур розумової діяльності студентів;
- забезпечення користувача достатнім довідковим лексичним матеріалом;
- диференціація навчання за рахунок вправ різного рівня труднощів і опор різного рівня розгорнутості;
- інтерактивний характер навчання, який забезпечує покроковий самоконтроль користувача за правильністю своїх операцій з лексичними одиницями і попереджує закріплення помилкових дій;
- забезпечення позитивного емоційного фону комп'ютеризованого навчання в цілому за рахунок зворотних реакцій програми, дружнього інтерфейсу та ергономічності програмного продукту.

Враховуючи зазначені вище вимоги, сучасні тенденції розвитку ІКТ в освітньому процесі (створення системи гібридної освіти, формування системи безперервного навчання, створення єдиного освітнього простору), сучасні освітні тренди (набуття глобальної компетентності, гейміфікація, персоналізація, M-learning/BYOD (Bring your own device), мейкерство, медіаграмотність, віддалена колаборація, змішане навчання) та

компетентності майбутнього (вміння вчитися, самостійність, вміння використовувати сторонні ресурси, вміння взаємодіяти з іншими, вміння взаємодіяти з усім світом, трансдисциплінарність, грамотність у різних аспектах), було виокремлено три основних напрями ІКТ для навчання гітайго:

- 1) система інтервального повторення;
- 2) візуалізація даних;
- 3) проектне навчання.

Інтервальне повторення (Spaced Repetition System, SRS) – це техніка запам'ятовування, що базується на принципі повторення матеріалу через визначені інтервали часу, які поступово стають все довшими. Метод набув поширення після досліджень німецького психолога Германа Еббінгауса. Він сформулював гіпотезу про залежність ступеню забуття від часу, який проходить з моменту вивчення нового матеріалу. Найшвидше процес забування відбувається одразу після отримання нової інформації і уповільнюється з часом. Завдання SRS, як техніки запам'ятовування – вповільнити процес забування і збільшити кількість матеріалу, який утримується довготривалою пам'яттю. Прикладом засобу ІКТ для вивчення гітайго за цією системою є платформа Anki (<https://www.ankiapp.com>). Головною її відмінністю є те, що вона дозволяє створювати власні набори слів (флеш-карток).

Прикладом візуалізації в осучасненому вигляді є *інфографіка*, або інформаційна графіка (англ. Information graphics, infographics) – спосіб графічного відображення інформації, даних і знання, спрямований на швидке й чітке подання необхідної та складної інформації (4). Її форми: карикатура, діаграма, ілюстрація, емблема, малюнок, стрічка часу із світлиною або посиланнями на певну інформацію, хмаринка тегів, мапи, плакати, схеми тощо. Основна мета інфографіки – інформування, при цьому її часто застосовують в якості доповнення до основного тексту. Стиль інфографіки залежить передусім від мети і адресата. В мережі Інтернет можна з легкістю знайти безліч сайтів для створення інфографіки. Одним з них є ресурс Canva (www.canva.com), оскільки він задовольняє всі вимоги до засобів ІКТ для навчання міметичних слів японської мови, зазначених раніше. На сайті представлений широкий вибір шаблонів для створення різних продуктів, а також існує мобільний додаток даного ресурсу.

Проектна діяльність студентів – це форма навчально-пізнавальної активності, яка полягає в мотивованому досягненні свідомо поставленої мети для створення творчих проектів та в забезпеченні єдності та наступності різноманітних аспектів процесу навчання (3).

Реалізація проектного навчання може бути представлена як створення студентами власних прикладів інфографіки після аналізу наданих викладачем джерел та створенні власного набору гітайго з

конкретної теми (позитивні почуття, звуки, пов'язані з падінням, природні явища (погода, стихії) тощо як підготовка до одного з видів контролю з дисциплін «Практика усного і писемного японського мовлення»/«Практичний курс японської мови».

Таким чином при дотриманні зазначених вище вимог засоби ІКТ є ефективним засобом формування лексичних навичок японської мови та їх використання безпосередньо у процесі комунікації, що і є, безперечно, найвищим проявом сформованої лексичної компетенції.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ещеркин А. С. Языковые особенности японской онематопозэтической лексики / А. С. Ещеркин, А. Г. Кириллов. // Вестник международного института рынка. – 2016. – №2. – С. 110–115.
2. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / [В.В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шикшкіна та ін.]; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова – К.: Педагогічна думка, 2010. – 160 с., іл.
3. Купрікова С. В. Шляхи реалізації проектної методики під час навчання іноземної мови / С. В. Купрікова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2013. - № 4. - С. 223-230. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_4_29.
4. Салюк, Б. Технології візуалізації даних у викладанні англійської мови у вищих навчальних закладах / Богдана Салюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2016. – № 4. – С. 31–38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7278/1/Saliuk.pdf>
5. 五味太郎. 日本語擬態語辞典. – 東京: 講談社+α文庫, 2004. - 216 頁.

中国传统文化教育在对外汉语教学中的重要性 ЗНАЧИМОСТЬ ИЗУЧЕНИЯ КИТАЙСКИХ ТРАДИЦИЙ И КУЛЬТУРЫ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАНЦЕВ КИТАЙСКОМУ ЯЗЫКУ

杨程(ЯН ЧЭН)

哈尔科夫国立文化大学

一. 传统文化教育在对外汉语教学中的体现

中国是一个有着五千年悠久历史的文明古国，千百年来的文化积淀使得中国文化博大而精深。无论是潇洒的中国书法，精美的剪纸，秀气的中国结还是优雅的茶艺，这些无不展现中国文化的缤纷多彩。在实际的汉语教学中，教师将手工剪纸，中国书法等最具有代表性的文化形式与教材结合，来丰富授课内容，也常常组织一些中国文化体验活动，比如冬至节包饺子，赛诗会，通过中国传统节日中一些习俗来间接传递中

国文化，以实践的形式让学生进一步了解中国。对外汉语教学不仅仅是单纯教授语言，文化教育的过程同样重要，任何学习者都应具备学习文化知识的意识。

二. 文化教育在对外汉语教学中的作用

1. 丰富教学内容，增加汉课程趣味性

传统的语言教学往往采用按照教学大纲来完成授课的形式，教学环节单一而枯燥，无法提升学习的兴趣，尤其在脱离实际语言环境的情况下，难以取得理想的教学效果。教育工作者如果能在听力、口语、阅读、写作等常规课程之外，插入以文化教育为主线的各种形式的教学活动，有助于丰富常规的汉语言教学手段、更新传统教学理念，增加语言学习的趣味性和实用性。

2. 展现汉语言文化魅力，带领学习者亲临语言环境

对外汉语教学旨在培养学生的跨文化交际能力，因而为完成语言教学目的，必须将与中国传统文化相关的知识融入到课程中。在实际教学中穿插进的文化交流环节，可以通过游戏、情景剧，小组赛等娱乐形式将学习内容呈现出来，进而调动课堂互动性，激发学习者的热情，活跃课堂氛围。

三、文化教育在对外汉语教学中的应用方向

文化作为一个国家对外交流的名片，是代表国家精神面貌的核心所在。中国历史文化底蕴深厚，对外汉语教学作为沟通学习者与汉语之间的桥梁，必须从文化教育入手，将文化教育融入对外汉语教学的实际应用中。各种教学活动的开展可分为以下几方面：首先，要遵循对外汉语教学的原则，明确活动设计的目的性；其次，要在结合汉语言学习者普遍需求的基础上，提高教学活动的趣味性，以师生喜闻乐见的形式将教学内容充分展现；最后，兼顾教学环节安排的可行性，文化交流活动的程序不可过于复杂、也不能一蹴而就，学习是一个循序渐进的过程，尤其是语言知识的学习，需要通过亲临实际语言环境等“耳濡目染”的过程，加强学习者的跨语言交际能力，以取得最佳教学效果。

参考文献

- 1.何一丹.浅析茶文化在对外汉语教学中的实施[J].福建茶叶,2016,38(1):190-191.
- 2.陈学. 对外汉语教学中的中西文化交际 [J] . 语文教学通讯•D刊(学术刊), 2016(2).
- 3.马燕华. 对外汉语教学中的中华文化内容 [J] . 云南师范大学学报(对外汉语教学与研究版), 2015(6).

关于提高对外汉语教学中习得者能动性的几点看法
ПОГЛЯДИ НА МОБІЛІЗАЦІЮ МОТИВАЦІЇ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

LI Zhe 李喆
郑州师范学院

在对外汉语教学中如何调动习得者的能动性至关重要。关系到习得者学习汉语的可持续性。本文从课堂教学、课后作业、课余生活三方面介绍的在教学实践中提到汉语习得者的一些具体做法。

关键词：能动性，汉语习得，创造性。

对于任教于海外孔子学院的对外汉语教师来说，如何引导激发习得者的学习能动性是非常重要的。因为在海外，没有汉语语言环境，单靠课堂上的每周几个汉语课时是远远不够的。其次，汉语与印欧语系从语音到形态学上区别还是很大的。所以，外国习得者对汉语或多或少有一些畏惧。这对外语习得是非常不利的。心理上的畏惧会直接影响汉语的输入与输出，特别是听与说。所以我们认为，教学者的首要任务就是尽快冲破习得者面对汉语的心理障碍，使其建立汉语学习的自信与能动性。而后通过教学过程中的引导，最终让习得者充分发挥自己的能动性构建适合自己的自学体系。从而获得课外自学汉语的能力。

下面我们以乌克兰汉语零起点习得者为例，探讨培养习得者能动性的教学实践。笔者面对的是零起点的汉语学习班。学生主要以在校大学生为主，也有部分中小學生及社会人员。我们认为，提高习得者能动性要从课堂教学，课后作业与课余生活三个方面考虑。

根据我们的调查。多数潜在习得者对汉语有一种传统的认知：最难的语言。在课堂教学中我们就要以此入手，打消影响习得能动性的首要障碍。

由于目前的对外汉语教材（例如《新实用汉语课本》）是世界通用的，并没有考虑到每个国家习得者的母语特点。所以这就要求教师要以提高习得者的学习能动性为主创造性地使用教材，而不是一味照搬。

例如新实用汉语第一册，按照传统的教学，第一堂课一般按照课本顺序，先将若干声母、韵母，而后单词、课文。学拼音时一般是：老师领读—学生模仿—老师纠错。乌克兰学生的母语一般是乌克兰语或俄语（都属于东斯拉夫语）。东斯拉夫语的属于拼音文字，基本上是字母什么音，在单词里就发什么音，不像英语音的变化比较普遍。汉语拼音是基于拉丁字母设计的，而拉丁语也是按照“一字母一音”来拼读的。所以东斯拉夫语的拼读与汉语拼音的拼读方式是一样的。从第一堂课开始，我们采用的方法是：学生认读—其他学生纠错（如果前面学生出现错误）—老师总结示范。这种教学程序的最大优势就是从第一刻起，汉语习得者是自己开始学

习的，而不是在老师的示范下进行重复。如此从心理上他会感觉到，原来汉语不是那么难，我自己也可以试着学习。教学实践显示，效果还是很好的。经过三四个学时的操练学生基本已经没有什么拼读问题了。老师可以把更多的精力放到四声的掌握上。更重要的是学生很快在心理上对汉语产生一种亲近感和更高的学习兴趣。

课后作业的设计也要充分考虑如何激发习得者的能动性。作业结构除了记忆性的复习外，更多地要求学生完成创造性任务（造句，主题自述，写小短文）。这样习得者可以根据自己的实际生活，充分发挥想象运用汉语讲述自己的故事。然后这些独立完成的作业在课堂上互相展示与纠错，老师进行必要的补充与示范。实践表明，这种创造性任务除了能够真实检验习得者掌握汉语知识的程度，也确实提高了其学习汉语的积极性。“我的家”、“我喜欢的小动物”、“我的一天”等主题都是零起点习得者特别喜欢的。

除了课堂教学外，在课余生活中要营造一种学习汉语，了解中国文化的氛围。比如利用现代社交软件（例如微信）把班里所在的学生组成群，如此可以用汉语交流，分享学习资料，中国文化方面的音频视频等。这样做的另一个作用就是给平时不爱在课堂发言的学生一个时间汉语的平台。除此之外鼓励习得者课外参加孔院组织的各种汉语文化体验活动。如，文艺演出、大师班、汉语比赛等。

总之要结合汉语习得者的实际情况，考虑他们的关切，设计出合适的调动其学习汉语能动性的方法，最终形成自己的学习方法。如此才能把汉语学习长久地坚持下去。

参考文献

1. 冯娟娟. 浅对外汉语教学课堂中的提问技巧. 安徽文学（下半月），2011年第七期，225页.
2. 苏焰. 谈谈外国留学生中高级口语教学. 武汉大学学报（哲学社会科学版），1995年第三期（总第218期），119-123页.

媒介语在初级对外汉语教学中的使用调查研究
——以哈尔科夫国立大学孔子学院为例

**A RESEARCH ON THE USE OF THE MEDIUM OF INSTRUCTION IN
PRIMARY CHINESE TEACHING: A CASE STUDY OF THE
CONFUCIUS INSTITUTE AT KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY**

XIAO CHENYANG 肖辰阳

安徽大学

笔者在海外执教汉语期间，发觉使用媒介语进行辅助教学在国际汉语教学过程中是不可缺少的一环，在海外汉语教学课堂中尤为明显。而这看上去与我们所倡导的“沉浸式”教学法似乎有所冲突。另外，海外的汉语教师外语水平各有不同，比如说，在俄语区执教的相当一部分汉语教师并没有完全掌握俄语或者乌克兰语，一些汉语教师的英语也不甚流利。这又会对我们的汉语教学产生何种影响？因此笔者带着这样的疑问在哈尔科夫国立大学孔子学院展开了问卷调查研究，以乌克兰初级汉语课堂的教学实况为例，来分析媒介语的使用在教学中的所起到的作用和产生的问题。

本文主要分为三个部分。第一部分交待了本文选题的缘起以及目的。第二部分将围绕调查问卷结果进行统计和分析，展示在乌克兰初级汉语课堂中教师使用媒介语的实际情况和学生的接受程度以及学生对此的看法。在第三部分中将在此调查过程中发的问题进行总结和提出建议，并且笔者希望通过实地调查收集到的这些数据及建议能够对国际汉语教学事业的发展提供一定的帮助。

关键词：海外汉语教学，媒介语，初级汉语课堂

参考文献

1. 刘 珣. 对外汉语教育学引论 [M]. 北京：北京语言大学出版社，2010.

游戏法在汉语教学中的运用

——以乌克兰哈尔科夫国立大学孔子学院二级班为例

**THE APPLICATION OF GAME METHOD IN CHINESE
TEACHING: A CASE OF CONFUCIUS INSTITUTE AT KHARKIV
NATIONAL UNIVERSITY, UKRAINE**

WANG ERXI 王尔兮

安徽大学

在对外汉语教学课堂中，游戏法是指在教学过程中，教师运用具有趣味性、灵活性和多样性的手段来调动学生的积极性或者巩固所学的内容的

方法。随着近年来海外学习汉语的人数不断增长，这一“寓教于乐”的方法也越来越受到对外汉语教师的重视。由于学生文化背景的不同，越来越多的对外汉语教师开始从“以教师为主体”向“以学生为主体”进行转型，而“游戏法”在后者中就扮演着尤为重要的角色。笔者从自身的经历出发，以乌克兰哈尔科夫国立大学孔子学院的 HSK 二级汉语课堂实施过的教学游戏为例，来对游戏法在对外汉语教学中的作用、具体的实施过程、游戏法的优势和不足、和教师在其中扮演的角色几个方面进行探讨。

关键词：游戏法；趣味性；实施过程；改进方案；教师角色

参考文献

- [1] 李玲.对外汉语课堂教学中的游戏教学法研究——以韩国全罗南道丽水高中为例[J].现代语文(教学研究版),2017(03):14-16.
- [2] 李思璘.对外汉语教学的课堂游戏教学策略[J].文学教育(下), 2017(06):172.

РОЗДІЛ VI

ІСТОРІЯ СХОДУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

«ВОСТОК», «АЗИЯ», «КАВКАЗ»: РЕГИОНЫ И СУБРЕГИОНЫ В ИСТОРИЧЕСКОЙ РЕТРОСПЕКТИВЕ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX В.)

*Гоков Олег Александрович, кандидат исторических наук, доцент,
свободный исследователь*

Наиболее распространенными во второй половине XIX в. принципами районирования земного шара были политический и географический. Учитывая, что любое районирование является плодом людского воображения, а названия одних и тех же регионов могут иметь разное наполнение как у отдельных народов, так и в разное историческое время, мы рассмотрим, что именно понималось в это время под такими понятиями как «Восток», «Азия» и их составляющими, спроецировав их на современность.

В первую очередь рассмотрим понятие «Восток». Учитывая множество значений термина «Восток», мы понимаем под ним страны Азии и Северной Африки [1–5]. В региональном отношении Восток подразделялся на Ближний (владения Османской империи, в том числе и Кавказ), Средний и Дальний (Северная, Северо-Восточная, Восточная, Юго-Восточная и Южная Азия). В английской традиции термин «Near East» («Ближний Восток»; применялся первоначально по отношению к владениям османского султана) и синонимичный ему «Middle East» («Средний Восток»; используется с 1850-х гг.) включали и включают в себя не только территории Оттоманской Порты, но и Иран, Афганистан и часть индийских владений британской короны – современный Пакистан (второй вариант – Иран, страны Центральной Азии и Кавказа) (см. статьи «Ближний Восток», «Средний Восток» на сайте «Википедия»: 6, «Middle East», «Near East» на сайте «Wikipedia»: 7). Американский военно-морской теоретик Альфред Тайер Мэхэн Средним Востоком называл области между Аравийским полуостровом и Индией. Британский журналист Игнатий Валентин Чирол

включал в это понятие районы Азии, простирающиеся до границ Индии и господствующие над подходами к Индии. До Второй мировой войны на Западе Средним Востоком назывался регион от Месопотамии до Бирмы. Разногласия в понимании Среднего Востока отражены в Большой советской энциклопедии, где этот регион определялся следующим образом: «Условное наименование района Западной Азии, расположенного между Европой и Пакистаном; иногда, особенно в английской и американской литературе, заменяет собой термин Ближний Восток, Большой Ближний Восток» [8, с. 376].

Для русскоязычной историографии характерна относительная неопределенность в ограничении понятий «Ближний» и «Средний Восток», поскольку оба они были заимствованы из английского языка. Отсюда появление таких квазирегионов как «Большой Ближний Восток», «регион Ближнего и Среднего Востока». В то же время выработано и разделение (основанное опять-таки на английской традиции), согласно которому Ближний Восток – это владения Османской империи, а Средний Восток – Иран и страны Центральной Азии (прежде всего Афганистан и северо-индийские земли; в разных трактовках сюда включают или не включают т. н. «среднеазиатские» государства и общества, попавшие в зависимость от Российской империи). Наиболее удачное определение понятия «Средний Восток» использовал в начале XX в. Андрей Евгениевич Снесарев. Он включал в него: русский Туркестан, Хиву, Бухару, Тибет, Кашгарию, Памир, Афганистан, восточную Персию, Белуджистан, Индию [9].

Следующее важное понятие – «Азия». В последней трети XIX в. Азию делили по географическому принципу на: Восточную, Южную, Юго-Восточную, Северную, Западную и Центральную [10]. Помимо этого существует еще и понятие «Передняя Азия» – «буквальный перевод с немецкого “Vorderasien”». В её состав включали всю Азиатскую Турцию, кроме Аравии, т. е. Малую Азию, Сирию с Палестиной, Месопотамию, Курдистан и Турецкую Армению [11]. Долгое время оно было синонимично Западной Азии [12, с. 332]. Под Азией понимали следующие «страны и государства»⁸: «Русские владения (вместе с вассальными государствами Бухарой и Хивой и площадью под внутренними морями Каспийским и Аральским), Китай с подвластными ему странами, Британские владения, Аравия (независимые государства), Турецкие владения (вместе с Самосом), Персия, Нидерландские владения, Французские владения (вместе с состоящим под французским протекторатом Аннамом), Сиам, Афганистан, Япония, Владения Соед.

⁸ Понятие «государство» подразумевало, в первую очередь, суверенное политическое образование, в то время как «страной» обозначали историко-географический регион, ту или иную территорию, не обязательно суверенную и политически организованную (например, Туркестан, Мавераннахр, Хорасан и пр.).

Штатов Сев. Америки, Корея, Оман, Независимые Гималайские государства, Египетские владения (п-ов Синай), Португальские владения, Германские владения (Киоджау)» [11].

В «азиатском блоке» в первую очередь необходимо остановиться на понятиях «Средняя» и «Центральная Азия». Термин «Средняя Азия» первоначально использовался в русском языке как точный перевод немецкого «Zentralasien» (французское «Asie Centrale», английское «Central Asia») ⁹, термина, предложенного в 1843 г. немецким ученым Фридрихом Вильгельмом Генрихом Александром фон Гумбольдтом [14] и уточненного германским исследователем Фердинандом Паулем Вильгельмом фон Рихтгофеном [11], и соответствовал редко употреблявшемуся «Центральная Азия». «Центральной» или «Средней Азией» в России называли пространство Азии «между Каспийским морем и Алтаем, Сибирью и Гиндукушем и Куэнь-Лунем; в этих пределах Средняя Азия включает в себе русский Туркестан, киргизские степи, Хиву, Бухару, и афганский Туркестан, китайский Туркестан, и Джунгарию... иногда этим обозначают русский Туркестан с Хивой и Бухарою» [15, с. 708; 16, с. 4640]. Со временем, с продвижением Российской империи в глубь Центральной Азии, термин «Средняя Азия» получает и второе значение. Средней Азией стали именовать т. н. «русский» Туркестан, т. е. российские владения и зависимые от империи Романовых государства Центральной Азии.

Туркестан – историко-географическая область, «страна тюрков». С понятием Туркестан обычно связывают земли таких современных государств, как Узбекистан, Киргизия, Туркмения, Казахстан, Синьцзян-Уйгурский автономный район Китая, тюркоязычные регионы юга Сибири, а также север Афганистана и Ирана. В XIX в. Туркестан делился на Западный, «русский» (под именем «Туркестана» в Российской империи чаще всего подразумевали три области: Самаркандскую, Ферганскую и Сырдарьинскую. Но весь Туркестан включал пять областей, расположенных одна за другой к востоку от Каспийского моря по границе Российской империи с Персией, Афганистаном и Китаем, а именно: Закаспийскую, Самаркандскую, Ферганскую, Сырдарьинскую и Семиреченскую, а также Бухарское и Хивинское ханства), Южный, «афганский» (территория от реки Мургаб до Гиндукуша, которая во второй половине XIX в. составила провинцию Афганского государства, стала называться Афганским Туркестаном) и Восточный, «китайский» (Кашгария, Йеттышаар, Семиградье, под которым обычно понимается

⁹ В русском языке слова «центральный» и «средний» являются синонимами и зачастую обозначают одно и то же (13, с. 761). Поэтому рассуждения о правильности использования в русскоязычной традиции понятия «Центральная Азия» вместо «Средняя» представляются результатом политических соображений (политически ангажированными), а не стремлением отстаивать собственную языковую самобытность в терминологии.

область, включающая обширную Таримскую равнину и обращенные к ней склоны окружающих ее горных хребтов Тянь-Шаня, Памира, Куэнь-Луня и Бэй-Шаня) [17–21].

С расширением российских владений появляется термин «Внутренняя Азия», охватывающий все внутренние замкнутые бассейны Азиатского материка. Восточную часть этого региона, лежащую к востоку от Памира, называют Центральной Азией, а западную, включающую в себя Туркестан, часть Аралокаспийской низменности и Ирак — Средней Азией. В связи с этим появляется также обозначение «русская Средняя Азия» [22], обозначающее русские владения в Центральной Азии (Здесь термины «Средняя» и «Центральная Азия» используются как синонимы [23; 24]). Параллельно с этим названием по отношению к подвластным России территориям используются названия «Туркестан», «русский Туркестан», «Туркестанский край», который составлял особую административную единицу империи: с 1886 г. так официально именовалось Туркестанское генерал-губернаторство. Тем не менее до конца существования империи главенствующим оставалось значение Средней Азии как синонима Азии Центральной, в ее географическом понимании [15, с. 708].

Еще одно понятие, связанное с нашей темой – «Кавказ». В XIX в. под ним понимали географический регион на границе Европы и Азии, разделяющийся горной системой Большого Кавказа на два субрегиона: Северный (Предкавказье) и Южный (Закавказье). Политико-экономические границы региона на протяжении веков менялись, но в целом сосредоточены между Черным, Азовским и Каспийским морями [25; 11].

Таким образом, понятия «Восток», «Азия», «Кавказ», а также их составляющие во второй половине XIX в. имели несколько отличное от современного понимание. И понимание это было частично различным в русской и британской традиции. К тому же определения некоторых регионов менялись в зависимости от исторических обстоятельств, классическим примером чего могут служить понятия «Центральная» и «Средняя Азия».

ПЕРЕЧЕНЬ ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Белокреницкий В. Я. Восток в мирополитических процессах. Азия и Африка в истории международных отношений и современной мировой политике. М.: Ин-т востоковедения РАН, 2010. С. 4–11.
2. Белокреницкий В. Я. Восток на рубеже веков – некоторые итоги и перспективы // Восток. 2001. № 5. С. 66–69.
3. Васильев Л. С. Восток и Запад в истории (основные параметры проблематики) // Альтернативные пути к цивилизации. М.: Логос, 2000. С. 96–114.
4. Ерасов Б. С. Общие критерии дихотомного сопоставления социокультурных оснований Запада и Востока // Сравнительное изучение цивилизаций:

- Хрестоматія: Учеб. пособие для студентов вузов [Электронный ресурс]. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Eras/39.php.
5. Зарин В. А. Запад и Восток в мировой истории. XIV–XIX вв. Западные концепции общественного развития и становление мирового рынка. М.: Наука, 1991. 264 с.
 6. URL: <http://ru.wikipedia.org>.
 7. URL: <http://en.wikipedia.org>.
 8. Большая советская энциклопедия. М.: Советская энциклопедия, 1976. Т. 24. Кн. 1. 674 с.
 9. Снесарев А. Е. Афганистан. М.: Русская панорама, 2002. 272 с. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.cawater-info.net/afghanistan/pdf/cnesarev.pdf>.
 10. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz>.
 11. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz>.
 12. Большая советская энциклопедия. М.: БСЭ, 1972. Т. 9: Евклид — Ибсен. 1972. 707 с.
 13. Большая энциклопедия. Т. 17. Сальвадор – Статистика. СПб.: Книгоиздательское товарищество Просвещение, 1904. 794 с.
 14. Энгельгардт М. А. Александр Гумбольдт, его жизнь, путешествия и научная деятельность. Биогр. очерк. СПб.: Типография т-ва «Общественная польза», 1891 [Электронный ресурс]. URL: http://az.lib.ru/e/engelxgardt_m_a/text_0020.shtml.
 15. Большая энциклопедия. СПб.: Изд-кое Товарищество Просвещение, 1904. Т. 19. 794 с.
 16. Настольный энциклопедический словарь. М.: Товарищество скоропечатни А.А. Левенсон, 1897. Т. 8. С. 4555–5358.
 17. Бартольд В. В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия // Сочинения. М.: Изд-во восточной лит-ры, 1963. Т. 1. 761 с.
 18. Бартольд В. В. История Туркестана // Сочинения. М.: Изд-во восточной лит-ры, 1963. Т. 2. Ч. 1. С. 109–168.
 19. Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана // Сочинения. М.: Изд-во восточной лит-ры, 1963. Т. 2. Ч. 1. С. 169–433.
 20. Бартольд В. В. К истории орошения Туркестана // Сочинения. М.: Изд-во восточной лит-ры, 1964. Т. 2. Ч. 2. С. 97–236.
 21. Туркестан // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.vehi.net/brokgauz>.
 22. Живописная Россия. Отечество наше в его земельном, историческом, племенном, экономическом и бытовом значении. СПб.–М.: Издание т-ва М. О. Вольф, 1885. Т. 10. Русская Средняя Азия. 448+5 с.
 23. Lansdell H. Russian Central Asia: including Kuldja, Bokhara, Khiva and Merv. London: Sampson Low, Marston, Searle and Rivington, 1885. Vol. 1. 738 p.; Vol. 2. 722 p.
 24. Lansdell H. Through Central Asia; with a map and appendix on the diplomacy and delimitation of the Russo-Afghan frontier. London: Sampson Low, Marston, Searle and Rivington, 1887. 704 p.
 25. Дубровин Н. Ф. История войны и владычества русских на Кавказе: в 6 т. СПб.: Типография департамента уделов, 1871. Т. 1. Кн. 1. 656 с.

**ВІЗАНТІЙЦІ ПІСЛЯ ВІЗАНТІЇ:
РЕЛІГІЙНО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ
РОМЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ**

*Домановський Андрій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

Підданців Римської імперії, яка продовжила своє існування на Сході, втративши свою західну частину з падінням Риму 476 р., зазвичай позначають умовним терміном «візантійці» («byzantines»). Однак цей термін не був самоназвою спільноти підданців імперії, оскільки утворений від так само штучно допасованого до християнізованої Римської імперії доби середньовіччя терміну Візантія – «Byzantium». Самі ж підданці Візантії – Візантійської імперії – продовжували називати свою державу Римською (по-грецьки – Ромейською) імперією, а себе позначати за своїм громадянством / підданством римлянами, або ж, у грецькому варіанті, ромеями: «Romanus – Ῥωμαίος». Цей термін щодо всіх підданців Римської імперії міцно закріпився у мові та свідомості після знаменитого Едикту Каракалли – Constitutio Antoniniana – 212 р. по Р. Х., згідно з яким усім вільним мешканцям імперії було надане римське громадянство. Візантійцем, себто ромеєм, вважався будь-який мешканець імперії, котрий сповідував ортодоксальне християнство і належав до християнсько-грецької культури.

При цьому ромейська ідентичність Візантії не була суто релігійною, хоча релігія була почасти мобілізована на її підтримку. Вона не була також етнічною, оскільки у ній не було кровної спорідненості чи віри у спільне етнічне походження. Не була вона територіальною, оскільки для того, щоб бути ромеєм, не обов'язково було мешкати на території імперії. Зрештою, попри те, що грецька мова виконувала функцію міжнаціонального медіатора, ромейська ідентичність не визначалася грекомовністю.

Отже, ромейська ідентичність визначалась, по-перше, загальною соціальною згодою щодо спільної приналежності до єдиного історичного та політичного співтовариства, визначеного громадянством / підданством державі, державними законами, адміністративними установами. По-друге, релігією (ортодоксальним християнством візантійського зразка), почасти мовою та звичаями. Ромеї доби середньовіччя були прямим продовженням античних римлян і їх об'єднувала, перш за все, державна приналежність, а також звичаї їхнього суспільства.

Науковці зазвичай досліджують або природу ідентичності ромеїв за часів існування Візантійської імперії, або механізми становлення модерного грецького націоналізму після її загибелі. Тим часом ромейська ідентичність пережила падіння Візантійської імперії, хоча й була суттєво

змінена цими подіями. Якщо у рамках Візантії ромеї були згуртованою спільнотою, самоусвідомленою через державу, то під владою Оттоманської Порти вони немовби втрачали головний визначальний фактор ромейської ідентичності – відтепер у ромеїв не було власної держави, вони стають підданцями османського султана. На перший погляд, у них мали б лишитися лише два можливі визначальні чинники ідентичності – релігійний (ортодоксальне християнство) і етнічний (грецька мова).

Втім, все виявилось дещо складніше – підвладні османам православні християни були адміністративно перевизначені новою державною владою з метою охоплення багатоетнічної та мовно-різноманітної релігійної спільноти християн у складі Османської імперії. Особливістю османської адміністративно-політичної структури стали так звані міллети – автономні релігійно-політичні об'єднання іновірців, наділені значними правами внутрішнього самоуправління. Після загибелі Візантійської імперії від другої половини XV ст. були утворені і потім упродовж XVI–XVIII ст. в Османській імперії існували три міллети немусульманського населення:

1. Рум міллеті – ромейський міллет.
2. Яхуді міллеті – єврейський міллет.
3. Ерменіє міллеті – вірменський міллет.

Мусульмани були оголошені міллеті хакіме («панівною спільнотою»), інші ж міллети, утворені з представників підкорених народів позначались міллеті махкюме (тобто «керовані або підлеглі, підданці»).

Всі міллети, за умови визнання верховної влади султана та сплати подушної податі з невірних (джизьї), мали повну свободу культу і самостійність щодо вирішення всіх внутрішніх громадських справ. Не маючи визначеної території, ці своєрідні церковно-конфесійні автономії чи навіть автономні квазідержавні організми мали всю повноту внутрішнього суверенітету. Іншими словами, їхній суверенітет мав екстериторіальний характер, тобто поширювався не на населення певної території, а на певні категорії підданців Османської імперії незалежно від місця їхнього проживання. Відповідно, на одній і тій само території особи різного віросповідання підкорялися різним представникам влади.

Румський міллет досліджувався переважно у контексті становлення грецької національної ідентичності, причому доволі часто його називали грецьким міллетом, хоча це є серйозною помилкою. Визначальним чинником приналежності до міллету рум була не етнічна, а конфесійна приналежність до ортодоксального християнства. У бераті султана Мехмеда II від січня 1454 р. константинопольський патріарх визнавався етнархом (міллет-баша), візиром султана для всіх християн, главою Православної церкви на підвладних Османській імперії територіях і за її межами. Внаслідок цього до міллету рум, окрім власне греків, належали

усі православні християни, підвладні Османській імперії, а саме болгари, серби, молдавани, влахи, албанці, а також грузини й арабські християни. Всі вони вважалися частиною одного міллета, незважаючи на будь-які відмінності в етнічному та мовному відношенні.

По суті, османи зробили один із важливих чинників ідентифікації ромеїв – ортодоксальне християнство – єдиним і визначальним маркером виокремлення ромейської спільноти. Виокремлюючи релігійну общину православних християн в якості адміністративної замкнутої групи, османська влада немовби сприяла консервації і збереженню наявної на часи загибелі Візантійської імперії ромейської ідентичності. Якщо зауважити, що Millet турецькою мовою означає «нація», то міллет рум можна перекласти як «нація рум», румейська нація, нація ромеїв.

Управління міллетом перебувало у руках духовенства. На його чолі стояв міллет-баші – Константинопольський патріарх, який належав до імперської ради. Патріарх відповідав за законслухняність підвладного йому населення перед Портою і поєднував у своїх руках як духовну, так і світську цивільну владу над усім християнським населенням. Міллет-баші затверджувався султаном і відповідав за стан справ у міллеті. Міллет-баші призначав ієрархів міллета, мав власну скарбницю, в'язницю, поліцію, збирав податки та різноманітні пожертвування. У його віданні перебували школа, релігійні та благодійні установи. Судочинство базувалося на законах і звичаях міллета (у православних це був комплекс візантійського законодавства, актуального на XIV ст., і церковні канони). Ці закони регулювали всю сферу сімейно-шлюбних стосунків, майнове право, інші громадянські та почасти карні справи.

Міллетна система стояла на заваді формування національної свідомості окремих народів, що належали до складу міллету. Приналежність до міллету як релігійно-адміністративного об'єднання у межах політико-управлінської системи значила суттєво більше, ніж етнічне походження, тож не дивно, що ромейська ідентичність консервувалася і зберігалася на рівні масової свідомості підвладних Османській імперії православних християн. Спільнота міллету стала основною формою соціальної організації та джерелом ідентичності для всіх приналежних до неї етнічних груп, і більшість осіб стали визначати себе просто як «християни».

У цьому прослідковується важливий момент збереження ромейської ідентичності завдяки механізму, створеному і підтримуваному османською державою. У межах міллету рум державницький політичний вимір ідентичності не зник, а лише трансформувалася від необмеженого суверенітету Візантійської імперії на обмежене самоуправління у межах імперії Османської. Таке виокремлення міллету рум сприяло збереженню ромейської ідентичності, однак заважало розвитку модерного грецького націоналізму. Подібним чином панівний міллет мусульман, незважаючи

на свій привілейований статус, стояв на заваді зростанню національної свідомості окремих мусульманських народів, передовсім самих турок.

АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ США І КНР КРІЗЬ ПРИЗМУ 40-РІЧНОЇ РЕТРОСПЕКТИВИ ВІДНОСИН

*Кошовий Сергій Анатолійович, кандидат історичних наук, головний
консультант*

Управління забезпечення міжпарламентських зв'язків Апарату Верховної Ради України

2019 рік – це знаковий рік не лише завдяки 70-й річниці утворення Китайської Народної Республіки, 70-ї річниці встановлення дипломатичних відносин з низкою країн Центральної та Східної Європи (так званім колишнім «Східним блоком»), 30-ї річниці тяньаньменської кризи, а й іншим ювілеями та важливими подіями у цьогорічному календарі, серед яких чільне місце посідає 40-а річниця започаткування американсько-китайських відносин.

Варто нагадати, що січень 1979 р. ознаменувався неординарною подією – встановленням дипломатичних відносин між США і КНР. До того, 16 грудня 1978 р. сторони опублікували спільне комюніке («Joint Communiqué on the Establishment of Diplomatic Relations», ZhongMei jianjiao gongbao) [1] про встановлення дипломатичних відносин після восьмимісячних цілком таємних перемовин у Пекіні між помічником президента США з національної безпеки Г. Кіссінджером і главою Держради КНР Чжоу Еньлаєм (Zhou Enlai) та шести років після першого семиденного візиту Президента США Р. Ніксона до Китаю у лютому 1972 р. Не меншу роль у зближенні сторін доклав Зб. Бжезінський. У світлі вищезгаданої атмосфери і тривалості пошуків консенсусу, ми можемо зрозуміти, яким чином стало можливим зробити спільну заяву («Joint Communiqué of the People's Republic of China and the United States of America» – «Zhonghua Renmin Gongheguo he Meili jian Hezhongguo lianhe gongbao (1972 nian)») [2] за підсумками зустрічі на найвищому рівні, що мала місце 28 лютого 1972 р. Досягти консенсусу у переговорах з усього переліку питань було нелегко. Зокрема, так і не було досягнуто компромісу у питанні продажу озброєнь американського виробництва Тайваню. Разом з тим Президент Дж. Картер і його візаві Ден Сяопін, який проводив заключний раунд переговорів, дійшли згоди щодо доречності започаткування нормальних міждержавних відносин для обох великих держав після трьох десятиліть відчуження та невизнання. У зв'язку з цим варто нагадати, що Ден Сяопін став першим китайським високопосадовцем, який на той час у статусі заступника Голови Держради КНР особисто відвідав Білий дім та низку американських міст під час

турне Сполученими Штатами в січні 1979 р. Розвиваючи цю думку зазначимо, що 17 серпня 1982 р. уряди США і КНР випустили чергове спільне комюніке («Joint Communiqué of the People's Republic of China and the United States of America (August 17, 1982)», Ba yi qi gongbao) [3], відповідно до якого США взяли на себе зобов'язання поступово зменшити продаж озброєння Тайваню.

Тим часом, в умовах високої напруги в американсько-китайських відносинах сьогодні (перегляд тарифних ставок на товари, тарифні обмеження на певні категорії продукції, зміна режиму інвестування, погрози сторін і контрпродуктивні дії Вашингтону та Пекіну за різними напрямками) у зв'язку з трансформацією світової політичної системи, системою міжнародної безпеки внаслідок глобалізації, посиленню глобальних новітніх викликів та «нової нормальності» позицій Китаю, епохою так званого «економічного патріотизму», становленням нової багатополлярної системи світового устрою варто все ж таки згадати, наскільки значним є багаж того, чого ці дві країни досягли у своїх відносинах за останні чотири десятиліття. Наприклад, сорок років тому не існувало обміну студентами. Станом на сьогодні, за даними відкритих джерел, в американських університетах навчається 363 341 китайських студентів, а в американських середніх школах здобувають освіту близько 80 000 школярів, натомість у КНР навчається приблизно 12 000 американських студентів. Окрім того, заслуговує на увагу той факт, що двосторонні наукові обміни пройшли дуже тривалий шлях становлення (відомо, що перша нечисленна група американських студентів прибула до Китаю ще у 1979 р.). Вчені, фахівці різноманітних галузей, лікарі, соціологи та інші експерти нині співпрацюють, реалізуючи спільні проекти. Із декількох мільйонів китайських студентів, які навчалися в США, починаючи з 1979 р., по завершенню навчання значна їх кількість отримала американське громадянство, реалізуючи таким чином свої задуми і побудувавши своє життя і кар'єру в Сполучених Штатах.

У контексті розгляду співпраці згадаємо, що на той момент двостороння торгівля була незначною і сягала 2,3 млрд. дол. США. Проте, починаючи з 1979 р., вона стрімко сягнула показника у 636 млрд. дол. США у 2017 р. Утім 40 років тому не могло бути й мови про прямі американські інвестиції. Наразі ця сума дорівнює 257 млрд. дол. США. Тим часом, китайські інвестиції в США зросли з нуля до майже 140 млрд. дол. США.

Чотири десятиліття тому лише кілька американських туристів відвідали Китай, натомість жоден з китайських – не здійснив подорожі до Сполучених Штатів. Нині, протягом лише 2018 р., приблизно 3,24 млн. китайських туристів побували в США, тим часом як близько 2,25 млн. американців з туристичною метою відвідали різноманітні китайські міста. На сьогодні виконується близько 250 прямих рейсів на тиждень між двома

країнами. Ці міжлюдські контакти підкріплені більш ніж 201-ю угодою між містами-побратимами і 44-а угодами на рівні відносин між штатами і провінціями. Слід констатувати, що обмін між неурядовими організаціями значно скоротився внаслідок набрання чинності закону про іноземні неурядові організації у КНР у 2017 р. Водночас у Китаї все ще зареєстровано близько 20-и американських неурядових організацій (Asia Foundation, Bill & Melinda Gates Foundation, Motion Picture Association of America, Paulson Institute, Give2Asia), які продовжують відігравати важливу роль у сприянні двосторонньому обміну між Сполученими Штатами і Китаєм.

Насамкінець, протягом десятиліть урядами двох країн підписано десятки двосторонніх угод задля полегшення обміну у різних сферах – від освіти, науки до спорту. Слід зауважити, що американські види спорту, музика, модні бренди, їжа залишаються дуже впізнаваними і затребуваними серед китайських громадян, а китайські фільми, література і мистецтво користуються популярністю серед американської громадськості. Також було закладено підґрунтя для започаткування безлічі міжурядових діалогових майданчиків: американсько-китайський дипломатичний та безпековий діалог (U.S.–China Diplomatic and Security Dialogue, останнє засідання відбулося у листопаді 2018 р.) [4], американсько-китайський соціальний та культурний діалог (U.S.–China Social and Cultural Dialogue, останнє засідання у вересні 2017 р.) [5], а також Спільна комісія з питань комерції та торгівлі (Joint Commission on Commerce and Trade) [6].

Протягом чотирьох десятиліть двосторонні відносини безумовно мали свої злети і падіння. За оцінками як американських, так і китайських фахівців, 1980-і роки були найбільш успішним періодом співпраці, коли обидві сторони почали входити в активну фазу взаємодії один з одним. Американці були на піднесенні та захоплювалися масштабами економічних, соціальних реформ у КНР та здійснення політики відкритості, які реалізовували вагомі політичні фігури нового Китаю, такі як Ден Сяопін (Deng Xiaoping), Чжао Цзяян (Zhao Ziyang), Ху Яобан (Hu Yaobang) та інші. Адміністрація Президента Р. Рейгана багато зробила для розбудови двосторонніх відносин і реалізації напрацювань попередників. Потім настали драматичні події 4 червня 1989 р., які призвели до охолодження стосунків та різкого скорочення рівня відносин (хоча і не розриву дипломатичних відносин), яке тривало до середини 1990-х років. У період 1996-97 рр. – президентства Б. Клінтона і перебування на посаді Голови КНР Цзян Цземіня (Jiang Zemin) – обидві сторони здійснили спроби розпочати новий етап співпраці, проте після інциденту у травні 2001 р. цей поступ дещо призупинився і залишився майже незмінним впродовж усього часу президентства Дж. Буша (2001-2008).

Двосторонні відносини за президентства Б. Обама охоплювали період перебування при владі в Китаї Голови КНР Ху Цзіньтао (Hu Jintao) і нинішнього очільника Китаю Сі Цзіньпіна (Xi Jinping). Їх можна охарактеризувати сумішшю співпраці поруч із наростаючою масштабною конкуренцією сторін. У квітні 2009 р. був започаткований стратегічний та економічний діалог між США та КНР під егідою Б. Обама та лідера КНР Ху Цзіньтао. Як видається, нинішній період за час президентства Д. Трампа очевидно має низку проблем і характеризується суттєвим напруженням сторін, обтяжених геополітичною перспективою.

Даний короткий аналіз вказує на те, що американсько-китайські відносини завжди були певною сумішшю співпраці, конкуренції і тертя, але все ж таки до 2016 р. можна припустити, що позитивні ознаки превалювали. Тепер переважаюча «конкуренція» – «нова норма» співіснування. На позиції сторін впливає суміш складного поєднання глобального, регіонального та низки інших факторів в умовах трансформації сучасних міжнародних відносин.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Joint Communiqué on the Establishment of Diplomatic Relations between the People's Republic of China and the United States of America (December 16, 1978) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.china-embassy.org/eng/zmgx/doc/ctc/t36256.htm>
2. Joint Communiqué of the People's Republic of China and the United States of America (February 28, 1972) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.china-embassy.org/eng/zmgx/doc/ctc/t36255.htm>
3. Joint Communiqué of the People's Republic of China and the United States of America (August 17, 1982) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.china-embassy.org/eng/zmgx/doc/ctc/t946664.htm>
4. U.S.–China Diplomatic and Security Dialogue [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2018/11/287282.htm>
5. U.S.–China Social and Cultural Dialogue [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2017/09/274520.htm>
6. Joint Commission on Commerce and Trade [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.export.gov/article?id=U-S-China-Joint-Commission-on-Commerce-and-Trade-JCCT>

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПОЛІТИКИ СЕГРЕГАЦІЇ У ШАНХАЙСЬКОМУ МІЖНАРОДНОМУ СЕТЛЬМЕНТІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – 1930-ті рр.)

Махонін Олександр Олександрович, аспірант I курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. і. н., доц. О. І. Тумаков

Довгий час оцінки періоду майже столітньої напівколоніальної залежності Китаю були однозначно негативними, а диференціація між різними практиками імперіалістичного впливу не сприймалась як

інструментарій наукового пошуку. Втім, починаючи з кінця ХХ ст., західні синологи та сходознавці, не переходячи остаточно на позиції ревізіоністів, відходять від суто негативістської парадигми висвітлення «століття принижень» (1842-1943 рр.). Вбачаючи в діях іноземних держав не тільки мотиви політичного та економічного зиску, а й враховуючи специфіку безпосереднього втілення практик напівколоніалізму на місцях, особлива увага була приділена іноземним екстериторіальним поселенням, зокрема, Шанхайському міжнародному селъменту (ШМС). Цей анклав вирізняється не тільки масштабами, а й особливостями його самоврядування. Враховуючи ступінь його автономії, цілком доцільним є дослідження на його прикладі такого аспекту колоніальної політики, як сегрегація, адже іноземні жителі ШМС були майже повністю вільні від впливу метрополій на регулювання побуту та «внутрішньої» політики. Тим самим, стає можливим проаналізувати повсякденний вимір колоніальної політики крізь призму історичної перспективи її розвитку.

Так, з самого початку свого зародження в період після Першої Опіумної війни, керівництво селъменту позиціонувало поселення як зарезервоване ексклюзивно для іноземців. Втім, на тлі Тайпінського повстання 1850-1864 рр. і виникнення потоку біженців, меркантильний інтерес, що в цілому був філософією існування ШМС, відкрив шлях для заселення анклаву китайцями [1]. Однак це не призвело до структурних змін в управлінні Міжнародного селъменту – Муніципальній раді, керівництво якої до 1920-х було своєрідним клубом для багатих європейців, американців і, трохи пізніше, японців [2]. У свою чергу, середня ланка бюрократичного апарату доволі рано почала поповнюватись китайцями і вже в 1864 р., через рік після утворення ШМС, до служби в муніципальній поліції стали залучати китайців [3]. Лише з другої половини 1920-х рр. китайців допускають до Муніципальної ради за квотним принципом, однак універсальний для усіх жителів селъменту ценз – майновий, залишається вкрай високим. Між тим, незважаючи на слабкий рівень представництва та збереження практики повсякденної дискримінації китайців з боку поліції, вже в 1930-х рр. китайська судова реформа та, в цілому, поступливість великих держав, звели нанівець централізовану політику ШМС із виключення китайців з повсякденного життя [4].

Втім, на повсякденному рівні іноземці, представляючи собою абсолютну меншість жителів поселення (до 3%), намагалися звести контакти з китайським населенням (не враховуючи свою прислугу) до мінімуму. Це знайшло своє відображення у цілеспрямованій політиці заборони на відвідування парків, що в тій чи іншій формі мала місце з 1890 по 1928 роки, а також пов'язаними з нею заходами з обмеження допуску китайців до певних зон [5]. Така сегрегаційна практика стала основою для створення легенди про табличку біля входу до парку, яка нібито проголошувала: «Вхід собакам та китайцям заборонений». В дійсності ж

саме такого образливого формулювання табличка не містила, але китайська пропаганда та, в цілому, антиімперіалістична думка середини ХХ ст. доклала чимало зусиль для створення відповідного уявлення, яке органічно вплелось до антиколоніального нарративу [6]. Між тим, доступ не тільки до публічних об'єктів, а й до таких важливих інфраструктурних артерій, як мости та дороги, був обмежений не стільки дискримінаційною політикою, що ґрунтувалась на шовінізмі, а в значно більшій мірі фінансовими обмеженнями. Зокрема, сікхи-поліцейські не обмежували доступ як етнічних китайців – підданих великих держав, так і японців. У той же час, лише «по-європейськи» вдягнуті китайці могли відвідувати парки, а, наприклад, перейти Садовий міст місцевий міг лише заплативши готівкою велику суму, на відміну від іноземців, які могли отримати своєрідний кредит на перехід [7].

Таким чином, історія Шанхайського міжнародного селтменту свідчить про те, що фактором інституалізації сегрегаційної політики в умовах екстериторіальної автономії був не стільки колоніалізм, а в значно більшій мірі меркантильні мотиви іноземної общини поселення, переважна більшість якого була представлена підприємцями, що створювали для себе умови життя відповідно до уявлень про «ідеальне» торгове місто.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Брук Д. История городов будущего; пер. с англ. Д. Симановского. Москва: Strelka Press, 2014. 436 с.
2. Bickers R. Citizenship by Correspondence in the Shanghai International Settlement (1919-1943) // *Citadins et Citoyens Dans la Chine du XXe Siècle : Essais d'histoire Sociale* / Yves Chevrier, Alain Roux et Xiaohong Xiao-Planes. Paris: Éditions de la Maison des sciences de l'homme, 2010. P. 227-262.
3. Nield R. *China's Foreign Places: the Foreign Presence in China in the Treaty Port Era, 1840-1943*. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2015. 400 p.
4. Whewell E. *British Extraterritoriality in China: the Legal System, Functions of Criminal Jurisdiction, and its Challenges, 1833-1943*. Diss. for the Degree of Ph. D. in History. Leicester, 2015. 261 p.
5. Jackson I. *Habitability in the Treaty Ports: Shanghai and Tianjin* // *The Habitable City in China: Urban History in the Twentieth Century* / ed. by T. Lincoln and X. Tao. N.Y.: Palgrave Macmillan, 2016. P. 169-191.
6. Bickers R., Wasserstrom J. *Shanghai's «Dogs and Chinese not Admitted»* // *The China Quarterly*. 1995. № 142. P. 444-466.
7. Wood F. *No Dogs and Not Many Chinese: Treaty Port Life in China, 1843-1943*. London: John Murray, 1998. 368 p.

**ДОСЛІДЖЕННЯ КАВКАЗУ В УКРАЇНСЬКИХ СХОДОЗНАВЧИХ
УСТАНОВАХ 20-х – ПОЧАТКУ 30-х рр. ХХ ст.**

*Новак Богдан Сергійович, аспірант кафедри історії ім. М. П. Ковальського
Національний університет «Острозька академія»
Науковий керівник: д. і. н., проф. Яремчук В. П.*

Актуальність теми обумовлена недостатньою розробкою кавказької проблематики в сучасній українській гуманітаристиці. Це викликає необхідність дослідження попередніх надбань українських кавказознавців для кращого розуміння і перспектив розвитку студій над Кавказом в Україні.

Мета доповіді – через висвітлення діяльності сходознавчих установ у сфері дослідження Кавказу, показати потенціал та основні здобутки українського кавказознавства в зазначений період.

Дослідження кавказького регіону в українській науці відбувалось виключно в контексті діяльності сходознавчих установ. Останні мали різне походження, завдання та характер роботи. Перші організації, що займалися орієнталістикою, з'явилися в структурі Української Академії Наук (УАН, згодом ВУАН). Їхня діяльність пов'язана з особою Агатангела Кримського, що відбилося на характері досліджень і формуванні пріоритетних напрямків.

Формуючи основу сходознавчих досліджень в УАН, А. Кримський відводив першочергове значення іраністиці, арабістиці та тюркології, при відсутності яких, «усестороння, неоднобічна, історія українознавства неможлива; без них будуть зіяючі лакуни в самому таки українознавстві» [1, с. 154]. Кавказу відводилась роль посередника, через який східні впливи потрапляли на територію України, як от, билинні богатирські сюжети часів Володимира, що передавалися з Ірану через кавказько-половецьке посередництво. Власне, такий підхід призвів до того, що кавказька проблематика, в межах сходознавчих структур ВУАН, порушувалася виключно в контексті іраністики, арабістики, тюркології та візантології. Також, слід виокремити тезу, що сходознавчий вектор досліджень, а також візантиністика в Україні 20-х – 30-х років – це не тільки і не стільки студії над орієнтом, скільки дослідження його впливів і взаємин з Україною.

Кавказька тематика в сходознавчих установах ВУАН представлена надзвичайно фрагментарно і контекстуально. В межах кафедри арабо-іранської філології та тюркології існувала тюркологічна комісія та ірано-(арабо)-індійський відділ. Комісія планувала також видати збірник «Студії з Азербайджану» та подібний туркменський збірник, однак, ці плани залишилися нереалізованими, адже комісія припинила свою діяльність разом із кафедрою Кримського в 1934 році [2, с. 46].

В 1926 році було організовано Візантологічну комісію, яка ставила своїм завданням вивчення історії та культури Візантії, а точніше тих її

аспектів, що впливали на культуру українську. Першочерговим завданням комісії був збір та каталогізація джерельної бази як основи для подальших досліджень. Існувало розуміння, що для успішного вивчення візантійсько-слов'янських зв'язків і впливів потрібно ввести до наукового обігу рукописи, що знаходяться не тільки на території України та Росії, але і Грузії. До діяльності в комісії залучалися вчені з Тбілісі. Одним із них був літературознавець Корнелій Кекелідзе. До комісії був залучений український мистецтвознавець, історик архітектури Іполит Владиславович Моргілевський. Він здійснював експедиції на Кавказ, досліджував сакральні пам'ятки архітектури Вірменії та Грузії з метою порівняння їх з архітектурою Київської Русі. Результатом подорожей вченого на Кавказ стала величезна колекція фотонегативів, що дійшла до наших днів [2, с. 97].

Візантологічну комісію змінила Близькосхідна. До роботи було залучено вчених з інших республік Радянського Союзу, зокрема: з Тбілісі – Александра Церетелі, Корнелія Кекелідзе та Серго Кабакадзе, Дмитра Гордєєва; з Інгушетії – Георгія Мартиросяна, Леоніда Семьонова; з Баку – Всеволода Зуммера. Хоча комісія безпосередньо не займалася дослідженням кавказького регіону, їй вдалося встановити книгообмін з Книжковою Палатою Азербайджану та Інститутом класової боротьби в Азербайджані. Продовжуючи розпочату Візантологічною комісією роботу, Близькосхідна комісія протягом 1930-1933 рр. підготувала три томи авторських наукових праць, до яких були включені матеріали, що становлять предмет нашого наукового зацікавлення. Це, насамперед, праця Григорія Лозовика «Східна політика Ромейської імперії» (інша назва «Кавказ та Чорне море в політиці Візантії»), а також огляди французьких і німецьких кавказологічних журналів [3, с. 81-89].

ВУАН не вдалося створити осередку, який об'єднав би всіх українських дослідників Сходу, а кавказька тематика була представлена в предметному полі її установ лише фрагментарно. Роль повноцінного об'єднавчого центру відіграла Всеукраїнська Наукова Асоціація Сходознавства (ВУНАС) – громадська науково-дослідна організація, що виникла в Харкові 10 січня 1926 року. Завданням ВУНАС було вивчення країн і народів Сходу, підготовка кваліфікованих сходознавців, зміцнення культурно-наукових зв'язків із країнами Сходу, а також популяризація орієнталістики. Асоціація мала свої осередки в Харкові, Києві та Одесі. Асоціація підпорядковувалась ВУЦВК УСРР, а безпосередньо керувала нею Укрнаука. ВУНАС повинна була сприяти зміцненню торговельних зв'язків зі східними республіками Радянського Союзу (в тому числі і кавказькими) і перетворилася на цілісну, життєздатну наукову організацію.

Об'єднавчою платформою, де наукові розробки членів ВУНАС проходили апробацію, став друкований орган ВУНАС – науковий часопис «Східний Світ». Кавказознавчі публікації на сторінках журналу мають відношення до різноманітних сфер наукової діяльності, хоча пріоритетним

для діяльності ВУНАС були дослідження зі сфери соціально-економічних відносин та права.

На сторінках журналу публікувалися дослідження та доповіді українських кавказознавців того часу, знавців мистецтва Кавказу: Дмитра Гордєєва [4, с. 69-70], Всеволода Зуммера [4, с. 99-100], Олени Нікольської [4, с. 62]. З ініціативи останніх у 1928 році було засновано Кавказьку комісію з центром у Харкові. Першим завданням Кавказької комісії стало видання збірника «Ars Caucasica», що, однак, не було реалізовано [5].

З ініціативи членів кавказької комісії було засноване Українське товариство дослідників Криму та Кавказу, що діяло в Харкові в 1929-1930 рр. Завдання товариства виходили за межі суто наукового дослідження. Передбачалося всебічно вивчати Крим і Кавказ, сприяти культурному та економічному розвитку регіонів, поширювати знання про них. Серед напрямків дослідження була історія, мова, етнографія, природознавство, економіка промисловість. До товариства входили науковці кавказької комісії, поряд з економістами, природознавцями, інженерами, були історики Матвій Яворський і Василь Дубровський [5].

Ці дві харківські кавказознавчі організації припинили свою діяльність через вкрай несприятливий політичний клімат, а в подальшому і через повний розгром українського сходознавства. Однак вони засвідчили про потенціал українського кавказознавства, яке, за сприятливіших обставин, могло отримати всебічний розвиток. Власне кавказознавцями *sensu stricto* на науковій мапі України 1920-1930 рр. були тільки спеціалісти в сфері мистецтва [6, с. 70-78].

Період 20-х – початку 30-х років – час бурхливого розвитку сходознавчих установ, цілі яких залишилися нереалізованими. В межах діяльності комісій ВУАН не вдалося видати збірники «Студії з Азербайджану», збірник праць Візантологічної комісії, тритомник «Україна і Схід», видання яких допомогло б розвинути не тільки українську орієнталістику, але і кавказологічні студії. Загалом, установи ВУАН з її старими «незалежницькими» кадрами «програли» ВУНАС, яка перебувала в значно більшому фаворі тодішніх українських зверхників, хоча б тому, що праці цієї організації видавалися на сторінках власного друкованого органу. «Східний Світ» став платформою, де вперше в історії власне української орієнталістики була озвучена кавказька тематика. Більшість публікацій стосувались, перш за все, питань економіки, політики та права – актуальних проблем освоєння Кавказу радянською владою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Пояснююча записка до проекту організації Історично-філологічного відділу Української Академії Наук // Записки Історично-філологічного відділу Української Академії Наук. – К., 1919. – С. 154.
2. Циганкова Е. Сходознавчі установи в Україні. Радянський період. – К., 2007. – 292 с.

3. Кіржаєв С., Ульяновський В. Причинок до студій української орієнталістики 1920-1930-х років. Незнаний збірник «Україна і Схід» // Україна в минулому. – Київ; Львів, 1993. – Вип. 4. – С. 76-89.
4. Сходознавство і візантологія в Україні в іменах: бібліографічний словник. – К., 2011. – 260 с.
5. Циганкова Е. Українське товариство дослідників Криму та Кавказу. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Skhodoz_2009_4_7_17.df. (дата звернення: 10.06.2018).
6. Бонь О. Дмитро Гордєєв та діяльність харківських мистецтвознавців у 1920-1930 рр. // Київські історичні студії. – 2016. – №1. – С. 70-78.

АЛАНИ ТА КАВКАЗ У X-XIII ст.

*Пилипчук Ярослав Валентинович, кандидат історичних наук,
викладач кафедри історії та археології слов'ян
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова*

Одним із цікавих аспектів історії є історія Кавказької Аланії. Період X-XIII ст. був часом розквіту цієї держави. У цьому дослідженні ми простежимо відносини кавказьких аланів із країнами Кавказу у вказаний період.

Джерельна база історії кавказьких аланів у X-XIII ст. є розлогою. У «Худуд ал-Алам» було вказано, що країна аланів межує з країною володаря трона (Саріром) і те, що Кашак є частиною землі аланів. Містами цієї країни названі Дар-і алан та Хайлан [17, гл. 48]. Ал-Масуді вказував, що правитель аланів знаходиться у союзі з правителем Саріра і вони обидва віддали один за одного своїх сестер. Столицею Аланії назване місто Магас і вказано, що алани можуть виставити 30 тис. війська [9; 5]. Григорій Абу-л-Фарадж Бар Гебрей згадував про похід аланів разом із русами та лесгами на Бардаа [1, с. 500]. Ібн Русте згадував про те, що алани – сусіди Саріра і їх правитель християнин. Населення ж є язичниками. У «Історії Ширвану та Дербенту» вказано про спільний похід аланів і сарірців на Ширван у 1032 р. Похід проти ширванців був вдалим, проте на зворотньому шляху на аланів напали дербентці. У 1033 р. алани напали на Дербент, але були переможені. Під 1065 р. згадувалося про великий похід аланів у мусульманські землі [1, с. 342-344, 357-359].

Костянтин Багрянородний повідомляв, що алани здійснюють набіги на землі зіхів (черкесів). Вказано, що ексусіакратор Аланії може загрожувати відразу кільком провінціям хозар. Вказано, що він дружить із правителем хозар, але віддає перевагу імператору ромеїв [7, гл. 10, 11, 42].

У «Кембрідзькому документі» зазначено, що алани воювали на стороні хозар проти царів країни 'SY' (буртасів), TWRQ[Y'] (огузів), 'BM (чорних булгар на Кубані), PYYNYL (печенігів) та Македон (Візантійської

імперії). Також вказано, що правитель аланів через деякий час виступив проти хозар і його змусив це зробити правитель греків (візантійський імператор). Проти аланів хозари найняли царя TWRQ[Y'] (огузького ябгу) [12, с. 140-141; 1, с. 433-439].

За даними «Літопису Картлі цар Картлі Адарнасе переміг військо Насра та аланського правителя Бакатара. Цар Картлі вбив царя овсів Урдура. Гіоргі одружився на аланці Альді. Баграт IV одружився на Борені (доньці аланського царя). Його тестем був батько Дургулеля. У 1064 р. грузини Георгія Куропалата та алани Дургулеля здійснили напад на Гянджу в Аррані. Після повернення з походу Дургулель зустрівся з Багратом а Кезуні, де обдарував аланську знать. У 1118 р. грузинському царю Давиду IV довелось втрутитися у відносини між кавказькими аланами та кипчаками Отрока Шарукановича, які ворогували між собою. Грузини забезпечили порядок під час проходження кипчаків аланськими землями. Наступник Давида цар Деметре одружив свого сина Гіоргі III на аланській цариці Бурдухан (донька аланського царя Худдана). Алани підтримали Гіоргі під час його війни проти азербайджанського атабека Ільденгіза. Один із царів Аланії помер від кохання до цариці Тамар. Інший аланський правитель Давид Сослан (син Джадарона, онук Атона) став чоловіком Тамар і керував грузинським військом. У 1227-1228 рр., за даними Джувейні та грузинського хроніста, алани воювали на боці грузинів проти хорезмійців на боці грузин [8; 3; 4; 16; 1, с. 296, 418-419, 423-426, 475].

Ситуація напередодні монгольського завоювання була складною. Так, угорський домініканець Юліан вказував на числені усобиці у середовищі аланів. У 1222 р. відбувся перший похід монголів проти Кавказької Аланії. У 1239-1240 рр. монголами був здобутий Магас і підкорилася Західна Аланія. При цьому частина аланських алдарів (Ханхуси, Ілья-бадур, Уцзорбухань, Матарша, Арсилань, Асаньчень, Негула (Микола), Юйваші, Юелудамоу), за даними «Юань-ші», добровільно здалася монголам. Георгій Пахімер казав про завоювання монголами земель аланів. Джіованні де Плано Карпіні вказував аланів та асів як народ, підкорений монголами. Проте, за свідченнями Гійома де Рубрука, ще у 50-х рр. XIII ст. алани продовжували чинити опір. Після походу Менгу-Тимура проти Деякова (Джулата) у 1277-1278 рр. нащадок переселенців Пареджан втручався в політику Грузії, підтримуючи претензії на престол Давида сина Деметре. Коли Давид зайняв трон, алани напали на грузинські володіння і зайняв Горі [1, с. 494-495, 523-533, 536; 2, с. 78-79; 15; 16; 1, с. 287, 420; 13, с. 25; 14, с. 32-33, 37; 11; 10; 6, с. 57, 186].

Таким чином, ми дійшли наступних висновків. Кавказька Аланія грала значну роль у політиці Кавказу в X-XIII ст. Значну частину X ст. Кавказька Аланія знаходилась у залежності від Хозарського каганату, що не завадило аланам повстати проти хозарської влади близько 932 р. Проте до 965 р.

кавказькі алани перебували у союзі з хозарами. Союзними відносинами були у Кавказької Аланії з Саріром. Алани входили у союз з сарірцями проти Ширвану та Дербенту. У XI-XIII ст. у більшості випадків алани виступали як союзники Грузії проти мусульман Південного Кавказу. Монгольське завоювання аланських володінь призвело до масової еміграції аланів у Грузії і зростання впливу аланського фактору в історії Грузії XIII ст.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Алемань А. Аланы в древних и средневековых письменных источниках. – М.: Менеджер, 2003. – 614 с.
2. Аннинский С. А. Известия венгерских миссионеров XIII и XIV вв. о татарах и Восточной Европе // Исторический архив. – Т. III. – М.: Институт истории АН СССР, 1940. – С. 71–112.
3. Життя царя царей Давида // Символ. – № 40. – 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Kavkaz/XI/1080-1100/David/frametext1.htm>
4. История и восхваление венценосцев / Пер. и ред. К. С. Кекелидзе. – Тбилиси: Академия наук ГрузССР, 1954. – 112 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vostlit.info/Texts/rus15/Istor_vencenoscev/frametext1.htm
5. Караулов А. Н. Сведения арабских писателей о Кавказе, Армении и Азербейджане: VIII. Мас'уди // Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа. – Вып. 38. – Тифлис, 1908 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Kavkaz/Karaulov/frametext8.htm>
6. Джиованни де Пано Карпини. История монголов. Вильгельм де Рубрук. Путешествие в Восточные страны / Пер. с лат. А. И. Малеина; ред., вступит. ст. и примеч. Н. П. Шастиной. – М.: Государственное издательство географической литературы, 1957. – 270 с.
7. Константин Багрянородный. Об управлении империей / Пер. под ред. Г. Г. Литаврина, А. П. Новосельцева. – М.: Наука. 1991. – 496 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vostlit.info/Texts/rus11/Konst_Bagr_2/index.phtml?id=6412
8. Летопись Картли / Пер. с древнегрузинского, введ. и примеч. Г. В. Цулая. – Тбилиси: Мецниереба, 1982. – 112 с.
9. Минорский В. Ф. История Ширвана и Дербента / Пер. С. Г. Микаэлян. – М.: Восточная литература, 1963. – 265 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vostlit.info/Texts/rus13/Sirvan_Derbend/pos113.phtml?id=1896
10. Нузальская надпись [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Kavkaz/XIV/1300-1320/Nuzal-aufschift/text.htm>
11. Памятник эриставов. Пер. С. С. Какабадзе. – Тбилиси: Мецниереба, 1979. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vostlit.info/Texts/rus5/Eristav/frametext.htm>
12. Прицак О., Голб Н. Хазарско-еврейские документы X века / Науч. ред., послеслов. и коммент. В. Я. Петрухина. – Изд. 2-е испр. и доп. – Москва–Иерусалим: Мосты культуры – Гешарим, 2003. – 240 с.
13. Тизенгаузен В. Г. Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды. – Т. 1: Извлечения из сочинений арабских. – СПб.: Издано на иждивении С. Г. Строганова, 1884. – XVI, 563 с.
14. Тизенгаузен В. Г. Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды. – Т. 2: Извлечения из персидских сочинений, собранных В. Г. Тизенгаузенем и

обработ. А. А. Ромаскевичем и С. Л. Волиным. – М. – Л.: Изд-во Академии наук СССР, 1941. – 305 с.

15. Цулая Г. В. Грузинский «Хронограф» XIV в. о народах Кавказа // Кавказский этнографический сборник. Т. VII. – М.: Наука, 1980 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.vostlit.info/Texts/rus13/Chronograf_14v/frametext3.htm

16. Цулая Г. В. Джелал ад-Дин в оценке грузинской летописной традиции // Летописи и хроники: Сб. статей: 1980 г. В. Н. Татищев и изучение русского летописания. – М.: Наука, 1981. – С. 112–128 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.vostlit.info/Texts/rus13/Chronograf_14v/frametext1.htm

17. Hudud al-Alam. The Regions of the World. A Persian Geography 372 A. H. – 982 A. D. / Tr. and expl. by V. Minorsky; with the preface by V. V. Barthold. – London: Luzac & co., 1937. – [VII] – XX p., 1 L., 524 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://odnapl1yazyk.narod.ru/hududalal.htm>

ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ ІНДІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ

*Сухобокова Ольга Олегівна, кандидат історичних наук, доцент
кафедри нової та сучасної історії зарубіжних країн
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Розгляд зародження індійського національного руху, як правило, починають зі створення Індійського національного конгресу, проте передумови його появи беруть початок на кілька десятиліть раніше і тісно пов'язані із впливом на суспільне та культурне життя Індії колонізаторів-британців (на середину XIX ст. майже в усій Індії було встановлено їхнє панування). Його результати дуже суперечливі. З одного боку, колонізація та загарбницька політика британців спричинила значну шкоду традиційному господарству і національній культурі. З іншого боку, завдяки їхній просвітницькій діяльності, починаючи від місіонерів, які приїжджали (насамперед у Бенгалію) для «порятунку» місцевого населення, з'явилися перші школи, де викладання велося англійською мовою і за європейським зразком. З часом це набуло більш системного характеру та переросло у цілеспрямовану освітню політику. Так, в 1830-х роках в Індії вже було відкрито десятки середніх шкіл з британською програмою навчання. А у 1857 р. постали три університети в столицях президенств – Калькутті, Бомбеї та Мадрасі. Внаслідок цього почав складатися та зростати прошарок індійської інтелігенції, вихованої в європейському дусі і на кошти колонізаторів, який британська колоніальна влада розглядала як свою опору [3].

Найкраще мету британської адміністрації сформулював британський історик та чиновник найвищого рангу, член верховної ради при віце-королі Індії у 1833–1838 рр. Томас Б. Маколей, стверджуючи, що британцям необхідно сформувати в Індії «прошарок, що складався б

з людей, здатних бути посередниками між нами і мільйонами індійців, якими ми управляємо, прошарок, що складався б з людей з індійською кров'ю і темною шкірою, але з британськими смаками, переконаннями, моральними нормами та способом мислення». Власне сам Маколей чимало зробив для того, щоб прищепити індійцям культуру свободи слова та запровадити у законодавчій сфері принцип рівності британців та індійців. Водночас він став одним з творців політики так званого мовного колоніалізму: для об'єднання індійського суспільства, а головне – спрощення комунікації британців з місцевим населенням, він наполіг на повсюдному запровадженні англійської мови як обов'язкової. Насамперед, англійська стала основною в адміністраціях та армії [3, с. 474].

Через британську освіту, послуговуючись англійською мовою, індійці ознайомилися зі здобутками європейської культури, зокрема творами популярних в Британії авторів, та з перекладами творів східних авторів, а також частково перейняли європейські цінності. Англійська мова стала засобом спілкування для освічених індійців із різних регіонів Індії (для багатонаціональної, строкатої в етнічному і мовному сенсі Індії це, безперечно, було позитивом). Так, внаслідок запропонованих Маколеем нововведень в Індії постало покоління зорієнтованих на Британію інтелектуалів («діти Маколея»).

Поряд з тим пробританська спрямованість освіти дала і негативні наслідки для колонізаторів. Йдеться про такий феномен як англomовна література Індії, завдяки якій проблема розвитку рідної мови і літератури в ХІХ ст. набула для індійців соціальної гостроти та політичного забарвлення. Здобута ними освіта та прищеплені британцями європейські цінності породжували критичне ставлення до колонізаторів і сприяли усвідомленню необхідності докорінних змін у суспільно-політичному житті. Нова інтелігенція стала резервом та джерелом бенгальського просвітництва і національно-культурного руху в Індії 1870-х років.

Яскравий представник нової індійської інтелігенції – релігійний реформатор і громадський діяч Рам Мохан Рой (1772–1833). Він походив з родини брахмана, юність провів при дворі Великого могола, здобув ґрунтовну мусульманську освіту, досконало знав арабську, перську, англійську, грецьку, латину, давньоєврейську і санскрит. 10 років був на службі в адміністративному апараті Ост-Індської компанії. А після відставки занурився у громадську діяльність, прагнучи подолати відсталість своєї батьківщини і залучити її до європейського культурного простору. Це знайшло релігійний вияв, він став одним із реформаторів індуїзму і на раціоналістичній основі розробив універсальну релігійну систему, що серед іншого пропагувала рівність чоловіка і жінки. В 1815 р. навколо нього сформувався гурток,

на основі якого в 1828 р. у Калькутті було створено Товариство монотеїстів «Брахмо Самадж» (товариство Брахми) – першу в Індії релігійно-політичну громадську організацію. Її головним завданням було поширення нової релігії як засобу для об'єднання народів Індії.

Товариство Брахми поклало початок появі у 1830–1850 рр. низки індійських громадських і культурних товариств на кшталт «Товариства пізнання істини», «Літературного товариства», «Товариства заохочення бенгальської мови». Усі вони виступали за розвиток науки і народної самоосвіти індійського населення [2, с. 164].

Рам Мохан Роя також вважають засновником індійської публіцистики та реформатором бенгальської літературної мови. Завдяки йому в Калькутті у 1817 р. було відкрито першу світську школу – індуський коледж. Він сам написав низку підручників з точних наук і граматику бенгальської мови. За його сприяння в 1821–1823 рр. також з'явилися дві газети – «Луна новин» (на бенгалі), «Зеркало новин» (перською), що висвітлювали соціальні проблеми. Й хоча нова індійська інтелігенція прямо не виступала проти британської адміністрації, її діяльність сприяла поширенню освіти і національному пробудженню індійських народів, об'єднанню національних сил в один рух.

Відомий сходознавець Л. Васильєв порівнював ці процеси в Індії з європейською реформацією, хоча й зауважував, що реформаційний рух в Індії 1870-х рр. був слабшим, але він відображав новий рівень життя, нову систему соціальних зв'язків і т.д. І разом з тим тут більш потужною була інтенція «не вперед за англійцями, а назад до витоків» [1, с. 35]. Насамперед це стосується індуського крила національного руху, яке в цілому було налаштоване на повернення до релігії предків, життя за вєдами, хоча й визнавало застарілими низку звичаїв, приймало ідею рівноправ'я людей тощо. Серед мусульман у цей час жваво поширювалося релігійне та світське просвітництво, створювалися чисельні літературні, просвітницькі товариства, які 1886 р. об'єдналися в Мусульманську конфедерацію з просвітництва. Значну роль у становленні мусульманського просвітництва в той час відіграв Саїд Ахмад-хан (1817–1898) [2, с. 165-166].

До перших ідеологів національного руху в Індії належать також Рамакрішна Парамахамса та його учень Свами Вівекананда. Головною ідеєю Парамахамси був принцип морального оновлення через розумне самообмеження життєвих потреб, участь у громадському житті, засудження британської колоніальної влади, критика їхніх посіпак. Вівекананда розвинув ці ідеї, позбавившись неприйняття західних культурних та ідейних запозичень. Наприкінці ХІХ ст. він з лекціями об'їхав США і Західну Європу, популяризуючи індійські духовні цінності, своє бачення синтезу культури Сходу і Заходу. Махатма Ганді

вважав його одним із засновників національного руху в Індії ХХ ст. [4, с. 359].

Характерно, що взаємовплив британської та індійської культур відобразився і у творчості британців. Прикладом може слугувати творча спадщина нобелівського лауреата Дж. Р. Кіплінга (1865–1936).

Таким чином, однією з головних передумов зародження індійського національного руху стала освітня політика британців. Під впливом європейської освіти тут сформувалося нове покоління інтелектуалів, що змогло переосмислити національні культурні та релігійні традиції й започаткувати національно-культурні організації та сформулювати основні ідеї, на основі яких невдовзі постав і політичний національно-визвольний рух. Тож утворенню політичних національних організацій в Індії передувала своєрідна «революція ідей», вогнищами якої стали релігійно-реформаторські осередки в найрозвиненіших провінціях, насамперед у Бенгалії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильєв Л. С. История Востока. – М.: Высшая школа, 1994. – Т. 2. – 495 с.
2. Евдокимова А. А. История стран Востока в новое время. – Ростов н/Д: Феникс, 2011. – 344 с.
3. История Индии / сост. А. Р. Андреев. – М.: Альтернатива, 2004. – 768 с.
4. Роллан Р. Жизнь Рамакришны; Жизнь Вивекананды; Вселенское Евангелие Вивекананды: пер. с франц. – М.: Рипол классик, 2002. – 432 с.

ОБРАЗИ МЕЙДЗІЙСЬКОЇ ЯПОНІЇ У ПРАЦЯХ О. О. ПЕЛІКАНА

*Тумаков Олександр Іванович, кандидат історичних наук, доцент кафедри
 нової і новітньої історії*

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Олександр Олександрович Пелікан (1848–?) належить до плеяди випускників Харківського університету, чиє життя було пов'язане з дипломатичною службою. На жаль, біографічні відомості про нього вельми обмежені. У 1874 р. він закінчив юридичний факультет, поступив на дипломатичну службу і отримав призначення у російське консульство в японському місті Йокогама. Це приморське місто, де швидко зростав сел'ямент (екстериторіальне іноземне поселення) і проживало більше тисячі іноземців, до того часу стало головним японським портом для здійснення зовнішньоторговельних операцій. Саме там з 1874 по 1884 р. О. О. Пелікан обіймав посаду віце-консула (а потім консула) Російської імперії. Після повернення на батьківщину, у 1886 р., перейшов на службу до Міністерства внутрішніх справ і з 1887 по 1900 р. займав посаду цензора у Санкт-Петербурзі [1]. Наприкінці 1900 р. пішов у відставку.

О. О. Пелікан був відомий російському суспільству як автор нарисів з політичної історії [2] та релігійного життя Японії [3], а також популярної на ті часи книги «Прогресуюча Японія» [4], у якій ділиться своїми роздумами щодо специфіки японської модернізації 70–80-х років XIX ст.

У працях О. О. Пелікана розділи, що присвячені історії Японії до «революції/реставрації Мейдзі», здебільшого мають науково-популярний характер і їхнє призначення – ознайомити російського читача з особливостями історичного розвитку Японії та тієї форми влади (дуальною за своїм характером), що існувала там протягом багатьох сторіч. Найбільшу цінність у працях дипломата, на нашу думку, мають ті сюжети, що відображають події, сучасником і свідком яких був сам автор.

Висвітлюючи політичне життя Японії епохи реформ автор акцентує увагу на тих проблемах, які, за його думкою, були найбільш актуальними на той час: на формуванні нової структури державного управління, відношенні населення до реформ уряду, становищі іноземців, дипломатичних зусиллях влади позбавитися нерівноправних договорів з країнами Заходу, конституційному процесі, що розпочався на межі 1870–1880-х років тощо.

На сторінках своїх праць Пелікан нерідко наводить тексти важливих документів мейдзійської епохи, згадку про які важко зустріти у публікаціях інших західних авторів того часу. Так, він надає повний текст звернення південно-західних даймьо до імператора Муцухіто (березень 1869 р.); саме воно, за словами автора, і поклато початок «ліквідації феодалізму» у Японії (малася на увазі ліквідація феодалських князівств). Цікавий сюжет присвячено місії Івакура до країн Заходу (1871–1873) з метою перегляду «ансейських договорів». З цього приводу викликає інтерес виступ члена цієї місії Іто Хіробумі на урочистому обіді, який було влаштовано у Сан-Франциско (січень 1872 р.) з нагоди прибуття японської делегації, і повний текст якого надає автор на сторінках своєї роботи [2, с. 609-612]. Судячи з цього тексту, головна ідея Іто, яку він намагався донести до своїх американських слухачів, полягала в тому, що «червоне коло, яке розміщено у центрі нашого національного прапора, не повинно надалі здаватися облаткою [печаткою], що наглухо запечатала нашу країну. Відтепер воно повинно бути тим, чим слід, тобто благородною емблемою сонця, що сходить, яке здійснює, серед націй всього освіченого світу, рух уперед і угору». Це твердження дозволяє внести деякі корективи у сталі оцінки головної мети місії Івакура.

О. О. Пелікан одним з перших російських спостерігачів звернув увагу на наслідки законів про відміну самурайських привілеїв та їхній вплив на політичну ситуацію в Японії у наступні роки. Так, автор висвітлює феномен соші (сосі) – численного «класу» молодих людей з колишнього самурайського середовища, які не належали до родин «нових японців» і не знайшли свого місця у житті, що швидко змінювалось.

Агресивно налаштовані по відношенню до влади, вони готові були використовували у боротьбі з нею різні засоби, як дозволені, так і недозволені. Надалі загони соші стали знаряддям боротьби між різними політичними кланами, в тому числі, під час виборчих перегонів.

Відзначаючи успіхи японців в економічній та військовій галузях, автор, тим не менш, скептично ставився до думки про можливість конкуренції Японії з країнами Заходу, не сприймав її як рівноправного партнера або небезпечного для Росії конкурента. «Які б досконалі європейські кодекси японці за допомогою іноземних філістерів не приймали, – писав О. О. Пелікан з цього приводу, – кодекси ці залишаться на практиці мертвою буквою, тому що не зустрінуть собі підтримки ані в буддизмі, ані в запозиченої у Китаї науці, ані в успадкованій у предків умовної моралі. Для того, щоб вони прижилися на землі Японії, необхідно, щоб ця земля була християнською» [2, с. 607]. Подібна позиція автора щодо змін, які він на власні очі спостерігав у Японії, в цілому відповідала загальній оцінці мейдзійських реформ російським суспільством на початку 90-х років XIX ст. [5]. Проте, як свідчить історія, для засвоєння європейського досвіду Японії не знадобилося водночас сприймати й європейську віру. Проголошення синто державною релігією, що було зроблено новим урядом ще на початку реформ – навесні 1868 р., істотно змінило статус цієї релігії у японському суспільстві. У державному синто з'явився важливий ідеологічний компонент – шанування імператора. Саме тому відродження синто як державної релігії сприяло згуртуванню нації і зміцненню державності на основі релігійної свідомості. Японське суспільство отримало власну духовну основу, що в подальшому дозволило йому успішно засвоювати досвід західної, християнської у своїй основі, цивілізації без прийняття самого християнства.

Цікавими є сюжети, що висвітлюють матеріальний побут різних верств місцевого населення, до яких часто звертається автор на сторінках своїх робіт. Ці сюжети можуть надати багато цікавої інформації фахівцям, які займаються вивченням повсякденного життя мейдзійської Японії.

Дипломатична діяльність і творча спадщина О. О. Пелікана, на нашу думку, заслуговують подальшого вивчення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринченко Н.А., Патрушева Н.Г., Фут И.П. Цензоры Санкт-Петербурга (1804–1917): Аннотированный список // НЛЮ: Независимый филологический журнал. – 2004. – № 69. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2004/69/grin37.html> (дата звернення: 20.01.2019).
2. Пеликан А.А. Очерки Японии // Исторический вестник: Историко-литературный журнал. – 1891. – Т. 45. – С. 343–372; 593–616.
3. Пеликан А.А. Очерки современной Японии. Очерк 1: Религиозны ли японцы? – СПб: Изд-во А.С. Суворина, 1904.
4. Пеликан А.А. Прогрессирующая Япония. – СПб: Изд-во А.С. Суворина, 1895.

5. Штейнгауз А. Япония и японцы глазами русских (вторая половина XIX в.) // Toronto Slavic Quarterly. Academic Electronic Journal in Slavic Studies. URL: <http://sites.utoronto.ca/tsq/12/shtejngauz12.shtml> (дата звернення: 22.02.2018).

СУЧАСНІ ТЕРОРИСТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В АЛЖИРІ

Целуйко Марина Євгенівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Алжир є країною з майже 30-річною історією боротьби проти терористичних організацій ісламістського толку. Починаючи з 1990-х років, наявність терористів у країні не припиняється. Перша терористична організація (Збройна ісламська група) у новітній історії Алжиру виникла у 1992 році. Каталізатором для її появи став конфлікт між ісламістською політичною партією (Фронт ісламського порятунку) і світськими політичними силами, що виник після відміни другого туру виборів у парламент у 1992 році, в яких лідирував Фронт, військового перевороту і численних арештів членів Фронту, розпуску самої цієї партії.

Збройна ісламська група (ЗІГ) відрізнялась від організацій того часу у сусідніх країнах великою активністю і жорстокістю. Жертвами їхніх акцій іноді ставали цілі селища з усіма мешканцями. Об'єктами терактів були й іноземці. У середині 1990-х років вони діяли й у європейських країнах, зокрема провели теракти у Франції у 1994-95 роках. Загальна кількість жертв ЗІГ оцінюється експертами в кілька десятків тисяч осіб [1]. Закінчилася її діяльність у 1999 році завдяки стабілізації політичної системи, об'єднанню зусиль влади і поміркованих ісламістів (прибічників Фронту) у боротьбі проти ЗІГ, низки ефективних заходів у напрямку встановлення безпеки у країні. Закріпив відносну стабільність у політичній і безпековій сферах новообраний у 1999 році президент Абдельазіз Бутерфліка, який очолює країну і досі.

Проте, незважаючи на перемогу над місцевою організацією ЗІГ, Алжир, як і багато інших країн Азії і Африки, наприкінці 1990-х років став місцем для поширення міжнародного тероризму, основним суб'єктом якого на той час стала аль-Каїда. У 1998 році в межах ЗІГ виділилася частина її членів, яка підтримувала ідеологію і лозунги аль-Каїди, вчиняла більш вибіркові акції, спрямовані проти іноземних об'єктів (переважно американських), а не місцевих мешканців. Вона оголосила себе прибічницею аль-Каїди під назвою «Салафітська група проповіді і джихаду». У 2007 році вона була оголошена аль-Каїдою як її філіал в Африці і отримала назву «аль-Каїда в ісламському Магрибі» (АКІМ). У цій якості організація діє й сьогодні. Здебільшого група розташована в Алжирі, але має своїх представників у багатьох інших країнах Африки

(Марокко, Лівії, Сомалі, Мавританії, Малі, Тунісі тощо). До її складу входять алжирці, марокканці, малійці та представники інших національностей. Керівною ланкою є переважно алжирці [2]. Як організації міжнародної спрямованості її акції виходять за межі власне Алжиру і зафіксовані у Тунісі, Малі, Нігері та інших країнах. У 2011 році до неї потрапила важка зброя з лівійського конфлікту, кількість терактів зросла. У тому ж 2011 році АКІМ брала участь у численних акціях протесту, що пройшли, зокрема, у Тунісі та Алжирі, активно намагаючись вплинути на ідеологічний контекст протестів, спрямовуючи їх в ісламістський напрям. Отже, алжирській владі довелося боротися проти терористів одразу у двох напрямках: знизити кількість терактів і втримати масові протести під власним контролем.

Подальші події «Арабської весни» на Близькому Сході привели до виникнення кількох сучасних збройних конфліктів (Лівія, Сирія, Сінай), які, в свою чергу, сприяли активному розвитку альтернативної аль-Каїди терористичної організації ІДІЛ. Починаючи з часу оголошення ІДІЛ про створення ісламської держави (29 червня 2014 р.), вона активно реалізує зовнішню стратегію, спрямовану на розширення власної присутності у різних країнах світу. Не оминула ІДІЛ своєю увагою й Алжир. У вересні 2014 року один з лідерів аль-Каїди в ісламському Магрибі (АКІМ) проголосив клятву вірності ІДІЛ і з групою бойовиків вийшов зі складу АКІМ [3]. Вони створили нову групу «Джунд аль-Халіфат» («Солдати Халіфату»), яка у грудні цього ж року була перетворена на вілайят аль-Джазаїр, тобто увійшла до складу проголошеної ісламської держави як її регіональна частина (вілайят). Проте в Алжирі вона одразу зіштовхнулася з подвійним спротивом: з боку АКІМ та алжирської армії. Він проявляється як у фізичному, так і в інформаційному протистоянні. АКІМ збільшила свою активність, а ІДІЛ поки що зменшила. Однак ряди обох організацій поповнюються в тому разі й за рахунок тих бойовиків, які повертаються з Сирії або Лівії. За даними американського центру з вивчення питань безпеки, з Сирії повернулися додому близько половини алжирців, що знаходилися там у якості іноземних бійців ІДІЛ [4].

Отже, поки триває збройна боротьба у сусідніх державах або державах сусіднього регіону, поки існують не контрольовані владою (сірі) зони, будуть існувати джерела «вирощування» і поширення радикально налаштованих бойовиків, які розповсюджують терористичну діяльність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Куделев В.В. «Аль-Каїда в странах исламского Магриба» и др. в Северной Африке. Хроника событий. – М., 2014. – 508 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://book.iimes.su/wp-content/uploads/main/bv2014b.pdf>
2. Al-Qaeda in the Islamic Maghreb. Council on Foreign Relations. – 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.cfr.org/background/al-qaeda-islamic-maghreb>

3. Algeria's al-Qaeda defectors join IS group Al Jazeera. – 2014 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/09/algeria-al-qaeda-defectors-join-group-201491412191159416.html>
4. Barrett Richard. Beyond the Caliphate: *Foreign Fighters and the Threat of Returnees*. – *The Soufan center*. – 2017. – 41 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://thesoufancenter.org/wp-content/uploads/2017/10/Beyond-the-Caliphate-Foreign-Fighters-and-the-Threat-of-Returnees-TSC-Report-October-2017.pdf>

**ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ Й ДИПЛОМАТИЧНІ ТРАДИЦІЇ
ДИНАСТІЇ АС-САБАХІВ У КУВЕЙТІ:
ІСТОРИЧНИЙ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРСИ
АРАБСЬКОГО МІЖНАРОДНОГО-ПОЛІТИЧНОГО СВІТУ**

*Циватий Вячеслав Григорович, кандидат історичних наук, доцент кафедри
нової та новітньої історії зарубіжних країн,
Заслужений працівник освіти України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

У статті проведено аналіз ролі правлячої династії Ас-Сабахів в історії інституціонального розвитку і державотворчих традицій у Кувейті, її вплив на перебіг зовнішньополітичних і дипломатичних процесів, а також – на соціальний розвиток в еміраті. Особливу увагу приділено питанню взаємовідносин між основними родинними гілками, перспективам подальшого перебування монаршої сім'ї на владній верхівці країни в контексті глобалізаційних процесів у сучасному арабському світі.

За оцінками більшості дослідників, помітного впливу так званої «арабської весни» особливо зазнали поточні інституціонально-державні й суспільно-політичні процеси в Державі Кувейт, незважаючи на високий рівень життя та соціальних гарантій її населення, відносно задовільний стан свободи слова та забезпечення базових прав людини в цій країні. Кувейт (араб. كويت), офіційна назва Держава Кувейт (араб. الكويت دولة; Даулят ель-Кувейт), країна в Південно-Західній Азії, що межує на північному заході з Іраком, півдні і південному заході з Саудівською Аравією, на сході омивається Перською затокою. Кувейту також належить близько десятка невеликих островів [1; 2; 3, с. 56-69].

Аналізуючи місце монаршої родини Ас-Сабахів серед політичної еліти емірату та їх династичних традицій, слід погодитися з твердженням Дж. Сарторі щодо неоднозначності самого поняття політичної еліти, оскільки в дослідницькій практиці використовуються різноманітні визначення цієї дефініції, поруч із використанням одного визначення для різноманітних понять [4]. Однак не виникає сумнівів, що правляча династія залишається стрижнем політичної та інституційної системи Кувейту.

На сьогоднішній день суспільно-політична та інституціонально-державна структура, характер родинно-племінних відносин, притаманні для громадського суспільства Аравійського півострова; політика балансування між представниками різних релігійно-конфесійних і соціальних груп (шиїтами та сунітами; міським та кочівним «бедуїнським» населенням; місцевими впливовими сім'ями та племенами); історично-географічні та торговельно-економічні умови існування кувейтського народу; збереження постійних безпекових викликів з боку іноземних держав; поєднання досвіду існування різних інституцій і моделей правління на території емірату (османська, британська) та в сусідніх країнах призвели в результаті до формування особливої форми державного устрою в Державі Кувейт, яка досить успішно реалізовується, щонайменше, з часу проголошення незалежності емірату в 1961 році [5].

Ключовою фігурою політичного та дипломатичного істеблїшменту представників правлячої родини Ас-Сабахів на сьогодні є шейх Сабах аль-Ахмад аль-Джабер ас-Сабах, емір Кувейту [6; 7].

Враховуючи процеси глобалізаційного розвитку в арабському світі, варто проаналізувати здобутки, прорахунки і перспективи інституційно-державного, зовнішньополітичного та дипломатичного розвитку Кувейту у XXI столітті.

Протягом останнього століття система влади правлячої династії Ас-Сабахів значним чином трималася на політиці балансування між «міськими» жителями, ключову ланку серед яких посідають впливові сім'ї торговців (бізнесменів), та кочівним «бедуїнським» населенням, серед яких домінують племінні взаємини, засновані на ісламістському світогляді. На сьогоднішній день понад ста міських сімей «делегували» у різний час своїх представників до уряду та парламенту країни. Вважається, що члени родин, які увійшли до складу Ради Аш-Шура (дорадчого органу) в 1921 р., є стрижнем політичної еліти емірату. Серед найбільш впливових: Аль-Мудаф, Аль-Халід, Аль-Хумейді, Ас-Сакр, Аль-Ганім, Ас-Сейф, Ар-Рашід, Аль-Бадер, Аль-Худейр, Аль-Канаї, Аль-Харафі, Аль-Мутава, Аль-Хаміс, Ан-Нафісі [8].

Враховуючи тенденції політичного розвитку Кувейту, можна зазначити, що в контексті подальшого розвитку зовнішньополітичної, дипломатичної та внутрішньополітичної ситуації в еміраті збільшується роль Національної Асамблеї.

З огляду на періодичні повідомлення в місцевих ЗМІ протягом 2013-2019 років щодо конфліктів усередині правлячої династії Ас-Сабахів, важливим для збереження її нинішнього панівного становища залишатиметься вміння вирішувати існуючі протиріччя за рахунок переваги загальних родинних інтересів над особистими амбіціями окремих її членів (складність чого полягає у великих політичних і фінансових

можливостях, отримання яких передбачає перебування в еміраті на вищих керівних посадах) [9].

Кардинальні зміни сьогодення, зокрема інституціональні флуктуації в зовнішній політиці держави Кувейт, пов'язані з перебуванням при владі династії Ас-Сабахів, можуть відбутися не раніше зміни її нинішнього еміра шейха Сабаха аль-Ахмада аль-Джабера ас-Сабаха з огляду на його високу популярність серед підданих емірату та збереження контролю над внутрішньополітичними процесами [10, с. 28-29; 12].

Разом з тим, враховуючи значні фінансові резерви Держави Кувейт і соціально орієнтовану політику його керівництва, яка передбачає низку пільг і субсидій для місцевого населення, видається за прогнозоване збереження за родиною Ас-Сабахів її керівного статусу на найближчі роки та середньостроковій перспективі як головного стабілізуючого та конструктивного чинника в еміраті (при ймовірності проведення його часткового реформування); а також затвердження за нею виконання символічних обов'язків як національного історичного надбання (на кшталт монархій Західної Європи) – навіть за найбільш несприятливого сценарію розвитку подій у віддаленій перспективі [10, с. 26-29; 11; 12].

Отже, у цілому, на сьогодні держава Кувейт, в умовах поліцентричного світоустрою, слідуючи багатовіковим інституціонально-державним і політико-дипломатичним традиціям, у нових умовах глобалізації арабського світу, прагне до модернізації та розвитку своїх міждержавних відносин, до зміцнення конструктивного діалогу й співробітництва з усіма державами світу на принципах взаємоповаги і рівності, невтручання у внутрішні справи і вирішення спірних питань дипломатичним шляхом.

Кувейт ХХІ століття цілеспрямовано опікується захистом своєї ідентичності, збереженням інституційних традицій і правом на свободу політичного вибору в умовах глобалізованого світу під керівництвом представника династії Сабахів еміра Кувейту шейха Сабаха аль-Ахмада аль-Джабера ас-Сабаха.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кувейт и кувейтцы в современном мире / В. Исаев, А. Филоник, В. Шагаль. – М., 2003. – 339 с.
2. Мелкумян Е.С. Новейшая история Кувейта. – М.: Аспект Пресс, 2011. – 192 с.
3. Михин В.Л. Кувейт. – М.: Мысль, 1984. – 120 с.
4. Сартори Дж. Вертикальная демократия. – ПОЛИС (Политические исследования). – 1993. – № 2. – С. 60-80.
5. Бондаревский Г.Л. Кувейт в международных отношениях (конец XIX – начало XX века). – 2-е изд. – М.: Вече, 2009. – 272 с.
6. Александров И.А. Монархии Персидского залива. Этап модернизации. – М.: Дело и Сервис, 2000. – 544 с.
7. The Identity Politics of Kuwait's Election // Foreign Policy, February 8, 2012 [Electronic resource]. – Access mode:

- http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2012/02/08/the_identity_politics_of_kuwait_s_election
8. Kafi mujaddadan // Al-Qabas Newspaper, June 2, 2011 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.alqabas.com.kw/node/701116>
 9. Sira' al-'aqtab yatahawwalu 'ilia harb 'ilgha' // Al-Qabas Newspaper, June 4, 2011 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.alqabas.com.kw/node/701636>
 10. Ціватий В.Г., Громико О.А. Поліцентричність сучасного світоустрою: мегатренд ХХІ століття (інституційний контекст) [Текст] // Зовнішні справи. – 2014. – № 8. – С. 26-29.
 11. Сенченко И.П. Кувейт. Мозаика времён. – СПб.: Алетейя, 2017. – 662 с.
 12. Ласкарис Ф.И. Кувейт: о принятии бюджета на 2019-2020 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iimes.ru> (дата обращения: 26.02.2019).

ОСОБИСТІТЬ МУСТАФИ БАРЗАНІ У ПАРТИКУЛЯРНОМУ ТА ІНТЕГРАЛЬНОМУ ВИМІРІ КУРДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ

*Ямпольська Лариса Миколаївна, кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії*

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Абдулкадер Ардалан Латіф Абдулкадер, викладач

Університет Салахаддін в Ербілі (Курдський автономний район, Республіка Ірак)

Розвиток країн Близького Сходу в міжвоєнний період, а особливо після Другої світової війни, відзначився активізацією національних рухів з яскраво вираженими етнічними та конфесійними складовими. Основними причинами конфліктогенності на «фронтирних просторах» (серед яких розглядаємо й етнічний Курдистан) стали етнонаціоналізм і штучна вестернізація, що супроводжувалися появою авторитарних режимів після колапсу світових імперій. Вірус етнонаціоналізму виступав у «прикордонних» суспільствах як ідеологія та політичний рух етнічних меншин, вирішуючи основні завдання: здобуття права на територію, забезпечення автономії та самоврядування, визнання статусу своєї культури як рівної з загальнодержавною. Курдизм в Іраку, Ірані, Туреччині, Сирії 1930-х – 1970-х рр. був яскравим проявом зазначених процесів. Його внутрішня суперечливість, зовнішньополітична різновекторність, обумовлені взаємовиключністю партикулярних та інтегральних тенденцій розвитку, а подекуди й їхнім синкретизмом, представлені в особистості національного героя Іракського Курдистану Молли Мустафи Барзані (курд. Mela Mistefa yê Barzanî) (1903–1979).

Аналіз загального методологічного контексту націоналізму й курдського національного руху в сучасній зарубіжній (Б. Андерсон [1], М. ван Брюїнессен [2], Н. Деніз [3], М. Гюнтер [4], А. Махір [5], А. Мохаммад [6]) і пострадянській історіографії (М.С. Лазарев [7], В.Ф. Мінорський, Н.В. Степанова [8], З.А. Юсупова) дає можливість

акцентувати на його інтегральному характері (у значенні «нерозривно пов'язаний, суцільний, єдиний»). Підґрунтям праць цієї групи вчених є концепція «*imagined community*» («уявного суспільства»), створеного завдяки ролі сучасних комунікаційних засобів, що є обґрунтуванням ідеї «Великого Курдистану» та процесу державотворення курдської нації [9, с. 267].

Партикулярним тенденціям (з лат. *particularis* – частковий, окремішний) сучасне курдознавство не приділяє достатньої уваги, що звужує розуміння курдського націоналізму. Незважаючи на наявність біографічних праць у історіографії пострадянського простору, присвячених окремим аспектам діяльності М. Барзані (О.І. Жигаліна [10], М.С. Лазарев [11], В.М. Магомедханов [12] та ін.), в українській орієнталістиці практично відсутні дослідження з історії іракського курдизму, які б відводили належну роль лідерам клану Барзані [13].

Завдання нашої доповіді – проаналізувати особистість Мустафи Барзані у партикулярному та інтегральному вимірі курдського національного руху, процесів державотворення Іракського Курдистану 30-х – 70-х рр. ХХ ст.

Мустафа Барзані походив із родини шейхів племені барзан, яке належало до суфійського ордену накшбанді. Народився 14 березня 1903 р. у селищі Барзан (тодішній Мосульський вілайет Османської імперії, нині провінція Ербіль Федерального Курдистану). Виховувався братами Абдель-Салямом і Ахмедом Барзані, котрі боролися проти османської та англійської окупації (1919 р. – участь 16-річного М. Барзані у повстанні сулейманійського губернатора Махмуда Барзанджі, яке закінчилося поразкою). Всупереч Севрському договору 1920 р., що декларував незалежність Курдистану, Велика Британія, яка вже отримала від Ліги Націй мандат на управління Іраком і розраховувала на те, що процес видобутку мосульської нафти буде оптимальним у васальному Іракському королівстві, заздалегідь виключила з території курдської держави найбільш важливі в економічному відношенні курдофонні райони, що входили до Мосульського вілайету, – Сулейманію, Ербіль, Кіркук, Дохук, Захо, що мали увійти в підмандатний Ірак [8, с. 173].

У 1930 р. Ірак отримав формальну незалежність від Великої Британії, проте англо-іракський договір не передбачав надання курдам рівних прав з арабським населенням. Відповіддю на масову різанину християн-асирійців і намагання встановити жорсткий контроль над курдськими районами було барзанське повстання 1931–1932 рр. на чолі з шейхом Ахмедом, у якому Мустафа вперше відзначився як полководець, розгромивши в долині Важі іракську колону [11, с. 55]. Після придушення повстання він емігрував до Туреччини.

У 1943 р. М. Барзані таємно повернувся в свій район, де продовжив боротьбу проти багдадського режиму, що набула характеру відкритого збройного повстання. Іракський прем'єр-міністр Нурі Саїд прийняв умови

курдів, проте через два роки за допомогою англійських військ Багдад знову завдав удару барзанцям силами 25-тис. армії [14, с. 325]. Після поразки іракського повстання у жовтні 1945 р. у супроводі близько 10 тис. курдів Барзані відступив в Іранський Курдистан [8, с. 181].

Після Другої світової війни на території Ірану була проголошена курдська Мехабадська республіка (курд. Komarî Mehabad), яка проіснувала з 22 січня по 16 грудня 1946 р. М. Барзані став її військовим міністром. Відображенням нових тенденцій у курдському національному русі стало створення ним у 1946 р. Демократичної партії Курдистану (ДПК). У програму партії були закладені наступні принципи: демократичні політичні та соціальні реформи, надання рівних прав національним меншинам країни, створення на цій основі курдської національної автономії в межах іракської єдності.

Після ліквідації Мехабадської республіки М. Барзані з 500 бійцями виступив із Барзана через територію Туреччини та Ірану, розбивши при Маку іранські частини, вийшов до р. Аракс і 17-18 червня 1947 р. у районі Нахічевані перетнув кордон СРСР. В Азербайджані барзанці проходили військовий вишкіл, потім були переведені в Узбекистан. Із них була сформована частина, яку готували до диверсійної діяльності в районі мосульських нафтопроводів на випадок війни з Великою Британією [15].

«Радянський період» біографії М. Барзані (1947–1958) вплинув на формування його світоглядних позицій і подальшої зовнішньополітичної орієнтації, проте постулати комуністичної ідеології він так і не сприйняв: «Я не є ні комуністом, ні диктатором... Доки тримаю в руках гвинтівку, я хазяїн сам собі, я не служу ніякій іноземній розвідці чи державі – ні британцям, ні американцям, ні росіянам» [16, с. 306]. Суперечливість позиції М. Барзані окреслена спробою поєднання двох варіантів курдизму – партикулярного та інтегрального – характерної риси його діяльності. Після перемоги Іракської революції 14 липня 1958 р. М. Барзані повернувся до Іраку і став там, з урахуванням важливості для А.К. Касема єдності нової влади з курдами, віце-президентом Іракської Республіки.

Партикулярний характер курдського націоналізму ґрунтувався на тому, що конфлікт мав виключно політичний характер і був обумовлений розбіжністю поглядів на тактику боротьби проти багдадської влади, необхідністю укладення альянсів із різними зовнішніми силами [17, с. 83]. Дві політичні машини протистояння – Демократична партія Курдистану (ДПК) М. Барзані і Патріотичний союз Курдистану (ПСК) Д. Талабані – кожна зі своїми кадрами і збройними загонами «пешмерга» призвели до деконсолідації курдського національного руху і посилення впливу на нього зовнішнього чинника.

Інтегральний курдський націоналізм отримав поштовх від глобалізаційних процесів і був спрямований на створення спільного транскультурного простору з використанням міжнародних неурядових

організацій, телекомунікаційних систем, ЗМІ, що забезпечили нові форми підтримки або тиску на курдські національні проекти і відкрили шлях курдизму на міжнародному рівні [див. 1; 2; 4; 5]. Комунікаційний простір сприяв створенню каналу спілкування між курдами розділеного етнічного Курдистану і процесам етнополітичної консолідації. Інтегральна складова курдизму, спроба повернути до «курдської проблеми» увагу світової спільноти через вплив міжнародних організацій і залучення зовнішнього чинника виражена в нестабільному векторі зовнішньополітичної діяльності М. Барзані 60-х – 70-х рр. ХХ ст., який для протистояння з Багдадом (правління республіканського уряду А.К. Касема (1958–1963); першого і другого баасистських урядів А.С. Арефа та А.Х. аль-Бакра (1963–1979) набирав у період «холодної війни» прорадянського, проамериканського, проіранського чи проізраїльського акцентів [14, с. 334].

Найвищим досягненням М. Барзані стали успішні переговори 1970 р. із багдадською делегацією, де вперше були узгоджені принципи автономії Іракського Курдистану. «Програма 11 березня 1970 року» – декларація А.Х. аль-Бакра – свідчила про досягнення миру на основі визнання права курдів на автономію у складі Іракської Республіки: вперше в історії нарівні з арабами курди були проголошені основною національністю Іраку; їм надавалося право участі в законодавчих органах держави відповідно до відсоткового складу всього населення; віцепрезидентом ставав етнічний курд; 5 міністрів-курдів увійшли до центрального уряду [6]. Досягнення угоди про автономію значно підвищило авторитет М. Барзані.

11 березня 1974 р. офіційний Багдад оприлюднив Закон № 33 про утворення Курдського автономного району (КАР). «Автономія по-баасистськи» передбачала встановлення повного контролю багдадського режиму за «автономією» Курдистану. М. Барзані не визнав закон, оскільки на той час почалося насильницьке виселення курдських родин і заміна їх іракськими арабами (створення «арабського поясу» в прикордонній зоні з Туреччиною та Іраном) у районі Кіркуку, що давав 2/3 нафтовидобутку країни [18]. Збройне повстання курдів 1975 р., придушене Багдадом, дискредитувало ідею автономії, у суспільстві поширювалася зневіра у можливість здійснення національних прав мирними політичними засобами. Відтак М. Барзані припинив політичну боротьбу та емігрував спочатку до Ірану, потім США, де і помер 1 березня 1979 р. Після смерті Барзані ДПК і курдський рух в Іраку очолив його син Масуд.

Отже, особистість лідера курдизму 1930-х – 1970-х рр. Мустафи Барзані, його військово-політична і державотворча діяльність визначалися симбіозом партикулярного та інтегрального націоналізму, за домінанти першої складової. Незважаючи на основне завдання руху – створення єдиного етнічного Курдистану, задекларовані інтегральні ідеї на практиці зводилися до партикулярних: боротьби за автономію курдофонних територій

Іраку, деконсолідації, пов'язаної з оформленням різновекторних політичних партій – ДПК і ПСК, кланово-плеємінної ворожнечі і проявів політичного екстремізму на прикладі діяльності «пешмерга». Курдський національний рух на ґрунті світських та антиісламістських позицій після Другої світової війни продовжив боротьбу за самовизначення: від партикулярного напрямку до створення передумов загальнонаціональної консолідації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Anderson B. Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. URL: https://sisphd.wikispaces.com/file/view/Benedict_Anderson_Imagined_Communities.pdf (last access: 25.02.2019).
2. Bruinessen van M. Kurds and Identity Politics. URL: http://www.hum.uu.nl/medewerkers/m.vanbruinessen/publications/Bruinessen_Kurds_and_the_City.pdf (last access: 25.02.2019).
3. Denise N. The Kurds and the State. Evolving National Identity in Iraq, Turkey and Iran. N. Y.: Syracuse University Press, 2005. 264 p.
4. Gunter M. The Contemporary Roots of Kurdish Nationalism in Iraq // Kufa Review. Winter 2013. № 2. Issue 1. URL: http://www.uokufa.edu.iq/journals/index.php/Kufa_Review/article/viewFile/26/pdf_19 (last access: 18.02.2019).
5. Mahir A. Aziz. The Kurds of Iraq: Ethnonationalism and National Identity in Iraqi Kurdistan. URL: http://www.peace.ax/images/Silke_Jungbluth_Working_Paper_Kurdistan_FINAL.pdf (last access: 25.02.2019).
6. Mohammad V.A. Ahmed. Iraqi Kurds and Nation-Building. URL: http://csis.org/files/publication/140105_Iraq_Book_AHC.pdf (last access: 25.02.2019).
7. Лазарев М.С. Категории курдской истории // Лазаревские чтения. Вып 1. М., 2012. С. 67–95.
8. Степанова Н.В. Проблема курдов в Ираке // Этносы и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие / Под ред. А.В. Торкунова; сост. В.Я. Белокреницкий, М.А. Сапронова. М.: МГИМО МИД РФ, 2005. С. 168-220.
9. Жигалина О.И. Эволюция курдского национального движения в странах Западной Азии // Государство, общество, международные отношения на мусульманском Востоке (Афганистан, Иран, Пакистан, Турция, этнический Курдистан, соседние мусульманские районы). М.: ИВ РАН, Крафт+, 2014. С. 266–280.
10. Жигалина О.И. Мулла Мустафа Барзани. Исторический портрет. М.: ИВ РАН, 2013. 240 с.
11. Лазарев М. Мустафа Барзани // Азия и Африка сегодня. 2004. № 6. С. 54–57.
12. Магомедханов В.М. Мустафа Барзани. Мехабадская гвардия. URL: <http://istorja.ru/forums/topic/2401-mustafa-barzani-i-mehabadskaya-respublika/> (дата обращения: 18.02.2019).
13. Ямпольська Л.М. Курдський національний рух і військово-політична діяльність Мустафи Барзані (1903–1979) // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: «Видавництво «Гілея», 2017. Вип. 122 (7). С. 153–158.
14. Примаков Е.М. Конфиденциально: Ближний Восток на сцене и за кулисами (вторая половина XX – начало XXI века). М.: ИИК «Российская газета», 2006. 384 с.

15. Судоплатов П.А. Спецоперации. Лубянка и Кремль в 1930–1950 годы. URL: <http://www.lib.ru/POLITOLOG/SUDOPLATOW/specoperacii.txt> (дата обращения: 18.02.2019).
16. Барзани М. Мустафа Барзани и курдское освободительное движение (1931–1961 гг.): [пер. с курдск. А.Ш. Хаурами]. СПб.: Наука, 2005. 373 с.
17. Мирский Г.И. Исламизм, транснациональный терроризм и ближневосточные конфликты. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2008. 163 с.
18. Мустафа Барзани. Историко-биографическая справка. URL: <http://warfiles.ru/show-24537-mustafa-barzani-istoriko-biograficheskaya-spravka.html> (дата обращения: 25.02.2019).

ВІЙСЬКОВА КАМΠΑНІЯ ІСУСА НАВИНА

Авраменко Єгор Сергійович, студент 4 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Актуальність даної теми визначається складністю, суперечливістю досліджуваного періоду, його недостатнім вивченням у сучасній юдаїці. Розглянутий історичний період є важливим, оскільки саме в цей час відбуваються такі значні події, як завоювання Ханаану ізраїльтянами.

Мета доповіді – аналіз військових дій під проводом Ісуса Навина, які відбулися під час завоювання Ханаану.

Ісус Навин¹⁰ не був ні пророком, ні священиком, але в той же час він представлений у Біблії як спадкоємець Мойсея. У його завдання входило згуртувати ізраїльтян (або їх основну частину) до моменту досягнення ними західного Ханаану. Бог каже йому: «Тільки будь дуже сильний і відважний, щоб чинити за всім тим Законом, що наказав був тобі Мойсей, раб Мій...» [1: 7]. Ісус Навин вимагає, щоб коліна Рувима, Гада і частина племені Манасії, що осіли за Йорданом, взяли участь у спільному поході. Згодом ці коліна проявляли прагнення до релігійного і громадянського сепаратизму [1, с. 432]. Ще до переходу Йордану Ісус відправляє шпигунів в Єрихон – перше велике місто, що стоїть на його шляху. Переправа через Йордан описана як диво, подібне переходу через Червоне море. «І як тільки, – каже Ісус Навин, – стопи ніг священиків, що носять Ковчег Господа, Владики всієї землі, ступлять у воду Йордану, вода йорданська вичерпається, вода, що тече зверху, зупиниться стіною» [2, с. 32]. І дійсно, русло Йордану раптово оголилося «на велику відстань». Похід на Єрихон відбувся з Галгала, першого релігійного центру ізраїльтян. Там вперше на

¹⁰ **Ісус Навин** – ватажок (шофет) ізраїльських племен у часи завоювання ними Ханаану (1550–1200 рр. до н.е.). Наступник Мойсея. Народився в Єгипті, до виходу з нього євреїв. Син Нуна (Навина) з племені Єфрема. Відомості про нього повністю ґрунтуються на Біблії. Центральний персонаж Книги Ісуса Навина. Згідно з Книгами Виходу, Чисел та Ісуса Навина, був помічником Мойсея, одним із 12 єврейських розвідників, які досліджували Ханаан. Після смерті Мойсея очолив ізраїльські племена, керував ними під час завоювання Ханаану. У чудесний спосіб перейшов Йордан, здобув міста Єрихон, Ай та інші. Помер у віці 110 років у Ханаані.

Святій землі був відсвяткований Великдень, і там, в знак закріплення вірності Завіту, Ісус Навин наказав здійснити обряд обрізання, яким у пустелі стали нехтувати [1, с. 450].

Після падіння Єрихону основна маса ізраїльтян зосереджується за Йорданом і в центральній, найменш населеній частині Палестини. Релігійним центром Ісус Навин робить місто Сихем, біля гір Гевал і Гаризим. Проникнення в цей район відбувається мирним шляхом. Деякі історики вважають, що навколо Сихему вже жили євреї. Саме тут споруджується загальний ізраїльський жертовник, і сюди з Галгала переносять Ковчег (пізніше святиня була перенесена до Шіло). Ісус Навин велів накреслити статuti закону на кам'яних плитах в пам'ять про відновлення Завіту. Жителі сусіднього з Сихемом Гаваоною, вдавшись до хитрощів, зуміли укласти з ізраїльтянами союз. Вони приховали, що живуть в ближній області, і ізраїльтяни, повіривши їм, порушили своє правило, поклявшись жити з ними в мирі. Пізніше, коли обман розкрився, гаваоніти стали васалами Ізраїлю. Археологічні розкопки показали, що Гаваон і після Ісуса Навина зберігав своє становище багатого торговельного міста. Договір гаваонітів з ізраїльтянами стривожив царів південної Палестини. П'ятеро з них складають коаліцію на чолі з царем Єрусалиму і рушають військами на Гаваон. Гаваоніти посилають гінців до Ісуса і просять допомоги. Швидким нічним маршем Ісус веде своїх воїнів до Гаваона і завдає нищівного удару армії амореїв [3, с. 309].

Ця битва була оспівана в Староізраїльських билинах, які не дійшли до нашого часу. Але відгомони їх збереглися в книзі Ісуса Навина. Там сказано про кам'яний град, який побив амореїв і зупинив сонце. На думку одних тлумачів, слова Ісуса, звернені до сонця і місяця, означали заклик до світил «завмерти», «зупинитися» (євр. «дам'ам»), незважаючи на подвиги воїнів Божих. Інші екзегети вважають, що тут ми маємо справу з поетичними образами, якими насичені стародавні гімни. Битва при Гаваоні, швидше за все, описана мовою героїчного епосу з властивими йому гіперболами, за допомогою яких автор міг висловити основну думку: Бог сприяв перемозі Ісуса. Другим ударом ізраїльтяни відбили натиск галілейської коаліції на чолі з царем Хацору (євр. Хазор). Вороги були розбиті біля озера Мером, на північ від Генісарета, але перемога була не настільки повна, як розповідає книга Ісуса Навина. Незабаром Явін-цар відновив свою могутність і на деякий час підпорядкував собі північноізраїльські коліна [3, с. 74].

Перед смертю Ісус Навин, як і Мойсей, знову зажадав від зібрання старійшин Ізраїлю прийняти рішення та остаточно вибрати: схилитися на бік богів Ханаана чи цілком присвятити себе єдиному Богові. Зібрання висловило свою готовність зберігати вірність Богу, що і було урочисто засвідчено в Сихемі. З тих пір такі зібрання відбувалися в околицях міста постійно. Сихем став центром формування північноізраїльської традиції.

Сказання про походи Ісуса Навина закінчується словами: «А Край заспокоївся від війни». Проте, як пояснює апостол, справа Ісуса Навина не була завершена. Про це свідчить книга Суддів [2, с. 67].

Із книги Ісуса Навина і наступних біблійних книг стає очевидним, що завоювання Ханаана стало тотальним винищенням хананеїв. Цілковито ймовірно, євреї спочатку захопили лише великі центри і протягом століть поступово опанували землю, асимілюючи місцеве населення. Деякі дослідники вважають, що мало місце великомасштабне входження представників інших народів через райську громаду. З огляду на всю складність походження ізраїльського народу, відзначають швидке збільшення його чисельності, яке повинно розглядатися як щось більше, ніж біологічний приріст. Вважається, що ізраїльтяни були змішаним народом, натовпом рабів-утікачів різного походження. Серед єврейських імен ми зустрічаємо імена єгипетські. За часів Ісуса Навина ізраїльтяни іноді йшли язичницьким звичаєм війни на винищення («закляття», «херем»), посилаючись при цьому на Бога. Ісус Навин очолив ізраїльтян, коли вони, нарешті, перейшли Йордан і вступили в Ханаан зі сходу (близько 1230 р. до Р. Х.). Прямо перед ними знаходилося укріплене місто Єрихон. Їм належало опанувати землю, обіцяну їм Богом. Ханаан в ті часи був розділений на безліч дрібних незалежних держав, кожна з яких утворилася навколо укріпленого міста – резиденції правителя. Першим завданням Ісуса Навина було взяти Єрихон, який займав важливе стратегічне положення. Як показують сучасні археологічні розкопки, Єрихон вже на той час був незвично стародавнім містом [3, с. 72].

Судячи з описів, військові кампанії Ісуса Навина представляли собою вилазки мобільних військових з'єднань, які просувалися в західному напрямку і в разі необхідності об'єднувалися для забезпечення військової переваги в боях на відкритих просторах між містами-фортецями [4, с. 67].

Таким чином, Ісус Навин переміг ханаанейських царів, зруйнував найважливіші міста країни і безліч місць, де хананеї відправляли свій релігійний культ. Хоча завоювання ще не було завершено, євреї вже могли почати заселення країни. Різні території були розподілені за жеребом між ізраїльськими колінами. Євреї так ніколи і не здобули повного успіху. В країні їх постійно турбували вороги, а самі ізраїльтяни дуже часто переймали спосіб життя хананеїв і поклонялися їхнім божествам. Втім, євреям вдалося здобути ще кілька видатних перемог (як, наприклад, перемоги, здобуті коліном Юди), і вони повсюдно переходили до осілого життя. Ханаан перетворився в землю Ізраїльську.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Краткий комментарий к Ветхому Завету // Книги Священного Писания Старого и Нового Завета. – Брюссель: «Жизнь с Богом», 1989. – 1902 с.

2. Всемирная энциклопедия: Мифология / гл. ред. М.В. Адамчик; гл. науч. ред. В.В. Адамчик. – Минск: Современный литератор, 2004. – 329 с.
3. Мень А. Опыт курса по изучению Священного Писания. Ветхий Завет: В 2-х т. Т. I, § 26. – М.: Слово, 2000. – 633 с.
4. Мень А. История религии: В поисках пути, истины и жизни. – Т. VI: Магизм и единобожие. – М.: Слово, 1992. – 359 с.

РУХОЛЛА МУСАВИ ХОМЕЙНИ ЯК ЛІДЕР АНТИШАХСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ В ІРАНІ У 60-х – 70-х рр. ХХ ст.

Клець Аліна Олександрівна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Сорок років тому, 1979 року, в Ірані було повалено владу шаха Мохаммеда Реза Пехлеві (1919–1980); в країні остаточно перемогла Ісламська революція, ключову роль у якій відіграв аятолла Рухолла Мусаві Хомейні (1900/1902–1989). За масштабами і значенням для світової історії ці події ставлять на один щабель із Великою французькою революцією 1789–1799 рр., захоплення влади більшовиками в Росії 1917 року. Ісламська революція 1978–1979 рр. в Ірані стала однією з головних подій на Близькому та Середньому Сході за минуле ХХ століття. Про релігійну та суспільно-політичну діяльність Р.М. Хомейні можна вести довгі дискусії, оскільки ця особистість воістину велика та універсальна. Якщо звернути увагу на всі визначні суспільно-політичні події останнього сторіччя, то стає очевидним, що причина більшості з них була пов'язана з діяльністю партій або еліти. Імам Хомейні спирався не на еліти або групи, а на народ. Він був справжнім вихідцем з народу, служив народові і свято вірив у нього.

Тема дослідження, беззаперечно, є актуальною, адже висвітлює ключові питання, які суттєво вплинули на подальший розвиток усіх сфер життя країни: політичну, соціальну, культурну (повалення шахського режиму, утворення ісламської республіки, введення цензури на пресу тощо), а також сформували перспективи розвитку Ірану. Сорок років потому ісламський режим, створений Хомейні, продовжує демонструвати стійкість, незважаючи на зовнішні і внутрішні виклики.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей антишахської політики Р.М. Хомейні у 1960-х – 1970-х рр. в Ірані, наслідком якої стало скинення влади шаха Мохаммеда Рези Пехлеві та встановлення ісламської республіки.

При підготовці доповіді були використані праці Д.А. Жукова [3], що зосереджується на політичній діяльності Хомейні, С.Л. Агаєва [1] про причини незадоволення політичним курсом шаха періоду «Білої

революції», А.Б. Резнікова [4], який дослідив особливості падіння шахського режиму в 1979 році. Особливо слід відзначити працю Х. Ансарі [2], який навів цікаві факти політичної боротьби проти монархії.

Загальнонаукові (аналізу, синтезу, систематизації) та спеціально-історичні (описовий, порівняльно-історичний, проблемно-хронологічний) методи дозволили провести дослідження та дійти до логічних висновків.

Незабаром після державного перевороту Ф. Захеді 1953 року Іран відновив дипломатичні відносини з Великою Британією, звільнився від ембарго та отримав інвестиції й кредити на сотні мільйонів доларів зі США. Велика Британія і США, все глибше проникаючи в економіку Ірану, вимагали від шаха реформ у соціальній сфері та в царині прав людини.

У 1961 році шах розпустив на невизначений термін ворожий йому меджліс і встановив у країні одноосібне правління. Незабаром було задекларовано політичне рівноправ'я жінок. Всі ці нововведення викликали незадоволення Р.М. Хомейні, але прямі його зіткнення з урядом почалися із законопроекту про створення провінційних і повітових рад, опублікованого в жовтні 1962 року. Згідно з ним, «віра в іслам» тепер не була обов'язковою попередньою умовою для виборців і кандидатів на виборах, а вираз «клястися на Корані» замінювався формулою «клястися на священній книзі».

Реакція на ці нечувані нововведення не забарилася. Хомейні, обмінявшись думками з вищими улемами Кума і Тегерана, розгорнув активну кампанію протесту проти утиску гідності мусульман. Він відправив на адресу шаха різку телеграму. «Черевики Вашого батька занадто великі для Ваших ніг», – звертався він безпосередньо до Пехлеві, закликаючи відмовитися від тісного співробітництва із Заходом [2, с. 5]. Зусилля Хомейні досягли мети. У листопаді 1962 року уряд анулював цей законопроект.

Однак то було лише випробування сил двох супротивників, які повинні були незабаром зійтися в смертельній сутичці. У грудні 1963 року шах оприлюднив «Шість пунктів «Білої революції», які представляли собою розгорнутий план масштабних реформ. 21 березня Хомейні виголосив промову, в якій містилася гостра критика «Білої революції». Він назвав іранську владу проімперіалістичною, прозахідною, антидемократичною, яка суперечить нормам ісламу, закликаючи до бойкоту.

У квітні 1963 року Хомейні опублікував свою знамениту заяву під назвою: «Любов до шаха – це потурання грабунку народу». У цій заяві, адресованій Мохаммеду Реза Пехлеві, Хомейні писав: «Я готовий до того, що моє серце буде пронизане багнетами Ваших агентів, але я ніколи не підкорюся Вашим несправедливим вимогам і не схилюся перед Вашою жорстокістю» [2, с. 112].

В опозицію проти шаха перетворювалися навіть поетичні вечори. Країною циркулювали листи і маніфести письменницьких гільдій, асоціації юристів, марксистських угруповань. Під ними залишали свої підписи сотні впливових людей [1, с. 75].

За закликом Хомейні в Кумі почалися масові виступи студентів, які зібралися на жалобну церемонію поминання жертв шахського режиму. Широкі виступи опозиції були придушені поліцією. Пік антишахських виступів 1963 року припав на червень, коли відзначалося свято Ашура. Релігійні демонстрації почалися в Тегерані і незабаром переросли в антиурядові виступи. Хомейні, який до цього часу став визнаним лідером духовенства і всієї опозиції, звернувся до віруючих з кількома гострими антишахськими промовами. Шах наказав заарештувати його, що і було зроблено. Звістка про це призвела до справжнього повстання. Народ із навколишніх міст і сіл рушив до Тегерана, проте був зупинений військами, які відкрили вогонь на поразку. Армія і агенти САВАК – лояльне до Пехлеві Міністерство держбезпеки Ірану – придушували повстання з особливою жорстокістю. Достеменно невідомо, скільки людей загинуло за час зіткнень. За різними оцінками, починаючи з 1963 року – до 60 тис. осіб, починаючи з 1977-го – до 3,7 тис. [3, с. 91].

Врешті-решт Р.М. Хомейні випустили на свободу, і в квітні 1964 року він повернувся в Кум. Місяці, проведені у в'язниці, анітрохи не змінили його ставлення до режиму. Навпаки, виступи Хомейні стали ще більш гнівними і непримиренними. Шах намагався домовитися з ним, однак Хомейні категорично відмовився навіть розмовляти з його посланцями. Тоді в листопаді 1964 року шах наказав вислати непокірного аятоллу з країни.

За кордоном богослов на касети записував свої проповіді, друкував памфлети і статті, а його спільники таємно завозили їх до Ірану і поширювали по мечетях. Він продовжував підтримувати зв'язки з прихильниками та опозиційними колами в Ірані і, як і раніше, користувався зростаючим авторитетом серед широких верств населення. Аятолла пропагував ідею повалення влади шаха і створення теократичної держави, т. зв. концепцію «ісламського способу правління» – «веляят-е факіх».

У березні 1978 року народні протести проходили по всій країні. Шах ввів військовий стан, однак це не заважало протестам у Тегерані. 16 січня 1979 року Моххамед Реза Пехлеві був змушений втекти з Ірану [4, с. 121]. В умовах масових народних виступів проти шахського режиму Р.М. Хомейні повернувся в Іран 1 лютого 1979 року і очолив повалення монархії. У квітні 1979 року він проголосив Ісламську Республіку Іран і став її керівником.

Таким чином, можна без перебільшення стверджувати, що імам Хомейні був однією з найвпливовіших політичних і релігійних особистостей минулого ХХ століття. Він став найбільш активною фігурою

в русі проти шаха та його політики мертвої «стабільності» і тиранії прозахідної світської влади. В ході опозиційних виступів в Ірані було повалено конституційну монархію та впроваджено нову теократично-республіканську форму правління, яку очолив сам Хомейні. Ісламська Республіка Іран стала протиположністю Королівству Саудівської Аравії на Близькому Сході.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Агаев С.Л. Иран между прошлым и настоящим: события, люди, идеи. – М.: Политиздат, 1987. – 319 с.
2. Ансари Хамид. Имам Хомейни: Политическая борьба от рождения до кончины. – М.: Палея, 1999. – 447 с.
3. Жуков Д.А. Небо над Ираном ясное. Очерк политической биографии имама Хомейни. – М.: Палея, 1999. – 142 с.
4. Резников А.Б. Иран: Падение шахского режима. – М.: Политиздат, 1983. – 163 с.

«ЧЕЧЕНСЬКЕ ПИТАННЯ» В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ СРСР У 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Козорезова Юлія Олегівна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Актуальність теми дослідження виявляється в науковій дискусії навколо процесів становлення і розвитку автономних державних утворень Північного Кавказу, зокрема Чечні¹¹, і процесів колективізації 1920-х – 1930-х рр. у контексті політики радянської влади. Вказана тема в радянській час не могла бути висвітлена об'єктивно через всебічні ідеологічні обмеження; до того ж конфлікти в Чечні 1990-х рр. призвели до втрати важливих історичних джерел і наукових видань, що ускладнює аналіз проблеми на сьогоденному етапі.

Історіографія даного питання недостатня і потребує доопрацювання. Однак на дослідницьких теренах можна виділити праці таких кавказьких вчених: М.М. Ібрагімова [2], С.В. Кокорхоєвої [3], П. Поляна [4], А. Умарової, А. Андрухаєвої [5], використані нами для проведення дослідження.

¹¹ Чеченська автономна область (Чеченська АО) – адміністративно-територіальна одиниця РРФСР, що існувала з 30 листопада 1922 р. по 15 січня 1934 р. Була утворена з Чеченського національного округу Горської АРСР. Центром області стало місто Грозний, яке не входило до складу області і мало статус автономного міста. З 17 жовтня 1924 р. Чеченська АО перебувала у складі Північно-Кавказького краю. У 1927 р. до складу Чеченської АО був включений район Аллаго, який напередодні входив до складу Грузії і був населений вайнахськими народами – кістінцями, малкістінцями і майстінцями. 4 лютого 1929 р. до Чеченської АО була приєднана територія ліквідованого Сунженського козачого округу, до складу Чеченської АО також офіційно увійшло м. Грозний. 15 січня 1934 р. Чеченська АО була об'єднана з Інгушською АО в Чечено-Інгушську АО у складі Північно-Кавказького краю.

Метою нашої доповіді є аналіз процесів колгоспного будівництва і боротьби за національно-культурну автономію Чеченської АО у складі РРФСР у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Необхідно зазначити, що радянську колективізацію по-своєму «вітали» повстанці, що ховалися у важкодоступних районах північнокавказьких автономій ще з 1920-х рр. З неприйняттям колективізації частина радикально налаштованих горян розраховувала використати опозиційні настрої для досягнення своїх завдань: активізувати боротьбу проти центральної влади, поповнити ряди бойових угруповань і розширити соціальну базу серед населення, незадоволеного політикою радянського керівництва. Початок колективізації показав, що найбільш проблемними, важко керованими північнокавказькими автономіями були Чечня та Інгушетія. Однак, незважаючи на протести населення і збройні виступи, визнання офіційною владою передчасності процесів усупільнення землі і худоби, процес колективізації у цих автономіях тривав [2, с. 173-174].

На Північно-Східному Кавказі збройна боротьба між владою і сепаратистським підпіллям, що вимагало надання етнічним меншинам землі, національно-культурної автономії, збереження звичаєвого права і релігійних норм, тривала впродовж 1920-х – 1930-х рр. Необхідно було знайти стійку рівновагу між вимогами різних етнічних еліт. Чеченський, Інгушський та ін. окружні ревкоми повністю склалися з представників місцевих народів, а в міських ревкомах переважали росіяни. Ця обставина заохочувала суперництво між округами на ґрунті володіння землею, розподілу допомоги центральної влади [3].

У 1929 р. багато чеченців відмовилися від поставок хліба державі. Вони вимагали припинення хлібозаготівель, роззброєння та видалення з території Чечні всіх хлібозаготівельників. У зв'язку з цим з 8 по 28 грудня 1929 р. була проведена військова операція, в результаті якої були знешкоджені збройні угруповання в селищах Гойти, Шалі, Самбі. У лютому – березні 1932 р., у зв'язку з суцільною колективізацією, в Чечні спалахнуло повстання, придушене 28-ю гірнестрілецькою дивізією РСЧА. Збройні антирадянські виступи тривали в Чечні аж до 1936 р., а в гірських районах – до 1938 р. [1].

Восени 1932 р. у Чеченській автономній області пройшли масові арешти громадян за звинуваченням у антирадянській діяльності, що виражалася в участі в «чеченському націоналістичному центрі». За цією справою було розстріляно 5 осіб, а засуджена десята частина від тих, хто був заарештований. Після придушення масштабних виступів опір колективізації набув характеру партизанської боротьби. Нечисленні загони діяли в важкодоступних районах автономій, здійснюючи диверсійні акції, вбиваючи партійних і радянських працівників, а також колгоспних керівників [2, с. 174].

Щодо колгоспів у Чечні, то вони були малими і нечисленними. Наприклад, у Шалі, досить великому аулі, налічувалося 87 колгоспів (практично кожна сім'я становила колгосп). З точки зору організаторів колгоспного будівництва, це не були традиційні радянські колгоспи. Взагалі наприкінці 1930-х рр. у Чечено-Інгушетії налічувалося 412 колгоспів, із них 321 – чеченський. Абсолютна більшість таких колгоспів не виконувала свої виробничі плани, державні платежі та обов'язкові поставки, трудова дисципліна перебувала на досить низькому рівні, трудовні в колгоспах протягом тривалого часу були знецінені, доходи колгоспників від приватного господарства переважали над доходами від суспільної праці [4, с. 450].

Цікавим дослідниками визнано той факт, що в 1932–1933 рр. тисячам українців, вмираючим від голоду, вдалося втекти від голодомору, який забрав мільйони життів в Радянській Україні. Деякі мігрували в Чеченську автономну область, де були прийняті місцевими родинами. Залишилося багато усних свідчень про українців, які знайшли притулок у Чечні під час голодомору 1932–1933 рр., однак письмових доказів, архівних даних, на жаль – ні [5].

Отже, незважаючи на проведені численні операції, радянським органам влади так і не вдалося вирішити «північнокавказьку проблему» – про підконтрольність ситуації в Чечні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Вооруженные конфликты и антитеррористические операции в Чечне и Дагестане (1920-45) // Аллея Славы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://пустапа.рф/7923/Vooruzhennye-konflikty-i-antiterroristicheskie-operatsii-v-Shehne-i-Dagestane-\(1920-45\)](http://пустапа.рф/7923/Vooruzhennye-konflikty-i-antiterroristicheskie-operatsii-v-Shehne-i-Dagestane-(1920-45)).
2. Ибрагимов М.М. Противодействие коллективизации в национальных областях Северного Кавказа на рубеже 1920–1930-х гг. // Теория и практика общественного развития. – 2012. – № 5. – С. 173–175.
3. Кокорхоева Д.С. Становление и развитие советских автономий в Чечне и Ингушетии (1920–1934 гг.): дискуссионные аспекты // Общество: философия, история, культура [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/stanovlenie-i-razvitie-sovetskih-avtonomiy-v-chehne-i-ingushetii-1920-1934-gg-diskussionnye-aspekty>.
4. Полян П. Советизация по-вайнахски (1922–1941) // Вайнахи и имперская власть: Проблема Чечни и Ингушетии во внутренней политике России и СССР (начало XIX – середина XX веков) / ред. В. Козлов и др. – М.: РОССПЭН; Фонд «Президентский центр Б.Н. Ельцина», 2011. – С. 447–461.
5. Умарова А., Бигг К., Андрухаева А. Неизвестные страницы: жертвы Голодомора – в Чечне // Радио Азаттык, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://rus.azattyq.org/a/chechnya-ukraine-holodomor-survivors/25179086.html>.

**ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ В АФГАНІСТАНІ (1979–1989 рр.)
ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США
ПЕРІОДУ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»**

Колодяжний Олександр Миколайович, студент 5 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Сучасна зовнішня політика США, як і в роки їх протистояння з СРСР, включає в себе приховану стратегію, а також проведення таємних операцій з метою досягнення своїх цілей на світовій арені. Історія афганського вектору зовнішньої політики США є яскравим прикладом таємної дипломатії, яка дозволяла завдати значних зовнішніх і внутрішніх збитків інтересам свого головного супротивника періоду «холодної війни» – СРСР. Головним засобом США у вирішенні зовнішньополітичних завдань в Афганістані були секретні операції розвідки США та їх союзників.

Зазначене питання отримало ґрунтовний аналіз у сучасній історіографії. Так, С.І. Баженов у своєму дослідженні «Анотація книги мемуарів Тома Керью «Джихад» – спогадів про боротьбу британських і американських розвідслужб у Афганістані в 1980-ті роки проти СРСР» [2] на підставі широкої джерельної бази аналізує діяльність американських і британських розвідувальних груп під час військового конфлікту в Афганістані. В.М. Топорков у статті «До витоків афганської політики США в роки радянської військової присутності в Афганістані» дає чітке визначення зовнішнього конфлікту двох наддержав періоду «холодної війни» – СРСР та США – крізь призму військового конфлікту в Афганістані [4]. О.А. Ляховський та В.М. Забродін у монографії «Таємниці Афганської війни» [5] на основі тривалий час засекречених документів і матеріалів, пов'язаних із введенням радянських військ до ДРА, аналізують таємні відносини між урядами США та терористичними організаціями в Афганістані, хід бойових дій протягом всієї війни, роль розвідок США та СРСР у тих подіях.

Метою нашого дослідження є аналіз військового конфлікту в Афганістані (1979–1989 рр.) як одного із напрямків зовнішньої політики США. Новизна авторського підходу при вирішенні поставленої проблеми полягає в тому, що ми аналізуємо військовий конфлікт в Афганістані як арену боротьби двох наддержав – США та СРСР.

Події першого десятиліття ХХІ ст. на міжнародній арені свідчать про тривалу боротьбу США за забезпечення своєї гегемонії у світі. Усунення з політичної карти другого полюсу сили в особі СРСР відкрило перед американським урядом нові можливості з розширення «сфери життєвих інтересів» світової держави [2, с. 22].

З урахуванням масштабів залучення СРСР до афганського конфлікту, кількості використаних спецслужб обох країн, сил і засобів організації діяльності американської розвідки в цьому регіоні, слід зазначити, що військові дії здійснювалися, головним чином, у вигляді таємних операцій стратегічного і тактичного рівнів. Аналіз різноманітних джерел інформації дає підстави стверджувати наступне: в умовах військового конфлікту в Афганістані 1979–1989 рр. розвідка США та їх союзники спланували і реалізували ряд масштабних секретних операцій, до яких можна віднести:

1) операції по збиранню та добуванню розвідувальної інформації про склад військового контингенту СРСР в Афганістані, плани і проведення військових дій;

2) операції, що компрометували зовнішню політику СРСР та її вплив на військово-політичну кризу в Афганістані;

3) операції з добування зразків нового радянського озброєння і військового обладнання [4].

На основі здобутих в Афганістані розвідданих, США організували широкомасштабні операції з метою компрометації радянської зовнішньої політики. Це призвело до погіршення відносин СРСР із розвинутими європейськими країнами, що знайшло відображення у порушенні міжнародних торговельно-економічних і політичних відносин СРСР із зарубіжними країнами (особливо з державами так званого «третього світу»). Основна роль при цьому відводилася пропагандистським і політичним акціям на міжнародній арені з боку США [3, с. 18].

Більшість дослідників наголошують на ролі таємних операцій в Афганістані з боку США та їх союзників, які були спрямовані на політичне та економічне ослаблення СРСР на світовій арені [1, с. 3].

Результатом реалізації Сполученими Штатами зовнішньої стратегії і таємних операцій в Афганістані стало те, що озброєна опозиція перетворилася в силу, здатну вести тривалу партизанську війну. Таке становище могло зберігатися багато років і в умовах економічних труднощів у країні, що сприяло загостренню зовнішньополітичних відносин. Таємні операції як частина всієї зовнішньої політики США 1980-х рр. були спрямовані на послаблення СРСР у регіоні Середнього Сходу, поклали початок поступовому згортанню радянсько-афганських відносин, а потім і їх практично повному припиненню в 1992 р. [5, с. 20].

Таким чином, аналіз дій США та їх союзників в Афганістані свідчить про пріоритет таємних розвідувальних операцій, головним завданням яких було послаблення СРСР не лише в цьому регіоні, а і в цілому на Близькому Сході. Можна вважати, що дії американської розвідки наглядно показали слабкість «імперської» зовнішньої політики СРСР та її подальший програш у «холодній війні».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Афганская ловушка. URL: <http://weandworld.ru> (дата обращения: 25.02.2019).
2. Баженов С. Аннотация книги мемуаров Тома Кэрю «Джихад» – воспоминаний о борьбе британских и американских разведслужб в Афганистане в 1980-е годы против СССР. URL: http://www.duel.ru/200036/?36_7_7 (дата обращения: 25.02.2019).
3. Беннигсен А. Афганистан и мусульмане в СССР // Афганистан: уроки истории. Сборник материалов буржуазной печати. Вып. 1. Ч. 2. – М.: Прогресс, 1990. – С. 5-26.
4. Топорков В.М. К истокам афганской политики США в годы советского военного присутствия в Афганистане. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-istokam-afganskoj-politiki-ssha-v-gody-sovetskogo-voennogo-prisutstviya-v-afganistane> (дата обращения: 25.02.2019).
5. Ляховский А.А., Забродин В.М. Тайны Афганской войны. – М.: Планета, 1991. – 272 с.

БОРОТЬБА ЗОВНІШНЬОЇ МОНГОЛІЇ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І РОЛЬ БАРОНА Р.Ф. ФОН УНГЕРН-ШТЕРНБЕРГА В ПОДІЯХ 1920–1921 рр.

Магомедов Моїсей Курбанович, студент 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Здобуття Монголією незалежності було важким процесом, що охоплював кілька століть. Під час цієї боротьби було багато цікавих постатей, які зробили значний внесок у становлення незалежності Монгольської держави, боролися з експансіоністським впливом Китаю на суспільно-політичні та економічні процеси в цій країні. Однією з таких непересічних персоналій є білогвардійський генерал, барон Роман Федорович фон Унгерн-Штернберг¹² – один із очільників Білої армії у громадянській війні в Росії 1917–1921 рр.

Метою нашої доповіді є дослідження національно-визвольних процесів у Монголії в період перебування під владою Китаю, а також визначення ролі барона Р.Ф. фон Унгерн-Штернберга в подіях 1920–1921 рр. у Монголії.

Здійснюючи ретроспективу історичного розвитку Монгольської держави після падіння могутності у XIII–XIV ст., слід з'ясувати причини, які негативно вплинули на її розвиток і призвели до важкого стану на початок XX ст. Важливо відзначити такі тенденції, як оточення Монголії двома могутніми державами – Російською та Цинською імперіями. Після модернізаційних реформ останньої третини XIX ст. до них додалася ще й

¹² Барон **Роман Федорович фон Унгерн-Штернберг** (нім. Nikolai Robert Maximilian Freiherr von Ungern-Sternberg) (29 грудня 1885 р. (10 січня 1886 р.), Грац – 15 вересня 1921 р. Новоніколаєвськ) – генерал, видатний діяч Білого руху на Далекому Сході. Георгіївський кавалер. Автор ідеї реставрації імперії Чингісхана від Тихого океану до Каспію.

Японія. У XV–XVII ст. Монголія була представлена окремими князівствами, що підкреслювало стан її політичної роздробленості та зовнішньополітичне ослаблення. У 1640-х – 1660-х рр. маньчжури, перемігши китайців, завоювали Зовнішню Монголію (Халху) і продовжили свою експансію до 1691 р.

З наростанням впливу Цинського Китаю становище монголів не покращилося, Монголія опинилася під владою маньчжурів. Було кілька спроб звільнитись з-під опіки Китаю, зокрема повстання 1762 і 1784 рр., однак вони зазнали поразки через міжусобиці, що виникали між північними та південними монголами. Крім того, Зовнішня Монголія потерпала від джунгар, які завдавали значної шкоди своїми набігами [2, с. 4].

Таким чином, розідрана внутрішніми чварами і зовнішніми ворогами, Халха перебувала у складі Цинського Китаю до Сінхайської революції (1911–1913). Була навіть відправлена делегація до Санкт-Петербурга, і Російська імперія погодилась підтримати монголів у боротьбі проти Китаю, проте далі слів справа не пішла.

Широкий національно-визвольний рух охопив Зовнішню Монголію лише на початку ХХ ст. Все розпочалося з Монгольської національної революції, приводом до якої стало економічне зубожіння монголів внаслідок величезних китайських кредитів під завищені відсотки та велику данину худобою, яка скоротила поголів'я з 1,5 млн. до 200 тис., з огляду на те, що кочове скотарство було основною складовою не лише економіки, а й взагалі способу життя монголів.

Антикитайське повстання відбулося у 1911 р. на заклик монгольської ради – Хуралу, який спонукав теократичного монарха Монголії Богдо-гегена VIII до початку збройної боротьби, що призвело до звільнення більшої частини Монголії з-під китайського впливу. Створена 30 листопада 1911 р. Тимчасова повноважна адміністрація (уряд) Халхаського Хурее випустила загальне звернення про незалежність усіх монголів. 1 грудня 1911 р. чотири аймаки Зовнішньої Монголії поширили звернення, в якому оголошувалося про створення незалежного Монгольської держави [1]. Маньчжурський амбань Сань-Та та інші чиновники через Кяхту втекли до Китаю. На чолі Халхи став першоєрарх монгольської ламаїстської церкви Богдо-геген VIII, який отримав титул Богдо-хана (Великого хана).

Таким чином, у 1911 р. Зовнішня Монголія, вигнавши маньчжурських намісників, проголосила свою незалежність. Проте китайці не збиралися відмовлятися від такої значної території і в 1919 р. розпочали військові дії проти Богдо-гегена. За лічені місяці монголи були розбиті маньчжурами та знову підкорені, а Богдо-геген – заарештований і відправлений у заслання в буддійський монастир. Проте на північ від Монголії, в Сибіру, розгорталися події громадянської війни, що прямо вплинули на подальшу долю сусідньої Монголії. Слідом за крахом

Російської імперії співвідношення сил у Монголії порушилося. Після декрету про самовизначення і незалежність, ліквідації нерівноправних договорів, підписаних царським урядом, поразки Верховного правителя Російської держави і головнокомандувача російської армії О.В. Колчака, наближення Червоної армії до кордонів Монголії спровокували Пекін на рішучі дії. 22 листопада 1919 р. декретом китайського президента автономія Монголії була ліквідована.

Зупинимось на ролі генерала Р.Ф. фон Унгерн-Штернберга в державотворчих процесах Зовнішньої Монголії. Восени 1919 р. війська адмірала О.В. Колчака відступили з території Сибіру. Шляхів відступу було два: в Китай та через Примор'я в Японію. Барон фон Штернберг очолював армію у 20 тис. солдат. Після поразки білогвардійських військ він разом із залишками своїх сил (близько 3 тис. чол.) відступив під натиском РСЧА до Монголії, де розташовувалася його Азіатська кінна дивізія, в яку входили забайкальські козаки, сибірські юнкери та найманці з Монголії [5, с. 67].

Барон Унгерн отримав листа від заарештованого Богдо-гегена VIII з проханням про звільнення його з-під варті та початок боротьби проти китайських поневолювачів. Унгерн, який у молодому віці захопився східними традиціями (буддизмом, синтоїзмом), прийшов на допомогу. 26–27 жовтня та 2–4 листопада 1920 р. його війська штурмували столицю Халхи – Ургу, однак зазнали поразки й значних втрат. Сили були занадто нерівні: гарнізон китайців в Урзі налічував понад 10 тис. чол., 72 кулемети та 40 гармат. В Унгерна було не більше 2 тис. військовиків. Початком операції стало визволення Богдо-гегена з китайського полону раптовим штурмом буддійського монастиря.

Звільнений Богдо-геген оголосив загальну боротьбу проти китайського поневолення. Маючи лише 1,5 тис. солдат, Унгерн на початку лютого 1921 р. розпочав штурм Урги та одержав блискучу перемогу над чисельним ворогом: повний розгром китайського контингенту і більше 1 тис. полонених китайців. Унгерн був проголошений звитязником Монголії. Йому та його соратникам був дарований цілий ряд титулів, однак він не скористався фактично необмеженою владою у той час, а навпаки, був на других ролях і не втручався в управління державою. У Монголії Р.Ф. фон Унгерн-Штернберг мав значний авторитет, однак подальші події показали, що він був нетривким. Це було зумовлено тим, що Унгерн вів репресивну політику проти місцевого населення та російських колоністів, підозрюючи їх у співпраці з більшовиками [1].

У травні 1921 р. фон Унгерн-Штернберг із загоном у 5 тис. чол. (переважно монголів) намагався здійснити чергову спробу походу в Росію із метою «загальної азіатської революції», як він наголошував, проте був розбитий у Даурії більшовиками та розстріляний у Новоніколаєвську 15 вересня 1921 р. Богдо-геген VIII спочатку оголосив траур по всій країні,

а вже потім, коли монгольська народна армія на чолі з Д. Сухе-Батором встановила владу при підтримці більшовиків, розповідав про те, що саме Унгерн захопив його в полон і примушував вчиняти репресії над місцевим населенням.

Отже, враховуючи всі «за» і «проти», слід зазначити, що діяльність Унгерна в Монголії значною мірою сколихнула монгольське суспільство. Як писав Д. Сухе-Батор В.І. Леніну, «ми б не були у Монголії, якби там не було Унгерна» [2, с. 40]. Остаточну незалежність Монголія отримала за рішенням Загального з'їзду у 1924 р. при підтримці Радянського Союзу. Богдо-геген залишився при владі, проте його теократичні повноваження були значно скорочені. Більшу роль почали відігравати ради і МНРП.

Таким чином, якщо провести ретроспективу історичного розвитку Монголії від піднесення Золотої Орди Чингісхана до ослаблення і втрати незалежності періоду політичної роздробленості, слід зазначити, що монголи, навіть незважаючи на значну експлуатацію китайцями, зуміли зберегти державницьке прагнення до незалежності і у важких умовах вибороти її, хоч і дорогою ціною. Останній китайський солдат покинув Монголію у 1924 р. у Маймачені, а у 1926 р. із Монголії були виведені війська СРСР. Щодо барона Р.Ф. фон Унгерн-Штернберга, то непокірний, хоробрий генерал назавжди залишився героєм монголів, які дали йому прізвисько «Білий лицар», хоча його репресії неоднозначно висвітлювалися і навіть замовчувалися в історії Монголії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудин П.Н. Становление и нормативное закрепление теократической монархии в Монголии в 1911–1924 гг. URL: <https://law-journal.hse.ru/data/2014/09/05/1315964642/%D0%94%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD.pdf> (дата обращения – 25.02.2019).
2. Кузьмин С.Л. История барона Унгерна. Опыт реконструкции. – М.: КМК, 2011. – 384 с.
3. Майский И.М. Белое дело барона Унгерна. – Омск, 2002. – 186 с.
4. Торновский М.Г. События в Монголии-Халхе в 1920–1921 годах // Легендарный барон: неизвестные страницы гражданской войны. – М.: КМК, 2004. – 372 с.
5. Турышев В.С. Пробуждение Монголии. – М., 1998. – 318 с.

МІЖКОРЕЙСЬКИЙ ДІАЛОГ: «ПРОРИВ» 2018 РОКУ

Манакова Дар'я Олегівна, студентка 5 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. і. н., доц. О. І. Тумаков

Протягом усього 2018 року Кореїський півострів не раз привертав до себе увагу світової громадськості, оскільки три саміти лідерів

корейських держав посприяли деякій зміні ситуації як на самому півострові, так і в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні в цілому.

Перші кроки до відновлення міжкорейського діалогу було зроблено ще на початку року. Верховний лідер КНДР Кім Чен Ин у новорічному зверненні до народу висловив свою готовність надіслати делегатів на Зимову Олімпіаду і поліпшити відносини з Республікою Корея. Внаслідок цього 9 січня пройшли міжкорейські переговори на високому рівні, потім відбулися робочі зустрічі, під час яких було досягнуто домовленості щодо участі КНДР у Олімпійських іграх і створення єдиної жіночої збірної з хокею [2].

Рівно через місяць після закінчення Олімпійських ігор, 21 березня, керівництво Республіки Корея запропонувало провести переговори на високому рівні. Навесні 2018 року відбулися дві зустрічі у верхах між керівниками Північної і Південної Кореї (27 квітня і 26 травня). В ході першого саміту було підписано «Пханмунджомську декларацію про мир, процвітання та об'єднання Корейського півострова».

Головними положеннями декларації виявилися пункти про створення спільного центру зв'язку, запуск залізничного сполучення між Сеулом і Сінїджу, припинення ворожнечі в морі, повітрі і на суші, домовленість про створення «морської зони миру» замість Північної прикордонної лінії в Жовтому морі, крім того, до Декларації включили пункт про ненапад [1].

Безперечно, цей документ має досить велике значення, адже таке рішення з боку РК серйозно стримує її дії в рамках американо-південнокорейського військового союзу. Тим не менш, міжкорейський саміт 2018 року може стати відправною точкою до денуклеаризації Корейського півострова. Кульмінацією цього мирного процесу став перший в історії саміт у Сінгапурі між президентом США Д. Трампом і лідером КНДР Кім Чен Ином. У спільній декларації керівники двох країн заявили, що:

- Сполучені Штати і КНДР зобов'язуються встановити нові відносини відповідно до бажань народів двох країн задля процвітання;
- Сполучені Штати і КНДР приєднуються до зусиль по створенню міцного і стабільного мирного режиму на Корейському півострові;
- Підтверджуючи декларацію від 27 квітня 2018 року, КНДР зобов'язується сприяти повній денуклеаризації Корейського півострова;
- Сполучені Штати і КНДР продовжать пошук і ідентифікацію останків військовополонених і зниклих безвісти в роки Корейської війни [4].

Після потепління відносин на Корейському півострові було прийнято рішення не зволікати з подальшим переговорним процесом між країнами. Так, вже 18 вересня у столиці КНДР було проведено третю за рік зустріч на вищому рівні між главами держав Кім Чен Ином та Мун Чже Ином.

У ході цього Саміту було підписано Спільну заяву про наміри продовжувати зусилля щодо позбавлення Корейського півострова від ядерної зброї і загрози війни. Сеул і Пхеньян домовилися припинити великомасштабні артилерійські навчання і військові польоти поблизу демілітаризованої зони для запобігання інцидентів, вивести звідти військових і роззброїти персонал прикордонного пункту Пханмунджом, почати возз'єднання транскорейської залізниці. Країни вирішили направити єдину команду на майбутні Олімпійські ігри-2020 в Токіо [3].

Подальші кроки на шляху зближення Південної і Північної Кореї не змусили себе чекати. В жовтні країни завершили роззброєння зони в прикордонному пункті Пханмунджом, у листопаді військові двох держав з'єднали автомобільну дорогу. 26 грудня відбулася церемонія початку робіт по з'єднанню і модернізації залізниць між Північчю і Півднем. Зближення з даного питання символізує прорив у відносинах між Сеулом і Пхеньяном.

Прийняті за підсумками самітів спільні декларації намітили основні кроки КНДР і РК назустріч один до одному, перш за все, у військовій сфері, а також по лінії розширення контактів з економічного співробітництва. Це вселяє надію, що міжкорейський діалог відновиться, і дві Кореї знайдуть свій власний шлях до співпраці [5].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що ситуація на Корейському півострові в 2018 році значно оздоровилася, оскільки КНДР і РК продемонстрували готовність більш рішуче співпрацювати з метою виключити ймовірність виникнення воєнного конфлікту на півострові. Але, тим не менш, не виключається можливість «відкату» до відновлення протистояння між двома корейськими державами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. В ООН назвали исторической Пханмунджомскую декларацию лидеров Южной Кореи и КНДР // Front news. – 2018. URL: <https://frontnews.eu/news/ru/28608> (дата звернення 20.02.2019)
2. Новый шаг к пути мира // Комитет по подготовке к межкорейскому саммиту. – 2018. URL: http://russian.korea.net/FILE/pdfdata/2018/04/2018_inter-korean_summit_RU.pdf (дата звернення 22.02.2019)
3. Президент Южной Кореи Мун Чжэ Ин завершил визит в КНДР // РИА Новости. – 2018. URL: <https://ria.ru/20180920/1528955692.html> (дата звернення 20.02.2019)
4. Саммит лидеров США и КНДР: опубликован текст итогового соглашения // РБК – Украина. – 2018. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/sammit-liderov-ssha-kndr-opublikovan-tekst-1528788809.html> (дата звернення 22.02.2019)
5. Суслина С. Корея: 70 лет раскола // Азия и Африка сегодня. – 2018. – № 11. – С. 2-9.

ДЕПОРТАЦІЯ КОРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В СРСР У 1937 р.: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Марченко Вероніка Сергіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. і. н., доц. О. І. Тумаков

1937 рік увійшов в історію радянського періоду як рік масового терору та жорстоких репресій. Одним із перших репресованих народів на території СРСР стали корейці. 21 серпня 1937 року на підставі спільної постанови Раднаркому і ЦК ВКП(б) №1428-326 «Про виселення корейського населення з прикордонних районів Далекосхідного краю», підписаної Й. Сталіним і В. Молотовим, 172 тис. етнічних корейців були виселені з прикордонних районів Далекого Сходу на незаселені, пустинні і необжиті райони Казахстану і Середньої Азії.

За радянських часів тема депортації корейського народу була заборонена для наукового аналізу та громадського обговорення, тому приділяти увагу цій проблемі дослідники почали лише з кінця ХХ ст. Історіографія історії радянських корейців лише фрагментарно торкається теми дослідження. Більшість праць, так чи інакше присвячених подіям 1937 року на Далекому Сході СРСР, розглядають сам процес депортації, життя і побут переселенців, у той час як причини і наслідки цих подій не виділяються в окремі дослідження, тому і вимагають уточнення.

Депортацію офіційно мотивували можливою шпигунською діяльністю корейського населення Далекосхідного краю: «В целях пресечения проникновения японского шпионажа в ДВК, провести следующие мероприятия: ... выселить все корейское население пограничных районов ДВК ... и переселить в Южно-Казахстанскую область в районы Аральского моря и Балхаша, и Узбекскую ССР» [1]. На думку відомого дослідника Н. Ф. Бугая, депортація корейського народу проходила за так званою превентивною ознакою: ще в 1908 році Приамурський генерал-губернатор Павло Унтербергер першим запропонував міністру внутрішніх справ Російської імперії висилку корейців з Примор'я в інші райони країни [2]. Враховуючи таку точку зору, рішення Комуністичної партії і радянського уряду про депортацію корейців стало логічним і закономірним завершенням багаторічних переговорів і ряду актів, сутність яких зводилася до того, що корейське населення підлягало масовому виселенню. Але на підставі додаткової постанови від 28 вересня 1937 року про тотальну депортацію корейців з усіх без винятку територій, у спішному порядку виявлялися, затримувалися, піддавалися арештам і депортації корейці, які проживали або проходили навчання навіть у містах центральної частини Росії [3]. У зв'язку з цим, посилення на «превентивність» і «припинення іноземного шпигунства» як головну або єдину причину депортації, є непереконливим.

Серед реальних причин, що зумовили депортацію радянських корейців, значну роль відіграв зовнішньополітичний фактор. Ряд дослідників підтримують думку, що Сталін і радянське керівництво, відчуваючи наближення війни та усвідомлюючи свою невідповідність до неї, намагалися маневрувати між імперіалістичними суперниками та прагнули піти на зближення з Японією. Для цього були потрібні поступки на користь останньої, одна з яких проявилася в продажу за безцінь прав на Китайську Східну залізницю [4]. Іншою поступкою могло бути повне вигнання антияпонськи налаштованих корейців з території СРСР. Всупереч цьому твердженню, Японія стала єдиною країною, яка висловила протест з приводу переселення корейців. Підставою для звернення стало те, що всі корейці розглядалися нею як піддані японського імператора. Радянський уряд, відхиливши цей протест, відповів, що всі корейці Далекосхідного краю є радянськими громадянами [5]. Формування у 1934 році Єврейської автономної області, на думку деяких зарубіжних дослідників, могли спричинити вимоги корейського населення Далекосхідного краю на створення своєї власної національно-державної автономії. Також доречно припускати, що розміщення переселенців переважно в південних областях Казахстану і республіках Середньої Азії передбачало заняття ними традиційною сільськогосподарською діяльністю: рисівництвом і овочівництвом.

У перші роки на нових територіях корейський народ пережив екстремальні природно-кліматичні умови, що стали причиною підвищеної смертності, житлову невлаштованість, голод, низький рівень, а часто й повну відсутність медичної допомоги та лікарських препаратів. У багатьох корейських переселенських колгоспах були поширені різні епідемічні хвороби, масові шлунково-кишкові та простудні захворювання з летальними наслідками [6]. Депортовані корейці зазнали серйозних обмежень у своїх правах, але незважаючи на це, їхнє становище було значно кращим, ніж інших депортованих народів Радянського Союзу. Ніякого відкритого опору або масових протестів не зафіксували ні документи тих років, ні мемуари корейських переселенців, написані в більш пізні роки. Статус спецпоселенців корейці отримали тільки в кінці Другої світової війни – 2 червня 1945 року [7]. Переселені корейці мали статус адміністративно висланих, вони були обмежені в пересуванні у межах Середньої Азії. Але на відміну від представників інших, депортованих згодом народів, корейці могли займати керівні посади і вчитися у вищих навчальних закладах. Вони працювали у власних колгоспах, на виділеній їм землі, або вступали в колгоспи місцевого населення на загальних підставах.

Після переселення корейські селища виявилися розкидані на великій території серед узбецьких, російських і казахських поселень. Частина корейських дітей відразу після переселення пішла в російські школи, у

результаті чого за одне-два покоління корейці стали повністю російськомовними. Головним наслідком трагічних подій 1937 року стало створення спільноти етнічних корейців на просторі колишнього СРСР – «Корьо Сарам». Примусово переселені корейці, опинившись в інших умовах проживання, змінювали свої звичаї, навички та традиції, пристосовувалися до іншого соціального середовища. У той же час, дії з боку держави наносили психологічну травму і місцевому населенню, на чю територію виселялися етнічні меншини. Безумовно, в цій ситуації питання про рівноправне становище етнічних спільнот не стояло. А рештки власності корейського населення на Далекому Сході стали об'єктом міжвідомчого суперництва за її безоплатне привласнення [8]. Практика показала, що підтримати родючість землі, покинутої депортованими, не вдалося.

Репресивна політика тоталітарної держави та насильницька депортація зробила вкрай негативний вплив на етнічну спадщину радянських корейців і перервала їх далекосхідну історію на багато десятиліть. Питання самоідентифікації є найбільш проблемним і актуальним для нащадків депортованих корейців. Незважаючи на те, що за довгі роки депортовані корейці стали невід'ємною частиною багатьох республік Радянського Союзу, зробили значний внесок в історію та розвиток цієї держави, «Корьо Сарам» донині є окремою групою людей, що свідомо відокремлюють себе і від країн, де народилися, і від етнічної батьківщини Кореї.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Постановление СНК СССР и ЦК ВКП (б) № 1428-326СС «О выселении корейского населения с пограничных районов Дальневосточного края» [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://old.memo.ru/history/document/corea.htm>
2. Бугай Н. Ф. Л. Берия – И. Сталину: «Согласно Вашему указанию...» М.: АИРО-XX. 1995. 320 с.
3. Ким Г. Н. История иммиграции корейцев. Кн. 1: Вторая половина XIX в. – 1945. Алматы. 1999. 424 с.
4. Ло Ен Дон. Проблема российских корейцев: история и перспективы решения. М.: АРГО. 1995. 107 с.
5. Кутаков Л. Н. Россия и Япония. М.: Наука. 1988. 384 с.
6. Ку-Дегай С. Корейцы – жертвы политических репрессий в СССР (1934-1938). М., 2007. 223 с.
7. Ли У Хе, Ким Ен Ун. Белая книга о депортации корейского населения в России в 30-40-х годах. М.: Московская конфедерация корейских компаний. 1997. 204 с.
8. Pohl O. Ethnic Cleansing in the USSR (1937–1949). Greenwood Publishing Group. 1999. 200 p.

ТЕОРІЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ НЕПОКОРИ МОХАНДАСА КАРАМЧАНДА ГАНДІ В ПІВДЕННІЙ АФРИЦІ ТА ЙОГО ВІДНОСИНИ З ГЕРМАНОМ КАЛЛЕНБАХОМ

Матющенко Євген Васильович, магістр

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

У світі будь-які ідеї та проекти реалізуються не лише зусиллями самих ініціаторів, а й за підтримки меценатів. Теорія ненасильства Мохандаса Карамчанда Ганді теж не складала винятку, оскільки завжди були люди, які підтримували її фінансовою ініціативою. Відносини М.К. Ганді з меценатами є надзвичайно актуальним питанням на сьогоднішній день, адже вказана сторона життя великого патхненника в боротьбі з нерівністю завжди була полем для дискусії.

Багатий південноафриканський архітектор Герман Калленбах (1871–1945) був підкорений інтелектуальними здібностями і харизмою М.К. Ганді (1869–1948), коли той ще не був відомим. Ставши його найближчим другом, будував для нього будинки, фінансував всі акції протесту і свято вірив у результати мирної боротьби з колоніалізмом і дискримінаційними обмеженнями в суспільстві.

Вказаний аспект біографії та суспільно-політичної діяльності М.К. Ганді є не отримав достатнього висвітлення в історіографії. Такі зарубіжні та вітчизняні історики і публіцисти, як Є.М. Намбудіріпад [3], Сурендра Бхана [4], Радха Кумар [7], С. Дев'яткін [2], О. Горев, С. Дьяков, О. Чувпило [5] та ін. займалися лише вивченням загальних теоретичних основ теорії ненасильства та практики ненасильницької боротьби загалом.

Наша доповідь є спробою проаналізувати зародження і розвиток теорії сатьяграхи в Південній Африці та показати еволюцію відносин Ганді з одним із його найбільших прихильників – Германом Калленбахом.

Хаїм Герман Калленбах народився 1 березня 1871 року в одному з невеликих містечок Російської імперії Нове място (з 1881 року – Александровськ, зараз – Жемайчю-Науместіс, Литва). Він був третьою дитиною в багатодітній родині, всього ж братів і сестер було шестеро. Мати Рахель Зак була німкенею, а батько Кальман Лейба Калленбах – євреєм. Батько довгий час викладав іврит і навчав молодь Святому Письму.

До 25 років Герман Калленбах встиг добровільно відслужити в Королівському інженерному батальйоні в Мюнхені, а також стати визнаним архітектором, здатним побудувати будинок «з нуля» – починаючи від креслень і закінчуючи внутрішньою обробкою. Саме в цей час він прийняв рішення переїхати в Південну Африку, де до того часу в місті Йоганнесбург успішно облаштувалися брати його батька. Він швидко влився в підприємницьку родину і, виконуючи замовлення на будівництво

житлових будинків, додав до значного спадку і особисто зароблені кошти. Однак найбільш значущі події в житті багатого німецького архітектора єврейського походження відбулися після зустрічі з М.К. Ганді у 1904 році [4, с. 432].

Через три роки після їхнього знайомства Калленбах сам спроектував і побудував будинок, де вони з Ганді могли б жити. Зараз це знаменитий Ганді Хаус у Йоганнесбурзі, тоді ж Герман скромно назвав його «сараям», незважаючи на те, що будинок, зовні схожий на дві місцеві хатини, мав стайні і тенісний корт. Товариші не вживали м'ясо та алкоголь, разом ділили кухню і вітальню, де приймали нескінченний потік відвідувачів, які потребували їхньої правової і фінансової допомоги.

Справа в тому, що учасників актів громадянської непокори в Південній Африці постійно арештовували і ув'язнювали. Організуючи мирні акції протесту і беручи участь у них в перших рядах, Калленбах і Ганді відчували відповідальність за кожного учасника і за всіх членів їхніх родин, яким вони і допомагали адвокатськими порадами та грошима. Це і привело їх через кілька років до думки, що їхнього маленького «сарая» вже недостатньо, щоб вміщати усіх, хто звертався за допомогою [4, с. 436].

У 1910 році Калленбах купив і безоплатно передав Ганді земельну ділянку в тисячу акрів за 34 км від Йоганнесбурга. Опісля вони з Ганді написали листа графу Л.М. Толстому, пацифістські ідеї якого високо цінували, і попросили дозволу назвати ферму його іменем. Толстой дозволив, так ферма стала Толстовською.

На «Фермі Толстого» Ганді і розробив план проведення нової кампанії громадянської непокори в Південній Африці, за участь у якій і Калленбах, і Ганді на три місяці були поміщені під варту. І тим не менше, багаторічні акції непокори, схвалені світовою громадськістю, увінчалися угодою про скасування найбільш свавільних расистських законів, у тому числі подушного податку [4, с. 437].

Отже, підводячи підсумки, слід зазначити, що відносини М.К. Ганді з Г. Калленбахом створювали більші можливості в реалізації й розвитку теорії громадської непокори. Важливим аргументом залишається той факт, що Ганді був «подразником» для багатьох впливових людей. Саме таких відносин не вистачає нашому суспільству та іншим спільнотам, де можна розвивати та примножувати досягнення великого філософа.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ганди М.К. Моя жизнь: [пер. с англ. А.М. Вязьминой, Е.Г. Панфилова, Н.А. Ульяновского]. – М.: Издательство восточной литературы, 1959. – 444 с.
2. Девяткин С.В. Искусство сатьяграхи // Опыт ненасилия в XX веке / Под ред. Р.Г. Апресяна. – М.: Аслан, 1996. – 346 с.
3. Намбудирипад Е.М. Махатма Ганди и гандизм. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1960. – 199 с.

4. Сурендра Бхана. «Ферма Толстого». Поле битвы Сатьяграхи // Журнал индийской истории. – 1979. – Вып. 2/3. – С. 431–440.
5. Чувпило О.О. До питання про морально-етичні погляди М.К. Ганді // Індія: давнина і сучасність: [зб. наук. пр.] – К., 2003. – Вип. 1. – С. 18–29.
6. Globalisation of the Gandhian Way. Satyagraha Centenary International Conference. 13–20 November, 2007. – 210 p.
7. Kumar Radha. The History of Doing. – New Delhi: Zubaan, 2007. – 170 p.

ПРОБЛЕМА СЕПАРАТИЗМУ В СІНЬЦЗЯНІ

Мороз Роман Дмитрович, студент 2 курсу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: к. політ. н., доц. Г.С. Панасенко

Політична карта світу постійно змінюється, і чим далі йде людство, тим більше народів виборюють власну державність, поповнюючи мапу все новими назвами. Так, однією з форм боротьби націй за створення власної державності, інструментом дестабілізації ситуації або тиску виступає сепаратизм. Сьогодні етнічні та етноконфесійні конфлікти часто виходять за рамки не тільки національної, а й регіональної безпеки, набуваючи все більш міжнародного аспекту, що підтверджує актуальність досліджень причин і регіональних особливостей сепаратизму в тій чи іншій точці світу.

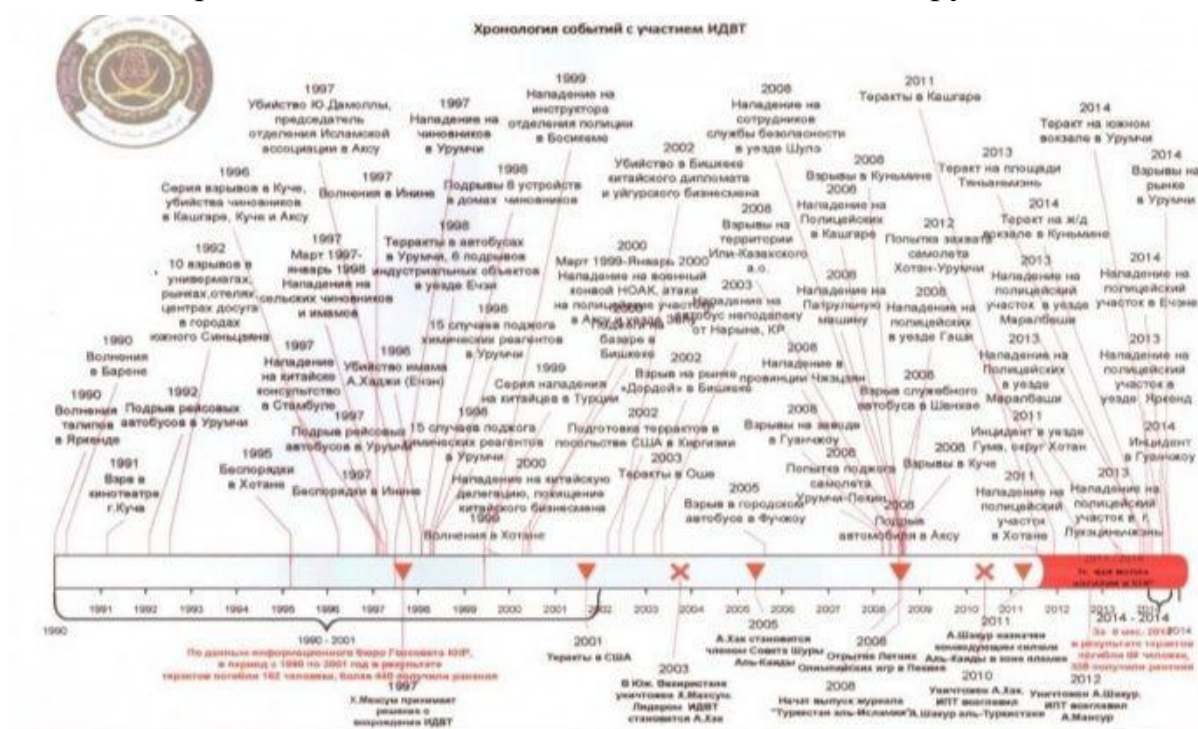
Але що ж таке «сепаратизм»? Сепаратизм – це рух певних спільнот, груп населення, спрямований на відділення певної частини країни з метою створення власної держави, або на набуття цією частиною права широкої автономії. На даний момент майже всі країни світу прямо або опосередковано страждають від цього складного соціально-політичного явища та його деструктивного впливу; жодна країна світу не захищена від цього впливу. У сучасному світі сепаратизм виступає як інструмент реалізації геополітичних амбіцій провідних держав і міждержавних утворень з метою перебудови політичної карти світу та закріплення власної гегемонії [1].

Навіть світові держави-лідери мають серйозні внутрішні проблеми, як би ззовні не здавалось у них все чудово. Як приклад, можна розглянути адміністративну одиницю КНР – Сіньцзян-Уйгурський автономний район (СУАР).

Після розпаду СРСР та створення незалежних центральноазіатських республік у СУАР розпочалися заворушення. Уйгури, казахи та інші етнічні меншини активізувалися та почали боронити свою незалежність від КНР, базуючись у новостворених країнах Центральної Азії, Афганістані та деяких країнах Заходу, де вони створювали політичні організації прихильників відокремлення Сіньцзяна. Проте такі організації почали

заборонятися на території Казахстану та Киргизії у другій половині 90-х рр. за проханням Китаю [2].

Рис. 1. Теракти та акти насилля, здійснені «Ісламським рухом Східного

Туркестану» (4)

Також до причин виникнення сепаратистських тенденцій слід віднести економічні реформи Китаю, що вплинули на процес лібералізації політичного та соціального розвитку країни, а також роль зовнішніх глобальних факторів, які сприяли політизації етнічності в Центральній Азії та великих територіях СУАР, у результаті чого активізувалися сепаратистські тенденції [3].

Безумовно, слід визначити такі аспекти, що «годують» сепаратистські настрої та підвищують напруження в регіоні:

6. уйгури становлять більшу частину населення Сінцзяна (10,53 млн від 22,33 млн осіб, станом на кінець 2012 року);
7. уйгури більше, ніж інші етнічні меншини СУАР, представлені в місцевих органах державної влади, тому мають адміністративний вплив у регіоні;
8. оголошена уйгурськими організаціями мета – «боротьба за незалежність» та створення суверенної держави;
9. підвищена ісламізація уйгурів СУАР, що дає змогу мобілізувати релігійну частину населення та породжувати діяльність сепаратистських рухів на релігійній основі;

10. уйгурські діаспори, що проживають у інших країнах є дуже впливовими та згуртованими; вони здійснюють активну підтримку своїх земляків у Сінцзяні.

Як бачимо, дані фактори спроможні призвести до доволі тяжких наслідків для країни. Тільки за даними Держради КНР, протягом 1990-2001 рр. сепаратистськими терористичними угрупованнями було здійснено більш ніж 200 актів терору, в яких 162 людини загинули та 440 отримали поранення.

Початок антитерористичної боротьби в СУАР, масштабне фінансування, невідтримка сепаратистів з боку міжнародної спільноти та внесення «Ісламського руху Східного Туркестану» до списку терористичних організацій – усе це призвело до зменшення актів насилля в Сінцзяні [5].

Враховуючи пропагандистську, фінансову, бойову потужності уйгурських терористичних організацій, розповсюдженість радикального ісламу та сепаратистських ідей в СУАР, протиріччя між ханьцями і уйгурами, небажання обох сторін іти на компроміс, можна зробити висновок, що у короткостроковій перспективі «Сінцзянське питання» буде залишатися невирішеним, адже для вирішення проблеми сепаратизму в СУАР немає необхідних політичних, соціально-економічних, законодавчих та інших умов [6].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Олішевська В.В. Сепаратизм: зміст, сутність, основні підходи // Державне управління. – 2013. – № 5. – С. 150–152.
2. Сепаратизм в Сінцзяне [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ozlib.com/836159/ekonomika/separatizm_sintszyane.
3. Причины активизации сепаратизма в СУАР КНР в конце XX – начале XXI в. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/prichiny-aktivizatsii-separatizma-v-suar-knr-v-kontse-xx-nachale-xxi-v>.
4. Надточей И.В. Исламское движение Восточного Туркестана: история, эволюция, динамика террористической деятельности // Пути к миру и безопасности. – М: ИМЭМО РАН. – 2014. – № 2. – С. 54.
5. Сепаратизм в Сінцзяне – еще одна угроза для Казахстана [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://365info.kz/2015/11/separatizm-v-sintszyane-eshhe-odna-ugroza-dlya-kazahstana/>.
6. К вопросу о причинах всплеска уйгурского национализма и сепаратизма в СУАР КНР в конце XX – начале XXI в. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-prichinah-vspleska-uygurskogo-natsionalizma-i-separatizma-v-suar-knr-v-kontse-xx-nachale-xxi-v>.

СТАТУС ЄВРЕЙСЬКИХ ГРОМАД В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ У XV–XVI ст.

Петренко Олександр Володимирович, студент 5 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к.і.н., доц. С.В. Мірошніченко

Єврейська діаспора в багатьох країнах світу з давніх-давен жила відокремленою групою, складаючи самобутні етно-релігійні громади. Їх статус в тому чи іншому суспільстві визначався і релігійним законодавством країни, де вони проживали (в середні віки особливо жорстким), і ступенем толерантності цього суспільства, і, перш за все, державною владою. Але і в найсприятливіші для єврейства епохи, при найбільш лояльних правителях євреї всюди були другосортним прошарком населення.

Історіографія зазначеної проблеми досить широка. Так, Екмеледдін Іхсаноглу, доктор наук Падуанського університету, в своєму дослідженні «Історія Османської держави, суспільства, цивілізації» аналізує правовий статус єврейських громад в Османській імперії [2]. В монографії Сергія Ібрагімовича Муртузалієва, професора кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Луганського університету, аналізуються причини виникнення «кровоавих наклепів» у державі, які були спрямовані проти єврейського населення [3]. В дисертації кандидата юридичних наук Султана Таласовича Хапчаєва «Проблема рівності і нерівності в мусульманській правовій доктрині» [6] висвітлюються причини та наслідки переселення єврейських громад Європи до Османської імперії у XV–XVI ст.

Метою нашого дослідження є аналіз статусу єврейських громад в Османській імперії за хронологічними рамками з XV по XVI ст.

Новизна авторського підходу до вирішення проблеми полягає в тому, що ми аналізуємо еволюцію змін у відносинах між єврейськими общинами та султанатом.

Створена в 1452 р. Велика іспанська інквізиція проводила активну антиєврейську політику в країні, результатом якої стали масові винищення єврейських громад. Однак уже 31 березня 1492 р. був підписаний Альгамбрський едикт, офіційно проголосивши вигнання євреїв з Іспанії та її володінь, згідно з яким євреї повинні були до кінця липня цього року покинути країну. Едикт ґрунтувався на версії, що нібито євреї спокушають християн переходити в іудаїзм, а нові християни не можуть через вплив євреїв стати чесними католиками [2, с. 344-345].

У пошуках порятунку керівники громад звернулися до турецького султана Баязида II з проханням надати їм притулок. Після сплати значної суми султан погодився прийняти переселенців з Іспанії. В якості місця проживання їм було визначено стамбульський район Пера, де вже

проживали європейці (в основному венеціанські та генуезькі купці) [5, с. 112].

Кількість євреїв-біженців сягала 40 тис., проте незабаром вона збільшилася до 120 тис. за рахунок прибулих із Сицилії і Португалії. Для багатьох із них Османська імперія на кілька століть стала притулком. Султан Баязид II, зустрічаючись з іспанським послом, так висловлювався щодо біженців-євреїв: «Чи не тому ви почитаєте Фердинанда мудрим королем, що він доклав чимало старань, щоб розорити свою країну і збагатити нашу?» [2, с. 348].

Іслам, норми якого визначали буття народів, що населяли імперію Османів, відповідно з Кораном, допускав життя і майнові права християн і євреїв за умови дотримання ними встановлених мусульманських законів і сплати відповідних податків.

Статус зіммі (християн і євреїв), за мусульманськими законами, передбачав відому терпимість влади до «людей Писання». Але цей статус не був стабільним, оскільки в східній деспотії, різновидом якої стала Османська імперія, життя будь-якої людини, включаючи самого султана і членів його сім'ї, не було захищеним від свавілля окремих осіб і угруповань, які мали максимальний вплив у державі.

Що стосується майна зіммі, то воно, за мусульманськими уявленнями, було надбанням Аллаха і його намісника на землі – султана-халіфа. Після смерті власника великі статки зазвичай конфісковували в казну. Спадкоємців обирала сама держава.

Євреям заборонялося носити зброю і їздити на конях, пропонувалося носити розпізнавальний знак (найчастіше – жовтий тюрбан). У той же час османські султани, які прагнули залучити євреїв до своїх володінь, дозволяли будувати синагоги та відкривати при них релігійні освітні заклади [5, с. 112].

В цілому євреї, як правило, перебували в кращому становищі, ніж християни (греки або вірмени); це було обумовлено як недовірою до останніх (Османська імперія майже безперервно знаходилася в стані війни з християнськими державами Європи), так і тим, що іудаїзм сприймався як ближча до ісламу конфесія. Підтримка єврейства з боку влади, яке активно конкурувало з християнами в торгівлі і ремеслі, привело до невдоволення з боку греків і вірмен, що сприяло зростанню антиєврейських настроїв в їх середовищі.

Перший випадок «кривавого наклепу» в Османській імперії був зафіксований за часів правління Мехмеда II у XV ст. Згодом такого роду випадки, незважаючи на масове переселення євреїв з Іспанії в 1492 р., відбувалися рідко і, зазвичай, засуджувалися османською владою [5, с. 101].

Зокрема, такі випадки відзначені в Єрусалимі в 1546 р. і в Стамбулі в 1530-1540 рр. В Амасії вірменська жінка заявила, що вона була свідком вбивства євреями вірменського хлопчика і використання його крові в

релігійних ритуалах на Великдень, що призвело до погромів, які тривали кілька днів, а кілька євреїв, включаючи рабина, під тортурами зізналися у вбивстві і були повішені. Після того як хлопчик був знайдений живим і здоровим, губернатор засудив до страти вірменів, однак постраждалим євреям це не допомогло [6, с. 13].

Мехмед II видав перший в Османській імперії фірман про те, що всі справи, пов'язані з «кривавим наклепом», повинні розглядатися в «дивані» – центральному судовому відомстві в столиці [7, с. 115].

В цілому переселення євреїв із Західної Європи було зустрінуте османською владою доброзичливо. У 1553 р., прислухавшись до думки свого лікаря і радника, єврея Мойсея Хамона, султан Сулейман I повторив наказ Мехмеда II, який заборонив місцевим судам розглядати справи про єврейські ритуальні вбивства. Він же став на заваді намірам папи Павла IV передати євреїв Анкони до рук інквізиції [7, с. 115-116].

Однак згодом ставлення влади до євреїв погіршилося. Так, у 1579 р. султан Мурад III, дізнавшись, що єврейські жінки носять шовковий одяг, прикрашений дорогоцінним камінням, наказав знищити всіх євреїв в імперії. Однак указ був скасований завдяки одному з радників великого візира – єврею Шломо Ашкеназі [5, с. 120].

Згодом «криваві наклепи» на євреїв з боку християн продовжилися. Зокрема, в єврейських релігійних трактатах згадуються такі випадки вже під час правління Мурада IV.

Таким чином, можна зробити висновок, що становище чисельної єврейської громади в Османській імперії було сприятливим для подальшого піднесення єврейства в економічному, соціальному та культурному плані. Єврейство стає складовою Османської імперії, одна його частина асимілювалася з місцевим населенням, а інша – гордо доводила свою національну та культурну ідентичність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арарат Н. Сионистское решение проблемы евреев диаспоры // Еврейство и сионизм. Ч. IV / пер. с иврита Е. Константиновской, науч. ред. И. Лурье. – Иерусалим: Амана, 2017. URL: http://jhistory.nfurman.com/code/ararat_chast_4_1.htm (дата обращения: 15.02.2019).
2. История Османского государства, общества, цивилизации: в 2 т. / под ред. Э. Ихсаноглу, пер. с тур. В.Б. Феоновой, под ред. М.С. Мейера. – Т. 1. М.: Восточная литература, 2006. – 602 с.
3. Муртузалиев С.И. Положение зимми и Константинопольский Патриархат в Османской империи XV–XVI вв. // Византийский временник. – М., 2006. – Т. 65 (90). С. 29-36.
4. Сафонов А.А. Османская административно-правовая система на Балканах (XV–XVII века) // Историко-правовые проблемы: новый ракурс. – 2012. – № 5. – С. 121-133.
5. Фадеева И. Еврейские общины Стамбула // Лехаим / Федерация еврейских общин России, ноябрь 2005. – Вып. 11 (163). – С. 125-130.

6. Хапчаев С.Т. Проблема равенства и неравенства в мусульманской правовой доктрине: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Ставрополь, 2010. – 26 с.
7. Хапчаев С.Т. Правовой статус немусульман в исламских государствах // Право и образование. – 2010. – № 2. – С. 113-120.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ МІСТА АБОНУТЕЙХ У СКЛАДІ ПОНТІЙСЬКОГО ЦАРСТВА

Протасова Альона Вікторівна, студентка 4 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. і. н., доц. О. А. Ручинська

Понтійське царство – елліністична монархія, для якої характерний синкретизм грецьких та східних рис у сфері економіки, соціальних і політичних відносин, культури, релігії та ідеології. Так, у державі існувало дві категорії міст, статус яких визначався волею царя – верховного власника землі: невеликі містечка, які не мали статусу поліса, не володіли сільськогосподарською хорою та підпорядковувалися царському стратегу; грецькі поліси (Фарнакія, Амасія, Синопа, Аміс та Комана Понтійська), які отримали від царя в якості «дару» обмежені автономні права, політію для громадян та невелику сільськогосподарську хору

Стосовно Абонутейха в історіографії існує дискусія щодо статусу міста. Деякі дослідники вважають його невеликим полісом із деякими залишками автономії, інші ж пишуть, що він підпорядковувався царській адміністрації. Вирішення цього питання дозволить більш детально розглянути адміністративно-територіальну структуру Понтійського царства та окреслити статус маленьких міст у складі держави.

Хронологічно дослідження охоплює період існування Понтійського царства, а саме з 297 р. до н.е. – рік створення держави, по 63 р. до н.е. – рік смерті останнього незалежного від Риму понтійського царя Мітрідата VI Євпатора.

Основним джерелом вивчення питання статусу Абонутейха у складі Понтійського царства є епіграфіка, що доповнюється свідченнями Страбона та Ксенофонта. Особливу цінність становить напис постанови, 167 р. до н.е., що припадає на період правління Фарнака I.

Абонутейх як об'єкт дослідження вперше зустрічається у роботах французького дослідника Т. Рейнака та російського – Р. Х. Лопера наприкінці XIX – початку XX ст., що пов'язано з аналізом нової археологічної знахідки, яка була відкрита на території колишнього Абонутейха та датується часом правління Мітрідата V Евергета. Надалі питання статусу Абонутейха не було об'єктом досліджень, а лише частково висвітлювалося в роботах таких вчених як М. І. Ростовцев, М. І. Максимова та С. Ю. Саприкін.

В історіографії існують різні думки стосовно статусу Абонутейха у складі Понтійського царства. Так, Т. Рейнак [11, с. 13] та Р. Х. Лепер [2, с. 153-154] вважали, що він був типовим грецьким полісом із деякими залишками автономного устрою. М. І. Максимова у своїх роботах підтримує це твердження, посилаючись на те, що в місті на той час залишався поділ на фратрії [3, с. 197-199]. Такі розбіжності виникли внаслідок різного трактування перекладу грецького надпису, який датується 167 р. до н.е., тобто часом царювання Фарнака I. Це постанова на честь стратега Алкіма, якому за заслуги перед фратрією (загальні) народні збори присудили екстраординарні почесні у вигляді щорічних ушанувань його та його нащадків.

С. Ю. Саприкін критикує це положення, посилаючись на декілька тверджень: у період пізнього еллінізму в полісах, заснованих, як і Абонутейх, вихідцями з Мілету, не існувало поділу на фратрії; в документі йшлося не про декілька фратрій, а про одну. Російський вчений, який провів аналіз термінів напису, дійшов висновків, що фратрія Абонутейха – не політична організація, яка контролювала життя громадян, а релігійне угруповання, котре відало справами культу Зевса Поаріна [5, с. 189]. Твердження С. Ю. Саприкіна є переконливими, тому можна вважати Абонутейх невеликим містом, до того ж, на відміну від великих полісів Понтійського царства, Абонутейх практично не згадується у нарративних джерелах. Це може свідчити про те, що місто не відігравало важливої ролі в адміністративній структурі царства, а саме тому не було причин надавати йому автономії, які, наприклад, в одному з найбільших полісів держави – Синопі, навпаки, урізалися.

Таким чином, проаналізувавши усі відомі свідчення, що надають джерела, можна зробити висновок, що Абонутейх – це маленьке місто, земля якого належала до царського фонду, та яке повністю в адміністративному плані підпорядковувалося мітрідатівському стратегу, на відміну від полісів, де залишалася певна самостійність. Влада намісника царя розповсюджувалась на все місто, через що його населення не мало права на самоуправління та автономію, а це обмежувало їхню самостійність в управлінні справами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ксенофонт, Анабасис / Пер. М. И. Максимовой. – М.: Астрель, 2011. – 638 с.
2. Лепер Р. Х. Греческая надпись из Инеболи // Известия русского археологического института в Константинополе. – 1903. – Том 8. – С. 153–154.
3. Максимова М. И. Античные города Юго-Восточного Причерноморья. – М: Из-во АН СССР, 1956. – 472 с.
4. Сапрыкин С. Ю. Понтийское царство: государство греков и варваров в Причерноморье. – М.: Наука, 1996. – 348 с.
5. Сапрыкин С. Ю. Структура земельных отношений в Понтийском царстве// Эллинизм: Восток и Запад. – М., 1992. – С. 85–114.

6. Свенцицкая И. С. Земельные владения эллинистических полисов в Малой Азии // Вестник древней истории. – 1960. – №3. – С. 80–104.
7. Страбон. География в 17-ти книгах / Пер. Г. А. Стратановского. – М.: Наука, 1964. – 942 с.
8. Poland F. Geschichte der griechischen Vereinswesen. – Leipzig, 1909. – S. 258.
9. Reinach Th. Mithridate Eupator, roi de Pont. – Paris: Libraire de firmin didot, 1890. – 495 p.
10. Reinach Th. A stele from Abonuteichos // Numismatic Chronicle. – 1905. – № 5. – P. 113.
11. Hojte J. M. The Administrative Organization of the Pontic Kingdom // Black Sea Studies. – 2009. – № 9. – P. 95–107.

**«ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДСТВА НЕ МАЮТЬ ТЕРМІНУ
ДАВНОСТІ»: ДИКТАТУРА ХІССЕНА ХАБРЕ У РЕСПУБЛІЦІ ЧАД
(1982-1990 РР.)**

Прочкарук Дмитро Олександрович, студент 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

У ХХІ столітті, в епоху піднесення демократії, республіканізму і парламентаризму в країнах Заходу, людство почало забувати, що таке диктатура¹³, (зокрема військова диктатура¹⁴), проте відносно нещодавно світовому товариству вдалося притягнути до відповідальності «чадського Сталіна», який залишив після себе десятки тисяч убитих громадян, зруйновану економіку та ще й наостанок пограбував власну країну.

Метою нашої доповіді є аналіз трагічних наслідків диктатури президента Республіки Чад Хіссена Хабре (1982–1990 рр.), а також процесу притягнення колишнього диктатора до відповідальності за скоєні злочини.

Життя пастухів у Чаді, заморській території Франції, у середині ХХ століття, навіть згідно з африканськими мірками, виявлялося важким,

¹³ **Диктатура** (лат. dictatura) – форма здійснення державної влади, при якій вся повнота влади належить одній політичній позиції, за якою стоїть або одна людина (диктатор), або правляча група осіб (партія, союз тощо). Функціонування диктаторського режиму супроводжується радикальними, репресивними заходами проти політичних опонентів і жорстоким придушенням або усуненням прав і свобод громадян, які суперечать позиції даного режиму. В наш час диктатурою називають режим влади однієї особи або групи осіб (у протиставленні народу), не обмежений нормами законодавства і не стримуваний громадськими чи політичними інститутами. Незважаючи на те, що нерідко в умовах диктатури зберігаються окремі демократичні інститути, їх реальний вплив на політику є мінімальним.

¹⁴ **Військова диктатура** – форма правління, при якій всією владою володіють військові, котрі, як правило, захопили владу в результаті державного перевороту. Близький Схід, Тропічна, Південна Африка, Латинська Америка – найбільші регіони для поширення військової диктатури. Однією з причин цього є те, що військовим притаманна краща згуртованість та організаційна структура, ніж цивільним інститутам суспільства, що характерно для країн, які розвиваються і схильні до державних переворотів.

тому юний Хіссен Хабре (нар. 13 вересня 1942 року) змалку вирішив пробиватися по соціальній драбині. Намагання юнака не пройшли дарма, він привернув увагу колоніальної французької адміністрації, яка відправила його на навчання до Паризького університету, по закінченню якого він повернувся додому і працював в Департаменті закордонних справ Чаду.

В 1975 році його було направлено на переговори з повстанцями, що воювали з профранцузькими урядовими військами, проте молодий дипломат перейшов на сторону повстанців і дуже швидко вислужився до комбрига. Носив кепку і окуляри «Ray-Ban» – так він копіював своїх кумирів, революціонерів Куби. Для підвищення свого авторитету Хіссен Хабре почав викрадати людей. Захопивши місто Бардаї, він взяв у полон декількох французьких науковців і вимагав за їх звільнення 10 млн. франків і зброю. Французький уряд довгий час вагався і був шокований, що за усім цим стоїть їхній вихованець. Переговори про звільнення останньої французької тривали майже три роки, врешті-решт її було звільнено, однак у полоні вона перебувала майже тисячу днів [7].

У 1982 році заколотник Хіссен Хабре разом зі своїми військами захопив столицю Чаду Нджамену і проголосив себе президентом Республіки Чад. Несподівано переворот підтримали уряди Франції та США. Нові союзники надали підтримку африканському лідеру у війні з Лівією, яка вела локальну війну за прикордонні території. Смуга Ауза не мала стратегічного значення до того моменту, доки під її барханами не знайшли поклади урану. Очільник Лівійської Джамахірії Муаммар Каддафі вбачав у цьому перший крок до створення атомної бомби, та й мала переможна війна для зміцнення його авторитету серед населення не завадила б. Проте урядові кола Франції та США, за даними військових розвідок, уже мали уявлення про задуми Каддафі, який підтримував світовій тероризм, і тому вирішили зупинити лівійське просування руками іншої африканської країни, яку очолював Хіссен Хабре. Тодішній президент США Р. Рейган обіцяв підтримку НАТО і зброю, переважно карабіни, набої, міномети і крупнокаліберні кулемети, які встановлювали на пікапи «ТОУОТА», за що в майбутньому чадсько-лівійський конфлікт назвуть війною «тойот» [6].

Поки йшла війна на півночі Чаду, Хіссен Хабре вирішив «розібратися» зі своїми політичними опонентами і почав розкручувати маховик репресій проти лідерів опозиційних племен півдня. Для цього була створена служба DDS (Дирекція документації та безпеки), яка запровадила систему колективної відповідальності. З цього моменту в країні почали знаходити братські безіменні могили, і лише дивом врятовані люди розповідали, як співробітники служби DDS знищували цілі поселення. Найстрашнішим місцем став колишній французький басейн у Нджамені: в ньому збудували стіни камер і накрили величезною решіткою.

Саме перебування там у переповнених камерах вже можна було вважати за тортури. Співробітники DDS відзначалися особливим садизмом, зізнання з ув'язнених вибивали силою, застосовували електричний струм або погрожували вбивством без суду і слідства. Жінки часто ставали жертвами сексуального насильства, участь у цих злочинах брав особисто Хіссен Хабре [6].

Репресивні дії чадського режиму змушували тисячі людей втікати за кордон, де вони ділилися у ЗМІ розповідями про злочини, які коїлися в країні, що, в свою чергу, кидало тінь на союзників диктора Хіссена Хабре. Тому Франція почала готувати йому наступника, для чого почала підсилювати армію одного з опозиціонерів, якому вдалося втекти і зберегти своє життя. Вже в 1990 році війська Ідріса Дебі вибили урядові війська з Нджамені, а сам Хіссен Хабре, прихопивши 11 млн. доларів з державного бюджету, втік до Сенегалу. Протягом восьмирічного правління Хабре вбив 40 тис. людей. Ще 200 тис. пережили катування режиму [7].

За допомогою правозахисних організацій було знайдено велику кількість документів у горезвісній в'язниці в Нджамені, що допомогло розпочати судовий процес проти чадського диктатора. За рахунок вкрадених грошей, Хіссен Хабре зміг добре облаштуватися в Дакарі, придбав дві вілли, на яких у нього навіть не виникало думки, що він буде притягнутий до відповідальності. Однак до справи підключилися міжнародні організації, які мали на меті притягнути до відповідальності чадського ката. Для початку серйозного переслідування Хіссена Хабре знадобилося 10 років, у Чаді він заочно отримав найвищу міру покарання – смертну кару. По Сенегалу прокотилися демонстрації, які вимагали видачі Хіссена Хабре, однак сенегальський уряд отримував значні хабарі від колишнього диктатора за те, щоб цього не робити. Проте жертви режиму не здавалися: біженці, які мігрували до Бельгії та отримали громадянство, подали колективний позов, але їм було відмовлено. Потім уже влада королівства видала ордер на затримання Хіссена Хабре і направила запит до Сенегалу на екстрадицію, однак гроші знову зробили свою справу. І тоді вже Бельгія подала позов до Міжнародного трибуналу на Сенегал, і в 2012 році була видана постанова, за якою республіка Сенегал повинна була застосувати принцип: «суди або видавай» [1; 2; 4].

Таким чином, правлячі кола Сенегалу нічого вже не могли зробити, окрім як видати диктатора. Х. Хабре доправили до зали суду, де ще 4 роки тривали слухання, і 30 травня 2016 року суд виніс рішення: довічне ув'язнення, яке поставило крапку в 17-річному процесі над «африканським Сталіним». Загалом Хабре 26 років вдавалося обмінювати свободу на викрадені гроші. Вирок суду підтвердив тезу про те, що злочини проти людства не мають терміну давності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бывший диктатор африканской страны Чад объявлен в международный розыск. URL: <https://www.newsru.com/world/29sep2005/dictator.html> (дата обращения: 15.01.2019).
2. Бывший президент Чада Хиссен Хабре вновь арестован в Сенегале. URL: <https://ria.ru/20051126/42225909.html> (дата обращения: 15.01.2019).
3. Бывшего президента Чада заочно приговорили к смертной казни. URL: <https://lenta.ru/news/2008/08/15/habre/> (дата обращения: 15.01.2019).
4. Бельгия подала в суд на покровителей «Африканского Пиночета». URL: <https://lenta.ru/news/2009/02/20/belgium/> (дата обращения: 10.01.2019).
5. Суд ООН: Сенегал должен судить обвиняемого в геноциде экс-лидера Чада. URL: <https://ria.ru/20120720/704648746.html> (дата обращения: 15.01.2019).
6. Дело Хиссена Хабре. Лекция. URL: <http://urokiistorii.ru/article/54338> (дата обращения: 10.01.2019).
7. Хиссен Хабре – чадський кат, який вчинив моторошні звірства проти сотні тисяч людей. URL: https://24tv.ua/hissen_habre__chadskiy_kat_yakiy_vchiniv_motoroshni_zvirstva_proti_sotni_tisyach_lyudey_n906781 (дата звернення: 10.01.2019).

ВІРМЕНИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДОРОБКУ Я. Р. ДАШКЕВИЧА

Сопельняк Анастасія Сергіївна, магістр

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Науковий керівник: д. і. н., проф. О. М. Богдашина

З давніх-давен із різних причин вірмени селилися на теренах України. Ще в ХІХ ст. з'явилися перші окремі публікації різних науковців з дослідження вірменських колоній в Україні.

Роботи українського історика, орієнталіста, археографа Я. Р. Дашкевича (1926–2010 рр.) з історії Вірменії та питання релігійного життя вірменського населення в Україні аналізувалися в колективній праці А. Г. Здравомислова, С. Я. Матвеева «Анализ и прогноз межнациональных отношений в Армении». І. Я. Скочиляс розкриває особливості творчої спадщини в книзі «Ярослав Романович Дашкевич (1926–2010 рр.)». В роботі Г. І. Сварник Громадські і наукові традиції родини Дашкевичів розкриваються основні вірменістичні зацікавлення Я. Р. Дашкевича.

У статті «Les Études arméniennes en Ukraine aux XIXe et XXe siècles» («Вірменістичні дослідження в Україні в ХІХ–ХХ ст.») (1957 р.) [1] Я. Р. Дашкевич описує перші згадки про вірмен у Русі-Україні ще з VIII–Х ст., тобто до монголо-татарського нашестя.

У 1960 р. в ереванському «Историко-филологическом журнале» побачила світ перша стаття Я. Р. Дашкевича на тему українсько-вірменських відносин – «Иван Гануш как исследователь языка западно-украинских армян» [2], де автор детально розглядає появу перших

поселень вірмен у Західній Україні, особливості їхньої мови та її взаємопроникнення з українською та польською мовами. Історик наголошував: «Вірмени на території сучасної України відомі ще із часів початку заселення її слов'янськими племенами».

В наступній монографії «Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XIII–XIX веков (Историографический очерк)» [3] Я. Р. Дашкевич називає причини переселення вірмен на територію України, серед них «сприятливі умови для господарської діяльності» [3, с. 19]. Науковець зазначає, що протягом першої хвилі колонізації XI–XIII ст. у різних регіонах сучасної України, в основному на території Правобережжя і Криму, утворюються вірменські колонії (всього відомо 70 вірменських колоній). Найбільші колонії були у Львові, Кам'янці-Подільському, Володимирі, Луцьку, Станіславі, Язлівці, Брадах [3, с. 8].

У статті «Проблема релігії вірмен в XIV–XVIII ст.» [4] Я. Р. Дашкевич стверджував, що у XIV–XVI ст. римська курія багаторазово намагалася закликати вірмен до унії, однак це не давало позитивних результатів аж до 1640 р., коли на унію погодився львівський вірменський архієпископ Микола Торосович. Унія була остаточно реалізована у 1670-х рр. римською місією ордену театинців. Це спричинило відплив значної частини вірменського населення з України до Молдови і Трансільванії (Румунії), а також розриву зв'язків із Закавказькою Вірменією і занепад самотньої культури українських вірмен внаслідок латинізації обряду. В XVIII ст. майже всі вірмени, що залишилися в регіоні, стали уніатами, зорієнтованими на архієпископство у Львові. Унія, за оцінкою вченого, посилила денаціоналізацію вірмен [4, с. 48].

У кандидатській дисертації «Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV–XIX веков» Я. Р. Дашкевич писав, що перевага вірменських колоній над іншими в західноукраїнських містах і містечках до середини XVII ст. базувалася на їхньому економічному становищі: торгівля була джерелом великих багатств патриціату, який позичав гроші магнатам і королівській скарбниці. Праця Я. Р. Дашкевича супроводжується великою кількістю гравюр, найбільш відома з них – гравюра, присвячена Вірменському собору (до 1945 р. кафедральний собор Львівської вірменсько-католицької архієпархії, а з 2000 р. – Української Вірменської апостольської церкви). Оскільки в 1267 р. Львів став центром вірменської єпархії, то освячений у 1367 р. вірменський собор у цьому місті став єпархіальним.

У статті «Kipchak Acts of the Armenian Law Court at Kamenetz Podolsk (1559–1567) as a Cultural and Historical Monument» («Кипчацькі акти вірменського суду в Кам'янці-Подільському (1559–1567) як культурна та історична пам'ятка») [5] висвітлюється декілька тем, зокрема про роль кам'янецьких вірмен у торгівлі між Сходом і Заходом; про значення вірмено-кипчацьких актів як історичного і юридичного джерела та про

вплив української мови на вірмено-кипчацьку. Всі ці дослідження базуються на протоколах Вірменського суду в Кам'янці-Подільському.

Дві великі статті «*Sur la question des relations arméno-ukrainiennes au XVII siècle*» («До питання про вірменсько-українські відносини в XVII ст.») [6] та «*Armenians in the Ukraine at the Time of Hetman Bohdan Xmel'nyc'kyj (1648–1657)*» («Вірмени в Україні в часи Богдана Хмельницького (1648–1657)») [7] присвячено взаєминам двох народів у XVII ст., а також ставленню до унії вірменської та католицької церков. Вчений показує, що населення вірменських колоній питання унії з Римом тісно пов'язувало з Хмельниччиною. Вірменське населення чинило опір насильницькому запровадженню унії та залишалося вірним Ечміадзінському престолу, тим самим створюючи більш сприятливі умови для національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Значна частина вірменського населення підтримувала українську сторону у цій війні, і лише багата купецька верхівка дотримувалася польської орієнтації.

У праці Я. Р. Дашкевича «*Культура вірменських колоній на Західній Україні XVI–XVII ст.*» [8] (1989 р.) йдеться про те, що в XVI ст. діяли парафіяльні школи, в яких навчали вірменською та вірменсько-кипчацькою мовами. У 1616–1628 рр. у Львові діяла друкарня Говганеса Карматанянца, яка видавала книжки вірменською та вірменсько-кипчацькою мовами. В XVI–XVII ст. вірменське мистецтво втрачає національні риси, підпорядковується близькосхідній орієнтальній моді та західноєвропейським стилям.

Отже, праці Я.Р. Дашкевича служать не тільки важливим джерелом з історії Вірменії, а й історії України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Dachkévytch Y. Les études arméniennes en Ukraine aux XIX et XX siècles // *Revue des Études Arméniennes. Nouvelle serie.* Paris, 1964. T. 1. P. 89–97.
2. Дашкевич Я. Р. Вірменія і Україна: зб. наук. статей та рецензій, 1954–1989 рр. Львів; Нью-Йорк, 2001. С. 167–207.
3. Дашкевич Я. Р. Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XIII–XIX веков // *Вопросы языкознания.* 1983. № 1. С. 343.
4. Дашкевич Я. Р. Проблема релігії вірмен в XIV–XVIII ст. // Український археографічний збірник. Нова серія. Київ, 2009. Вип. 13–14. С. 46–54.
5. Dachkévytch Yaroslav R., Tryjarski Edward. “La Chronique de Pologne” – un monument arméno-kiptchak de la première moitié du XVI // *Rocznik Orientalistyczny.* Warszawa, 1982. T. 42, z. 1. S. 103–117.
6. *Sur la question des relations arméno-ukrainiennes au XVII siècle* // *Revue des Études Arméniennes. Nouvelle serie.* Paris, 1967. T. 4. P. 171–179.
7. *Armenians in the Ukraine at the Time of Hetman Bohdan Xmel'nyc'kyj (1648–1657)* // *Rocznik Orientalistyczny.* Warszawa, 1982. T. 42, z. 1. S. 117–123.

8. Дашкевич Я. Р. Культура вірменських колоній на Західній Україні XVI–XVII ст. // Історія релігій в Україні. Праці XI-ї міжнародної наукової конференції. Львів, 16–19 травня 2001 р. Кн. 1. Львів, 2001. С. 67–78.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ І КУРУЛТАЮ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ 1917 РОКУ

Топчій Данііл Сергійович, студент 2 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. О.В. Дьякова

Лютнева революція і повалення царату в Російській імперії прискорили процес розвалу держави. Події 1917 р. пробудили національні амбіції народів, що призвело до національно-визвольної боротьби на окраїнах держави. Кримські татари, як й інші народи Російської імперії, почали домагатися спершу національно-культурної автономії, а після навіть повної незалежності.

Під впливом діяльності Української Центральної Ради (далі – УЦР) Тимчасовому урядові, лідери Мусульманського виконавчого комітету (далі – Мусвиконком) Номан Челебі-Джихан, Джаффер Сайдамет, Амет Озенбашли та інші підготували та провели 1-2 жовтня 1917 р. З'їзд кримських татар з метою висловитися за перетворення Росії на федерацію республік і областей та отримання Кримом автономії, обрання кримськотатарського парламенту. Рішення про скликання Курултаю було прийнято одногосно [9, с. 48].

На З'їзді було сформовано першочергові завдання Курултаю, а саме: видання законів, безпосередню участь у створенні територіальної автономії Криму. Також було висунуто кандидатів у депутати Всеросійських Установчих Зборів. Ними стали А. Озенбашли, А. Айвазов, Алі Баданінський, Д. Сейдамет, С. Хаттатов. З'їзд призначив вибори на 26 листопада, а проведення Курултаю – по 6 грудня [9, с. 48].

26 листопада 1917 р. о 14-й годині у залі суду Ханського палацу в Бахчисараї розпочалося засідання Установчого з'їзду кримських татар – I Курултаю кримськотатарського народу. Головою Курултаю був обраний один із лідерів найвпливовішої національної політичної партії «Мілли Фірка» письменник А. Айвазов. УЦР привітала початок роботи Курултаю телеграмою. При відкритті форуму голова Мусвиконкому кримських татар Челебі Челебієв заявив: «відновлюється знищена російським абсолютизмом татарська національна державність» [8, с. 76]. До речі, на відкритті Курултаю в ті дні була присутня й українська делегація, від імені якої виступив Петро Близнюк [1; 5, с. 10].

На 13 (26 листопада) грудня I Курултай проголосив про створення Кримської Народної Республіки, що фактично було відновленням

кримськотатарської державності, та оголосив себе Кримським національним парламентом (до скликання Всекримських Установчих зборів). На установчому Курултаї 14 грудня був прийнятий і державний прапор Криму – блакитне полотнище із золотою гиревською тамгою в кутку біля держака [4].

13 грудня 1917 р. на засіданні Курултаю було прийнято текст першої Конституції Кримської республіки («Кримськотатарські основні закони»), яка була створена з волі і за безпосередньої участі його корінного населення. Цими законами скасовувалися феодальні станові пережитки, звання, встановлювалося рівноправність чоловіка і жінки незалежно від національності, було введено загальне виборче право [3, с. 102; 4; 6].

Того ж дня був сформований національний уряд – Директорія. До його складу увійшли 5 директорів (тобто міністрів): голова Ради Директорів, Директор юстиції – Ч. Челебієв, Директор із зовнішніх і внутрішніх відносин (він же голова революційного штабу та військовий керівник) – Д. Сейдамет, Директор у справах релігії – А. Шукрі, Директор народної просвіти – А. Озенбашли, Директор фінансів та вакуфів – С. Хаттатов. Усі вони були активістами партії «Міллі Фірка» [6; 2, с. 59].

Цей уряд проіснував до січня 1918 р., його одразу ж визнали як Рада народних представників, так і керівництво УЦР [2, с. 59].

Уряд заявив про свою основну мету: «на основі ідей братства, почуття єдиної Батьківщини... діяти в ім'я возз'єднання з загальнодемократичним світом, в ім'я порятунку від кігтів кривавої революції, яка зруйнувала пам'ятники, культові будівлі, спалила дотла палаци, розтоптала щедрий і прекрасний Кримський півострів» [4].

Національний уряд, обраний Курултаєм, мав прискорити скликання Установчих зборів у Криму. Це зазначалося у статті 12 Конституції Кримської республіки: «Курултай вважає, що форма правління в будь-якій країні визначається рішенням конституційного органу, котрий обирається абсолютною більшістю народу на основі вільних, рівних, таємних і прямих виборів...» [3, с. 102]. Установчі збори повинні були вирішити питання про форму правління в Криму. Однак у прагненні продиктувати долю Криму Курултай не зупинився перед непослідовністю своїх законів і декількома пунктами нижче вказав, що оголошує Крим демократичною республікою. Це була перша у світі мусульманська держава республіканського типу, де чоловіки та жінки мали рівні права [2, с. 60; 5, с. 13].

Більшовицькі лідери не в змозі були здійснити щось подібне в Криму через повне неприйняття практично всім населенням півострова Жовтневої революції. Почалася важка боротьба за наведення нового «порядку» у власних рядах, а потім і серед мас, що не обійшлося без кровопролиття. «Демократична Кримська Республіка» так і залишилася на папері, а з початком січня 1918 р. розгортається конфлікт між татарськими й більшовицькими збройними формуваннями. Із встановленням у Криму

радянської влади Курултай був розпущений 28 січня 1918 р. Активісти кримських татар зазнали переслідувань і були репресовані [5; 6].

У ході революційних потрясінь на Кримському півострові постала можливість утворення представницького демократичного парламенту – Курултаю. Цей процес був ініційований на початку березня 1917 р., коли відомості про події в Петрограді надійшли до Криму з уривчастих повідомлень газет. Швидкого визнання серед населення півострову отримала партія «Мілі Фірка». Лідери національних рухів прагнули не допустити, щоб у Криму з'явилися більшовицькі та анархістські загони, що, безумовно, не відповідало їх «програмі» становлення на півострові демократичної республіки.

Таким чином, на I Курултаї вирішувалися державотворчі процеси. Лідерам кримських татар вдалося створити першу у світі мусульманську республіку. Проте натиск більшовиків залишив державотворчі прагнення кримських татар на папері.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бикова Т.Б. Директорія Криму / Т.Б. Бикова // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін.; Інститут історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2004. – Т. 2: Г – Д. – С. 394 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Dyrektoriya_Krymu (останній перегляд: 03.03.2018).
2. Бикова Т.Б. Створення Кримської АСРР (1917–1921 рр.) / Т.Б. Бикова. – К., 2011. – 58 с.
3. Бунегин М.Ф. Революция и гражданская война в Крыму (1917–1920 гг.) / М.Ф. Бунегин. – Симферополь: КРЫМГОСИЗДАТ, 1927. – 337 с.
4. Возгрин В.Е. Исторические судьбы крымских татар / В.Е. Возгрин. – М.: Мысль, 1992. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.e-reading.club/bookreader.php/1013669/Vozgrin_Valeriy_-_Valeriy_Evgenevich_Vozgrin_ISTORICHESKIE_SUDBY_KRYMSKIH_TATAR.html (последний просмотр 08.02.2019).
5. Копиленко О.Л. Автономна Республіка Крим: проблеми правового статусу / О.Л. Копиленко. – К.: Таксон, 2002. – 343 с.
6. Майборода О.М. Курултай кримськотатарського народу / О.М. Майборода // Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон – Кю / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; НАН України, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2008. – 568 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Kurultai_Krimskotatarskogo_Narodu (останній перегляд: 09.02.2019).
7. Озенбашли А.С. Трагедія Криму: Спогади та документи / пер. Д. Кононенко. – Симферополь: ДОЛІЯ, 2007. – 288 с.
8. Сергійчук В. Український Крим / В. Сергійчук. – Вид. 2-ге, доп. – Вишгород: ПП Сергійчук М.І., 2013. – 312 с.
9. Чумак В.А. Україна і Крим: спільність історичної долі: Монографія / В.А. Чумак. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – К.: НПЦ АМУ, 2012. – 180 с.

АДМІНІСТРАТИВНА ПОЛІТИКА ДАРІЯ I В ПЕРСІЇ

Хижняк Ігор Анатолійович, студент 2 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. і. н., доц. О. А. Ручинська

Вивчення адміністративної політики Дарія I представляє інтерес, адже його реформи у цій сфері є одними з досягнень правління царя. Закладена Дарієм I адміністративна система зумовила внутрішню міцність Перської держави та не зазнала суттєвих змін аж до самого падіння імперії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 518 по 486 рр. до н. е. Нижня хронологічна межа обумовлена датою початку адміністративних реформ, а верхня – датою смерті Дарія I.

Основним джерелом нашого дослідження є «Історія» Геродота [2], у якій ми знаходимо безліч інформації щодо обраної теми.

Серед дослідників, які займалися даним питанням, слід виділити радянських сходознавців Мухаммада Дандамаєва та Володимира Луконіна, а також французького вченого П'єра Бріана.

Метою нашого дослідження є визначення основних заходів, проведених Дарієм I щодо адміністративного управління Перською імперією та виявлення серед них тих, що зумовили подальшу внутрішню міць держави.

Повномасштабні народні повстання 522-521 рр. до н. е. проти царської влади показали внутрішню слабкість Перської імперії і необхідність проведення реформ [1, с. 108]. Близько 518 р. до н. е. починається реформа з реорганізації та уніфікації системи управління провінціями держави.

Дарій розділяє державу на адміністративно-податні округи – сатрапії, яких, судячи з розповіді Геродота, утворилося двадцять [2, с. 167], і на чолі кожної стояли спеціальні чиновники – сатрапи [3]. Сатрапи призначалися, переважно, з середовища персів. Посада сатрапа існувала ще до часів Дарія [4, р. 75], але важливою зміною було те, що відтепер сатрапи позбавлялися військової влади, яку передавали у руки окремих військових намісників [5]. Основним завданням сатрапа був збір податків, які тепер чітко регламентувалися для кожної провінції окремо і збиралися щорічно [3]. Також сатрапи контролювали господарське життя провінції та відповідали за безпеку її мешканців. У середині сатрапій створювалися сатрапські канцелярії, які копіювали центральну канцелярію в Сузах, ці канцелярії мали цілий штат службовців [1, с. 123].

Реформа адміністративної системи обумовила створення великого центрального апарату, основною мовою якого стала арамейська. На чолі цього апарату стояла головна царська канцелярія, яка, вочевидь, знаходилася у Сузах, оскільки то був центр держави. Саме з Суз розходилися по куточках величезної імперії усі укази та розпорядження.

Розвивалася «поштова система», створювалася мережа якісних доріг. Одна з найвідоміших, дорога з Сард до Суз, мала у довжину 13500 стадій, що дорівнює приблизно 2 тис. км [2, с. 253]. Це зумовлювало відносно швидку взаємодію столиці з віддаленими провінціями.

Дарій I заклав нову, міцну і централізовану систему управління державою. Розділення цивільних і військових функцій сатрапів та призначення на цю посаду персів дозволяло зменшити ризик антидержавних повстань у регіонах імперії. Чітко регламентований щорічний податок, який враховував фінансові можливості тієї чи іншої провінції, дозволяв зміцнити фінансову потужність Персії. У той же час царські канцелярії функціонували у кожній з провінцій та з'єднувалися зі столицею мережею нових доріг, що дозволяло швидко доставляти укази та обмінюватися повідомленнями, а також оперативно перекидати регулярні війська на випадок повстань.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дандамаев М. А., Луконин В. Г. Культура и экономика Древнего Ирана. – М.: Наука, 1980. – 415 с.
2. Геродот. История / пер. с древнегреч. Г. А. Стратановского. – Л.: Наука, 1972. – 599 с.
3. Кухарчик Ю. С. Административное устройство державы Ахеменидов. URL: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/91496> (дата обращения: 27.02.2019).
4. Briant P. Histoire de l'empire perse de Cyrus à Alexandre. – Vol. 1. – P.: Fayard, 1996. 585 p.
5. Ксенофонт. Домострой / пер. с древнегреч. С. И. Соболевского. URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1348108000#4> (дата обращения: 27.02.2019).

КРАЇНИ МАГРИБУ У VIII – НА ПОЧАТКУ XIII СТ.

Цибульник Вікторія Вікторівна, студентка 2 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Беззубенко А.В.

Землі, розташовані у Північній Африці на захід від Аравійського півострова і Єгипту, середньовічними арабськими географами та істориками називалися Магрибом (араб. «захід»). У VII – VIII ст. території сучасних Алжиру, Тунісу, Марокко і Лівії були включені до складу централізованої арабо-мусульманської держави. З часів арабського завоювання (647 – 703 рр.) країни Магрибу та держави Близького і Середнього Сходу поступово ставали частиною єдиного історико-культурного та релігійного простору.

Північна Африка була вкрай неоднорідна у мовному, етнічному та релігійному відношенні. Тут проживали руми (латинізовані групи),

афарика (автохтонне населення Іфрікії (Туніс) та приморських міст), євреї, представники різноманітних берберських народностей, харатіни – нащадки чорношкірого населення стародавньої Сахари. Араби і арабізовані прибульці становили лише малу частину населення (7-8 %) [4, с. 257]. Тільки до середини XI ст. кількість мусульман Північної Африки сягнула 80 % [4, с. 257].

Так як культура цього регіону з давніх пір була пов'язана зі Сходом, особливо із Сирією, процес арабізації, що розпочався з середини VIII ст., виглядав тут, як процес залучення до культури більш високої цивілізації. Відтак, арабську мову вивчали насамперед міщани та представники вищих верств населення. Грецька і латинська мови поступово згасали, а місцеві наріччя були витіснені на периферію регіону. Раніше всього арабізація охопила Іфрікію і приморські райони середнього Магрибу. Потім – Марокко, Забе, Кастилію, гірські райони та інші місцевості.

Для Північної Африки епохи Халіфату характерний релігійний плюралізм, різноманіття релігійних шкіл та напрямів. Ісламізація Магрибу, на відміну від арабізації, зачіпала насамперед знедолені верстви населення. Так, в Іфрікії більшість мусульман становили суніти, які прийняли малікітську релігійно-правову школу (мазхаб). В Марокко і Середньому Магрибі великим впливом користувалися хариджизм, зейдизм, ісмаїлізм, які ставали основою масових народних рухів VIII – X ст. Меншим впливом користувалися ханіфіти, мутазиліти, захиріти.

У IX – X ст. Магриб процвітає як частина дар аль-іслам (земля ісламу). Масштабне іригаційне будівництво забезпечувало високий рівень розвитку сільського господарства. Міста були центрами соціально-політичного і релігійного життя. Вони спеціалізувалися на виготовленні різноманітних тканин, виробів зі скла, шкіри, дерева, різноманітних металів. Історики говорять про високу грамотність міського населення, загальний інтерес до музики, поезії, красномовства.

Тим часом державно-політична структура Північної Африки і країн Магрибу, зокрема, залишалася нерозвиненою. Переважали своєрідні міста-держави, що мали данницькі відносини з оточуючими їх племенами.

Перші ознаки розпаду Халіфату проявились наприкінці VIII ст., а у X – XI ст. його політична карта стала швидко змінюватися. Наприкінці VIII ст. з-під влади Аббасидів вийшли провінції Магрибу, де розрізнені берберські племена перебували на початковому етапі ісламізації. У Магрибі майже повсюдно іслам поширювався у формі хариджизму, тому тут знаходили притулок Аліди, які змушені були тікати з центральних областей Халіфату. Засновниками першої алідської династії в Марокко були Ідрисиди (789 – 974 рр.). На заході Алжиру у другій половині VIII ст. утворився хариджитський емірат Рустамідів (777 – 909 рр.) [3, с. 274].

В Іфрікії утворився місцевий емірат – держава Аглабідів (800 – 909 рр.), що залишалась васалом Халіфату. Аглабідські еміри побудували

великий флот, який спільно з Аббасидами здійснював піратські напади на середземноморські міста Італії, Сардинію, Сицилію та Корсику. У 846 р. аглабідські пірати розорили Рим. За роки правління еміра Абу-л-Гараніка Мухаммада II (863 – 875 рр.) Аглабіди завоювали о. Мальта, за правління Ібрахіма II (875 – 902 рр.) – Сицилію, де в подальшому утвердиться мусульманська династія Калбідів (948 – 1062 рр.) [3, с. 274].

На початку X ст. в Іфрікії утвердилася шийтська ісмаїлітська династія Фатімідів (909 – 1171 рр.). Представники даної династії створили достатньо сильну і впливову державу в Магрибі. Першим правителем халіфату Фатімідів вважається Убайдаллах ал-Махді (909 – 934 рр.). Перше століття існування даної держави відмічається релігійною толерантністю правителів. У країні мирно співіснували суніти, іудеї, християни, шійти-імамати, що сприяло успішному правлінню династії. Халіфи династії Фатімідів зосередили у своїх руках державну владу, релігійний авторитет, керівництво армією. Помітну роль у житті країни відігравали військові. Армія складалася із гвардії халіфа і чисельних загонів бедуїнських племен. У XI ст. Фатімідам вдалося встановити свою політичну гегемонію на Близькому Сході, включаючи Сирію, Палестину, Хіджаз та Ємен. Ситуація різко змінилася, коли халіфом став аль-Хакім (996 – 1021 рр.). Його правління характеризується насадженням ісмаїлітської доктрини. Ісмаїліти поставили під свій контроль селянські общини, вводили монополії на різноманітні галузі ремісничого і сільськогосподарського виробництва. У середині XII ст. Фатіміди разом із Зангідами, які правили Алеппо і Дамаском, воювали проти хрестоносців, але в 1153 р. змушені були віддати їм Аскалон. У подальшому через внутрішні негаразди династія ослабла. Цим скористався Салах ад-дін. У 1171 р. він захопив владу і знищив сліди панування Фатімідів в Єгипті. Єгипет, і особливо Каїр, переживали при Фатімідах епоху економічного і культурного розквіту, про що свідчать твори мистецтва того періоду.

В XI ст. у західні райони Магрибу вторглися берберські кочівники Альморавіди. Їхнє правління призвело до так званої бедуїнізації, дезурбанізації і депопуляції Північної Африки, занепаду її землеробської та міської культури. За підрахунками спеціалістів, під час альморавідського нашестя загинуло бл. 1 млн. осіб [4, с. 260]. Зникли сотні міст і тисячі сіл. Альморавіди жорстоко переслідували інакомислення.

У XII ст. наступила епоха військово-теократичної держави Альмохадів (1121 – 1269 рр.), засновником якої став Ібн Тумарт (1081 – 1130 рр.). Альмохади створили в Магрибі могутню мусульманську імперію. У їхніх володіннях панували сувора дисципліна, одна віра, один закон. Початком кінця держави Альмохадів став розгром мусульманських військ у битві при Лас Навас де Толосе в 1212 р., доповнений інтригами і міжусобицями, що сприяли розкладанню державного механізму.

У XIII ст. на уламках держави Альмохадів виникли держави Хафсидів – у Тунісі, Зайянідів – у Західному Алжирі та Маринідів – у Марокко.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Апродов В.А. Тысячелетие Восточного Магриба. – М.: Наука, 1976. – 152 с.
2. Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – М.: Высшая школа, 1998. – Т. 1. – 495 с.
3. Всемирная история: В 6 т. / Гл. ред. А.О. Чубарьян; Ин-т всеобщ. Истории РАН. – М.: Наука, 2012. – Т.2: Средневековые цивилизации Запада и Востока. – 894 с.
4. Дьячков С.В. История средневекового Востока. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2013. – 420 с.
5. Фильштинский И.М. История арабов и Халифата (750–1517 гг.). – М.: Издательский дом Муравей-Гайд, 1999. – 384 с.

РОЗДІЛ VII
**ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА,
СОЦІУМ КРАЇН СХОДУ**

НЕПАД – НАДІЇ АФРИКАНЦІВ НА КРАЩЕ МАЙБУТНЄ

*Беззубенко Аліна Володимирівна, кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії*

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Африканський континент на сьогодні, безумовно, перестає бути периферією світової політики. Він володіє великими можливостями для всебічного розкриття свого потенціалу, для перетворення у зону успішного і взаємовигідного міжнародного партнерства. Африканські країни входять до ООН, мають своїх представників у Раді Безпеки, беруть участь у проведенні авторитетних міжнародних форумів. Африка є своєрідною «світовою скарбницею», володіючи значними запасами мінеральних ресурсів. На її території знаходяться родовища практично усіх рідкоземельних металів.

Однак, не дивлячись на ці позитивні моменти, специфіка Африканського континенту багато в чому визначається його регіональним розвитком. Здобувши незалежність, африканські країни опинилися перед купою нових для них серйозних проблем, пов'язаних із розвитком національного суверенітету, очевидною економічною відсталістю, нестабільністю політичних процесів, високою соціальною конфліктністю тощо. На жаль, у значній частині африканських держав ці тенденції продовжують негативно впливати на потенціал їхнього розвитку. Африка – один із найбільш щедро обдарованих ресурсами регіонів світу – залишається найбіднішим континентом. Наприклад, на 2002 р. бл. 340 млн. африканських жителів жили на 1 долар США на день. Спостерігався високий рівень дитячої смертності (до 5 років). Середня тривалість життя сягала всього лише 54 роки. Тільки 58% населення мали доступ до чистої питної води. Рівень безграмотності серед дорослого населення (старше 15 років) сягав 41% [7].

Такому зuboжінню Африканського континенту сприяли колоніальний спадок, «холодна війна», світові економічні процеси та непродумана політика африканських країн. Протягом століть Африка була інтегрована у світову економіку в основному як країна-постачальник дешевої робочої сили та сировини.

Відомими «рецептом» подолання тяжкого становища для африканських країн стало розуміння необхідності і прагнення до інтеграційної співпраці. Спочатку допомогу Африці надавали міжнародні фінансові інститути – Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Логіка розвитку африканських країн завжди визначалась їхньою участю у міжнародних організаціях з метою отримання від них кредитів та допомоги. Однак наприкінці 1990-х рр. міжнародні організації були змушені визнати провал монетаристської моделі розвитку, що ними нав'язувалась африканським країнам. Кредити

завели континент у борговий тупик. Не дивлячись на отримання більше 170 млрд. дол. в якості допомоги, економіка більшості держав Африки продовжувала деградувати [9, с. 365]. На жаль, 20 років структурної адаптації привели не до реальних позитивних економічних змін, а до посилення сировинного характеру африканської економіки, економічної стагнації та зростанню рівня бідності.

У цілому, інтеграційні тенденції на Африканському континенті розпочались з 1960-х рр. Велику роль у цьому плані відіграла Організація Африканської Єдності (ОАЄ), створена у 1963 р. з метою формування загальноафриканського союзу в рамках політики «опори на власні сили» і політики імпортозаміщення [6, с. 35].

1980 – 1990-ті рр. характеризуються новим етапом інтеграційних процесів на континенті. У ці роки було створено нові об'єднання: Конференція з координації розвитку Півдня Африки (САДКК, 1980 р.; з 1992 р. Співтовариство розвитку Півдня Африки), Зона преференційної торгівлі країн Східної і Південної Африки (1982 р., з 1993 р. Економічне співтовариство країн Східної та Південної Африки, КОМЕСА), Міжурядова організація з боротьби із засухою і розвитку (1986 р., з 1996 р. Міжурядовий орган з розвитку Східної Африки, ІГАД), Союз арабського Магрибу (1989 р.) тощо.

У 1991 р. було підписано договір Абуджа про формування Африканської Економічної Спільноти (АЕС). У липні 2000 р. на саміті Організації Африканської Єдності (ОАЄ) в Того було прийнято Акт про заснування Африканського Союзу (АС), організаційну структуру якого було скопійовано з інтеграційних механізмів Європейського Союзу (ЄС). Африканський Союз офіційно розпочав діяти з 9 липня 2002 р.; штаб-квартира знаходиться у м. Аддис-Абеба. Головна мета діяльності АС полягає у досягненні африканськими країнами політичної і соціально-економічної інтеграції до 2030 р. на базі восьми провідних об'єднань, в яких була досягнута різна форма інтеграції (від зони преференційної торгівлі до спільного ринку), у розв'язанні проблем постійних війн, конфліктів, бідності на континенті.

У 2000-х рр. надії африканців на краще майбутнє багато в чому пов'язувались із реалізацією економічної програми НЕПАД – «Нове партнерство для розвитку Африки». Програма представляє собою перейменовану і оновлену у жовтні 2001 р. редакцію прийнятої у липні 2001 р. Асамблеєю голів держав та урядів країн-членів ОАЄ в Лусаці «Нової африканської ініціативи». «Нова африканська ініціатива» виникла в результаті об'єднання 2-х програм розвитку – «Плану Омега», що був ініційований президентом Сенегалу А. Вадом, і «Програми африканського відродження», яку висунули ПАР, Алжир та Нігерія, підтримали Франція з Бельгією.

Відзначимо, що програма «Нове партнерство для розвитку Африки» була розроблена безпосередньо самими африканцями. Як зазначав Постійний представник Південної Африки при ООН у 2002 р. Думісані Ш. Кумало, «НЕПАД спрямована на те, щоб, спираючись на досягнення минулого і враховуючи гіркий досвід, сформувавши систему партнерських відносин, яка б не тільки заслужила довіру, але була б і дієвою... Тому африканці повинні перестати надіятися на допомогу з боку і повинні самі стати архітекторами свого стійкого розвитку» [7].

Основна мета НЕПАД – створення інтегрованої, процвітаючої і мирної Африки, що представлятиме динамічну силу на міжнародній арені. Для реалізації даної мети були визначені наступні завдання: 1) досягнути темпів приросту ВВП на рівні не менше 7% до 2015 р. (для цього потрібні щорічні інвестиції у 22 млрд. дол., у т.ч. 40% на транспорт, 25% на енергетику і 15% на телекомунікації) [10, р. 95]; 2) розвивати людський капітал (навички, молодь, зайнятість і розширення прав та можливостей жінок); 3) сприяти розвитку сільського господарства; 4) залучати зарубіжні інвестиції та спростити доступ на ринки товарів; 5) сприяти регіональній інтеграції, розвитку інфраструктури (енергетика, вода, ІКТ, транспорт) та торгівлі; 6) удосконалювати сферу управління природними ресурсами, продовольча безпека [11].

У 2002 р. Секретаріат НЕПАД отримав тимчасовий (3 роки) статус відділення АС, а у подальшому був перейменований в Агентство з планування і координації в рамках Африканського Союзу на правах технічного органу. За задумами творців НЕПАД, програма мала стати могутнім африканським мозковим центром з питань економічного розвитку континенту.

Однак лише у 2009 р. було прийнято програму з реалізації НЕПАД – Інтеграційна програма мінімум. Основні проекти були націлені на викорінення бідності, підтримку сталого розвитку, інтеграцію Африки у світову економіку, захист прав жінок тощо. Реалізуються проекти у сфері сільського господарства і продовольчої безпеки, з проблем зміни клімату і управління національними природними ресурсами, регіональної інтеграції і інфраструктури, економічного і корпоративного управління, створення нових економічних можливостей тощо. Для цих цілей було прийнято Африканський план дій (2010 – 2015 рр.), Програму інфраструктурного розвитку Африки до 2040 р. (вартістю 360 млрд. дол.), Комплексну програму розвитку сільського господарства, План дій з науки і технологій, Другу декаду освіти [6, с. 39].

Зокрема, Програма інфраструктурного розвитку Африки до 2040 р. націлена на будівництво і модернізацію інфраструктури в енергетичній сфері, ІКТ, транспорту і водопостачання. Включає 29 проектів. В енергетичній сфері реалізуються проекти з будівництва енергомереж Кенія – Ефіопія, Замбія – Танзанія – Кенія; у сфері транспорту – будівництво

високошвидкісної магістралі в Магрибі, мосту через річку в Гамбії; у сфері трансприкордонного водопостачання – проекти в басейнах річок Сенегал, Ніл і Нігер тощо [6, с. 39].

Результати діяльності Африканського Союзу і реалізації програми НЕПАД зафіксовані на офіційному сайті. Чого вдалося досягти? По-перше, збільшено державні витрати на сільське господарство у середньому на 7% на рік, 47 африканських країн підписали CAADP Compact. По-друге, посилено регіональну інтеграцію через будівництво 16 066 км доріг і 3506 км ліній електромереж через континент. По-третє, розроблено перший Типовий закон АС щодо регулювання медичної продукції (адаптований та впроваджений 12 африканськими країнами з 2017 р. для покращення доступу до безпечних та високоякісних ліків). По-четверте, визначено 85 млн. га землі, що потребує відновлення (до 2030 р. планується відновити 100 млн. га такої землі). По-п'яте, покращено доступ і швидкість мережі Інтернет серед 17 країн континенту. По-шосте, 530 тис. осіб (в основному жінки та молодь) отримали можливість здобути професійну освіту. По-сьоме, створено 112 900 прямих робочих місць і 49 400 непрямих робочих місць в результаті будівництва та експлуатації транскордонних інфраструктурних проектів [11].

На даний час Агентство НЕПАД здійснює більше 40 програм і проектів, в основному у рамках «Порядку денного на період до 2063 року». Програму «Нове партнерство для розвитку Африки» підтримали такі міжнародні організації, як ООН, ЄС, ВТО, G8 тощо.

Таким чином, прийняття програми НЕПАД стало важливою віхою у переосмисленні перспектив розвитку Африканського континенту у XXI ст. Програма стала інструментом для нових стратегічних завдань розвитку Африки та, безумовно, дієвим механізмом подолання континентом своєї міжнародної периферійності. Як зазначав К. Аннан: «Створенням НЕПАД африканські лідери продемонстрували, що вони вважають політичну і економічну реформу життєво важливою для забезпечення стійкого розвитку. Вони підкреслили значення прав людини, основоположних свобод і демократії. Африканське керівництво більш рішуче налаштоване проти корупції... Міжнародному співтовариству необхідно підтримати ці зусилля...» [3].

Однак, констатуємо той факт, що реалізація цілей програми відбувається досить повільно, не зважаючи на багатомільярдні інвестиції в економіку Африки. За що сьогодні критикують НЕПАД? На думку А. Вада (президент Сенегалу у 2000 – 2012 рр.), «Нове партнерство для розвитку Африки», як і попередні африканські ініціативи, несе у собі загрозу підкорення Африканського континенту західному політичному і економічному впливові. Деякі спеціалісти вважають, що більше зусиль приділяється популяризації програми, а не реалізації реальних проектів. НЕПАД представляє собою альтернативу діяльності Африканського

Союзу в економічній сфері, що впливає на малоефективність реалізації даної програми.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Африка и мир в XXI в. – М.: Ин-т Африки РАН, 2010. – 322 с.
2. Буланакова М.А. Африканский регионализм и международные ресурсы развития Африки в XXI в. // Управленческое консультирование. – 2015. – № 10. – С. 54-64.
3. Выступление Генерального секретаря ООН Кофи Аннана на пленарном заседании высокого уровня для рассмотрения вопроса об оказании поддержки Новому партнерству в интересах развития Африки (НЕПАД) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/sg/annan_messages/2002/a57pv10.shtml
4. Гайдай О.М. Регіональні інтеграційні об'єднання в Африці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/15.pdf>
5. Гасім Салах. Африка в сучасній моделі світової економіки: quo vadis? // Ефективна економіка. – 2015. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режиму доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_5_46
6. Костюнина Г.М. Интеграционные процессы в Африке: история и современность // Российский внешнеэкономический вестник. – 2016. – № 4. – С. 34-50.
7. Приложение к письму Постоянного представителя Южной Африки при Организации Объединенных Наций от 14 августа 2002 года на имя Председателя Генеральной Ассамблеи. Новое партнерство в интересах Африки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/africa/osaa/nepad.pdf>
8. Рощин Г.Е. Африка и международная помощь // Азия и Африка сегодня. – 2012. – № 7. – С. 20-23.
9. Торкунов А., Малыгин А. Современные международные отношения. – М.: Аспект Пресс, 2012. – 688 с.
10. Assessing Regional Integration in Africa V Towards an African Continental Free Trade Area. AU, ECA, ABD, 2014. – P.95. – Режим доступа: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trade/TF_JointUNRCsApproach/ECA_RegionalIntegrationInAfrica.pdf
11. NEPAD [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nepad.org>

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

*Олійник Олександр Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-правових дисциплін і менеджменту освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

Правова система Японії формувалася протягом багатьох століть. Її зародження сягає 250 р. до н. е., коли на Японських островах діяло неписане право, яке ще не відокремлювалося від традиційних релігійних поглядів синтоїзму – релігії, яка обожнювала окремі предмети природи – сонце, місяць, гори, ріки тощо. У I ст. на островах уже існували численні невеличкі країни, що об'єдналися в IV-V ст. у єдину державу. У період давньої Японії (VII-X ст.) правова система розвивалася під сильним впливом філософських, культурних і юридичних концепцій Китаю. Японія

перейняла ієрогліфічну писемність, буддизм і конфуціанські тексти. У цей період за зразком китайських кодексів були прийняті перші законодавчі акти – «Конституція Сьотоку» (604), «Маніфест Тайка» (646), «Тайхо ре» і «Тайхо рицу» (701-702), метою яких було створення єдиної централізованої системи управління країною на чолі з імператором. Суспільство поділилося на певні класи – ранги, кожен з яких повинен був виконувати строго визначену функцію. Обов'язки кожного уточнювалися в юридичних збірниках, іменованих «рицу-ре». Складені за китайськими зразками, ці збірники включали головним чином кримінальні (рицу) й адміністративні норми (ре). Норм законодавства, що регулюють майновий оборот, практично не було, внаслідок чого цивільні правовідносини упорядковувалися нормами звичаєвого права.

Наступний період розвитку Японії (X-XV ст.) вирізнявся ослабленням влади імператора, феодалною роздробленістю і співіснуванням декількох правових систем. До цього призвів розвиток у IX-X ст. системи сеньйорії – недоторканного володіння, звільненого від податків. Поступово воно перетворюється на велике земельне володіння із суверенною владою. Таким чином, у Японії набули владу кілька крупних феодалів, які не підкорювалися імператорові і мали власну юрисдикцію. Однак спільність мови, культури й території все ж стримало розходження у правових системах. Важливим моментом у розвитку владних структур стало заснування посади військового правителя країни – сьогуну. Поступово імператор стає лише формальним правителем країни, а реальна влада на кілька століть перейшла до рук сьогунів. Одночасно складається особлива військова каста (буке, самураї), якій властивий особистий правовий статус. Для японського права в цей період був характерний партикуляризм. Так, у роки Камакурського сьогунату (1185-1333) співіснували три правові системи – право куте хо, яке застосовувалося імператорським двором у землях придворної знаті й до її людей; право хондзе хо, що діяло в кожному маєтку; право буке хо, яке поширювалося на землю й людей, підвладних сьогуну. Система буке хо відігравала головну роль.

Наступний етап розвитку Японії – перехід до Нового часу (XV-XIX ст.) – характеризувався подоланням феодалної роздробленості і формуванням централізованої держави. Майже протягом усього цього періоду країна перебувала під владою сьогунів сім'ї Токугава (1603-1867). Тоді вона вперше вийшла зі стану постійних конфліктів між крупними феодалами й почала розвивати державно-правові інститути. Державна система трималася на жорсткій владі верховного правителя – сьогуну з одночасним визнанням певних прав на самоврядування заможних феодалів. Особливістю відносин з іншими державами був крайній ізоляціонізм: японці не могли залишати країну, а іноземці в'їжджати на її

територію. Ця заборона не стосувалася тільки китайців і частково голландців.

Поступово в країні сформувалася загальна судова система. Суди розглядали головним чином публічно-правові суперечки. Цивільні конфлікти, як і в Китаї, вирішувалися переважно за допомогою позасудових примирливих процедур на основі звичаєвого права. У цей час інтенсивно розвивається і правова думка Японії, яку ілюструють два документи, що значно вплинули на становлення національної правової ідеології – «Стостатейні установлення Токугава» (1616) й «Кодекс зі ста статей» (1742).

З 1867 р. розпочинається новий період розвитку Японії. Загальне невдоволення правлінням сьогунів, зокрема, підписанням нерівноправних договорів із західними країнами, викликало до життя відновлення реальної влади імператора. Цей процес дістав назву «Реставрація Мейдзі». У 1889 р. була прийнята перша Конституція Японії, що поєднала ідеї японського імператорського ладу з принципами західноєвропейського конституціоналізму. Держава вступила у фазу глибокого перетворення правової системи на основі рецепції романо-германського права. Французький професор Буассонад розробив для Японії кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси, що набрали чинності в 1882 р. У 1890 р. набрали чинності Закон про судоустрій, Цивільний процесуальний кодекс, складені під впливом німецького права, а в 1898 р. – Цивільний кодекс, заснований на німецькому і французькому законодавстві. Тільки в сімейне і спадкове право була включена велика кількість інститутів японського права. У 1899 р. почав функціонувати Торговельний кодекс, також заснований на німецьких зразках.

Отже, вся система права Японії до Другої світової війни ґрунтувалася на романо-германському праві. Після поразки у цій війні Японія опинилася під владою американської військової адміністрації, що призвело до значного впливу американського права на формування нового законодавства країни. Цей процес дістав назву «вестернізації» японського права. У 1947 р. набрала чинності Конституція Японії, що закріплювала нові принципи державного й суспільного ладу: принцип суверенітету народу (при формальному збереженні монархії), верховенство парламенту в системі органів державної влади, гарантії основних прав людини, відмовлення від війни та ін. На підставі нової Конституції відбулися зміни в поточному законодавстві. Було прийнято низку законів про заборону приватної монополії і підтримку приватної торгівлі (1947), обіг цінних паперів (1948), відновлення компаній (1952) та ін. Під впливом американських правових концепцій зазнали змін Кримінальний, Цивільний процесуальний кодекси і навіть традиційні японські інститути сімейного права. Таким чином, законодавство Японії стало змішаним, у ньому з'явилися елементи як романо-германського, так і англо-американського

права. Джерелами сучасного японського права визнаються нормативно-правові акти, міжнародні договори та звичаї. Конституція є верховним законом країни, і ніякі інші нормативні акти, що в цілому чи частково суперечать її положенням, не мають законної сили. Міжнародні договори і встановлені норми міжнародного права також визнаються джерелами права.

Останнім часом в Японії приділяється значна увага правовому регулюванню інформаційних відносин, незважаючи на те, що країна давно знаходиться на передових рубежах у розробленні комп'ютерних і інформаційних технологій. Так, починаючи з 1999 р., було прийнято нормативно-правові акти, що стали основою інформаційно-телекомунікаційного суспільства та сформуваали окрему галузь японського законодавства – інформаційне право (у 1999 р. було прийнято найважливіший закон «Про доступ до інформації, що перебуває у веденні адміністративних органів влади» № 42, у 2000 р. – закон «Про формування передового інформаційного і телекомунікаційного мережевого суспільства», що містить основні принципи розвитку інформаційного суспільства Японії, в 2005 р. – закон «Про захист персональної інформації»).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: Підручник. – Одеса: Фенікс, 2009. – 464 с.
2. Иода И. Сравнительное правоведение в Японии: прошлое и настоящее // Очерки сравнительного правоведения. – М., 1981. – С. 229-255.
3. Порівняльне правознавство: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов, І.О. Біля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2012. – 272 с.
4. Правові системи сучасності (західна традиція права): Навч. посіб. / І.М. Ситар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. – 2009. – 407 с.
5. Правові системи сучасності: Навч. посіб. / Ю.С. Шемшученко, О.Л. Богініч, В.Ю. Васецький, К.П. Вовраженцева, С.Д. Гусарев; ред. Ю.С. Шемшученко; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К.: Юрид. думка, 2012. – 490 с.
6. Сухарев А.Я. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник // Правознавец. Електронна бібліотека юридичної літератури. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// pravoznavec.com.ua](http://pravoznavec.com.ua).

ІДЕАЛЬНИЙ ОБРАЗ ЯПОНСЬКОГО ШПИГУНА: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ПИТАННЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ РЕПРЕСИВНИХ СПРАВ)

*Павленко Світлана Сергіївна, кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник*

Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького

Радянсько-японські відносини від самого початку свого становлення отримали яскраво-негативне забарвлення. Японська інтервенція на Далекий Схід колишньої Російської імперії тривала аж до 1925 р. Подальша мілітаризація та паназіатизм Японії, з однієї сторони, та ідея світової революції, а також характерне для СРСР сприйняття «капіталістичних» країн як ворогів, визначили вектор міждержавних відносин на подальші десятиріччя.

У 1930-х рр. Радянський Союз охоплює внутрішня криза гуманності, що отримала назву «Великих репресій». Серед типових кліше (шкідництво, національний ухил) до переліку ворогів народу були віднесені іноземні шпигуни. Кількість репресивних справи, їх загальний контекст і логічний підсумок – подальша реабілітація, демонструють, що реального «полювання» на шпигунів не відбувалося.

Відповідно до матеріалів архіву СБУ в Дніпропетровській області, лише за 1938 р. у регіоні було «викрито» 17 агентів японської розвідки. Віддаленість Японії, відсутність етнічної діаспори мотивували радянські карні органи до активнішої діяльності, спрямованої на пошук агентів інших країн. Найбільшою була чисельність «викритих» розвідників Польщі та Німеччини – приблизно 70 осіб від кожної із країн. За той же 1938 р. було репресовано 7 осіб за звинуваченням у розвідувальній діяльності на користь Великобританії, 3 – Китаю, 1 – Греції та 1 – Ірану. Тобто на фоні інших країн Японія посідала «почесне» третє місце. В цілому, за 1930-ті рр. було «викрито» 46 японських агентів (ще шість – у наступні роки). Найбільше за 1937–1938 рр. – 35. Перша справа була «закрита» у 1934 р. Звинуваченим виявився українець, що мешкав у м. Дніпропетровськ – Ерман Іван Минович. Останні справи є післявоєнними: це судові процеси над колишніми білогвардійцями, що після Другої світової війни повернулися на територію СРСР. Основні звинувачення проти них полягали у підтримці антирадянських рухів на території Китаю у роки їх еміграції. Ці справи залишаються не реабілітованими. Цікаво, що у архіві СБУ Дніпропетровської обл. відсутні репресивні справи проти «японських агентів» періоду Радянсько-німецької (Великої Вітчизняної) війни, хоча в цей час була «викрита» досить велика кількість шпигунів Німеччини. Це можна пояснити чинністю радянсько-японського пакту про ненапад 1941 р. і виключною пріоритетністю для репресивних органів антинімецького напрямку.

Враховуючи, що мова йде не про реальні викриття японських агентів, а репресивні справи, у карних органах було сформовано певний стереотипний образ: кого із «ворогів народу» слід відносити до цієї категорії. Базовими критеріями аналізу виступають вік, національність, гендерна приналежність, місце проживання та додаткові фактори.

Щодо вікової структури «викритих» японських шпигунів – «найдосвідченіший» із них на момент репресії мав 66 років. Це Прилуцький Іван Антонович – 1872 року народження, за національністю – українець, репресований у 1938 р. А ось наймолодша – Павленко Наталія Акимівна, росіянка 1918 року народження. Тобто на момент репресії (1936) їй було 18 роки. За віком – дві особи були старшими за 60 років; від 50 до 59 мало 9 засуджених; 40–49 – 10; 30–39 – 16; 20–29 – 12. Таким чином, основний віковий діапазон становив – 22–55 рр. На 1906 та 1908 роки народження припадає найбільша кількість «викритих шпигунів» – по п'ять осіб. Але чіткої прив'язки та залежності від конкретного року народження не простежується. Проте явно простежується інша тенденція – на 1937 р. репресій припадає 9 з 12 осіб віком до 30 років. У наступному – 1938 р. ситуація змінюється – зростає вік репресованих. Було «знайдено» шість (з 10) сорокарічних «агентів Японії». Найбільша частка 30-річних припадає на 1940 р. – з восьми репресованих шість осіб.

Наступним критерієм є національність. Відповідно до проаналізованих матеріалів, у шпигунстві на користь Японії було звинувачено: 14 росіян; 12 українців, 12 китайців, 7 євреїв, 2 корейця, 2 поляка та дві особи без національності. Хоча значна кількість репресованих – це росіяни, слід враховувати, що 2 з 14 – це реемігранти з Китаю, колишні білогвардійці, які були репресовані у 1940-х рр. Для розуміння значення наведених даних важливим є загальне співвідношення населення за національною ознакою в регіоні. Якщо взяти за основу перепис 1926 р., можна отримати таку етнічну картину: українці склали 81 % населення Дніпропетровщини; росіяни – майже 10 %; євреї – 5,6 %; китайці – не становили і 0,0000001%. У м. Дніпропетровськ мешкало – 7 осіб китайської національності. Тобто у цілому в області нараховувалося не більше 20 китайців.

З цього слідує, що на сто українців припадало 0,000012 репресованих за звинуваченням у шпигунстві на користь Японії; росіян – 0,001; євреїв – теж 0,001. Відсутність точних відомостей щодо чисельності китайців дозволяє лише умовно стверджувати про їх загальну частку серед репресованих. Однак, слід припустити, що вона навряд чи була меншою за 50%.

Щодо гендерного критерію – безумовна більшість репресованих – це чоловіки. Серед додаткових факторів звертає на себе увагу факт перебування на території Китаю та праці на Китайській Східній залізниці – такі особи належали до особливого «пріоритету» для репресій.

Таким чином, на основі наведених даних можна підсумувати, що стереотипний образ «японського розвідника» для радянської репресивної системи мав такий вигляд: чоловік, переважно мешканець великого міста (Дніпропетровська або Кривого Рогу). За національністю у 1935–1938 рр. – це росіянин або єврей, рідше українець чи китаєць; у подальші роки спостерігаються певні зміни: у 1939–1940 рр. головними обвинуваченими стають китайці, мешканці Кривого Рогу; після 1945 – росіяни, колишні білогвардійці. За віком у 1937 – це особи 21–33 років, у 1938 – 30–49, у 1939 – домінують тридцятилітні.

Отже, «образ японського шпигуна» мав динамічним характер, де етнічна складова та вікова ознака були змінними критеріям. Однак ця тенденційність мала значну залежність від загальних характеристик репресій, що спрямовувалися проти невинних людей. Адже з 51 лише чотири особи не було реабілітовано.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Картотека «Іноземні шпигуни» Архівного підрозділу УСБУ в Дніпропетровській обл.
2. Всесоюзная перепись населения 17 декабря 1926 г. : краткие сводки: в 10 томах / изд. ЦСУ Союза ССР. – Вып. 3 : Население СССР. – М., 1927. – 66 с.
3. Архивное подразделение УСБУ в Днепропетровской обл., ф. 1. Іноземні шпигуни, оп. 1, спр. П-27528 Ли Фон Тан
4. Архивное подразделение УСБУ в Днепропетровской обл., ф. 1. Іноземні шпигуни, оп. 1, спр. П-9794 Метлюк А. С.
5. Архивное подразделение УСБУ в Днепропетровской обл., ф. 1. Іноземні шпигуни, оп. 1, спр. 31797 Мезенцев Павел Федорович
6. Архивное подразделение УСБУ в Днепропетровской обл., ф. 1. Іноземні шпигуни, оп. 1, спр. П-25212 Белкин Георгий Андреевич

ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД КРАЇН СХОДУ

*Панасенко Ганна Сергіївна, кандидат політичних наук,
доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

Політична трансформація суспільства в епоху глобалізації є досить актуальною, оскільки досвід такого процесу в країнах Сходу вельми необхідний для перспективного розвитку країн світу. Сучасна глобалізація змушує Схід обирати: діяти відповідно до західних законів чи, можливо, повернутися до власної історичної ери Азії.

Ще в II тисячолітті до н. е. в країнах Стародавнього Сходу відбулося зародження думки про політичне існування та трансформацію суспільства. Ключове значення в історії політичної думки не тільки Китаю, а й усього

Стародавнього Сходу відіграло вчення Конфуція, за яким держава – то велика сім'я із владою в руках батька, а всі молодші залежні від старших. Суто допоміжна роль законодавства, дотримання моральних принципів, а також взаємовідносини на засадах доброчесності зробили конфуціанство найвпливовішою течією не тільки політичної, а й етичної думки Китаю як в давнину, так й по сьогодні. Офіційна державна ідеологія на початок II ст. до н. е. в Стародавньому Китаї поєднувала в собі риси не тільки конфуціанства, але й легізму.

Закрита від країн Заходу політика Китаю у XVIII столітті призвела до його економічного і культурного відставання. Ані ряд селянських повстань протягом XIV–XVII століть, ані самопроголошені імператори не змогли попередити цього відставання. Саме завдячуючи маньчжурському імператору – богдыхану – Китай опинився закритим для іноземної торгівлі, що й призвело до гальмування його розвитку в подальшому. Проте політична трансформація Китаю в XXI столітті все більше глобалізується, характеризуючись підвищенням можливостей самостійного інноваційного розвитку та швидкою популяризацією в світі, яка реалізовується завдяки використанню наявного економічного потенціалу. Створення нових ринків – ключова позиція плану розвитку Китаю.

Колись, за часів Османської імперії, абсолютна влада в ній, усі землі держави належала султану. Придворне військо султана – яничари – відігравали важливу роль у країні та нерідко могли впливати на політичне життя в ній. Саме в тій імперії знаходимо «прадіда» сучасного кабінету міністрів, так звану вищу державну раду – диван [1]. Політична трансформація сучасної Туреччини спостерігається під час конституційної реформи, яка скасувала посаду прем'єр-міністра, а повноваження з управління урядом передані президенту внаслідок проведення 24 червня 2018 президентських виборів. Пост віце-президента з'явився тут також у минулому році. Після спроби державного перевороту в країні в 2016 році призупинився процес переговорів щодо вступу Туреччини до Євросоюзу через погіршення стану дотримання прав людини та свободи преси. Перспективи членства Туреччини в Європейському союзі сьогодні не виглядають реалістично, оскільки ЄС націлений виключно на стратегічне співробітництво. Туреччина була головним ворогом персів. За часів правління Аббаса I (1587–1629), який увійшов в історію під прізвиськом Мірза (Великий), Персії вдалося повернути майже всі провінції, які завоювали турки, а також вести жваву торгівлю з багатьма країнами світу.

За роки правління Акбара (середина XVI – початок XVII століть) – одного з наступників афганського правителя Бабура, який завоював у 1526 році Північну Індію – моголи (так називали тих, хто прийшов з правителем) підкорили собі майже всю Індію, а онук Акбара Шах Джахан приєднав до держави Великих Моголів Південну Індію. Проте імперія Великих Моголів розпалася в 1707 році [1]. Проникнення європейців до Індії

розпочинається зі створення факторій (перших португальських торговельних поселень). Згодом сюди потрапляють голландці, англійці, французи. Розширюються торговельні факторії. Унаслідок війни між французами та англійцями перемогу здобули останні. Франція змушена була поступитися володіннями в Індії. Саме цей період прийнято вважати початковим етапом «перенесення індійського капіталу» до Англії, а простіше кажучи – пограбуванням. Розвиток індійської демократії, маючи своєрідний характер, все одно відчуває сьогодні процеси політичної трансформації суспільства. Хоч Індія є доволі традиційною країною, вона випереджає своїх регіональних сусідів у галузі саме політичних свобод. Підтвердженням цього є свобода віросповідання, слова з незалежними ЗМІ, незалежна судова система, регулярні вибори до представницьких органів влади, принципи державного устрою та багатопартійність. Внутрішні загрози, існування яких усвідомлюють у країні усі: неосвічене та бідне населення, подекуди сепаратистські рухи, наявність та процвітання корупції і клановості серед політичної еліти тощо – об'єднує всі існуючі політичні сили сучасної Індії.

Відставання в розвитку Японії у порівнянні з країнами Європи пов'язано з політикою «самоізоляції», що продовжувалась понад два століття. Ще у XVI столітті Японія підтримувала зовнішні зв'язки з португальцями та багатьма народами; була відкрита для християнських місіонерів. Проте аби не підпасти під європейську колонізацію з 1649 року Японія остаточно перейшла до політики «самоізоляції». Проте ця країна, не дивлячись на попередні історичні періоди, сьогодні вперто продовжує економічні реформи, провівши структурну перебудову господарства, активно включена до процесів глобалізації.

Політичні трансформації В'єтнаму зумовлені певними досягненнями. Лише протягом майже півстоліття країна живе без війни, перейшовши до інтеграції у світове співтовариство та стабільного розвитку. Після розпаду СРСР, В'єтнам кардинально трансформував економічну модель розвитку країни й надав можливість широким верствам населення заради виживання, оскільки тут майже відсутні будь-які соціальні пільги, дотації, і навіть немає пенсійного забезпечення як такого, здійснювати підприємницьку діяльність. В'єтнамці самостійно почали будувати своє соціальне та економічне майбутнє, працюючи та заробляючи. Як наслідок, стрімке економічне зростання завдяки сформованому класу місцевої буржуазії, який став гарантом такого зростання держави.

Держави Сходу мають власну історію, власне бачення світу, власні національні проблеми, які піддаються постійній трансформації. Корея та Китай розраховують на власні сили; японське суспільство ґрунтується на національному благоденстві з ліберальним підґрунтям; Малайзія формує єдину малайську націю на прагматизмі; державний принцип Індонезії – «все для всіх» на основі модернізації країни; в Індії курс державного

націоналізму; в Туреччині існує ідея національної держави європейського типу [2].

Отже, аналіз політичної трансформації суспільства країн Сходу свідчить, що цілий ряд цих країн, незважаючи на різноплановість природного та економічного потенціалу, специфіку історії кожної, своєрідну ментальність, наявні політичні форми правління тощо, швидко сприймають виклики сучасного світу глобалізації. Застосування позитивного досвіду політичних трансформацій у країнах Сходу може стати в нагоді й для українського суспільства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : курс лекцій / І. Д. Мудрак. – Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України. – Ч. 2 доп., 2002. – 70 с. – ISBN 966-7257-92-4
2. Новейшая история стран Азии и Африки. XX век 1945–2000 / под ред. А. М. Родригеса. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 325 с. – ISBN: 5-691-00644-4; 5-691-00820-X
3. Трансформація концепцій державного управління / Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Коновалов Л. С. // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. – Вип. 2 (61). – С. 18–23. – ISSN 1727–6667
4. Трансформація парадигмальних вимірів про сутність держави та зміст публічного управління / Солових В. П. // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. – Вип. 1(53). – С. 8–15. – ISSN 1727-6667

КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ СХОДУ У СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

*Пількевич Вікторія Олександрівна, кандидат історичних наук, асистент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Збереження культурної спадщини – важлива складова культурної політики будь-якої країни. ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури), що була створена одразу після Другої світової війни, у своїй діяльності займає активну позицію в сфері захисту світової спадщини людства. У 1972 році була прийнята Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини», яка стала основним документом у даній сфері. За словами колишнього генерального директора ЮНЕСКО Ф. Майора, «ціль даної конвенції – забезпечити колективний захист тієї культурної і природної спадщини в світі, яка становить визначний інтерес...» [1, р. 93]. У документі зазначається, що

«культурна спадщина» – це «пам'ятки: твори архітектури, монументальної скульптури і живопису, елементи або структури археологічного характеру, написи, печери і групи елементів, які мають видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки; ансамблі: групи ізольованих чи об'єднаних побудов, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких являє видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки; визначні місця: твори людини або спільні творіння людини і природи, а також зони, включаючи археологічні визначні місця з точки зору історії, естетики, етнології чи антропології» [2].

При ЮНЕСКО діє Комітет всесвітньої спадщини, який складає та обновлює Список всесвітньої спадщини людства [3]. Культурні пам'ятки для занесення у даний Список мають відповідати хоч одному визначеному критерію: (i) Об'єкт є шедевром людського творчого генія; (ii) Об'єкт свідчить про значний взаємовплив людських цінностей у даний період часу або в певному культурному просторі, в архітектурі або в технологіях, в монументальному мистецтві, в плануванні міст або створенні ландшафтів; (iii) Об'єкт є унікальним або принаймні винятковим для культурної традиції або цивілізації, яка існує до цих пір або вже зникла; (iv) Об'єкт є видатним прикладом конструкції, архітектурного або технологічного ансамблю або ландшафту, що ілюструє значущий період людської історії; (v) Об'єкт є видатним прикладом людської традиційної споруди, з традиційним використанням землі або моря, будучи зразком культури (або культур) або людської взаємодії з навколишнім середовищем, особливо якщо вона стає вразливою через сильний вплив необоротних змін; (vi) Об'єкт безпосередньо або матеріально пов'язаний з подіями або існуючими традиціями, з ідеями, віруваннями, з художніми або літературними творами і має виняткову світову важливість (на думку комітету ЮНЕСКО, цей критерій повинен переважно використовуватися разом з яким-небудь критерієм або критеріями) [4]. Багато пам'яток східних країн у даному Списку належить Китаю, Індії, Японії, Ірану. Звичайно, і об'єкти інших держав Сходу представлені у Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, але їхня кількість менша. Різні фактори впливають на включення пам'яток тієї чи іншої країни до Списку. Зокрема, наявність видатних універсальних цінностей на території держави, масштаби країни, її рівень розвитку, стан об'єктів культурної спадщини. Не останню роль відіграє та ситуація, яка склалася у країнах Сходу в сучасному світі. Це постійні війни, збройні конфлікти, терористичні акти, те, що може зруйнувати чи пошкодити культурну цінність. Тому достатня кількість пам'яток держав Сходу знаходиться у Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що знаходиться під загрозою [5]. Зокрема, це культурні цінності Афганістану, Палестини, Сирії та інші, де ситуація є неспокійною.

Тому збереження культурної спадщини східних країн є актуальним завданням на сьогоднішній день. Долучення світової спільноти до захисту

об'єктів даних країн, обмін досвідом, популяризація цінностей серед інших народів може в перспективі побудувати платформу для ліквідації агресії на даних територіях та побудові мирного суспільства, відкритого для інших країн.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Mayor F. *Memory of the Future*. – Paris: UNESCO, 1995. – 204 p.
2. Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://whc.unesco.org/archive/convention-ru.pdf> (дата обращения: 26.02.2019). – Название с экрана.
3. World Heritage List [Electronic resource]. – Access mode: <https://whc.unesco.org/en/list/> (last access: 26.02.2019). – Title from the Screen.
4. The Criteria for selection [Electronic resource]. – Access mode: <http://whc.unesco.org/en/criteria/> (last access: 26.02.2019). – Title from the Screen.
5. List of World Heritage in Danger [Electronic resource]. – Access mode: <http://whc.unesco.org/en/danger/> (last access: – 26.02.2019). – Title from the Screen.

З ІСТОРІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ КРАЇН АЗІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.: ВІЙСЬКОВО-ІНСТРУКТОРСЬКІ МІСІЇ ЯК АСПЕКТ ПЕРЕТВОРЕНЬ

*Фалько Сергій Анатолійович, кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національна академія Національної гвардії України*

Друга половина ХІХ ст. – час стрімких перетворень у сфері військової справи. Це було пов'язано, в першу чергу, з промисловою революцією у світі. У той період піонером перетворень у військовій сфері виступали європейські країни та США.

У прагненні до перетворень не залишилися осторонь від модернізації своїх збройних сил і більшість азіатських країн. Поряд з експортом зброї та спорядження в країнах Сходу, як правило, розуміли важливість структурних змін у своїх військах. У другій половині ХІХ ст. перетворення в армії відбулися в Османській імперії, Ірані, Афганістані, Бухарському еміраті, Кореї, Японії, Китаї та ін. державах Азії.

В цілому посилення армії було важливою частиною політики централізації влади в країнах азіатського регіону. Сильна армія була одним із найважливіших інструментів проведення активної політики: як зовнішньої, так і внутрішньої. Тому природно, що для центральної влади азіатських країн такий державний інститут, як армія, був ключовим засобом забезпечення влади в країнах з настільки різномірним населенням як Іран, Китай або Афганістан.

Більшість азіатських лідерів розглядали модернізацію досить вузько: з тактичної точки зору зміцнення армії і забезпечення захисту

контрольованої ними території від зовнішньої експансії. Важкодоступність території ряду азіатських країн для пересування сучасних армій і свідомо відмова від покращення інфраструктури були частиною такої тактики.

В цілому реформи кінця XIX ст. в азіатських країнах були відображенням прагнення ряду країн Сходу вирватися єдиним ривком із стану відсталості і зрівнятися з європейцями, що демонстрували свою перевагу. В першу чергу, стати на шлях європеїзації і реформ спонукало прагнення подолати військову слабкість [6, с. 231].

Однією зі складових запозичення кращих сторін військових перетворень в арміях Азії бачили в організації реформ за допомогою військових інструкторів з Англії, Франції, Німеччини та інших європейських країн. Серед європейських істориків ця тема неодноразово ставала предметом досліджень. Так, діяльність офіцерів з Німеччини в Османській імперії досліджували Jehuda L. Wallach [2], Oliver Stein [5], O.C. Сілін [14]. Історію участі європейців у модернізації армії Цінської імперії розглядала у своїй монографії Elisabeth Kaske [3]. Участь європейських фахівців у перетворенні армії імператорської Японії вивчав у своїй роботі Ernst L. Presseisen [4]. Зазначені дослідження складають далеко не повний перелік праць, присвячених інструкторській діяльності військових з Європи та США в Азії.

Аналізуючи процес модернізації азіатських армій за європейською моделлю, варто відзначити, що свою частку в навчанні військовослужбовців країн Сходу внесло і військове відомство Російської імперії.

У контексті вивчення нашої проблематики зазначимо недостатню увагу до вивчення феномену російської колоніальної політики в період приєднання центрально-азіатських земель до імперії, що призвело до спотворення ряду історичних фактів. Одним з аспектів цієї тематики є ставлення військового керівництва Росії до протекторатів імперії – Бухарського емірату і Хівинського ханства.

Разом з тим, питання дослідження діяльності військових інструкторів Росії в країнах Азії в другій половині XIX ст. не раз ставало предметом вивчення істориків. Діяльності російських військових інструкторів в Ірані присвятили свої праці Н.К. Тер-Оганов [15], О.А. Красняк [12], О.О. Гоков [7], Ф. Казем-Заде [10]. Створення сучасної армії в Кореї за допомогою російської військової місії розглядається в роботах корейського дослідника Кім Ен-Су [11]. У своїх статтях, присвячених спробам направлення військових інструкторів із Росії в Китай неодноразово повідомляв російський історик-китаєзнавець А.Н. Хохлов [18]. Цей автор також займався вивченням діяльності російських військових інструкторів у Кореї [17]. Цій же темі присвятив частину своєї праці І.М. Попов [13]. Окремі епізоди проблематики вивчав історик В.Г. Дацішен [8]. Цікавим є дослідження О.В. Добичіної [9], присвячене планам використання

російської військової місії в останні роки ХІХ ст. у Китаї. Вона вказувала на протистояння російських військових і дипломатів з претендентами на навчання китайських військ – японцями. Про діяльність військових інструкторів в залежному від Російської імперії еміраті Бухара писав С.А. Фалько [16]. Роботи вищевказаних авторів охоплюють різні аспекти діяльності місій: військові, політичні, фінансові, а також питання міжвідомчих відносин. Більшість дослідників у своїх дослідженнях спиралися на документи з фондів Архіву зовнішньої політики Російської імперії. Інші історики, наприклад, Н.К. Тер-Оганов при вивченні історії інструкторських місій Росії в Персії більш широко використовували документи Російського державного військово-історичного архіву.

Значний пласт матеріалів, присвячених вказаній темі, міститься в мемуарній літературі і належить перу офіцерів, які брали участь в інструкторських місіях Російського військового відомства в Азію [19].

У висновку варто зазначити, що дослідники вивчали роботу російських місій у Персії, Кореї, Китаї та ін. країнах, проте узагальнюючої праці про діяльність військових інструкторів в Азії наприкінці ХІХ ст. ще не створено. Цій темі і присвячена доповідь автора.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Cord Eberspächer. To Arm China. Sino-German Relations in the Military Sphere Prior to the First World War. – BerlinerChina-Heft / Chinese History and Society (33): 2008. 54–74 p.
2. Jehuda W.L. Anatomie einer Militarhilfe. Die Preusch-deutschen Militärmissionen in der Türkei 1835–1919. Dusseldorf: Droste Verlag, 1976. 284 s.
3. Kaske Elisabeth. Bismarcks Missionare: Deutsche Militarinstrukteure in China 1884–1890. Wiesbaden: Harrassowitz, 2002. 293 p.
4. Presseisen. Ernst L. Before aggression : Europeans prepare the Japanese army. Tucson. Ariz.: Association for Asian Studies: University of Arizona Press, 1965. 163 p.
5. Stein, Oliver. Prussian-German officers traveling in the Middle East, 1835-1914 (2015). – Режим доступу : <http://www.mwme.eu/essays/index.html> – Назва з екрана.
6. Всемирная история : в 6 т. т. 5 : на пути к индустриальной цивилизации / отв. ред В.С. Мирзеханов, 2014. 940 с.
7. Гоков О.А. Российские офицеры и персидская казачья бригада (1877–1894 гг.) // Canadian American Slavic Studies. 2003. Vol. 37. № 4. P. 395–414.; Гоков О.А. Кризис в Персидской казачьей бригаде 1889–1895 гг. // Клио, 2008. № 2. С. 91–98.
8. Дацышен В.Г. Русский военный советник в Китае полковник П.П. Воронов // Военно–исторический журнал, 2012. № 5. С. 38–44.
9. Добычина Е.В. Разведка России о японском военном влиянии в Китае на рубеже ХІХ–ХХ веков // Вопросы истории, 1999. № 10. С. 123–138.
10. Казем-Заде Ф. Борьба за влияние в Персии. Дипломатическое противостояние России и Англии.– М.: Центрполиграф, 2004. 544. с.
11. Ким Ен-Су. Русские военные инструкторы в Корею и Корейская армия // Русский сборник : исслед. по истории России / ред.–сост. О. Р. Айрапетов, М. Йованович, М.А. Колеров, Б. Меннинг. М., 2006. Т. 2. С. 218–244.
12. Красняк О.А. Становление иранской регулярной армии в 1879–1921 гг.: По материалам архивов русской военной миссии. М.: Издательство ЛКИ, 2007. 160 с.

13. Попов И.М. Россия и Китай: 300 лет на грани войны. М. : Астрель : Ермак, 2004. 510 с.
14. Силин А.С. Германская военная миссия фон дер Гольца в Турции в 1882 – 1895 гг. / Ученые записки по Новой и Новейшей истории. Вып. II. М., 1956. С.318–398.; Силин А.С. Фон дер Гольц и его военная миссия в Турции // Германский империализм и милитаризм. Сборник статей. М.: Наука, 1965. С. 64–91.
15. Тер-Оганов Н.К. Персидская казачья бригада. 1879-1921 гг. М.: Институт востоковедения РАН, 2012. 352 с.
16. Фалько С.А. Военно–инструкторская миссия под руководством полковника К.В. Церпицкого в Бухарский эмират (1884 г.) // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2016. Випуск 109. (№6) С. 106–115.
17. Хохлов А.Н. Д.В. Путята и его план модернизации корейской армии (1896–1898) // Вестник Центра корейского языка и культуры. Вып. 15. СПб.: Изд–во С.–Петербур. ун-та, 2013. С. 172–202.
18. Хохлов А.Н. Военная помощь России Китаю в конце 50-х – начале 60-х годов XIX в. // Страны Дальнего Востока и Юго-Восточной Азии : История и экономика. М., 1967. С. 121–130.; Хохлов А.Н. Попытки укрепления маньчжурских войск в Китае во второй половине XIX – начале XX в. // Вопросы истории и историографии Китая : сб. ст. М., 1968. С. 203–244.; Хохлов А.Н. Англо-франко-китайская война (1856–1860 гг.) и вопрос о помощи России Китаю // Документы опровергают. М., 1982. С. 284–339.
19. Мисль-Рустем. Персия при Наср-Эдин-Шахе с 1882 по 1888 г. СПб.: Типография и литография В.А. Тиханова, 1897. 180 с.; Афанасьев 1-ый, Грудзинский Н. Русские инструкторы в Корее в 1896 г.–1898 г. Хабаровск, 1898. 54 с.; Косоговский В.А. Из тегеранского дневника полковника В.А. Косоговского. М.: Изд-во восточной лит–ры, 1960 с. 178; Экк Э.В. От Русско-турецкой до Мировой войны: Воспоминания о службе. 1868–1918. М.: Кучково поле, 2014. 576 с.

学无国界-“一带一路”对当代海外中国留学生的价值 与机遇

LEARNING WITHOUT BORDERS - THE VALUE AND OPPORTUNITY OF " THE BELT AND ROAD " FOR CONTEMPORARY OVERSEAS CHINESE STUDENTS

XINWEN XI 习新文

哈尔科夫国立文化学院

“一带一路”是“丝绸之路经济带”和“21世纪海上丝绸之路”的简称。它将充分依靠中国与有关国家既有的双多边机制，借助既有的、行之有效的区域合作平台，一带一路旨在借用古代丝绸之路的历史符号，高举和平发展的旗帜，积极发展与沿线国家的经济合作伙伴关系，共同打造政治互信、经济融合、文化包容的利益共同体、命运共同体和责任共同体。

人才文化交流、合作办学也是不断递进一带一路发展的一个重要项目，会议中便提及了关于中国海外留学生的的问题。今年是习近平主席提出“一带一路”重要思想的第六年。“一带一路”的提出，对于众多在外留学生或者打算留学的同学来讲，出国留学再也不是只有去欧美发达且高学费高台阶的国家。

2013年以来，我国共有30万多人赴“一带一路”沿线国家留学，我国持续加大中国学生到“一带一路”沿线国家留学的支持力度。

随着我国对“一带一路”沿线国家的合作与支持，这些沿线国家的人们对于我国的经济实力与文化的了解都与日俱增，举个简单的例子，每当我与我的老师还有身边的国外朋友们提起对于中国的影响，他们都是赞不绝口并且都表示十分感兴趣。

作为身处在“一带一路”沿线国家留学的我们来说，可以看到祖国的软实力以我们海外留学生为部分基调，通过教育与文化交流的形式在当地得到展现，也是一种莫大的民族自豪感。

伴随着我国“一带一路”政策的推进和实施，必将带来多方面的行业需求，国家间的教育文化交流和人才的培养合作也日趋深入，沿线国家留学生逐渐成为核心稀缺人才。所以对于身处“一带一路”沿线国家的留学生来说，熟练掌握当地的语言，了解他们的文化，不断加强自我文化水平，提高自身修养。做到学以致用，学业有成，早日学成归来投入到“一带一路”的政策当中，把祖国的实力以另一种方式展现在世界各国人民的眼前。向世界展现中华民族精神焕发，朝气蓬勃的形象。

СЕМИНАРИЯ ПРИ РУССКОЙ ДУХОВНОЙ МИССИИ: СТАНОВЛЕНИЕ ВЫСШЕГО ПРАВОСЛАВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЯПОНИИ

Андреев Тимур Юрьевич, студент 5 курса

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

Научный руководитель: к.и.н., доц. А.И. Тумаков

Слаженная система рекрутирования национальных кадров является одним из ключевых признаков автономии церкви. В данной связи взяв курс на создание Японской Автокефальной Православной церкви, святитель Николай (Касаткин) создал целую сеть учебных заведений. Создание духовной семинарии и обеспечение ее развития как высшей ступени церковного образования становится приоритетным направлением деятельности как святителя Николая так и его последователей.

Духовная семинария была основана в 1879 г. в Токио. Образование в данном учебном заведении было рассчитано на шесть курсов, пять из которых представляли собой классическое университетское образование.

Абитуриентами могли быть лица от 14 до 60 лет. Позднее в семинарию стали брать детей с 13 лет, чтобы ученики, которые достигли 21-летнего возраста, не бросали учебу ради обязательной службы в армии.

В соответствии с реформами правительства Мэйдзи в сфере образования изучение религии в светских государственных учреждениях запрещалось. Учебные заведения религиозного характера: буддистские, синтоистские, конфуцианские, перешли на частную основу. Исключение не составила и система образовательных учреждений, созданная при Русской Духовной миссии. Обучение в семинарии было абсолютно бесплатным, все расходы по содержанию студентов брала на себя православная община. Число учащихся зависело в первую очередь от количества средств, находящихся в распоряжении Миссии: число студентов из года в год варьировалось от 50 до 100.

Среди основных предметов, которым обучались семинаристы, в программу входили: Закон Божий, история Ветхого и Нового Завета, русский, китайский и японский языки, каллиграфия, география, алгебра, геометрия, история Японии, психология и философия. К числу дополнительных дисциплин относились пение и гимнастика, которыми семинаристы обязаны были заниматься в свободное от учебы время.

Языком преподавания в семинарии был японский. При этом русский язык занимал ключевое место в обучении студентов, нехватка переведенной на японский язык литературы вынуждала использовать русскоязычные материалы. Для изучения русского языка использовалась методика, согласно которой семинаристы заучивали фрагменты пьес русских драматургов того времени и ставили их для публики в созданном при учебном заведении театре.

При семинарії по ходатайству святителя Николая был создан оздоровительный лагерь на морском берегу в городе Тonosава, куда в период каникул отправились семинаристы для поддержания и поправки здоровья.

В качестве поощрения за высокие результаты в обучении святитель Николай ввел практику премирования учеников литературой как привезенной из Российской империи, так и местного издания.

Выпускники семинарии, в первую очередь, наиболее успевающие в учебе лица, имели возможность за счет миссии отправиться на дальнейшее обучение в духовных академиях Российской империи. Так всего девять человек из выпускников Токийской Духовной семинарии в изучаемый период смогли получить духовное образование на территории Российской империи. Среди них были: Пантелеймон Сато, о. Симеон Мин, которые по возвращению в Японию заняли должности преподавателей семинарии, Емельян Хигути – занимал должность переводчика при военном министерстве страны и другие.

По результатам исследования можно сделать вывод, что Духовная семинария при Русской Духовной миссии стала инновационным в своем роде учебным заведением, поскольку совмещало в себе классическое университетское образование и специализированное духовное, что делало данное заведение широко популярным среди представителей различных религиозных течений. Феномен возникновения подобных учебных заведений соответствовал тенденциям вестернизации эпохи Мэйдзи. Создание подобных учебных заведений способствовало расширению числа православных христиан в Стране Восходящего солнца, увеличению числа образованного населения, интеграции русских культурных ценностей с последующим формированием позитивного имиджа русского народа и государства в японском обществе.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Дневники святого Николая Японского: в 5 т. / Сост. К. Накамура. Т. 4. Санкт-Петербург: Гиперион, 2004. 977 с.
2. Бесстремянная Г. Е. Японская православная церковь: история и современность. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2006. 319 с.
3. Иванова Г. Д. Жизнь и деятельность святителя Николая Японского // Православие на Дальнем Востоке. Выпуск 2. Санкт-Петербург, 1996. С. 10-19.
4. Кудинкин Б. С. Православная Миссия в Японии // Журнал Московской Патриархии. 1969. № 1. С. 19-22.
5. Макаров С. О. Православие в Японии. Санкт-Петербург 1889. URL: <http://zarubezhje.narod.ru/texts/Makarov.htm> (дата обращения: 24.02.19)
6. Наганава Мицуо Японская Православная церковь в период Мэйдзи (1868-1912) // Восток. 1993. № 6.

7. Саблина Э. Б. 150 лет Православия в Японии. История Японской Православной Церкви и ее основатель Святитель Николай. Серия «АИРО – Монография». Москва: АИРО-XXI; Санкт-Петербург: «Дмитрий Буланин», 2006. 528 с.

THE POSSIBILITY OF REUNIFICATION OF KOREA FROM THE WESTERN MEDIA AND COMMON KOREANS POINT OF VIEW

Bobrova Alexandra, Ohienko Kateryna

The speed and scope of South Korea's political development in recent years have been as impressive as its economic development in previous decades. But the question of the reunification of Korea is one of the most important political and economic events in the world. All media in the world spots it. But the way, that western media see this question and common Korea's people sometimes are different.

The approach of Western medias about Politics: Despite several years of escalating missile and nuclear tests, the outlook for peace on the Korean Peninsula is better now than anytime. Given that Kim's priority is safeguarding his dynastic regime, it's unlikely North Korea will agree to national reunification on terms that herald its own demise. And as freewheeling, democratic South Korea won't relish wallowing under Stalinist totalitarianism, mending the political divide remains a huge sticking point.. One option maybe some form of "one country, two systems" arrangement. However, Kim knows that relaxing internal controls — such as exchanges of people, information, and capital — enfeebles his own position.

Economics: economic issues are no easy fix. As such, merging the two economies would wreak hardships many times worse than when East and West German united in 1990. Which is why the South Korean reunification plan is step-by-step over several decades, whereby economic incentives gradually bring Northern living standards to a practical level by which full assimilation is possible. Still, for South Koreans battling sluggish growth, record youth unemployment and an aging population this is still far from an attractive proposition. But while absorbing millions of uneducated North Koreans is a problem for the South, the perils go both ways[1].

Is Social sphere South Koreans work the second longest hours of all developed nations, with even school kids studying for 16 hours a day in a bid to gain access to one of three top universities. While all South Korean men spend two years of military service, the norm for North Koreans is ten. Little wonder North Korean defectors frequently struggle to assimilate, suffering depression, failing to find work, and sometimes even return back to the North. A colossal affirmative action program would be needed to give North Koreans the skills

and opportunities required to compete with their Southern peers. But this risks stoking resentment and social unrest[1].

Common people in South Korea (as to do research in Northern Korea is hardly possible) have not always same view. Most of the older generation are not ready for such significant changes, but the younger generation is mostly positive, they also understand that this is a difficult and possibly an unreal process, but they are ready for it.

REFERENCES:

1. <https://www.debate.org/opinions/should-korea-be-reunified>

РЕАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАПРЯМКУ У ПРОЕКТІ КНР «ОДИН ПОЯС – ОДИН ШЛЯХ»: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Гаспарян Євген Сергійович, студент 5 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. і. н., доц. О. І. Тумаков

Сучасні глобалізаційні та інтеграційні процеси, які стають провідними факторами світового розвитку, мають значний вплив на усі сфери життя сучасних суспільств і визначають характер міжнародних відносин. Відображенням глобалізаційних тенденцій і пов'язаних з ними інтеграційних процесів є китайський проект «Один пояс – один шлях».

Зростаюча роль КНР в світовій політиці та високий ступень зацікавленості країн в розвитку співпраці з Китаєм обумовила актуальність обраної тематики. Хоча проект знаходиться тільки на початкових стадіях реалізації, проте КНР позиціонує цю нову ініціативу як одну з основних складових своєї зовнішньої політики. Взаємодія в рамках реалізації проекту може охоплювати безліч сфер, і тому можна стверджувати, що розвиток співробітництва в межах проекту «Один пояс – один шлях» буде відображати загальний рівень відносин держав і мати вплив у всіх сферах життя суспільства: економічній, політичній і гуманітарній. У зв'язку з цим важливим є всебічне вивчення співпраці КНР і країн, залучених до проекту, аналіз їх мотивів, інтересів і тих викликів, які ставить перед ними участь у китайській ініціативі. Актуальним також є виявлення позитивного досвіду і результатів цієї співпраці.

На сьогодні, зважаючи на новизну даного питання, коло досліджень за темою дуже обмежене. Джерела головним чином представлені офіційними документами КНР, що стосуються концепції проекту, інформацією з офіційних інтернет-сайтів організацій, які безпосередньо здійснюють реалізацію проекту та інформаційних повідомлень про досягнуті

домовленості, події, форуми тощо. Серед науковців питання досліджували С. Г. Лузянин [4], О. В. Лукін, В. О. Матвеєв, С. Л. Сазонов, Л. В. Власенко [1], С. А. Кошовий [2] та ін.

Реалізація проекту «Один пояс – один шлях» створює для України чималі економічні можливості, в першу чергу, в контексті прокладання транспортних коридорів і транзитне постачання азіатських товарів до країн Європи. Цьому сприяють гео економічне розташування країни, розвинена транспортна інфраструктура, активні торговельно-економічні зв'язки з сусідніми державами та КНР, широкі споживчі можливості внутрішнього українського ринку. Також сприяє розгалужена залізнична мережа разом із наявністю незамерзаючих чорноморських портів і системи автомобільних доріг. Все це створює необхідні передумови для збільшення транзитних перевезень вантажів і подальшої інтеграції України до транспортної системи «Європа – Азія».

Але сьогодні Україна поступається іншим країнам на ринку пропозицій транспортних послуг. Темпи і масштаби розбудови транспортної інфраструктури України суттєво відстають у порівнянні з відповідними процесами у азіатських країнах, а також сусідніх державах. Головна проблема в контексті участі України в залізничному сполученні з Китаєм – це різні стандарти колії. Китай використовує «європейський», а точніше – світовий стандарт колії шириною 1435 мм, у Казахстані, Росії та Україні від радянських часів залишилася колія шириною 1520 мм. Це означає, що між Китаєм і Європою товари доводиться двічі перевантажувати або ж змінювати колісні пари, що призводить до втрати часу і коштів [5].

Окремий інтерес для Китаю Україна може представляти у якості логістичного хаба і своєрідного «вікна» в Європу. Для цього можна використовувати транспортний термінал Львівського аеропорту.

Ключовим напрямом українсько-китайського співробітництва залишається агропромислова сфера. Китай цікавлять, передусім, зернові та олійні культури. На сьогоднішній день Україна з Китаєм уклали значну кількість контрактів на поставки українських продуктів: зернових (в першу чергу – кукурудзи), м'яса і м'ясопродуктів. Для цього китайська сторона провела ряд заходів із сертифікації української агропродукції. Китай готовий вкладати й у модернізацію логістики експорту зернових, що дозволить Україні значно наростити свій експортний потенціал за рахунок розвитку зернової логістики.

У фінансовій сфері з метою поліпшення техніко-економічного співробітництва Україна і Китай домовилися про взаємний обмін валютами – юанем і гривнею. Практичне втілення домовленостей про валютний своп дозволяє зменшити тиск на валютний курс з боку імпортерів і допомагає в стабілізації вітчизняного грошово-кредитного ринку.

У центрі уваги також інфраструктурні проекти. Китайські компанії планують інвестувати в розвиток українських портів близько 5 млрд дол. США, розглядають технічну можливість розвитку існуючої інфраструктури порту «Південний», а також будівництва нових інфраструктурних об'єктів під реалізацію власних проектів. Крім «Південного», китайські інвестори вивчають й інші порти Одеського та Миколаївського регіонів [5].

Наведені проекти демонструють, що загальна сума китайських інвестицій може бути порівняна з тими коштами, що виділяються для України з боку провідних міжнародних фінансових організацій та іноземних донорів. Економічний ефект від реалізації спільних проектів значно посилюватиметься за рахунок розвитку суміжних виробництв, створення додаткових робочих місць і соціально-економічного розвитку українських регіонів.

Тому економічний ефект від участі України у проекті «Один пояс – один шлях» є очевидним, і сторони зможуть і надалі розвивати співробітництво у сфері модернізації транспортної інфраструктури, сільського господарства, машинобудування та енергетиці. Ключовим завданням для України має стати прискорення темпів реформування економіки, яке забезпечить чіткі та прозорі правила гри для всіх зацікавлених учасників та істотно поліпшить інвестиційний клімат в Україні.

Отже, концепція проекту «Один пояс – один шлях» для України передбачає не тільки створення мережі вигідних транспортних коридорів та уніфікацію інфраструктури для зручнішого перевезення товарів за маршрутом. У глобальному масштабі вона має на меті створення альтернативного регіонального економічного простору. Україна може посісти в цьому просторі почесне місце як основний транспортно-логістичний вузол. Завдяки цьому мегапроекту Україна отримала унікальний шанс стати своєрідним мостом між Азією і Європою. В цілому участь України в реалізації цієї ініціативи дозволить активізувати двостороннє співробітництво, в тому числі міжрегіональне, підвищити рівень комунікацій у сферах торгівлі, інвестицій, техніко-економічного співробітництва, будівництва інфраструктури.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Власенко Л. В. Стратегічні пріоритети та засоби розвитку зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах глобалізації: дис. ... канд. ек. наук. – Запоріжжя, 2017. – 282 с.
2. Гончарук А. З., Кошовий С. А. Шовковий шлях: від концепції до практичних кроків (формат взаємодії 16+1) // Стратегічна панорама. – 2016. – № 1. – С. 26-36.
3. Ініціатива «Один пояс – один шлях» и водные ресурсы // Информационный сборник. НИЦ МКВК. – Ташкент, 2017. – Вип. 49. – 44 с.

4. Лузянин С. Г., Афонасьєва А. В. Один пояс, один путь – политические и экономические измерения // Вестник Томского государственного университета. – 2017. № 40. – С. 5-14.
5. Поворозник В. Проект «Один пояс – один шлях»: можливості для України // Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). – 2015. URL: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_project_s.pdf (дата звернення 20.02.2019)
6. Проект «Один пояс – один путь». Досьє // Информационное агентство России. URL: <http://tass.ru/info/4383152> (дата звернення 20.02.2019).
7. Трофимчук А. П. Перспективи приєднання України до проекту «Один пояс, один шлях» // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2016. – Вип. 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3060 (дата звернення 20.02.2019).

ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ (НА ПРИКЛАДІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ)

Євтушевська Анастасія Володимирівна, студентка 3 курсу

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Семеніст Іван Васильович

Нове покоління комунікаційних технологій все більш відчутно стимулює науковий розвиток Китайської Народної Республіки, впливає на розвиток інформатизації та електронного уряду у КНР. Нові технології дають можливість не лише контролювати стан природи, але й регулювати соціальні тенденції, що надзвичайно актуально на даному етапі розвитку китайського суспільства. Раніше протягом тривалого часу урядові проекти мали проходити тривалі етапи проектування. Значний обсяг часу витрачався на затвердження та аналіз потреб. Проте застосування технологій хмарних обчислень суттєво скоротило проходження цих етапів. Цей процес рухався у напрямку двох треків. Перший напрямок допуслав, що користувач може застосовувати послуги незалежно від стадії розробки. Другий напрямок – трансформації, яких зазнав китайський уряд в умовах інформатизації.

Одним із показовим прикладів впливу нових інформаційних технологій на розвиток електронного уряду є розвиток мобільного інтернету. Так, основною та кінцевою метою розвитку мобільного інтернету є потреби користувачів. Розвиток технологій призвів до швидкого, всеохоплюючого розширення мережі інтернет та зумовив різноманітність потреб користувачів. Розвиток мобільного інтернету відкрив нові платформи та простори. На даному етапі, за книгою Ду Піна «Шлях розвитку електронного уряду в Китаї», можна виділити наступні області впливу мобільного інтернету на розвиток електронного уряду.

1) *Послуги геолокації* (наприклад, у місті Сямень для проекту «Безпроводного міста» для рибалок були розроблені мобільні телефони з функцією морської геолокації).

2) *Послуги збору інформації та даних* (при виникненні надзвичайних ситуацій співробітники муніципальної поліції збирають необхідну інформацію та передають її за допомогою GPRS до відповідних служб).

3) *Послуги інтернет-обслуговування* – швидкісний доступ до інтернету зумовив зменшення «цифрової прірви». Таким чином, не маючи доступу до комп'ютера, населення може отримати доступ до інформації за допомогою мобільного інтернету.

4) *Новинні послуги уряду* (зокрема, інтернет-користувачі можуть вільно отримати доступ до урядових періодичних видань) [1].

Електронний уряд поступово змінив звичні адміністративні процедури. Відтак мобільний уряд поступово бере гору над звичним електронним урядом. Проект «Безпроводне місто» вже став головним трендом міського розвитку та сучасних урядових реформ у КНР. Разом з покриттям мережі 3G території усього Китаю і початком роботи мережі 4G (наразі в КНР налічується 640 млн. користувачів мобільними телефонами, які користуються бездротовими мережами 3G та 4G). Використання смарт-телефонів у мобільному уряді стимулює постійні інновації в методах здійснення інформаційної відкритості уряду та в сфері соціального регулювання, а також просуває розвиток інформаційного, бездротового, високоефективного, прозорого, інтерактивного, сервіс-орієнтованого уряду в Китайській Народній Республіці.

За останні десять років більша частина міст і провінцій Китаю доклали значних зусиль задля практичного розвитку електронного уряду. Проте, незважаючи на те, що електронне правління у КНР досягло провідної позиції, його розбудова ще й досі залишається основним завданням і метою уряду Китаю. Разом з тим, варто зазначити, що в багатьох районах розвиток інформатизації все ще залишається надзвичайно слабким.

Така проблема виникає через відсутність централізованої системи. Згідно з дослідженнями ООН 2003 року «Електронний уряд на роздоріжжі», рівень розвитку країни не є гарантом високої ефективності та результативності електронного уряду. До того ж, у розвинених країнах ця проблема є більш помітною. Відсоток випадків, коли програма виявилася неефективною, досягає 60-80 %. Проте рівень розвитку електронного уряду Китаю ООН визнається як вищий за середньосвітовий. Адже протягом останніх десяти років рівень інформатизації в КНР суттєво підвищується. В опублікованому дослідженні «Електронний уряд. Огляд 2018» чітко виділяють процес розвитку електронного уряду, що, безсумнівно, турбує населення та окремих спеціалістів, які вказують на

можливу небезпеку перетворення електронного уряду на інвестиційну «яму».

Саме тому оцінювання результативності та трансформації електронного уряду на сьогодні є однією з найважливіших тем у світі. Очевидним є те, що нові технології, які стали широко використовуватись і сприяли корінним змінам, отримали всебічний вплив на правові, суспільно-політичні, виробничі, науково-технічні та соціально-економічні аспекти життя суспільства, зокрема в Китайській Народній Республіці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ду Пин. Путь развития электронного правления в Китае. – СПб.: Нестор-История, 2017. – 1000 с.
2. Good Practices and Innovations in Public Governance / United Nations and American Society for Public Administration [Electronic resource]. – Access mode: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan035284.pdf> (last access: 26.02.2019).

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН В УМОВАХ НОВОГО ЕТАПУ САНКЦІЙ

Ковальчук Станіслав Євгенович, студент 2 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. політ. н., доцент О. О. Безрук

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що з 2018 року знову вступили в дію санкції США проти Ірану, котрі були зняті в рамках Joint Comprehensive Plan of Action у 2015 році. Нові економічні штучно створені обмеження вкотре підкосили зовнішньоекономічну та зовнішньоторговельну діяльність Ісламської Республіки Іран (далі – ІРІ).

Мета доповіді – проаналізувати вплив нового пакету економічних санкцій на торговельно-економічну стабільність ІРІ.

Вивченням теми впливу санкцій на торговельно-економічну діяльність Ірану займалися М. Ахрарі, Дж. Кемп, Д. Мартін, Н. А. Кожанов, В. А. Лаптев, Н. М. Мамедова, Н. А. Машков, Л. С. Поліщук і багато інших вітчизняних та закордонних дослідників.

Іран вже далеко не вперше потрапляє під комплексні економічні обмеження західних держав. Починаючи з Ісламської революції 1979 року, ІРІ регулярно знаходилася в стані торговельно-економічної блокади з боку Сполучених Штатів Америки, Європейського Союзу та членів Ради Безпеки ООН. Найбільш жорстку санкційну політику стосовно Ірану проводили США, ставлячи своєю основною метою зміну іранського режиму як головну загрозу Ізраїлю і безпеці на Близькому Сході [1, с. 7].

За весь цей час відбувались певні короткострокові торговельні «відлиги» у відносинах Ірану та Заходу: зняття ембарго на торгівлю 1981 року, дозвіл у листопаді 1990 року на імпорт американськими компаніями

обмеженої кількості нафти з Ірану, часткове потепління відносин з приходом у США до влади демократа Барака Обами в 2009 році та безпрецедентний досі Спільний всеосяжний план дій 2015 року (JCPOA), підписаний між Іраном та P5+1. JCPOA мав гарантувати відмову Ірану від програми по збагаченню урану та розробки ядерної зброї і послаблення, а в перспективі й повне зняття країнами Ради Безпеки ООН та ЄС усіх обмежень на торгівлю з Іраном.

11 травня 2018 року в Білому Домі Дональд Трамп заявив про те, що США виходять з Іранської ядерної угоди («Iran nuclear deal» – мається на увазі JCPOA). Вашингтон звинувачує Тегеран у підтримці режиму Башара Асада в Сирії, розпалюванні громадянської війни в Ємені, підтримці руху Хезболла та, в цілому, тероризму в регіоні й невиконанні 12 «основних вимог» JCPOA [2]. Завданням нових санкцій є перепідписання угоди між Іраном та США з метою унеможливити розробку ядерної зброї Тегераном, а в далекосяжній перспективі знизити рівень активності ІРІ в районі Близького Сходу.

До нового санкційного списку потрапили найбільші банки ІРІ, компанії, що займаються експортом нафти та судноплавством. Обмеження компаній, котрі працюють саме в цих сферах, є найбільш болючими для Тегерана. За даними The World Factbook, у загальносвітовому рейтингу за обсягом розвіданих запасів нафти Іран займає 4 місце (158,4 млрд барелів, або близько 9,5% світового запасу), а за обсягом розвіданих запасів природного газу – 2 місце (33,7 трлн м³, або близько 17,18% світового запасу). При цьому в структурі експорту нафта займає близько 60% [3]. Таким чином, можна зробити висновок, що економічна стабільність Тегерана на пряму залежить від видобування та продажу нафти й тому санкції, що торкаються нафтогазового сегменту, завжди боляче б'ють по іранській економіці.

За прогнозом Міжнародного Валютного Фонду, опублікованим в аналітичному резюме «Regional Economic Outlook: Middle East and Central Asia November» темпи зростання ВВП Ірану в 2019 році сягнуть рівня 3,6% зі знаком «мінус» (див. Табл. 1). Це стане антирекордним показником тисячоліття для іранської економіки й, при цьому, матиме значні негативні наслідки для країни (загострення економічної та фінансової кризи, можлива політична дестабілізація).

Темпи росту ВВП у країнах-експортерах нафти у 2000-2019 рр.

MENAP Oil Exporters: Selected Economic Indicators

	Average 2000–14	2015	2016	2017	Projections	
					2018	2019
Real GDP Growth	5.0	2.0	5.8	1.2	1.4	2.0
<i>(Annual change; percent)</i>						
Algeria	3.7	3.7	3.2	1.4	2.5	2.7
Bahrain	5.1	2.9	3.5	3.8	3.2	2.6
Iran	3.5	-1.6	12.5	3.7	-1.5	-3.6
Iraq	...	2.5	13.1	-2.1	1.5	6.5

Табл.1 (4).

Попри всі економічні санкції США, Європа не поспішає накладати аналогічні обмеження на Іран. Навпаки, Франція разом зі Сполученим Королівством та Німеччиною оголосили про заснування компанії INSTEX (аналог SWIFT, задля торгівлі з ІРІ в обхід санкціям США). Такі дії європейців зможуть підтримати торгівлю Ірану з іншою частиною світу, попри тиск Вашингтона.

Якщо ж говорити про основні напрямки потоків експорту Ірану, то за даними The World Factbook, понад 70% обсягу іранської експортної продукції йде в країни Азії: Китайську Народну Республіку – 27,5%, Індію – 15,1%, Південну Корею – 11,4%, Туреччину – 11,1%, Японію – 5,3% [3]. Це свідчить про те, що уряд Ірану зміг диверсифікувати свої зовнішньоторговельні потоки й налагодив тісну зовнішньоекономічну співпрацю з менш ворожим до нього регіоном.

Таким чином, нові санкції США частково дестабілізували економічну ситуацію в ІРІ, але при цьому Вашингтон не зміг досягти бажаного ефекту. Санкції не стали масовими, адже не були схвалені європейськими країнами. До того ж, Іран, котрий з часів утворення Республіки майже весь час знаходився під санкціями та зміг пристосуватись до такого розкладу, продовжив торгівлю зі своїми східними партнерами, котрі є основними країнами-імпортерами іранської продукції. Проаналізувавши все вищевикладене, можна припустити, що торговельно-економічна співпраця Ірану з країнами Азії буде продовжувати зростати, а в умовах протистояння США–ІРІ, США–КНР та США–РФ Пекін та Москва (меншою мірою) можуть стати значними союзниками Тегерану. До того ж буде продовжуватись експорт іранської сировини в країни ЄС, котрі за три роки дії ІСРОА значною мірою звикли до співпраці з ІРІ та використання іранської сировини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Мамедова Н. М. Санкции и их влияние на Иран / Н. М. Мамедова, М. С. Каменева, И. Е. Федорова. – М.: ИВ РАН, 2012. – 138 с.
2. President Trump Says the Iran Deal is Defective at Its Core. A New One will Require Real Commitments // The White House. – 2018 [Electronic resource]. – Access mode:

<https://www.whitehouse.gov/articles/president-trump-says-iran-deal-defective-core-new-one-will-require-real-commitments/>.

3. Middle East: Iran // The World Factbook. – 2019 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ir.html>.
4. Regional economic outlook. Middle East and Central Asia // International Monetary Fund. Middle East and Central Asia Department. – 2018. – С. 14.

ТАДЖ-МАХАЛ ЯК АРХІТЕКТУРНА ПАМ'ЯТКА ІМПЕРІЇ ВЕЛИКИХ МОГОЛІВ І СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

Корнійчук Анастасія Олексіївна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Актуальність вказаної теми обумовлена тим, що Тадж-Махал є незвичайною архітектурною спорудою, яка за масштабами та якістю виконання немає рівних у наш час. Окрім цього, Тадж-Махал завжди оповитий неймовірними легендами шаленого кохання імператора Імперії Великих Моголів Шаха Джахана Мугала до своєї коханої дружини Мумтаз-Махал (у дівочтві Арумад Бану Бегум), також відомої як Мумтаз-Ул-Замані, племінниці впливового царедворця індійського правителя. Цей шедевр світової культури, об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО піддається в наш час загрозі руйнування та зникнення.

Спорудження Тадж-Махалу висвітлює важливий період в історії Могольської Індії. Вивчення історії будь-якої держави завдяки конкретним подіям, архітектурним пам'яткам і видатним постатям дозволяє дослідникам краще осягнути причини та наслідки подій, які мають вагомий значення для суспільства.

Переважає більшість учених досліджували історію Тадж-Махалу, приділяючи увагу особливостям побудови мавзолею, його внутрішньому оформленню, величі та красі. Серед сучасних культурологів, чії праці були використані нами в процесі дослідження, варто зазначити І.А. Бартенєва, В.Н. Батажкову [1], А.А. Клімова [2], Н.А. Іоніну [3] та ін.

Завданнями нашої статті є аналіз історії створення архітектурної пам'ятки періоду Імперії Великих Моголів – Тадж-Махалу, дослідження особливостей конструкції мавзолею, сьогоденного стану споруди, визначення її культурно-історичного значення.

Для проведення дослідження були залучені загальнонаукові (аналізу, синтезу, систематизації) та спеціально-історичні (описовий, порівняльно-історичний) методи.

П'ятий імператор Імперії Великих Моголів Шах Джахан залишив після себе багато чудових пам'яток архітектури, що асоціюються з обличчям Індії в очах сучасного світу: Перлинна мечеть в Агрі, Шахджаханабад (відомий як Старе Делі), Диван-і-ам і Диван-і-Хас у

цитаделі Червоний форт у Делі. Знаменитий Павиний трон Великих Моголів, який, за описами сучасників, вважався найрозкішнішим троном у світі. Однак найвідомішим з усіх монументів, що збереглися, став Тадж-Махал, який назавжди увічнив його ім'я. Шах Джахан мав декілька дружин. У 1607 році він був заручений з Арумад Бану Бегум. Юній дівчині на той час виповнилося всього 14 років. Через п'ять років після заручин відбулося весілля. Під час весільної церемонії батько Шаха Джахана, Джахангір, дав своїй невістці ім'я Мумтаз-Махал (у перекладі «Перлина палацу»). Вона вийшла заміж через п'ять років після заручин, 10 травня 1612 року. Дату обрали придворні астрологи як найбільш сприятливий день для щасливого шлюбу. Шлюб Мумтаз-Махал і Шаха Джахана виявився щасливим для обох молодят. Навіть за життя поети вихваляли її красу, стрункість і милосердя. Мумтаз стала надійною супутницею Шаха Джахана, подорожуючи з ним по всій Імперії Великих Моголів. Лише війна стала єдиною причиною їхньої розлуки, надалі навіть вона перестала розділяти їх. Мумтаз стала опорою, коханням і втіхою імператора до самої смерті [2, с. 53]. За 19 років заміжжя Мумтаз народила 14 дітей, однак останні пологи стали для неї фатальними. Мумтаз померла, а її тіло було тимчасово поховане в Бурханपुरі.

У грудні 1631 року Шах Джахан розпочав спорудження Тадж-Махалу. Його будівництво стало виконанням обіцянки, даної Мумтаз-Махал в останні хвилини її життя: побудувати монумент, який би відповідав її красі. Центральний мавзолей завершили в 1648 році, а будівництво всього комплексу закінчили через п'ять років, у 1653 році.

Історія приховує, кому саме належить планування Тадж-Махалу. В ісламському світі на той час спорудження будівель приписувалося замовнику будівництва, а не його архітектору. На основі джерел можна впевнено стверджувати, що над проектом працювала команда архітекторів. Як і більшість великих пам'яток, Тадж-Махал став яскравим свідченням надмірного багатства його замовника. 20 000 робітників працювали 22 роки, щоб втілити фантазії Шаха Джахана. Скульптори прибули з Бухари, каліграфи – з Сирії та Персії, інкрустацію виготовляли майстри з Південної Індії, каменотеси приїхали з Белуджістану. Матеріали привозили з усієї території Індії та Центральної Азії.

Тадж-Махал оточує красиво розбитий сад. Сад в ісламському стилі – це не просто одна із складових частин комплексу. Послідовники пророка Мухаммада мешкали на величезних просторах засушливих земель під пекучим сонцем, тому обнесений стіною сад уособлював рай на Землі. Він охоплює більшу частину комплексу: із загальної площі 580x300 м займає 300x300 м [2, с. 53].

Оскільки цифра «4» вважається священним числом в ісламі, розташування саду Тадж-Махалу засноване на цифрі «4» і його кратних. Канали і центральна водойма поділяють сад на чотири частини. У кожній

четвертій частині розташовано 16 клумб (всього 64), розділених між собою пішохідними доріжками. Дерева саду з родини кипарисових означають смерть, фруктові – життя, всі вони розташовані в симетричному порядку. Тадж-Махал розташований у північному кінці саду, а не в центрі. По суті, в центрі саду, між Тадж і його центральними воротами, розташовується штучна водойма, яка відображає мавзолей у своїх водах [1, с. 86].

Мавзолей має численні символи, приховані в його архітектурі та плануванні. Так, наприклад, на воротах, через які відвідувачі Тадж-Махалу заходять у парковий комплекс, що оточує мавзолей, висічені чотири заключних аяти з 89-ї сури Корану «Зоря» (Аль-Фаджр), звернені до душі праведника: «О ти, душа спочилих! Повернись до твого Господа задоволеною і здобувши достаток! Зайди з Моїми рабами. Зайди в Мій рай!»

З лівого боку від усипальниці знаходиться мечеть із червоного пісковика. Справа – точна копія мечеті. Весь комплекс має осьову симетрію. Усипальниця має центральну симетрію щодо гробниці Мумтаз-Махал. Єдиним порушенням цієї симетрії є гробниця Шаха Джахана, яку спорудили після його смерті [1, с. 87].

Це диво історії збереглося до наших днів, проте, на жаль, переживає не кращі часи свого існування. Нещодавно в стінах Тадж-Махалу було виявлено тріщини. На думку вчених, поява тріщин може бути пов'язана з обмілінням річки Джамни, що протікає поруч. Зникнення річки призведе до зміни структури ґрунту і осідання мавзолею, а можливо, навіть до його руйнування. Також мавзолей почав втрачати свою легендарну білизну через забруднене повітря. Незважаючи на розширення паркової зони навколо Тадж-Махалу і закриття ряду особливо брудних виробництв в Агрі, мавзолей все рівно жовтіє. Його доводиться регулярно чистити за допомогою особливої білої глини.

Таким чином, Тадж-Махал є найвеличнішим символом Індії, залучаючи щорічно близько 2,5 млн. туристів. Він вважається кращим прикладом архітектурного стилю Імперії Великих Моголів, який поєднує в собі елементи перського, індійського та арабського стилів. Історія, що стояла за його будівництвом, дає підстави вважати його однією з найвидатніших пам'яток кохання, коли-небудь побудованих у світі. Окрім цього, вражає соціальний статус Мумтаз-Махал, яка мала значний вплив на імператора, завжди була присутня у військових походах, важливих державних подіях і зустрічах, котрі відкладалися в разі її відсутності. У 1983 році Тадж-Махал був названий об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, «перлиною» мусульманського мистецтва в Індії, одним із загальноновизнаних шедеврів світової архітектури.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бартенев И.А., Батажкова В.Н. Очерки истории архитектурных стилей. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 384 с.
2. Клімов А.А. Чудеса світу. Ілюстрована енциклопедія для дітей. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004. – 128 с.
3. Тадж-Махал // 100 великих чудес света / сост. Н.А. Ионина. – М.: Вече, 2005. – С. 384-387.

ЗВИЧАЙ БИНТУВАННЯ НІГ У КИТАЙСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ

Ляшевська Ганна Ігорівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Тема дослідження є актуальною з огляду на те, що культура Китаю – одна з найдавніших у світі. Саме Китай є батьківщиною відомих усім винаходів, таких як папір, порох, шовк, компас тощо. Однак, говорячи про винаходи та традиції Китаю, неможливо не згадати й ті, які шокують лише при одному згадуванні. Однією з таких є багатовікова традиція бинтування ніг.

Завдання нашої доповіді: проаналізувати звичай бинтування ніг із точки зору китайської та європейської традиції; з'ясувати причини усталеності вказаного звичаю в китайському соціумі в різні історичні епохи; визначити, які привілеї це надавало жінкам та як до цього ставилися чоловіки.

Звичай бинтування жіночих ніг у Китаї практикувався впродовж майже тисячі років. Це важливий культурно-історичний феномен в історії світової цивілізації, в першу чергу, китайської. Незважаючи на те, що Китай впливав на культуру сусідніх держав – Японії, Кореї, В'єтнаму, слід зазначити, що цей звичай був визначальною рисою саме китайського соціуму.

Витоки бинтування ніг, як і традицій китайської культури в цілому, сягають середньовіччя. У X столітті в Китаї було покладено початок фізичної, духовної та інтелектуальної дегуманізації жінок, що відобразилося в такому явищі, як звичай бинтування ніг. Інститут «бинтування ніг» розцінювався як необхідний та естетичний і практикувався майже десять століть. Звичайно, робилися спроби «звільнення» ступні. Як правило, на сміливий вчинок зважувалися діячі інтелектуальної сфери та мистецтва, жінки, які мали владу, однак не поділяли думок щодо прагматизму та перспектив цієї традиції. Проте вони були для тогочасного суспільства «білими воронами».

Існує багато легенд про походження цього звичаю. За найпоширенішою легендою, першою в Китаї почала бинтувати ноги придворна дама Йо Нян, яка жила наприкінці епохи Тан (618–907). Вона

була наложницею другого імператора південної династії Тан Лі Юя, який замовив для неї золотий лотос, що слугував сценою для танців. Йо Нян була танцівницею і хотіла здивувати свого коханого, перев'язавши ноги таким чином, щоб вони були схожі на місячний серп. Танцюючи в центрі лотоса, прекрасна дівчина нагадувала легку хмаринку. Саме від цієї події перев'язана ступня отримала назву «золотий лотос» [3, р. 25]. Із критикою цієї легенди виступила Лін Вейхун, історик, професор Тайванського державного університету, яка досліджувала проблему статі в китайському суспільстві. Дослідниця вважала, що згідно з історичними джерелами, практика бинтування ніг з'явилася в епоху Сун (960–1279). Необхідно зазначити, що коли Китай був завойований маньчжурами, завойовники заборонили використання практики бинтування ніг спеціальним наказом 1662 року. А у 1668 році цей наказ був скасований щодо китаянок, проте траплялися випадки, коли маньчжурські дівчата також бинтували ноги. Щоб бути схожими на китайський ідеал краси, маньчжури вигадали дерев'яні туфлі, нижня частина яких за формою нагадувала «золоті лотоси» китайських красунь [2, с. 392].

З'ясуємо, як саме відбувалася процедура бинтування ніг. Як тільки дівчинці виповнювалося 5 років, її мати починала готуватися до «таємничого обряду». Для цього обирали спеціальний день за місячним календарем (тоді, вважалося, бинтування ніг буде проходити не так болісно), потім доньці обстригали нігті і починали бинтувати пальці ніг так, щоб великий палець був попереду. Бинт потрібно було щільно зафіксувати, щоб пальці лежали дуже щільно один до одного. Потім дівчинка повинна була надіти взуття на кілька розмірів менше її ноги. В цьому взутті дівчата ходили і спали; туфлі дозволялося знімати тільки через кілька днів, щоб помити ноги і замінити пов'язку. До 10 років стопа зменшувалася до потрібних розмірів, і тоді дівчаткам починали давати уроки правильної ходи.

Від розміру жіночої ступні залежав престиж дівчини як нареченої. Так, ідеальна нога мала складати не більше 7 см в довжину (такі ніжки називалися «золотий лотос»), до 10 см – «срібний лотос», понад 10 см – «залізний лотос». При сватанні, в першу чергу, цікавилися саме розміром ноги, оскільки це вважалося найважливішим критерієм при виборі нареченої. У випадках, коли довжина ноги дівчини не виправдовувала бажань нареченого та його родичів, вона піддавалася публічному посміховищу.

У «чоловічому» китайському суспільстві з культом жіночої непорочності головне завдання полягало в тому, щоб обмежити пересування жінки. Страшне та болісне деформування ніг робило її залежною від своєї родини. Вважалося, якщо у дівчини «лотосові ніжки», то вона походить з аристократичної родини, адже селянам потрібно було протягом усього дня працювати, а з такими ніжками неможливо було

довго ходити, це приносило їм значні муки. Таким чином, основним заняттям дівчини було сидіти вдома, а в особливих випадках, коли ноги були сильно понівечені, дівчата пересувалися лише за допомогою служниць.

Ідеалом чоловічої краси була дівчина з маленькою ніжкою. Одним з основних критеріїв при укладенні шлюбу був розмір ноги нареченої. Матері, коли бинтували своїм дочкам ступні, просили їх потерпіти заради перспективного шлюбу. Також не варто відкидати й те, що вже в більш пізній час це був хороший спосіб змусити жінку сидіти вдома і займатися вихованням дітей. Хо́да з таким розміром ноги вважалася більш витонченою. Маленький розмір ноги слугував ознакою відмінності жінки від чоловіка, жінка зі звичайним розміром ноги була подібна чоловікові. За традицією вважалося, що, відчуваючи біль, дівчина швидше виросте покірною (ніж владною і сильною) та буде підкорятися своєму чоловікові [1].

Лідери Тайпінського повстання 1850–1864 рр. і реформатори 1870-х – 1890-х рр., які боролися за права жінок, намагалися обмежити свавілля традиції відповідними постановами. Так, у 1853 році тайпінський уряд заборонив на підвладних йому територіях бинтувати ступні. У 1874 році було створене «Суспільство небесної ноги» – так називали стопу природного розміру, створену Богом, а не трансформовану людьми з урахуванням ідеалів того часу. У 1883 році реформатор Кан Ювей створив організацію «Товариство звільнення ніг».

Однак, скільки б указів не видавав уряд, які б ідеї не пропонували реформатори, всі ці спроби не закінчувалися успіхом, і через деякий час ноги знову починали бинтувати. Члени деяких організацій навіть давали обіцянки про те, що не будуть бинтувати стопи своїм дочкам, а їхні сини ніколи не візьмуть за дружин дівчат із лотосовими ніжками. І лише в 1949 році влада КНР змогла домогтися повної заборони лотосових ніжок.

Проаналізувавши матеріал дослідження, можна зробити висновки, що жінки підкорялися жорстокій традиції бинтування ніг із покоління в покоління, оскільки їм з дитинства навіювали думки про щасливе майбутнє з заможним чоловіком. Прочитавши спогади китайських жінок стосовно цієї традиції, слід зазначити, що вони містять досить неоднозначні оцінки: одні заздрили дівчатам, які могли бігати, грати, ходити без відчуття болю, а інші й досі пишаються своїми «лотосовими ніжками» і ні про що не шкодують. Багато з жінок взагалі втратили змогу пересуватися самостійно і до кінця життя були прикуті до власного дому.

У сучасному суспільстві дослідники і пересічні громадяни по-різному ставляться до традиції лотосових ніжок: одні займають нейтральну позицію і вважають, що не можна критикувати традиції і звичаї чужих культур; інші – вкрай негативно, вважаючи, що не можна приносити такі жертви заради ідеалів суспільства, моди і краси. Ця традиція є доказом

того, що в усі часи заради краси дівчата були готові на все, а в деяких випадках навіть прирікали себе на довічний біль.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Верисова А.Д. Традиции древнего Китая: лotosовые ножки // Современные научные исследования и инновации. – 2015. – № 9. – Ч. 2 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2015/09/57310> (дата обращения: 08.02.2019).
2. Усов В.Н. Последний император Китая. Пу И. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 415 с.
3. Howard S. Levy. Chinese Footbinding: the History of a Curious Erotic Custom. – New York: W. Rawts, 1966. – 240 p.

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ В ЖИТТІ ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Ольшевська Анастасія Вячеславівна, студентка 3 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. політ. н., доц. Г. С. Панасенко

Як і більшість держав Східної Азії, Корея – це країна всеохоплюючої ієрархії. Жорстка ієрархія пронизує усе корейське суспільство, визначаючи як особисті, так і службові відносини будь-якого корейця. У конфуціанській традиції суспільство та держава завжди ототожнювалися з патріархальною сім'єю, рівності в якій не могло існувати просто за визначенням: батька шанували більше за матір, батьків – за синів, братів – за їхніх сестер. Важлива роль приділяється і віку осіб, адже молодший завжди має шанувати старшого, навіть якщо різниця між ними мінімальна. Уявлення про те, що суспільство являє собою суворо ієрархізовану піраміду, в якій просто не може бути двох осіб, абсолютно рівних між собою, зберігається на Далекому Сході й донині, що в певній мірі спричиняє сповільнення розвитку корейського суспільства.

Засади конфуціанства закріпилися в Кореї ще за часів Чосон – найвеличнішої династії, що залишалася при владі протягом п'ятих століть. Тоді саме конфуціанська ієрархія та феодальна система визначали, хто може просунути вперед, а хто – категорично ні. Як не дивно, ця традиція й сьогодні не припиняє свого існування. Нині Південна Корея є яскравою країною, що динамічно розвивається на базі ринкової економіки. На перший погляд, це держава, успіх якої може бути зразком для наслідування. Тим не менш, існує велика кількість проблем, що не одразу кидаються у вічі. Південна Корея – це не лише мальовнича природа, енергійна поп-музика та новітні технології. На думку великої кількості представників молодого покоління, це місце, де дуже важко жити, адже соціальний статус людей визначений майже із самого народження [3, с. 156].

Найбільше перешкод на своєму шляху зустрічає молоде покоління. Усе залежить від того, в якій родині вони народилися: якщо в заможній, то не виникне ніяких проблем із вступом до престижного закладу вищої освіти та сплатою семестрових зборів, а після цього із отриманням високооплачуваної посади або ж продовженням прибуткової сімейної справи. Молодь із середнього класу не завжди має змогу дозволити собі якісну вищу освіту, оскільки поєднувати навчання із підробітками майже неможливо. Через надзвичайно жорстку систему освіти у Південній Кореї, де за навчанням студенти можуть проводити майже увесь свій час, виділяючи лише декілька годин на сон.

Дуже високою є конкуренція на кожне робоче місце. Гарна заробітна плата лише у провідних компаніях, куди можуть потрапити лише обрані. Досить часто робочий день становить понад дванадцять годин, і деякі працівники навіть залишаються на ніч на робочому місці, аби зберегти більше часу на відпочинок. Як не дивно, РК – країна із низьким рівнем соціального захисту, особливо що стосується трудової сфери. Кожна третя працевлаштована людина не є впевненою, чи залишиться вона такою на наступний день. Іноді навіть працівники серйозних конгломератів мають сумніви щодо свого майбутнього, адже навіть такі компанії, як Samsung, Hyundai і Doosan з легкістю звільняють своїх співробітників і змушують їх виходити на пенсію раніше необхідного терміну [5, с. 97].

Після фінансової кризи 2008 р. багато людей по всьому світу втратили роботу та житло. Але в Південній Кореї ці втрати відчувалися особливо гостро через різкий контраст із запаморочливим періодом індустріалізації, коли в народі нарешті з'явилася надія після важкого тривалого періоду. Так, РК змогла вийти із стану кризи, проте її потенціал дещо згас. Зараз економіка Південної Кореї буксує: в минулому році її зростання сповільнилося на 2,6%, і це уповільнення супроводжується зростанням числа працівників, які отримують мізерні зарплати, не маючи ніяких пільг і соціальних гарантій – ця тенденція вкрай гостро відчувається тими, хто намагається просунутися вгору кар'єрними сходами [1].

За даними Корейського інституту праці, майже дві третини молодих людей із місцевого населення працюють і живуть саме в такий спосіб. 29% молоді відмовилися від здобуття вищої освіти. За чотири роки навчання необхідно сумарно заплатити приблизно 85 млн. корейських вон, що дорівнює 70,5 тис. дол. США, враховуючи мінімальні витрати на проживання за цей час, тож далеко не всі можуть із цим впоратися. Близько мільйона молодих людей, не маючи освіти, не можуть знайти собі роботу взагалі [1; 2].

Великою проблемою є також старіння населення, адже показники народжуваності у РК є одними із найнижчих у світі. Старше покоління фактично залежить від працездатного населення, що лише додає труднощів у життя останніх. Знову ж таки, дуже яскраво в цій ситуації

проявляють себе конфуціанські традиції, за якими молодший понад усе повинен шанувати старшого.

На сьогоднішній день політика уряду Південної Кореї щодо боротьби із бідністю зосереджена в основному на літніх людях. Згідно з даними досліджень Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), рівень бідності для літніх людей старше 65 років у РК становив 49,6% у 2017 р. – на 13,5% вище, ніж в середньому для інших її країн-членів. Але зараз багато країн ОЕСР усе більше визнають, що молодь – це нова група ризику. Молодіжна бідність – величезна проблема Південної Кореї [2].

Першим поколінням південних корейців, яке виросло, не знаючи злиднів, є так зване «покоління 386» – так, у РК існує цікава традиція відносного розділу населення на покоління повністю оригінальним чином. «Покоління 386» – це люди, народжені у 1960-х рр. За часів своєї юності вони були вкрай політично активні та зіграли важливу роль у демократичному русі 1980-х рр., коли спостерігався процес найактивнішого розвитку РК. Вони проводили масові акції за демократизацію, які змусили тодішнього Президента Чон Ду Хвана скликати позачергові вибори в 1987 р., що ознаменували перехід від військового правління до демократії. Зараз представники «покоління 386» складають значну частину еліти світського співтовариства Південної Кореї [4, с. 213].

Варто зазначити, що їхнім дітям, сьогоднішній молоді, значно важче знайти своє місце. Тут же виділяються три покоління: «Сампо», «Охпо» та «Юкпо». У корейській мові «сам», «ох» і «юк» – це цифри «три», «п'ять» і «шість», тобто ці покоління також мають свої порядкові номери. Який же у цьому криється сенс? Ті, що відносяться до «покоління Сампо», втратили бажання заводити романтичні стосунки, родину та дітей, зробивши свій вибір на користь кар'єри та використання усіх можливостей, які надає їм їх високий соціальний статус. Молоде «покоління Охпо» не може досягти перших трьох пунктів з інших причин: воно не має можливості знайти підходящу роботу та дозволити собі купити свій власний будинок, або новоствореній родині було, де жити та ростити дітей. І ще більш молоде «покоління Юкпо» прагне відмовитися від усіх цих бажань, тобто не тільки від особистих відносин і створення родини, а й будь-якого соціального життя в цілому, оскільки ці люди фактично знаходяться «за межею» – вони не мають ні освіти, ні роботи [5, с. 303].

Отже, підбиваючи підсумок, можна невтішно зауважити, що велика кількість людей опустили руки, зіштовхнувшись з економічними труднощами і соціальними бідами. Особливо страждає молоде покоління, опинившись у безвихідному становищі. У РК зростає рівень еміграції, лише на перший погляд ця країна може здатися такою, що не має проблем. Аби покращити ситуацію, має проводитися краща соціальна політика та

зростати рівень соціальних гарантій для населення. Південна Корея має неабиякий потенціал, який треба неодмінно розвивати, проте ще не до кінця втілена в життя «корейська мрія» має високу ціну.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Корейский культурный центр [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://koreancenter.org.ua/?p=11341>.
2. Республика Корея (Южная Корея) // Энциклопедия Кругосвет. Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.krugosvet.ru/enc/strany-mira/respublika-koreya-yuzhnaaya-koreya>.
3. Воробьев М. В. Очерки культуры Кореи: Монография. – СПб.: Востоковедение, 2012. – 183 с.
4. Кирьянов О. В. Корея и корейцы. О чем молчат путеводители: Монография. – М.: РИПОЛ классик, 2013. – 351 с.
5. Кирьянов О. В. Наблюдая за корейцами. Страна утренней свежести: Монография. – М.: РИПОЛ классик, 2015. – 350 с.

КУЛЬТ БОГИНИ АМАТЕРАСУ В ЯПОНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Перепелиця Вікторія Олегівна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Синтоїзм є національною релігією Японії, що склалася в давні часи на основі анімістичних вірувань, об'єктом яких став значний пантеон богів і духів. Синтоїзм глибоко націоналістичний: боги породили тільки японців, а з цього випливає те, що люди іншої національності не можуть сповідувати цю релігію. Впродовж тривалого історичного періоду на території Японії з'являлися різні релігії, зокрема даосизм, конфуціанство та буддизм, що пускали свої корені та розросталися на національних цивілізаційно-культурних теренах, проте, незважаючи на це, синтоїзм не пішов у небуття. До сьогоденного часу в містах і селищах Японії функціонують синтоїстські храми. Головним синтоїстським храмовим комплексом Японії є святилище в Ісе – Ісе Дзингу, що було побудоване наприкінці VII ст. У ньому шанують Амаатерасу¹⁵ – найвище божество.

Крім храмів, синтоїстські обряди виконуються віруючими на невеликих домашніх вівтарях, де повинні знаходитися зображення богині Амаатерасу. Ця традиція існує, незважаючи на те, що поклоніння і спілкування з богинею довгий час було суто імператорською справою, тим не менш її цінують і сьогодні. З огляду на це, виникає суспільний і

¹⁵ **Амаатерасу** (з яп. «та, що осяєє Небо») – синтоїстська богиня Сонця, пращурка імператорського роду Японії. Згадується в «Записах про справи давнини» та «Анналах Японії». Втілена в священному дзеркалі Ята, одному з трьох божественних скарбів імператора Японії. Головне божество святилища Ісе в префектурі Міє. Дарує богам і людям світло та тепло.

науковий інтерес: дослідити, яке місце посідала Аматаерасу в пантеоні богів синто і в житті японського суспільства; зрозуміти, чому її шанували і продовжують шанувати впродовж багатьох століть.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей культу богині Аматаерасу, його значення в японському суспільстві.

При підготовці доповіді були використані праці Р.К. Баландіна [1], Дж. М. Китагава [2], А.А. Накорчевського [4], Л.В. Резнікової [5], що аналізують міфологічне походження Аматаерасу та її місце в сонмі богів; М.М. Шахновича [6], що зосередив увагу на місці Аматаерасу в канонах синтоїзму та зв'язку її культу з імператорською владою. В якості джерела також були використані священні тексти синто – «Кодзіки – Записи про діяння давнини» [3] в перекладному варіанті.

Згідно зі священними текстами синто, богиня Аматаерасу з'явилася першою з трьох останніх богів, що виникли під час обряду очищення Ідзанагі, який побував в Царстві мертвих. Сонячною богинею стали блискучі краплі води, якою він омив своє ліве око. Ідзанагі віддав під владу Аматаерасу Високу Долину Неба [1, с. 409].

Богиня Сонця вважається пращуркою імператорського дому: онук Нінігі-но мікото, який отримав від бабусі три священних регалії і був посланий нею управляти Вісьмома Великими островами (Очеретяної Рівнинно-Серединної Країни – Японії), став згодом прапрадідом першого імператора країни Дзімму-тенно (Каму-Ямато Іварехіко-но мікото, народився в 711 р. до н.е.) [3, с. 11].

Як ознаки імператорської влади Аматаерасу вручила своєму онукові три священні предмети: дзеркало (символ чесності, праведності), яшмові підвіски (символ милосердя, співчуття) і меч (символ мудрості) [5, с. 103]. Особливо важливе значення надається дзеркалу, яке Аматаерасу вручила онукові зі словами: «Це дзеркало повністю вважай моїм духом, вклоняйся йому так, як мені поклонявся б» [4, с. 56]. З тих пір майже в кожному синтоїстському храмі на центральному місці можна побачити дзеркало, якому поклоняються як втіленню божественної благодаті.

Культ богині Аматаерасу тривалий час був прерогативою імператорської родини і тому не мав широкого розповсюдження в японському суспільстві. Винятковим обов'язком імператора була підтримка особливих відносин з Аматаерасу, камі імператорського клану. Навіть імператриці і передбачуваному спадкоємцю зазвичай не дозволялося звертатися до богині Сонця без офіційного дозволу імператора [2, с. 34].

Культ богині Аматаерасу і пов'язаний з ним культ імператора зазнали злетів і падінь у процесі історичного розвитку Японської держави. В період після монгольської навали (1261–1281) існувала концепція «ісе синто», мета якої – посилення авторитету і впливу святилищ, особливо Ісе Дзингу, для зміцнення імператорського культу [5, с. 103-104]. Протягом

XII–XIX ст. мікадо були позбавлені безпосередньої політичної влади, в той же час зберігаючи владу верховних жерців.

У 1868 р. було відновлене пряме імператорське правління, яке тривало до серпня 1945 р., коли в зверненні до нації імператор Хірохіто заявив про капітуляцію держави перед союзницькою коаліцією, а також про те, що імператорський трон ніколи не буде сходити до Аматерасу, тим самим фактично відмовившись від статусу «живого бога».

Синто – релігія теантропічного типу, що характеризується розмитими межами між божествами і людьми. Божества не створили людей, а породили їх; звідси і ставлення людей до камі як до своїх пращурів.

Загалом культ Аматерасу є спробою висловити особливе шанування з боку японців, і по можливості вступити у зв'язок з об'єктом культу. Поклоніння Аматерасу, в свою чергу, викликало появу тенноїзму, тобто культу імператора. Це забезпечувало сакральність і недоторканість особи імператора та його родини. Аналогічна риса притаманна багатьом державам монархічного типу, проте саме в Японії подібна політична тактика мала свій вплив аж до XX ст. Синтоїзм стверджує, що людина не може передбачити божественного провидіння і що намагання зрозуміти його свідчили б про неповагу з боку людини. Основний постулат синто наказує не ставити жодних запитань і бути покірним божественному провидінню, а оскільки імператор є нащадком богині Аматерасу і посередником між богами і людьми, то вплив подібного культу звичайно буде домінуючим. Закритість таїнства між імператором і верховним божеством ще більше підсилювала віру в божественну приналежність імператорського роду.

В Японії богиня Аматерасу займала і продовжує займати почесне місце верховного божества, адже віра в велику шановану богиню, що осяє Небо, багато століть забезпечувала кровну єдність японців і божественну владу імператора, яка об'єднувала народ в одну сім'ю – Японську державу. Сьогоднішній синтоїзм надто далекий від первісного анімізму. Більшість японців не вірять у чудеса і не демонструють особливу релігійність, проте духовна основа синто зберігається, в ній Аматерасу і досі займає місце верховного божества.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Баландин Р.К. 100 великих богів. – М.: Вече, 2007. – 672 с.
2. Китагава Дж. М. Религия в истории Японии / пер. с англ. Н.М. Селиверстова. – СПб.: Наука, 2005. – 588 с.
3. Кодзика – Записи о деяниях древности / пер., коммент. Е.М. Пинус. – СПб.: ШАР, 1993. – 320 с.
4. Накорчевский А.А. Синто. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: «Аз-бука-классика»; «Петербургское Востоковедение», 2003. – 448 с.

5. Резнікова Л.В., Стасевська О.А., Шелкова Н.В. Релігії світу: Навч. посіб. – Харків: РЦНІТ, 2000. – 234 с.
6. Религиоведение: Учеб. пособ. – 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. М.М. Шахновича. – СПб.: Питер, 2012. – 448 с.

ПОЛІТИКА «М'ЯКОЇ СИЛИ» КНР: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Подшибякін Данііл Вячеславович, студент 2 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. політ. н., доц. Г. С. Панасенко

Сучасна роль Китайської Народної Республіки на міжнародній арені продовжує зростати: сьогодні Китай має другу економіку в світі після США, активно просуває свою культуру та мову серед народів інших країн, бере участь у міжнародних організаціях, виділяє значні кошти для навчання іноземних студентів у китайських закладах освіти, інвестує мільярди доларів у різноманітні проекти по всіх країнах світу та має вирішальний політичний і економічний вплив на країни Азії, Африки та Латинської Америки.

Усе це підтверджує, що КНР – один з основних політичних акторів у світі. Така тенденція зростання впливу КНР бере свій початок з кінця ХХ ст., коли китайську економіку не зачепила Азійська фінансова криза 1997–1998 років, а по всьому світу відкрилися сотні «Інститутів Конфуція», які активно просувають китайську мову та культуру серед населення інших країн.

Зростаюча популярність Китаю в світі та Південно-Східній Азії зокрема стала можливою після відходу від практики проведення «жорсткої сили» (на прикладі кризи з Тайванем у 1995–1996 роках і територіальних суперечок у Південно-Китайському морі) та взяття на озброєння офіційним Пекіном нової практики, що називається концепція «м'якої сили».

Автором поняття «м'яка сила» є американський політолог та геополітик Дж. Най. Концепція «м'якої сили» вперше з'явилася в його праці «Прив'язаний до лідерства: зміна природи американської потужності», що вийшла в 1990 році. Загальне визначення поняття «м'яка сила» – це форма здійснення політичної влади, яка передбачає здатність досягати бажаного на добровільній основі, симпатії та привабливості, на відміну від «hard power», яка передбачає застосування сили та насильства.

Сьогодні КНР має три головні механізми реалізації своєї «м'якої сили»:

1) проведення різноманітних заходів культурного характеру, які можуть найбільш повно продемонструвати позитивні риси китайської культури, акцентуючи увагу на економічних досягненнях Китаю;

2) налагодження співробітництва з надання допомоги в економічній і соціальній сферах, охороні здоров'я, освіти, надання гуманітарної допомоги країнам, які цього потребують;

3) реалізація на світовій арені збалансованої політики, що позитивно впливає на міжнародний стан і покращує клімат для багатостороннього співробітництва між країнами [1].

Найбільш помітним прикладом першого пункту є відкриття по всьому світу «Інституту Конфуція» – навчального закладу, основною метою якого є просування китайської мови, культури та традицій серед населення країни. Перший Інститут було відкрито в Сеулі (Південна Корея) у 2004 році; нині «Інститут Конфуція» відкрито більш ніж у 100 країнах світу, а його кількість вже давно перевищує 400 закладів. Результатом діяльності Китаю у використанні «Інституту Конфуція» є зростання по всьому світу інтересу до китайських культурно-освітніх закладів та країни взагалі, а також до філософії, ціннісних настанов і політичних переконань із подальшим їх наслідуванням.

Другий пункт висвітлює політику КНР стосовно країн, що розвиваються та країн-сусідів Китаю. Американський експерт С. Халпер зазначає: «Для країн Заходу неспроможні країни – це проблема. Для Китаю – це шанс». Показовим прикладом цієї цитати став візит голови КНР Ху Цзіньтао в 2009 році, який здійснював дипломатичне турне по Африканському континенту. Результатом цього візиту стало надання китайських пільгових кредитів і активізація інвестиційної діяльності КНР у сфері соціальних та інфраструктурних проєктів у Малі, Сенегалі, Танзанії і Маврикії. Також активно розвивається співробітництво КНР з Нігерією й Кенією. Варто зазначити, що ці країни є найбільшими експортерами нафти і природного газу в Африці. Китай надав масштабну допомогу Нігерії в боротьбі з малярією, пташиним грипом, у будівництві залізниці, гідроелектростанції та інших інфраструктурних проєктів. Гуманітарну допомогу від КНР також отримала Мексика в розмірі 5 млн доларів, коли в країні виникла загроза «свинячого грипу». Всі ці дії КНР активно впливають на сприйняття Китаю як країни-партнера та надійного друга.

Третій пункт реалізації «м'якої сили» демонструють ряд подій, що відбувалися протягом останніх 20-ти років. Наприклад, у 2002 році КНР, щоб налагодити співпрацю з державами Південно-Східного Азіатського регіону, підписала «Декларацію про поведінку у Південно-Китайському морі» і «Договір про започаткування зони вільної торгівлі між КНР і країнами АСЕАН на десятирічний термін».

Таким чином, роль «м'якої сили» в зовнішній політиці Китайської Народної Республіки дедалі більше зростала, що спрямовувалося на

формування дружнього образу Китаю не тільки в регіоні, а й у всьому світі. Важливим фактором також є налагодження відносин КНР із частково визнаною Китайською Республікою Тайвань. Так, у 2015 році на конференції у Сінгапурі, голова КНР Сі Цзіньпін закликав «сприяти мирному розвитку» відносин між материковим Китаєм і острівним Тайванем. Ця заява була оголошена під час зустрічі з головою адміністрації Тайваню Ма Інцзю [2].

Вважаємо, що варто також звернутися до статистичних даних. Наприклад Британське PR-агентство «Portland», яке проводить дослідження в застосуванні державами «м'якої сили» та за результатом аналізу відповідно складає рейтинг «Топ-30», згідно з яким Китай у 2018 році посів 27 місце. Якщо детально дослідити цей індекс, то можна помітити, що КНР поступилася в порівнянні з 2017 роком на два місця, але підіндексні показники, такі як культура (9 місце), освіта (13 місце) та залучення (9 місце) – продовжують стрімко зростати [3].

У перспективі просування «м'якої сили» Китай має звернути увагу на інформаційну політику, адже китайський сегмент інтернету та мас-медіа досі живе опосередковано від іншого світу. Можливо, створення китайського «альтернативного інтернету, радіо та телебачення для іншого світу» покращить просування інтересів КНР у сфері культури та мови. Також значну роль відіграє фактор продовження реформ «відкритих дверей», що може мати велику символічну цінність для «м'якої сили» та продемонструє світові готовність Китаю до нового етапу співпраці в економічній і торговельній сферах. Посилаючись на успішність впровадження мережі «Інституту Конфуція», варто зазначити, що продовження політики з розширення кількості закладів і впровадження нових дисциплін у інституті може посприяти ще більшій зацікавленості у Китаї. Також варто приділити увагу розширенню цієї мережі інститутів у ЄС та США, де сприйняття КНР серед населення є досі негативним через соціалістичну ідеологію Китаю. У майбутньому КНР також має приділити більше уваги налагодженню добросусідських стосунків у Азії, і найкращим шляхом до цього має стати ініціативність офіційного Пекіну в розширенні інтеграційних процесів у Азії під патронатом КНР.

Отже, у підсумку можна зазначити, що сьогоднішня роль Китаю в глобальній політиці величезна. Це пояснюється й економічними можливостями КНР, і тим, що США як наддержава починає знову «повертатися до своєї країни» або, інакше кажучи, проводити політику протекціонізму та віддалятися від зобов'язань щодо вільної торгівлі і «Паризької кліматичної угоди», тому зараз на Китаї лежить велика відповідальність. Китай має уникати конфліктів у світі та проявляти миротворчу ініціативу, що дозволить покращити імідж країни на світовій арені. Пріоритет нового Китаю – це «мирне зростання» країни в світовому товаристві, тому політика «м'якої сили» дозволить республіці за рахунок

зваженої зовнішньополітичної діяльності та популяризації китайської мови і культури у світі гарантувати КНР стабільність всередині країни, адже, як говорив відомий китайський політичний діяч Чжоу Еньлай, «у міжнародних справах немає дрібниць» (外事无小事).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кіктенко В. О. «М'яка сила» Китаю на 28 місці у світовому рейтингу [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://bitly.su/WJqL>
2. Отношения КНР и Тайваня. Досье [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа к ресурсу: <https://tass.ru/info/2414485>
3. The Soft Power 30 [Electronic resource]. – 2018. – Access mode: <https://softpower30.com/country/china/>

ПОЛІТИКА БЕНАЗІР БХУТТО – ПЕРШОЇ ЖІНКИ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА У МУСУЛЬМАНСЬКОМУ СВІТІ

Семененко Анастасія Олександрівна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що процес фемінізації в країнах Сходу викликає особливий інтерес у сучасному світі. Визначні дослідники і пересічні представники світової спільноти захоплюється неоднозначною постаттю Беназір Бхутто (1953–2007 рр.) – прем'єр-міністра Ісламської Республіки Пакистан у 1988–1990 та 1993–1996 рр. За життя її називали «найкрасивішим політичним діячем ХХ ст.», «Чорною Трояндою Сходу» [2, с. 57], порівнювали з Клеопатрою і Семірамідою. З нею пов'язували надії на демократизацію Пакистану, а мусульманки-феміністки мріяли, що, на кшталт Б. Бхутто, зможуть потіснити чоловіків із політичного олімпу в маскулінному суспільстві.

Аналізу політичного портрету Б. Бхутто присвячені праці сучасних російських (В.Я. Белокреницького [1], В.М. Москаленка, П.В. Топичканова [5], А.А. Суворової [7]) та українських (В. Головченка [4], П.М. Ігнат'єва [6]) пакистанознавців, використані нами для проведення дослідження.

Завданнями нашої доповіді є визначення ролі Беназір Бхутто в історії державотворення Пакистану, оцінка ефективності її політичної діяльності в періоди прем'єрства 1988–1990 та 1993–1996 рр.

Беназір Бхутто прийшла до влади після тривалого протиборства з військово-бюрократичної диктатурою генерала Мохаммада Зія-уль-Хака

(1977–1988 рр.). Б. Бхутто стала одним із лідерів Пакистанської народної партії (ПНП), створеної її батьком Зульфікаром Алі Бхутто (прем'єр-міністр Пакистану у 1973–1977 рр.), страченим урядом М. Зія-уль-Хака після державного перевороту [1, с. 6].

Б. Бхутто швидко завоювала довіру пакистанців, багато в чому завдяки популярності батька і своїй особистій чарівності. На Сході в політиці значну роль відіграє особистість лідера і кланова свідомість, що свідчить про готовність бути відданим лідеру та найближчим членам його родини, навіть якщо лідером буде жінка [6, с. 480].

Б. Бхутто була вкрай суперечливим політиком і державним діячем. Вона націоналізувала видобуток нафти в країні, ввела безкоштовну освіту та охорону здоров'я, перемогла дитячий поліомієліт, звільнила і «розкріпачила» жінок (ввела закон, котрий засвідчив, що ніхто не може змусити жінок носити чадру і чинити перешкоди при прийомі на роботу), спромоглася «заморозити» індо-пакистанський конфлікт, закликала країни Заходу надати допомогу у забезпеченні навчальних закладів Пакистану комп'ютерною технікою та проведенні комп'ютерних курсів для пакистанських студентів, однак, на противагу вищезазначеному, Б. Бхутто з тріском провалила кампанію з ліквідації наркоторгівлі в Пакистані [5, с. 40].

Прем'єр-міністр Пакистану запропонувала нову програму для країн третього світу, схожу на «план Маршалла», з використанням певних засобів щодо покращення рівня життя населення у бідних районах мусульманських країн, вважала важливим аспектом побудови демократії саме розвиток громадянського суспільства. Беназір Бхутто зазначала: «Неурядові групи, громадські організації, жіночі організації, студентські, торговельні союзи, організації по боротьбі за збереження навколишнього середовища, професійні спілки, релігійні групи – кожна з них представляє інтереси окремої частини населення і становить фундамент демократії в теорії і на практиці» [3, с. 219].

У ЗМІ Б. Бхутто часто називали «залізною леді Сходу». Вона увійшла до «Книги рекордів Гіннеса» як найпопулярніший політик 1995 р. Експерти відзначали в ній «тонке політичне чуття, вміння маневрувати і вселяти довіру». Її основна політика була спрямована на вирішення наступних питань: бідності, безнадійності, насильства і диктатури в мусульманських країнах [7, с. 105].

Незважаючи на позитивні зміни у внутрішній і зовнішній політиці Пакистану, прем'єр-міністра часто звинувачували в корупції, декілька разів ув'язнювали за життя, політичні скандали постійно псували її репутацію [6, с. 502-504].

У 1984 р. Беназір Бхутто була звільнена з-під ув'язнення завдяки втручанням західних миротворців. Почався «тріумфальний хід» Б. Бхутто по країнах Європи: вона, виснажена після в'язниці, зустрічалася з лідерами інших держав, давала численні інтерв'ю та прес-конференції, під час яких

відкрито кидала виклик існуючому режиму Первеза Мушаррафа. Її сміливість і рішучість у багатьох викликали захоплення, та й самі пакистанські диктатори розуміли, яким сильним і принциповим супротивником була Б. Бхутто.

18 жовтня 2007 р. Беназір Бхутто повернулася на батьківщину після восьми років вимушеної еміграції. Під час проходження кортежу у натовпі зустрічаючих її прихильників відбувся терористичний акт (понад 130 осіб загинули, 500 отримали поранення). Через два місяці після першого замаху 27 грудня 2007 р. Бхутто стала жертвою нового терористичного акту в м. Равалпінді, де виступала на мітингу перед своїми прихильниками напередодні передвиборчої кампанії [2, с. 143].

У звіті Федерального агентства розслідувань (ФАР) Пакистану 2007 р. зазначається, що останній замах на життя Б. Бхутто був підготовлений і здійснений пакистанською організацією талібів «Техрік-е Талібан-е Пакистан» та її тодішнім лідером Бейтуллою Мехсудом, проте однозначної версії щодо замовника вбивства немає. Пакистан довго вшановував пам'ять загиблої Беназір Бхутто, на її могилу приходять сотні тисяч людей і в наш час [7, с. 220]. Чоловік Беназір Бхутто – Асіф Алі Зардарі – був президентом Пакистану з 2008 по 2013 рр.

Таким чином, політичний курс Б. Бхутто був свідченням того, що можливо вирішити проблему бідності, безнадійності, насильства і диктатури в мусульманських країнах. Очевидно, що на покращення становища на Сході буде потрібно не одне десятиліття. Ситуація, що склалася сьогодні, вимагає активних дій, для чого необхідна концентрація зусиль усієї світової спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Белокреницкий В.Я. Беназир Бхутто и исламская демократия // Свободная мысль. – 2008. – № 9. – С. 5-16.
2. Бхутто Б. Дочь Востока // Звезда Востока. – 1991. – № 8. – С. 56-147.
3. Бхутто Беназир. Примирение: Ислам, Демократия, Запад. – М.: Sabina Pak Ltd., 2008. – 324 с.
4. Головченко В. Бхутто Беназір // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 808 с.
5. Москаленко В.Н., Топычканов П.В. Сила и слабость Пакистана. – М.: Московский Центр Карнеги, 2013. – 75 с.
6. Ігнат'єв П.М. Бхутто Беназір // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. – Т.1. – К.: Знання України, 2004. – 760 с.
7. Суворова А.А. Беназир Бхутто: портрет в двух ракурсах. – М.: Восточная литература, 2013. – 223 с.

STEREOTYPICAL PORTRAY OF ARABIC PEOPLE IN WESTERN MEDIA

Valeriya Semenova, Ohiienko Kateryna

From movies and TV shows to advertising and news, Middle Easterners and Arab Muslims have continually fallen victim to stereotypical portrayals, gross inaccuracies and even dehumanization in Western media. I took a look at some of the worst representations:

1) Arabs in the Desert.

This representation is largely outdated, much like Hollywood's common portrayal of Native Americans as people in loincloths and war paint running through the plains. Camels and the desert can be found in the Middle East, but this portrayal has become stereotypical.[4]

2) Arabs as Villains and Terrorists.

There is no shortage of Arab villains and terrorists in Hollywood films and television programs. When the blockbuster "True Lies" debuted in 1994, Arab-American advocacy groups staged protests in major cities, including New York, Los Angeles, and San Francisco, because the film featured a fictional terrorist group called the "Crimson Jihad," whose members, Arab-Americans complained, were portrayed as one-dimensionally sinister and anti-American.[1]

3) Arabs as Barbaric.

When Disney released its 1992 film "Aladdin," Arab-American groups voiced outrage over the depiction of Arab characters. In the first minute, for example, the theme song declared that Aladdin hailed "from a faraway place, where the caravan camels roam, where they cut off your ear if they don't like your face. It's barbaric, but hey, it's home."

4) Arab Women

Hollywood also has represented Arab women narrowly. For decades, women of Middle Eastern descent have been portrayed as scantily clad belly dancers and harem girls or as silent women shrouded in veils, similar to how Hollywood has portrayed Native American women as Indian princesses or squaws.[2]

5) Arabs as Muslims and Foreigners

The media nearly always portray Arabs and Arab-Americans as Muslims, although most Arab-Americans identify as Christian and just 12 percent of the world's Muslims are Arabs, according to PBS. In addition to being sweepingly identified as Muslims in film and television, Arabs are often presented as foreigners.

When not terrorists, Arab characters in films and television often are oil sheiks. Portrayals of Arabs born in the United States and working in mainstream professions, such as banking or teaching, remain rare.[3]

Arabs and Muslims have given the world quite a lot throughout the years, from architecture to mathematics, but how much of it has found its way onto the movie screens? They have grown tired of seeing rudimentary and inaccurate

depictions of themselves that are causing them to be extremely misrepresented to others on this planet. In fact, what does Hollywood think the 1.6 billion Muslims around the world are thinking when they see movies that they are depicted so unjustly in? Hollywood realizes that it has a key role to play in shaping public opinion (domestically and internationally) but only time will tell whether it ever decides to deliver a realistic and just viewpoint on the Muslim world, the Arab world, and their peoples.

REFERENCES :

- 1) <https://prezi.com/vondvqq6p9ym/hollywoods-misrepresentation-of-arabs/>
- 2) <https://www.ukessays.com/essays/media/portrayal-arabs-muslims-hollywood-2626.php>
- 3) <http://www.aaiusa.org/arab-portrayals-in-film-a-history-of-stereotypes>
- 4) https://en.wikipedia.org/wiki/Stereotypes_of_Arabs_and_Muslims_in_the_United_States

ТРАДИЦІЇ КИТАЙСЬКОЇ САДОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА МІНІ-ЛАНДШАФТИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОСТІ

Тарасенко Олександра Андріївна, студентка 3 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Китайський сад – це неосяжний всесвіт у мініатюрній моделі, який втілює філософію Конфуція і Лао-цзи, духовні цінності буддизму і даосизму, внутрішній світ людини та її гармонію з природою. Тому актуальність вивчення даної тематики обумовлюється, по-перше, глибокою екологічною кризою сучасності та необхідністю формування бережливого ставлення до природи, що відображається в китайському типологічному культі та світогляді, а по-друге, полягає у можливості розуміння ментальності та основ функціонування китайської соціокультурної системи.

Якщо ми звертаємося до витоків і підтверджень ціннісної орієнтації на природу, то ще в одній з найдавніших пам'яток китайської літератури XII–VI ст. до н. е. – «Книзі Пісень» – згадується «радість парку»: «Володар йде по парку Духу» [1, с. 230]. З давніх-давен китайська міфологія порівнювала сади з раєм. Зокрема, у відомому трактаті «Хуайнань-цзи» (II ст. до н.е.) є згадка про «сяньпу» – висячі сади у палаці богині Сі-ван-му, що володіла зіллям безсмертя. За віруванням і традиційними уявленнями, у цьому чудовому саду завжди тепло, течуть струмки кришталевої чистоти і водяться небачені тварини [2, с. 116]. Китайці ототожнювали сад із куточком раю на землі. Поява даосизму з його ідеєю безсмертя привела до перерозподілу уваги і зміщення вектору з раю на сад,

він став асоціюватися з обителлю вічного життя, тому з'явилося прислів'я: «Хто садить сад, той садить щастя» [3, с. 98].

Витоки ландшафтних композицій сягають своїм корінням у сиву давнину. Згідно з історичними записами, ще в XXI ст. до н.е. були відомі так звані «ю» – розплідники, де розводили звірів для полювання імператора і знаті [4]. Ще однією цікавою прикметою таких заповідників були високі «лінтай» – божественні підмостки для спілкування з Небом. Саме полювання і ритуальне спілкування з Небом становили первісну функцію садово-паркового мистецтва Китаю. З цих часів простежується ще одна особливість, яка потім зумовила характерну рису китайських парків – поєднання сакрального та побутового, священних функцій і повсякденного життя.

Перший палацовий сад у Китаї з'явився в період династії Чжоу (1122–249 рр. до н.е.). Потім у столицях і великих містах Китаю стали створювати садово-паркові ансамблі. За часів династії Мін (1368–1644 рр.) садово-паркове мистецтво стало повальним захопленням. Людина без власного саду, хоча б маленького, не вважалася елітою суспільства. У садах зосередилося культурне життя: читання, заняття живописом, музикою, зустрічі літераторів і художників, вчені бесіди, ігри.

В культурі народів Далекого Сходу розуміння світобудови відбувалося через призму системи «їнь – ян», вперше викладеної в старокитайській «Книзі Змін» [5, с. 64]. По суті, це вчення про постійну взаємодію в природі двох протилежних начал: пасивного, темного, жіночого начала – «їнь» і активного, світлого, чоловічого начала – «ян». У середньовічний період система «їнь – ян» була основою багатьох філософських вчень, а також відбилася в практиці мистецтва, зокрема садово-паркового. Незалежно від конкретного задуму художника, композиція саду, як правило, містила два основних компоненти: це «їнь – ян» саду, його «кров» і його «скелет» – воду і каміння, жіночу і чоловічу сутність. Вода могла бути натуральною або символізувалася піском і галькою. Каміні стали символом позитивних сил світобудови, а вода – безтурботності і розумового потенціалу.

У культурі Піднебесної імперії особливу роль відіграє вчення фен-шуй [6], у якому гармонійно поєднані філософія і повсякденне життя. Щодо саду в китайському стилі вплив фен-шуй виражається у створенні гармонії між елементами повітря, води, землі, а також рослинами, пагорбами, рівнинами і, звичайно, людиною. Благоустрій саду, згідно фен-шуй, є відображенням душевної організації його господаря, своєрідною проекцією його внутрішнього світу. Тож, особливістю китайського саду можна назвати характерну для нього ієрархічність, відносини підлеглості між окремими елементами, при обов'язковому дотриманні балансу і гармонії. Китайські сади і парки будуються так, щоб у центрі був ставок, а краще кілька водоймищ. Одне – зі стоячою водою (символ спокою), інше –

з «живою» у вигляді водоспаду або струмка (символ вічного руху і плинності).

У китайських садах головні дерева – сосни, що символізують благородство, і чим старіше дерево, тим з більшою пошаною до нього ставляться. З повагою китайці ставляться і до бамбуку, який втілює надійність і стійкість. «Деревами щастя» вважаються персики (їх люблять усі небожителі), а також сливи мейхуа і верби. Рослини китайського саду включають також абрикоси, мандарини, зарості бананів. Окрема тема – карликові дерева, китайці вбачають у них образи небожителів.

Газони в китайських садах відсутні, землю завжди вимощують каменем або посипають галькою. Нерідко вона викладена хвилями або візерунками. Головною квіткою китайці вважають піон, шанується китайська троянда в саду (гібіскус), що символізує щастя і мир. У садах спостерігається буйство хризантем, нарцисів, гортензій, зростає обожнюваний китайцями бузок. З птахів в садах – журавлі, а також лелеки як символ безсмертя.

Сади Китаю відрізняються надзвичайною різноманітністю, їх неможливо звести до умовностей того чи іншого стилю. В Китаї налічується як мінімум шість умовних типів садів: сади при імператорських палацах, при імператорських гробницях, при храмах, сади природних пейзажів, домашні сади, сади вчених.

У китайському ландшафтному стилі людина не протиставляється природі, не втручається в її розвиток, а лише поправляє, коригує окремі моменти. Вона існує в єднанні з нею, особливо це помітно з приходом до Китаю буддизму, в цей період людина намагається домогтися досконалості душі за допомогою медитацій, і допомагає їй в цьому сад, він дає духовне єднання з природним середовищем. Китайські садово-паркові ансамблі відрізняються від класичних європейських з їх геометрично правильними формами і променями алей. Китайські прагнуть до єднання з природою, щоб рукотворна і природна краса злилися в єдине.

Таким чином, сади Китаю є яскравою ілюстрацією можливості рівності людини і природи, своєрідного діалогу, порозуміння і взаємовигідного співіснування. Подібна філософія із взаємовпливом і відсутністю як домінування, так і повного підпорядкування будь-якої з двох сторін, але зі своєю чіткою ієрархією, розповідає нам про ментальність китайців і одночасно дає змогу запозичити певні концепти задля збереження природи, ефективного захисту навколишнього середовища та культивування в сучасному суспільстві екологічної етики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Книга песен и гимнов / пер. с кит. А. Штукина. – М.: Художественная литература, 1987. – 496 с.
2. Хуайнаньцзы. Философы из Хуайнани / пер. с кит. Л.Е. Померанцевой. – М.: Наука – Восточная литература, 2016. – 528 с.

3. Китайські прислів'я та приказки / пер. з кит. Івана Чирка. – К.: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1984. – 115 с.
4. Лоу Цинь-си. Чжунго юаньлинь ишу (Искусство китайского сада) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evergreen.org.ua/kitajskij-sad-samobytnoe-yavlenie-v-mirovoj-sadovo-parkovoj-kulture/> (дата обращения: 28.02.2019).
5. И Цзин. «Книга Перемен» и её канонические комментарии / пер. с кит., предисл. и примеч. В.М. Яковлева. – М.: Янус-К, 1998. – 267 с.
6. Лилиан Ту. Основы Фэн-шуй. – М.: АСТ, Астрель, 2007. – 256 с.

УКРАЇНО-КИТАЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТНОГО БУДІВНИЦТВА: ДО ПИТАННЯ ПРО ІНВЕСТИЦІЇ КНР

*Царейкіна Катерина Михайлівна, студентка 5 курсу,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. і. н., доц. Тумаков О. І.*

На сьогоднішній день питання про співробітництво між Китаєм та Україною є дуже актуальним. Незважаючи на те, що Україна обрала курс прямування на Захід, до країн Євросоюзу, одним із основних торговельних та економічних партнерів України вже декілька років поспіль залишається КНР (згідно офіційних статистичних даних за 2018 рік, експорт з України до КНР становив 2200,3 млн доларів США, а імпорт – 7604,0 млн доларів США) [1]. Це свідчить, що обидві країни зацікавлені у подальшому розвитку взаємних відносин, але кожна із сторін переслідує власний інтерес.

Для України Китай виступає стратегічним партнером і майбутнім інвестором, а для Китаю Україна – це ринок збуту власних товарів, а також швидкий і комфортний шлях до Європи. Згідно з прогнозами, економіка Китаю вже скоро стане першою у світі [2]. Але дуже важливо розуміти, що Китай зобов'язаний темпами економічного росту високим рівнем експорту товарів і послуг. Аби підтримувати високий рівень ВВП, Китай має докладати усіх зусиль у пошуках нових ринків збуту. Задля цього уряд КНР не шкодує капіталовкладень у перспективні проекти, і Україна має цілу низку проектів, які потребують інвестицій.

Україна завжди відзначалася своїм вигідним географічним положенням, через територію країни проходить велика кількість торговельних маршрутів. Але транспортні магістралі країни потребують

негайної реанімації. Автотранспортні, залізничні шляхи, мости, порти та переправи – усе це наразі застаріле або знаходиться в аварійному стані. Аби підняти рівень мобільності, пропускну здатність та рівень товарообігу, транспортні шляхи України потребують коштів на часткове або повне оновлення, проте держава наразі не має змоги ці кошти надати. Питання про залучення коштів Китаю до будівництва нових і відновлення старих транспортних шляхів було піднято під час останнього засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР у травні 2017 року. У рамках засідання було прийнято рішення щодо інвестування Китаєм в інфраструктуру України коштів у розмірі 7 млрд доларів США. Було обговорено можливість виконання плану дій Україна – КНР із реалізації ініціативи побудови економічного поясу Великого шовкового шляху та Морського шовкового шляху XXI століття («Дорожня карта»), опрацьовано питання фінансування важливих інфраструктурних проектів в Україні Фондом Євразія, Фондом Шовкового шляху та Азіатським банком інфраструктурних інвестицій. У рамках розвитку співробітництва в галузі транспорту було створено план дій щодо модернізації транспортної інфраструктури України за такими напрямками: розвиток і будівництво інфраструктури морських портів України; будівництво та модернізація автомобільних доріг; електрифікація залізничних колій на території України; розвиток високошвидкісного руху [3]. Таким чином, інвестуючи в Україну, Китай забезпечує комфортний, швидкий і надійний транзит своїх товарів до Європи, з перспективою мінімальних витрат і подальшого максимального прибутку. Зараз план знаходиться на стадії обговорення, але деякі проекти вже були частково реалізовані. Насамперед, це проекти будівництва метрополітену у Києві, відновлення мосту у Кременчузі, а також реконструкція дороги національного значення М-14, яка пов'язує Україну із країнами Балтії [4].

Проте, говорячи про такі перспективні для обох сторін проекти, варто зазначити ризики, на які йде кожна з країн-партнерів. Для Китаю ризик пов'язаний насамперед із тим, що Україна має історію цілого ряду невиконаних обіцянок та зобов'язань перед своїми партнерами, а також випадків зловживанням фінансами сторони-партнера. Перші кроки у встановленні зв'язку між урядами Китаю та України були зроблені ще у 2012 році, коли між Міністерством аграрної політики та Експортно-імпорتنим банком Китаю було укладено меморандум, за яким Державна продовольчо-зернова корпорація України отримувала кредит у розмірі 12 млрд гривень (за тодішнім курсом 1,5 млрд доларів США) під державні гарантії для здійснення поставок зернових Китайському імпортеру – ССЕС. Але даний проект відзначився «темною плямою» на історії взаємовідносин між країнами, бо ДПЗКУ була не в змозі не тільки виплатити кредитовані кошти, а й постачати до Китаю мінімальні обсяги

зерна, визначені за договором. Справу було передано до суду і наразі питання досі залишається відкритим [5].

І хоча Китай досі зацікавлений інвестувати до України, непогашені борги та зіпсована репутація можуть сильно вплинути на подальше співробітництво між двома країнами. Окрім цього, нестабільна ситуація в Україні також має свій вплив на статус багатьох проектів, які не можуть зрушити з місця через зміни органів влади та уряду. Показовим прикладом є ініціатива створення проекту «Повітряний експрес», до якого долучився Китай із інвестиціями у розмірі 300 млн доларів США. Згідно цього проекту, українська сторона повинна була збудувати залізну дорогу для швидкісного потягу, яка б з'єднувала Київ та Міжнародний аеропорт Бориспіль. Однак після видачі Китаєм першого кредитного траншу у розмірі 52 млн справа так і не зрушила з місця, а кредитні кошти «ніби розчинилися у повітрі». Невідомо, що стало причиною цього, але проект визнали безперспективним та закрили (відновивши будівництво у 2018 році, але вже без участі китайської сторони), а Україна й досі обслуговує кредит, наданий Китаєм п'ять років тому [6].

Що стосується України, то фінансування з боку КНР також не можна назвати порятунком для економіки країни. Звичайно, реанімація транспортних шляхів і поліпшення інфраструктури збільшить товарообіг у країні, однак умови фінансування з боку Китаю завжди характеризуються наступними пунктами: високий позичковий відсоток кредиту, залучення китайського обладнання (тобто його подальша закупівля за кредитні кошти, надані урядом КНР), залучення китайських робітників і спеціалістів. У таких умовах Україна не може розвивати власну промисловість і залучати власний персонал, що, по суті, не дає нам майже ніяких видимих результатів від подібної співпраці, окрім кредиту, який Україна має обслуговувати. Беручи до уваги усі факти, можна впевнено зазначити, що Китай успішно реалізує власні інтереси на території України. На даному етапі складно назвати відносини між КНР та Україною взаємовигідними. Для того, щоб забезпечити собі подальший економічний розвиток і можливість швидкого та безболісного для економіки способу погасити надані нашій державі кредитні кошти, спеціалісти української сторони мають більш детально проаналізувати умови договору.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що, незважаючи на багатообіцяючі перспективи, багатьом китайським проектам в Україні поки не вдається подолати підготовчу стадію.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Зовнішня торгівля України товарами у 2018 році // Державна служба статистики України, 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 19.02.2019).
2. WELT 2019 Full Report // World Economic League Table 2019 – 2019. URL: <https://cebr.com/welt-2019/> (дата звернення 21.02.2019).

3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України // Довідка про діяльність Комісії зі співробітництва між Урядом Україною та Урядом КНР, 2018 – URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=85b395bf-133e-43a6-8158-98c7ec60a07c&title=Kitai-knr> (дата звернення 20.02.2019).
4. УКРЦЕМЕНТ. Асоціація виробників цементу України // Меморандуму про співпрацю в реалізації проекту будівництва бетонної дороги у напрямку Одеса-Миколаїв, 2017. URL: <http://www.ukrcement.com.ua/novini/276-memorandumu-pro-spivpratsiu-v-realizatsii-proektu-budivnytstva-betonnoi-dorohy-u-napriamku-odesa-mykolaiv.html> (дата звернення 19.02.2019).
5. Івасюк П. ДПЗКУ: кредит КНР на будівництво доріг в Україні – під загрозою зриву // Українські Національні Новини. – 2018. – 27 лютого. – URL: <https://www.unn.com.ua/uk/exclusive/1717455-dpzku-kredit-knr-na-budivnitstvo-dorig-v-ukrayini-pid-zagrozoju-zrivu> (дата звернення 19.02.2019).
6. Мост и «бетонка». На что Украина потратит китайские миллионы: Интервью замминистра инфраструктуры В. Довганя // Ліга. Бізнес. – 19.12.2017. URL: <https://biz.liga.net/all/transport/interview/most-i-betonka-na-chto-ukraina-potratit-kitayskie-milliony> (дата звернення 21.02.2019).

ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА КИТАЮ: СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ

Шанька Ярослав Анатолійович, студент 2 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к. політ. н., доц. Панасенко Г.С.

Питання старіння населення в Китайській Народній Республіці одне з найважливіших, з якими вона зіштовхнеться в найближчому майбутньому. 40 років тому в Китаї стартувала безпрецедентна за своїми масштабами і жорстокістю демографічна кампанія з контролю народжуваності «Одна сім'я – одна дитина». Зміст її впливає з самої назви: держава заборонила всім своїм громадянам мати більше однієї дитини в сім'ї (за рідкісним винятком). Причини для введення цієї політики були вагомими: загроза перенаселення, брак природних ресурсів і навіть банальний голод, якщо чисельність населення збільшуватиметься в попередньому темпі. Непослух дуже суворо карався – від штрафів до примусових абортів. На думку голови Науково-дослідного інституту народонаселення і трудових ресурсів Академії суспільних наук Китаю Цай Фаня, в Китаї за роки цієї політичної програми, яка тривала до 2016 року, не народилося близько 400 млн дітей [1]. На той момент Китай поставив собі за мету стрімко прискорити економічний розвиток країни, підняти життєві стандарти, поліпшити якість життя населення та й сам національний генофонд. Тому КНР, на відміну від Індії, обрала радикальний метод зменшення населення.

Однак голова Науково-дослідного центру сім'ї і гендерних питань Академії соціальних наук Китаю Лі Інххе зазначив, що населення – це не тягар, навпаки, вид ресурсу. Люди – не тільки виробники, а й споживачі. Стрімкий приріст населення означає значні трудові ресурси та гарантує

стабільний розвиток китайської економіки. Без численного населення не можна говорити про політику, що стимулює внутрішній попит [1].

Нація, яка має більше 10% населення старших за 60 років, вважається, відповідно до документів ООН, «старіючою». На сьогоднішній день у КНР частка людей старших за 65 років складає 11,27% [2]. За оцінками Китайського фонду вивчення старіння, до 2050 року частка літніх людей в КНР сягне 31% [1]. На рис. 1 зазначені віковий склад населення 2016 року та зміни вікового складу населення, яке планується на 2050 рік.

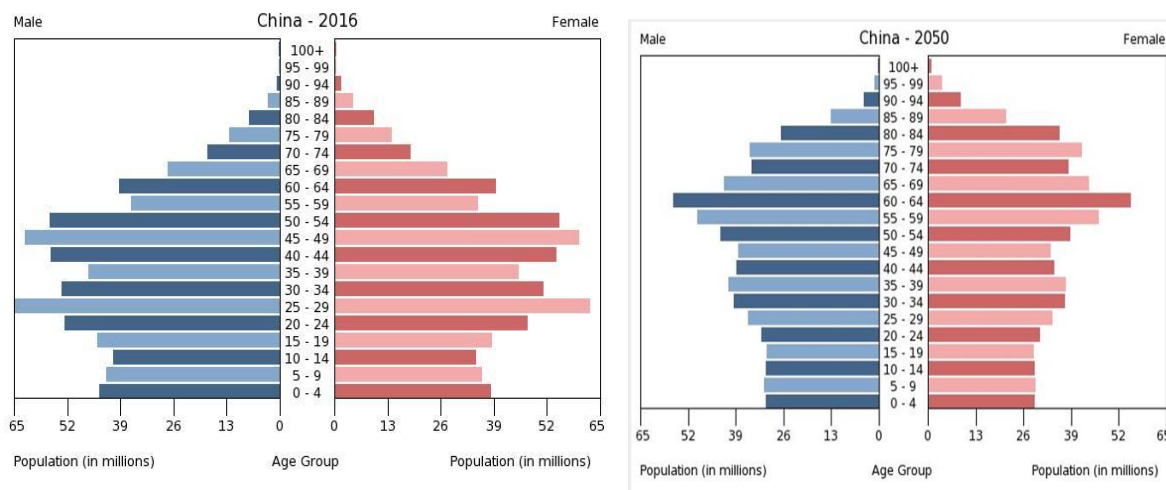

Рис.1 Зміна вікового складу населення в КНР (3)

У Китаї йде прогресивний процес депопуляції населення. В 2011 році приріст населення становив 0,49%, у 2018 – 0,37%. Китай посідає 165 місце за природним приростом населення. Він стоїть на рівні з країнами Європи, США, Японії та Канади.

На початку 2016 року китайський уряд офіційно скасував політику однієї дитини і застосував політику дводітної сім'ї. Однак ліквідація програми «Одна сім'я – одна дитина» не дала поштовху для збільшення популяції населення, навпаки спостерігається зворотній процес. Існує дві причини такої реакції [4]:

- 1) виник феномен «маленький імператор», як охрестили китайці егоїстичне покоління своїх єдиних синів і єдиних дочок, які виростили без братів і сестер, не звикли ні з ким ділитися і ще менше – чим-небудь жертвувати. Дитина – це всіма улюблений малюк, на якого витрачаються величезні гроші. Батьки, бабусі, дідусі працюють лише для того, щоб у їхнього «маленького імператора» ні в чому не було потреби. Йому ні в чому не відмовляють, виконують всі його забаганки, і, найголовніше, вирішують всі його проблеми. Коли ця дитина виростає, вона не здатна створити свою повноцінну сім'ю, адже з самого дитинства жила тільки для себе. Також, коли дитина

виростає, вона не цінує того, що для неї зробили батьки і покидає їх напризволяще. Зі старінням населення сімейна структура зміниться: збільшиться кількість окремих сімей літніх людей і сімей типу «4: 2: 1», де 4 – люди похилого віку, 2 – працездатне населення, 1 – неповнолітня особа. Так політика «одна сім'я – одна дитина» породила свого роду демографічний капкан. Створилася ситуація, коли максимальний соціальний тягар має лягти на покоління, мінімально для цього підготовлене [5].

- 2) В КНР досить сильний дисбаланс у гендерному плані: приблизно на 100 жінок припадає 120 чоловіків. Це також один із наслідків політики планування населення. Китайці, не маючи шансу мати більше однієї дитини, віддавали перевагу хлопчикам, адже вони повинні доглядати за батьками. Фахівці Кентського університету Валері Хадсон і Андреа Ден Боер підраховали, що до 2020 року в Китаї буде від 29 до 33 млн чоловіків у віці від 15 до 34 років, які не зможуть знайти собі дружину і створити сім'ю [6].

Директор Інституту демографії Вищої школи економіки Анатолій Вишневський наголошує на тому, що в ситуації, у якій опинилась Китайська Народна Республіка, потрібно намагатися йти двома шляхами: перший – сприяти збільшенню природного приросту населення за допомогою матеріальних інвестицій у сім'ю; другий – розробляти нові інновації для продуктивної заміни людини на підприємствах, адже вже в найближчому майбутньому нестача робочої сили в Китаї буде відчуватися досить гостро [1].

Однак на сьогодні уряд Китайської Народної Республіки не розробив жодної концепції для подолання проблеми старіння населення, крім того що запланував у 2019 році повністю ліквідувати планування населення в Китаї і дозволити всім громадянам мати стільки дітей, скільки вони здатні утримувати.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Малахова А. О проблеме старения в Китае [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.demoscope.ru/weekly/2016/0463/.php>.
2. Глобальные демографические проблемы [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: https://studbooks.net/1803499/geografiya/globalnye_demograficheskie_problemy.
3. East Asia / Southeast Asia: China [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html>.
4. «Политика двух детей» Китая не решит проблему старения населения [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа к ресурсу: <https://www.epochtimes.ru/politika-dvuh-detej-kitaya-ne-reshit-problemu-stareniya-naseleniya-99033220/>.
5. Маленькие императоры [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://studychinese.com/articles/9/97/>.

6. О половых диспропорциях в Китае [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.demoscope.com/weekly/2016/0191/gazeta023.php>.

**ВПЛИВ СТОСУНКІВ КНР І США НА СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ
БЕЗПЕКИ В АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ І
НОВОГО СВІТОВОГО УСТРОЮ В ЦІЛОМУ КРИЗЬ ПРИЗМУ
«ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ»**

Шарко Климентій Тарасович, студент 3 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. політ. н., доц. Г. С. Панасенко

XXI століття для Пекіна характеризується появою нових орієнтирів у світовій політиці та перетворенням на потужний економічний полюс, який претендує на міжнародне лідерство. Як наслідок, КНР – це головний конкурент США в міжнародних відносинах і світовій економіці. Крім того, Китай сприймається як недемократичний суб'єкт міжнародного права, через монополію Компартії Китаю (КПК) у політичній, економічній і культурній сферах життя в країні.

Мета дослідження полягає в аналізі позицій і взаємодії обох сторін щодо проблем Південно-Східної Азії і в розгляді «торговельної війни» між країнами, її наслідків.

В. Морозов, А. Давидов, О. Балдакова, І. Зуєнко, Т. Умаров, М. Коростіков, О. Габуєв – аналітики та вчені, які досліджують і аналізують проблемні питання у відносинах Китаю та США.

З приходом до влади у США нового президента – Дональда Трампа змінилася позиція Вашингтона в політичних питаннях. Наприклад, ще в передвиборчій кампанії Д. Трамп оголосив про намір налагодити відносини з Москвою, отже, зрозуміло, хто з суб'єктів міжнародних відносин буде головним конкурентом для США – КНР.

Нова влада США ніколи не «дозволить» Пекіну домінувати в регіоні АТР. У разі втрати даного регіону США будуть позбавлені фундаменту, який слугує основою їх глобального лідерства, а це суперечить головному гаслу президентства Д. Трампа – зробити Америку могутньою [3].

Останні три роки були досить складними для США у відносинах з Пекіном. Протиріччя торкалися здебільшого економічної сфери, а політичні питання відійшли на другий план. Однією з головних тем дискусій у фінансовій сфері був той факт, що Пекін спеціально маніпулював курсом національної валюти – юанем, аби отримати певну перевагу в торгівлі з США; товарний демпінг, який сприяв розвалу американської промисловості, крадіжка технологій, хакерські атаки, шпигунство тощо [4].

Так у березні 2018 р. президент США ввів 25 % тарифи на імпорт сталі та алюмінію, а після того як Пекін дзеркально відповів, Д. Трамп доручив Торговельній палаті США розширити перелік товарів, які попадуть під тариф, загальною сумою ще на 100 млрд дол. США.

За розрахунками ОЕСР, наслідком таких рішень може бути скорочення обсягу світової торгівлі на 6 %, а світового ВВП – на 1,4 % [2].

Вже наприкінці 2018 р. Пекін і Вашингтон домовилися про взаємне зниження тарифів на більшість продукції. Крім того, багато критиків і дослідників вважають, що остаточною перемогою США у «торговельній війні» можна вважати час, коли Пекін лібералізує власну торговельну політику, а американці організують так званий «механізм періодичної перевірки», який має перевіряти процес лібералізації. Якщо Вашингтон помітить саботаж економічних реформ, то США відновлять тарифи на китайські товари [5].

Політика США в АТР базується на двосторонньому партнерстві з Японією, Філіппінами, Південною Кореєю, стратегічному співробітництві з Таїландом і відносинах з Тайванем. Головною метою таких зовнішньополітичних зв'язків є політичне та економічне стримування китайської експансії в АТР.

Для США Південно-Східна Азії (ПСА) має особливе значення [1]:

- 1) безпечне транспортування енергоносіїв з Перської затоки на територію США;
- 2) оперативне розгортання збройних сил США в разі виникнення конфлікту на Близькому Сході або на території ПСА;
- 3) подальший контроль регіону з метою нерозповсюдження ядерної зброї;
- 4) підтримка інтересів транснаціональних корпорацій і компаній США;
- 5) боротьба з міжнародним тероризмом у даному регіоні;
- 6) недопущення китайської «експансії» у регіоні, тим самим США зберігає «глобальну рівновагу» в міжнародних відносинах.

Більш того, у США допускають «експансію» КНР на Сибір і Далекий Схід. Такий хід дозволить Вашингтону зберегти лідерство в регіоні. Крім того, метою політики США щодо ПСА є: контроль Південно-Китайського моря для боротьби з піратством, тероризмом та надання допомоги країнам АСЕАН у протистоянні з Пекіном у питанні островів Спратлі та Парасельських островів.

З іншого боку, КНР не підтримує американський гегемонізм і політику з позиції сили.

Пекін намагається домогтися такого положення в АТР, коли США зрозуміють: аби зберегти власну перевагу в регіоні, їм необхідно перетворити Китай у основного стратегічного партнера на взаємовигідних умовах.

Більше того, у ПСА КНР претендує на роль регіонального лідера, тому створення єдиного торговельного та політичного простору – один із головних пріоритетів регіональної політики [1]. А також:

- 1) створення закритого економічного союзу ПСА під головуванням Китаю з метою усунення регіональних конкурентів – Японії та США – та прискорення об'єднання Тайваню з КНР;
- 2) розширення власного ринку збуту за рахунок країн АСЕАН і контроль над їхніми сировинними запасами;
- 3) реалізації юаня як валюти регіонального рівня за рахунок збільшення валютних запасів;
- 4) створення системи транзитних перевезень із Західного узбережжя США в зону Перської затоки індокитайським маршрутом з метою контролю над системою [6];
- 5) недопущення, у разі об'єднання двох корейських держав, поширення впливу США та Японії на Корейському півострові.

Отже, очевидно, що інтереси КНР у АТР та ПСА тісно пов'язані з інтересами США – головним і єдиним світовим лідером, які будуть робити все, аби не допустити «експансії» нового конкурента – КНР. Причому існують інтереси держав у економічній, політичній і військовій сферах.

ПСА однаково стратегічно важлива для обох сторін і «поступатися» позиціями в регіоні ніхто не збирається, інакше зникне авторитет і погіршиться імідж перед світовою спільнотою. Тож для КНР ПСА – це умовний «трамплін» для експансії у світовій політиці та відкрите протистояння з США у майбутньому в економічній і політичній сферах. А для США ПСА – це перший «ешелон» стримування експансії Пекіну в світовій політиці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильев Л. Е. Юго-Восточная Азия: США и Китай от соперничества к противостоянию [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru>.
2. Габуев А., Половинец С. «Китай не миролюбивая панда»: с кем решил мериться кунг-фу Дональд Трамп [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа: <https://carnegie.ru/2018/04/17/ru-pub-76114>.
3. Давидов А. С. Пекин, Москва и Вашингтон: поиски выхода из «корейского тупика» // Китай в мировой и региональной политике. – М., 2018. – С. 140–153.
4. Давидов А. С. США – Китай – Россия: новые «Треугольные» игры [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru>.
5. Коростиков М. Циклическая гильотина. Как в США видят победу в торговой войне с Китаем [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа: <https://carnegie.ru/commentary/78230>.
6. Экономика КНР на спаде. Угроза для мира и Украины [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа: <https://korrespondent.net>. Хаматова

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОГО КИТАЮ

Шидловська П.С., Огієнко К.О.

Термін «інформаційне суспільство» увійшов в обіг наприкінці 60-х років минулого століття. В інформаційному суспільстві інформація є більш цінним ресурсом, ніж матеріальні ресурси, а її доступність стає найважливішим елементом ідеології суспільства[1,с.62].

Після розпаду СРСР комуністична партія Китаю зробила висновки по помилки політики КПРС і намагається їх не повторювати. Зараз Китай розвивається згідно загальносвітових тенденцій розвитку інформаційного суспільства, але при цьому має свою національну специфіку. З одного боку в країні забезпечується подача сигналу мобільного зв'язку, вдосконалюються технології 2G,3G,4G,розробляється технологія 5G. У сільських районах створюється умови щоб люди отримували інформацію так, як і у місті. А з іншого боку уряд контролює цю інформацію, та диктує свої правила.

Зараз близько 700 мільйонів китайців є користувачами мобільних телефонів. І найбільше інформації вони отримують саме з Інтернету. Потім іде телебачення та мобільний зв'язок. Потім газети та журнали. Багато людей користуються автомобільним радіо.

Стрімкий розвиток мережі Інтернет дуже вплинув на розвиток телебачення. Телевізійні студії перетворилися на віртуальні медіа-комплекси з використанням сучасних технологій та комп'ютеризацією всіх процесів. Яскравим прикладом цього є поява Сінь Сяомень — першої віртуальної жінки зі штучним інтелектом, яка дебютує менш, ніж за рік після першого віртуального ведучого Цю Хао. Вони разом з'являться в ефірі під час висвітлення подій «двох сесій», які традиційно проходять на початку березня. Контент китайського телебачення дуже насичений, проте чітко регульований урядом. З іншого боку китайці не живуть за залізною завісою як громадяни СРСР. Їм не бракує зарубіжних новин та прямих трансляцій.

Окремо треба сказати і про соціальні мережі. У Китаї досить проблематично користуватися такими мережами як Google, Flickr, Facebook, YouTube, Twitter, Dropbox, Instagram частково і Вікіпедією. Проте у них існують національні відповідники. У період з 2015 до кінця 2017 року Державна канцелярія з інтернет-інформації ті інші відомства закрили або позбавили ліцензій понад 13 тис сайтів та провели бесіди з власниками понад 2200 сайтів. Ця перевірка проводилася згідно із законом про кібербезпеку, який набув чинності Тільки 1 червня 2017 року. Ці дії влада пояснює необхідністю боротьби з поширенням насильства та порнографії. Що найцікавіше у цій ситуації, так це те, що згідно з даними соціопитування більше 90% опитуваних схвалюють дії влади.

Про це зазвичай говорять мало, але всі знають про існування VPN додатків, які дозволяють обходити блокування різних сайтів. У серпні 2017 року влада Китаю змусила корпорацію Apple видалити з AppStore майже усі VPN додатки. Apple заявила тоді, що згідно з китайськими законами усі розробники VPN-додатків мають отримати ліцензію від уряду. Звісно, у Китаї існує VPN, проте ключі шифрування відомі спецслужбам, а тому про яку приватність може йти мова.

Варто згадати також історію з Google. У 2010 році Google досить пафосно пішов з китайського ринку через вимоги влади ввести алгоритми цензури та блокувати сайти, які не подобаються комуністам, але керівництво Google відмовило і згорнуло свою роботу в країні. У серпні 2018 року стало відомо, що компанія почала таємну розробку необхідних алгоритмів, щоб повернутись до Китаю. Дізнавшись про це, співробітники компанії підписали петицію, у якій виступили за свої принципи, а керівництво вирішило подумати над своїм проектом ще раз[2,с.345].

Незважаючи на бурхливий розвиток сучасних інформаційних технологій, влада КНР підтримує і розвиток друкованої преси, яку на рівні провінцій об'єднали в медіа-групи. Окрім друкованих видань у медіа-груп є також і сайти. Показово, що всі провінційні мас-медіа знаходяться на самоокупності, хоча отримують субсидії на висвітлення діяльності урядових структур провінцій.

Китайській владі треба віддати належне за впровадження інформаційних технологій та розвиток бібліотек та музеїв. І якщо більшість населення світу віддає перевагу використанню тільки Інтернету, то китайські школярі і дорослі люди із задоволенням відвідують бібліотеки і музеї[3].

Говорячи про інформаційну політику не можна не торкнутися теми соціального рейтингу людини у суспільстві. З 2020 року Китайська влада впровадить систему соціального рейтингу кожного жителя країни, де буде враховуватись його кредитна історія, успіхи та заслуги на роботі, усі персональні данні, поведінка та вподобання, а також стосунки з іншими людьми. Кожен отримає свій рейтинг, який буде впливати на все: починаючи від швидкості Інтернету в квартирі і закінчуючи можливістю подорожувати.

Можливо, одним із способів отримання додаткових балів стане використання додатку Xuexi Qiangguo. Це платформа для збору новин, статей, коротких відео та документальних фільмів про політичну філософію Сі Цзиньпіна. Користувач цієї програми має отримувати бали за запуск та активне використання програми, які за інформацією китайських ЗМІ невдовзі можна буде обміняти на подарунки. Програма вже є однією з найпопулярніших в країні, навіть не зважаючи на те, що вона стартувала тільки на початку цього року[4].

Одним з показників демократичності держави та її суспільства є інформаційна політика. У США є цензура, проте немає жорсткого контролю над ЗМІ, які мають виживати за рахунок ринкових відносин. У СРСР була жорстока цензура, яка не дозволяла ЗМІ висвітлювати події більше і не так як треба, але усі ЗМІ фінансувалися державою. Китай увібрав у себе принципи радянської цензури, проте зробив відповідні висновки з ведення інформаційної політики, які дозволяють КНР існувати, розвиватися та процвітати, та ринкові принципи ЗМІ у США, що створило досить самобутній вектор розвитку суспільства. Але тепер Комуністична партія Китаю робить спроби самостійно керувати цим процесом, що може привести до реальності створеної Дж.Орвеллом. І тільки час покаже, що буде далі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лях В. Постіндустріальне суспільство як нова парадигма соціального розвитку: проблеми і перспективи // Генеза: Філософія. Історія. Політологія. – 1994. – № 1. – С. 61 – 79.
2. Кашлев Ю., Галумов Э. Информация и PR в международных отношениях. – М.: Известия, 2003. – 432 с.
3. Ибрагимова Г. Стратегия КНР в области управления Интернетом // Индекс безопасности. 2013. № 1.
4. <http://www.content-filtering.ru/allinet/regulinet/regulinet>

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ У КИТАЇ НА ЕКОНОМІКУ: «ТЕХНОЛОГІЇ В ОБМІН НА РИНОК»

*Шкурка Веніамін Анатолійович, студент 2 курсу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Дерід І.О.*

Вивчення та дослідження науково-технічного потенціалу КНР, досвіду й шляхів розвитку сфери НДДКР (науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи) в цій країні, а також можливих напрямків співробітництва в різних сферах є важливими для України. Ми можемо мати Китай як приклад системи, що швидко розвивається, окрім того, має початкову схожість із пострадянською моделлю організації науки та техніки. Крім усього вищесказаного, очевидним є те, що китайський досвід у сфері розвитку інновацій виявився доволі успішним, а система, що сформувалася, як наслідок є специфічною.

Китай використовує велику кількість способів, щоб отримати, іноді навіть примусово, технології найбільш розвинених у світі країн, особливо США. Останнім часом Китай не тільки увійшов до «ліги» найбільш

технологічних країн світу, але й намагається стати лідером у таких галузях, як виробництво хімікатів, комп'ютерних чіпів та електромобілів.

Примусова передача технологій є одним із головних спірних питань у торговельному конфлікті між США і Китаєм. За оцінками Білого дому, Пекін таким чином щороку наносить американським компаніям збитку на 50 млрд дол. США. Така передача технологій знижує конкурентоспроможність американських компаній і стимул до розвитку та застосування інновацій.

Ситуація, що виникла у зв'язку з «китайською економічною агресією», призвела до того, що президент США Дональд Трамп підписав меморандум, який вводить мито у розмірі 25% більш ніж на 100 різних видів товару з Китаю – від побутової електроніки до одягу, загальною вартістю близько 60 млрд дол. США. Причиною протистояння є те, що щорічно через крадіжку інтелектуальної власності та піратське програмне забезпечення США втрачає 600 млрд дол. США, як свідчать дані Комісії з питань крадіжок американської інтелектуальної власності [4].

Проте у відповідь на такі заяви 24 вересня 2018 року офіційними представниками китайської влади, з посиланням на заяву Держради, була затверджена наступна інформація: «Американські компанії в Китаї отримали великий прибуток завдяки передачі технологій і ліцензуванню. Вони більше всіх виграють від співробітництва у сфері технологій». Держрадою також було наголошено, що компанії зі США укладають такі партнерські договори лише за своїм бажанням. Один із пекінських чиновників сказав: «Китай прозоро дав зрозуміти світу: іноземні компанії можуть отримувати доступ до його ринку, проте вони повинні давати щось натомість – технології» [1].

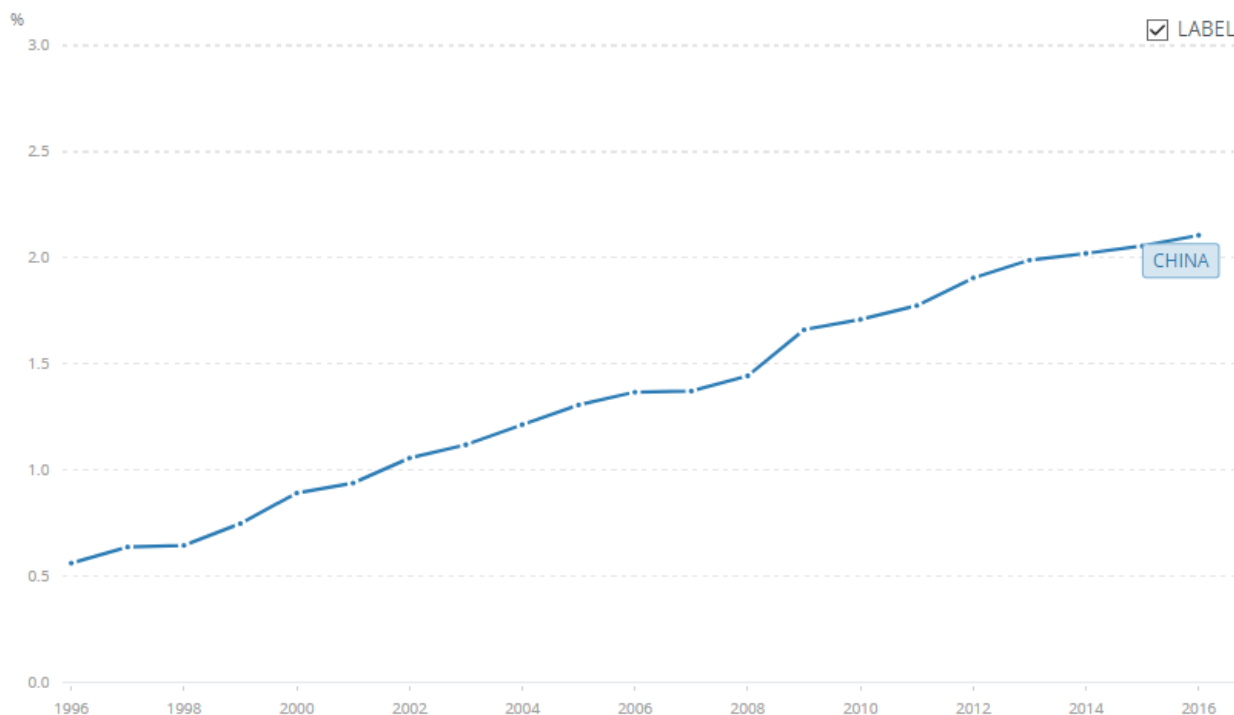
Рішення Дональда Трампа є фактичним оголошенням торгової війни Китаю, за словами экс-міністра торгівлі КНР Вей Цзянго: «Трамп повинен зрозуміти, що це є дуже поганою ідеєю, адже з цієї війни ніхто не вийде переможцем» [4].

Вирішальну роль у стрімкому розвитку Китаю в сфері інноваційних технологій зіграла політика «технології в обмін на ринок», яку Пекін почав проводити ще при Ден Сяопіні. У 1984 році масштабна та успішна американська компанія General Motors виявила ініціативу до створення сумісного виробництва з однією з місцевих компаній, щоб допомогти розвитку відсталої на той час місцевої промисловості: «Китай повинен поступитися частиною свого ринку в обмін на передові технології, яких ми потребуємо» [1].

За даними HIS Market, в 2016 році обсяг світового ринку напівпровідників склав 352,4 млрд дол. США, з них більше ніж 200 млрд – ринок Китаю. Для порівняння: обсяг експорту напівпровідників США в 2016 році склав 43,1 млрд дол. США, а це третя позиція в експорті продукції промислового виробництва США після літаків та автомобілів [3].

Проте, навіть з оглядом на ситуацію з «економічним конфліктом» між США та Китаєм, слід відзначити, що КНР стрімко розвиває власні технології, витрачаючи на це вагомні ресурси.

Рис. 1. Витрати КНР на НДДКР, % від ВВП країни (4)

Дані Світового Банку, що представлені на Рис. 1, вказують на стабільне та вагоме збільшення витрат Китаю на сферу науки та досліджень. Якщо у 2000 році ця цифра становила лише 0,8% від ВВП, то у 2016 – 2,1% відповідно [4].

У 2017 році Китай витратив 28,74 млрд дол. США на імпорт інтелектуальної власності. Ця цифра збільшилася майже в 14 разів, порівнюючи з показником 2001 року, коли Китай приєднався до ВТО, про що йдеться в доповіді про імпорт послуг у Китаї, опублікованій Міністерством комерції КНР. Згідно з доповіддю, більшу частину грошей Китай витратив на імпорт патентів, товарних знаків та авторських прав. Дані свідчать, що в 2017 році на долю плати за використання інтелектуальної власності прийшлося 6,1% від загального обсягу імпорту послуг Китаю [5].

Стрімке поглинання ринку технологій Китаєм та його швидкий прогрес у розробці, застосуванні та комерціалізації інновацій є наслідком інвестування та впровадження відповідної політики, що сприяла цьому процесу. Сьогодні КНР є однією з найбільш технологічних країн та може бути конкурентом у цій сфері таких країн, як США та Японія. Окрім використання та застосування отриманих технологій, КНР починає показувати хороші результати в створенні власних інноваційних

технологій у сферах комп'ютерної електроніки, хімічної промисловості та автобудівництва.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Вэй Л., Дэвис Б. Как Китай отбирает технологии у американских компаний // The Wall Street Journal. – 2018 [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://www.vedomosti.ru/economics/articles/2018/10/01/782514-na>.
2. Какие последствия вызовет торговая война между Китаем и США // Газета № 052. – 2018. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://www.rbc.ru/newspaper/2018/03/26/5ab3dcce9a794774c773dc8a>.
3. Кутова Я. Проводники технологий: как Китай и Америка воюют за рынок микросхем // Forbes. – 2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <https://www.forbes.ru/kompanii/342361-provodniki-tehnologiy-kak-kitay-i-amerika-voyuut-za-rynok-mikroshem>.
4. Світовий Банк [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org>.
5. Увеличение затрат Китая на интеллектуальную собственность // Агентство Синьхуа. – 2018 [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://russian.cri.cn/news/homeList/380/20181106/206337.html>.

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ЯПОНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Шлома Любов Сергіївна, студентка 3 курсу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: к. е. н., ст. викладач І. М. Шамара

Ведучи мову про міжнародні економічні відносини, а особливо про роль певної країни у їхній системі, важко переоцінити значення внутрішнього стану економічно-трудової моделі, за якою ця країна живе. У першу чергу, це формує її імідж на міжнародному ринку, визначає потенційних партнерів і тісноту подальших відносин із ними.

По відношенню до Японії, з точки зору всього світового суспільства, був звичним факт її відносної закритості, особливо на фоні попередньої майже 300-річної ізоляції. У той же час держава, не маючи майже ніяких власних сировинних ресурсів, уже понад три десятиліття займає 3 місце серед найпотужніших економік світу, тому до можливості економічної співпраці з нею прагне більшість країн світу [6].

Японія має абсолютно виключну модель управління та сегрегації праці, зокрема за гендерним показником.

В країні існує ціла трудова культура так званих «salarymen» – працівників середньої ланки, що виконують офісну роботу щодня впродовж робочого тижня, в середньому, з 6-7 години ранку до 9 години

вечора. Така система, однак, працює виключно для випускників вищих навчальних закладів чоловічої статі [4].

Японія – країна колективного капіталізму, тобто кожен працівник будь-якої компанії вбачає себе не індивідом, а частиною колективу і ставить перед собою завдання – зробити діяльність підприємства максимально ефективною за рахунок підвищення власної продуктивності праці. Саме тому японці настільки віддані своїй роботі і викладаються у ній чи не на 120%.

Така шалена працездатність іноді стає причиною феномену, який, знову ж, унікальний і зустрічається лише в Японії – «кароші», або смерть від надмірної праці. Втім, навіть це не зупиняє японських працівників і не зменшує їхнього ентузіазму [1].

Інша характерна риса японського ринку праці – пожиттєвий найм; це складова частина культури «salarymen». У країні вважається неправильним змінювати місце роботи навіть один раз за все життя; з точки зору японських управлінців це свідчить про непродуктивність співробітника або ж про негативні риси його характеру, що не дозволили йому продовжити роботу у складі попереднього колективу [4].

Наслідки використання такої системи здебільшого негативні, до найяскравіше виражених відносяться:

- відсутність можливості розширити власну досвідну базу (працівник роками виконує одноманітну роботу);
- складнощі при просуванні кар'єрною драбиною (в молодому віці отримати підвищення майже неможливо);
- невдоволення місцем праці (молодий спеціаліст може помилитися з вибором, і наступні 30-40 років буде змушений виконувати роботу, яка йому не до вподоби, або у некомфортних для нього умовах) [5].

З урахуванням високого рівня економічної ситуації в Японії (3 місце в світі), не можна сказати, що така система абсолютно невдала, однак, вона радше приносить вигоду на колективному рівні, завдаючи негативного ефекту на індивідуальному [2].

Інша особливість національної економіки – гендерна сегрегація праці. Жінки можуть отримувати вищу освіту та займати високі посади на рівні з чоловіками, але доводиться робити вибір між кар'єрою та родиною. Якщо жінка вирішує народити дитину, на попереднє місце роботи вона вже не повернеться. Більше того, двері до престижного сегменту ринку праці їй буде закрито.

Деяким вдається балансувати між вихованням дітей і невідривним продовженням праці та просуванням кар'єрними сходами, але це, радше, виключення. А для країни із незадовільним демографічним станом це з високою вірогідністю обернеться іще більш серйозними проблемами.

Ще з другої половини ХХ століття Японія рівнялася на західну модель соціального та економічного життя, не асимілюючись, втім,

повністю. Громадяни і сьогодні досить віддані традиціям і радше поєднують їх із позитивними, зручними для себе елементами чужих культур. Однак проблеми існують, і уряд країни прикладає зусиль до їх вирішення [1].

Стосовно свого місця на міжнародному ринку, Японія намагається його посилити, проводячи більш відкрити торговельно-інвестиційну політику, заохочуючи нових партнерів до співпраці, тому для країни важливо створити максимально позитивний імідж, а отже, вона працює над реформуванням дещо застарілих методів управління, лібералізуючи трудову сферу життя. З огляду на консервативні настрої населення, це вимагає певного часу, однак молодь досить позитивно налаштована на зміни у сфері праці і міжнародного співробітництва [6].

Отже, японці працюють близько 15-16 годин на добу, на робочому місці змушені нівелювати свою індивідуальність і працювати відповідно до системи пожиттєвого найму, якщо хочуть досягти професійного успіху.

Також має місце гендерна сегрегація праці. Жінкам доводиться обирати між успішною кар'єрою та родиною, оскільки після народження дитини і кількарічної перерви в роботі жінкам майже неможливо повернутися у вищий сегмент ринку праці. На них очікують робочі місця без обов'язкової кваліфікації, наприклад, у сфері обслуговування.

Однак, навіть за таких умов люди продовжують сумлінно працювати, стабільно забезпечуючи своїй державі місце серед світових економічних лідерів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Чорна Н. В. Особливості японської моделі управління / Н. В. Чорна, кер. В. В. Урбан ; Буковинська державна фінансова академія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/6_56691.doc.htm (дата звернення: 20.02.19).
2. Японська модель. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1061120745300/politekonomiya/yaponska_model. (дата звернення: 20.02.19).
3. Трудоголики в Японії: нехорошие Кароши. Интересные факты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i-fakt.ru/trudogoliki-v-yaponii-nexoroshie-karoshi/>. (дата звернення: 20.02.19).
4. Minamihashi N. Japanese Economy / Minamihashi Naoaki ; Sophia University. – Tokyo, Dec. 2018.
5. Murakami Y. Workforce Competition and Productivity. Finding the Japan Solution / Yumiko Murakami ; OECD Tokyo Centre. – Tokyo, Dec. 2018.
6. Urata Sh. Japanese Economy: Successful Recovery, Challenges, Foreign Policy and EU Relations / Shujiro Urata ; Waseda University. – Tokyo, Dec. 2018.

Вищі навчальні заклади та інші установи, студенти, аспіранти та співробітники яких беруть участь у конференції

- ❖ *Газіантепський університет (Туреччина)*
- ❖ *ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”*
- ❖ *Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д.І. Яворницького*
- ❖ *Інститут Конфуція ХНУ імені В.Н. Каразіна*
- ❖ *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*
- ❖ *Київський університет імені Бориса Грінченка*
- ❖ *Університет Салахаддін в Ербілі (Курдський автономний район, Республіка Ірак)*
- ❖ *Львівська національна музична академія імені М.В Лисенка*
- ❖ *Український католицький університет*
- ❖ *Національний університет «Острозька академія»*
- ❖ *Наукова бібліотека України імені В.І. Вернадського*
- ❖ *Національна академія Національної гвардії України*
- ❖ *Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова*
- ❖ *НДУ «Белгородський державний університет» (м. Белгород)*
- ❖ *Управління забезпечення міжпарламентських зв'язків Апарату Верховної Ради України*
- ❖ *Університет Султана Мулай Сулаймана, м. Бені Меллал (Королівство Марокко)*
- ❖ *Харківська державна академія дизайну і мистецтв Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського*
- ❖ *Харківська державна академія культури*
- ❖ *Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна*
- ❖ *Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*
- ❖ *Чженчжоуський педагогічний інститут (КНР)*
- ❖ *Аньхойський університет (м.Хефей, КНР)*
- ❖ *University of Maryland University College (UMUC)*